

PRANAS TAMOŠAITIS

Gyvenimas ir veikla

Pious Tewari

PRANAS TAMOŠAITIS

Gyvenimas ir veikla

Sudarė ir parengė

Daiva Tamošaitytė ir Algirdas Vyžintas

Lietuvos muzikos ir teatro akademija
Vilnius 2011

UDK 788(474.5)(092)
Ta79

Monografiją iš dalies finansavo
Kultūros rėmimo fondas

Rėmėjas
Jurbarko rajono savivaldybės administracija

Recenzentai
prof. habil. dr. Vaidas Matonis (Vilniaus edukologijos universitetas)
prof. dr. Marija Baltrėnienė (Vilniaus edukologijos universitetas)

Spec. redaktorius
Arvydas Karaška

Projekto partneris
Lietuvos kultūros tyrimų institutas

*Iliustracinė medžiaga iš Prano Tamošaičio šeimos,
Algirdo Vyžinto, Valdo Samučio ir Ipolito Petrošiaus
asmeninių archyvų*

Viršelio dailininkas
Rimantas Tumasonis

ISBN 978-609-8071-00-9

© Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2011
© Daiva Tamošaitytė, sudarymas, 2011
© Algirdas Vyžintas, sudarymas, 2011
© Rimantas Tumasonis, dizainas, 2011

Prano Tamošaičio
80-mečiui

Turinys

Pratarmė	9
Įvadas. <i>Algirdas Vyžintas</i>	13

I dalis ASMENYBĖ IR DARBAI

1 skyrius. Pranas Tamošaitis pasakoja

Autobiografija	47
--------------------------	----

2 skyrius. Prano Tamošaičio metodiniai darbai ir straipsniai

Kamerinis muzikavimas birbyne	127
Mūsų kamerinė grupė VI pasauliniame festivalyje	140
Mokytojo priesakas	142
Ištrauka iš straipsnio apie „Rūtos“ ansamblį	143
Eterio muzika – kokia ji?	144
Žiupsnelis atsiminimų	146
Ar išsaugosime Jono Švedo palikimą?	152
Lietuvos mokslų akademijos Prezidentui akademikui prof. dr. B. Juodkai	158

3 skyrius. Apie Prano Tamošaičio kūrybinę veiklą

STRAIPSNIAI

Prano Tamošaičio kūrybos bruožai. <i>Anatolijus Lapinskas</i>	163
Prano Tamošaičio indėlis į lietuvių tautinės tapatybės formavimą. <i>Daiva Tamošaitytė</i>	177

RECENZIJOS

Pasakoja TSRS liaudies artistas Jonas Švedas	222
Šešerios kanklės ir viena birbynė. <i>Jonas Švedas</i>	225
Žanras, kurio nebuvo. <i>Klemas Nainys</i>	227
Atgaivintos liaudies melodijos. <i>Laima Burksaitienė</i>	231
Nepaprastas „Sutartinės“ koncertas. <i>Marija Baltrėnienė</i>	232
Smagi „Sutartinės“ daina. <i>Vaclovas Juodpusis</i>	234
„Sutartinė“ Italijos varpų gaudesy. <i>Algirdas Vyžintas</i>	237
Kanklių monai. <i>Rasa Karaliūtė</i>	239
Ilgą kūrybinį kelią nuėjus. <i>Interviu parengė Sofija Mantvydaitė</i>	242

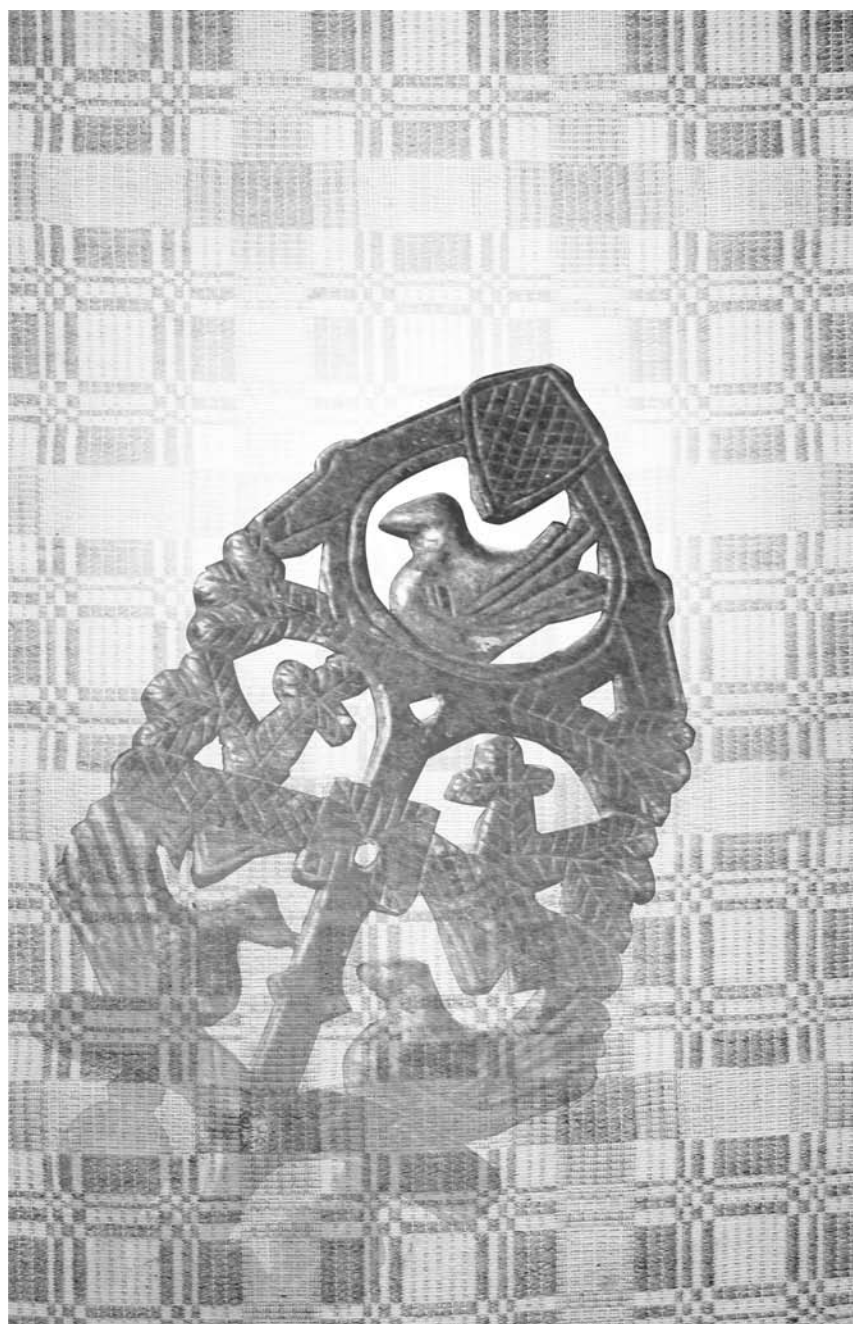
II dalis AMŽININKŲ ATSIMINIMAI

4 skyrius. Iš arti...

Iš dienoraščių. Pažintis ir gyvenimas su Pranu. <i>Regina Tamošaitienė</i>	251
Prisimenant brolių. <i>Aldona Vaitekūnienė</i>	264
Prisiminimai apie Tėtuką. <i>Dalia Tamošaitytė</i>	267
Tėvo portretas. <i>Daiva Tamošaitytė</i>	274
Buvome garso sargai. <i>Pranas Budrius</i>	291
Pirmą birbynės virtuozą prisiminus. <i>Saulius Sondeckis</i>	295
Dabinės lietuvių tautinės muzikos medį. <i>Vaclovas Juodpusis</i>	301
Žmogus, atvedęs mane į birbynininko profesionalo kelią. <i>Vytautas Tėtenskas</i> . .	303
Ieškojimų kelyje. <i>Ipolitas Petrošius</i>	308
Prisiminimų mozaika. <i>Vytautas Skripkauskas</i>	311
Talentas ir darbštumas. <i>Juozas Slankauskas</i>	314
Sutartinai su „Sutartine“. <i>Aušra Stasiūnaitė-Čepulkauskienė</i>	315
Liadiškos muzikos riteris. <i>Regina Maciūtė</i>	319
Kolektyvas – tai vadovas. <i>Vytautas Juozapaitis</i>	321
Žiupsnelis minčių. <i>Elona Bartkutė-Raudonienė</i>	326
Maestro. <i>Egidijus Ališauskas</i>	326
Iš proginių kalbų, sveikinimų, rekomendacijų. <i>Jadvyga Čiurlionytė,</i> <i>Juozas Gaudrimas, Juozas Antanavičius, Eduardas Gabnys</i>	331

PRIEDAI

Prano Tamošaičio gyvenimo ir veiklos chronologija	339
„Skamba skamba kankliai, atataria vamzdžiai“	344
Prano Tamošaičio kūrinių sąrašas	347
Prano Tamošaičio įrašų plokštelėse, garsajuostėse, Lietuvos radijuje ir televizijoje sąrašas	367
Bibliografija	392
Pranas Tamošaitis: the Life and Activities. <i>Summary</i>	401
Asmenvardžių rodyklė	406

Pratarmė

Ši monografija, tikimės, skaitytojams atskleis garbaus menininko, tautinės instrumentinės muzikos kūrėjo ir puoselėtojo profesoriaus Prano Tamošaičio (1931–2007) nerimastingo gyvenimo ir ilgametės veiklos puslapius. Knygos sudarytojai siekė lietuvių tautai sunkių išbandymų ir tragiškų netekčių fone išryškinti ir įvertinti P. Tamošaičio reikšmingiausius darbus lietuvių muzikos kultūros labui.

Profesoriaus gyvenimas ir kūrybinė veikla atspindi gausiose koncertų recenzijose, straipsniuose, Vytauto Tetensko apybraižoje *Birbynininkas Pranas Tamošaitis* (1996), nespausdintuose šaltiniuose ir dokumentuose, saugomuose Tamošaičių šeimos archyve, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos, „Sutartinės“ ir „Lietuvos“ ansamblių, Lietuvos nacionalinės filharmonijos, Lietuvos literatūros ir meno, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, Lietuvos miestų bei rajonų bibliotekų ir asmeniniuose amžininkų archyvuose, taip pat Vilniaus plokštelių studijoje, Lietuvos radijo ir televizijos garso ir vaizdo įrašų fonduose. Deja, nepavyko surasti dingusio „Sutartinės“ ansamblio metraščio. Bet tikėkime, kad šis svarbus P. Tamošaičio ir ansamblio veiklos dokumentas atsiras.

Monografiją sudaro dvi dalys. Stambiausioji yra pirma dalis *Gyvenimas ir veikla*. Ją sudaro trys skyriai ir keli poskyriai.

Algirdas Vyžintas įvade apibendrintai aptaria Profesoriaus veiklos barus ir jos reikšmę šiandienos ir ateities lietuvių muzikai. Pirmame skyriuje pirmą kartą spausdinama Profesoriaus autobiografija, jo paties vaizdingai, nuosekliai bei išsamiai papasakota ir įrašyta į garso juosteles. Tai vertingas pirminis šaltinis ir autentiškas liudijimas apie to laikotarpio įvykius, žmones. Knygos sudarytojai autobiografiją papildė paaiškinimais ir patikslinimais.

Antrame skyriuje spausdinami P. Tamošaičio metodiniai darbai, straipsniai ir laiškas tuometiniam Lietuvos mokslų akademijos prezidentui Benediktui Juodkai. Laiške prašoma paramos ansamblui „Sutartinė“, išreiškiamas susirūpinimas profesionaliosios tautinės muzikos ateitimi, pabrėžiama profesionalių

ansamblių reikšmė Lietuvos kultūrai. Laiškas yra tarsi kultūrinis testamentas būsimam „Sutartinės“ vadovui ir ateinančioms kartoms, kurioms brangus liaudies muzikos menas ir jo išsaugojimas.

Trečiame skyriuje pateikiama medžiaga apie P. Tamošaičio, kaip atlikėjo ir kompozitoriaus, veiklą. Poskyryje *Straipsniai* yra reikšmingas Anatolijaus Lapinsko rašinys, kuriame aptariami P. Tamošaičio muzikinės kūrybos bruožai, analizuojamos jo harmonizuotos liaudies dainos, originalūs ir aranžuoti instrumentiniai kūriniai. Svarbios autentiškos ir mokslinės medžiagos Profesoriaus asmenybei nušviesti suteikia Daivos Tamošaitytės studija *Prano Tamošaičio indėlis į tautinės tapatybės formavimą*. Autorė atskleidžia P. Tamošaičio veiklos gaires tarpdisciplininės perspektyvos kontekste. Čia pateikiama birbyniavimo interpretacinė analizė (*Prano Tamošaičio birbynės fenomenas*), aptariamas P. Tamošaičio vaidmuo propaguojant profesionaliąją lietuvių tautinę muziką pasaulyje (*Tautinės tapatybės reikšmės suvokimo muzikoje ir visuomenėje gairės*) bei rekonstruojamas sovietmečio paveldas, išeities tašku pasirenkant konfliktuojančių ideologijų kritinę refleksiją (*Nacionalumo ir tapatumo problema sovietinio laikotarpio lietuvių muzikoje*). Studija parašyta taikant analitinį bei istorinį lyginamąjį metodus.

Poskyrį *Recenzijos* sudaro būdingesni įvairių autorių anksčiau publikuoti straipsniai, recenzijos, pasisakymai. Juose atskleidžiamos ir P. Tamošaičio, ir jo vadovaujamo „Sutartinės“ ansamblio kūrybos ypatybės.

Antra knygos dalis *Amžininkų atsiminimai* originaliai papildo P. Tamošaičio gyvenimo ir veiklos paveikslą, paryškina Profesoriaus būdinguosius bruožus, santykius su kūrėjais ir atlikėjais, pateikia minčių dėl liaudies muzikos esmės ir vaidmens (*Iš arti*). Šeimynykščių parašytos biografinės apybraižos psichologiškai ir individualiai charakterizuoja P. Tamošaičio asmenybę. Ši knygos dalis baigiama nuotaikingu poskyriu – ištraukomis iš proginių kalbų, sveikinimų, rekomendacijų.

Monografijos prieduose pateikiamas svarbus faktografinio ir medžiaginio P. Tamošaičio gyvenimo ir kūrybos paveldo reikšmingiausių įvykių bei sukurtų meninių vertybių aprašas. Jame – išsami gyvenimo ir veiklos chronologija, koncerto *Skamba skamba kankliai, atataria vamzdžiai* programa. Be to, spausdinamas A. Lapinsko parengtas P. Tamošaičio vokalinių bei instrumentinių kūrinių (harmonizuotų bei aranžuotų liaudies dainų ir autorių kūrinių) sąrašas. D. Tamošaitytė surinko ir spaudai parengė gausią ir detalią informaciją apie Lietuvos radijo ir televizijos fonduose, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos fonotekoje, Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, Vilniaus plokštelių

studijoje ir asmeniniame P. Tamošaičio garso ir vaizdo archyve išlikusius įrašus. Šie iš įvairių šaltinių surinkti skirtingų laikotarpių įrašų duomenys labai didelės apimties, todėl knygoje apsiribota vėliausiomis jų versijomis. A. Vyžinto kruopščiai parengtoje bibliografijoje išvardyti P. Tamošaičio teoriniai darbai bei straipsniai, literatūra apie P. Tamošaičio gyvenimą ir veiklą, rankraščiai. P. Tamošaičio koncertinė veikla truko ne vieną dešimtmetį ir aprėpė plačias pasaulio geografines erdves, tad į bibliografiją nepateko pluoštas Lietuvos, o tuo labiau užsienio spaudos straipsnių apie šią veiklą. Monografiją užbaigia knygos santrauka anglų kalba ir asmenvardžių rodyklė.

Knyga gausiai iliustruota šeimos gyvenimo ir muzikinės veiklos nuotraukomis, dokumentais.

Manome, monografija atskleis pilnesnę XX a. antros pusės–XXI a. pradžios Lietuvos muzikinio gyvenimo vaizdą, išsamiai supažindins su menininku – tautinės instrumentinės muzikos puoselėtoju, pirmuoju birbynininku – tarptautinio konkurso laureatu, liaudies muzikos aranžuotoju, pedagogu, aktyviai dirbusiu lietuvių muzikos kultūros baruose.

Sudarytojai dėkoja doc. Reginai Tamošaitienei už kruopštų darbą rengiant archyvinę medžiagą, atsiminimų autoriams, Lietuvos radijui ir televizijai, kitoms kultūros ir meno institucijoms, taip pat monografijos recenzentams prof. habil. dr. Vaidui Matoniui, prof. dr. Marijai Baltrėnienei ir muzikologui Arvydui Karaškai, nuo monografijos sumanymo iki jos išleidimo enciklopediniu tikslumu papildžiusiam faktus, redagavusiam terminiją.

Sudarytojai

Studentas. 1956 m. birželio 30 d., Vilnius

Įvadas

Algirdas Vyžintas

Iškilaus Lietuvos muziko Prano Tamošaičio asmenybė ir veikla siejasi su XX a. ir XXI a. pradžios tautinės muzikos instrumentų transformacijos procesais, jų renesanso arba nuoseklaus virsmo muzikos kultūros reliktais aplinkybėmis. Tai veiklus ir kūrybingas lietuvių instrumentinės muzikos pasaulio žmogus, perėmęs vieno iš pagrindinių tautinio muzikos sąjūdžio veikėjų, savo mokytojo profesoriaus Jono Švedo darbo ir veiklos principus, kuriais rėmėsi dėstydamas, vadovaudamas meno kolektyvams.

Pranas Tamošaitis (1931 11 05–2007 03 22), kurio gimimo 80-mečiui skiriama ši monografija, yra vienas pirmųjų birbynininkų profesionalų, Valsybinio dainų ir šokių liaudies ansamblio „Lietuva“ artistas, birbynininkas solistas, orkestro vadovas, Lietuvos konservatorijos profesorius, liaudies muzikos instrumentų kamerinio ansamblio „Sutartinė“ įkūrėjas ir vadovas, pirmas Pasaulio jaunimo ir studentų festivalio atlikėjų konkurso Maskvoje (1957) dviejų aukso medalių (kaip ansamblio meno vadovas ir solistas) laureatas, Vilniaus medicinos darbuotojų dainų ir šokių ansamblio „Rūta“ įkūrėjas ir meno vadovas, liaudies muzikos aranžuotojas, Lietuvos dainų švenčių jungtinių ansamblių dirigentas, atlikėjų konkursų vertinimo komisijų pirmininkas arba narys, visuomenininkas...¹ Žmogus, kuriam rūpėjo tautinių muzikos instrumentų tobulinimas ir esminiai liaudies instrumentinės muzikos reikalai, išgyventi asmeniniu patyrimu, nuolatinio kūrybinio nerimo. Daugeliu atvejų P. Tamošaičiui kaip atlikėjui ir meno kolektyvo vadovui teko pradininko dalia pokario metais formuojant profesionalųjį griežimą tautiniais muzikos instrumentais.

¹ P. Tamošaitis aranžavo daug lietuvių ir užsienio muzikos kūrinių tautinių muzikos instrumentų orkestrams bei ansambliams, o ypač vertingas jo įnašas aranžuojant Lietuvos dainų šventės repertuaro kūrinius (*D. Tamošaitytės past.*). P. Tamošaitis net ketvirtį amžiaus (1965–1990 m.) buvo Lietuvos dainų švenčių jungtinių dainų ir šokių ansamblių vyriausiasis dirigentas (*A. Karaškos past.*).

Šio žmogaus laimėjimai neabejotinai priklausė nuo jo meniškos prigimties ir kruopštaus kasdieninio darbo, jam vienam būdingų veiklos metodų, disciplinuoto gyvenimo būdo, paveldėto ir iš dalies išsiugdyto tiesaus, reiklaus visiems, o labiausiai jį supantiesiems, charakterio.

Mąstydami apie P. Tamošaitį, pirmiausia regime jį kaip birbynininką, tik paskui – jo įkurtus ansamblius, orkestrus, kitus nuveiktus darbus. Tad pirmiausia pravartu pakalbėti apie P. Tamošaitį – birbynininką ir jo birbynės fenomeną. Birbynininkų profesionalų kartoje P. Tamošaitis buvo žymiausias ir ilgą laiką nepranoktas virtuozas.

Žiupsnelis istorijos apie birbynės kelią į profesionaliąją muziką

XX amžių galėtume laikyti intensyviu ir gana produktyviu lietuvių liaudies meno renesanso amžiumi, turtingu tyrinėjimų, mokslinio pobūdžio leidinių ir praktinių liaudies meno relikvtų restauravimo užmojų. Nacionalinis sąjūdis, lietuviško žodžio ir spaudos laisvė paskatino rengti lietuviškus vakarus, atgaivinti tautines vertybes. Kūrėsi chorai, dramos būreliai, tautinių šokių rateliai, suskambo liaudies muzikos instrumentai. Prasidėjo sąmoningos, organizuotos nacionalinės kultūros ugdymo epocha. Šiame sąjūdyje turėtume išskirti lietuvių tradicinių instrumentų ansamblių – skudučių ir trimitų – atgaivinimo pastangas šiaurrytinėje Aukštaitijoje² bei kankliavimo – Suvalkijoje³. Pirmiausia imta reformuoti skudučius ir kankles, kuriems XX a. pradžioje, nepriklausomos valstybės sąlygomis, pradėta skirti daugiau dėmesio ir kuriuos, ypač skudučius bei lamzdelius, imta naudoti bendrojo lavinimo mokyklų muzikinio ugdymo sistemoje⁴. O liežuvėliniai individualaus pobūdžio instrumentai – Sekminių rageliai, birbynės – dar gana ilgą laiką, iki pat ketvirtro dešimtmečio pabaigos, buvo naudojami tik autentiškoje aplinkoje (t. y. kaime) raliuoti, riduoti. Be to, lamzdelius – šiuos portatyvius ir mobilius melodinius liaudies muzikos ins-

² 1906 m. Biržuose suorganizuotas pirmas šiame krašte lietuviškas vakaras, kuriame buvo vaidinama bei skambėjo ne tik choro dainos, bet ir skudučių bei ragų pūtikų ansamblių muzika („Vilniaus žinios“, 1906, Nr. 179). Tai, beje, pirmas Lietuvoje skudučių ir ragų pūtikų muzikavimas scenoje.

³ 1906 m. Skriaudžiuose Pranas Puskunigis įkūrė ir išugdė pirmą kanklininkų ansamblį, kiek vėliau – ir nemažai kitų ansamblių.

⁴ XX a. trečiame–ketvirtame dešimtmečiuose skudučius ir ragus mokyklose populiarino Stasys Paliulis, Albinas Liepus, Vytautas Pečiūra, J. Švedas ir kiti muzikos mokytojai. J. Švedas Kauno „Aušros“ berniukų gimnazijoje šalia skudučių vedė ir lamzdelių pūtikų ansamblį.

trumentus – pirmus imta tobulinti ir pritaikyti profesionaliam muzikavimui⁵. Aktyviau muzikuoti birbynėmis imta XX a. ketvirto ir penkto dešimtmečių sandūroje, J. Švedui kuriant Valstybinį dainų ir šokių liaudies ansamblį, o jame – tautinį muzikos instrumentų orkestrą. Labai greitai diatonines birbynes pradėta chromatizuoti. Šiandien turėtume pripažinti labai originalų istorinį faktą: J. Švedas, kurdamas orkestrą iš modifikuotų etninių muzikos instrumentų, juos įvedė į tam tikrą muzikos kultūros akiratį, suteikė kiekvienam iš jų naujų privilegijų nacionalinėje kultūroje. Todėl, atsižvelgiant į tokio orkestro sudėtį ir jo muzikinės raiškos principus, prasidėjo neišvengiamas ir spartus visų (ypač melodinių) liaudies instrumentų modifikavimo procesas, atvedęs juos į oficialią mokymo sistemą⁶ ir suteikęs naujų originalių spalvų lietuvių nacionalinei muzikos kultūrai. Natūralu, kad šis procesas siejamas su aukštos kvalifikacijos liaudies instrumentinės muzikos atlikėjų rengimu mokymo institucijose. Dėl tokios daugiapakopės liaudies muzikos atlikėjų mokymo sistemos pranašumų šiandien turime naują, profesionaliąją liaudies muziką, įsitvirtinusią Lietuvos, o tam tikra prasme ir tarptautinėje kultūroje. Ir vargu ar suklystume teigdami, kad turime privilegijuotą muzikos meno rūšį, išskirtinę savo nacionalinėmis savybėmis.

Birbynės, kaip ir kitų liaudies muzikos instrumentų, kelias į pripažinimą glaudžiai susijęs su atlikėju. J. Švedui įkūrus Valstybinį dainų ir šokių liaudies ansamblį, jame puikaus birbynininko pripažinimą pelnė Balys Pakštas⁷, vėliau Albinas Balyta, Ignas Brazdeikis, Pranas Černiauskas, Jonas Cijūnėlis ir kiti, iki 1950 metų groję diatoninėmis, vėliau – chromatinėmis birbynėmis. 1950-ieji buvo tarsi riba, iki kurios diatoninėmis birbynėmis, kaip ir kanklėmis, atliekama muzika skambėjo liaudiška, autentiška, šių instrumentų prigimčiai būdinga dvasia, suteikiančia tam tikro autentiško natūralumo ir originalumo visam an-

⁵ Lamzdelius ir skudučius J. Švedas naudodavo per muzikos pamokas, parengė ir išleido vadovėlį *Skudučiuok* (1936). Specialioje muzikos instrumentų parduotuvėje Kaune prekiauta Prano Servo ir kitų meistrų pagamintais skudučiais bei lamzdeliais.

⁶ Nuo 1945 m. Lietuvoje susiklostė nuosekli ir progresyvi tautinės instrumentinės muzikos atlikėjų mokymo sistema: vaikų muzikos mokykla – aukštesnioji muzikos mokykla (nuo 1993 m. – konservatorija) – konservatorija (nuo 1992 m. – Muzikos akademija).

⁷ Balys Pakštas (1905 07 20–1990 04 10) – smuikininkas, birbynininkas, instr. ansamblių ir orkestrų vadovas. 1925–1939 m. mokėsi smuikuoti Šiaulių ir Kauno mokytojų seminarijose, Klaipėdos muzikos mokykloje, griežė barų ir restoranų pramoginės ir šokių muzikos orkestruose ir ansambliuose. 1941–1943 m. Valstybinio dainų ir šokių liaudies ansamblio birbynininkas solistas, birbynių grupės koncertmeisteris. Su meistru P. Serva patobulino diatoninę birbynę-ragelį. 1944 m. vokiečių išvežtas į Vokietiją, vėliau – į Norvegiją. Dirbdamas kitus darbus neapleido birbynės. Koncertavo Norvegijoje, Vokietijoje, JAV, subūrė birbynių trio, mišrų ansamblį, įrašė plokštelių.

sambliai. Diatoninių liaudies instrumentų orkestrui sukurta ir pirmą J. Švedo partitūra – rapsodija „Klonių aidai“⁸. Sukūrus chromatinės birbynes, joms teko pagrindinis vaidmuo birbynininkų ir kitų instrumentininkų ugdymo sistemoje. J. Švedas į savo vadovaujamą ansamblį nuo tų metų pradėjo kviešti jau visiškai naujos talentingų pedagogų išugdytos kartos muzikantus.

Pažvelkime į P. Tamošaičio muzikavimo birbyne fenomeną per paties birbyninko asmenybės prizmę. Nuo pat vaikystės patirtas gamtos poveikis, iš tėvo – žvejo, siuvėjo ir populiaraus Jurbarko muzikanto – paveldėtas potraukis grožiui ir muzikai ugdė panemunės vaiko muzikavimo meilę, būsimajam muzikui pačią svarbiausią savybę, ir brandino ryžtą pasirinkti šį gyvenimo kelią. Mokydamasis Jurbarko gimnazijoje jaunuolis daug grojo akordeonu šokių vakaruose, koncertuose, kituose renginiuose. Tačiau didžiausia laimė teko gimnazijoje artimai pažinti puikų muzikos mokytoją, chorų ir orkestrų vadovą Benediktą Vasiliauska⁹. Jis turėjo Pranui didžiausios įtakos pasirenkant muziko gyvenimo kelią.

Muziko P. Tamošaičio kelias (kuriam skiriama ši knyga) nuo vaikystės buvo grindžiamas begaliniu atsidavimu, darbštumu ir tikėjimu siekiamu tikslu. Šias savybes galiausiai įtvirtino prof. J. Švedas, apgaubęs naująjį studentą išskirtine globa ir jautęs jo perspektyvą. Natūralu, kad šį jausmą patyrė ir pats P. Tamošaitis, nuo pat pirmo kurso pradėjęs dirbti J. Švedo išpuoselėtame ansamblyje ir atradęs jame naują savo gyvenimo ir veiklos pasaulį.

Nuo pažinties su birbyne iki pasaulinio festivalio-konkurso laureato

Niekuomet neraliaavęs Sekminių rageliu, neturėjęs rankose modifikuotos chromatinės birbynės, o per stojamuosius egzaminus grojęs akordeonu, P. Tamošaitis buvo priimtas į konservatoriją. Tai buvo didelis Liaudies instrumentų katedros vedėjo J. Švedo pasitikėjimo avansas.

Konservatorijoje P. Tamošaitis mokėsi pas žymius muzikus ir puikius pedagogus: birbynės specialybės – pas Povilą Samuitį, dirigavimo – pas Vitą Žilių,

⁸ 1941 m. J. Švedas sukūrė pirmą pratimą liaudies instrumentų orkestrui, o vėliau išplėtojo iki rapsodijos „Klonių aidai“.

⁹ Benediktas Vasiliauskas (1907 10 16–1977 05 07), valtornininkas, pedagogas, dirigentas, chorvedys. 1927–1931 m. Kauno Vytauto Didžiojo universitete studijavo teisę. 1934 m. Kauno konservatorijoje baigė valtornos klasę, 1931–1936 m. joje dar studijavo kapelmeisterio klasėje, mokėsi chorvedybos ir kompozicijos. Vadovavo kariniam orkestrui. 1941–1942 m. dirbo antruoju dirigentu J. Švedo vadovaujamame ansamblyje. 1945–1948 m. Klaipėdos muzikinio dramos teatro antrasis dirigentas, muzikos mokyklos dėstytojas. 1948 m. išvykęs į Jurbarką mokytojavo, vedė choras, pučiamųjų orkestrus, organizavo rajono dainų šventes. Sukūrė dainų chorams ir solistams.

liaudies muzikos kūrybos – pas Jadvygą Čiurlionytę, partitūrų skaitymo – pas Konstantiną Galkauską, aranžavimo – pas J. Švedą.

Mokytiis groti birbyne teko nuo pradžios. Pirmos pamokos pas P. Samuitį sekėsi nelengvai. P. Tamošaitis ir materialiai sunkiai vertėsi. Tad J. Švedas jį priėmė į Valstybinį ansamblį dainuoti chore, tikėdamasis po metų pervesti į orkestrą. Jaunasis studentas ir ansamblio choro artistas, stengdamasis neprarasti J. Švedo pasitikėjimo ir vildamasis groti ansamblio orkestre, dėjo labai daug pastangų, kad prakalbintų birbynę ir jo atlikimo lygis bent minimaliai atitiktų prestižinės konservatorijos reikalavimus. Dar svarbiau buvo suvokti Liaudies instrumentų katedros, paties instrumento specialybės būtinumą aukštojoje muzikos mokykloje. Šiandien tik įsivaizduokime, kokių pastangų reikėjo tuometiniams katedros pedagogams ir studentams, kad jie sėkmingai lygiuotųsi į bendrą konservatorijos studijų lygmenį, pagrįstų tokios katedros egzistavimą ir jos perspektyvą. Prisiminus kandžias to meto klasikinių muzikos instrumentų specialybių studentų ir jų pedagogų replikas, esą konservatorijoje egzistuojanti piemenų muzikos katedra, šiandien tegalime tik patvirtinti: iš tiesų buvome ir esame vienintelė pasaulyje konservatorija (šiandien – Muzikos ir teatro akademija), o iš esmės ir šalis, kurioje egzistuoja nuosekli liaudies, arba tautinės, instrumentinės muzikos atlikėjų ugdymo sistema, savo originalumu nepalyginama ir neturinti analogų, ir būtent šios mokslo sistemos ugdytinių pastangomis ir meniniais laimėjimais pelnusi tarptautinį pripažinimą.

Vienu iš pirmųjų Lietuvos muzikos akademijoje parengtų profesionalių liaudies muzikos atlikėjų ir buvo birbynininkas solistas P. Tamošaitis, beje, pirmas pristatęs šį buvusį piemenų, o dabar reprezentacinį lietuvišką muzikos instrumentą už šalies ribų ir kartu su kolegų kanklininkų grupe bei dainininku Virgilijumi Noreika pirmi pelnę Pasaulio jaunimo ir studentų festivalio konkurso laureatų vardus. Iki šio konkurso pašaipas ir nepasitikėjimą kentęs P. Tamošaitis kaip ir kiti jo kolegos „liaudininkai“ suprato, kad „piemenų kultūra“, o iš tikrųjų unikalūs pučiamieji instrumentai, yra svarbi mūsų tautinės kultūros dalis. Kad iš senolių palikimo į dienos šviesą iškeltos ir nugludintos muzikinės miniatiūros gali tapti didelės kūrybos pamatu. Panašiai ir autentiškasis Sekminių ragelis šiandien pripažintas lietuvių muzikos instrumentijoje. Jis turi aiškia pirminę paskirtį – juo raliuojama, tačiau unikalus Sekminių ragelio tembras suteikia lietuviško originalumo ir klasikinių orkestrų spalvoms.

Prano Tamošaičio raliavimo ypatybės

P. Tamošaičio birbyne išgaunami muzikiniai garsai – platūs, sodrūs, tarsi sklistų lauke, o ne uždaroje erdvėje. Sakytume, atlikėjas kūrė savo, tik sau būdingą birbynės tembrą ir liko jam ištikimas visą intensyvios veiklos laikotarpį. Solistas mėgo gana kietą tankaus medžio liežuvelį, skirtingai nuo kitų atlikėjų – didesnį liežuvelio ir pūstuko tarpą (*žingsnį*). Turėjo tvirtas lūpas, stiprius veido raumenis ir puikų kvėpavimą, todėl jam nebuvo sunku išgauti garsus nuo *pp* iki *ff* ir tolygiai išnaudoti visą birbynės dinamikos skalę. Paminėtina, kad kitam pagroti P. Tamošaičio birbyne buvo sudėtinga arba tiesiog neįmanoma.

Antra vertus, knieti kiek kitaip nusakyti P. Tamošaičio birbynės tembro bei atlikimo manieros pranašumus. Atidžiau pasiklausę P. Tamošaičio improvizuojamo J. Gruodžio „Raliavimo“ įsitikiname, jog terminas „raliuoti“ labiausiai tinka muzikavimui birbyne apibūdinti. P. Tamošaičiui būdingą raliavimą pirmiausia suvokiame kaip tradicinius pastoralinius raliavimus, perteikiamus Sekminių ragelio tembru ir dvasia. Tai raliavimo dvasiai būdinga gili gamtos pajauta, skambesio aido subtili ornamentikos improvizacija. Raliavimas artimas ridavimui – karvių melžėjos dainai, kuria raminamas galvijų. Tačiau vargu ar paraliuosi, pats nepajutęs kaimo dvasios, vien akademinio mokymo sistemoje išmokslintas.

P. Tamošaičio birbynės skambesyje užkoduota lietuviško kaimo, peizažo, jo pievų ir klonių dvasia. Sodrų, platų ir nenusaldintą *tamošaitišką* muzikavimą turėtume vadinti raliavimu. Išties P. Tamošaitis ne groja birbyne, o raliuoja, panašiai kaip muzikantai kanklėmis kankliuoja, skudučiais skudučiuoja, trimitais (ragais, daudytėmis) trimituoja, gaudžia. Manytume, kad žodis „raliuoti“, o ne „groti“, tikėtų visų birbyne ir kitokio pobūdžio mediniais pučiamaisiais instrumentais atliekamų lietuvių liaudies arba liaudiškų pjesių atlikėjų muzikavimui apibūdinti.

Birbynės skambesio unikalumą, artumą žmogaus balsui vaizdžiai nusako pats atlikėjas, pateikdamas savo profesijos ir kūrybinės biografijos moto:

*Pamylau aš birbynėlę visam gyvenimui, o jinai kartu su manim ir džiaugsmuose, ir liūdesy... Gal todėl man taip lengva kalbėti birbynės kalba, o ne žodžiais.*¹⁰

P. Tamošaitis kalbėjo tikrąją birbynės kalba, jis raliavo, ir tame raliavime yra įgarsinti senosios lietuvių muzikinės kultūros archetipai.

¹⁰ A. Vyžintas. *Nuo žilvičio dūdelės...* V., 1995, p. 22.

Apskritai derėtų išskirti J. Švedo lietuvių liaudies muzikos instrumentų idėją. Koncertinės birbynės kaip ir kitų tautinių instrumentų pripažinimas priklauso nuo trijų vienas kitą lemiančių veiksnių: idėjos, instrumento ir atlikėjo. J. Švedo idėja akademiniuose koncertuose įprasmingi ir modifikuoti, deja, prigimtinėje terpėje benykstančius tradicinius muzikos instrumentus, prikelti juos naujam gyvenimui, atkurti nebeskambančius muzikos žanrus ir formas buvo neišvengiamai susijusi su šių instrumentų restauravimu. Ir juos imta entuziastingai restauruoti supratęs, kad iš svetur atkeliavę fabrikiniai instrumentai, visų pirma armonika, galutinai ir negrižtamai išstums šį unikalų tautos kultūros palikimą. Tad J. Švedo pasirinktą, atrodytų, beviltišką restauravimo kelią ir net tautinių instrumentų orkestro kūrimo idėją tokiu lietuvių nacionalinei savasčiai pragaištingu globalistinės Europos civilizacijos plitimo metu turėtume įvertinti kaip žygdarbį ir atsvarą svetimybėms, išsaugant tautinės savasties vertybes.

Ar mes šiandien nuoširdžiai pagalvojame, ką tai reiškia? Ar suvokiame, kaip rizikinga buvo įgyvendinti šią idėją, kurti profesionaliosios tautinės muzikos atlikėjų mokymo sistemą ir drąsiai lyginti ją su šimtmečiais puoselėtomis ir tobulintomis Vakarų klasikinės instrumentinės muzikos tradicijomis, jau įsigyvenusiomis ir Lietuvoje? Daug fizinių ir moralinių pastangų reikėjo pirmiems profesionaliesiems atlikėjams, Valstybinės konservatorijos Liaudies instrumentų katedros ugdytiniais, kad šie tautiniai reliktai šalia liaudiškų savybių įgytų ir klasikinės pučiamųjų technikos galimybių bei kuo veiksmingiau išreikštų tautinės instrumentinės muzikos žanrų ir formų įvairovę.

Birbynės patento autorinis pažymėjimas Nr. 1200326

СОЮЗ СОВЕТСКИХ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ
РЕСПУБЛИК

(19) SU (11) 1200326 A

СД 4 G 10 D 7/08

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КОМИТЕТ СССР
ПО ДЕЛАМ ИЗОБРЕТЕНИЙ И ОТКРЫТИЙ

ОПИСАНИЕ ИЗОБРЕТЕНИЯ И АВТОРСКОМУ СВИДЕТЕЛЬСТВУ

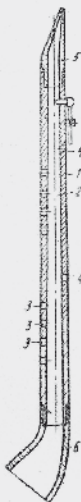
- (21) 3406221/28-12
(22) 01.03.82
(46) 23.12.85. Бюл. № 47
(72) П.И.Серва и П.П.Самуйтис
(53) 681.818.7(088.8)
(56) Авторское свидетельство СССР
№ 195855, кл. G 10 D 7/02, 1965.

Ионас Шнядас. Под ред. А.Викинта-
са. Вильнюс: Вага, 1978, с. 130.

(54) (57) ЛИТОВСКИЙ ДУХОВОЙ МУЗЫКАЛЬ-
НЫЙ ИНСТРУМЕНТ ВИБРИНЕ, содержащий

трубку с каналом и боковыми отверс-
тиями, на одном конце которой распо-
ложен мундштук, а на другом - рожок,
отличающийся тем, что, с
целью расширения диапазона звучания
при сохранении иных параметров конст-
рукции, присущих народному инстру-
менту, канал выполнен коническим,
наибольший D_8 , наименьший D_m диа-
метры и длина l канала удовлетвори-
ют отношениям

$$D_8 / D_m = 1,6 - 2,0 \text{ и } l / D_m = 31 - 36.$$

(19) SU (11) 1200326 A

Šalia liaudies muzikos instrumentų techninių galimybių plėtos neišvengiamai reikėjo imtis atitinkamo lietuviško repertuaro kūrimo, pasinaudoti ir klasikiniams instrumentams parašyta muzikos literatūra. P. Tamošaitis vienas pirmųjų pajuto šios problemos esmę. Jis skatino kompozitorius kurti originalius kūrinius birbynei, birbynių ansambliams ir tautinių instrumentų orkestrams, atsižvelgiant į šių instrumentų būdingas savybes ir išaugusį atlikėjų profesionalumą. Neišvengiamai reikėjo tautinio reprezentacinio repertuaro! Darytina trumpa išvada: birbynės kelias į viešą pripažinimą buvo grindžiamas konstrukcijos, tembro, repertuaro ir muzikavimo originalumu,

Изобретение относится к музыкальным инструментам, а именно к духовым музыкальным инструментам.

Цель изобретения - расширение диапазона звуковода при сохранении иных параметров конструкции, присущих народному инструменту.

На чертеже изображен духовой музыкальный инструмент.

Инструмент содержит трубку 1, в которой выполнен продольный конусный канал 2. В трубке 1 с одной стороны выполнено восемь боковых отверстий 3 и два боковых отверстия 4 с другой стороны. На одном конце трубки расположено мунштук 5, а на другом конце рожок 6.

Роль отношения $D_8/D_n = 1,6-2,0$ заключается в том, что именно в пределах указанных значений получается хроматический звуковод большого диапазона. При $D_8/D_n < 1,6$ канал 2 будет приближаться к цилиндрическому, и поэтому для получения хроматического звуковода потребуется более 10 отверстий. Это означает введение значи-

тельного количества клапанов и тем самым усложнение конструкции.

При $D_8/D_n > 2$ сокращается диапазон звуковода, получаемого без передувания инструмента вследствие чего последовательность хроматического звуковода прерывается на стыке звуков без передувания и с передуванием инструмента.

Отношение $L/D_n = 31-36$ позволяет сохранить расположение отверстий 3, удобное для исполнителя. При $L/D_n < 31$ отверстия 3 оказались бы на близком расстоянии друг к другу, затрудняющим исполнение. При $L/D_n > 36$ расстояния между отверстиями 3 оказались бы большими, неудобными для исполнения и даже требующими специальных конструктивных приспособлений.

На данном инструменте благодаря широкому диапазону хроматического звуковода и при сохранении простоты конструкции, присущей народному инструменту, возможно исполнение любой классической музыкальной литературы, написанной для деревянных духовых инструментов.

ВНИИПИ Заказ 7871/56
Тираж 371 Подписное

Филиал ИПИ "Патент",
г. Ужгород, ул. Проектная, 4

pačiomis būdingiausiomis nacionalinėmis savybėmis, pelnisiomis aukščiau-
sius įvertinimus tarptautiniuose konkursuose. Vadinas, turime teisę birbynę
apibūdinti ir plačiau pasime kaip svarbų XX a. lietuvių instrumentinės mu-
zikos atradimą. Tai buvo istorinis eksperimentas, kurį atliko jo svarbą mūsų
kultūrai suprantantys žmonės. Pirmas jų, kad ir ką sakytume, buvo P. Tamo-
šaitis, šventai tikėjęs J. Švedo idėja ir pelnęs tarptautinio konkurso laurus.

Nuo Sekminių ragelio iki koncertinės birbynės, nuo raliavimo iki so-
natos... Į muzikos pasaulį atėjo naujas lietuviškas instrumentas, kuriuo su-
sidomėjo Latvijos valstybinė konservatorija (dabar – Jazepo Vītolo muzikos
akademija), o jos vadovybė kvietė P. Tamošaitį dėstyti birbynės specialybę.
Garbusis pedagogas tai daryti atsisakė. Kad šis talentingų žmonių – pedago-
go Povilo Samučio ir meistro Prano Servos – iš kaimiškos birbynės sukurtas

naujas ir originalus lietuvių tautinis instrumentas išliktų lietuviškas, reikėjo jį patentuoti. Inicijatyvos ėmėsi P. Tamošaitis, palaikomas tuometinio Lietuvos aukštojo mokslo ministro Henriko Zabulio, Valstybinės konservatorijos ir tuometinių Lietuvos liaudies meno rūmų vadovybės. Parengti dokumentai, instrumento aprašymai ir brėžiniai 1985 metais buvo patvirtinti Maskvoje, sąjunginiame išradimų komitete, ir išduotas Autorinis pažymėjimas Nr. 1200326¹¹. Po šio akto P. Tamošaitis gal ir būtų sutikęs lietuviškos birbynės specialybę dėstyti Rygoje, tačiau kaimynai iniciatyvos neberodė.

O kas toliau? Kalbėdami apie birbynininko ir birbynės pripažinimą, turėtume pažvelgti ir į birbynės raidos alternatyvą. Chromatinė birbynė sukurta, jau išugdyti aukštos kvalifikacijos atlikėjai profesionalai. Tačiau vargu ar būtume teisūs, apibūdindami šį patentuotą birbynės modelį kaip etaloną. Galbūt jis ir liks etalonu. Vis dėlto buvo ir tebėra kitaip manančių meistrų, pateikiančių paprastesnės pirštuotės modelių, ne blogesnių, o dargi liaudiškesnių tembrinių savybių ir techniškai paslankesnių. Pasak Prano Kupčiko, jo sukurti birbinių modeliai buvę daug paprastesni, atlikėjams nereikėję „laužyti pirštų“ dėl nepatogių pirštuotės derinių, be to, visa birbinių šeima turėjusi vienodą pirštuotę. Tačiau tuometinė Liaudies instrumentų katedros vadovybė, birbynės specialybės dėstytojai bei jau parengti birbynininkai laikėsi P. Samučio ir P. Servos aprobuoto modelio. Be to, jau buvo išleistas P. Samučio ir A. Vyžinto vadovėlis „Birbynės“ (1962), kuris buvo naudojamas tuometinėje mokymo sistemoje. Pasak P. Kupčiko, jam labai gaila, kad katedra apsiribojo vieninteliu aukštosios chromatinės birbynės modeliu¹². Reikėtų susimąstyti. Gal iš tiesų katedra pasielgė dogmatiškai, pasirinkusi tik vieną iš birbinių, kanklių ir lamzdelių modelių bei

¹¹ Šio pažymėjimo originalas yra P. Samučio sūnaus Valdo Samučio asmeniniame archyve. V. Samuitis rūpinosi galutiniais birbynės patentavimo reikalais, vežė į Maskvą instrumentą ir papildomus dokumentus.

¹² Šios P. Kupčiko (1913 10 20–2006 02 21) mintys A. Vyžinto ir birbynininko Medardo Trimonio įrašytos į diktofoną prieš pat meistro mirtį. P. Kupčiko nuomonei pritaria meistras, atlikėjas ir pedagogas Juozas Mykolaitis, iki šiol gaminantis ir propaguojantis patogesnės vienodos pirštuotės ir autentiško liaudiško skambesio visų rūšių birbines. Apie birbinių technines ir tembrines savybes rašoma R. Apanavičiaus leidinyje *Birbynė ir jos evoliucija*, V., 1980. M. Baltrėnienės ir R. Apanavičiaus leidinyje *Lietuvių liaudies muzikos instrumentai*, V., 1991, p. 126–128.

Pažymėtini darbai: Kazimieras Budrys, *Aukštoji birbynė ir jos vystymasis*, 1966. Ramūnas Strolis, *Birbynės chromatizavimo principai: istorinės aplinkybės, ieškojimų metodika ir atradimų esmė*, 1998. Medardas Trimonis, *Pranas Serva ir liaudies instrumentų transformacijos problema*, 2003, ir kt.

standartizavusi modifikavimo eigą, per mažai atsižvelgė į galimą instrumentų modelių įvairovę. Tačiau šios problemos sprendimą palikime ateinančioms kartoms. Šiandien įvertinkime ir gerbkime tai, kas realiai padaryta ir pelnyta. Svarbiausia, kad šiuolaikinė birbynė, kaip originalus lietuvių liaudies pučiamasis instrumentas, atkakliomis atlikėjų pastangomis prigijo ir užėmė deramą vietą šalies muzikos kultūroje. Pirmas šį muzikos instrumentą tarptautinei publikai garbingai pristatė P. Tamošaitis, kuriam liaudies muzika buvo didžioji meilė, darbas ir gyvenimo prasmė.

Liaudies muzikos instrumentų kamerinio ansamblio kūrėjas ir vadovas

Lietuvių kamerinio muzikavimo ištakos sietinos su senųjų vienaarūšių liaudies muzikos instrumentų – skudučių bei ragų – ansamblių, taip pat XIX a. pabaigos–XX a. pradžios mišrių ansamblių žanrais ir formomis. Adolfo Sabaliausko, Stasio Paliulio, Zenono Slaviūno, J. Čiurlionytės bei kitų folklorininkų užrašyti ir tyrinėti sekundinės polifonijos principais grindžiamų daugiabalsių instrumentinių sutartinių pavyzdžiai laikytini kamerinio muzikavimo prototipais. Antai S. Paliulio antologijoje minimi XX a. pradžios mišrūs ansambliai¹³ buvo grindžiami klasikine funkcinė harmonija. Tad, kalbėdami apie P. Tamošaičio įkurtą ir puoselėtą kamerinį liaudies muzikos instrumentų ansamblį, neturėtume jo vienareikšmiškai apibūdinti kaip žanro, kurio anksčiau, bent užuomazgų, nebuvo¹⁴. Tačiau šis kolektyvas yra pirmasis profesionalus lietuvių tautinės muzikos instrumentų kamerinis ansamblis, kurio turinys grindžiamas liaudies kūryba, pateikiama šiandieninėmis išraiškos priemonėmis.

Originali pradžia: šešerios kanklės ir viena birbynė

Idėja Valstybiniame dainų ir šokių liaudies ansamblyje sukurti kamerinį liaudies instrumentų ansamblį kilo J. Švedui, paskaičiusiam spaudoje informaciją apie 1957 metais Maskvoje rengiamą VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalį ir susipažinus su būsimų šio festivalio konkursų nuostatais. Šią idėją J. Švedas išklojo P. Tamošaičiui prasmingu klausimu: „Ar nereikėtų vieną kartą parodyti mūsų liaudies instrumentus pasauliui?“ P. Tamošaitis su entuziazmu pritarė šiai idėjai ir, pasitaręs su kanklininkų vadovu P. Stepuliu

¹³ Lietuvių liaudies instrumentinė muzika. Pučiamieji instrumentai. Sudarė ir paruošė S. Paliulis. V., 1959. Apie mišriuosius ansamblius žr. p. 268–292, metrikų p. 413–415.

¹⁴ K. Nainys. Žanras, kurio nebuvo. *Kultūros barai*, 1971, Nr. 8, p. 24–27.

bei kitais atlikėjais, ėmėsi organizacinio darbo. Sudaryta šešių kanklininkų grupė: Zita Stepulienė ir Birutė Trugatėlytė (I kanklės), Regina Tamošaitienė ir Irena Balčytytė (II kanklės), Antanas Žemaitis (bosinės kanklės), Romualdas Monkelevičius (kontrabosinės kanklės) ir ansamblio vadovas birbynininkas solistas P. Tamošaitis. Į ansamblį buvo pakviestas konservatorijos studentas dainininkas Virgilijus Noreika. Muzikos konsultantu sutiko būti P. Stepulis. Visi jie pradėjo intensyviai rengti gerai apgalvotą repertuarą. J. Švedas har-

monizavo liaudies dainas „Šių naktelių“, „Mikitą“, sukūrė „Dainą apie žirgą ir mergelę“. Į repertuarą įtraukta J. Gruodžio daina „Ėsk, karvutė“, kurią J. Švedas pritaikė birbynei ir kanklių ansamblui, bei Jurgio Gaižausko pjesės skudučiams „Voveraičių šokis“. Kanklininkė Z. Stepulienė instrumentavo B. Dvariono pjesę smuikui „Prie ežerėlio“, „Mažąją rapsodiją“ birbynei ir kanklių ansamblui bei rusų kompozitoriaus, muzikinių miniatiūrų meistro Anatolijaus Liadovo „Muzikinę tabokinę“ kanklių ansamblui.

1957 metų liepą kamerinė grupė dalyvavo respublikiniame jaunimo ir studentų konkurse ir laimėjo pirmą vietą, o sąjunginiame jaunimo ir studentų konkurse – antrą vietą ir teisę dalyvauti VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje-konkurse Maskvoje.

Rugpjūčio pradžioje prasidėjo konkursas. Per šešias dienas jame pasirodė 123 liaudies instrumentų grupės ir pavieniai atlikėjai iš daugiau kaip 90 šalių. Pasirodymai buvo vertinami 25 balų sistema. Pirmame konkurso ture kamerinė grupė pasirodė labai gerai ir iš 25 balų surinko beveik 24. Antrame ture grupė gavo 24,25 balo – daugiausia balų ir aukščiausią įvertinimą visame konkurse. Konkurse buvo atlikta: B. Dvariono „Prie ežerėlio“, J. Gaižausko „Voveraičių šokis“, A. Liadovo „Muzikinė tabokinė“ ir B. Dvariono „Mažoji rapsodija“.

Tarptautinei vertinimo komisijai vadovavęs komisijos pirmininkas Prachos konservatorijos ir Muzikos meno akademijos profesorius, filosofijos ir muzikos mokslų daktaras Ladislavas Vachulka sakė, kad šis ansamblis esąs vienas iš nedaugelio, kurio kiekvienas atlikėjas groja keliais instrumentais ir visi muzikantai yra pasiekę aukštą atlikimo lygį. Ansamblio darnumas, sugebėjimas įsijaušti į atliekamą kūrinį ir iki galo jį atskleisti klausytojui – štai kur glūdi šio kolektyvo meistriškumas¹⁵. V. Noreika, kuriam akompanavo kamerinė grupė, taip pat laimėjo aukso medalį ir laureato vardą.

Laimėjęs tarptautinio festivalio-konkurso auksą ir pasirodęs reikšminguose koncertuose Maskvoje, P. Tamošaičio vadovaujamas ansamblis grįžo į Vilnių entuziastingai nusiteikęs toliau plėtoti meninę veiklą. Visi kamerinio ansamblio dalyviai buvo apdovanoti LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo garbės raštais. Tokiu pat raštu apdovanotas ir repeticijoms vadovavęs P. Stepulis.

Keliais štrichais apibūdinę šį istorinės reikšmės laimėjimą, galėtume pamąstyti, kokie esminiai veiksniai lėmė tokį aukštą rezultatą. Atsitiktiniu proginu laimėjimu jo nepavadinsi. Iš esmės tai – nuoseklaus tautinės instrumentinės muzikos puoselėjimo ir atlikėjų ugdymo, apgalvotos muzikinės programos ir atkaklaus, profesionalaus darbo rezultatas. Mes, šio pasaulinio festivalio dalyviai, tarp jų ir straipsnio autorius, talkinęs Vilniaus universiteto dainų ir šokių ansamblui (meno vadovas ir dirigentas Vladas Bartusevičius), festivalio sąjunginio konkurso laureatui, pirmi sužinoję apie liaudies instrumentų kamerinės grupės ir V. Noreikos iškovotus festivalio-konkurso aukso medalius, kartu triumfavome ir laikėme tai Lietuvos laimėjimu, didžiavomės, kad turime tokią unikalią tautinio meno rūšį, kurią reikia gerbti, saugoti ir jai aukotis. Ir vėliau, dirbdami atsakingą darbą liaudies muzikos baruose, visą laiką vadovavomės esmine nuostata – išsaugoti tautiškumą ir orumą, nepasiduoti pašalinėms įtakoms, laiko ir mados vėjams.

Ir vis dažniau prisimeni tas šešerias kankles ir vieną birbynę – tautinės muzikos grynuolį, priklausčiusį tarptautinės auditorijos dėmesį ir taip stipriai paveikusių vertinimo komisiją, kad ji skyrė aukščiausius balus.

Tokia buvo P. Tamošaičio kamerinio ansamblio pradžia – nuo Olimpo prie tolesnės kūrybinės veiklos, nuo kasdienybės prie šalies tautinės muzikos reprezentavimo. Tas laikas ir tie žmonės šiandien – vis dar legenda. Tačiau

¹⁵ *Meno saviveikla*, 1957, Nr. 4, p. 10. *Советская Агитка*, 09 08 1957.

Valstybinio dainų ir šokių liaudies ansamblio birbynininkai: trečias iš kairės Pranas Tamošaitis, sėdi Povilas Samuitis. 1956 m.

reikia atminti esminį faktą, kad jie dėjo tvirtą ir teisingą pamatą – jungė lietuvių muzikos klasiką ir atlikimo kultūrą.

Tolesni kamerinio ansamblio, jau turinčio garsų tarptautinio festivalio-konkurso laureato vardą, kūrybiniai keliai driekėsi per Lietuvos miestus ir rajonus, tuometines sąjungines respublikas ir, žinoma, užsienio šalis. Dalyvauta daugelyje reprezentacinių koncertų, renginių, minėjimų, švenčių, tęstinių muzikos festivalių.

Iš tiesų šio nedidelio kamerinio ansamblio mobilumas, originalumas, profesionalumas ir atlikimo kultūra ne vien atvėrė pasaulio vartus. Svarbiausia, jis tapo Lietuvos reprezentaciniu veidu. Ansamblis ir žanro, ir stiliaus prasme kurį laiką neturėjo analogų. Tai buvo šio profesionalaus kamerinio ansamblio pirmas ir, sakytume, išpūdingiausias veiklos etapas, visiems matomas ir sektinas pavyzdys, paskatinęs kurtis kitus panašaus pobūdžio profesionalius kamerinius ansamblius. 1959 m. VII pasaulio jaunimo ir studentų festivalio Vienoje konkurse sėkmingai pasirodė Vilniaus universiteto studentų kamerinis liaudies muzikos instrumentų ansamblis, vadovaujamas V. Bartusevičiaus, ir taip pat laimėjo aukso medalį. Šį ansamblį sudarė trejos kanklės (aukštosios – Daiva Kubiliūtė-Čičinskienė, bosinės – Vijaletė Vaitkevičiūtė-

Su ansamblio veteranais, dirbusiais jame daugiau kaip dešimtmetį. Sėdi (iš kairės): P. Stepulis, E. Kolokauskienė, J. Lingys, E. Gužinskaitė, J. Švedas, E. Monkelevičienė, E. Pilypaitis, H. Gužinskaitė, J. Gudavičius. 1960 m.

Parulskienė, kontrabosinės – Romualdas Ozolas) ir trys aukštosios birbynės (Pranas Budrius, Antanas Raudonius, Antanas Jonušas). Gaila, kad šis studentų sekstetas pasibaigus festivaliui nustojo egzistavęs. Tuo metu ėmė kurtis populiarūs vienaarūšių liaudies muzikos instrumentų ansambliai (kanklių trio, birbynių kvintetai) ir mišrios sudėties ansambliai.

P. Tamošaitis, jausdamas, kad jo ansamblui trūksta spalvų, nutarė prijungti dar keturias birbynes ir įsteigti kvintetą. Ir tai pavyko. Kvintetas pradėjo ruošti 1962 metų VIII pasaulio jaunimo ir studentų festivaliui Helsinkyje, perėjo visus atrankos turus. Deja, likus dviem dienoms iki išvykimo, iš Maskvos buvo pranešta, kad vietoj birbynių kvinteto į festivalį vyks Maskvos P. Čaikovskio konservatorijos studentas altininkas Petras Radzevičius.¹⁶ Ansamblui tai buvo skaudus smūgis, tačiau darbas nenuėjo veltui, mat kompozitoriai šia proga sukūrė daug puikių kūrinių, o kamerinis ansamblis visiems laikams buvo papildytas birbynių kvintetu.

Beveik visi šio kamerinio ansamblio dalyviai dirbo J. Švedo įkurtame ir puoselėtame Valstybiniame dainų ir šokių liaudies ansamblyje. Įkūrėjui

¹⁶ Petras Radzevičius VIII festivalio atlikėjų konkurse įvertintas sidabro medaliu (*A. Karaškos past.*).

palikus ansamblį, jo meno vadovu tapo V. Bartusevičius. Susiklosčius nepalankioms aplinkybėms, P. Tamošaičio kamerinio ansamblio nariai išėjo iš valstybinio ansamblio. Prasidėjo naujas kamerinio ansamblio kūrybinės veiklos etapas, grindžiamas jau susiklosčiusia sava muzikavimo tradicija ir tikėjimu akivaizdžia žanro perspektyva. Koncertai, gastrolės, susitikimai su žymiais kultūros, meno ir politikos veikėjais, diskusijos, vertinimų apmąstymai suteikė ansamblio nariams turtingos tarptautinės patirties, skatino vis reikliau žiūrėti į darbo rezultatus, kėlė nuolatinį kūrybinį nerimą.

Kamerinis ansamblis tapo Lietuvos konservatorijos kolektyvu, globojamu rektoriaus profesoriaus Jurgio Karnavičiaus ir katedros vedėjo J. Švedo. Veiklos dešimtmetį (1967 m.) kolektyvas sutiko parengęs naują programą. Profesorei J. Čiurlionytei pasiūlius, Lietuvos aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo bei Kultūros ministerijos kolegijų nutarimu liaudies instrumentų kameriniam ansamblui oficialiai suteiktas originalus vardas „Sutartinė“.

„Sutartinė“ išpopuliarėjo, o ansamblio gastrolių keliai nusidriekė nuo rajonų bei kolūkių kultūros namų iki pačių ištaigingiausių Eurazijos ir kitų žemynų valstybių koncertų salių, jūrų ir vandenynų linerų, maldos namų, egzotiškiausių pasaulio kampelių... „Sutartinės“ ansambliu domėjosi eiliniai gyventojai, kultūros, meno ir politikos veikėjai, valstybių prezidentai ir karaliai, lakūnai ir kosmonautai, įvairių rasių žmonės. Visur paliktas lietuviškas tautinis pėdsakas. „Sutartinės“ ansamblis neapvylė, sistemingai darbavosi muzikos kultūros baruose, atliko savo misiją autentiškomis, bet šiuolaikiškai traktuojamomis išraiškos priemonėmis, aiškiai suvokiama ir profesionaliai pateikiama tautine muzika.

„Sutartinė“ tiek atlikimo meistriškumu, tiek egzotiškumu gastroliuodama užsienyje kėlė didelį susidomėjimą, apie ją rašė užsienio spauda. Štai keli atsiliepimai apie „Sutartinės“ koncertus už Lietuvos ribų. Talino konservatorijos rektorius profesorius Vladimiras Alumäe:

Man atrodo, kad „Sutartinė“ – geriausias pavyzdys, kaip reikia propaguoti liaudies instrumentus ir liaudies muziką. Puiki grojimo technika, nepriekaištingas muzikalumas, labai rimta pažiūra į liaudies kūrybą – štai kas būdinga P. Tamošaičio vadovaujamam ansamblui.¹⁷

Erfurto (tuometinė VDR) muzikos mokyklos direktorius K. H. Friebeelis:

Mus be galo nustebino, kokiais vertingais koncertiniais instrumentais kanklės ir birbynės virsta „Sutartinės“ menininkų rankose. Kanklės tai kerį savo švelnumu, tai

¹⁷ Ką pasakė draugai. *Tiesa*, 1967 gruodžio 16.

*užlieja galingomis skambiomis bangomis. Tiesiog sunku patikėti, kad tokį taurų skambėjimą birbynininkai gali išgauti iš kitados piemenų drožtų švilpynių. Nepaprastas muzikinių spalvų įvairumas.*¹⁸

Helsinkio J. Sibelijaus muzikos akademijos profesorė S. Harjunmaa:

*Lietuvių liaudies muzikos instrumentai, kuriuos išgirdau „Sutartinės“ koncerte, panašūs į suomių instrumentus, bet jie nuostabiai patobulinti talentingų meistrų, puikiai skamba, stebina be galo įdomiais tembrais ir sąskambiais. Matyti ir girdėti, kaip puikiai jais groja jauni atlikėjai, – nepakartojamas jausmas, ypač tam, kuris žino, kaip daugelyje Vakarų šalių iš dalies, deja, ir Suomijoje, niekinamas liaudies menas... Mane sužavėjo ansamblio nuoširdžiai sugrotos lyriškos liaudies dainų melodijos, guvūs ritmai, tikrai profesionalus, net, pasakyčiau, virtuozinis grojimas liaudies instrumentais.*¹⁹

Antra vertus, repertuare pasitaikė estradinio pobūdžio muzikos pjesių, populiarių dainų. Dėl to „Sutartinė“ sulaukdavo įvairių atsiliepimų.

Ansamblio spartesnį ir laisvesnį augimą, meniškumą ilgainiui riboja jo muzikantų darbas visuomeniniais pagrindais, t. y. be atlyginimo. Dėl to buvo neišvengiama gana didelė atlikėjų kaita, inertiškai pasikartojantis repertuaras, jo kiek vienpusiška stilistika. Gaila, kad tokiam veržliam kameriniam ansambliui, vykdančiam itin intensyvią veiklą ir turinčiam Respublikos nusipelnusio kolektyvo vardą, nebuvo lemta tapti Valstybinės filharmonijos ar Lietuvos radijo ir televizijos etatiniu kolektyvu.

Šiomis subjektyviomis pastabomis anaip tol nenorima sumenkinti „Sutartinės“ ansamblio ir jo vadovo istorinio vaidmens. Nuolat veikiančiam muzikos kolektyvui, juolab dirbančiam be atlygio, vien iš idėjos, natūralu pasiekti gerų rezultatų, bet patirti ir nesėkmių. Svarbiausia yra tai, kad P. Tamošaičio iniciatyva ir atkaklumu buvo sukurtas naujas profesionalus tautinės kamerinės muzikos žanras²⁰, paveldėjęs senąsias muzikavimo priemones ir besiremiantis ryškiais šiandieninio kamerinio muzikavimo principais. Profesorius šiam žanrui atidavė bemaž 50 metų. Ne vien žanrui, o ir valstybei! Reikėjo pusės šimtmečio, kad lietuviška birbynė taptų pripažintu muzikos instrumentu, o

¹⁸ Ten pat.

¹⁹ F. Jukna. Skamba skamba kankliai. *Kalba Vilnius*, 1970, Nr. 48, p. 5.

²⁰ Šis muzikos žanras, arba rūšis, kaip bet kuris žmogaus kūrybinės veiklos naujadaras, įsitvirtindamas kultūriniame gyvenime visada išgyvena ieškojimų ir praradimų, vertinimo, vartojimo ir juo labiau terminijos problemas. Šio muzikos žanro terminija iki šiol yra dažnai nelogiška, netolygi, kupina dviprasmybių. Tikėtina, kad LMTA Terminijos komisija atkreips dėmesį į šiuos klausimus (*D. Tamošaitytės ir A. Karaškos past.*).

liaudies muzikos instrumentų kamerinis ansamblis „Sutartinė“ atliktų tam tikrą vaidmenį mažos tautos didelės kultūros panoramoje.

„Sutartinės“ palikimas – šimtai įrašų Lietuvos radijo ir televizijos fonduose. Kodėl jie šiandien „užkonservuoti“ saugyklose? Ar vykstant dramatiškiems istoriniams įvykiams, kai mėginame tapti kultūriškai visavertę pasaulio valstybe, nepraverstų „Sutartinė“ su kanklių ir birbynių tembrų savitumu, vyresnės kartos profesionalių kompozitorių ir atlikėjų dainomis, o ne jų pakaitalais? Gal šiandieninė „Sutartinė“ ir jos naujasis vadovas tars savo žodį?

Šitiek klausimų! O linkėjimas vienas – išlikti, atsinaujinti, suvokti savo paskirtį ir atkakliai laikytis tautinės savasties išsaugojimo principo. To ypač reikės ateities kartoms, Lietuvai!

„Sutartinė“ ir Virgilijus Noreika

Pirmas įspūdis dažniausiai būna objektyvus. Tas pat pasakytina ir apie V. Noreikos bei P. Tamošaičio kamerinės liaudies muzikos instrumentų grupės pirmą pasirodymą 1957 metais, kai jų pelnytą tarptautinio festivalio konkurso auksą mes laikėme ne vien šių žmonių, bet visos tautos laimėjimu. Supratome, kad Virgilijus turi didelį gimtosios dainos pojūtį, matyt, dar dainininkės motinos iščiose iš Dievo malonės paveldėtą ir vėliau ugdytą balso grožį, tembro originalumą, o svarbiausia – dainavimo meilę ir kultūrą.

Jaunas tuometinės konservatorijos Solinio dainavimo katedros studentas tiesiog „susigiminiavo“ su originaliu ir darniu „liaudininkų“ kameriniu ansambliu. Lyriškas, daugeliui niekada nematytų negirdėtų kanklių ir birbynės skambesys bei šiltas Virgilijaus tenoras susipynė į vientisą lietuviškos dvasios muzikinį audinį, virtusį nauja tautinio muzikos meno apraiška. Todėl nuo pat istorinio 1957-ųjų festivalio-konkurso Maskvoje iki šiol tebeskamba ausyse Virgilijaus atliekamos liaudies kamerinio ansamblio palydimos lietuvių tautinės dainos – J. Gruodžio harmonizuotos „Ėsk, karvute“, „Ulijona“, J. Švedo „Šių naktelių“, „Daina apie žirgą ir mergelę“, „Mikita“, J. Tallat-Kelpšos „Už aukštųjų kalnelių“, Miko Petrausko „Bernužėli, nesvoliok“ ir „Šią naktelę“, Antano Vanagaičio „Dul, dul dūdelė“, vėliau – Algimanto Bražinsko „Ugnelė“, P. Tamošaičio „Oi, jojau, jojau“, „Šviesi naktis“, „Saulutė nusi-leido“ ir daug kitų, tikrąją mūsų klasika virtusių dainų, baladžių, raliavimų, sudarančių „Sutartinės“ ir V. Noreikos repertuaro aukso fondą. Tiesiai sakant, „Sutartinė“ be V. Noreikos – ne visa „Sutartinė“. Solistui būdinga kas-kart kitaip traktuojama ir improvizuojama dainos atlikimo maniera, kurios

„Sutartinė“ Rumšiškėse, sukanč filmą „Toli, palei šilą“. Iš kairės: Elona Raudonienė, Virgilijus Noreika, Vida Gučienė, Janina Slipkuvienė, Regina Tamošaitienė. 1984 m.

esmė – atlikėjo vidinė būseną, raiškiai išdainuotas žodis, tolygi teksto ir melodijos frazė, visada imponuojantis santūrumas atsisakant nereikalingų gestų – tik balsas ir dainos dvasia.

Tam tikra kūrybinio bendradarbiavimo kulminacija laikytume dviejų dalių teatralizuotą lietuvių liaudies dainų koncertą „Nuo gaidelių iki gaidelių“ (scenarijaus autorius ir režisierius V. Noreika). Scenarijaus originalas yra autoriaus asmeniniame archyve. Su šia programa koncertuota 18 kartų, ji įrašyta Lietuvos televizijoje. Daug puikių dainininkų dainavo su „Sutartine“, tačiau artimiausias ansamblui buvo V. Noreika. Gal todėl svarbiausiais „Sutartinės“ gyvavimo tarpsniais mes visada jo laukiame.

VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje-konkurse debiutavęs ir aukso medalį iškovojęs garsus Lietuvos tenoras, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesorius, Nacionalinės premijos laureatas Virgilijus Noreika prisiminė:

Konkurse man akompanavo žinomas liaudies muzikos kamerinis ansamblis, jau tapęs šio festivalio laureatu. Su ansamblyje griežiančiais profesionaliais muzikantais nuodugniai parengėm numatytą programą. Ansamblio vadovas Pranas Tamošaitis – puikus birbynininkas, aranžuotojas, taigi tarp mūsų nebuvo jokių nesutarimų dėl dainų interpretacijos. Ansamblis profesionaliai akompanavo, ir tai padarė didelę

įtaką konkurso rezultatams. Man patiko liaudies instrumentų derinys – jų tembrai teikia dainai tautinio originalumo.

Pasibaigus konkursui daug koncertavome. Mus siūsdavo į aukščiausio lygio koncertus, kuriuose man dažnai tekdavo dvejopas vaidmuo: pirmoje dalyje dainuoti klasiką, antroje – liaudies dainas, akompanuojant „Sutartinei“. 1958-aisiais Lenkijoje vyko Sovietų Sąjungos kultūros dienos. Išvykau pasiskolinę Kipro Petrausko fraką... Atlikau Vakarų ir Rytų muzikos klasiką, o po pertraukos, apsisiautęs tautine miline, dainavau su „Sutartine“. Ir taip visą mėnesį, kasdien. Dekodami rankas spaudė daugybė aukščiausio rango žmonių.

O kiek nenumatytų koncertų įvyko tai Maskvoje, tai kitur! Štai iš ryto skambina kultūros ministras, ir paaiškėja, kad vakare reikia koncertuoti Kremliuje. Vasarą, negalėdami prisiskambinti telefonu, koncertų organizatoriai manęs kartais ieškodavo malūnsparniais. Man nereikėdavo pirkti lėktuvo bilietai! Teko skristi lakūnų kabinoje, sėdėti stiuardės kėdėje, visokių triukų pasitaikydavo...²¹

V. Noreika neprieštaravo šio straipsnio autoriaus nuomonei, kad jis ir P. Tamošaičio „Sutartinė“ tapo unikaliu, reprezentaciniu lietuvių tautinės kultūros fenomenu:

Tai priklausė nuo mūsų kūrybinio bendravimo ir realių aplinkybių. Mums nereikėjo daug repetuoti – supratom vieni kitus iš žvilgsnio, iš gesto, iš dainos esmės. Mus visur šiltai priimdavo kaip itin originalų ansamblį. Stengėmės deramai atstovauti nacionalinei lietuvių kultūrai. „Sutartinė“ – man artimas ansamblis, su juo pradėjau savo karjerą.²²

Bandymas įkurti profesionalų liaudies instrumentų orkestrą

Jau keli dešimtmečiai sklendo idėja įkurti profesionalų lietuvių liaudies instrumentų orkestrą²³. Apie tai dažnai kalbėta liaudies instrumentinės

²¹ Iš A. Vyžinto pokalbio su V. Noreika, rengiant monografiją apie P. Tamošaitį, 2011 m. birželio 17 d. Solistas pritarė minčiai, kad visų tautinių muzikos ansamblių esmė ir pamatas visais laikais turi būti rinktinė lietuvių liaudies ir liaudiškos dvasios kompozitorių kūryba, grindžiama šiandieniniais profesionalumo kriterijais.

²² Ten pat.

²³ Apibrėžimai *liaudies instrumentų ansamblis/orkestras* ir *tautinių instrumentų ansamblis/orkestras* šioje monografijoje yra vartojami sinonimiškai. Tačiau istoriškai tiksliau vartoti sąvokas *tautinis*, *etninis*, nes, diskutuojant apie profesionalų tautinį muzikos meną, terminas *liaudies*, viena, neišvengia dviprasmiškų sovietmečių įgytų šalutinių reikšmių, antra, prieštarauja pačiai modifikuotų instrumentų prasmei, jų raidai. Todėl tokie žodžių deriniai, kaip *profesionalioji liaudies muzika*, *kamerinis modifikuotų liaudies instrumentų ansamblis* ir panašūs turėtų būti pamažu keičiami į *profesionalioji tautinė/etninė muzika*, *kamerinis tautinių instrumentų ansamblis* ir pan., sąvoką *liaudies* paliekant jai iš tikrųjų

muzikos specialistų susirinkimuose ir konferencijose, rašyta spaudoje²⁴. Net tarptautiniu mastu stebimasi, kad Lietuvoje, kur šios srities muzikavimo kultūra ir specialistų ugdymo sistema yra aukšto lygio, iki šiol nėra tokio pobūdžio profesionalaus kolektyvo. Nuo to laiko, kai Valstybiniame dainų ir šokių liaudies ansamblyje J. Švedas sukūrė liaudies instrumentų orkestrą, praėjo jau 70 metų. Tačiau šis orkestras tebuvo sudedamoji ansamblio dalis, o jo pagrindinis vaidmuo – akompanuoti liaudies dainų atlikėjams bei šokėjams. Tik vienu kitu specialiu kūriniu buvo atskleidžiamas tokio orkestro originalumas. Metai iš metų brendo idėja sukurti savarankišką profesionalų liaudies instrumentų orkestrą.

1980 metais P. Tamošaičio iniciatyva buvo suorganizuotas per 40 atlikėjų eksperimentinis liaudies instrumentų orkestras. Jo branduolį sudarė kamerinis ansamblis „Sutartinė“, Vilniuje gyvenantys Valstybinės konservatorijos Liaudies instrumentų katedros absolventai ir geriausi studentai. Kanklininkų grupei vadovavo R. Tamošaitienė, skudučių, ragų ir daudyčių pūtikų – Politas Petrošius, o birbynininkams – pats orkestro meno vadovas ir vyriausiasis dirigentas P. Tamošaitis. Dirigentu buvo pakviestas Jonas Vadauskas. Intensyviai dirbdamas orkestras gana greitai parengė dviejų dalių programą. Premjera įvyko 1980 metų birželio 13 dieną Valstybinės konservatorijos Didžiojoje salėje. Į programą buvo įtraukta Edvardo Griego pirmoji siuita „Peras Giuntas“, Jurgio Juozapaičio Sonata birbynei ir fortepijonui (aranžuota birbynei ir orkestrui, solistas Antanas Smolskus), lenkų kompozitoriaus Karolio Kurpińskiego Koncertas klarnetui (aranžuota birbynei ir orkestrui, solistas Saulius Prusevičius), N. Čaikino Koncertas bajaranui (aranžuota bajaranui ir liaudies instrumentų orkestrui, solistas Viktoras Dukaltetenka), Vytauto Juozapaičio „Lietuviški šokiai“ orkestrui ir kitų autorių kūriniai. Koncertas sulaukė gero įvertinimo. Atrodė, kad Kultūros ministerijos ir koncertinių organizacijų atstovai neabejoja dėl orkestro reikalingumo. Deja, orkestras nebuvo oficialiai įteisintas. Nesulaukė jis palaikymo ir iš tuometinės Liaudies instrumentų katedros (!). Tačiau orkestro iniciatorius ir meno vadovas nenuleido rankų.

priklausančioje semantinėje plotmėje, kai būtina apibūdinti savamokslius liaudies muzikantus ir kūrėjus arba paaiškinti etnografinį liaudiško muzikavimo pobūdį (A. Karaškos, D. Tamošaitytės past.).

²⁴ A. Lapinskas. Profesionalus orkestras? – Taip! *Literatūra ir menas*, 1984 kovo 08, Nr. 10, p. 12. P. Tamošaitis. Ar išsaugosime Jono Švedo palikimą? *Literatūra ir menas*, 1988 spalio 07, p. 11.

Po penkerių metų (1985 m.) P. Tamošaitis, pasitaręs su tuometiniu Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministru H. Zabuliu bei buvusiais orkestro dalyviais, nutarė surengti dar vieną premjerą Filharmonijos salėje ir pakviesti į ją finansų ministrą Romualdą Sikorskį. Orkestrui vadovavo P. Tamošaitis, jam talkino dirigentas J. Vadauskas, orkestro grupių vadovai R. Tamošaitienė ir V. Skripkauskas. Koncerte skambėjo lietuvių kompozitorių J. Švedo, Jurgio ir Vytauto Juozapaičių, Vytauto Laurušo, A. Lapinsko kūriniai, Gražinos Apavičiūtės atliekamos dainos. Siekiant pajavairinti koncertą, iš Minsko buvo pakviestas cimolininkas J. Gladkovas, atlikęs baltarusių kompozitoriaus D. Smolskio Koncertą cimolams ir orkestrui (P. Tamošaičio aranžuotą lietuvių liaudies instrumentų orkestrui). Per koncerto aptarimą paaiškėjo, kad Finansų ministerija lėšų orkestro egzistavimui neskirs. Profesionalaus valstybinio liaudies instrumentų orkestro idėja žlugo.

Kodėl žlugo? Orkestro vadovai teigia, kad dėl Finansų ministerijos valdininkų nenoro, tam tikro ignoravimo ir net kolegų iš Liaudies instrumentų katedros laikysenos. Tačiau pamąstykime apie kitas priežastis. Galbūt po dviejų pasirodymų jis negalėjo tapti pripažintu valstybės išlaikomu orkestru? Mat programa ne vienam kėlė abejonių: pavyzdžiui, kuluaruose buvo šnekama, kad E. Griego Pirmoji siuita visuomet geriau skambės atliekama simfoninio orkestro, o K. Kurpińskiego Koncertas klarnetui (perdirbtas birbynei su orkestru) veikiau demonstravo birbynininko virtuoziskumą. Kad prestižiniam lietuvių liaudies instrumentų orkestro pristatymui netiko nei N. Čaikino Koncertas bajaraniui, nei D. Smolskio Koncertas cimolams ir orkestrui, tegu ir puikiai atlikti kviestų svečių – leningradiečio bajaranininko V. Dukaltetenkos ir minskietišio cimolininko J. Gladkovo. Eksperimentinis liaudies instrumentų orkestras buvo ambicingas ir iškilus projektas, tad negalėjo nesulaukti karštų ginčų, nesukelti aistrų.

Sakyčiau, kad liaudies instrumentų orkestro esmė – ne vien instrumentų originalumas ir jų techninės galimybės. Reikia siekti, kad instrumentų originalumą atitiktų muzikos originalumas. Neišvengiamai turime remtis giluminiais lietuvių tautos meninio muzikinio paveldo klodais²⁵. Todėl tokiam orkestrui nebūtina laikytis šiuolaikinių akademinių simfoninio orkestro

²⁵ Prof. A. Vyžintas, Klaipėdos universiteto Liaudies instrumentų katedroje įkūręs studentų ir Klaipėdos miesto pedagogų liaudies instrumentų orkestrą, diskusijoje siekia estetiškai išskirti lietuviškus liaudies instrumentų orkestrus iš kitų tautų panašių orkestrų. Tai yra labai svarbi nuostata, padedanti įtvirtinti nacionalinę lietuvių tapatybę profesionaliojoje etninės muzikos srityje (*D. Tamošaitytės past.*).

repertuaro reikalavimų. Liaudies kūryba teikia gerokai platesnių ir originalesnių programos turinio ir formos pasirinkimo galimybių. Galime būti vieninteliai ir nepakartojami, o muzikiniu požiūriu tampame unifikuoti, niveliuoti. Tad puoselėdami J. Švedo sukurtą orkestro modelį ir jo variantus, neleiskime jam išsigimti arba net numirti. Verčiau pagalvokime apie šiandieninį jo atgimimą, pasitelkime etninę kultūrą išmanančių kompozitorių, meno ir mokslo žmonių. Antra vertus, vadovautis tik egzotiniais deriniais ar tik sutartinių stiliumi būtų neprotinga. Reikėtų atrasti kompromisą tarp klasikine harmonija grindžiamo ir vadinamojo pagoniškojo avangardizmo formų ir stiliaus, būdingo Broniaus Kutavičiaus, Vidmanto Bartulio, Algirdo Martinaičio, Mindaugo Urbaičio, Felikso Bajoro, J. ir V. Juozapaičių kūrybai²⁶.

Tikimės, jog profesionalus ir iš esmės nacionalinis tautinių instrumentų orkestras anksčiau ar vėliau bus įsteigtas. Motyvai – labai aiškūs. Išaugo naujos liaudies muzikos instrumentų specialistų kartos, paplito solinis bei kamerinis muzikavimas. Tikro nacionalinio tautinių instrumentų orkestro kūrimo klausimas tebėra valstybinės reikšmės, juolab mąstant apie realią šios nacionalinės vertybės funkciją, kuri galėtų būti ir diplomatinė reprezentacinė Europos bei pasaulio kultūros kontekste. Ar nebus tai vienas iš pamatinių mūsų valstybės kultūros politikos uždavinių? Turime brangiausią turtą – parengtus specialistus-atlikėjus. Atsižvelgdami į palankias Lietuvos valstybės kultūros ir muzikos pristatymo galimybes Europos erdvėje, teigiame, kad ir iš autentiškų, ir iš modifikuotų lietuvių etninių instrumentų sudarytas orkestras, atliekantis nacionalinę lietuvių muziką, puikiai reprezentuotų Lietuvą. Tokio orkestro kūrimas negali būti impulsyvus, šis darbas turi būti gerai apmąstytas ir pagrįstas istoriniu, moksliniu bei meniniu požiūriu. Savaip mąstė P. Tamošaitis, kurdamas eksperimentinį liaudies instrumentų orkestrą. Galime daryti prielaidą, kad jei jis būtų tapęs valstybiniu, bendromis jo vadovo ir tautinio muzikos meno kūrėjų – kompozitorių, muzikologų, atlikėjų – pastangomis šis orkestras būtų galėjęs išgyventi natūralią ir visiems tautinio meno ekspertams priimtina raidą.

Pedagogas

Jurbarko gimnazijoje mokėsis pas puikų muzikos mokytoją, profesionalų chorų ir orkestrų dirigentą B. Vasiliauską, o Valstybinėje konservatorijoje susipažinęs su muzikos ekspertu J. Švedo, J. Čiurlionytės, K. Galkausko, V. Žiliaus,

²⁶ Plačiau žr.: A. Vyžintas. *Gyvenimas – liaudies muzikai*. Klaipėda, 2010, p. 8.

Per pamoką su studente
Vida Knizikevičiūte

P. Samučio individualaus darbo ypatybėmis, P. Tamošaitis tapo aukštos kvalifikacijos birbynės, dirigavimo ir liaudies instrumentų orkestro specialybių pedagogu. Jis ypač domėjosi J. Švedo dėstomu aranžavimo dalyku ir specialybės dėstytojo P. Samučio kuo tobulesnio birbynės įvaldymo metodais.

1961 m. J. Švedas pakvietė P. Tamošaitį vadovauti Valstybinės konservatorijos liaudies instrumentų orkestrui. Tuomet šis orkestras nemažai koncertavo, dalyvavo konservatorijos mokslo metų atidarymo proga rengiamuose koncertuose, radijuje į magnetofono juostą įrašė J. Švedo Koncertą kanklėms ir liaudies instrumentų orkestrui. Trejus metus P. Tamošaitis dirbo dėstytoju antracilininku, derindamas šias pareigas su pagrindinėmis Valstybiniame ansamblyje²⁷, kurio vadovu, pasitraukus J. Švedui, tapo V. Bartusevičius. 1964 metais P. Tamošaitis paliko Valstybinį ansamblį ir perėjo dirbti visu etatu į Valstybinės konservatorijos Liaudies instrumentų katedrą. Prasidėjo aktyvi pedagoginė veikla, vadovavimas studentų diplominiams referatams, birbynininkų ir dirigentų ugdymas. Dėstytojo santykiai su studentais buvo paprasti ir kolegiški. P. Tamošaitis domėdavosi savo studentų asmeniniais reikalais, gyvenimo ir mokymosi

²⁷ Dirbdamas „Lietuvos“ ansamblyje (1951–1964 m.), P. Tamošaitis kaip orkestro primarius ir solistas dalyvavo daugiau kaip 1 500 koncertų Lietuvoje ir užsienyje.

sąlygomis, atsižvelgdavo į jų nuomonę parinkdamas repertuarą, džiaugdavosi jų laimėjimais, nevengdavo pagirti, pateikdavo tikslus muzikinės saviraiškos būdus. Savo pedagoginio darbo metodiką P. Tamošaitis taip apibūdino:

Ruošdamas jaunuosius birbynininkus, vadovaujusi pagrindiniu principu: jokių būdu nevaržyti jauno atlikėjo kūrybinės iniciatyvos. Studentus visapusiškai skatinu ir brandinu. Juk kiekvienas jų – skirtinga asmenybė. Pradėjęs studijuoti Muzikos akademijoje, birbynininkas jau būna baigęs konservatoriją, todėl grojimo technika daugiau ar mažiau būna susiformavusi, o muzikinis atlikėjo brendimas – tik pradedęs. Jaunam žmogui būtina mokytis atskleisti kūrinio idėją tik jam būdingu mastymu. Gal dėl to jauni atlikėjai, baigę mano birbynės klasę, yra tokie skirtingi. Laikau tai savo laimėjimu, nes nėra nieko blogesnio kaip „štampuotų“, vienodų atlikėjų rengimas. Tą patį kūrinį atlikti vienodai tikri menininkai negali. Kitas klausimas, kaip yra formuojamas gražus birbynės tonas. Šiuo atžvilgiu mano klasės studentai iš kitų išsiskiria, nes į tai kreipiu ypatingą dėmesį. O šiaip pedagoginiame darbe reikia tik nuoširdaus ir kruopštaus darbo.²⁸

Tokiais principais profesorius vadovavosi ir rengdamas liaudies instrumentų orkestro dirigentus. Jo klasę baigė 26 birbynininkai ir 6 dirigentai, šiandien dirbantys įvairių liaudies instrumentinės muzikos ansamblių bei orkestrų vadovais, mokytojais, dėstytojais, aukštųjų mokyklų profesoriais. Dirigavimo specialybę baigė Rimas Kurapka (1969), Jonas Bikauskas (1969), Zita Jakavičienė (1972), Zita Matiliūnaitė (1979), Zoja Ivanovaitė (1980), Arūnas Lunys (1985). birbynės specialybę – Juozas Jauniškis (1969), Romualdas Apanavičius (1970), Algimantas Žilinskas (1972), Jonas Urbonas (1974), Antanas Puodžiukas (1975), Vytautas Tetenskas (1975), Vytautas Zelenis (1977), Gediminas Biveinis (1979), Saulius Prusevičius (1982), Sigitas Spalinskas (1983), Algis Gulbinas (1984), Rimantas Baublinskas (1985), Sigitas Kusas (1985), Eugenijus Klimas (1986), Egidijus Virbašius (1986), Arūnas Katilius (1986), Arnoldas Beinaris (1990), Vidmantas Radavičius (1991), Almantas Simutis (1991), Konradas Jamontas (1992), Gražvydas Siriūnas (1993), Ramūnas Čaras (1993), Renatas Jaraminas (1994), Egidijus Ališauskas (1996) ir Ramūnas Strolis (1998).

„Rūtos“ ansamblio kūrėjas ir meno vadovas

Pokario metais Valstybinio dainų ir šokių liaudies ansamblio pavyzdžiu ėmė kurtis mėgėjų ansambliai, kurie savo veiklos pradžioje tiesiog kopijavo

²⁸ V. Tetenskas. *Birbynininkas Pranas Tamošaitis*. Klaipėda, 1996, p. 34. (Šnekamoji P. Tamošaičio kalba cituojamoje pastraipoje taisyta – D. Tamošaitytės past.)

LIETUVOS TSR AUKŠTOJO IR SPECIALIOJO VOKUONO MOKSLO MINISTERIJA
LIETUVOS TSR VALSTYBINĖ KONSERVATORIJA

Koncertų salė
1980 m. lapkričio mėn. **14** d.

Doc. PRANO TAMOŠAIČIO birbynės klasės studentų

KONCERTAS

DALYVAUJIA: RIMANTAS BAUBLINSKAS
SIGITAS KUSIS
ALGIS GULBINS
SIGITAS SPALINSKAS
SAULIUS PRŪSEVIČIUS

PROGRAMOJE: Vakarų klasikų, rusų ir lietuvių tarybinių kompozitorių
kūriniai

„Įėjimas laisvas“

Pradžia 20 val.

Prano Tamošaičio studentų koncertas
Valstybinėje konservatorijoje.
Vilnius, 1980 m. lapkričio 14 d.

Pakviestas P. Tamošaitis, gerai išmanantis šio žanro specifiką. Profesorius pasi-
telkė puikius specialistus – chorvedį Lionginą Abarių, kanklininkę ir dirigentę
R. Tamošaitienę, choreografą Povilą Daubarą.

1957 metais surengtas pirmas oficialus šio ansamblio koncertas, kuriame
dalyvavo visų ansamblių patriarchas J. Švedas, gražiai atsiliepęs apie kolektyvo
veiklą ir pasveikinęs jo dalyvius „susirgus nepagydoma ansambliečio liga“. Šis
ansamblis turėjo specifinį bruožą – jį sudarė įvairių Vilniaus miesto sveikatos
apsaugos įstaigų žmonės, dirbę skirtingu paros metu. Ansamblio nariams buvo
nelengva ištaikyti laiką dalyvauti repeticijose, koncertuose ir gastrolėse. Su-
rinkti visą tokio kontingento meno kolektyvą nuosekliam darbui reikėjo dide-
lio meno vadovo autoriteto. Stebėję pirmuosius ansamblio žingsnius ir tolesnę
veiklą, turime pripažinti organizacinį ir meninį ansamblio vadovo P. Tamošai-
čio profesionalumą, be kurio šis kolektyvas vargu ar galėjo egzistuoti ir pelny-
ti aukštus įvertinimus koncertuose, konkursuose, dainų šventėse. 1960 metų
Respublikinės dainų šventės konkurse Vilniaus medicinos darbuotojų dainų ir
šokių liaudies ansamblis klubinių šio žanro kolektyvų kategorijoje pelnė pirmą
vietą. Aukštas įvertinimas skatino tolesnę veiklą. Ansamblio repertuaras darėsi
vis originalesnis. Šalia kitų kūrinių jame radosi ansamblui dedikuota J. Švedo
daina-šokis „Čiutyte rūtele“, Konrado Kavecko daina „Baltieji chalatai“, Jono

jo turinį ir formą. Tačiau kiekvienas siekė
kuo ryškesnio savitumo. Pirmiausia šiuo
žanru susidomėjo Lietuvos studentija:
1946-aisiais įsikūrė Kauno politechnikos
instituto, 1949-aisiais – Vilniaus universi-
teto, 1953-aisiais – Vilniaus pedagoginio
instituto visos sudėties (tautinių šokių šokė-
jai, choras, liaudies instrumentų orkestras)
ansambliai. Greitai šia patrauklia sinkreti-
nio liaudies meno sritimi susidomėjo dar
platesnis meno mėgėjų ratas. Kūrėsi fabri-
kų, atskirų žinybų, rajonų kultūros namų
ir net kolūkių ansambliai. 1955-aisiais jų
buvo priskaiciuota per 30.

Vilniaus medicinos darbuotojų dainų
ir šokių liaudies ansamblio įkūrimo data
oficialiai yra laikomi 1956 metai. An-
samblį organizuoti ir jam vadovauti buvo

Pirmoji „Rūtos“ ansamblio orkestro sudėtis. 1956 m.

Novakausko „Žmonės, gyvenkite“, Jono Giedraičio choreografinė miniatiūra „Sirgti nesveika“ ir kiti lietuvių liaudies bei autoriniai kūriniai.

Praėjus penkeriems ansamblio veiklos metams ir pasiekus gražių meninių rezultatų, meno vadovas P. Tamošaitis dėl didelio darbo krūvio (konservatorijoje ir su „Sutartine“) nutarė palikti savo įkurtą ir puoselėtą medikų ansamblį. Prasidėjo gana dažna ansamblio vadovų kaita, turėjusi neigiamų pasekmių.

Nuo 1961 metų šio ansamblio meno vadovu pradėjo dirbti choro dirigentas Vincas Knezėnas, orkestro vadovu – Valstybinės konservatorijos Liaudies instrumentų katedros studentas Lionginas Gadliauskas, šokių grupės vadovu – Juozas Gagiškis. Pajėgiausia tuo metu buvo choro grupė, atlikdavusi gana sudėtingus, tačiau lietuvių liaudies ansamblui nebūdingus kūrinius (R. Gliero „Himnas didžiajam miestui“, chorai iš B. Smetanos operos „Parduotoji nuotaka“, G. Rossini „Vilius Telis“ ir kt.). 1961–1962 metais ansamblis nemažai koncertavo Lietuvoje ir už jos ribų: Rygoje, Taline, Minske, Kišiniove, Odesoje, Kryme ir Užkaukazėje. Medicinos darbuotojų dienos proga pasirodė Maskvoje. 1962 metais ansamblui buvo suteiktas pavyzdinio kolektyvo vardas, jis buvo pavadintas „Rūta“. Tačiau minėtu laikotarpiu ansamblis nepasirūpino kūrybinio nuoseklumu ir šiam žanrui būdingu turiniu.

„Rūtos“ ansamblio 10-metis. Priekyje vadovai (iš kairės): Stasys Zaleckas, Jonas Giedraitis, Regina Tamošaitienė ir Pranas Tamošaitis

Prisimenant anuos ansamblių sąjūdžio metus tenka konstatuoti, kad visų sovietinių metų dainų ir šokių liaudies ansamblių pagrindinė problema buvo repertuaras, ypač padaugėjus šio žanro kolektyvų. Siekdami būti originalūs, ansambliai, mūsų nuomone, pradėjo netekti esminės šio žanro savybės – tautiškumo, o kai kurių ansamblių programose ėmė dominuoti vien šiuolaikinių autorių kūryba.

Siekiant išlaikyti kūrybinį nuoseklumą ir tautinio ansamblio stilių bei Medicinos darbuotojų klubo vadovybei prašant „Rūtos“ meno vadovu 1963 metais grįžo dirbti P. Tamošaitis, orkestro vadove – R. Tamošaitienė. V. Knezėnui išėjus chorui ėmė vadovauti Stasys Zaleckas, šokėjams – Jonas Giedraitis. „Rūta“ pradėjo ruošti savo veiklos dešimtmečio koncertui, gražiai pavadintam „Rūta žaliuoja“. Šis koncertas, po intensyvaus kūrybinio darbo metų įvykęs Respublikiniuose profsąjungų kultūros rūmuose, laikytinas vienu geriausių šio meno kolektyvo istorijoje. Vadovaujant P. Tamošaičiui ansamblis sugrįžo prie savo pirminių idėjų, kurių esmė – lietuvių tautinės muzikos kultūros dvasia. Apie tuometinį ansamblio lygį galima spręsti ir iš kitų sėkmingų pasirodymų. 1965 metais klubinių dainų ir šokių liaudies ansamblių apžiūroje „Rūta“

Scenoje – „Rūtos“ ansamblis po 10-mečio koncerto

užėmė pirmą vietą. Gražia tradicija tapo ansamblio pasirodymai Vingio parke Medicinos darbuotojų dienos proga (birželio 21 d.), koncertai visoje Lietuvoje. 1966 metais „Rūta“ sėkmingai koncertavo Vokietijoje (tuomet – VDR) – Erfurto, Gotos, Eizenacho, Veimaro, Jenos, Miulhauzeno miestuose. Taip pat pažymėtina 1971 metų „Rūtos“ ansamblio turistinė ir koncertinė kelionė po Lenkiją. Surengti du koncertai Varšuvoje, užmegzti glaudūs ryšiai su Varšuvos, Krokuvos, Poznanės, Lodzės vaivadijų medikais. Tais pačiais metais „Rūta“ sėkmingai pasirodė Vilniaus meno saviveiklos kolektyvų apžiūroje ir trečią kartą užėmė pirmą vietą klubinių įstaigų kategorijoje.

1973 metais P. Tamošaičio buvo sumanyta ir pradėta rengti koncertinė programa medicinos tematika. Programos scenarijų parašė Juozas Čepaitis, muziką sukūrė kompozitoriai V. Juozapaitis ir A. Balčiūnas, tekstus dainoms – Petras Gaulė, kostiumų eskizus – E. Norvaišienė. Tačiau šiai programai įgyvendinti neužteko vien vadovų ir ansamblių gerų norų. P. Tamošaičiui ir Medicinos darbuotojų profsąjungos komitetui nepavyko gauti reikiamų lėšų iš Sveikatos apsaugos ministerijos. Tai neigiamai paveikė tiek vadovų, tiek ansamblių nuotaiką. Tuo ir būtų galima pateisinti tada „Rūtoje“ įvykusį kūrybinį atoslūgį.

Rengiant programą Maskvos televizijoje

Nepaisydami materialinių nesėkmių ir menko Sveikatos apsaugos ministerijos dėmesio, ansamblio vadovai tęsė kūrybinį darbą: dalyvavo jungtiniame Vilniaus ansamblių koncerte Pergalės 30-mečiui paminėti ir 1975 metų Respublikinės dainų šventės Ansamblių vakaro programoje.

1975 metų pabaigoje iš ansamblio išėjo jo įkūrėjas ir meno vadovas P. Tamošaitis. Kartu su juo kolektyvą paliko R. Tamošaitienė ir S. Zaleckas. P. Tamošaitis ir kartu įvairiu metu dirbę R. Tamošaitienė, I. Kėdainytė, R. Apanavičius, L. Abarius, S. Zaleckas, P. Daubaras, J. Giedraitis įdėjo daug darbo ir kūrybinės energijos, vadovaudami medicinos darbuotojų dainų ir šokių liaudies ansamblui „Rūta“.

Šio ansamblio veikloje būtina išskirti beveik dviejų dešimtmečių meno vadovo P. Tamošaičio, kuris pasižymėjo intensyvaus ir profesionalaus darbo principais, aukštais meniniais reikalavimais, vadovavimo laikotarpi. „Rūta“ galėjo pasiekti dar geresnių meninių rezultatų, tapti turtingesnė ir įdomesnė, jeigu būtų buvęs bent kiek didesnis Sveikatos apsaugos ministerijos dėmesys ir mažesnė vadovų kaita²⁹.

²⁹ Vėliau šio dainų ir šokių ansamblio meno vadovais dirbo Petras Juodelė, Rimantas Vaiginis, tačiau P. Tamošaičio vadovavimo laikų meninio lygio „Rūta“ nepasiekė.

Vietoj *post scriptum*

Tokiais užmojais menininko gyventa! Tokiomis aplinkybėmis veikta! Skubėta laiku darbą padaryti, suvokiant turimas galimybes, idėjos prasmę, dienos ir valandos vertę. Tokia buvo šio garbaus žmogaus, kuriam skirta monografija, dalia. Mes esame tik liudytojai, galintys prisiminti ir kitoms kartoms priminti vieną kitą reikšmingesnį neužfiksuotą ar nepastebėtą P. Tamošaičio gyvenimo ir veiklos faktą, taip pat išreikšti savo nuomonę, nepretenduodami į platesnius apibendrinimus. Tik Laikas sudės visus taškus, klausukus ir šauktukus. Žmogaus gyvenimas dažniausiai matuojamas jo palikimo verte ateinančiai kartai, profesijai, valstybei. Šis į bendrą kultūros aruodą subyrantis paveldas, ypač pasaulį palikus jo kūrėjui, ne iš karto aprėpiamas ir teisingai įvertinamas.

P. Tamošaičiui buvo lemta gyventi lietuvių liaudies muzikos kultūros erdvėje ir dalyvauti tos muzikos transformacijos procesuose. Muzikai atiduotas visas menininko gyvenimas, nė žingsnio nenusukant į šalį ir neprarandant kantrybės, idėjų, ryžto. Bet *ars longa, vita brevis*, t. y. menas amžinas, gyvenimas trumpas.

Solidus šio straipsnio autoriaus amžius ir su kolega profesoriumi P. Tamošaičiu praleisti darbo metai verčia susimąstyti apie tai, kas nuveikta. Viena akivaizdu: būsimoms kartoms paliekame didesnių, negu mums teko patirti, rūpesčių. Paliekame XXI amžiaus nerimą ir skausmą, rūpestį dėl lietuvių muzikinės kultūros ir tautos išlikimo. Kartu džiaugiesi gražiais šalies kultūros pokyčiais, gėriesi jaunąja karta ir jos užmojais. Tačiau ir tu, solidaus stažo tautinės muzikos piliėtis, šiandien negali būti ramus, nes jauti kultūros vyksmo viopusiškumą, aiškiai matai, kaip Europos ar Amerikos pigios populiariosios kultūros banga užlieja mūsų tautines vertybes. Toji banga skverbiasi į mokyklas, radiją, televiziją, nesutikdama rimtesnių užtvarų. Čia ir prisimeni jaunystėje tėvų ir mokytojų išugdytą patriotinę priedermę. Esu įsitikinęs, kad mūsų tautinė klasika neturi ištirpti veikiamą pašalinių jėgų. Atvirkščiai, ji gali, gal net privalo praturtinti pasaulio tautų ir nacijų bendrijos kultūrą, muziką ir meną. Mes dar turime tai, ką prarado Vakarų Europos tautos.

Ne vienas garbus Vakarų muzikas su širdgėla teigė:

*Mes turime pirštus graužti, kad pametėme savo liaudies dainas, pasilikome prie Mendelsono, Šuberto, Šumano, prie kitų. Vadiname jų dainas liaudies dainomis. Kaip jums, lietuviams, atėjo į galvą mintis tokiu gražiu, žavinčiu būdu savo liaudies meną iškelti į sceną...*³⁰

³⁰ Iš M. K. Čiurlonio tautinio meno ansamblio patirties Vakarų pasaulyje. Ansamblio vadovo Alfonso Mikulskio vaizdo įrašas. Iš Onos Mikulskienės asmeninio archyvo.

Turime dar neišspręstų uždavinių. Pirma, išsaugoti visus liaudies muzikos instrumentus – nuo pirminių iki koncertinių. Antra, išsaugoti ir toliau puoselėti J. Švedo pradėtą kurti unikalių lietuvių liaudies instrumentų orkestrą. XXI amžiuje jam iškilo didelė liaudies ir klasikinių muzikos instrumentų niveliacijos grėsmė. Pastarųjų susilieėjimas nepateisinamas nei istorine, nei muzikine (tembrų, tautinio originalumo) prasme, nes prarandamas tautinio orkestro unikalumas. Trečia, būtina išsaugoti liaudies instrumento ir juo atliekamos muzikos tautiškumą. Gerai apgalvoję tolesnę tautinės instrumentinės muzikos atlikėjų ugdymo strategiją ir taktiką, tvirčiau atsistotume ant savo žemės, pajautume, kokia gaji yra sugrįžimų prasmė.

Tai patyrė ir apmąstė daugelis mūsų muzikos meno žmonių, visų pirma P. Tamošaitis, pristatęs birbynę ir kamerinį „Sutartinės“ ansamblį tarptautinėje scenoje.

Atmintis ir gyvenimas visuomet šalia. Išėjęs į kitą būtį ir palikęs ryškų savo veiklos pėdsaką, P. Tamošaitis pasilieka gyventi kitu – užtarnautu atminimo pavidalu. Atlikusio savo gražią priedermę būsimoms kartoms ir tautos kultūrai, žymaus Lietuvos muzikanto, pedagogo, dirigento, ansamblių ir orkestrų įkūrėjo bei vadovo kūrybinis paveldas apžvelgiamas su meile parengtoje monografijoje.

2011 m. gegužė

I DALIS

Asmenybė ir darbai

1954 m.

Su tėvu vestuvėse. 1946 m.

Pranas Tamošaitis pasakoja

P. Tamošaičio garso juostelėse išlikusi autobiografija – vertingas istorinis jo gyvenamojo laikotarpio liudijimas. Iš visko sprendžiant, autorius tikėjosi, kad šis liudijimas išvys dienos šviesą. Kasdienio gyvenimo darbų ir rūpesčių P. Tamošaitis smulkiai nefiksavo dienoraščiuose, tik pavieniuose laiškuose, įvairiose ataskaitose. Jis pats nerašė jokio išsamaus metraščio. Išlikusi dokumentinė medžiaga rodo, jog menininkas gyveno intensyvią gyvenimą, buvo veiklos žmogus, todėl akivaizdu, kad šioje autobiografijoje užfiksuoti patys svarbiausi ir, jo nuomone, ne tik jam, bet ir Lietuvai reikšmingi įvykiai. Gyvas, patrauklus ir vietomis polemiskas pasakojimas pagrįstas autoriui lemtingų ir didelę emocinę prasmę turinčių įvykių retrospekcija. Kritinės pastabos apie tam tikras situacijas atspindi etinę ir kultūrinę P. Tamošaičio laikyseną, todėl jos, išskyrus kelias papildomas pastabas išnašose, nėra atskirai komentuojamos ir turėtų būti suprastos kaip konfliktuojančių socialinių kultūrinių laiko paradigimų atspindys.

Autobiografija

Pranas Tamošaitis

Vaikystė

Aš, Pranas¹ Tamošaitis, gimiau 1931 metų lapkričio 5 dieną Molynės kaime, Jurbarko valsčiuje, Raseinių apskrityje. Gimiau ant labai gražaus Nemuno kranto, ant kalno tarp Jurbarko ir Skirsnemunės. Tikrai nuostabus vaizdas: apačioje vingiuoja Nemunas, aplinkui mažučiai miškeliai. Kokioj šeimoj gimiau,

¹ Visas vardas (pase) – Pranciškus.

Kleopo Tamošaičio kapela. Jurbarkas, 1943 m.

dabar sunku ir pasakyti – žvejo, žemdirbio ar muzikanto. Mano senelis iš tėvo pusės Juozas Tamošaitis buvo stambus ūkininkas, turėjo apie 50 ha labai geros žemės, gyveno Geišų kaime netoli Molynės kaimo. Buvo labai tvarkingas ir pažangus ūkininkas, mokėjo skaityti ir rašyti, jį domino žemės ūkio technika. Tais caro laikais ypač daug jos nebuvo, o senelis buvo įsigijęs įvairiausių mašinų. Senelis anksti mirė, ir liko penki vaikai: mano tėvas Kleopas, jo brolis Izidorius ir trys dukterys. Du mano dėdės, tėvo broliukai, mirė labai anksti beprasmiška mirtimi – vienam buvo penkeri metukai, kitam – septyneri. Mano seneliai išvažiavo į Jurbarką, į turgų, o tuodu vaikučiai, likę be vyresniųjų, priemenėje rado druskos maišą. Na, ir ragavo tą druską. Pasirodo, kai valgai druską, tai jinai iš karto sūri, paskui saldi pasidaro. Tie vaikučiai tiek prisivalgė tos druskos, kad grįžę iš turgaus mano seneliai, nors ir nuvežę pas gydytojus, jau nebegalėjo jų išgelbėti. Taigi mano tėvukas yra iš žemdirbio šeimos, bet jis iš pat jaunystės labai mėgo muziką, ir žemdirbio amatas jo netraukė. Senelis prieš mirtį visiems penkiems vaikams padalijo po 10 hektarų. Jam anksti mirus, tėvelis tą žemę pardavė ir paskiau nusipirko akordeoną. Iš tėvo pusės yra mirę mano seneliai, dėdės ir tėvukas.

Proseneliai iš motinos pusės buvo tikri žvejai. Ir senelio senelis buvo žvejas, ir senelis buvo garsus žvejas, ir mano dėdės beveik visi buvo žvejai. Ir dabar dar vienas iš mano pusbrolių yra vienintelės žvejų artelės Jurbarkė pirmininkas, profesionalas. Senelio Juozo Šimkaus šeima taip pat buvo nemaža – keturi broliai ir dvi seserys. Mano senelis pagavo „amžiaus žuvį“. Prieš dešimt metų žurnale „Mokslas ir gyvenimas“ teko skaityti publikaciją „Amžiaus žuvis“ apie iš Nemuno ištrauktą milžinišką eršketą. Tada prisiminiau, kad jį pagavo senelis. Kadangi tuo metu vyriausias dėdė Pranas išvyko į Ameriką uždarbiaut, mat didelė šeima sunkiai vertėsi, o kitas dėdė Jonas anksti mirė (jis irgi buvo geras „muzikantas“, tarnavo caro armijoje ir tenai išmoko puikiai groti klarnetu), tai seneliui žuvaut padėjo mano mama Ona ir teta Marcelė. Marcelė buvo ketveriais metais vyresnė už mamą. Kai jai buvo

Mama prie savo namo Jurbarkė. Karo metai

keturiolika, su seneliu ji išplaukė žuvaut. Tai buvo caro laikais dar prieš Didįjį karą. Jiems bežuvaujant Nemune, kažkurioj dauboj milžiniška žuvis susivyniojo į tinklą. Jie negalėjo žuvis nei pajudinti, nei ištraukti. Tuo metu pro šalį iš Jurbarko į Kauną plaukė garlaivis. Senelis pradėjo šaukt: „Ratavokit, kas per žuvis užkibo, negalim ištraukti!“ Garlaivis sustojo, jūrininkai priplaukė su valtim ir padėjo ištraukti žuvį į krantą. Tai buvo gigantiškas eršketas. Jis buvo taip įsivijęs į tinklus, kad nebegalėjo pabėgt. Senelis jūrininkų paprašė, kad jie nuvykę į Kauną praneštų žuvimi prekiaujantiems žydams, kurie visuomet pirkdavo iš jo žuvį, atvažiuiot laimikio. Eršketa ištraukė. O kaip ji dabar nugabent? Pasikvietė visus kaimynus, paėmė didžiausią vežimą, kuriuo veždavo šieną, su vadinamomis leitelėmis, įtraukė tą žuvį vežiman. Kaip pasakojo mama, kuriai tebuvo dešimt metukų, eršketo galva buvo prie arkliuko, o uodega vilkosi žeme. Jis galėjo būt kokių penkių metrų ilgio. Senelis su vyrais tą milžiną nutempė į daržinėlą, paguldė ant šiaudų ir ėmė laukti pirklių. O eršketas kaip vaikas visą naktį dejavo, kažgi kokius garsus leido. Vienas kaimynas ir patarė seneliui, kad įpiltų jam degtinės. Senelis paėmė kvortą degtinės – maždaug apie litrą – ir supylė tam eršketui į gerklę. Ir jis iki pat ryto išbuvo gyvas. Kitą dieną iš Kauno atvažiavo žydai ir jį gyvą išsivežė, ne tiek dėl mėsos (jie laikė restoraną), kiek dėl ikrų. Taigi mano senelis gavo daug aukso rublių. Laimingas senelis, pagavęs „amžiaus žuvį“!

Tarp kitko, buvo du eršketai. Kitas, kaip sakė senelis, buvęs kitoj dauboj, kažkur dingo. Matyt, jiedu atplaukė Nemunu iš Kuršių marių arba iš jūros. Taigi senelis Juozas Šimkus buvo tikras žvejys. Kai man buvo dveji metukai, senelis pasimirė. Kadangi mama ir tėtis matė, kad sunku šiame kaime verstis žvejyba, kuri tėvelio ir netraukė (jis šio amato visiškai nesuprato), tai jiedu nutarė keltis į Jurbarką. Tėvas jau buvo nusipirkęs akordeoną, pramokęs siuvėjaut. Namelio, kuriame gimiau, neatsimenu, jo dabar ir nebėra, pastatytas kitas, užtat gerai atsimenu didžiulę kriaušę, kuri tebeauga – jai jau daugiau kaip šimtas metų. Be kriaušės, pirmieji mano atsiminimai, kiek leidžia trejų metų vaiko atmintis, – tai kelionė į Jurbarką. Važiavau paguldytas vežime ir apklotas retu audiniu. Buvo saulėta diena, ir man buvo taip gražu žiūrėt per tą audinį į saulę!

Kadangi tėvelis gerai griežė, o jaunystėje grojo ir bandonija, tokia amerikoniška „Konstantinka“, ir armonika, pardavęs žemę, už tūkstantį šimtą litų (tais laikais tai buvo labai dideli pinigai) 1931 metais Kaune nusipirko pagal specialų užsakymą atgabentą „Hohner“ firmos akordeoną. Tėvukas iš natų, aišku, negrojo, tik iš klausos, bet buvo labai muzikalus. Jurbarkė jis pradėjo uždarbiaut

grodamas akordeonu vestuvėse, gegužinėse, vadinamose žiobrynėse², kurios Jurbarkė buvo labai populiarios, įvairiuose šokių vakarėliuose. Uždirbdavo jis nemažai. Tuo pat metu, jausdamas, kad iš atsitiktinio uždarbio šeimą išlaikyt bus sunku, jis dar mokėsi siuvėjo amato pas labai gerą Jurbarko siuvėją, tokį Kazakauską. Išmoko labai gerai siūt ir prieš pat rusams ateinant jau buvo įsteigęs savo siuvyklą. Tačiau užėjus rusams siuvyklos teko atsisakyti.

Jurbarkė lankiau katalikų vaikų darželį, mokiausi eilėraščių kaip ir visi maži vaikai, dalyvavau programėlėse. Viską prižiūrėjo vienuolės ir kunigai. Darželis buvo labai geras. Mama niekur nedirbo, o tėvas siuvo pas Kazakauską. Visa mano vaikystė prabėgo prie Nemuno: mirkdavau jame nuo ryto iki vakaro. Su meškeryte rankose gaudydavau žuvytes, pagaudavau tai didesnę, tai mažesnę, kaip jau pasisekdavo. Kadangi pinigų daug nebūdavo, o ledų baisiai norėdavosi, tai su pusbroliu Kazimieru, kuris buvo už mane dvejis metais vyresnis ir gudresnis, šeštadieniais per šabą eidavom pas žydus kurt primusų. Jie per šabą negalėdavo jokio darbo dirbt, o mums už primuso užkūrimą duodavo po dešimt centų. Taigi išmokome gerai kurti primusus ir nusipirkdavom ledų. O tų vis trūkdavo, todėl sugalvojom tiems patiems žydams pardavinėt krienus. Prisikasdavom krienų, surišdavom juos į ryšulėlius ir gaudavom po dvidešimt penkis centus už kiekvieną. Vieną dieną pirkdavo mažiau, kitą – daugiau, bet per šabą išpirkdavo. Tada jau ir ledams užtekdavo.

Mama ir teta Marcelė buvo labai muzikalias. Jos visą laiką dainuodavo liaudies dainas. Mama turėjo labai gražų balsą. Taigi mane nuo pat vaikystės supo muzika. Tėvas pramoko skaityti natas, o kai jis mokydavosi naujus kūrinius, aš neatitraukdavau nei akių, nei ausų nuo jo akordeono – taip man būdavo gražu. Bet manęs prie instrumento neprileisdavo, nes jis buvo labai brangus. Tuo metu akordeonų buvo mažai, o tėvas garsėjo kaip akordeonistas. Be to, instrumentas buvo originalus, baltas ir lenkta klaviatūra. Jį restauravau ir turiu namuose kaip relikviją. Tą akordeoną žmonės praminė „baltąja gulbe“. Jeigu vykdavo gegužinės, iškabindavo afišas, kuriose būdavo parašyta, jog „gros Tamošaitis su ‘baltąja gulbe‘“. Žmonės ateidavo ir pasiklausyt, ir pasižiūrėt – toks jis buvo populiarus.

Šeimoje augome trys: penkeriais metais vyresnis brolis Stasys, gimęs 1926 metais, ir dvejis metais už mane jaunesnė sesuo Aldona. Gaila, kad brolis 1946-aisiais mirė džiova, sulaukęs vos dvidešimties metų. Tais laikais džiova buvo nepagydoma liga. O buvo nepaprastai talentingas vaikinys. Pamenu,

² Žiobrynės – tai šventės, kuriose jurbarkiečiai valgydavo keptus žiobrius.

kai man buvo penkeri, jam – dešimt, jis jau mušė būgną – tėtei padėdavo grot vestuvėse.

Taigi mano vaikystė taip ir bėgo – be ypatingų rūpesčių ir nutikimų, mirksiant Nemune, klausantis mamos dainų ir tėvelio muzikos. 1938-aisiais ėmiau lankyti pradžios mokyklą. Ankstesniais metais iki septynerių metų man trūko trijų mėnesių. Iš Raseinių atvažiavo švietimo inspektorius ir tuos, kurie buvo dar šešerių, iš mokyklos išprašė. Buvo gaudūs verksmai, bet ką padarysi: dar vienus metelius teko palakstyti be mokslo. Tuo metu garsaus cirko „Romas“ direktorius tėvuką pakvietė groti per vasaros sezono vaidinimus. Tėvukas sutiko, nes uždarbis buvo nemažas: jam per dieną sumokėdavo per 12 litų, o broliui Stasiui – 7 litus. Per trejus metus mano tėvas su broliu atpylė daugybę gastrolių po visos Lietuvos miestus. Atvažiuodavo ir į Jurbarką. Tėvukas buvo subūręs mažą kapelą iš trijų žmonių, kurioje tromboną pūtė muzikantas iš Kauno. Cirkas buvo žinomas, todėl tekdavo nuolat papildyti repertuarą, ir tėvas iš gastrolių grįždavo su naujais kūriniais. Man tai buvo neišpasakyti lobiai. Su mama ir seserimi nekantriai laukdavome grįžtant tėvo ir brolio, kurie atveždavo dovanų ir pinigų. Apskritai gyvenome neblogai, niekada netrūko maisto.

Kai pradėjau mokytis ir išmokau skaityt, pajutau, kad turiu nepaprastai didelį potraukį prie knygų. Kai ėmiau lankyti pirmą pradžios mokyklos skyrių, jau gerai skaičiau ir įsirašiau į viešąją Jurbarko biblioteką. O ten man atsivėrė didžiausi lobiai. Per metus perskaičiau visas Haufo, Anderseno, Pero pasakas, Prano Mašiotų knygeles. Mamytė manęs negalėjo atmušti nuo knygų. Turėjau du pomėgius: žvejot ir skaityt.

1940-aisiais atėjo rusai. Kadangi netoli buvo Smalininkai, pasienis, rusai statė įtvirtinimus – bunkerius, arba, kaip sakydavome, „darželius“. Mes, vaikai, bėgdavom pasižiūrėt. Iš tų metų dar prisimena didysis Jurbarko gaisras. Malūne (netoliese buvo belgų elektrinė) kilo gaisras. O Jurbarko centras visas buvo mūrinis – labai gražus, jame buvo labai daug žydų krautuvų. Gaisras nusiaubė visą miesto centrą. Mes gyvenom pakrašty. Jurbarkas degė tris dienas ir tris naktis – baisus vaizdas. Bet buvo įdomu. Buvau judrus ir smalsus vaikas, tad lakstydavau aplink gaisravietes. Gaisrininkai atvyko iš Kauno, Šakių, Raseinių, Tauragės, ir visas Jurbarkas skendo vandenyje, kurį pumpavo iš Nemuno. Tačiau buvo tokia sausra ir stiprus vėjas, kad ugnies niekaip negalėjo užgesinti. Praūžus gaisrui tėvukas, gal norėdamas man parodyt, kaip atrodo kaimas, nusiuntė mane pas gimines. Prašiausi karvučių paganyt. „Pranuk, ar nori papbūt piemeniu?“ – paklausė tėvas. „Labai noriu“, – atsakiau. Na, ir aš per vieną vasarą patyriau piemens dalia. Tekdavo labai anksti kelt, dar saulei netekėjus

išgint karvutes, ganyt jas. Beganant nedidelę bandą kartu su šeimininko vaiku, užklupo karas.

Tikro karo kaime nedaug mačiau: greitai praskrido vokiečių lėktuvai, pravažiavo keletas tankų, ir viskas baigėsi. Suprantama, tėvukas, bijodamas, kad kur neprapulčiau, greitai atvažiavo ir pasiėmė mane atgal į Jurbarką. Kaip atrodė vokiečių kariuomenė? Kadangi karas prasidėjo ketvirtą valandą ryto, o siena buvo ties Smalininkais, vos penki šeši kilometrai nuo Jurbarko, tai rusų kareivėlius vokiečiai sugaudė su apatinėm kelnėm. Politrukus šaudė vietoj, o eilinius ėmė į nelaisvę. Vokiečių kareiviai, palyginti su rusais, man, vaikui, atrodė labai įspūdingai. Vilkėjo gražias uniformas atraitotom rankovėm (buvo vasara). Panemune ėjo kelias iš Vokietijos į Kauną, kuriuo tris paras traukė daug vokiečių technikos – tankai, artilerija, motociklai, žodžiu, motorizuotosios dalys. Mūsų namas buvo prie pat gatvės, todėl viską matėm. Tėvas neleido lauk, tai žiūrėjom pro langą. Be to, prieš pat vokiečiams ateinant, tėvukas tarybiniam pašte buvo įsidarbinęs laiškininku, nes uždarbis iš grojimo vis mažėjo. Jis bijojo, kad vokiečiai jį už tą tarnybą gali suimt arba sušaudyt. Pamenu, tėvas paėmė akordeoną ir pradėjo grot. Įstrigus kolonai, staiga pasibeldžia į duris ir įeina jaunas, kokių trisdešimties metų, vokietis. Kalba vokiškai ir rodo į akordeoną. Kadangi niekas iš mūsų vokiškai nesuprato, tėvas pasikvietė kalbą mokantį kaimyną. Paaiškėjo, kad vokietis yra Veimaro aukštesniosios muzikos mokyklos akordeono klasės dėstytojas ir nori pagroti akordeonu. Aišku, tėvukas jam akordeoną davė. Dieve mano, kaip jis pradėjo grot! Nei tėvukas, nei aš nebuvom girdėję šitaip puikiai grojant. Tai buvo aukštos klasės muzikantas virtuozas. Po kiek laiko vokietis padėkojo ir išėjo, o kolona vis stovi. Praėjo kelios valandos, ir žiūrim: vokietis ateina ir atsineša buteliuką „šnapso“ (tuomet sunku buvo jo nusipirkt). Pasivaišino su tėveliu, dar pagrojo, o tas vokietis vardu Evaldas, kaip dabar prisimenu, tėvui ir sako: „Kad aš galėčiau tamstai palikt savo rankas. Juk vis tiek mane nušaus pirmose linijose.“ Ir abudu apsiverkė! Ką darysi, gal Dievas davė, ir Evaldas nežuvo pirmose linijose.

Baigiantis kolonai, vieną dieną matom: eina pro šalį žydai, tarp jų keletas lietuvių ir skulptorius Vincas Grybas. Daugelis nešėsi kastuvus, o iš šonų juos lydėjo vokiečių žandarmerijos kareiviai su skrandomis ant krūtinės bei vienas kitas lietuvis su šautuvais, ant rankų užsirišę baltus raiščius. Mama sako, gal juos varo į kokius darbus. O tėvas, nujausdamas kažką negra, atrėmė, kad negali būt. Ir tikrai: praėjus kokiai valandai, Kauno pusėje pasigirdo kulko-svaidžių ir šautuvų tratėjimas. Pasirodo, juos visus ten sušaudė. Netoli Jurbarko buvo senos žydų kapinės. Ten jiems liepė išsikast duobes... Kad ir keista, žydai

nebėgo, o du lietuviai vis dėlto sugebėjo ištrūkti. Jie pabėgo Nemuno šlaitu, į juos šaudė, bet bėglius pridengė krūmai. Tiedu viską papasakojo, ką matė. Tarp žuvusių žydų buvo mūsų pažįstamų, daug žinomų žmonių, gydytojų. Trečią karo dieną jie padėjo galvas. kartu su jais ir Vincas Grybas. Tai buvo šurpu. Paskui vokiečiai sugalvojo, kad reikia sudeginti sinagogą. Tuomet Jurbarko gyveno labai daug žydų. Jie turėjo dvi sinagogas. Viena buvo labai sena, dar caro laikais statyta, kelių šimtų metų, o greta – naujesnė, mūrinė. Nutarė sudeginti senąją. Vokiečiai suvarė didelę grupę žydų, liepė išnešti visus šventus raštus, surašytus ant odelių ir susuktus į ritinius, visas knygas, sukrovė didžiulį laužą ir liepė padegt. Paskui liepė padegt sinagogą ir saugoti, kad ugnis nepersimestų į gretimus namus. Medinė sinagoga sudegė greitai kaip degtukų dėžutė. O vargšai žydai – murzini suodini. Nutarė, kad juos reikia praut. Sustatė į rikiuotę, paėmė tokius morus, su kuriais mirusiųs neša, padėjo priekyje, ant jų paguldė mūsų kirpėją, jauną vaikina, ir į rankas įdavė kažkokią knygą. Jį turėjo nešt keturi žydai. Ir visi patraukė į Nemuno pusę atseit nusipraust. Suprantama, nė vienas iš suaugusiųjų, išskyrus porą girtuoklių, nėjo artyn, tik vaikai. Ir aš tarp jų. Ir aš lydžiu procesiją, žiūriu, kas čia bus. Vokiečiai sukomandavo dainuot tarybinę dainą „Katiušą“. Žydai verkia, dainuoja, kas moka, kas nemoka. Kraupu žiūrėti. Vargšą mūsų kirpėją nunešė prie upės, į prieplauką. Prieplauka aukšta, ten garlaiviai sustodavo. Smarkiai įsūpavę, įmetė vandenin. Gerai, kad kirpėjas mokėjo plaukti, tai išplaukė. Visus kitus išrėngė, nors nenuogai, ir liepė prautis. Kai grįžau namo ir pradėjau pasakoti tėveliui, ką mačiau, jis jau buvo nusijuosęs diržą, kuriuo man prigrasino, kad daugiau nelįsčiau, kur nereikia. Kaip, sako, tau ne gėda? Žiūrėti į tokius pasityčiojimus gali tik visai smukę lietuviai. Paaiškėjo, kad visokie nusikaltėliai ar šiaip degradavę žmonės padėdavo prie panašių žiaurių egzekucijų. Kiek žinau, nė vienas padorus žmogus nė piršto neprikišo. Gavęs nuo tėtės bart, daugiau nebėgdavau žiūrėt. Paskui kitus žydus išvežė į Smalininkų pusę ir taip pat visus sušaudė. Kiek galėjo, lietuviai jų paslėpė kaimuose. Bet dauguma žydų kažko laukė ir nebėgo. Tokie buvo pirmieji žiaurūs karo įspūdžiai.

Bijodamas, kad už tarnybą pašte gali nukentėti, tėvukas nutarė iš Jurbarko bėgt. Ar toli, ar arti pabėgo, sunku pasakyt – per Nemuną. Buvo 1941-ųjų žiema, labai šalta, apie 30 laipsnių šalčio. Mus, vaikus (buvau dešimties metų, sesuo – aštuonerių), suvyniojo į patalus, apkamšė, ir per Nemuno ledą rogėmis nukeliavome į Kidulius. Tėvukas išsinuomojo didelį namą. Tada prasidėjo vadinamasis vokiečių karo laikotarpis. Buvau baigęs du pradinės Jurbarko mokyklos skyrius ir vėl pradėjau eiti į Kidulių pradinę mokyklą. Mokiausi labai

gerai – buvau pirmas mokinys klasėje. Mokytojas Zdanavičius kiekvieną rytą atvažiuodavo iš Jurbarko. Buvo labai piktas, gaudavom mušt su liniuote į delną, o vieną kartą stipriai gavau per sprandą. Mat pasidažiau kamštį į rašalą, ir prieky sėdinčiam savo draugui ant menčių padariau akis. Mokytojas pamatė, trenkė per sprandą, nosis – į suolą, pasipylė kraujas. Bet mokė gerai. Ten pradėjau dainuoti mokinių chore. O muzikos mokė Beatričės Grincevičiūtės brolis. Jis griežė smuiku ir taip pat buvo beveik aklas. Nešiodavo net dvejus akinius storais stiklais. Tėtukas kartais pasiimdavo jį grot vakarėliuose. Karo metais tėvukas vėl įsidarbino pašte laiškininku, bet jau prie vokiečių, pakviestas viršininko pono Varnaicio. Turėt darbo pažymėjimą prie vokiečių buvo labai didelis dalykas. Neimdavo į darbus, negaudydavo ir neveždavo į Vokietiją. Todėl tėvukas ir išliko.

Būdamas dešimties, labai pradėjau domėtis muzika: kaip čia man pramokt grot. Tėvas turėjo mažytę skardžią „Hohner“ firmos armoniką. Grodavo ja polkeles. Klausiau klausiau ir vieną kartą, pasiėmęs tą armonikėlę, kuri tilpo man ant kelių, išmokau vieną polką iš atminties. Pasikviečiau mamą ir pagroju jai tą polką. O ji išpūtė akis: kada išmokau. Ir šaukia: „Tėvai, žiūrėk, tas vaiks jau groja!“ Tėvas, aišku, irgi patenkintas. Tada leido ir didįjį akordeoną paimt. Kadangi buvau žemo ūgio, mažas iš viso buvau mažiukas, o akordeonas labai didelis, tai niekaip nematydavau klaviatūros. Atsisėsdavau ant žemės, pasiguldavau jį ant pilvo, ir jis nueidavo iki pat kojų pirštukų. Ir bandydavau grot. Truputį pamokindavo tėvas, truputį – brolis. Taip žengiau savo pirmuosius žingsnius į muziką.

Brolis Stasys buvo reto talento ir labai muzikalus. Aš nė dalies neturiu tokių muzikinių duomenų, kaip mano brolis turėjo. Nelabai mėgo mokytis – baigė tik pradžios mokyklą. Tėveliai pasitarę išsiuntė jį į Kauną pas gimines, į amatų mokyklą. Jis ten mokėsi kino mechaniko specialybės. Grįžęs į Jurbarką įsidarbino kino teatre ir rodė kino filmus. Jis turėjo tokio grožio lyrinį tenorą, kokio nesu girdėjęs. Kai jis pasiėmęs akordeoną, kuriuo puikiai grojo, uždainuodavo „Ko liūdi, berželi“ arba „Mama“, vokiečių kareiviai ir visi aplinkiniai verkdamo. Turėjo nepaprastai gerą muzikinę atmintį. Jis rodydavo vokiečių muzikinius filmus, kartais į kiną nusivesdavo ir mane. Vieną kartą pamatęs filmą, grįžęs namo jis akordeonu pakartodavo beveik visas melodijas. Daug naujų vokiškų šlagerių, dainų Stasys pateikdavo tėvui iš filmų, ir jis tuoj pat išmokęs jas grodavo vakarėliuose, o vokiečiai stebėdavosi, iš kur taip greitai tie šlageriai suskambėdavo pas mus. Stasys buvo nusidavęs į tėvą, dviejų metrų ūgio vyrą, – liesas, aukštas, ir tas jo augimas, matyt, nulėmė nelaimingą ligą. Po kurio laiko

parapijos bažnytelėj pas vargonininką jis išmoko vargonuoti. Greitai jis jau gerai vargonavo, pavaduodavo vargonininką ir grodavo per mišias. Bet džiova jį pakirto.

Šeima vokiečių gyveno gerai, pasiturinčiai. Nors vyko karas, vokiečiai buvo tolerantiški. Jie tik drausdavo augint tabaką ir varyt naminukę. Tėvukai laikė karvutę, turėjo kiaulį. Gyvenom ūkiškai, turėjom visko užtektinai. Kaip žinia, čia pat Suvalkijà – Šakiai, Sudargas, Slavikai, Gelgaudiškis. Be tėvuko neapsieidavo nė vienos vestuvės. Kadangi Suvalkijoje turtingos žemės, tai vestuvės tęsdavosi savaitę: tris dienas – pas jaunąjį, tris dienas – pas jaunąją. Aš tada pradėjau mušti būgną, o brolis Stasys pūtė tromboną. Uždirbdavom begales pinigų. Pavargdavau, buvau mažas, o vestuvės juk vyksta ištisą parą, antrą, trečią... Kiek pamiegodavau, tuomet užvaduodavo brolis. Būdavo, kad užmigdavau bemušdamas būgną. Bet ką darysi, reikėdavo tėvukui padėti.

Mokslas sekėsi gerai, išmokau gerai ir plaukti: perplaukdavau Nemuną pirmyn ir pailsėjęs atgal. Nemunas tuo laiku buvo labai platus. Kadangi brolis buvo vyresnis, buvau visą laiką vienas ir vienas. Milžiniškose lankose, kurias užliedavo vanduo, vasarą ganydavau karvutę, o žiemą ant jų būdavo puikiausia čiuožykla. Tėtukas padėdavo pasidaryt rogutes. Būdavo, kad ir įlūžti, bet Dievas saugojo, nepaskendau. Nemunas būdavo labai klastinga upė – vasarą visada pasiglemždavo šešis septynis žmones. Sūkuriai, stipri tėkmė. Kartą labai išgąsdinau mamą. Palikau drabužėlius ant kranto ir perplaukiau Nemuną. Nemune buvo sala. Toj saloj prieš saulutę ir užmigau. Pamiegojau porą valandų. Parplaukiu atgal – ogi rauda mama ant kranto. Pasirodo, mano draugai rado drabužėlius ir apskelbė, kad Tamošaičiukas jau nuskendo. Aišku, kilo baisiausias triukšmas. Nuo tada tėvai stengėsi, kad draugai prižiūrėtų, nepaliktų vieno.

Kada baigiau pradinę mokyklą ir, kaip sakiau, buvau pirmas mokinys, klebonas panoro, kad patarnaučiau per mišias. Davė man lotynišką maldaknygę, kad atsakymus išmokčiau. Lotynų kalba man labai nepatiko. Mokiausi kokias dvi savaites. Nuėjau pas kleboną ir sakau: „Nieko man neišaina, sunku man lotyniškai. Vokiškai dar galėčiau.“ Klebonas pasijuokė ir tiek. Kitą mėnesį į konfirmaciją į Jurbarką turėjo atvažiuoti vyskupas. Paskyrė mane vyresniuoju paruošti grupę, išmokyti maldų. Susistačiau dešimt berniukų ir mergaičių prie bažnyčios ir mokinu. Taip prasidėjo mano „pedagoginis stažas“. Kunigas buvo griežtas. „Jei kas nusikals, – sako, – tai tu, Praniuk, duok jiems plytą. Tegul iškelia virš galvos ir laiko, kol išmoks.“ Vieną kartą mokinys neišmoko poterį, tai pastačiau jį lauke, įdaviau plytą. Laiko jis plytą, ašaros byra, liūlys bėga... Man jo taip pagailo! „Tu tą plytą padėk, – sakau, – vis tiek išmoksi.“ Nuo

to laiko plytos niekam neduodavau. Vaikus išmokiau, ir po mėnesio kartu su jais, neką už mane mažesniais, priėmiau sutvirtinimo sakramentą. Atvažiuo vyskupas, buvo didelė šventė. Tėtukas pasiuvo gražius drabužėlius ir basutes, kurios baisiausiai nutrynė kojas – juk lakstydavau basas. Bet vis tiek – naujos!

Įsiminiau, kaip pirmą kartą teko plaukti garlaiviu į Kauną. Tėvukas vieną kartą sugalvojo, kad reikia vykti į Kauno turgų paprekiauti, mat Kaune labai gerai perka žiobrius. Labai skani žuvis ant iešmo kepta. Tėvas mokėjo iškept. Ir mėlynių, sako, pririnksim, nuvažiuosim į turgų. Aplan-kysim gimines. Bet kas dabar rinks tas mėlynės? Kuris daugiau pririnks, tą ir vešim. Labai stengiausi. Juodmiš-

ky, kurį vokiečiai vadino Švarcvaldu, pririnkau daug mėlynių – kelias pintines. Tėtukas nupirko žalių žiobrių, vakare sukūrė iš karklų didžiulį laužą. Tada išmokau žiobrius kept, o tai nėra paprasta: reik žiūrėt, kad jie nesusmuktų. Į Kauną kursuodavo trys garlaiviai: „Lietuva“, „Kęstutis“ ir „Palanga“. Mes plaukėme „Kęstučiu“. Išplaukėm vakare ir kitą dieną apie pietus buvom Kaune. Rytojaus dieną nuėjom į turgų. Vaikui pamatyt turgų ir Kauną buvo didelis įspūdis: kiek ten krautuvių, bažnyčių, kokia grozybė – didmiestis. Ir vanduo bėga iš čiaupų. Viskas mane baisiausiai stebino. Tėvelis labai greitai pardavė ir žiobrius, ir mėlynės. O vakare giminaitė mane su tėtuku ir mama nuvedė į varjetę. Kaimo vaikui tai buvo stebuklas. Visus metus pasakojau parvažiavęs. Paskui vieną tų garlaivių per karą vokiečiai apšaudė.

Labai gerai kalbėjau vokiškai. Baigęs mokyklą, įstojau į Jurbarko gimnaziją, nes tėvai labai norėjo, kad mokyčiausi. O į gimnaziją iš Kidulių eiti – geras gabalas. Su medinėm klumputėm taukšt pataukšt kulniuodavau į gimnaziją. Vasaros metu vokiečiai buvo pasistatę pontoninį tiltą. Sargybinis reikalaudavo leidimo (*Ausweis*), kurį vokiečių kalba surašytą man išdavė komendantas. (Komendantas buvo geras žmogus.) Iš tolo jį rodydavau sargybiniui, jis juokdavosi

Gimnazistai

ir sakydavo: „*Los, los!*“ Mokiausi gerai, ir mokytojai buvo geri. Kiekvieną rytą giedodavom Lietuvos himną, lankėm tikybos pamokas. Tačiau būdavo sunku. Kada Nemunu pradėdavo eiti išas, vokiečiai tiltą nuimdavo, per upę keldavo tiktai valtys, o ir tos ne visada. Jurbarkė gyveno tetos, tai pabūdavau pas jas dvi tris savaites, kol Nemunas užšaldavo. Tada jau būdavo smagu. Turėjau iš lentučių pasidaręs slides: slidėmis šliuoždavau iš Kidulių į Jurbarką.

Paskui užėjo rusai. Dar karaliavo vokiečiai, o rusų žvalgai jau buvo čia. Vieną rytą išgirdom, kad kalba rusiškai. Pašto viršininkas pasiūlė tėvui trauktis į Vokietiją nuo bolševikų, nes, sako, „vis tiek bus blogai“. Jis turėjo gerus arklius ir didelį vežimą, dviem šeimoms – kaip tik. Tėvas beveik buvo sutikęs, bet mama dėl brolio Stasio, kuris jau sunkiai sirgo ir gulėjo Jurbarko tuberkuliozės ligoninėje, išvažiuot nesiryžo, sako, kaip mes paliksim Stasį. Taip ir likom. Rusai užėjo labai staigiai: pasistatė pontoninę tiltą, persikėlė per Nemuną – ir jau čia. Tėvas, kuris tarnavo vokiečių pašte, vėl galvoja – reikia bėgt! Buvo juoko: dar syk toli pabėgo – į Jurbarką. Pasiėmėm karvutę, kelis daiktus užkėlėm ant jos ir grįžom į Jurbarką. Bet pasirodė, kad muzikantai reikalingi ir tiem, ir aniem. Niekas tėvo nebaudė, bet vėl priėmė į paštą. Ir vėl pradėjo tėvas tarnaut. Gavo didelį tuščią namą, kuriame apsigyvenom. Kadangi namas didelis, mums įkėlė du rusų karininkus. Keistas dalykas: prie vokiečių karo metu gyvenom gerai, o čia per dvi savaites viskas dingo. Man buvo nuostabu, kaip rusai sugebėjo viską sunaikinti ar atimti, kad neliko nei duonos, nei bulvių – nieko. Teko ir karvutę papjaut. Pradėjom labai sunkiai gyvent. Tėvo algos, kelių rublių, užteko vos duonai. O ji buvo tokia, kad tik dievukus ar vyrelius iš jos lipdyt, nė nuryt nebuvo galima. Gelbėdavo tik bulvės. Todėl per visą pokarinį laikotarpį jų tiek atsivalgiau, kad ir dabar negaliu žiūrėt į jas. Vien bulvėm ir gyvas likau. Visa laimė, kad kaimynystėje gyveno žydas Kromas, šviesus, geros širdies žmogus. Jisai dirbo skerdykloje ir mamai atnešdavo karvės kanopų. Iš jų ji virdavo kažką panašaus į šaltieną.

Čia prasidėjo kiti baisumai – bolševikiniai. Dar vyko karas. Vokiečiai įsitvirtino anoj pusėje Nemuno, ties Sudargu buvo jų linija. Su sunkiaisiais pabūklais jie pasiekdavo Jurbarką, apšaudydavo miestą iš artilerijos patrankų. Gimnazija 1944–1945 metų žiemą buvo uždaryta. Kol karvutės nepapjovė, ganiau ją su kitais jurbarkiečiais bendroje bandoje. Prasidėjo vadinamasis karo šaudmenų kaupimas. Kaip gi vaikai neis rinkti sviedinių, granatų ir šautuvų? Kai tik praėjo frontas, radau tarybinį automatą, šautuvą ir daug šovinių. Gal nuskendo rusų plaustas, kad tų automatų dervuotuose maišeliuose ir automatų medinėse dėžėse buvo daugybė. Aš pasiėmiau automatą, o draugui atidaviau

šautuvą. Tų šovinių užkasėm tūkstančius, kartu ir ginklus. Po kiek laiko Kiduliuose ieškau savo užkasto automato. Atkasu ir randu tik šautuvą – automato nebėr. Savo draugo klausiu, o jis sako nieko nežinąs. Einam, sakau, iškasim šovinius. Nueinam – tiktai duobė likus. Nė vieno šovinio. Po kiek laiko sužinojau, kad mano draugas pasakė apie radinius tėvui, o šis viską išsikasė ir turbūt pardavė miško broliams. Girdėjau, už porą maišų grūdų. Teko pasiimti tą šautuvą. Parsivežiau jį į Jurbarką su baidare. Kol karvutės ganos, aš kalne su pusbroliu šaudydavau, kur papuola. Toks jau mūsų protelis buvo. Laimė turbūt mane lydėjo: sprogdindavome ir prieštankines granatas, ir rankines, mesdavom į Nemuną. Nors patį pirmą kartą, kada granatos sprogdiklį patraukiau, įspėjamasis sprogo rankose. Tada intuityviai granatą numėčiau kokius penkis metrus, ir ji sprogo. Nuo to laiko pasidariau atsargesnis. Bet, Dieve mano, kiek nuo sprogmenų mano klasės draugų žuvo, ir kojos, ir rankos jiems buvo nutrauktos. Pasitraukdami vokiečiai tam kalne užminavo visą bulvių lauką. Kartais medinės raudonos minų dėžutės matydavos, kartais ne. Nebuvo kas valgyti, tai moterys eidavo kast tų bulvių ir daug žūdavo: su kauptuku trinkteldavo per miną, ir nēr žmogaus. Kol rusai lauką išminavo, praėjo geri metai. Radau ir vokišką automatą be buožės, ir raketinį pistoletą, ir kulkosvaidžių juostų. Viską susinešiau į namus ant aukšto. Mama vis jaučia, kad aš ten kažką krapštau. Syki ateina ji ir randa mano arsenalą. Lupt negavau, bet dingo mano visi šoviniai – ji sumetė juos kažkur kieme.

Tėvas buvo labai geras žmogus, bet vieną kartą gavau smarkiai lupt. Ir štai kaip. Visai netoli mūsų buvo gatvelė. Mes su pusbroliu radom priešlėktuvinio pabūklo bateriją, kaip didelį sprogdiklį. Jis sprogdavo labai garsiai. Paimi Bikfordo dagtį, įkiši nuo granatos sprogdiklį ir sprogdini. Prie namų nusižiūrėjom ažuolinį stulpą. Buvo įdomu, ar suaižys tą stulpą, ar ne. Uždegėm dagtį ir laukiam. O tuo keliuku žmonės vaikšto. Žiūrim, ateina moterėlė. O dagtis padegtas. Nežinom, ką daryt. Ištraukt neina, gali pats susprogti. Dėjom į kojas. Laimė, ta moterėlė spėjo praeiti. Kaip trenkė! Aišku, tą stulpą suaižėjo, o moterėlė iš baimės klektelejo ant žemės. Išbyrėjo ir mūsų namo, ir kaimynų langai. Kažkas pamatė mus bėgant. Grįžtu namo lyg niekur nieko, o tėvas liepė mautis kelnes ir gultis ant taburetės. Tada gavau lupt pirmą ir paskutinį kartą. Arti namų sprogdinti praėjo noras. Kartą į laužą įdėjome sviedinį. Tai bent sproginamas buvo! Vienu žodžiu, galva buvo pramušta visokioms paikybėms.

Dar retkarčiais į Jurbarką atskriedavo vokiečių sviediniai. Gyventi darėsi vis sunkiau. Kadangi tėvukas nebloggeriai siuvo, susitarė kaime pas pažįstamą, kaip sako, apsiūti žmones. Persikėlėm pas jį netoli tėvuko gimtinės, ten ir

praleidom žiemą. Per pusnis eidavau pas brolių į ligoninę, nešdavau jam ką nors pavalgyt. 1946 metais, kai grįžom, brolis pasimirė, sulaukęs vos dvidešimties. Buvo nepaprastai gaila.

Prasidėjo baisumai, sribitelių ir miškinių karas. Stribiteliai rengdavo vakarėlius. Čia pat šaudydavo, guldavo turgavietėj lavonus, čia pat girti šokdavo. Neit jokiū būdu nebūdavo galima. Grodavo ir tėvukas, ir aš. Būdavo baisu: stribiteliai tankiai susimušdavo su kareiviais, ko jie nepasidalindavo, nežinau. Šaudyt nešaudydavo, bet buvo ginkluoti. Tiesa, kartą vieną leitenantą šokiuose nušovė. Miškinius, kuriuos vadindavo banditais, nežinau, kur išveždavo. O stribiteliams karstus padarydavo. Tų karstų nebuvo kur dėt. Jurbarko kultūros namuose buvo orkestrinė, tai po ja visuomet būdavo dešimt penkiolika neobliuotų lentų karstų, pripiltų pjuvenų. Kai stribiteliai susimušdavo su kareiviais, mes su tėvuku bėgdavom į tą orkestrinę, kad nenušautų. Vieną kartą, kai pradėjo šaudyt, iš tos baimės net pasislėpiau karste. Aišku, už grojimą niekas nemokėdavo, liepdavo, ir eik. Išnyko ir vestuvės. Prasidėjo labai sunkus laikas.

Vėl lankiau gimnaziją, kurioje man nusišypsojo laimė. Muziką dėstė mokytojas Benediktas Vasiliauskas, nepaprastai doras, geras ir šviesus žmogus, puikus lietuvis. Jis baigė Kauno konservatorijos valtornos klasę, grojo Valstybės teatre, turėjo puikų balsą, dainavo garsiajame Kauno kvartete „Keturi vėjai“, dar prieš karą dirbo chormeisteriu „Lietuvos“ ansamblyje. Tačiau Vasiliauskas grįžo į Jurbarką ir susilaukė dešimties vaikų, kuriems davė didžiųjų Lietuvos kunigaikščių vardus, pradedant Kęstučiu ir baigiant Birute. Vyriausio sūnaus Kęstučio daina „Žemėj Lietuvos“ labai išpopuliarėjo. Taigi mokytojas Vasiliauskas anksti atkreipė dėmesį į mano polinkį muzikuoti. Jis ne tik turėjo puikų akordeoną, bet ir smuikavo. smuiku griežti mokė ir mane. Gimnazijoje jis vadovavo chorui, kuriame dainavau ir aš. Mokytojas Vasiliauskas grojo smuiku, Dirvelė – fortepijonu, o aš griežiau akordeonu. Grodavome gimnazijos vakarėliuose įvairias programas (gerai atsimenu, kaip grojome Bokerinio menuetą). Žmogus buvo taurus. O aš buvau nepaprastai judrus ir išdykęs. Mane tris kartus metė iš gimnazijos už elgesį, nors mokiausi gerai. Bet prikrėsdavau vaikiškų pokštų, kurie mūsų griežtam direktoriui, ponui Titui Dėjui iš Kauno, nepatiko. Beje, jam esu nepaprastai dėkingas už didelį literatūros pagėgimą. Kartą, kad man vaikai nepaimtų naujo lietaučio, pasikabinau jį direktoriaus kabinete. Direktorius baisiausiai užpyko, kaip čia mokinyš drįso pas jį ateit į kabinetą ir pasikabint palatą. Kitą kartą į mokyklą atsinešiau žadintuvą, „budilniką“, nes vieno mokytojo laikrodis vis vėluodavo. Matau, netvarka, pamoka

turi baigtis laiku, tad tiksliai nustačiau žadintuvą. Kai jis sučirškė, kilo juokas ir skandalas. Sakau, ponas mokytojau (ne *tamsta* mokytojau), jūsų laikrodis blogai eina, pamoka jau baigėsi. Užpyko baisiausiai. Ir vėl mane meta, mamą kviečia pas direktorių. Visais atvejais mane gelbėdavo mokytojas Benediktas Vasiliauskas.

Reikėdavo grot kultūros namuose – pavaduodavau tėvuką. Gimnazistų neleisdavo į viešus šokių vakarus, jiems būdavo atskiri vakarai. Mane kaip muzikantą įleisdavo išimties tvarka. Susikūrė šokių ratelis – šokau tautinius šokius. Susikūrė dramos ratelis – na, kaip be manęs apsieis. Tamošaičiuko reikia. Vaidinau Aleksandro Ostrovskio pjesėje „Be kaltės kalti“, Boriso Dauguviečio „Žaldokynėje“, kituose spektakliuose. Saviveiklinis menas buvo visai neblogas. Vėliau dramos ratelis tapo garsiu Jurbarko dramos teatru, kuris laimėdavo prizines vietas. Taigi buvau ir aktorius, ir dar daug kas.

Pakliuvo į rankas fortepijono natos – Richardo Štrauso valsai. Per žiemą juos visus išmokau atmintinai. Mane pamatę, visi sakydavo: „Štrausas ateina.“ Valsus atlikdavau koncertuose. Aplikatūra buvo fortepijoninė, sunki, bet įveikdavau. Labiausiai Štrauso valsai patikdavo mamytei, ypač „Vienos miško pasakos“. Ji vis prašydavo, kad pagročiau. Tai vis grodavau ir grodavau jai. Tuo metu jau buvau geresnis grojikas už tėvelį.

Karas baigėsi, vyko arši klasių kova. Paskutinėje vidurinės mokyklos (buvusios gimnazijos) klasėje perėjau į darbo jaunimo vakarinę mokyklą, nes turėjau eiti instruktoriaus pareigas kultūros namuose. Kartais pardavinėdavau bilietus, tekdavo pabudėti repeticijų metu. Tuo kraupiu laikotarpiu, kada buvo baisūs vežimai, buvo taip, kad tai vienas mokytojas staiga neateina į pamoką, tai kitas, tai vieno draugo nėra, tai kito. Išvežtas, išvežtas, išvežtas... Tėveliai buvo įsibauginę. Mama pašnabždom pasakodavo, kad jos motina, mano senelė Rutkauskaitė (arba, kaip ją vadindavo, pani Rutkovska) buvo kilusi iš kuni-gaikščių šeimos nuo Tauragės. Kadangi Tauragės dvaras dalyvavo 1863 metų sukilime, močiutė bėgo nuo caro represijų ir atsidūrė Skirsnemunėje. Ten ištekėjo už senelio. Mama tarybiniais laikais bijojo, kad kas nesužinotų apie jos kilmę. Iš kitos, tėvuko, pusės šakaėjo ne ką prastesnė: antros eilės pusbrolis Antanas Tamošaitis buvo Prezidento Antano Smetonos teisingumo ministras. Tėvas irgi apie tai užsimindavo puse lūpų, tik taurelę išgėręs. Vengė, kad kas sužinotų. Giminaitis tolimas, bet režimas – žiaurus. Dar juokingiau: mamos antros eilės dėdė Mikalojus Gadliauskas buvo senbernis ir caro provizorius, tai yra, vaistinininkas, Sankt Peterburge baigęs medicinos mokslus. Jis išrado žolelių mišinį, kuriuo gydė pasiutligę sergančius žmones. Smetonos laikais jis

Iš kairės: Vytenis Balčiūnas, Povilas Samuitis, Pranas Tamošaitis, Vaclovas Furmanavičius. 1956 m.

vienintelis mokėdavo išgydyti ligos mirčiai pasmerktuosius. Trisdešimt aštuntaisiais, kai buvau septynerių metų, savo akimis mačiau, kaip atvežė žmogų, jo rankos ir kojos buvo prištos prie vežimo su leintėmis, o jis klykė, iš burnos ėjo putos – baisu buvo žiūrėti.

Gadliauskas, jau senukas, jį išgydė. Jis turėjo tą receptą. Nežinia, ar jis receptą paliko brolio sūnui, kuris sakėsi jį turįs (dabar ir jis miręs). Jis vaistais prekiaavo iki šių dienų, prekiaavo ir jo sūnus, mano draugas ir tolimas giminaitis Juvencijus Gadliauskas. Tačiau nauji vaistai tokio stebuklingo poveikio nebeturėjo. Matyt, tikrojo mišinio recepto senasis Gadliauskas neišdavė. O pas jį važiuodavo daktarai iš visur. Labai labai gaila. Juk ir dabar pasiutligės neišgydo. Buvo ir dainelė sudėta: „Tasai Juozas biškį kvešt, / pas Gadliauską reikia vežt.“ Jis gydė ir nervų ligas. Taigi buvo toks atsitikimas. Pokario metais Mikalojus dar buvo gyvas (mirė labai senas). Tuos vaistus jis gamindavo su spiritu. Vieną kartą sribiteliai, ieškodami miškinų arba „samagono“, pas jį rado dvi „bonkas“ pagamintų vaistų ekstrakto. Kadangi spiritu jau kvepia, sribiteliai pagalvojo, kad čia „samagonas“. Jie dviese ar trise tuos du butelius ir išgėrė. Paskui Jurbarco sribiteliai nežinojo, ką daryt: šitie trys išmiegojo tris paras be nubudimo. Nesuprato, ar jie mirę, ar ne.

Mokyklos direktorius Titas Dėjus, kaip sakiau, buvo nepaprastas eruditas ir puikus literatas. Jam vadovaujant rašiau puikius rašinius – jie gimnazijoje būdavo patys geriausi. Ne tik buvo taisyklinga kalba, stilius, bet ir temos įdomios. Kartą Dėjus mane net pagyrė, o buvo be galo reta, kad girtų savo mokinį. Potraukis į literatūrą išliko visam laikui. Kada pasibaigė karas, Jurbarko biblioteką suvertė į du didelius kambarius – knygų buvo iki juosmens. Langai išdaužyti, nieko nėra. Visą laisvalaikį praleisdavau rinkdamas knygas. Ko tik neprisirinkau! Ir visas knygas perskaitydavau. Tai trukdavo nuo ryto iki vakaro. Perskaičiau ir rusų, ir lenkų, ir Vakarų klasiką. Jei kas ko paklausia, viską esu skaitęs. Tik vienos knygos ne-

Su specialybės dėstytoju Povilu Samučiu

supratau – Nyčės „Štai taip Zaratustra kalbėjo“. Filosofijos tada dar neįkandau. Knygos buvo nesaugomos, mėtomos, tad įsisteigiau savo bibliotekėlę, knygas sunumeravau. Tačiau beskolinant knygas ji apnyko. Direktorius nepaprastai mėgo muziką. Kada grodavau šokių vakarams, jis atsisėdavo šalia manęs, ir būtinai jam pagrok tango „La Paloma“. Jei sugrodavau šį tango, žinodavau, kad rytoj direktorius manęs neklausinės arba parašys gerą pažymį...

Reikėjo apsispręst – išlaikius egzaminus arba eit į armiją, arba kur nors studijuot. Dėl apsisprendimo aš vėl dėkingas B. Vasiliauskiui. Tuo metu kaip tik buvo atvykęs Jono Švedo vadovaujamas dainų ir šokių liaudies ansamblis. Pamačiau programą, kuri man paliko nepaprastą įspūdį. Negalėjau užmigt kelias paras. Tada B. Vasiliauskas ir sako: „Matai, vaikelai, jeigu įstotum į konservatoriją, tada galėtum ir ansamblyje dainuoti ar groti.“ Jis pasiūlė mane pamokinti solfedžio ir harmonijos, o istoriją, sako, paskaitysim. Davė Juozo Banaičio ir Jono Švedo vadovėlių „Muzika“, aš jį perskaičiau. Mokė mane ir smuikavimo pagrindų, nes manė, kad pravers. Žmogus neėmė jokio užmokesčio, nors su daugiavaike šeima gyveno labai sunkiai – matyt, jautė pareigą padėti talentingam vaikui, kokiu mane laikė. Man besiruošiant, atvažiavo jo draugas chorvedys Antanas Budriūnas, kuris pokariu rinko gabius vaikus konservatorijai. Paprašė

Su Stefa Nosevičiute ir Jadvyga Čiurlionyte po koncerto

manęs pagrot vieną kūrinį, antrą. Iš pradžių pasiūlė stot į chorvedybą, apie kurią neturėjau žalio supratimo. Kai pasvarstė, kad bus sunku, nes į ją stos baigusieji muzikos mokyklas, pasiūlė į Liaudies instrumentų katedrą. Kadangi Švedas ir Vasiliauskas buvo geri draugai, kartu dirbo Klaipėdoje ir Kaune, Vasiliauskas parašė rekomendacinį laišką. Kas ten buvo parašyta, nežinau. Abitūros egzaminus

išlaikiau labai lengvai, nes turėjau gerus pagrindus. Visą vasarą praleidau su savo mokytoju ruošdamasis stoti į konservatoriją. Lagamino neturėjau, tik seną patefoną. Išėmiau vidurius, perjuosiau diržu ir pasidariau lagaminėlį. Ten įsidėjau lašinių gabalėlį, duonos, kelis rublius. Nuvažiavau į Vilnių ir nuėjau pas Švedą. Jis man padarė ir didelio, ir paprasto žmogaus išpūdį. Pasikalbėjom. „Akordeonu gražini“, – sako Švedas. „Profesoriau, – sakau, – tai kad nemačiau nei lamzdelio, nei birbynės.“ O Vasiliauskas jam rašė, kad mane priimtų dirbti į ansamblį, nes sunkiai gyvenu. Bet birbynės patarė nepūsti: „Džiovą gausi, geriau lumzdeliu.“ Bet Švedas juokėsi, liepė birbynę pūsti kaip dideliui. Padaviau pareiškimą. Šviesaus atminimo Vitas Žilius, taip pat jurbarkietis, kuris paskui buvo mano mokytojas, konsultavo ir padėjo surasti akordeoną, nes tėvukas savojo paskolinti negalėjo.

Tais laikais – buvo 1951-ieji – stojamieji egzaminai buvo kitokie nei dabar. Didžiojoje salėje sėdėjo visų katedrų vedėjai. Mane egzaminavo profesorius Stasys Vainiūnas. Balys Dvarionas, Povilas Berkavičius, Jurgis Karnavičius, Jonas Švedas, Konradas Kaveckas, – visi man girdėti žinomi žmonės sėdi priešais mane, o aš kaip zuikis pagautas. Žiliaus iš Levo Arklio gautas akordeonas buvo geras, bet man neįprastas. Pasitreniravau kiek, žinoma. Vainiūnas klausia, ką moku. Sakau: „Pagrosiu Ferenco Listo Vengrų šokį numeris šeši, galiu pagroti Štrauso valsą“, išvardijau kitus kūrinius. Pagroju Vengrų šokį, patikrino klausą. Vainiūnas būdavo staigus: „Viskas, keliauk!“ Sporto salėj gyvena daug stojančiųjų. Nueinu tenai ir nežinau, kur kreiptis, ką daryt, ar man važiuot namo, ar pasilikti. Žiūriu, eina Švedas. „Muzikinį egzaminą išlaikėi,

dabar eik laikyt toliau“, – sako jis. Buvau kaip devintam danguj. O čia reikia laikyt solfedžio, harmonijos, muzikos istorijos egzaminus, rašyt literatūros rašinį... Harmonijos egzaminą laikiau pas profesorių Povilą Tamuliūną, jis parašė ketvertą. Per solfedžio egzaminą pataikiau atsisėst prie gero muzikanto obojininko Algimanto Barnišio, kuris man diktantą pataisė, tai išlaikiau. Apie muzikos istoriją klausinėjo profesorius Juozas Gaudrimas. Kaip dabar atsimenu, klausia: „Kas tas Rigoletas?“ Žinau, kad operą parašė Džiuzepe Verdis. „O kas jis toks?“ „Turbūt čia tas veikėjas.“ „Koks veikėjas?“ „Personažas.“

Laisvalaikiu. Rankose – diplomas. 1953 m.

„Koks personažas? – prisispyręs klausinėjo, paskui prisiminė: – Aaa, Jurbarkė nėra operos teatro, todėl ir nežinau.“ „Tikrai nėra, profesoriau“, – užtikrinau. Parašė keturis. Literatūros rašinį parašiau pirmas. Dėstytoja iš universiteto jį čia pat perskaitė ir, man jau einant pro duris, klausia: „Kur tamsta mokeisi?“ Ji nepatikėjo, kad aš mokiausi Jurbarkė. Pasirodė, kad labai gerai parašiau. Tik Tito Dėjaus pavardė jai buvo žinoma. Aišku, gavau penketą. Su vokiečių kalba irgi problemos nebuvo. Einu pas direktorių Jurgį Karnavičių. Jau reikia važiuot, baigiasi lašiniai, neturiu ką valgyt. „Ar jau išlaikiau?“ „Kokia pavardė?“ „Tamošaitis.“ „Išlaikė išlaikė. Važiuok namo ir atvažiuok rudenį, rugsėjo pirmąją.“ Dieve mano, maniau, kad į dangų išoksiu! Turbūt aš vienintelis buvau nebaigęs muzikos mokyklos ir egzaminus išlaikęs ketvertais ir penketais... Iš tos laimės užmiršau pasiimti pažymėjimą, kad esu studentas. Parbildinu namo visas sparnuotas, mama netiki, tėvukas netiki, o Vasiliauskas verkia iš džiaugsmo. Ir čia staiga – šaukimas į armiją. Nueinu pas komisarą ir sakau, kad įstojau į aukštąją mokyklą, o pagal galiojančius įstatymus jie neturi teisės manęs imt. „Ničego ničego, budge slūžit kak milenkij“³, – piktai sako komisaras. Vasiliauskas liepė greitai sėsti į autobusą ir iš Vilniaus parsivežti studento pažymėjimą. Vėl bildu atgal. Karnavičiui sakau: „Direktoriau, gavau „povestką“, mane ima į armiją. Ką dabar daryt?“ „Negali būt, – sako Karnavičius, – yra Tarybų Sąjungos

³ Niekio, nieko, tarnausi ir neišsiseksi (*rus.*).

Valstybiniai egzaminai. 1956 m.

ministrų nutarimas toks ir toks.“ Parašė pažymą, kad esu priimtas ir nusiuntė mane į Respublikos karinį komisariatą. Nueinu į komisariatą Kutuzovo aikštėje, ten parašo *na ruskom jazyke*⁴, kad esu studentas ir pagal įstatymą turiu būti paleistas. Aš vėl ant savo angeliškų sparnelių lekiu atgal laimingas ir tēkšt komisarui ant stalo dokumentą. Jurbarko komisaras nusikeikė, išraudo, bet tuo mano karinė tarnyba ir baigėsi.

Studijos Lietuvos valstybinėje konservatorijoje

Vytenis Balčiūnas, Vaclovas Furmanavičius, Julija Šakėnaitė, dar viena kanklininkė ir aš įstojom į Liaudies instrumentų katedrą. Kitas etapas – mokslai. Gavau bendrabutį ir galvoju: kaip tą birbynę pradėt pūst, jei jos rankose nesu turėjęs. Švedas rugsėjo pradžioj pažada priimti į „Lietuvos“ ansamblį, į chorą, bet per pusmetį liepia išmokti groti birbyne, kad galėtų pervesti į orkestrą. Su viskuo sutinku. Dirigentas Eduardas Pilypaitis skambindamas fortepijonu patikrino mano klausą. Balsą turėjau nestiprų. Nustatė, kad ne tenoras ir ne bosas, vadinasi, baritonas. Priėmė į ansamblį. Prasidėjo ir mokslas, ir darbas. Beveik metus chore dainavau baritonu ir pavydėdavau birbynininkams.

⁴ Rusiškai (*rus.*).

Pirmosios pamokos pas dėstytoją Povilą Samuitį: „Parodyk burną. Parodyk dantis. Še birbynę.“ Pučiu, pučiu, – niekaip negaliu išgaut garso. Paskiau išgavau tokį plerpiantį garselį ir po truputį pradėjau grot. Per pirmą sesiją sugroju menuetą, dar vieną pjesę. Švedas buvo labai patenkintas. „Iš jo kas nors išeis“, – pasakė. Dar silpnai grojantį po pusmečio mane pervedė į orkestrą, iškart prie antrųjų birbynių. Taip labai norėjau, kad su birbyne susitvarkiau greitai. Juo labiau kad 1951 metais konservatoriją baigė pirma laida, grojanti chromatinėm birbynėm – Vladas Bartusevičius, Algimantas Balčiūnas ir Petras Juodelė. Jie grojo Volfango Amadėjaus Mocarto, Georgo Frydricho Hendelio koncertus. Nustebau. Ypač gražiai grojo Balčiūnas (tą Mocarto Koncertą obojui Es-dur baigdamas konservatoriją grojau ir aš). Tačiau per visą mokymosi laikotarpį labiausiai dėkingas buvau mokytojui Benediktui Vasiliauskui, kuris tauriai ir nesavanaudiškai tarnavo muzikai ir žmonėms. Na, ir laimė man šypsojosi. Turėjau labai gerus pedagogus: specialybės dėstytoją P. Samuitį, instrumentavimą ir kurį laiką dirigavimą dėsciusį J. Švedą, dirigavimo mokiusį pučiamųjų specialistą V. Žilių, Enriką Kiškį. Liaudies muzikos kūrybą lankėme pas Jadvygą Čiurlionytę, puikią dėstytoją. Ji dar labiau sutvirtino mano meilę liaudies dainoms, pažindino su instrumentine muzika. J. Čiurlionytę atsimenu su didžiausia pagarba. Daug gavau iš Konstantino Galkausko, pas kurį mokiausi partitūrų skaitymo, labai tolerantiško ir didelės erudicijos žmogaus.

Valstybinės konservatorijos baigimo diplomas. 1956 m. birželio 29 d.

Didžiausias mano pomėgis buvo instrumentavimas. Ją dėstęs Švedas man skirdavo labai daug dėmesio, skatino rašyt, kurt. Daugiau nei kiti instrumen-tuodavau, prikurdavau variacijų. Jam patikdavo. Didelė mokykla buvo darbas ansamblyje – liaudies meno pažinimas, ansamblio „virtuvė“. Choras, orkestras, kanklių, skudučių ir birbynių grupės – viskas jungėsi, viskas buvo nepaprastai įdomu. Domėjausi ir teorija. Davė man birbynę, kuri nelabai derėjo, tonas buvo negražus. Samuitis nusiuntė mane pas meistrą Praną Servą. Jis grėžia skyles birbynėms ir rodo man. Viena netinka, kita. Paprašiau, kad padarytų birbynę plonom sienelėm. Nustebu, bet nutekino birbynę gerokai plonesnėm sienelėm. Nelabai derėjo, bet man patiko jos tonas. Padarė pūstuką, kuris turėjo platų žingsnį, bet ir tas man tiko. Ta birbynė man ilgai tarnavo, ir su ja pelniau pirmąjį aukso medalį Lietuvai. Platus, didelis pūstuko žingsnis labai gelbėjo, nes garsą valdžiau kaip norėjau: galėjau grot *pianissimo* ir *fortissimo*, o su kitom birbynėm to negalėjau. Tik buvo nepaprastai sunku ją pūsti, reikėjo daug svei-katos, oro, nelengva buvo pririnkti liežuvėlį – jis turėjo būt labai kieto ir tankaus medžio. Užtat mano birbyne niekas kitas negalėdavo pagrot. Vėliau ji prapuolė, o turėtų būt muziejuje.

Mokiausi stropiai, lankiau visas paskaitas, kiek galėjau. Ypač daug dėmesio skyriau solfedžiui, harmonijai ir, aišku, birbynės specialybei. Tais laikais, nėra ko slėpti, mūsų kolegos labai skeptiškai žiūrėjo į liaudies instrumentus. Būdavo sarmata nešti birbynę ar skudučius, nes kiti pašiepavo – „piemenų instru-mentai“. Dantis sukandę su draugais mokėmės, ir sėkmingai. Mano dėstytojas P. Samuitis užduodavo vis sunkesnę repertuarą. Kaip žinia, tuo laiku birbynei niekas nerašė, jokių kūrinių neturėjom. Taigi grojau obojaus, klarneto repertu-arą arba transkripcijas, perdirbtas birbynei paties Samučio ir kitų. Po trupučiu-ką pradėjau lenkti savo draugus. Juo toliau, juo labiau pamilau tą instrumentą, jis man pradėjo skambėti.

Darbas ansamblyje atimdavo daug laiko. Gerai, kad Švedas buvo ir Liau-dies instrumentų katedros vedėjas, ir „Lietuvos“ ansamblio meno vadovas, tai galėjome susiderinti laiką. Kaip ir visi studentai, kiek spėjau, dalyvavau vadi-namajame visuomeniniame gyvenime. Sporte, kurį labai mėgau, pasižymėjau: įsirašiau į fechtavimo būrelį, kurį vedė olimpiados dalyvis rapyrininkas Juozas Ūdras. Iš mažens turėjau greitą reakciją. Pasimokius pozicijų, Ūdras studentus kvietė po vieną su juo pasifechtuoti. Atėjo ir mano eilė. Pasirodė, kad Ūdras man niekaip negali nei įdurti, nei įkirsti. Jis įpyko. Bandė dar kartą. Galų gale jis ti-krai įdūko ir kad pradės man kapot pirštus! Dar dabar mažylis mano pirštas yra suplotas. Tada ir aš supykau, sakau: „Maestro, į fechtavimą aš daugiau neisiu.“

Birbynininkas solistas Pranas Tamošaitis su Valstybinio dainų ir šokių liaudies ansamblio orkestru

O jis pradėjo žadėti iš manęs padaryti čempioną... Supratau, kad man reikalingi pirštai, nes reikia grot... Į treniruotes nebėjau: taip mano „špagininko“ karjera ir baigėsi. Suprantama, Ūdras gailėjosi, kad taip išėjo, bet ką darysi. Mėgau žaisti šachmatais. Turnyruose žaidė Vytautas Landsbergis. Jis buvo nepaprastai stiprus – lyderis konservatorijoje, visi kiti žaidėme prasčiau. Šachmatais žaisti išmokau iš savo tėvelio, kuris labai gerai žaidė ir visą laisvalaikį praleisdavo prie šachmatų lentos. Parašydavau į sienlaikraštį.

Taip slinko semestras po semestro. Artėjo valstybiniai egzaminai. 1955 metų žiemą, mokantis paskutiniam kurse, mane su grupe studentų išrenka ir pasiunčia į mokslinę konferenciją Taline. Ta data atmintina todėl, kad pirmą kartą birbynininkas profesionalas koncertavo solo už respublikos ribų. Ta laimė man teko pirmajam. Ir vėliau gyvenime – ar tai buvo mano laimė, ar noras, ar likimas – man daug kur tekdavo būt pirmam. O būti pirmam visuomet labai sunku.

Mūsų grupelė iš Lietuvos konservatorijos buvo nedidelė – važiojo pianistas Gytis Trinkūnas, solistas Stanislovas Rubinovas ir akompanuotoja. Prieš tai buvo perklausa. J. Karnavičius ir J. Švedas išklausė programą: grojau Balio Dvairiono „Prie ežerėlio“ ir D. Rosinio „Neapolietišką tarantelą“. Koncertas Estijoje

Su birbynių kvintetu dainuoja Vaclovas Daunoras. Iš kairės: Juozas Mykolaitis, Juozas Čiplys, Pranas Tamošaitis, Kazys Budrys, Pranas Budrius

vyko didžiausioje Talino koncertų salėje „Estonia“. Suprantama, kad jaudinimosi buvo daugiau, nei galima įsivaizduot. Vis dėlto įsitikinau, kad birbynė yra puikus instrumentas. Tai pamačiau iš publikos, kuri sukėlė man ovacijas. Nei estai, nei latviai, nei leningradiečiai tokio instrumento niekada nebuvo matę. Švelnus tonas ir gera technika leido pasiekti norimą efektą. Nuo tada visiškai įtikėjau į birbynę. Ji buvo mano ateitis. Dievas ir likimas man lėmė ją propaguoti. Iš Talino grįžau labai laimingas. Grupės vadovas J. Gaudrimas irgi buvo patenkintas. Važiuodami traukiniu kalbėjomės apie tai. O pats Gaudrimas, kaip žinome, baigė obojaus klasę, tad apie pučiamuosius nusimanė gerai. Jis taip pat buvo sužavėtas birbyne. Nuo to laiko mūsų santykiai – jis buvo daug vyresnis – pasidarė labai šilti. Dažnai klausinėdavo, kaip sekasi.

Prieš tai jau buvau vedęs. Vedžiau kanklininkę Reginą Paskačimaitę. Gera kanklininkė buvo, grojo solo, kartu dirbome ansamblyje. Kartu besimokydami susipažinom ir apsivedėm. 1956 metais baigiau Lietuvos valstybinę konservatoriją. Valstybiniai egzaminai vyko Didžiojoje salėje. Grojau B. Dvariono „Prie ežerėlio“, Dž. Rosinio „Tarantelą“ ir V. A. Mocarto Koncertą obojui Es-dur. Dirigavimo egzaminą laikiau su liaudies instrumentų orkestru. Tada Švedas jau buvo parašęs koncertą kanklėms. R. Tamošaitienė grojo jį solo (finalą), o aš

Sutartinė Lenkijoje. 1957 m.

Zita Stepulienė ir Pranas Tamošaitis VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalio koncerte Žemės ūkio parodoje Maskvoje. 1957 m.

dirigavau orkestrui. Taip pat dirigavau porą liaudies dainų ansamblio chorui, akompanuojant orkestrui. Valstybinių egzaminų pirmininkas, violončelininkas iš Latvijos, buvo itin griežtas. Baigęs konservatoriją, igijau orkestro dirigento ir pedagogo kvalifikaciją. Keista, bet solisto birbynininko kvalifikacija į diplomą įrašyta nebuvo – matyt, tuo metu dar nebuvo teikiama. Mane paskyrė į „Lietuvos“ ansamblį.

Darbas „Lietuvos“ ansamblyje

Baigus konservatoriją mane pervedė iš antrosios birbynės į pirmąją, ir pasidariau pagrindiniu orkestro artistu. Solo dar negrodavau, nes nebuvo repertuaro. Dirbau kartu su žmona.

Gastrolių būdavo labai daug – apie 150, 200 ar daugiau koncertų per metus. Visa vasara praeidavo koncertuojant – Lietuvą išvažinėjau skersai ir išilgai po kelis kartus. Autobusų tais laikais nebuvo, važiuodavom sunkvežimiais, kuriuose būdavo čiužiniai ant dėžių. Kartais nei jų, nei sudedamųjų lovelių nebūdavo. Priekyje važiuodavo administratorius, kuris priveždavo šiaudų. Atvažiavę į mokyklą, prikimšdavom savo čiužinėlius, įlisdavom į kamputį dulkinoj klasėj ir miegodavom. Tada nebuvo ir televizijos. Koncertai

praeidavo su dideliu pasisekimu, publikos visada susirinkdavo daug. „Lietuvos“ ansamblį žmonės labai mėgo.

Taigi nuėjau sunkų ansamblio artisto kelią. Vėliau Švedas pradėjo man duot instrumentuot muzikinius numerius naujoms ansamblio programoms – pirma orkestrinius, paskiau ir dainas, dainų akompanimentus. Po truputį įėjau į ansamblio programų kūrybinio ruošimo vėžes. Ėmiau rašyt. Parašiau skudučiams „Voverėlę“, kitų pjesių, pradėjau kurti dainas su skudučių akompanimentu. Švedas buvo kaip tėvas: visada patardavo ir padėdavo, rasdavo laiko ir negailėdavo gerų gražių žodžių.

Tuo laiku ansamblyje susikūrė birbynių kvintetas. Jis neturėjo nė partitūrų. Birbynininkas Ignacas Brazdeikis pagrodavo iš klausos liaudies polką, antra birbynė jam pritardavo, trečia tenorinė – bum-čik bum-čik, o P. Samuitis grodavo kontrabosine birbyne. Pamatė, kad ne kažin kas išeina, ir pasikvietė mane parašyt, painstrumentuot ir pavadovaut. Aš mielai sutikau ir pats grojau tam kvintete. Taip atsirado tvirtesnis birbynių kvintetas, kuriam harmonizuodavau liaudies melodijas. Eidavom į Radijo komitetą: grodavom gyvai tiesiai į eterį. Visko pasitaikydavo, būdavo ir juokingų dalykų. Paskiau atsiradus magnetofonams ir įrašų studijoms, pradėjom daryt tikrus įrašus. Pirmasis birbynių kvintetas nebuvo mano įkurtas, bet profesionaliai parengtas. Po dvejų trejų metų, ruošdamasis VIII pasaulio jaunimo ir studentų festivaliui, įkūriau profesionalų birbynių kvintetą, apie kurį kalbėsiu vėliau.

Būdamas nenuorama, sugalvojau suburt kapelą. Vasarą į gastroles veždavausi akordeoną, Brazdeikis grodavo klarnetu, Edmundas Dočka – kontrabosu (klasikiniu styginiu), Meškauskas – triūba. Pats instrumentuodavau, pats viską grodavau. Pasibaigus ansamblio koncertams surengdavom šokių vakarus ir paskelbdavom, kad gros kapela. Švedas, aišku, juokdavosi iš tos mūsų kapelos, bet pritardavo. Būdavo labai linksma: suolus į šoną, ir pradedam savo šokių vakarėlį. Profsąjunga mane paskyrė „lekiojančio“ laikraščio redaktorium, kuriame surašydavau visus ansamblio džiaugsmus ir bėdas, recenzuodavau koncertus. Redagavau laikraštėlį keletą metų. Paskui reikėjo įkurti DOSAAF būrelį. Mane paskyrė pirmininku. Gavom ir šautuvų, ir šovinių, ir šaudėm, ir taip toliau. Vyko toks atseit visuomeninis darbas. Šaudžiau neblogai – gavau trečią atskyrį. Negana to, reikėjo suorganizuot ir šachmatų turnyrą. Pirmą ir antrą vietas pasidalijom su Stanislovu Rubinovu, kuris tada dainavo ansamblio chore. Vykdamo krepšinio varžybos. Buvau žemo ūgio, todėl teisėjaudavau. Taip sportuodami gastrolėse praleisdavome laisvalaikį.

P. Samuičiui sunegalavus (jį ištiko nedidelis insultas), birbynių grupės vadovu Švedas paskyrė mane. Tuo laiku ansamblyje buvo trys vadovai: kanklių grupės vadovas buvo Pranas Stepulis, skudučių – Algimantas Balčiūnas, o aš vadovavau birbynių grupei. Orkestro vadovo nebuvo. Jei reikėdavo, paskelbdavo Stepulį kaip vyriausiąjį. 1954 metais ruošėmės Literatūros ir meno dekadai, kuri turėjo vykti Maskvoje. Tai buvo ilgas ir kruopštus darbas. Rengėme didelį repertuarą, viena po kitos mus tikrino komisijos iš Maskvos: norėta, kad Lietuva gerai pasirodytų. Mūsų vyriausybė lėšų negailėjo. Išvykom į Maskvą. P. Čaikovskio salėj reikėjo atidaryti dekadą, o man, Brazdeikiui ir Jonui Gyliui – trimis birbynininkams – tekdavo Švedo „Eityne“ įkandin daudyčių pradėt koncertą. Koncertai buvo aukšto lygio, maskviečių publika mus priėmė labai šil-tai. Koncertavom daug. Buvom apgyvendinti viešbutyje „Grand Hotel“, kurio, rodos, dabar ir nėra – jis stovėjo prie pat Raudonosios aikštės. (Tada pirmą kartą pamačiau mauzoliejų, o jame – Lenino mumiją.) Vedžiojo mus po visą Maskvą.

Artėjo VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalis, kuris 1957 metais turėjo vykti Maskvoje. Idėją dalyvaut šitam festivaly pasiūlė Jonas Švedas. Paprastai festivaliuose vykdavo meniniai konkursai: solistų, duetų ir kamerinių ansam-blių iki 8 žmonių. Švedas pasikvietė mane ir sako: „Ar nereikėtų vieną kartą parodyti mūsų liaudies instrumentus pasauliui? Laimėsime ar ne, bet reikia pa-mėginti. Pats gerai groji solo, paimsim kanklininkų, dainininką, sudarysim 8 žmonių grupelę, paruošim 20 minučių programą.“ Su didžiausiu entuziazmu sutikau. Pasitariau su žmona Regina ir P. Stepuliu, kur tų kanklininkų gaut. Surinkom keturias aukštąsias kankles – Reginą Tamošaitienę, Zitą Stepulienę, Ireną Balčytytę ir Birutę Prusevičienę. Bosinėmis kanklėmis grot pasikvietėm Antaną Žemaitį, o kontrabosinėmis – Romualdą Monkelevičių, kuris baigė klasikinio kontraboso klasę. Jo vienintelio iš mūsų septynių jau nebėra. O solistu išrinkom Virgilijų Noreiką, mat Švedas girdėjo, kad yra geras tenoras, kuris labai gražiai dainuoja liaudies dainas. Einu kalbint Noreiką. Jis mielai sutinka. Tuomet mokėsi, rodos, ketvirtame kurse. Programos neturėjome. Kadangi buvau solistas, didžiausias krūvis turėjo tekti man. Sugalvojom, kad reikia instrumentuoti Balio Dvariono „Prie ežerėlio“. Pjesę kanklių ansamblui instrumentavo Zita Stepulienė. Jai Aleksandro Liadovo „Muzikinę tabokinę“ instrumentuoti pavyko nuostabiai. Kad parodytumėm dar vieną instrumentą, paėmėm skudučių grupę. Skudutininkai turėjo atlikti Jurgio Gažausko „Vove-raičių šokį“. Virgilijui Noreikai Švedas harmonizavo dainą „Mikita“ su akom-panimentu, o iš trijų dainų padarė kompoziciją „Daina apie žirgą ir mergelę“.

Dar reikėjo finalinio numerio. Švedas pasiūlė nueiti pas kompozitorių Balį Dvarioną, sako, tikrai parašys. Nuėjau pas Dvarioną, susipažinom. Jis jau girdėjo mane grojant „Prie ežerėlio“. Sakau, reikia trumpo mažyčio smagaus kūrinio, panašaus į polką, būtų gerai, kad ir Noreika ten padainuotų. Dvarionas pagalvojo, pagalvojo ir sako: „Gerai, parašysim.“ Po savaitės jis paskambino ir pakvietė paklausyt. Parašė „Mažąją rapsodiją“. Pradžioj ji lėtesnė, o gale – liaudiška smagi polka. Kūrinėlis mums visiems labai patiko. Greitai jį instrumentavom. Noreikai buvo parašyta melodija, bet teksto nebuvo. Tada nuėjau pas poetą Justiną Marcinkevičių, kuris pagal tą ritmiką parašė žodžius – porą posmelių. Ir štai visa programa.

Repetavom mes daug, nes pirmasis atlikimas turėjo būt respublikinis. Kadangi buvom profesionalai ir su saviveikla nesivaržėm, mus išklausė žmonės iš Kultūros ministerijos, Liaudies meno rūmų ir patvirtino. Tada laukėm komisijos iš Maskvos. Tais laikais būdavo sudarinėjamos komisijos, kurios atrinkdavo atlikėjus į sąjunginius festivalius. Turėjai tapti sąjunginio festivalio laureatu ir tik tada galėjai papulti į pasaulinį. Dirbom nepaprastai daug: iššvarinom, išblizginom programą. Su kanklių grupe daugiausia dirbo P. Stepulis, vėliau darbą perėmiau aš. Atvyko autoritetinga ir didelė komisija iš Maskvos– šeši ar septyni žmonės. Perklausė mus ir atrinko pirmu numeriu. Taip pat atrinko „Lietuvos“ ansamblį, akordeonistą Algirdą Ločerį ir dar kažką, nepamenu. Sąjunginiame festivalyje irgi buvo įsteigti apdovanojimai – aukso, sidabro ir bronzos medaliai. Tačiau išėjo kuriozas ne kuriozas: teko išvykti į Lenkiją. Tai buvo pirmoji „Lietuvos“ ansamblio išvyka iš buvusios Tarybų Sąjungos į užsienį, į Lenkijos Respubliką, kurioje vyko lietuvių dekada. Tuo pat metu vyko ir sąjunginiai konkursai Maskvoj. Dauguma mūsų kamerinio ansambliuko žmonių dirbo „Lietuvos“ ansamblyje, todėl į Lenkiją vykti būtume negalėję. Bet mūsų Kultūros centras susitarė su Maskva, kad kai mes grįšim, nuvažiuosim į Maskvą, ir komisija mus išklausys pabaigoje. Mat dekada buvo rimtas egzaminas „Lietuvos“ ansambliui ir apskritai mūsų liaudies menui. Lenkai mus sutiko labai šiltai: atsisodavo salėje ir dainuodavo „Sto liat“, bisuodavo – kartodavom pusę programos. Taigi dekada Lenkijoje praėjo tikrai puikiai. Grįžę parepetavom su Noreika, Žemaičiu, ir greitai mus išsiuntė į Maskvą. Po perklausos komisija, kuri buvo labai sužavėta, nes tokio ansamblio dar nematė neregėjo, norėjo mums paskirti pirmą vietą, bet pasirodė, kad aukso medalių nebėra – visi jau išsidalijo. Tai įteikė sidabro medalius, bet su teise dalyvauti VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje. Be to, Virgilijų Noreiką nuo mūsų kamerinio ansamblio atskyrė: jis turėjo pasirodyti kaip solistas liaudies dainų

kategorijoje, o mes – akompanuoti. Mūsų ansamblis atsidūrė kamerinių kolektyvų kategorijoje.

Atostogaut tą vasarą niekas nėjo. Niekada gyvenime nesu tiek daug grojęs. Jei kas būtų pakėlęs naktį, būčiau viską sugrojęs tą pat sekundę be klaidų, ką ten kalbėt apie koki kiksą ar nederėjimą. O dar sužinojom, kad Švedas yra paskirtas festivalio tarptautinių konkursų žiuri nariu. Apsidžiaugėm: gal vienu balsu kas nors daugiau pridės. Gerai pasiruošėm ir išvykom. Visą didelę grupę, atstovaujančią Tarybų Sąjungai, apgyvendino už Maskvos, buvusiam kuni-gaikščio dvare, Vyšniakų vietovėje. Ten buvo daug salių, kuriose repetavom. Viskas, kaip tada įprasta, buvo daroma dėl propagandos: maitino taip gerai, kad nė nežinojom ką valgyt. Aišku, nemokamai. Transportas repetuot veždavo į tas Maskvos sales, kur vyks konkursai. Kadangi mus su Noreika, kaip sakiau, išskyrė, jam kaip solistui trūko trečios dainos. Gerai, kad Maskvoje buvo J. Švedas. Jis tuoj pat parašė akompanimentą Juozo Gruodžio harmonizuotai liaudies dainai „Ėsk, karvutė“. Noreika iškart išmoko. Repetudavom labai daug. Buvo labai karšta. O ten buvo toks tvenkinys: pasimaudydavom ir vėl – repetuot. Tvarka buvo griežta. Žinojom, kad atstovaujam milžinei sovietų valstybei, kuri reikalavo pasirodyt kuo geriau ir žūtbut laimėti. Tiesa, tvenkinys vos neįvyko nelaimė: Irena Balčytytė ėmė skęst. Gerai, kad buvau netoliese, tai ją ištraukiau iš to tvenkinio, ir ji daugiau maudytis nėjo. Ir kita bėda užpuolė mus: pradėjom sirgti kažkokia karštlige. Temperatūra buvo pakilusi beveik visom merginom. Davė antibiotikų, tokių geltonų tabletyčių. Prieš konkursus tenai išbuvom savaite ar dešimt dienų. Iš Švedo, kuris retkarčiais mus informuodavo, sužinojome, kad ansamblių konkursuose dalyvaus per 90 kolektyvų: duetai, trio, kvartetai – iki oktetų. Buvo neramu: kaip laimėti. Kas ten žino, gal čekų bajanistai ar gitaristai atvažiuos. Kaip mes atrodysim su savo liaudies instrumentais?

Ir atėjo toji „cudna“ diena. Konkursai vyko Kolonų salėje pačiame Maskvos centre. Man kaip vadovui reikėjo traukt burtus. Žiūriu, sėdi komisija, tarp jos narių ir Švedas. Pirmininkavo Prahos konservatorijos profesorius Vladislavas Vachulka. Komisijoj sėdėjo čekas, japonas, kinas, vengras, rusas, lietuvis, iš viso septyni žmonės. Nepamenu, kurį numerį ištraukiau, tik žinau, kad turėjome pasirodyt po Kinijos atstovų. Jaudinamės. Birutė Prusevičienė pavaikšto pavaikšto ir sako: „Tik nesijaudint!“ Stengiamės nesijaudint. Į sceną ėjo kolektyvai iš viso pasaulio, instrumentai buvo nematyti negirdėti. Atėjo kinų eilė. Dauguma jų instrumentų buvo mušamieji. Kinai kad pradėjo daužyt gongus, paskui fleitas ir kitokius pučiamuosius pūst – kilo baisiausias triukšmas.

Medalis už pasirengimą festivaliui, sidabro medalis, aukso medalis. 1957 m.

Paskiau Švedas pasakojo, kokį padarėme įspūdį, kai pasirodėm. Pradedu grot „Prie ežerėlio“. Skamba Dvariono parašyta graži lyrinė liaudiška melodija. Pasak Švedo, visi iškart sukluso: iš kur tokie švelnūs gražūs garsai, toks muzikalumas. Sugrojom „Tabokinę“, paskui labai gerai paskudučiavom, o pabaigoje vėl solo atlikau „Rapsodijėlę“, bet jau be Noreikos. Veža mus namo. Švedas per štabą perdavė: „Jūs pritrenkėt. Visa komisija vienbalsiai parašė aukščiausią balų skaičių. Patekot į antrą turą.“ Į antrą turą daug kolektyvų nepapuołė. Tik staiga – antram ture reik grot ką nors nauja! Tarp turų buvo kelios dienos. Švedas paima tą pačią „Ėsk, karvutė“, suraito tokias melodijas: akompanimentas – kanklių, o man vietoj tenoro partijos pirmą posmą su pagražinimais parašo („tu, Pranuk, pats čia pavarijuok, čia triliukas, čia tas“). Sudėstė. Pamėgink padaryt taip greitai! Kadangi kanklių partiją kanklininkės jau mokėjo, tai man liko išmokyti melodiją. Per dvi dienas išmokau: kaliau, priraičiau visokių triliukų ir foršlagų. Taip gimė „Piemenėlio raliavimas“, kuris apkeliavo visą pasaulį ir dabar dar keliauja. Tačiau kiek pamenu, jo groti ir nereikėjo. Trumpino programą, dar kartą paprašė pagroti ir „ačiū, užtenka“. Ir ką gi, ar mes laimėjom? Švedas žadėjo paskambinti į štabą, o štabas – žinias pranešti mums į gyvenvietę. Laukiam visi, laukiam, ir staiga vakare, labai vėlai, paskambina Švedas ir sako: „Jūs laimėjot pirmą vietą, aukso medalį ir laureato vardą.“ Mūsų džiaugsmui nebuvo ribų. Juk lietuviški instrumentai pasirodė puikiai – tai milžiniškas laimėjimas. Paaiškėjo, kad 25 balų sistemoj iš 25 gavom 24,25, vadinasi, kažkas parašė mažiau nei 25. Vėliau Švedas prisipažino: „Tai aš parašiau, kad nosies neužriestumėt.“ Dar vykstant mūsų konkursams – nereikia pamiršti, kad mes akompanavome ir Noreikai – kitoje salėje vyko liaudiško dainavimo konkursas. Savo atlikę, bėgdavom Noreikai akompanuoti. O iš ten lėkdavom atgal į Kolonų salę. Virgilijui Noreikai taip pat sekėsi. Jis absoliučiai geriausio balsų skaičiaus,

VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalio laureato diplomai P. Tamošaičiui kaip solistui ir ansambluiui „Sutartinė“. 1957 m.

kaip mes, negavo, bet laimėjo aukso medalį ir laureato vardą. Virgilijus puikiai intonuoja ir labai jautriai dainuoja, nepaprastai jaučia lietuvių liaudies dainą. Jis iš tų operos dainininkų, kurie ne gadina liaudies dainą, bet ją puošia. Tad buvo dviguba šventė.

Nebežinau, ar gėrėm šampaną. Per apdovanojimų ceremoniją gavau aukso medalį ir diplomą kaip solistas, o su ansambliu – aukso žetonus. Taigi pelniau du diplomus – antrąjį kaip ansamblio vadovas. Ansamblio dalyviai buvo pasipiktinę, kad negavo aukso medalių, o tik žetonus. Jų negavo ir gruzinų vokalinis oktetas – tik vadovas. Tai mes, lietuviai su gruzinais, „susikooperavom“ ir ėjom į štabą reikšt protesto. Ten atsakė, kad pažiūrėsią, bet viskas taip ir baigėsi. Paskui vyko festivalio dienos-šventės. Mus paleido iš „Vyšniakų režimo“, įtraukė į įvairius laureatų ir vadinamuosius draugystės koncertus, su japonais ir kinais plaukėm upe laivu ir ten koncertavom, šokom šokius. Paskui koncertavom Gorkio parke, Sąjunginėj žemės ūkio parodoj. Rietėm nosis, ką ir besakyti. Grįžom į Vilnių, o čia stotyje – didžiulis mingas, laukia dūdų orkestras. Buvo smagu, kad vilniečiai taip sutiko laureatus. Pasveikino su gėlėmis mus, kaip kamerinę savo grupę, ir „Lietuvos“ ansamblis.

Pranas Tamošaitis (kairėje)
su kompozitoriumi
Juozu Karosu. 1967 m.

Paskui, kaip Švedas sakė, „prasidėjo tavo, Pranuk, vargai ir džiaugsmai, tik laikykis“. Taip ir buvo. Kad ir koks būtų vykęs atsakingas koncertas, visuomet būdavom kviečiami ir siunčiami. Kartu ir V. Noreika dalyvaudavo. Prasidėjo tikrasis kūrybinis darbas, kuris tęsiasi iki šio laiko. Pradėjom įrašinėti įrašus, kuriuos dabar vadinam „aukso fondu“. Įrašėm gerus įrašus Lietuvos radijuje, atvyko brigada iš Maskvos – įrašėm sąjunginiam radijui. Paskui atvažiavo filmavimo grupė, nufilmavo „Prie ežerėlio“ ir Noreikos įdainuotą Kipro Petrausko „Bernužėli, nesvoliok“. Sklidom visur, gavom daug sveikinimų. Dar būnant Maskvoj, man kilo mintis pasiųsti telegramą kompozitoriui B. Dvarionui. Pasveikinau jį sakydamas, kad jo kūriniai padėjo mum pirmą kartą tarptautiniame konkurse laimėti aukso medalį. Žinoma, Dvarionas buvo labai patenkintas. Man pasakojo, kad jis vaikščiojo su ta telegrama po konservatoriją ir visiems rodė. Suprantama, mūsų, liaudininkų, „markė“ labai pakilo – jau nebuvo gėda su birbyne rankoj eiti konservatorijos koridorium. Eidavom pakelta galva: pabandykit *jūs* laimėti. Tai štai kokią gražų žingsnį žengėm.

Kadangi repertuaro vis trūkdavo, pradėjau kalbinti kompozitorius, kad parašytų kūrinių. Tada jie susidomėjo birbyne. Balys Dvarionas parašė „Piemenėlio išdaigas“, nors kūrinys kažkodėl buvo atspausdintas kaip „Skerco“. Turiu jo rankraštį, kuriame užrašytas originalus pavadinimas. Nors buvau gerokai jaunesnis už kompozitorių Dvarioną, jis mane pamėgo, pamilo. Mes pabendraudavom, pasikalbėdavom labai šiltai, tankiai užėidavau pas jį į namus. Taip pat bendradarbiau rašant tą kūrinį. Kartą pavaišino arbata su degtine – nelabai skanu, bet jam patikdavo. Jisai man perdirbo šokį iš savo operos „Dalia“ solo birbynei, parašė keletą kūrinių birbynių kvintetui. Jurgis Gaižauskas parašė virtuozinę pjesę, Juozas Karosas – ir vieną, ir kitą šokį solo birbynei. Man rašė kompozitorius Vytautas Montvila, Vytautas Barkauskas rašė man ir kvintetui,

Pranas Tamošaitis (dešinėje) su kompozitoriumi Jurgiu Gaižausku per Dainų šventę. 1985 m.

nemažai parašė Viktoras Budrevičius, iš jaunesnių – Algis Bražinskas. Visų ir negaliu prisiminti. Tiesa, kompozitorius Eduardas Balsys parašė birbynių kvintetui Skerco, kuris yra tikrai nepaprastai geras kūrinys.

Didelės programos neturėjom, tad daugiausia dalyvaudavom jungtiniuose koncertuose. Prasidėjo pirmos kelionės į užsienį. 1958-aisiais vyko pasaulinė paroda Belgijoje, Briuselyje. Pirmą kartą pokario metais man, ir vėl pirmajam kaip solistui birbynininkui, teko išvykti į kapitalistinį pasaulį. Parodoje vyko Tarybų Sąjungos nacionalinės dienos. Lietuvai davė tik tris vietas. Keliavom aš (birbynė solo), Regina Tamošaitienė (aukštosios kanklės) ir Antanas Žemaitis (bosinės kanklės). Plaukė ištisas laivas Maskvoje atrinktų solistų, ansamblių ir baletų artistų iš visų respublikų. Iš Latvijos vyko baletų artistų pora, iš Estijos – vokalinis vyrų kvartetas, iš Kirgizijos – kamuzistų ansamblukas, garsūs solistai Rašidas Beibutovas ir Tatevik Sezandarian – iš Kaukazo, Armėnijos. O kolektyvai važiavo labai dideli: Didysis simfoninis orkestras, Moisejevo šokių ansamblis, Maskvos cirkas ir kažkuris choras. Plaukėm iš Leningrado į Antverpeną ką tik pastatytu nauju laivu „Michail Kalinin“. Tai buvo pirmas jo reisas. Delegacijai vadovavo vyriausiasis Didžiojo teatro režisierius Georgijus Ansimovas. Perklausa vyko Didžiajam teatre – jame pirmą kartą suskambėjo birbynė. Buvo surežisuotas jungtinis koncertas. Pradžioje, kaip dabar atsimenu, teko skudučiuoti frazę iš „Podmoskovnyje večera“ – dabar juokas ima. Vieną frazę groja bajanistas, kitą – kamuzistas, trečią atliko dainininkas ir taip toliau. Toks buvo „prisistatymas“, atseit tautų draugystė.

Nuplaukėm į Antverpeną, autobusais nuvežė už Briuselio į kaimelį su tvarkingais namukais. netoli buvo parodos vieta. Pirmąkart pamatyt „supuvusį“ kapitalistinį pasaulį buvo kažkas nepaprasta. Mes, lietuviai ir estai, buvome santūresni, todėl tylėdavome. Bet artistai iš Azijos garsiai aikščiojo „Ai, oi, ai!“

Koncerto metu (iš kairės): Antanas Žemaitis, Regina Tamošaitienė, Pranas Tamošaitis. Briuselis, 1958 m.

ir tiek buvo tų aikščiųjų, kad režisierius neiškentęs pasakė: „Vy tam, patiše, budto ničego ne vidite...“⁵ Po sovietinės „biednystės“ pamatytą tą klestinčią miestą, pasaulinę parodą... Viskas mus pritrenkė galutinai. Apsvaigę vaikščiojom kelias paras, kol atsigavom. Po truputiuką pripratome prie reklamos, prekių gausumo, aptarnavimo, maisto. Papuolėm į visiškai kitą pasaulį. Mums belgų frankais išmokėjo labai dideles sumas (mūsų mastais). Daug ko prisiirkom. Regina nusipirko dirbtinius kailinius, kurie ilgai laikė. Tai buvo stebuklas – tokių kailinių niekas nematė. Tada iš tų pinigų maitinomės patys, daugiausia valgėm šokoladą, nes jis buvo labai pigus ir kaloringas.

Į pirmąjį koncertą atskrido vyriausiasis delegacijos vadovas Klementas Vorosilovas, dalyvavo visas diplomatinis korpusas, taip pat Belgijos karalius Boduenas II su žmona. Koncertas praėjo nepaprastai puikiai (buvo skirta daug lėšų). Paskui pasirodė recenzijos – pirmosios recenzijos, kuriose buvo kalbama apie birbynę ir lietuviškus instrumentus. Mums išvertė, kas buvo parašyta: „Lietuviai grojo įvairių rūšių fleitomis (atseit skudučiais ir birbynėm). Viena fleita, kuri vadinasi *birbynė*, yra labai gražaus tembro, turi akso-minį atspalvį, primenantį tiek saksofoną, tiek klarnetą.“ Tokia buvo pirmoji trumputė recenzija mano gyvenime. Lietuviai parodoje nesilankė, tik viena neseniai čia gyvenanti lietuvaitė. Buvome prigąsdinti su niekuo nešnekėt. Tais laikais iš Lietuvos niekas nebuvo išvažiavęs. Tad ir laikėmės atokiai. Suprasti mus galima: 1958-ieji.

⁵ Tyliau, lyg nieko nematytumėte... (*rus.*).

Toliau kolektyvai koncertavo atskirai – cirkas sau, baletu artistai sau ir panašiai. Dar vienas svarbus koncertas įvyko po atviru dangum „Grand Plaz“, pagrindinėj Briuselio aikštėj greta rotušės. Žiūrovų suėjo pilna aikštė. Pradėjo lyt. Vietiniai patarnautojai laikė didelius skėčius. Kankles uždengė, o man per nosį ir birbynę vanduo varvėjo, bet svarbu buvo, kad kanklės saugios. Po koncerto įvyko priėmimas, kuris padarė nepaprastai didelį įspūdį. Jame dalyvavo aukšti asmenys – K. Vorosiļovas ir Belgijos karalius. Iš muzikantų buvo pakviesti tik solistai. (Paskui tokių priėmimų savo gyvenime teko daug matyt.) Padengė vadinamąjį švedišką stalą, o mes nežinom, kaip elgtis! Vyriausiasis režisierius Ansimovas patardavo elgtis laisvai⁶. Padėjo žmonės iš Tarybų Sąjungos atstovybės Briuselyje. Vilkėjome tautinius rūbus. Vienai poniai labai patiko tautiniai Reginos rūbai, tai ji kažką padovanojo, – gal karūną⁷. O ta ponia nusišėgė dirbtinius briliantus ir užšėgė žmonai ant kaklo. Tokie tad buvo susitikimai su belgų aukštuomene, diplomatinio korpusu.

Belgijoj išbuvom ar dešimt dienų. Iš viso turėjom tris koncertus ir labai daug laisvų dienų, todėl lankėmės parodoje. Ten buvo milžiniški JAV ir Tarybų Sąjungos paviljonai, paviljonai iš viso pasaulio, taip pat „Atomiumas“, kuris tebestovi ir dabar. Jo bumbuluose, imituojančiuose atomo sandarą, įrengti viešbučiai ir kavinės. Virš parodos važiuodavo elektriniai traukiniai, jais važinėdavomės. Važiuodavom į patį Briuselį, į centrą, į kino teatrus. Parodos administracija pavežiodavo po muziejus. Grįžus į Lietuvą, reikėjo pasakoti įspūdžius. Mus įspėjo: „Nebandykit sakyti, kad ten labai gerai.“ Tai pasakojau, kad Belgijoje labai gerai, bet už butą reik labai daug mokėt... Vis tiek visi iš mūsų lauktuvių suprato, kad kartą pabuvęs „supuvusiuose“ Vakaruose gali sau ir vaikučiams visko apščiai atvežti. Tokia buvo kelionė į „Expo-58“.

Paskui mus pasikvietė kultūros ministras Juozas Banaitis. Jis buvo šviesus žmogus. Paprašė papasakoti, kaip ten buvo. Jam viską papasakojau atvirai. Jis palingavo galvą, paklausė, ar nepadarėm gėdos. Sakau, ne, ministre. Liko patenkintas. J. Švedas pasikvietė į namus – surengė gražią kavutę. Ir jam įdomu, kaip ten, Vakaruose, iš tikrųjų viskas atrodo. Žinau, kad Švedas neparduos ir neišduos, tai ir jam papasakojau, ką matęs. Jisai irgi daug žinojo iš turistinės kelionės su Juozu Lingiu. Švedui labiausiai rūpėjo, kaip žmonės priėmė mūsų liaudies instrumentus.

⁶ R. Tamošaitienė prisimena G. Ansimovo patarimą: „Žiūrėkite, kaip elgiasi lietuviai ir estai.“

⁷ R. Tamošaitienės liudijimu, gintaro karolius.

Pakeliui į pasaulinę parodą Briuselyje su soliste iš Armėnijos Tatevik Sezandarian. 1958 m.

Tuo metu štai kas buvo įdomu. Kartu laivu plaukė žymi dainininkė Tatevik Sezandarian. Paprašiau kartu nusifotografuoti. Ji atsakė: „S takim velikolepnym instrumentalistom, kak vy, s fotografirujus s udovolstvijem. Kogda vy igrajete, mne kazetsa, čto vy govorite slovami.“⁸ Kai grodavau „Ėsk, karvutė“, ji klausydavo ir klausydavo – taip jai patikdavo. Viršutinę natą imdavau geru *mf*. Tenoras Beibutovas vieną kartą klausė, klausė ir sako: „Vy prekrasno igrajete. A vy nemožete etu notu vzijatj ticho falcetom, a potom sdelatj *crescendo*?“⁹ Pagalvojau, gal taip ir gražiau. Nuo to laiko aukščiausią natą imu *pp*, kas nelengva, ir žemyn darau *crescendo*. Beibutovas išgirdo ir apsidžiaugė: „Videš, kak krasivo.“¹⁰ Pats bendravimas su garsiais pasaulinio masto atlikėjais buvo ir malonumas, ir didelė mokykla. Belgijoje irgi daug repetavom, taigi vienas kitą labai gerai pažinojom. Pamenu, kartu vyko ir du baltarusių cimbolistai, N. Šmelkinas ir V. Berkovičius, kurie VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje iškovojo, regis, sidabrą. Maskvos Didžiojo teatro simfoniniam orkestrui dirigavo Konstantinas Ivanovas – stambus, garbanotas vyras. Jis irgi kartą prieina prie manęs ir klausia: „Takoj prekrasnyj tembr u vašego instrumenta. Skažite požaluista, a v litovskom simfoničeskom orkestre on neupotrebljajetsia, kak kraska?“¹¹ Sakau, ne. „O, kak žalko. Ja by srazu vzial. V nekotorych epizodach takoj miagkij zvuk byl by u simfoničeskogo orchestra.“¹² Dar labiau pradedu didžiuotis birbyne.

⁸ Šalia tokio puikaus instrumentininko kaip jūs su malonumu nusifotografuosiu. Kai grojate, man atrodo, kad kalbate (*rus.*).

⁹ Jūs nuostabiai grojate. Ar negalėtumėte šią natą pagroti tyliai falcetu, o paskui – *crescendo*? (*rus.*).

¹⁰ Girdi, kaip gražu (*rus.*).

¹¹ Toks puikus jūsų instrumento tembras. Sakykite, ar lietuvių simfoniniame orkestre jis nenaudojamas kaip spalva? (*rus.*).

¹² Kaip gaila. Aš iškart paimčiau. Kai kuriuose epizoduose simfoninis orkestras skambėtų taip minkštai (*rus.*).

Dabar kiek apie buitį. Baigus konservatoriją, mums su žmona teko sunki dalia – neturėjom kur gyventi. Ansamblio direktorius leido nakvoti ansamblio patalpose, mažyčiam skudučių kambarėly. Dieną ansamblis repetuodavo, o vakare ten ištiesdavom savo loveles ir gyvendavom. Tokiomis sąlygomis žmona Regina pagimdė pirmą sūnelį Arvydą. Buvo labai sunku. Sūnelis pagyveno du mėnesius ir mirė. Mums tai buvo didelis smūgis. Į daug ką kreipiausi, kad galčiau bent kokį būstą jaunai šeimai, bet tuometinė biurokratija buvo labai kietą, tad nieko nepesėm. Tik kai laimėjom aukso medalį ir pelnėm garbę Lietuvai, pagaliau gavom mažytį butelį pirmame aukšte Žvėryne, Vytauto gatvėj. Pasidarė lengviau. Tada žmona pagimdė dukrą Dalytę. Pasikviečiau mamą iš Jurbarko. Ji padėjo mums auginti dukrelę, nes nuolat keliavom ir gastroliavom – neturėjom kur vaikutį dėt. Nepaisant rūsčių buitinių sąlygų, dirbom labai produktyviai.

Su žmona Regina ir dukra Dalyte.
1956 m. balandžio 7 d.

Su mama Ona pas uošvius Antaniną ir Stanislovą Paskačimus Panevėžyje. 1958 m.

„Rūtos“ ansamblio jubiliejinio koncerto afiša.
1970 m.

1957 metais buvau pakviestas į Vilniaus medicinos darbuotojų profsąjungos komitetą. Medikai turėjo chorą, šokių ratelį. Švedas pasiūlė man steigti liaudies dainų ir šokių ansamblį. Sutikau būti meno vadovu, nors atlyginimas buvo simbolinis – 50 ar 60 rublių (pusė etato¹³). 1957 metais pradėjau vadovaut dar nesamam ansamblui: jis dar neturėjo liaudies instrumentų orkestro. Tada žmona Regina subūrė kanklių grupę, o aš – birbynių iš grynų saviveiklininkų: gydytojų, sanitarų, net vairuotojų. Per pusmetį parengėm orkestrą, ir tų pačių metų žiemą ansamblis (pavadintas Vilniaus miesto medicinos darbuotojų liaudies dainų ir šokių ansambliu) pristatė pirmą programą. Pasikvietėm Švedą, surengėm

pobūvį, ten jis pasakė labai gražią kalbą. Ansamblis ir dabar gyvuoja, kiek vėliau pasivadinęs „Rūta“. Jam vadovavau 19 metų su mažu pertrūkiu. Vienu metu fiziškai nebepajėgiau aprėpti visų darbų, pagausėjo gastrolių. Paskui vėl grįžau. Ansamblyje dirbo puikus chorvedys Lionginas Abarius. Tada jis buvo konservatorijos studentas. Jis išėjo iš „Lietuvos“ ansamblio ir pradėjo dirbt „Rūtoje“. Šokių grupę vedė Jonas Giedraitis. Irena Kėdainytė, baigusi kanklių specialybę, perėmė kanklių grupę, o Regina Tamošaitienė – skudučių grupę. „Rūta“ tapo stipriu kolektyvu, kuris respublikiniuose konkursuose užimdavo pirmas vietas. Per tą laikotarpį „Rūta“ surengė daug koncertų, pabuvojo Vokietijoje ir Lenkijoje, iškovojo pavyzdinio kolektyvo vardą. Taigi gyvenime atidaviau didelę duoklę ir meno saviveiklai. Reikėjo tvirtinti mūsų liaudies instrumentinį meną, patį judėjimą.

1961 metais Suomijoje vyko Lietuvių kultūros dienos. Dėl finansinių problemų visas kolektyvas negalėjo išvažiuot, todėl buvo sudaryta nedidelė mišri lietuvių atlikėjų grupė, kuriai vadovavo tuometinis kultūros ministro pavaduotojas

¹³ 1957 m. senuoju rublio kursu 0,5 etato atlyginimas buvo 500–600 rb., o nuo 1960 m. – 50–60 rb.

Meno saviveiklos žymūno
ženklelis

„Rūtų“ ansamblio 25-mečio
medalis

Vytautas Jakelaitis. Iš liaudininkų į Suomiją vykau vienas, kaip solistas birbynininkas. Toj grupėj buvo Lietuvos valstybinis styginių kvartetas, baleto pora (Genovaitė Sabaliauskaitė ir Henrikas Banys), vargonininkas Leopoldas Digrys (kuris man akompanavo) ir vokalistas Vaclovas Daunoras. Jakelaitis prieš išvykstant Valstybinėj filharmonijoj surengė koncertą. Buvo graži tradicija: parodyt visuomenei, kas yra vežama į užsienį. Suomijoj išbuvom apie tris savaites ir išvažinėjom Helsinkį, Tampere, Lahtį ir kitus didžiausius miestus. Buvo lapkritis, šalta. Pagrindinis koncertas vyko didžiausioj Helsinkio koncertų salėj: puiki akustika, viskas iš medžio. Po koncerto priėmime dalyvavo Suomijos prezidentas Urho Kekonenas, diplomatinis korpusas. Prezidentas buvo labai išpūdingos išvaizdos: aukštas, stambus. Per priėmimą mane staiga pasikviečia Jakelaitis, kuris stovėjo šalia Kekoneno, ir sako: prezidentas nori su tavimi pasikalbėt. Prieinu, ir Kekonenas per vertėją klausia: „Kur Lietuvoje moko groti šiuo instrumentu, birbyne?“ Paaiškinau, kad moko Valstybinėj konservatorijoj, kurioje yra Liaudies instrumentų katedra, kad ją baigiau. Papasakojau visą birbynės istoriją, kaip ji buvo patobulinta iš paprasto ragelio. Prezidentas pasakojimą labai įdėmiai iš klausė. „O ką jūs konservatorijoje grojat?“ Man pasidarė keista, kad prezidentas tokiais dalykais domisi. Pasakiau, kad groju ir Mocartą, ir Bethoveną, ir Haidną – taigi klasiką. Jis labai nustebo. Sako, suomių turi kanteles, bet tokių pučiamųjų neturi, kad reikėtų pagalvoti apie kantelių dėstymą aukštojoje mokykloje. Visiems buvo malonu, kad Kekonenas tą mano birbynėlę pagyrė.

Koncertai buvo ne tik vieši. Porą kartų Jakelaitis mane vieną buvo išsiuntęs į kaimo vietas – su lengvąja mašina nusiveždavo į jaunimo pasilinksminių. Ten vykdavo vakarėliai. Suomių vokiškai nemokėjo, o aš – angliškai. Jei nebūdavo vertėjo, susikalbėdavom tik pirštais. Pagrodavau lietuviškas polkas, buvau atsivežęs suomišką melodiją, kurią atlikdavau ir viešuose koncertuose.

Ta melodija-suvenyras suomiams patikdavo. Suomija – didelė šalis, nusitęsusi į šiaurę. Tekdavo važiuoti traukiniais ir mažais autobusiukais. Baigėsi kelionė. Apie ją turiu labai daug atsiliepimų, nes kiekvienam mieste pasirodydavo koncertų recenzijos, taip pat apie mano grojimą ir pačią birbynę. Helsinkyje įvyko spaudos konferencija, kurioje įvairių laikraščių korespondentai domėjosi lietuvių menu. Jakelaitis atsakinėjo į klausimus, kalbėjau ir aš.

Paskui vykome į Lenkiją draugystės sutarties pasirašymo tarp šalių (Lenkijos ir Tarybų Sąjungos) jubiliejaus proga. Iš Maskvos vėl atvyko K. Vorosiļovas, kartu su juo važiavo garsus aktorius Nikolajus Kriučkovas, o delegacijoje iš Lietuvos vyko ir pirmasis LKP CK sekretorius Antanas Sniečkus. Kultūros ministras J. Banaitis, turbūt suderinęs su Centro komitetu, pasiuntė mūsų kamerinį ansamblį ir V. Noreiką. Gastrolėse išbuvom labai ilgai, daugiau kaip tris savaites, tad skersai ir išilgai išvažinėjom visą Lenkiją, aplankėm Varšuvą, Krokuvą, Poznanę, Vroclavą, kitus miestus. Mums suteikdavo geriausias sales (viena jų buvo Vieniavskio). Atsitiko kuriozas. Regina Tamošaitienė J. Gaižausko „Vovėraičių šokyje“ skudučiavo pirmą partiją. Sykį ji skudučius pamiršo, tai grojom kūrinį be pirmos partijos. Tuo metu mus nufotografavo korespondentas. Toje nuotraukoje mes visi laikom skudučius, grojam, o Tamošaitienė – be skudučių. Po koncerto juokavom, kad bent pirštus būtų prisidėjęs prie lūpų. Juokai juokais, bet koncertus priimdavo labai šiltai. Pranešinėdavo lenkas su humoru, linksmai. Įsimintinas koncertas įvyko sovietų atstovybėj. Jame dalyvavo visas atstovybės personalas. Scenos ten nebuvo. Mes susėdom prieky ir koncertavom. Po koncerto priėjo K. Vorosiļovas, visiems paspaudė rankas, padėkojo. Priėjo prie Noreikos ir sako: „Nu i golas u tebia. Nu i mužik!“¹⁴ Noreika šypsosi. Vorosiļovas buvo labai žemo ūgio, kiti politiniai veikėjai taip pat, o Noreika – aukštas vyras. Kai jis atsistoja, anie žiūri iš apačios į viršų...

Lietuvoje – vėl darbas. Be koncertų, nuolat įrašinėjam įrašus. Su mumis nori dainuoti daugelis vokalistų. Plokštelių studija, kuriai tuomet vadovavo Valerijus Indrikonis, pasiūlo gražų dalyką: tegu garsieji solistai, kurie nebedainuoja operos teatre, Juozas Mažeika ir Aleksandra Staškevičiūtė, įamžina savo balsą plokštelėse (jų neturėjo). Reikėjo suinstrumentuoti kelias Stasio Šimkaus, Juozo Tallat-Kelpšos dainas. Palikt kaip paminklą. Aš šiam projektui labai priartiau. Su Mažeika įrašėm devynias Šimkaus solines dainas. Kadangi jis niekur viešai nebedainuodavo, visas dainas teko transponuoti mažąja tercija žemyn. Jis buvo nepaprastai muzikalus ir talentingas. Jo frazė, kvėpavimas, nors oro jau

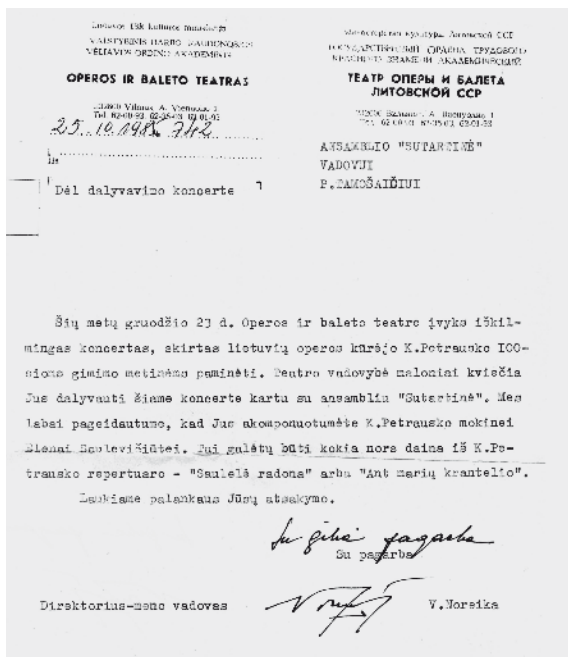
¹⁴ Na, ir balsas tavo. Na, ir vyras! (*rus.*)

Prano Tamošaičio
dienoraščio, rašyto
per gastroles
Lenkijoje, fragmento
faksimilė. 1958 m.
balandžio 24 d.

1958 IV 24.
Koncertas Varsiaus filharmonij-
je - koncertas su dyg K. Vostlavu
dalyviams. Publika daugumojė Varsiaus
intelektualija.
Jungtinis koncertas, dviejų dalių
Pirmąją dalį diktavo delegacijai, -
sąsting Leningrado artistai.
Programa buvo taip pat turapi-
noma. Mūsų pirmąją pjesę "Priešiški būs"
"Mūsų Tėlovių" Var. Solis "i su Vostlavu"
"Tui naktis" i. "Polemistai naktis"
Kestis varijmetis, kad p. laorunij
sąsting labai gera okultis, - taip pat
labai įdomiai klausia publika - ten
v. h. h. p. v. o. l. e. j. o. p. u. i. g. a. s. m. t. y. a. l. l. e. t. u.
koncerto, publika labai siltai priėmė
mūsų p. v. i. r. o. d. y. m. u. g.
Po koncerto, - diktavo artistams
buvo įteiktas gėlių.
koncerto klausia apie 1100 simonin
Varsius
1958 IV 24
P. Tamošai

ir trūkdavo, buvo nuostabiai muzikalūs. Ateidavo visada pasitempęs. Pradėjom bendrauti su jaunimu. Koncertuoti ir įrašinėti su mumis ėmė Giedrė Kaukaitė, Vaclovas Daunoras, Eduardas Kaniava. Kolektyvas gali pasigirti, kad bendravo ir dirbo su visais geriausiais lietuvių dainininkais, išskyrus Kiprą Petrauską, kuris jau nebegalėjo dainuoti. Turim įrašų su Beatrice Grincevičiūte, Elena Saulevičiūte, Abdonu Lietuvninku, Romanu Marijošium. Daug įrašų įrašė su Marija Aleškevičiūte, Jonu Stasiūnu ir kitais solistais. Kartais jie patys pasirinkdavo dainas, kartais aš pasiūlydavau.

Ansamblis daug koncertuodavo. Iš pradžių jungtiniuose vyriausybinuose koncertuose arba ypatingomis progomis (daug kartų buvome siunčiami į Maskvą, Leningradą, kitus miestus kokio nors žymaus rašytojo jubiliejaus proga ir panašiai). Kartu vykdavo Virgilijus Noreika. Kartą reikėjo koncertuoti Maskvos Didžiajam teatre Nikitai Chruščiovui. Ministras paskambino vidury nakties: pažadino, liepė iš ryto skristi į Maskvą ir grot vyriausybiniam koncerte.

Lietuvos operos ir baleto teatro direktoriaus ir meno vadovo Virgilijaus Noreikos kvietimo koncertuoti faksimilė. 1985 m.

Per tą naktį susigraibiau ansamblicius, o Virgilijus buvo išvykęs prie Žeimenos žuvaut. Jo net su malūnsparniu ieškojo... Vis dėlto surado. Išpylėm į Maskvą, o jau vakare koncertavom. Tokių „blickconcertų“ būdavo daug.

Jausdamas ir matydamas, kad trūksta garsų spalvų, o vienos birbynės mažoka, nutariau prie ansamblio prijungti dar keturias birbynes – įsteigti kvintetą. Bet tuo laiku turėjom dar nedaug konservatoriją baigusių birbynininkų profesionalų. Tebevadovavau anam pusiau saviveikliniam birbynių kvintetui. Prijungėm dvi aukštąsias birbynes ir tenorinę, kurią pūtė Valentas Leimontas. Kai konservatoriją baigė broliai Pranas Budrius ir Kazys Budrys, paskiau puikus tenoristas Juozas Čiplys, atsirado galimybė padaryti gerą birbynių kvintetą ir pakviest jį į mūsų kamerinį ansamblį. Atėjus šiems žmonėms, man kilo idėja padaryt profesionalų birbynių kvintetą. Tuo metu vyko pasiruošimas VIII pasaulio jaunimo ir studentų festivaliui, kuris turėjo vykti Helsinkyje. Man pavyko suburt birbynių kvintetą: pirmąją birbyne grojo Pranas Budrius, antrąją – Kazys, aš – trečiąją (kadangi vadovavau, man buvo geriau girdėt), tenorine grojo Juozas Čiplys ir kontrabosinė – kontrabosų meistras Juozas Mykolaitis. Prijungiau kamerinę kanklių grupę, ir atsirado

Ką tik susikūręs „Sutartinės“ birbynių kvintetas (vadovas Pranas Tamošaitis) koncertuoja Valstybinės konservatorijos Didžiojoje salėje (iš kairės): Juozas Mykolaitis, Juozas Čiplys, Pranas Tamošaitis, Kazys Budrys, Pranas Budrius

labai profesionalus ir stiprus kolektyvas. Greitu laiku pasiruošėm festivaliui ir dalyvavom atrankos konkurse, kurį laimėjom. Atvažiavo iš Maskvos komisija ir mus atrinko. Pagalvojom: gal pavyks „sudubliuot“ aukso medalį. Buvo sutvarkytos ir vizos.

Tačiau suveikė Maskvos nomenklatūra. Turėjom išvykt, ir staiga paskambina: „Jūs nevažiuosit.“ Dvi dienas prieš išvykstant į Helsinkį! Smūgis buvo milžiniškas. Pasirodo, Maskvoje nutarė, kad Lietuvai 12 žmonių per daug, dėl to vietoj mūsų išsiuntė Maskvos P. Čaikovskio konservatorijoje studijuojantį altistą Petrą Radzevičių. Vienas iš Lietuvos, ir užtenka. Taip ir baigėsi visi laimėjimai. Kai dabar pagalvoji, pasiruošimas Helsinkio festivaliui davė milžiniškos naudos, nes birbynių kvintetui ir visam ansambliui atsirado daug repertuaro. Daug kompozitorių pavyko prikallbint rašyti mums. Balys Dvarionas sukūrė „Subatvakarį“, pjesę, kuri ir dabar puikiai skamba ir yra dažnai atliekama, o Eduardas Balsys – „Skerco“. Vytautas Motvila, Vytautas Barkauskas, Jurgis Gaižauskas, Viktoras Budrevičius, Leonas Povilaitis, Juozas Karosas – visi rašė birbynių kvintetui. Norėjom koncertuot atskirai, todėl, pasitaręs su kvinteto dalyviais, nutariau paprašyt kompozitorių stambios

formos kūrinių. Nuėjau pas Vytautą Klovą ir pasiūliau parašyt koncertą ar sonatą, kaip styginių kvartetui. Jis buvo labai puikus žmogus ir produktyvus kompozitorius. V. Klova sukūrė 4 dalių 12 minučių birbynių kvintetą Nr. 1. Vaclovas Paketūras mano prašymu taip pat parašė stambų kūrinių – koncertinę siuitą. Tad greta ansamblio pradėjo koncertuoti ir šis birbynių kvintetas. (Visi buvome „Lietuvos“ ansamblio artistai, todėl kvintetas buvo laikomas jo dalimi.) Koncertuodavom jungtiniuose koncertuose, kuriuose atlikdavom 20–25 minučių programą. Pasiekėm labai aukštą lygį. Mus išgirdusi Kultūros ministerija pasiuntė į atsakingą koncertą Rygoje – laikraščio „Izvestija“ jubiliejų. Kartu vyko solistė Elena Saulevičiūtė. Generalinėje jungtinio koncerto repeticijoje Rygos operos teatre, vadinamojoje duobėje, sėdėjo Rygos simfoninis orkestras. Kada sugrojom Balsio „Skerco“, visas simfoninis orkestras atsistojo ir pradėjo plot. Vakare įvyko kuriozinis atvejis: mūsų tenoristui Juozui trūko apendiksas. Paguldžius į ligoninę jį greitai išoperavo, bet kitą dieną koncerte nebegalėjom dalyvaut. Susikrimtę vargšą Juozelį palikom Rygoj, o patys taip ir nepakoncertavę išbildėjom į Vilnių.

Su birbynių kvintetu koncertavom daug, įrašėm nemažai įrašų. Kaip minėjau, kai stojančių į Lietuvos valstybinę konservatoriją ir ją baigiančių birbynininkų atsirasdavo vis daugiau, prie mūsų kamerinės grupės pavyko prijungt birbynių kvintetą. Ansamblio sudėtis nuo to laiko nesikeičia: jį sudaro septynerios kanklės (ketverios aukštosios, dvejios bosinės ir vienos kontrabosinės) ir birbynių kvintetas – iš viso vienuolika žmonių.

Darbo krūvis buvo milžiniškas: ir medicinos darbuotojų ansamblis, ir kamerinis ansamblis, kuriame pats solo grojau ir kuriam vadovavau, ir birbynių kvintetas, ir darbas „Lietuvos“ ansamblyje. Buvau jaunas, energijos užteko. kažkaip spėdavau. 1961 metais katedros vedėjas Jonas Švedas mane pakvietė į Lietuvos valstybinę konservatoriją dėstytojauti – paprašė vest orkestro klasę. Pradėjau eit antraeiles pareigas. (O žmona, baigusi 1955 metais, iš karto pradėjo dėstyti kanklės.) Įsitraukiau į katedros darbą. Pavyko suburt orkestrą, su kuriuo į radijo fondus įrašėm J. Švedo kanklių koncertą. Tais laikais tai buvo gražus laimėjimas¹⁵. Trūko kai kurių instrumentų, sakysim, kontrabosinių kanklių, jas skolindavomės iš „Lietuvos“ ansamblio. Dalis orkestrantų buvo studentai. Orkestras koncertuodavo per mokslo metų atidarymą ar kitomis progomis. Tai konservatorijos gyvenime buvo naujiena.

¹⁵ R. Tamošaitienė prisimena, kad pavyko įrašyti Vaclovo Paketūro Koncertą kanklėms Nr. 1 ir J. Švedo Koncertą kanklėms su „Sutartine“, ansamblį papildžius kai kuriais instrumentais (solistė Janina Slipkuvienė).

Greta viso to prasidėjo Švedo „nuvertimo“, ar kaip tai įvardyt, kampanija. Tikrai džiaugiuosi, kad aš asmeniškai prie viso šito neprisidėjau nė trupučiuo. Švedas dėl to mane nepaprastai gerbė ir mylėjo, gal už tai, kad išlikau vienas iš jo mokinių, kuris buvo iki galo ištikimas jo idėjoms ir jam, kaip žmogui. Buvo sudaryta nuomonė, kad Švedas atseit sensta ir nieko nebegali. Jutau tas povandenines sroves, paskui jos išryškėjo. Švedas, suprantama, „kritikos“ per viešus susirinkimus negalėjo iškęst ir parašė pareiškimą atleisti iš meno vadovo pareigų. Paskui jis man pasakė: „Kaip sunkiai, Pranuk, nusikirtau dešinę ranką.“ Pareiškimas papuolė aukščiausiai valdžiai – Antanui Sniečkui. Jis ilgokai Švedą laikė, neatleido. Tuometinis ministras Juozas Banaitis, Švedo bendražygis, kartu rašęs muzikos vadovėlį, jį taip pat nuo šio žingsnio atkalbinėjo. Kilo klausimas, kas pakeis Švedą. Atėjo pasiūlymas „Lietuvos“ meno vadovu paskirti Praną Tamošaitį. Čia vėl suveikė „aukščiau stovinčios“ organizacijos, kurioms buvau apskustas. Paskui pasiūlė sudaryti triumviratą: Pranas Tamošaitis, Juozas Lingys ir Juozas Gudavičius. Banaitis šiai idėjai nepritarė. Puikus muzikantas ir menininkas, jis žinojo panašių atvejų iš kitų respublikų: jei yra trys meno vadovai, nieko gero nelauk. Triumviratas nepavyko. Tada tyliai ir ramiai meno vadovu paskyrė Vladą Bartusevičių. Kada jis atėjo, iškart pajutau, kaip viskas pasikeitė: kluvo, kad „Lietuvos“ ansamblyje yra birbynių kvintetas, sumažėjo koncertų, beveik praradau galimybę groti solo (pavyzdžiui, per 2 mėnesių gastroles Vokietijoje¹⁶ ir Čekoslovakijoje man nė karto nebuvo suteikta galimybė pagroti solo!). Buvau spaudžiamas, ir man nieko kito nebeliko, kaip nueiti pas Švedą. Sakau: „Man nepriimtini Vlado Bartusevičiaus vadovavimo metodai. Ar negalėčiau pereiti į pirmąsias pareigas į Valstybinę konservatoriją?“ Švedas mielai sutiko, mat ir Samuitis buvo ligotas, reikėjo dėstyti birbynę, o orkestrą jau vedžiau. Jis nuėjo pas prorektorius Erdvilą Sodeiką, ir mane mielai priėmė. 1964 metų rudenį, „Lietuvos“ ansamblyje išdirbęs tryliką metų, jį palikau su skaudančia širdimi. Mylėjau tą kolektyvą – visą jaunystę jam atidavėm kartu su žmona. Ten išaugau. Teko jį palikti tik dėl vieno žmogaus.

„Sutartinė“

Prasidėjo kitas įdomus darbas: dėsčiau birbynę, dirigavimą ir vedžiau orkestrą. Tuo metu iš „Lietuvos“ ansamblio buvo išėjusios R. Tamošaitienė, Z. Stepulienė, I. Balčytytė, B. Prusevičienė ir aš – visas kamerinis ansamblis. Rektoriui J. Karnavičiui ir Švedui pritarus, mūsų kamerinis ansamblis,

¹⁶ Čia ir toliau turima galvoje Vokietijos Demokratinė Respublika.

tarptautinių konkursų laureatas, tapo Lietuvos valstybinės konservatorijos liaudies instrumentų ansambliu. 1964 mokslo metų atidarymo proga rektorius paskelbė, kad konservatorija turi naują puikų ansamblį. Jis sudarė visas sąlygas, nupirko instrumentus ir rūbus.

Prasidėjo intensyvus darbas. Ruošėmės ansamblio dešimtmečiui. Tada buvom sustiprėję. Be Virgilijaus Noreikos, su mumis dainavo Giedrė Kaukaitė ir Regina Maciūtė. Tais laikais kolektyvus buvo madinga vadinti vardais (pavyzdžiui, Valstybinis liaudies dainų ir šokių ansamblis prie V. Bartusevičiaus pasivadino „Lietuva“, Medicinos darbuotojų liaudies dainų ir šokių ansamblis – „Rūta“, Pedagoginio instituto ansamblis – „Šviesa“, Kauno politechnikos instituto ansamblis – „Nemunu“). Na, ir mes nutarėm, kad „Kamerinis liaudies instrumentų ansamblis“ yra labai ilgas pavadinimas. Buvo siūloma pavadinti jį „Kanklėmis“, „Birbynėmis“. Sukom galvą. Vieną kartą profesoriume bedisukuojant su profesorium Jonu Švedu, įėjo profesorė J. Čiurlionytė. Ji klausė klausė ir sako: „Pagalvokit, ar netiktų kartais „Sutartinė“? Lietuviškas, gražus ir unikalus pavadinimas, niekas kitas tokio pasaulyje neturi.“ Mums jis patiko, ir tokiu būdu Jadvyga Čiurlionytė „pakrikštijo“ mūsų ansamblį. Aukštojo mokslo ir Kultūros ministerijų kolegijoms patvirtinus įsakymu, tapom Lietuvos valstybinės konservatorijos kameriniu liaudies instrumentų ansambliu „Sutartinė“. Iki šiol mes dar esam. Nepatogumų kartais būdavo užsienyje. Mūsų klausdavo, ką reiškia žodis „sutartinė“. Aiškindavom, kad sutartinė būna tada, kai visi kartu groja. Paskui jau iš karto sakydavome, kad tai neišverčiamas žodis, taip pat – unikalus dainavimo ir grojimo būdas.

„Sutartinės“ dešimtmečio proga atlikome visą programą. Nuo to laiko ansamblis pradėjo koncertuoti savarankiškai ir pateikdavo visą dviejų dalių arba vienos pailgintos dalies programą. Prasidėjo labai intensyvus ir įtemptas koncertinis gyvenimas. Koncertavome labai plačiai, nuo kolūkių iki garsiausių scenų. Filharmonija nuolat rengdavo mūsų vasaros koncertus. Nuolat ateidavo naujų vokalistų, kurie su „Sutartine“ pradėdavo sceninę karjerą. Bendradarbiauvo ir senieji dainininkai. Nebepamenu, kiek kartų įvairiausiom progom buvome išsiųsti į Maskvą, Minską, Grodną, Kijevą, Leningradą. Kadangi tekdavo gastroliuoti dar ir užsieniuose, dvejiems trejiems metams pasitraukiau iš saviveiklinio „Rūtos“ ansamblio, nes fiziškai nebepajėgiau aprėpti darbo krūvio. Kolektyvas („Sutartinė“) negalėjo būti be meno vadovo – buvo gaila jį kaskart palikti. Be to, išėjus iš „Lietuvos“, man ilgą laiką pavyko išlaikyti profesionalų birbynių kvintetą. Suprantama, V. Bartusevičius jo nariams sykį pasakė, kad arba jie nebegroja kvintete, arba išeina iš „Lietuvos“. Jie išėjo, ir kvinteto kaip

„Sutartinę“ veiklos 10-mečio proga sveikina „Rūta“. 1967 m.

Vytautas Jakelaitis sveikina „Sutartinę“ ir įteikia jos vadovui Pranui Tamošaičiui ansamblio vardo suteikimo pažymėjimą. 1967 m.

„Sutartinės“ veiklos 10-mečiui skirto koncerto afiša. 1967 m. gegužės 19 d.

atskiro kolektyvo egzistencija baigėsi. Tačiau iki to laiko kvintetas daug padarė: mes įrodėme, kad birbynių kvintetas gali koncertuoti vienas, ir labai gerai koncertuoti. Tuo pagrindu vėl buvo sudarytas birbynių kvintetas „Lietuvoj“, „Sutartinė“ turėjo atskirą birbynių kvintetą, ir paskui kvintetai ėmė kurtis vi-sur: ir Vilniaus universiteto ansamblyje, ir kituose dainų ir šokių ansambliuose. Manau, kad mano pastangos kuriant šio žanro kolektyvą davė vaisių. Vėliau, kaip patvirtino istorija, šiuo pavyzdžiu sekant atsirado „Uostamiesčio muzikantai“, buvę „Sutartinės“ nariai, o dabartiniu metu Kaune – „Ainiai“, nors jie kiek skiriasi instrumentais, instrumentavimu ir repertuaru.

Taigi birbynių kvintetas gyvavo trumpai, apie trejus metus. Jam iširus, daugiau laiko liko „Sutartinei“. Repertuaro papildymas tapo pagrindine problema, kurią sėkmingai sprendėme. Ypač daug gerų kūrinių parašė tada dar jaunas kompozitorius Leonas Povilaitis – solo birbynei, birbynių duetui, birbynių kvintetui. na ir svarbiausias jo nuopelnas tas, kad jis rašė visam ansamblui. J. Švedo konkursuose grodavom Povilaičio kūrinius, kurie nuolat nuskindavo laurus. Iš jaunųjų instrumentinius kūrinius ir originalias dainas pradėjo rašyt Algimantas Bražinskas (instrumentuodavom patys). Pamažu kaupėsi didžiulis „Sutartinės“ repertuaras. Kas penkeri metai turėdavome jubiliejinius koncertus: kolektyvui sukakdavo penkiolika, dvidešimt, dvidešimt penkeri, trisdešimt, neseniai suėjo trisdešimt penkeri. Ir kaskart pristatydavome naują programą, o tarp jubiliejų – kitas programas. Senąją programą arba papildydavom, arba kurdavom visiškai naują. Tuo metu – 1956–1969 metais – ansamblis buvo pasiųstas į Vokietiją, kartu važiavo styginių kvartetas. ten vyko kultūros dienos. Paskui dar kartą išvykom į Lenkiją, ilgam turnė į tuometinę Čekoslovakiją, į Suomiją, su Vilniumi susigiminiavusį Joensu miestą (dalyvavo V. Daunoras). Suomijoje Lietuvos liaudies meną reprezentavau keturis kartus.

Keli žodžiai apie buitinį gyvenimą. Jau turėjom dukrelę Dalią. Kai jai buvo penkeri metukai, gimė antras sūnus Algirdas, kuris išgyveno devynis mėnesius ir mirė nuo plaučių uždegimo. Jau buvome gavę butą viename iš blokinių namų Uborevičiaus gatvėje. 1963 metais gimė dukrelė Daivutė. Augo ir užaugo puikios mūsų dukros. Tuo metu, sulaukusi daugiau kaip 90 metų, mirė mano močiutė iš tėvo pusės. Ji buvo nepaprastai aukšta ir sveika moteris. Močiutė neturėjo paso, ir mano tėvukas net tiksliai nežinojo, kiek jai metų. Gyvendama Geišių kaime, šeši kilometrai nuo Jurbarko, ji pėsčia ateidavo į miestą nusipirkti cukraus. Tai vienintelė močiutė, kurią pažinojau, nes visi kiti seneliai buvo anksti mirę. Neilgai trukus mirė ir mano tėvelis. Mirė staiga nuo infarkto, sulaukęs 63 metų. Tuo metu turėjau groti solo partiją koncerte

LIETUVOS TSR KULTŪROS MINISTERIJA
LIETUVOS TSR KOMPOSICIJŲ SAJUNGA
LIETUVOS TSR VALSTYBINĖ FILHARMONIJĄ

ŽMOGUS • MUZIKA • PUBLICISTIKA

Kompozitorių ir žurnalistų
kurybinių dienų. Vilkaviškio
rajone, skirtos TSRS XXVII
suvažiavimui

MUZIKA. PUBLICISTIKA. ŽMOGUS

Vasario 11 d.

Koncertai-susitikimai:

14.30 val. - Vilkaviškio V. Vilkavskio vidurinėje mokykloje
14.30 val. - Kybartų žoliniuose kultūros namuose
19 val. - Motulaukio kultūros namuose
19 val. - Komunarų kultūros namuose

Vasario 12 d.

11-13 val. Susitikimai darbo žmonių kolektyvuose
14 val. Konferencija Vilkaviškio centriniame bibliotekoje
16.30 val. Baigiamasis koncertas Vilkaviškio rajoniniuose kultūros
namuose

Dalyvauja kompozitoriai, muzikologai, žurnalistai,
solistai ir LTSR valst. konservatorių liaudies
instrumentų ansamblis „Sutartinė“, vad. LTSR n. a.
Pr. Tamošaitis

TEPATIŠKAI DŪRĄ KONKURSŲ TĖPŲ IR NĖPRAJAVŲ IR BĖPRAJAVŲ KONKURSŲ PAROLIS

1986 m. Vilkaviškio rajonas

VILNIO LIETUVOS TSR VALSTYBINĖ FILHARMONIJĄ

Gėsalų kultūros namuose • III-IV

Tarptautinio konkurso laureatas,
VALSTYBINĖS KONSERVATORIJOS LIAUDIES INSTRUMENTŲ
KAMERINIS ANSAMBLIS

„SUTARTINĖ“

Meno vadovas - Lietuvos TSR respublikos vėrinis

PRANAS TAMOŠAITIS

Dalyvauja solistai:

JONAS STASIŪNAS
EUGENIJA BAJORYTĖ • EDUARDAS GUTASKAS

Orkestriniai instrumentai liaudies instrumentais

TOMAS VAIŠIETA

PROGNOZAVIMAS

1976 1979

Rasimėlis
Sūnė
Palangė
Tėvėlis

Pradžioje 19 val.

Sukurtas
Klasikinė
Tarnavė
Šeiminė

Valstybinės filharmonijos organizuojamų koncertų afišose – lietuvių kompozitorių kūriniai

f LIETUVOS TSR VALSTYBINĖ FILHARMONIJĄ

6 Gegužės 6 d., penktadienis

Tarptautinio konkurso laureatas
LTSR VALSTYBINĖS KONSERVATORIJOS LIAUDIES INSTRUMENTŲ ANSAMBLIS

„SUTARTINĖ“

KŪRYBINĖS VEIKLOS 20-MEČIUI
1000-ASIS KONCERTAS

Meno vadovas - LTSR n. a.

PRANAS TAMOŠAITIS

Koncerte dalyvauja - LTSR L. a. VIRGILIJUS MOREIKA,
LTSR L. a. MARIJA ALEŠKEVIČIŪTĖ, EDMUNDAS KUODIS
ir JONAS GIRIJUTAS, K. Kuodis skaito k. I. TOMAS VAIŠIETA

Programoje - E. Balsio, B. Dvariono, A. Bražinskio, M. Petrausko,
V. Laurušo ir kitų kompozitorių kūriniai

1977 Vilnius

Prognozė 20 val.

1977

LIETUVOS MUZIKOS AKADEMIJA

IMIZIJA SĄLĖ

Lapkričio 8 d.

Tarptautinio konkurso laureatas, LMA liaudies
instrumentų ansamblis

„SUTARTINĖ“

Ansamblio 40-mečiui ir jo vadovo
prof. PRANO TAMOŠAIČIO
60-mečiui

Koncerte dalyvauja:

VIRGILIJUS MOREIKA
ROMUALDAS VEŠIOTA
LIGITA RAČKUSKAITĖ
TOMAS VAIŠIETA

Kvarteto žaidžia: REGINA TAMOŠAITIENĖ,
Lectore: EDUARDAS ALISAUSKAS

Orkestriniai - LIETUVOS STADIJŲ, THE SMOKEHOUSE, „STADIJA“ LIETUVOS MUZIKOS AKADEMIJA

Režisierius: JONAS

Pradžioje 18⁰⁰ val.

1000-ojo „Sutartinės“ koncerto afiša.
1977 m. gegužės 6 d.

Sukaktys: „Sutartinei“ – 40, jos vadovui – 65.
1997 m. lapkričio 8 d.

Vokietijoje, konservatorijos salėje (vykau su vyriausybine delegacija). Šią liūdną žinią man pranešė tuometinis kultūros ministras Lionginas Šepetys. Sako: kaip nors pagrokit, ir aš jums iškart nusiūsiu „Volgą“, kad parvyktumėt į laidotuves. Padėkojau, nes tuomet jau turėjau savo automobilį. Tačiau groti tą vakarą negalėjau – netekau brangaus Tèvelio. Mano tėvukas buvo labai geras ir doras žmogus, todėl nestebino tai, kad jį tikrąja žodžio prasme laidojo visas Jurbarkas. Jį visi mylėjo, ir nebuvo mieste šeimos, kuri nebūtų su juo susijusi, pirmiausia per muziką. Laidotuvės buvo nepaprastai iškilmingos.

Reikia pakalbėt ir apie nemalonius dalykus, nes jie mūsų darbą kreipė nepageidautina linkme. Pablogėjus Švedo sveikatai, jis pasiguosdavo ir pasitar-davo su manimi rūpimais klausimais (laikė mane vieninteliu likusiu ištikimu mokiniu. kaip jau sakiau, negražiais „perversmo“ laikais sąmoningai laikiausi doros pozicijos). Jam nepatiko V. Bartusevičiaus įvesti stilizuoti rūbai, šokių „Gaidys“ ir „Oželis“ melodijų perdirbinėjimai. Viena vertus, tai buvo Švedo harmonizuota ir išplėtota liaudies muzika, kita vertus, Bartusevičius prašydavo Bražinsko ar Klovos ją perdirbti. Kartais pavykdavo geriau, kartais blogiau¹⁷. Švedui, aišku, buvo skaudu. Tuo laiku Švedas parašė vieną iš paskutiniųjų kū-rinių – „Baladė“ vienoms kanklėms ir birbynei, kurią dedikavo Reginai ir Pranui Tamošaičiams. Paskutinis jo kūrinys buvo uvertiūra liaudies instrumentų orkestrui „Šatrija“. Ją atliko Valstybinės konservatorijos liaudies instrumentų orkestras. Tuo metu Švedas sirguliavo ir pasitaręs su rektoratu katedros vedėju vietoj savęs paskyrė Praną Stepulį. Nebijau pasakyti, kad tai buvo pagrindinė Švedo klaida. P. Stepulis – labai doras žmogus ir geros širdies džūkas. Tačiau jis neturėjo vadovo sugebėjimų, juo labiau – valios duoti toną visai Lietuvai, visam liaudies instrumentinės muzikos judėjimui. Tuo metu jau visose aukš-tesniosiose muzikos mokyklose buvo liaudies instrumentų skyriai, gana daug instrumentininkų. Gyvenimas vėliau patvirtino, kad dėl katedros neveiklumo

¹⁷ Vienne laišku, rašytų žmonai iš Leipcigo 1964 metais gastroliuojant Vokietijoje su „Lietuvos“ ansambliu, P. Tamošaitis pasakoja: „Leipcige jau turėjome du koncertus, jie praėjo gerai, publika labai smarkiai ploja, matyt patinkam. Tiesa, Berlyne po koncerto priėjo viena lietuvaitė ir smarkiai kritikavo mūsų rūbus, programą. Matai, ji neseniai matė Kauno politechnikos ansamblį, tai jį jai labai patikęs, ir rūbai, ir lietuviška programa, o pas jus, sako, nieko lietuviško nėra – rūbai nelietuviški, liaudies dainų nėra ir t. t. Jinai iš Lietuvos išvažiavusi prieš 6 metus ir gyvena Berlyne. Suprantama, mums nelabai buvo malonu, o juo labiau Bartusevičiui“ (laiškas nedatuotas, galėjo būti 1964 m. gegužės vidurys). Laiške iš Magdeburgo P. Tamošaitis rašo, kad antrą kartą Berlyne per trijų dienų jaunimo festivalį koncertavo aikštėse, buvo labai šalta, bet „koncertus priima gerai, žiūrint kur, kai kur bisuoja, kai kur visai nebisuoja, laikraščiuose atsiliepimai geri“ (1964 m. gegužės 21 d.).

buvo padaryta nemaža žalos. Juk einant tokias pareigas reikia „turėt stuburą“, tvirtą nuomonę ir pakovot, jei reikia. Slinko dešimtys metų, o P. Stepulis dėl galimų docentūrų ir profesūrų katedroje niekur nesikreipdavo ir nieko nepristatydavo. O kitos katedros jau seniai viską turėjo. Tad mes patys mėgindavom katedros vedėją stumt ir traukt. Prasidėjo – visuomet tiesą sakau, nuo to esu dažnai nukentėjęs – negeri dalykai tiek su Romualdo Apanavičiaus disertacija, tiek su jo įkurtu kolektyvu televizijos ir radijo komitete... Dar Švedui gyvam esant, prasidėjo periodas, kurį palyginau su brežnevizmu ir įvardijau kaip „stagnaciją katedroje“.

Romualdas Apanavičius – mano mokinys ir labai talentingas vaikinys. Aš jį mėgau. Jis daug metų grojo „Sutartinėj“. Taigi tam TV ir radijo komitete jis sumanė įkurt hibridą: kanklių grupę, kelias birbynes, smuikus, akordeonus, fleitą. Sumaišė klasikinius instrumentus su liaudies instrumentais. Man asmeniškai ir kitiems kolegoms šis sumaišymas pasirodė labai keistas: kam gi daryt tokią šaltieną, kada jau Švedas panašių idėjų atsisakė 1940 metais, kurdamas ansamblį. Juk grynų liaudies instrumentų buvo galima pririnkti – tai ir keltas, ir skrabalai, ir kiti originalūs instrumentai. TV ir radijo komiteto vadovybė jis įtikino, kad būsią labai gerai, nes jo nepatenkina mūsų liaudies instrumentų orkestras. Aš buvau kategoriškai prieš. O Stepulis „Kalba Vilnius“ parašė straipsnį, esą gal idėja ir gera. Tikruosius liaudininkus šis straipsnis visiškai pritrenkė. Pasirodė, kad buvau teisus. Po kelerių metų TV ir radijo vadovybė apsižiūrėjo, kad kažkas vis dėlto negerai, ir tą hibridą panaikino. Bet žala buvo padaryta: įkandin net liaudies dainų ir šokių ansambliuose pradėta kurti pusiau kapelas, pusiau liaudiškus kolektyvus.

Po kurio laiko mirė J. Švedas. Tai labai skaudė netektis ir katedrai, ir visai Lietuvai. Visa savo veikla, kuri buvo nepaprastai plati – nuo ansamblio ir katedros įkūrimo iki instrumentų tobulinimo – jis padėjo pamatus šiai liaudies muzikos krypčiai ir ją išpuoselėjo. Kaip ir visi žmonės jis darė klaidų: gal ir be reikalo taip anksti išėjo iš Valstybinio liaudies dainų ir šokių ansamblio. Na, bet istorija yra istorija, ir jos nepakeisi. Aš asmeniškai šią netektį išgyvenau labai skaudžiai. O ir jis sakė, kad esu mylimiausias jo mokinys. Mirus Švedui pasijutom našlaičiais. Tuo metu V. Bartusevičius ruošė programas, viena jų buvo „Amžių vėjai“. Jis sukūrė tikrai neblogų dalykų. Tačiau, mano nuomone, nors kaip režisierius jis buvo labai stiprus, jo kūrybai šio to trūko. Šį trūkumą kompensuodavo dar gyvas J. Lingys, kurio visi šokiai buvo nepaprastai aukšto meninio lygio. Lingys buvo talentingas žmogus. Naujose programose jis palikdavo gilius pėdsakus. Regimi jie ir dabar.

R. Apanavičius buvo keistas žmogus. Po nepavykusio eksperimento su hibridu jis sugalvojo rašyti disertaciją tema „Birbynė ir jos evoliucija“. Paprastai parašytą disertaciją svarsto katedra, aprobuoja ją ir tada – ginkis. Šiuo atveju jis praslydo – svarstymas lyg ir buvo, lyg ir ne. Antrą sykį, kai davė disertaciją perskaityti, pasidarė kraupu. Pasibaisėjom, ką žmogus rašo. O jis mūsų unikalių instrumentų nutarė išmesti kaip netinkamą (mat tokių instrumentų liaudy nebuvo), ant jo uždėt „klapanus“ ir padaryti kitą „birbynę“. Galvojam, gal žmogui protas pasimaišė. Juk klarnetas jau yra, tobulas instrumentas. Ar reikia daryti naują, tik liaudišką klarnetą? Juo labiau kad Leningrado liaudies instrumentų muziejui esu matęs šimtus tokių instrumentų, kurie nuo vieno „klapano“ nusirito iki pat klarneto. Aš ir pasakiau: „Apanavičiaus, ar tu nori kartot tą visą istoriją?“ Antrą kartą svarstant katedroje ši idėja buvo sukritikuota. O jis, talentingas žmogus, sugebėjo įtikinti rektorių, netgi Julijų Juzeliūną, Albertą Piličiauską ir Vaclovą Paketūrą, kurie kaip reikiant nežinojo birbynės sandaros. Deja, mano principinė pozicija Apanavičiaus buvo paskelbta „asmeniškai priešiška“. Nurišau ir šį akibrokštą. Kadangi tai buvo pirmoji disertacija (tada mūsų Valstybinė konservatorija gavo teisę ginti disertacijas), rektoriui pasirodė aktualu leisti ją ginti. Oponentais Apanavičius pasikvietė pedagogus iš Kijevo, kurie birbynės nebuvo matę. Tiesa, jis buvo padaręs tą birbynėlę – regis, meistras Armonas buvo jam padirbęs ją su vienu ar dviem „klapanais“. Davė pagrot mūsų birbynininkams. Ja nebuvo įmanoma pagrot net paprastos melodijos! Profesionaliems birbynininkams tas faktas sukėlė juoką, bet niekas mūsų neklausė. P. Stepulis ir vėl nesugebėjo šito sulaikyti. Ir nors katedra išvadoje parašė, kad šis kelias nėra tinkamas, Apanavičius savo pasiekė. Per paskutinį, vardinį, balsavimą balsavau prieš šitą disertaciją¹⁸. O Apanavičiui, pasirodė, reikėjo tik daktaro vardo. Daugiau nei dešimtmetį tos disertacijos niekas nepasigedo, o jei kada ir perskaitys, manau, mirs iš juoko. Lietuvoje mus kolegos klausinėjo, ką ten darot, klarnetus išradinėjat.

Šį kuriozinį atvejį miniu tik todėl, kad noriu pabrėžti: mirus Švedui, liaudininkų bendruomenė pradėjo skaldytis. Gal atsirado pavydo, nežinau. Anksčiau katedros posėdžiai būdavo šventė: viskas sprendžiama draugiškai, kolegiškai. Švedas tardavosi su kiekvienu. Katedra buvo vieninga graži šeima. Jam mirus, pasidarė palaida bala: kas ką norėjo, tas tą darė. Nepaisant visų peripetijų, pas mus iš muzikos mokyklos atėjo dirbti Valentas Leimontas. Buvo dekanas, bet neturėjo krūvio. Nesipriešinau, kai perėmė iš manęs orkestro vadovo pareigas...

¹⁸ Patikslinimas: R. Tamošaitienė ir Z. Stepulienė susilaikė.

Valstybinės konservatorijos rektorius Jurgis Karnavičius (dešinėje) įteikia Pranui Tamošiui garbės raštą. 1981 m.

Buvo puikus organizatorius, akvarelininkas. Taigi man liko tik dėstyti specialybę ir dirigavimą. To visiškai pakako, nes turėjau daug gabių studentų.

Rektorius sugalvojo surengti turnė po Maskvos, Leningrado, Rygos ir Talino konservatorijas. Jurgis Karnavičius mus mokydavo retai ir asmeninių atsiliepimų apie koncertus neišsakydavo. Tačiau po šio turnė pasirodė tokie puikūs atsiliepimai apie birbynę (grojau solo) ir „Sutartinę“, kad nuo to laiko jis tapo didžiausiu mūsų draugu.

J. Karnavičius vis prisimena tą sėkmę ir kalba apie ją – matyt, kelionės išpūdžiai padarė neišdildomą išpūdį. Džiaugiausi, kad vieną sykį ir rektorius įsitikino, ką gali birbynė ir liaudies menas. Tačiau reikėjo, kad tai pasakytų N. Rimskio-Korsakovo ir kitų konservatorių profesūra. „Sutartinę“ po koncertų gyrė visais – kamerinio ansamblinio grojimo, aukšto profesinio lygio, muzikalumo – aspektais.

Reikėtų papasakoti dar apie vieną kelionę į Kanadą kartu su Sauliaus Sondeckio įkurtu ir vadovaujamu kameriniu orkestru. Tai buvo labai išpūdinga kelionė – koncertavom kitam žemyne. Į Monrealį keliavom milžinišku, vienu didžiausių pasaulio keleivinių laivų „Aleksandr Puškin“. Mūsų vadovas buvo didelis „Sutartinės“ gerbėjas Vytautas Jakelaitis. Vieną dalį koncerto grodavo kamerinis orkestras, kitą – mes. Kadangi kelionė per Atlantą truko savaitę, koncertuodavom laive, kuris turėjo didelę koncertų salę, dvi kino sales, du baseinus – žodžiu, laivas buvo ištaigingas. Septyniškart koncertavom keleiviams. Sykį Šiaurės jūroje kilo devynių balų audra, ir net tokį milžinišką laivą gerokai supo. Pamenu, grojau Rimvydo Žigaičio pjesę, kuriai akompanavo Lietuvos kamerinis orkestras. Laikaisi įsikibęs į birbynę, kai laivą meta, pabėgėji gabiuliuką, ir atgal. Orkestrantams nieko nenuitiko, nes jie sėdėjo, o man stačiam išlaikyti pusiausvyrą buvo sunku. Kai kurie „Sutartinės“ nariai iš viso negalėjo groti, nes sirgo jūros liga. Tam atvejui, jei kas subloguotų, už durų jūreiviai laukė su indais. Nuvykę į Monrealį, koncertavom tik sykį, nes laivas uoste stovėjo tik dvi paras. Tada įvyko pirmas jaudinantis „Sutartinės“ susitikimas su užsienio lietuviais. Kai Eduardas Kaniava dainavo liaudies dainas, pilnutėlė salė tiesiog verkė. Lietuviai surengė didelį pobūvį: atsirado ir giminaičių, ir pažįstamų, ir jurbarkiečių. Iš JAV specialiai atskrido žmonos teta Kazimiera Sakalas,

Didžiausias Tarybų
Sąjungos laivas
„Aleksandr Puškin“

Lainerio „Aleksandr
Puškin“ salone.
Pranui Tamošaičiui
akompanuoja
Rimvydas Žigaitis.
1968 m.

kuri 1944 metais pasitraukė iš Lietuvos. Lietuvių spaudoj pasirodė gražios recenzijos, tačiau jų, kaip ir jokios spaudos, suprantama, tais laikais atsivežt negalėjome. Draudė sovietinis režimas. Grįžtant laivas sustojo Londone, ir ten koncertavom Londono lietuviams. Koncertas buvo organizuojamas pačiam Londono centre, bet Tarybų Sąjungos atstovybė užprotestavo, ir teko groti priemiestyje. Tai irgi rodo, kad sovietai bijojo lietuvių meno ir susitikimų.

Kartą į namus paskambino Rygos konservatorijos dekanas (pavardės nepamenu). Paprašė atvažiuot dėstyti, sakė, gerai sumokėsia. Nustebau. Žinojau, kad latviai turi *ganurags*. Tačiau latviai, kaip ir Apanavičius, instrumentui pridėjo „klapanų“, ir senasis *ganurags*, panašiai kaip mūsų Sekminių ragelis, tapo hibridu. Latvių tai netenkino. Jie Vilniaus krautuvėj nusipirko Samučio ir Servos išstobulintą birbynę – tai unikalus atvejis, juk galima groti pustoniais be „klapanų“! – ir bandė grot. Dėstė klarnetininkas, tačiau iš to dėstymo nieko neišėjo, todėl jie kreipėsi į mane. Man iškart kilo įtarimas, ir aš paklausiau: „Koki

„Sutartinės“ kanklių grupė (iš kairės): Janina Slipkuvienė, Lina Naikelienė, Regina Tamošaitienė, Zita Stepulienė, Birutė Prusevičienė

instrumentą siūlote dėstyti?“ „Birbynę.“ „Betgi, – sakau, – tai lietuvių liaudies instrumentas.“ „Bet jis labai panašus į latvių *ganurags*, beveik toks pats.“ Tada supykau. Birbynė – mūsų išradimas. Išvažiuosiu ten dėstyti, praeis metai kiti, ir kokiam nors festivaly arba konkurse apie mūsų birbynę sakys: tai latvių instrumentas! Ne, sakau, „dorogoj tovarišč, ja nebudu etogo delatj“¹⁹. Jei ir važiuosiu dėstyti, tai tik *lietuvių liaudies instrumentą birbynę*. Kategoriškai atsisakiau, ir pokalbis baigėsi.

Sunerimau: jie gali pakviest kitą dėstytoją, ir pasakui tu įrodyk, kad čia mūsų instrumentas. Gerbiu brolius latvius, bet juk yra *kanelės* ir

kuoklės, kurios skiriasi, nors ir labai panašios. O *birbynė* nuo *ganurags* skiriasi visiškai ir iš principo. Tada kreipiausi į aukštojo mokslo ministrą Henriką Zabulį. Tai – didelės erudicijos ir labai supratingas žmogus. Jis ateidavo į visus jubiliejinus „Sutartinės“ koncertus. Kai ministrui viską papasakojau, jis taip pat labai susijaudino ir net supyko. Įžvelgė tą pačią grėsmę, kaip ir aš. H. Zabulis į posėdį sukvietė aukštus žmones, tarp jų buvo kalbininkų. Tarėmės, ką daryt. Kažkas pasiūlė birbynę užpatentuot kaip ištobulintą lietuvių liaudies instrumentą. Šį darbą pavedė man. Finansavimą garantavo pats ministras. Tačiau pasirodė, kad tai nelengvas uždavinys. Faktą reikia įrodyti Maskvai. O dokumentų kiek, brėžinių, kuriuos reikia pateikt išradimų patentavimo komitetui! Ačiū Dievui, dar buvo gyvas P. Samuitis. Pranas Kupčikas padarė pavyzdinius instrumentus – kontrabosinę, baritoninę, tenorinę ir sopraninę birbynes, net lamzdelį.

¹⁹ Ne, brangus drauge, aš to nedarysiu (*rus.*).

Viską nupirkom ir nusprendėm, kad reikia užpatentuot visus instrumentus, ne tik sopraninę birbynę. Bet pirmiausiai reikėjo gelbėti pastarąją. Parengiau dokumentus, ir birbynė su visais brėžiniais bei nuotraukomis buvo nusiųsta į Maskvą. Iš ten gavom atsakymą: „Įrodykit, kuo skiriasi panašus ukrainiečių instrumentas²⁰ nuo jūsų?“ Ir vėl viskas iš pradžių. Tai tęsėsi metus laiko. Ačiū Dievui, kad į šią istoriją įsikišo ir padėjo P. Samuičio sūnus Valdas, inžinierius. Jis pats nuvyko į Maskvą ir reikalą sutvarkė. Atėjo diplomas, kad toks ir toks lietuvių liaudies instrumentas, išstobulintas kaip birbynė, yra lietuvių liaudies nuosavybė. Taigi turim dokumentą²¹, ir niekas jo pasisavint nebegalės.

Birbynę buvau priverstas gint. Ateities kartos galėtų papriekaištauti: kur jūs buvote. Esu labai dėkingas Henrikui Zabuliui, kuris tiek daug padarė, kad birbynė liktų lietuvių liaudies instrumentas, kuriuo mes stebinam visą pasaulį. Šio žodžio *stebinam* nebijau.

Eksperimentinis lietuvių liaudies instrumentų orkestras

Nerami mano dūšia! Po to hibridinio ansamblio TV ir radijo komitete kuriozo man į galvą atėjo mintis: turime tokius puikius liaudies instrumentus, bet neturim liaudies orkestro su visais instrumentais. Dar ir dabar yra nepanaudotų instrumentų su unikaliais tembrais. Nusprendžiau juos atgaivinti ir suburti tokį orkestrą. Vėl nuėjau pas ministrą H. Zabulį, kuris šiai idėjai karštai pritarė. Galvojom jį pavadinti Lietuvių liaudies instrumentų orkestru. Tačiau orkestras dar negimęs, tai Zabolis pasiūlė jį pavadinti Eksperimentiniu lietuvių liaudies instrumentų orkestru, o kada jį įtvirtinsim, galbūt gausim dotaciją, tada jį pavadinsim kaip nors kitaip. Su šituo palaiminimu pradėjau rinkti orkestrantus. Branduolių sudarė „Sutartinė“, greta surinkau norinčius groti studentus ir baigusius absolventus. Orkestre grojo muzikantai iš „Rūtos“ ansamblio, J. Tallat-Kelpšos, B. Dvariono muzikos mokyklų (Irena Kėdainytė, Elona Raudonienė ir daugelis kitų). Susidarė didelis orkestras – per 40 žmonių. Vien kanklių buvo šeši pultai pirmųjų, šeši, o kartais nuo šešių iki aštuonių, – antrųjų. Birbynininkų – taip pat dviguba sudėtis. Su skudutininkais situacija buvo prastesnė, bet man atėjo į galvą pakviesti į pagalbą Vytautą Skripkauską, kuris 7-oj vidurinėj labai gražiai išmokydavo mergaites pūst skudučius. Jis mielai sutiko. Daudytėm ir ragais grot pakviečiau keturis trombonistus iš pučiamųjų katedros, kurie mielai sutiko talkininkaut. Skudučiams, daudytėms ir ragams vadovavo

²⁰ Turbūt turimas galvoje *rižokas*.

²¹ Dokumento faksimilę žr. šioje knygoje, p. 19–21.

Ekspperimentinis lietuvių liaudies instrumentų orkestras. Solistas – Saulius Prusevičius. 1980 m.

V. Skripkauskas, nes jis pats yra puikus klarnetistas ir turi mokinių pučiamųjų orkestrą. Kanklių grupę pavedžiau Reginai Tamošaitienei, birbynėm vadovau aš pats, o dirigentu pasikviečiau gerą, patirtį turintį dirigentą Joną Vadauską. Pats buvau orkestro meno vadovas ir vyriausiasis dirigentas.

Dėl repertuaro. Sudariau meno tarybą. Nutarėm, kad grosim ir klasiką, ir kitų tautų liaudies muziką. Pirmajai programai kai ką reikėjo instrumentuoti. Paėmėm E. Grygo siuitą „Peras Giuntas“, Jurgio Juozapaičio Sonatą birbynei, o kad būtų įdomiau, iš Leningrado pasikvietėm puikų solistą bayanistą Viktorą Dukaltetenką, kuriam orkestravau Nikolajaus Čaikino koncertą bayanui su orkestru. Kad parodytume savo instrumento – birbynės – galimybes, suinstrumentavau lenkų kompozitoriaus Karolio Kazimiero Kurpińskio koncertą klarnetui, kurį tuo metu grojo mano nepaprastai talentingas studentas Saulius Prusevičius. Klaipėdos universiteto Liaudies instrumentų katedroje jau buvo liaudies instrumentų orkestras, vadovaujamas Algirdo Vyžinto. Repertuare orkestras turėjo Vytauto Juozapaičio „Simfoninius šokus“. Liaudiško pobūdžio kūrinys, atliekamas liaudies instrumentų orkestro, skambėjo labai gražiai. Man teko jį girdėti, ir nutariau, kad kūrinį reikia įtraukti. Taip pat numatėm keletą liaudies dainų su dainininkais. Kaip į tai žiūrėjo mūsų katedra? Niekaip. Nepadėjo nė trupučio. V. Leimontas apskritai buvo prieš. Keisti dalykai! Tačiau idėją palaikė žmonės iš kitur. Štai V. Bartusevičius, su kuriuo santykiai atsikūrė, mat

tuo metu jis, panašiai kaip Švedas, jau buvo išprašytas iš „Lietuvos“ ansamblio, o jo meno vadovu paskirtas Pranas Budrius, mūsų orkestrą rėmė. Taip pat rėmė Kultūros centras, kuriam vadovavo Saliamonas Sverdiolas. Sverdiolas davė didelę sumą pinigų, už kuriuos nusipirkom dalį instrumentų.

Po pusmečio²² surengėm premjerą. Ministras H. Zabulis pakvietė ir Rimvydą Žigaitį, ir Dainių Trinkūną. Salė – pilna žymių žmonių. Bajano koncertas skambėjo labai įdomiai. Koncertas praėjo su dideliu pasisekimu. Įrodėm, kad mūsų liaudies instrumentais galima groti viską, taip pat ir klasiką. Po koncerto – aptarimas. Visi džiaugiasi, sveikina. Trinkūnas teigia: „Jau turim liaudies instrumentų orkestrą.“ Žigaitis sako, kad jam įdomiau Grygą klausyt atliekamą simfoninio orkestro. Sutinku, bet sakau, kad įdomu ir naujus tembrus išgirst. O kaip egzistuoti? Reikia rūbų ir finansavimo. Prasidėjo kryžiaus keliai. Nueinu pas kultūros ministro pavaduotoją D. Trinkūną, o ministras tuo metu buvo Jonas Bielinis, kuris į muzikos reikalus nesikišo. Sakau, reikia eksperimentinį orkestrą įteisinti, padaryti valstybinį, ir mūsų absolventai turėtų darbo. O Pranas Budrius pareiškia: „Lietuvos“ ansambliui trūksta birbynininkų. Toks buvo jo argumentas. „Taigi užtenka tų birbynininkų!“ – paprieštaravau. Tuomet man pasirodė, kad tai buvo ne kadrų klausimas: gal buvo išsigąsta naujo meninio kolektyvo, kuris praėjus vos pusmečiui parodė tokį rezultatą, kad „Lietuvos“ orkestrui, kuris geriausiu atveju grodavo vieną instrumentinį kūrinį, gali tekt slėptis... Mano ir Zabulio iniciatyvą pradėta gesinti. Orkestrą ir katedra davė „suvalgyt“. Mane sukrėtė žmonių pasaulėžiūros skurdumas.

Su H. Zabuliu nutarėm, kad reikia surengti dar vieną premjerą Valstybinėje filharmonijoje, pakviesti finansų ministrą Romualdą Sikorskį ir jo tiesiogiai prašyti vyriausybės finansavimo. Sikorskis buvo intelektualus žmogus, mėgo muziką. H. Zabulis kažkiek pinigų buvo pažadėjęs iš Aukštojo mokslo ir švietimo ministerijos. Vėl prasidėjo intensyvus darbas: ruošėm naują programą. Vietoj bajanisto pakvietėm cimbolininką iš Minsko, docentą J. Gladkovą, ir jis mielai sutiko. Instrumentavau koncertą cimbolams. Praėjus gerokam laikui tarpui, surengėm perklausą, o kitą dieną įvyko viešas koncertas. Koncertas vėl labai pasisekė, žmonių buvo pilna salė. Ypač gerai skambėjo cimbolai. Per aptarimą prie šampano Sikorskis mestelėjo Zabuliui: „Tai suraskit tuos kelis šimtus tūkstančių rublių, negi sunku.“ Matau, kad Zabulis piktas, mūsų idėja žlugo, o Sikorskis diplomatiškai pasitraukė. (Matyt, buvo paveiktas ir Sikorskis, nes Zabuliui pasakė, kad finansavimo neduos. O kaip galėjo laikyti Zabulio

²² 1980 m.

Pranui Tamošaiciui suteikto nusipelnusio artisto garbės vardo dokumentas. 1967 m. gegužės 27 d.

vadovaujama ministerija, jei Kultūros ministerija eina prieš?) Išgyvenau ne tik aš, bet ir kiti.

Ir dabar manau, kad Valstybinis liaudies instrumentų orkestras Lietuvai reikalingas. Eksperimentinio orkestro lygį galima įvertinti pasiklausius įrašų. Pusantrų metų vykęs sunkus darbas liovėsi. Kalbant apie idėją reikia pasakyti, kad visą savo darbą, taip pat ir su „Sutartine“, iki pat dabar dirbau be jokio užmokesčio. Ką kalbėt apie eksperimentinį orkestrą, jei niekaip negalėjau gaut net po ketvirtį etato „Sutartinės“ dalyviams, kurie dirbo milžinišką darbą? Pinigų gaudavom tik už įrašus. Dirbom ir dirbam už dyką. Nei Šepetys, nei Bielinis, nei Trinkūnas mūsų mažam 11 žmonių kolektyvui neskyrė nė cento. Gal kas nors labai nenorėjo, kad būtume valstybinis kolektyvas? Turbūt ir mirsiu dirbdamas visuomeniniais pagrindais. Bet nesigailiu: ką daviau žmonėms, Lietuvai su savo ansambliu „Sutartine“ – tai man didžiausias atpildas. O pinigai buvę nebuvę. Tik kartais būdavo pikta. Mat esu gimęs po nelaimingu Skorpiono ženklu, esu tiesaus aštroko žemaitiško charakterio, tai pripažįstu. Sakau tiesą į akis, toks ir mirsiu. Kartais ir po dešimt metų pasirodo, kad buvau teisus.

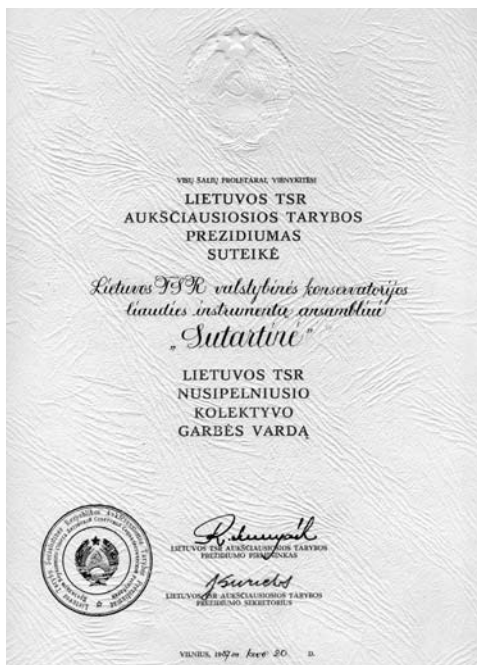
Štai istorija su nusipelnusio artisto garbės vardu. Jau 60-aisiais metais tuometinis ministras J. Banaitis paprašė, kad mane pristatytų gaut šį vardą. Buvau pirmasis tarptautinių konkursų laureatas pokario Lietuvoj. „Lietuvos“ ansamblis pristato. Ir atsiranda partinis sekretorius E. Kiškis, kuris nueina į CK ir pasako, kad Tamošaitis vardo nevertas. Ir negaunu. CK sulaiko. Banaitis išgyveno labai. Kartą man ir pasakė: „Atsargiai, tam ansambly yra visokių žmonių.“ Kada atėjo V. Bartusevičius, o P. Budrius VII pasaulio festivalyje laimėjo aukso medalį, jį pristatė Praną. Tada Banaitis paraišką užprotestavo teigdamas, kad pirmasis vardą turi gaut Tamošaitis, nes būtent jis yra pirmas birbynininkas profesionalas, laimėjęs visus laurus. Po kiek laiko nusipelnusio artisto garbės vardą gaunu. Tik

vėliau – P. Budrius. Matyt, Bagnaitis buvo principingas žmogus. Toliau – dar gražiau. „Sutartinei“ švenčiant 25-metį, visi svarbesni kolektyvai – ir „Lietuva“, ir „Nemunas“, ir Lietuvos kamerinis orkestras, ir Lietuvos kvartetas – seniai buvo pelnę vardus. Tik ne „Sutartinė“. H. Zabulis darė žygius. Ir vėl – nepraeina. Tik 35-mečio proga ar net vėliau, mano 60-mečio jubiliejaus proga, kolektyvui buvo suteiktas nusipelnusio respublikos kolektyvo vardas. Rodos, paprasti dalykai man sunkiai ėjosi.

Apie „Sutartinės“ meninį lygį. Su kanklininkų grupe vargo nebuvo, kartais daugiau tekdavo dirbt su birbynininkais, kurie dažniau keisdavosi. Kai pirmosios kanklininkės dėl

amžiaus ir šeiminės padėties viena po kitos ansamblį paliko, teko priimti studentes. Anksčiau jos viską darė puikiai – paduoti partitūrą, ir be dirigento kamerinis ansamblis normaliai koncertuodavo. Buvo visiškas susigrojimas. Paskui prasidėjo Sizifo darbas, kuris tęsiasi iki šiol. Geriausiu atveju kanklininkės groja šešerius septynerius metus, gauna paskyrimus ir išvažiuoja. Pasiekei aukštą lygį, išeina du trys atlikėjai, ir vėl viskas iš naujo. Įkyri ir tuos pačius kūrinius kartot, bet jaunimas turi juos išmokyti. Tad kol iš naujo susigrojama, lygis svyruoja. Bet ką padarysi – toks gyvenimas. Dirbant be atlygio, reikia visiško atsidavimo ir didžiulės kantrybės.

Vienas „Sutartinės“ nuopelnų yra tas, kad jame gimė Povilo Mataičio etnografinis ansamblis. Man kilo idėja, kad reikia padaryti vieną naujos programos koncerto dalį folklorinę – nepaliestą stilizacijos ar kompozitoriaus rankos, o antrą dalį – šiuolaikinių lietuvių kompozitorių muzikos. Irena Balčytė pasiūlė kreiptis į J. Tallat-Kelpšos muzikos mokyklą dirbantį Povilą Mataitį, kuris labai domėjosi folkloru. Pasikviečiau Mataitį ir išdėčiau jam

„Sutartinei“ suteikto nusipelnusio respublikos kolektyvo vardo raštas. 1987 m. kovo 20 d.

savo mintis. Jis mielai sutiko parengti pirmą dalį ir parepetuot. Kadangi jis buvo chorvedys, paprašiau, kad paruoštų penketą šešetą sutartinių. Reginos draugės pasiūlė pakviesti Jaunimo teatro aktorės. (Premjeroj dalyvavo Eugenija Pleškytė.) Su jomis dirbo Mataitis. Pora sutartinių buvo šokamos, mes akompanavom skudučiais. Prie to pridėjom sutartines, kurias dainavom ir skudučiovom. Man pasiūlė garsų dailininką Vytautą Ciplijauską, kuris puikiai dainavo dzūkų dainas. Neapsirikau: jis padainavo dainas su nuostabiais pagražinimais. Buvo Velykų diena... Taip gimė pusiau folklorinė programa, o tais laikais folkloras nebuvo skatinamas. Vadinas, mes pirmieji gryną folklorą pateikėm. Dabar jau visi gudrūs: girdi, folkloras – tai oho, o ne kažkokie Stalino laikų ištobulinti instrumentai. Ir visi užmiršta, kiti ir gimę nebuvo, kad „Sutartinė“ pirmoji pradėjo tą judėjimą. Vėliau P. Mataitis nutarė, kad jis nenori būti pavaldus, ir atsiskyrė: sukūrė savo kolektyvą. Mataičio veiklą sekiau įdėmiai. Labai džiaugiausi pradžia – pirmą ir antrą ansamblio programą. Paskiau, kaip ir visi folkloriniai ansambliai, jis išsisėmė, pradėjo kartotis. Tada Mataitis sukūrė klijavimo teatrą, tačiau tai manęs nebedomino. Su Bartusevičium vieną spektaklį Rumšiškėse matėm, bet jis mums nepatiko, todėl negalėjom parašyti atsiliepimų ir į knygą, kaip paprašyti. Girdėjom Kauno priemiesčių muzikantų melodijas, griežiamas smuikėle, ir panašiai. Jei Mataitis nenuklys į visai teatrinį braižą, tai tame muziejuje gali laikyti programą, nes lankytojai keičiasi. Tokia mano nuomonė.

Išėjo trys plokštelės, taip pat ir mano autorinių dainų. Jauniems dainininkams pritrūkdavo repertuaro. Kiek galima dainuot vieną ir tą patį? Neapsikentęs pradėjau harmonizuoti jiems liaudies dainas. Tuo metu su „Sutartinė“ dainavo Valentinas Čepkus. Jis man atnešė įdomių melodijų. Pamėginau ir žiūriu, kad publika maloniai jas priima. Padrąsintas L. Povilaičio, kuris skatino mane sakydamas, kad man gerai išeina ir, svarbiausia, liaudiškai, melodijos negadinamos, bei muzikologo Vaclovo Juodpusio, pradėjau daugiau harmonizuoti: solistams, vokaliniais duetams, TV ir radijo vokaliniam oktetui. Kultūros centrui parėmus, „Vagos“ leidykla išleido per 30 dainų rinkinį pavadinimu „Kai uždainuoju“. Dabartiniu metu rengiu kitą leidinį: esu harmonizavęs per 100 lietuvių liaudies dainų. Nenaudoju šiuolaikinės muzikos kalbos, aštrių sąskambių, nes manau, kad mūsų liaudies dainoms tai nebūdinga. Melodiją dažniausiai palieku tokia, kokia yra, o akompanimentą pritaikau klasikiniiais būdais (seku Švedu). Melodiją praplečiu, įdedu šalutinių melodijų. Išplaukianti iš teksto daina įgauna kitokią formą. Pradėjau rašyti instrumentinius kūrinius, daugiausia šokius – polkas, valsus, kokių reikėdavo programai. Kartais

baletmeisteris duodavo melodiją, kurią harmonizuočiau, dar prirašydavau savo teksto. Pats gyvenimas mane privertė rašyti. Džiaugiuos, nes tai išspaudžia gilesnį išpaudą į liaudies meną.

Dar apie koncertines keliones. Labai įsimintina kelionė buvo į Norvegiją. Nedaug mūsų važiavo, bet žinomų Lietuvos atlikėjų. Iš liaudininkų važiavau vienas, ir man akompanavo Chaimas Potašinskas. Važiavo solistai Regina Maciūtė, Rimantas Siparis. Koncertavome didžiuosiuose miestuose. Nuostabu buvo, kad šiauriečiai pakartot prašydavo būtent lyrinį kūrinėlį „Ėsk, karvutė“, o ne linksmesnius kūrinėlius. Vienintelė šalis Norvegija mane nepaprastai sužavėjo gamta – fiordų ramybe ir didybe. Apvažiavęs daug pasaulio, nieko gražesnio nebuvau matęs.

Netrukus antrą kartą važiavom į Kanadą kartu su estais ir latviais. Iš Latvijos važiavo estrados ir operetės dainininkas su akompaniatorium, iš Estijos – operos solistė. Iš Lietuvos važiavau aš (solo birbyne) ir Regina Tamošaitienė (solo kanklėmis), mes kartu akompanavom vokaliniam duetui Edmundui Kuodžiui ir Jonui Girijotui. Šįkart buvom dvi savaites ir aplankėm visas lietuvių kolonijas Monrealyje, Toronte, Otavoj, Vankuveryje. Kanadoje rudenį buvo indėnų vasara. Milžiniški klevai pasipuošę įvairiausiomis spalvomis.

Prieš šią kelionę du kartus plaukėme laivu „Litva“ Viduržemio jūra. „Sutartinė“ koncertavo ir laive. Pamatėme Graikiją (Kiprą), Italiją (Neapolį), Prancūziją (Marselį). Antrą sezoną vykau su „Rūta“. Man kilo mintis prie „Sutartinės“ per gastroles prijungti tautinius šokius. Pakviečiau baletmeisterę Tamarą Kalibataitę, kuri ėmėsi to darbo. Taip pat su šokių grupe dirbo Elena Morkūnienė (teko važiuot kartu į Belgiją). Buvo paruoštos keturios Vilniaus universiteto šokėjų poros su didele praktika. Jie iki šiol mielai važiuoja į gastroles. Belgiją išvažinėjom visą – viešėjom dvi savaites. Kaip įprasta, didelį pasisekimą turėjo šokiai „Gaidys“, „Klumpakojis“, skrabalų solo. Kuodis dainavo belgų dainą „Žanivel“. Visada veždavomės tos šalies, kurioje koncertuodavom, liaudies dainą ar muzikinę pjesę.

Kuriozas, bet tik indų muzikos „neįkandom“: nei padainuot, nei pagrot ketvirtatoniais nesugebėjom. Tačiau kai vykom į Nepalą, paruošėm nepalietišką kūrinį, kuris sulaukė didžiausio pasisekimo: nepaliečiai pažino melodiją, nors grojom savais instrumentais. Kultūros dienos Indijoje paliko didžiulį įspūdį. Tai pasakų šalis. Viešėjom žiemą, bet buvo labai karšta – aplankėm ir Trivandrumą pačiam smagaly, o į Šri Lanką kelionė neįvyko dėl neramumų. Koncertuot buvo labai sunku, ypač šokėjams – juos galima buvo gręžti, su šlapiais tautiniais kostiumais ir šoko, nes jų nebuvo įmanoma išdžiovinti.

Vokietija, Erfurtas

Norvegija, Bergenas

Kanada

Graikija

Turkija

Karaliaučius

Olandija

Nepalas

Skraidėm lėktuvais po visą Indiją – aplankėme Delį, Bombėjų, Kalkutą, Agra ir kitus miestus. Paprasti indai nuoširdžiai reaguodavo, ir buvo įdomu sekt publikos elgesį. O jie elgėsi kaip mažučiai vaikai: ir katučių plojo, ir juokėsi, ir džiaugėsi. Įspūdžių tiek daug, kad galima surengt visą vakarą. Teko koncertuot diplomatiniam korpusui iš viso pasaulio. Intelektuali publika domėjosi mūsų instrumentais. Amerikiečių pora iš JAV atstovybės „Klumpakoji“ buvo matę šokant lietuvius savo šalyje. Vietinis vadovas indas pakvietė mus į milijonieriaus vestuves Bombėjų. Po atviru dangum išvydau turtingas indų vestuves. Jiems pakoncertavom, aš aprišau jaunuosius tautine juosta ir tariau kelis žodžius. Pasakiau, kad ta juosta jaunieji surišti amžinai draugystei ir meilei. Vertėjui išvertus kalbą, jaunieji stovi surišti ir nežino, ką daryt, o tūkstančiai svečių ploja! Teko juos atriš – nežino mūsų tradicijų.

Indijoje buvome ir antrą kart, 1990-aisiais. Tada aplankėm ir Nepalą, matėm Himalajus. Grįždami prie Delio kaimelyje koncertavom vargšams: regėjom, kaip jie stengiasi, šluoja aikštę, nuoširdžiai priima mus. O sąlygos buvo laukinės – tokių dar nebuvom matę. Net nebuvo kur persirengt. Nepale koncertavom aukštuomenei. Vienas koncertas vyko 5 žvaigždučių viešbuty, koncertavom ir per televiziją. Po TV koncerto mus nuvežė į pabėgėlių iš Tibeto fabriką, kur jie audė kilimus (daugiausia moterys). Pamačiusios mus pradėjo šaukt, kad vakar matė per televiziją. Šventyklos paliko didžiulį įspūdį. Kartu važiavo Leonas Stepanauskas, kuris trejus metus dirbo Nepalo pasiuntinybės Katmandu. Jis puikiai kalbėjo nepalietišškai, nereikėjo ir vertėjo.

Jau nepriklausomoj Lietuvoj vykom į Suomiją, Švediją (orientacinio sporto šventėje koncertavom pasaulio sportininkams).

Tarybiniais metais buvo madingos vadinamosios kultūros dienos, dekados. „Sutartinė“ dalyvaudavo visose. Tik į Tadžikiją vykau vienas, tada man fortepijonu akompanavo Gytis Trinkūnas, kartu kitoj grupėj vyko R. Apanavičius. Į mūsų grupę papuolė E. Kuodis ir J. Girijotas, akompanavo Jūratė Kuodienė. Kai vyko literatūros ir meno dekada, kartu važiavo Stasys Krasauskas ir Lionginas Šepetys. Tada skridome lėktuvu į pačią aukščiausią vietą prie pat Afganistano pasienio – „pasaulio stogą“. Skrist lėktuvu tarpekliais irgi buvo baisu: lėktuvas sukiojasi, atrodo, liečia kalnus sparnais. Virš kalno lėktuvas jau nepakyla, nes jo aukštis daugiau nei 5 000 metrų. Tadžikams koncertavom kaimuose, o pagrindiniai koncertai vyko Dušanbėje. Į kultūros dienas Uljanovske vykau vienas iš liaudininkų, kartu vyko solistas Vladimiras Rubackis, Gytis Trinkūnas, smuikininkas Aleksandras Livontas. Baltarusijoje, kadangi šalis didelė, „Sutartinę“ skėlė per pusę. Mūsų grupelės vadovas buvo Vytautas Petkevičius.

Koncertas
Baikonūre

Gruzijoje

Dekada Baltarusijoje

Rusijoje į Literatūros ir meno dekadą kartu su mumis vyko Marija Aleškevičiūtė. Į dekadą buvo siunčiami geriausi atlikėjai, tad mums buvo didelė garbė ir atsakomybė. Sarmatos nepadarėm. Per TV reklamuodavom Lietuvą pusės valandos ir ilgesniais koncertais.

Dalyvavom daugely sąjunginių festivalių, pavyzdžiui, dukart Moldavijoje festivaly „Mercișor“, Kazachstane – „Alatau“ (valgėm bišbarmaką su amžinatilį Vytautu Kybartu, kuris vesdavo koncertus). Į Kazachiją vyko Juozo Tiškaus estradinis kolektyvas. Priekyje sunkvežimis veždavo pianiną, toliau riedėdavo estradinis orkestras ir paskiausiai – mūsų „Sutartinė“. O dujų tų, o karšta tose stepėse, plėšiniuose! Koncertuodavome milžiniškuose tarybiniuose ūkiuose. Tada man, Kuodžiui ir Girijotui prisegė medalius „Za osvojenije celinnych zemel“²³. Tą vakarą medalius iš pagarbos panešiojom...

Džiaugiuosi, kad dirbau ir dirbu. Be darbo man labai sunku. Niekomet neatsisakydavau dalyvaut kaip komisijos narys įvairiausiuose konkursuose – buvau docentas, paskiau – profesorius. Liaudies instrumentų, dainų ir šokių ansamblių konkursuose būdavau komisijos pirmininkas. Vyko Dainų šventės, jubiliejinės ir tautinės, buvo ir sąjunginė, surengta Vlado Bartusevičiaus. 1950 metais, dar būdamas mokinys, su B. Vasiliausko chorą iš Jurbarko dalyvavau Dainų šventėje „Žalgirio“ stadione, taip pat chorų konkurse. Jurbarko kraštas labai dainingas, užtenka paminėti Stasį Šimkų, kuris Jurbarkė vedė bažnytinį chorą. Antanas Šabaniauskas, Antanas Sodeika – taip pat jurbarkiečiai. 1955 metais Dainų šventėje pirmąkart dalyvavo liaudies instrumentų orkestras, jam vadovavo Eduardas Pilypaitis, o aš grojau birbyne. 1960 metais jau buvau „Rūtos“ ansamblio meno vadovas. 1970 metais Bartusevičius Kalnų parke pradėjo rengti ansamblių vakarus. (Tai vienas didžiausių jo nuopelnų.) Per paskuti-

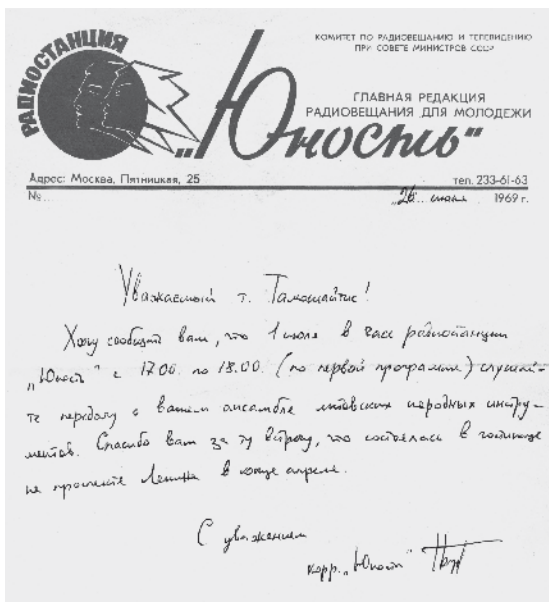

Pranui Tamošaičiui akompanuoja Gytis Trinkūnas. Uljanovskas

²³ Už plėšinių įsisavinimą (*rus.*).

nės Dainų šventės apklausą vilniečiai pirmenybę atidavė ne folklorui, šokiams ar dainoms, o Ansamblių vakarui. Bartusevičius sugebėdavo taip panaudoti teatrinis efektus, kad vakarai būdavo labai įdomūs. Kai išėjo iš „Lietuvos“, pradėjo mane kviesti vyriausioju dirigentu. porą kartų esu buvęs ir vyriausioju orkestro vadovu. Kas penkeri metai diriguodavau vieną, du arba tris kūrinius per Dainų šventes. Tekdavo važinėti po Lietuvą, konsultuoti ansamblius, žiūrėti, kad paruoštų repertuarą.

Instrumentuotes Bartusevičius pavesdavo man: vienoj šventėj mano instrumentuota buvo 90 procentų repertuaro. Buvo daug darbo, bet labai džiugu: suvažiuodavo žmonės iš visos Lietuvos, grodavo, dainuodavo, šokdavo. Per sąjunginę šventę dirigavau siuitą. Paskutinė, kurioj dalyvavau, vyko 1990-aisiais. Privalomų tarybinių dainų nebereikėjo. Tada Bartusevičiaus jau nebuvo, o režisavo Pranas Budrius, kuriam irgi neblogai pavyko. O apie 1994 metų šventę (režisavo Vidas Aleksandravičius) galiu pasakyti, kad joje buvo sumaišyta viskas: ir folkloras, ir šiuolaikinė nepaprastai stilizuota muzika, o kulminacija buvo paties Aleksandravičiaus keli kadriliai pabaigoje. Stebėjau, kaip galima šitaip „nuvažiuoti“. Matyti, tai klaida, kurią kažkam teks atitaisyti. Mūsų mokyklų jaunuosius atlikėjus, kanklininkus, skudutininkus, visus jis „išmetė už borto“. Ruošiasi visi pučiamieji orkestrai, chorai, o čia – pasirinko kelis žmogelius, padėjo mikrofonus, kažkokią kapelą, ir štai tau. Milžiniškas visų buvusių režisierių darbas buvo nubrauktas. O rezultatas – labai liūdnas. Galiu drąsiai sakyti, kad tokios šventės kaip gyvas nemačiau. Ir tokio Ansamblių vakaro nebenorėčiau matyti.

Raštas dėl radijo koncerto Maskvoje

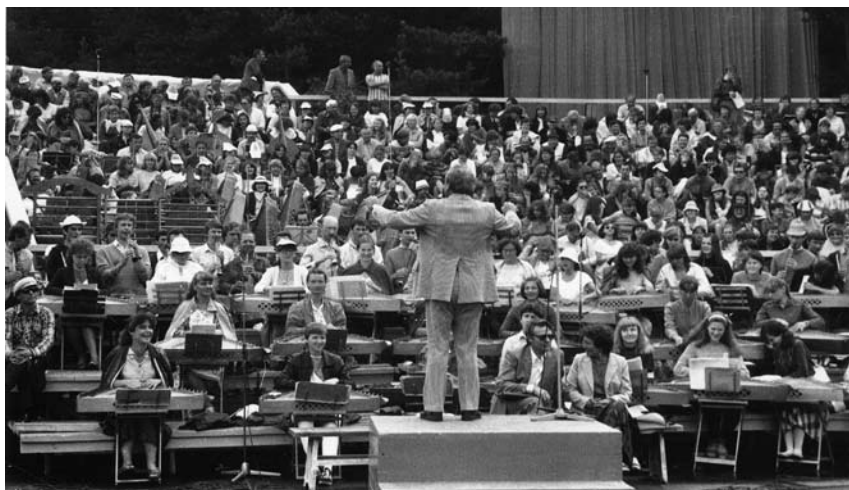
Medalis, įteiktas už dalyvavimą dekadoje Maskvoje. 1954 m.

Medalis, įteiktas už aktyvų koncertavimą plačiojoje Rusijoje

Kas be ko, kas dveji metai (iš viso gal penkis kartus) tenka dalyvaut „Dainų dainelė“, akompanuot mažiesiems Lietuvos dainininkams konkursuose. Vienuomet su didžiausiu džiaugsmu išeinu į sceną akompanuot kokiam ketverių metų pipirui, kuris taip nuoširdžiai dainuoja apie gaidį kakaryku. Staiga jis pasimeta, sustoja ir ima verkt, čia televizija, bet jo netaiso: gal išaugs iš jo būsimasis Vladimiras Prudnikovas, Sigutė Trimakaitė ar Judita Leitaite. Teko diriguot vienoje respublikinėje moksleivių šventėje skudutininkams. Visą laiką skudutininkų „tėvas“ būdavo Algirdas Vyžintas, jubiliejinėse Dainų šventėse jis diriguodavo jiems. Tąsyk jis perėmė orkestrą, o aš – skudutininkus. Šventė vyko Vingio parke, o skudutininkų buvo apie tūkstantį. Įspūdingai skambėjo – nereikėjo nė mikrofonų.

Dalyvauju respublikiniuose naujų dainų konkursuose „Dainuoju Motinai ir Tėvynei“. Dviejų iš jų buvau komisijos narys, šimtmet – pirmininkas. Daugiausia dainos estradinės, iki 30. Stengiamės žiūrėti į tekstą, muziką ir atlikimą, o prizai (kelionė po Europą, televizorius ir kita) labai stambūs, nes renginį šefuoja turistinė kompanija iš Kauno.

Tenka į spaudą parašyt vieną kitą straipsnį. Bet daug nerašau: nebeturiu laiko, o ir pašaukimas kitas. Esu daugiau praktikas, atlikėjas, man malonu dirbt su kolektyvu, koncertuot.

Jubiliejinės dainų šventės repeticija, diriguoja Pranas Tamošaitis. 1985 m.

Po moksleivių dainų šventės prie Sporto rūmų. Vilnius, 1975 m.

Prieš baigdamas galiu pasakyti, kad dabartinė nepriklausomos Lietuvos vyriausybė liaudies menui dėmesio beveik neskiria: ką patys pasidarom, tą ir turim. Radijo įrašų nebėra: radijas neturi pinigų. Jau daug sukaupia ir dainų, ir instrumentinės muzikos – negalim įrašyti. Televizijoje negalim koncertuoti, nes nėra pinigų. Bet ansamblis gyvuoja, dirba, koncertuoja. Muzikų rėmimo fondas organizuoja labdaros koncertus vaikų ir senelių namuose. Jiems atiduodam didelę duoklę. Koncertuojam užsienio lietuviams Baltarusijoje (Gervėčiuose, Pelesoj). Užsienio koncertams dabar reikia turėt savo impresarijų, organizuot keliones patiems. Nors sunku, dirbu. Greit sueis 63-ę. Esu vienas seniausių kolektyvų vadovų. 1996-aisiais švęsim „Sutartinės“ 40-metį. Nė vienas kolektyvas negali pasigirti turįs tiek radijo ir TV įrašų. Jų bus arti tūkstančio. Nebūna savaitės ar dienos, kad neskambėtų vienas ar kitas mūsų įrašas.

Gyvenime man daug teko bendrauti su puikiais žmonėmis. Man akompanavo tokie puikūs pianistai, kaip Nadežda Duktulskaitė, G. Trinkūnas, Ch. Potašinskas, J. Kuodienė. Labai artimai bendravau su J. Švedu, B. Dvarionu, J. Karosu, L. Povilaičiu, A. Bražinsku, V. Klova, J. Gaižausku ir kitais kompozitoriais. Esu dėkingas tiems žmonėms, iš kurių semdavausi kūrybinės energijos. Daug davė koncertinės kelionės, pažintys su pasaulinio masto kolektyvais ir atlikėjais. Jeigu kas paklaustų, ar norėčiau dar kartą nugyvent toki gyvenimą, atsakyčiau: „Ką ir kalbėti, norėčiau.“ Nesigailiu, kad dirbau dykai. Kartą paskaičiuoju, kad valstybė nesumokėjo maždaug ketvirčio milijono litų vien už vadovavimą „Sutartinei“. Pasijuokiau, kam gi dabar pateikti tą sąskaitą? Geru žodžiu atsimenu savo mokytojus J. Švedą, P. Samuitį, ministrą H. Zabulį. Negaliu nepadėkoti savo geram draugui Rimgaudui Kilui, Rokiškio mašinų gamyklos direktoriui, kuris kiekvienais metais man suteikia puikią galimybę pailsėti prie Sartų ežero ir niekuomet iš manęs nieko neprašo. Duoda būstą, aš ten sau žuvauju, pailsiu. Daug dainų čia esu sumanęs. Štai ir dabar rašau nuo gražaus Sartų ežero kranto. Rimgaudas – labai puikus žmogus, pats buvęs šokėjas, menininkas. Kada „Sutartinei“ buvo labai sunku, jis yra padėjęs ir finansiškai. Todėl noriu, kad mano padėka jam būtų paminėta.

H. Zabulis yra pasakęs: „Mielas Pranai, ne jūsų pedagoginis darbas, o kamerinis ansambliaavimas yra tai, ką svarbiausia davėt Lietuvai.“ Gal jis ir teisus. Išugdžiau puikių birbynininkų, kuriais didžiuojuosi. Tai Vytautas Tetenskas, kuris koncertuoja ir leidžia plokšteles, yra Klaipėdos fakultetų profesorius. Tai Saulius Prusevičius – gaila, kad nebegroja su Jonu Urbonu. Tai Vytautas Zeleenis. Dabartinis mano diplomantas Egidijus Ališauskas jau laimėjo tarptautinį konkursą. Romualdas Apanavičius buvo talentingas birbynininkas. dabar jau

nebegroja. Ir daug kitų dorų ir puikių muzikantų. Džiaugiuosi, kad visi muzikantai, kurie nuėjo „Sutartinės“ kelią, yra puikūs ne tik ansamblininkai, bet ir vadovai. Juos „Lietuvos“ ansamblis mielai priima dirbti, nes jie turi sceninės partitės ir moka grot ansamblyje. Juk mūsų koncertai vyksta be dirigentų. Ateity, kiek sveikata leis, dirbsiu.

Jei kas paklaustų, koks mano hobis, atsakyčiau: pirmiausia žuvalut. Duokit man spiningą, galiu ant ežero sėdėt nuo ryto iki vakaro. Ar pagauni lydeką, ar nepagauni, protėvių šauksmas daro savo. Bežuvaujant ateina daug minčių. Turiu gerą šeimą. Dėkoju žmonai Reginai, su kuria nugyvenom ilgą gražų gyvenimą. Turiu dvi dukras, abi geros, išmokslintos muzikantės. Gaila, kad ne kanklininkės – abi pianistės. Vyriausioji Dalia baigė Lietuvos konservatoriją, Leningrade – aspirantūrą, dirbo Klaipėdos fakultetuose. Bet ją pašaukė Dievas, ir ji atsidavė religijai. Gal iš Italijos vienuolyno grįš į Lietuvą. Jauniausioji dukra, talentinga mergaitė, dirba Muzikos akademijoje. Turiu tik vieną anūką Jeronimą, labai gyvą, judrų, kurį vadinu „gangsteriuku“. Ką ir kalbėti – labai jį myliu. Esu patenkintas. Dirbsiu, kol galėsiu, iki Dievas pašauks. O čia žmogus ir nežinai, kada Dievas tave pašauks...

Tekstą parengė Daiva Tamošaitytė

(P. Tamošaičio asmeninis archyvas, 1995 m. garso įrašai)

Ant Sartų ežero. 1995 m.

Dar apie ansamblį „Sutartinė“

Kadangi autobiografijoje minimi tik kai kurie svarbiausi faktai ir pavardės, o išsamių statistinių duomenų apie visus profesinėje P. Tamošaičio veikloje dalyvavusius žmones nėra (tai ir nenuostabu, turint galvoje didžiulį geografinį ir institucinį personalijų mastą), svarbu pateikti reikšmingiausių papildomus duomenis, susijusius su „Sutartinės“ ansambliu, kitus, esamus archyvuose, paliekant asmeniniam suinteresuotų specialistų dėmesiui.

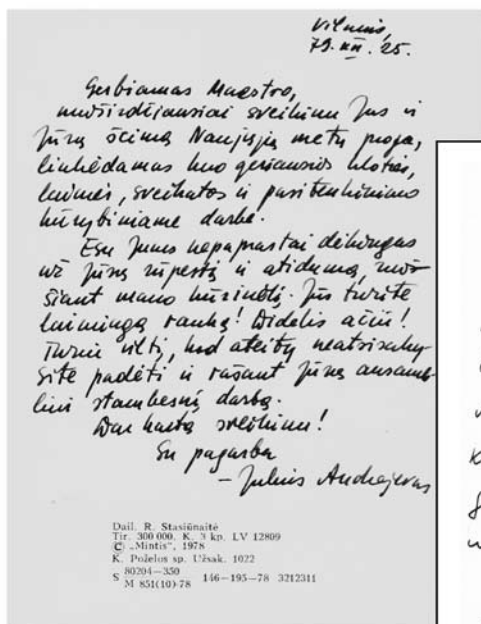
Be „Sutartinės“ muzikantų branduolio, susiformavusio 1956 metais, ilgesnį laiką joje grojo birbynininkai virtuozai Egidijus Ališauskas (solistas), Romualdas Apanavičius (solistas), Juozas Čiplys, Eduardas Gabnys, Alvydas Gleibus, Juozas Jauniškis, Antanas Jonušas, Arūnas Katilius (solistas), Algimantas Kirilauskas, Bronius Mūras, Saulius Prusevičius (solistas), Antanas Puodžiukas, Antanas Smolskus, Ramūnas Strolis, Alfredas Šidlauskas, Vytautas Tetenskas, Juozas Urbonas (solistas), Pranas Vaičius, Alfonsas Vidugiris, Vytautas Zelenis. Lamzdeliais epizodiškai muzikavo Rūta Raginytė ir Arūnas Lunys, skrabalais – Edmundas Gumuliauskas. Iš ilgamečių kanklininkų, taip pat ryškesnių solistų pažymėtini: Irena Balčytytė-Nomicienė, Jolanta Čepaitienė, Danutė Čepiauskaitė, Vida Gučienė, Aušra Matiziūtė, Lina Juodytė-Naikelienė (solistė), Irena Kėdainytė, Kristina Kuprytė (solistė), Rimas Kurapka, Romualdas Monkelevičius, Birutė Prusevičienė, Elona Raudonienė, Janina Ščiavinskaitė-Slipkuvienė (solistė), Zita Stepulienė, Danutė Šimakauskaitė, Regina Tamošaitienė, Antanas Žemaitis, Sofija Žukauskaitė. Su „Sutartine“ bendradarbiavusių solistų vokalistų sąrašas taip pat būtų labai ilgas. svarbu paminėti tuos, su kuriais buvo įrašyta daugiausia įrašų. Tai Marija Aleškevičiūtė, Nijolė Ambrazaitytė, Gražina Apanavičiūtė, Vidutis Bakas, Valentinas Čepkus, Algis Čiplys, Jonas Girijotas, Beatricė Grincevičiūtė, Eduardas Gutauskas, Vaclovas Daunoras, Vytautas Juozapaitis, Eduardas Kaniava, Natalija Katilienė, Vytautas Kazakevičius, Edmundas Kuodis, Giedrė Kaukaitė, Aušra Liutkutė, Regina Maciūtė, Zita Martinavičiūtė-Grigienė, Juozas Mažeika, Romanas Marijošius, Leonidas Muraška, Virgilijus Noreika, Bronius Tamašauskas, Elena Saulevičiūtė, Rimantas Siparis, Aušra Stasiūnaitė, Jonas Stasiūnas, Aleksandra Staškevičiūtė, Kostas Šilgalis, Jonas Urvelis. Įrašant dalyvavo įvairūs vokalistų duetai, trio, Lietuvos Respublikos radijo ir televizijos vokalinis oktetas ir valstybinis choras. Su „Sutartine“ koncertuodavo taip pat Jurgita Adamonytė, Birutė Almonaitytė, Eugenija Bajorytė, Valentinas Česas, Elena Čiudakova, Algirdas Janutas, Vida Kuraitė, Abdonas Lietuvninkas, Irena Milkevičiūtė, Ramūnas Urbietis, Gediminas Žalys, Irena Žukaitė ir daugelis kitų dainininkų. Baletmeisterės Tamaros Kalibataitės vadovaujamą nuolatinę šokėjų grupę, kuri kartais vykdavo į užsienio gastroles, sudarė Jūratė Bičkauskienė, Gražina Cijūnelytė, Giedrė Kantminaitė, Ričardas Paškauskas, Valerija Paškauskienė, Romas Ruškulis, Vytautas Šinkūnas, Giedrius Špokauskas ir Albinas Vaitkevičius. Įvairūs projektai Praną Tamošaitį siejo su aktore Stefa Nosevičiūte. Rolandas Butkevičius, Alvyda Čepaitytė, Janina Jankutė, Vytautas Kybartas, Meilė Kudarauskaitė, Tomas Vaisieta ir kiti kaip skaitovai dalyvaudavo koncertinėje „Sutartinės“ veikloje. Tautinius drabužius ansambliui kūrė žymūs Lietuvos dailininkai – Lietuvos TSR

liaudies dailininkas Vytautas Palaima, Regina Songailaitė ir Juozas Balčikonis. Apie P. Tamošaitį, ansamblį ir jo solistus spaudoje ir specialiose charakteristikose rašė kolegos muzikai, muzikologai, kompozitoriai, meno veikėjai, tarp jų – Marija Baltrėnienė, Jonas Bielinis, Pranas Budrius, Laima Burkskaitienė, Jadvyga Čiurlionytė, Julius Finkelšteinas, Juozas Gaudrimas, Vytautas Laurušas, Marcelinas Slipkus, Pranas Stepulis, Henrikas Zabulis. nuotraukose įamžino fotografai Marius Baranauskas, Arnoldas Budzinskas, Algimantas Brazaitis, Icchakas Fišeris, Juozas Grikenis, Chaimas Levinas, Sigismundas Šimkus ir kt.

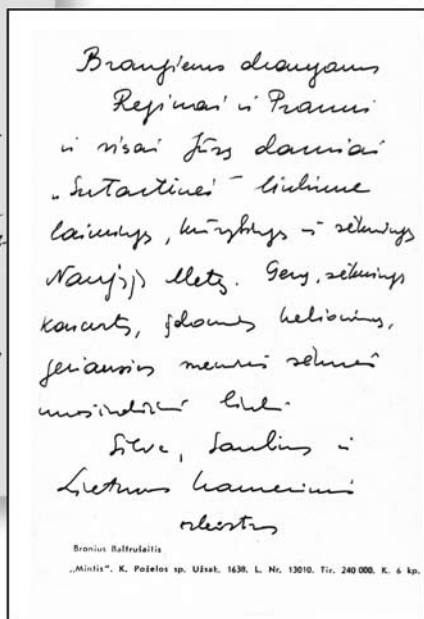
Per 50 metų laikotarpį P. Tamošaitis harmonizavo daugiau kaip 150 lietuvių liaudies dainų, sukūrė per 30 originalių opusų liaudies instrumentams, balsui ir fortepijonui, aranžavo šimtus kūrinių įvairios sudėties atlikėjų ansambliams bei solistams, išleido du dainų rinkinius, spaudoje paskelbė 13 straipsnių, apie jį ir „Sutartinę“ parašyta daugiau kaip šimtas recenzijų. Iš viso su šiuo kolektyvu parengta 15 koncertinių programų, įrašyta 260 įrašų į plokšteles, išleistos 6 plokštelės, į radijo fondus įrašyta daugiau kaip 1 000 įrašų, sukurti 5 TV filmai. Anotacijas plokštelėms rašė Valentas Leimontas, Felicijus Jukna, Vidas Indrikonis, Pranas Stepulis, Rimantas Gučas, Arvydas Kazimieras Karaška. Lietuvoje koncertuota 1 600 kartų, kartu su koncertais užsienio šalyse parengta daugiau kaip 3 000 koncertų. „Sutartinei“ plojo klausytojai Anglijoje, Belgijoje, Čekijoje, Graikijoje, Indijoje, Kanadoje, Lenkijoje, Norvegijoje, Olandijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Suomijoje, Švedijoje, Vokietijoje ir daugelyje kitų valstybių. Užsienyje didelę pasirodymų dalį sudarė atstovavimas Lietuvai ir Sovietų Sąjungai aukščiausiu vyriausybiniu lygiu, koncertai valstybių vadovams, aukštuomenei bei diplomatams. Meno dekadose, Lietuvos kultūros dienose, iškilminguose minėjimuose, festivaliuose grota visose buvusiose sąjunginėse respublikose, visose vadinamosiose demokratinėse šalyse. Remiantis P. Tamošaičio 1987 metais parengta „Sutartinės“ charakteristika, be bibliografijoje surašytų pagrindinių koncertinių turų, rečiau viešinamą, jei ne egzotišką vietą užima 40 koncertų Sovietų Sąjungos kariams kariniuose daliniuose (ansamblis apdovanotas 11 įvairių rangų garbės raštų), 1970 m. 15 koncertų Kazachstano plėšiniuose (ansamblio vadovas apdovanotas medaliu „Už plėšinių įsisavinimą“, ansamblis – garbės raštu), 1979 m. 12 koncertų BAM'o statytojams – čia su populiariu amerikiečių dainininku Dinu Ridu (Dean Reed) dalyvauta politinės dainos konkurse, kuriame du ansamblio solistai Alfonsas Penikas ir Alfredas Šidlauskas laimėjo laureatų vardus. 1975 m. surengti 9 koncertai Baikonūre kosmonautams. Be to, koncertuota Maskvos ir Leningrado konservatorijose, Maskvoje – Kremliaus teatre, Suvažiavimų rūmų koncertų salėje, TSRS koncertų salėje, Didžiajame operos ir baletų teatre, Centrinuose armijos namuose, Centrinuose rašytojų namuose, Kolonų salėje, Liaudies ūkio pasiekimų parodoje, įvairiuose fabrikuose ir kitose įstaigose. Kijeve, Rygoje, Taline, Minske, Novosibirskė, Lvoje, Rovno, Dušanbėje, Almatoje, Kišinioje, Sočyje, Gorkyje, Tbilisyje, Baku, Taškente ir kitose įvairių respublikų sostinėse bei miestuose buvota daug kartų. P. Tamošaitis su kolektyvu koncertavo Voronežo televizijos laidoje „Draugiški susitikimai“ (1966 04 27), Almatoje (1967 06 13 ir 16), Kišinioje (1967 08 01 ir 1976 03 02), Maskvos Centrinės TV laidoje „Eteryje – jaunystė“ (1968 05 16 ir 25), Nepale (1989), Lietuvos TV laidoje „Rudens melodijos“ (1964),

„Noktiurnai“ (1965 03 31), „Lietuvių liaudies instrumentai“ (1968 03 04), laidoje, skirtoje Valstybinės konservatorijos 20-mečiui (1965 04 29), po kultūros dienų Maskvoje (1967 02 06) ir daugelyje koncertų, kuriuose dainavo M. Aleškevičiūtė, G. Apanavičiūtė, V. Čepkus, J. Girijotas, E. Kaniava, E. Kuodis, R. Maciūtė, V. Noreika, R. Siparis, A. Stasiūnaitė, J. Stasiūnas ir kiti solistai, pasirodė Vilniaus universiteto dainų ir šokių ansamblis. Už koncertinės veiklos nuopelnus „Sutartinė“ apdovanoja 2 LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo, Kazachijos, Moldavijos, Baltarusijos, RTFSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumų garbės raštais. Kitų rangų garbės raštų pelnyta 90. LTSR nusipelnusio artisto vardas P. Tamošaičiui suteiktas 1967-aisiais. 1987 metais „Sutartinei“ suteiktas LTSR nusipelnusio kolektyvo garbės vardas, Zitai Stepulienai ir Reginai Tamošaitienei 1979 m. suteikti LTSR nusipelnusių artistų garbės vardai.

Daiva Tamošaitytė

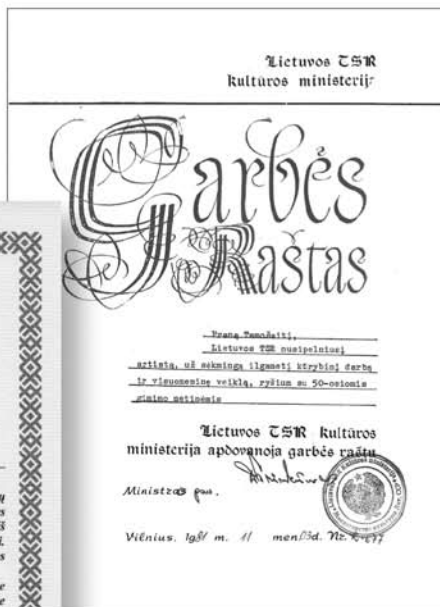

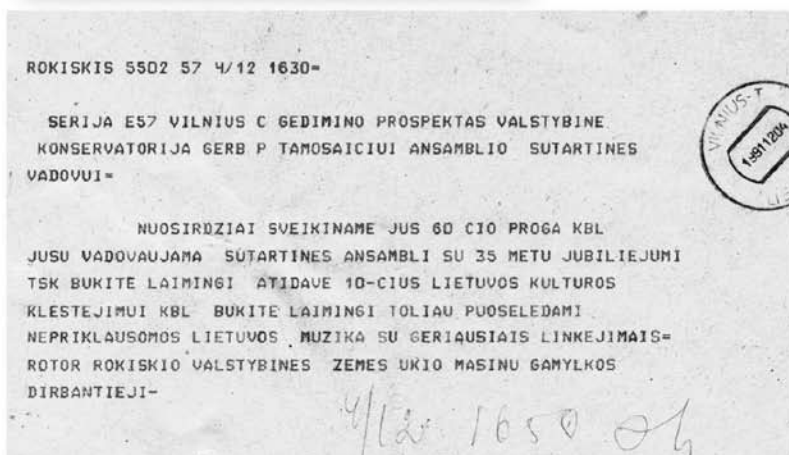
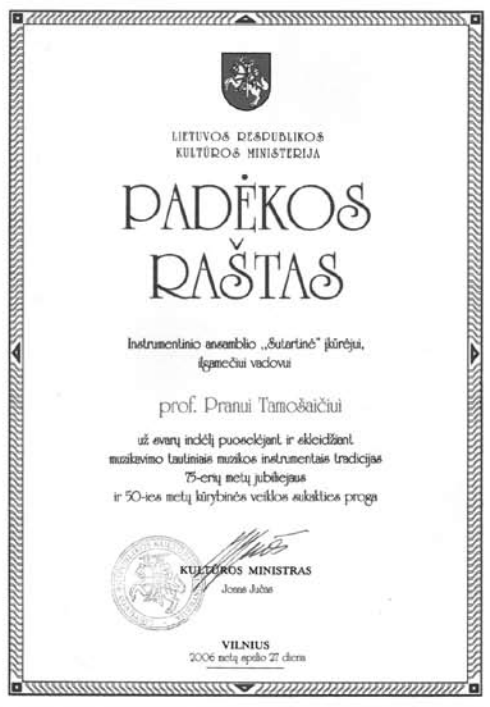
Kolegiški Juliaus Andrejevo ir
Sauliaus Sondeckio sveikinimai

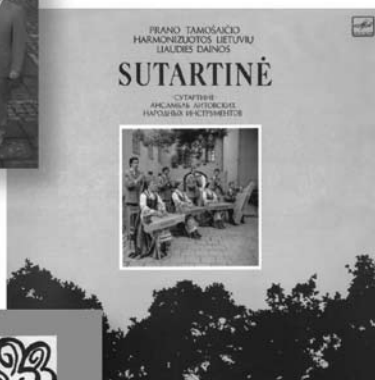

Keli iš daugybės Pranui Tamošaičiui
įteiktų garbės raštų ir sveikinimų

Rokiškio mašinų gamyklos darbuotojų sveikinimo telegrama. 1991 m. gruodžio 4 d.

Prano Tamošaičio solo
ir ansamblio „Sutartinė“
plokštelių viršeliai

Prano Tamošaičio metodiniai darbai ir straipsniai

Kamerinis muzikavimas birbyne

Birbynės specialybės ansamblio klasės programa

Išvadas

Visapusiškas būsimąjo menininko išprusimas Lietuvos konservatorijos Liaudies instrumentų katedroje, aukšta atlikimo kultūra – tai mūsų aukštosios mokyklos pagrindiniai uždaviniai.

Liaudies instrumentų katedroje yra visos galimybės vykdyti šiuos uždavinius. Birbynininko profesiniam pasiruošimui, jo muzikinei mąstysenai vystyti yra svarbi disciplina – ansamblio klasė.

Ansamblio žanras atveria naujas muziko vystymosi galimybes ir suteikia daugybę pasireiškimo formų, leidžiančių išreikšti save ir surasti vietą tarp kitų žanrų. Taigi liaudies instrumentų kameriniai ansambliai ir yra viena iš šio žanro pasireiškimo formų. Jie gali būti įvairios sudėties, tačiau jų tikslas vienas – ugdyti žmogų, vystyti jo meninę skonį.

Liaudies instrumentų profesionalių kamerinių ansamblių paruošimas priklauso nuo muzikos mokyklų absolventų pasirengimo lygio. Taigi visus iškeltus uždavinius turi įgyvendinti ir Liaudies instrumentų katedros birbynių ansamblio klasės pedagogai.

Ansamblinis grojimas ugdo birbynininko meninį skonį, atlikėjas supažindinamas su įvairiais ansamblinio grojimo komponentais, visų ansamblio narių bendrais meniniais uždaviniais ir grojimo būdais.

Vienas iš esminių birbynių ansamblio klasės sudarymo principų yra teisingas kolektyvo sukomplektavimas. Prieš komplektuodamas ansamblius, pedagogas privalo žinoti kiekvieno studento techninį pasirengimą, muzikalumą, lankstumą, ansamblinio grojimo pajautimą.

Dauguma atlikėjų vienas nuo kito skiriasi savo individualybe, atlikimo maniera. Pedagogas privalo sugebėti visus šiuos savitumus sujungti į ansamblį taip, kad jokių būdu nenukentėtų teigiami atlikėjo bruožai. Organizuojant tokius atlikėjų ansamblius, reikia stengtis kiek įmanoma išlaikyti jų sudėties stabilumą, kad nesikeistų nariai. Tokiu būdu sudaromos palankios sąlygos profesionaliam ansamblio augimui. Jeigu yra galimybė, gerai sudaryti ansamblį iš to paties pedagogo klasės studentų. Tai nulemtų ansamblio muzikavimo stilių.

Trumpi metodiniai nurodymai

Pedagogas paskaitos metu privalo suvienodinti štrichus ir aplikatūrą. Ji turi būti pati pažangiausia techniniu kūrinio atlikimo ir meninio vaizdo sukūrimo atžvilgiu. Muzikuojant ansamblyje didelį vaidmenį vaidina mokėjimas girdėti visus balsus kartu ir kiekvieną atskirai, neišskiriant savo atliekamos partijos. Grojant tai labai svarbus momentas. Reikia aktyviai reaguoti į visus partnerio kūrybinius ir psichologinius kitimus, kurie išryškėja grojant. Temų vedimas skirtingose partijose kitiems, akompanuojantiems, balsams kelia subtilius uždavinius. Grojantysis privalo sekti pagrindinius balsus, jautriai pritaikyti dinamiką ir štrichus, kad viskas būtų nukreipta pagrindiniam tikslui – meninio vaizdo įkūnijimui – pasiekti. Ansamblio narių tikslas – kartu kurti meninį vaizdą: susipažinti su kūrinio forma, gerai žinoti visą partitūrą, faktūrą, atskirų balsų melodinę bei harmoninę struktūrą, atrasti polifoninius elementus, išskirti kulminacines vietas.

Ypatingas dėmesys birbynės ansamblio klasėje turi būti skiriamas derinimui. Pasiiekti gerą, nepriekaištingą derinimą padeda unisoninis įvairių gamų grojimas ilgais garsais, taip pat rekomenduotina groti senųjų klasikų choralus. Ansamblinio grojimo derėjimui labai svarbus yra *vibrato* suvienodinimas. *Vibrato* turi būti ne per tankus ir ne per retas.

Katedros planus per visą mokymosi laikotarpį sudaro ribotas skaičius kūrinių, todėl didelės reikšmės turi skaitymas iš lapo paskaitų metu. Įprasta, kad

atsiskaitant 8-ame semestre, be parengtų kūrinių, ansamblis atlieka keletą kūrinių iš lapo.

Pageidautina, kad pedagogai ansamblio klasės studentus leistų į koncertines estradas, nes tik koncertų metu kaupiama sceninė patirtis ir plečiama kūrybinė fantazija. Ansamblių pasirodymai klubuose, įstaigose, kultūros namuose, mokyklose turi būti kontroliuojami ir vertinami.

Šioje vertinimo programoje pateikiami visi lietuvių kompozitorių sukurti kūriniai birbynių duetams, trio, kvartetams, kvintetams, sekstetams ir septetui. Taip pat atskirų kūrinių akompanimentai su kanklėmis, skrabalais. Be to, pateikiamos kelios liaudies ir originalios dainos vokalistams-solistams su birbynių kvinteto pritarimu.

Klasikų ir šiandieninių kompozitorių kūriniai klasikiniams pučiamiesiems instrumentams parinkti tokie, kuriuos pedagogas gali lengvai aranžuoti birbynių ansambliams. Pavyzdžiui, I. Mizo Variacijos trims trimitams lengvai aranžuojamos trims aukštosioms birbynėms. J. S. Bacho Fuga F-dur dviem triūboms, valtornai ir trombonui – atitinkamai pirmajai ir antrajai aukštosioms birbynėms, tenorinei ir kontrabosinei birbynėms. S. Barberio „Vasaros muzika“ pučiamųjų kvintetui (fleitai, obojui, klarnetui, valtornai ir fagotui) – atitinkamai fleitos partija – I birbynei, obojaus – II birbynei, valtornos – tenorinei birbynei, fagoto – kontrabosinei birbynei ir taip toliau.

Pateikti ir 4 programų pavyzdžiai, sudaryti tik iš lietuvių kompozitorių instrumentinių bei vokalių kūrinių. Pagal sudėtingumą ir kūrinių įvairumą programos suskirstytos kursais ir semestrais.

Prie kiekvienos programos pavyzdžio siūloma pridėti po vieną kūrinį iš klasikų ir šiuolaikinių kompozitorių kūrinių sąrašo. Tai sąmoningai paliekama pedagogo nuožiūrai, kuris pagal ansamblio sudėtį bei atlikėjų techninį pasirengimą lengvai parinks ir aranžuos jam reikalingą kūrinį.

Programos pateikiamos atsižvelgiant į birbynių kvinteto sudėtį populiariausių birbynių ansambliuose.

Neturint birbynių kvinteto – o tai dažnai pasitaiko mokymo procese, gali būti įvairūs ansambliai: duetai, trio, kvartetai. Jiems taip pat pateikiama atitinkama muzikinė literatūra.

Spausdinti kūriniai nurodyti rinkiniuose, kuriuose jie skelbiami. Nespausdinti kūriniai pateikti nurodant rankraščių arba jų kopijų saugojimo vietą.

Santrumpos:

LLMA	– Lietuvos literatūros ir meno archyvas,
LKM	– Lietuvos kultūros ministerijos nototeka (perkelta į LLMA),
LRTV	– Lietuvos radijo ir televizijos nototeka,
LMTA	– Lietuvos muzikos ir teatro akademijos nototeka/biblioteka,
L	– ansamblio „Lietuva“ nototeka,
S	– ansamblio „Sutartinė“ nototeka,
Birbynės	– leidinys: P. Samuitis, A. Vyžintas. <i>Birbynės</i> . V., Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1962.

Klasikų, lietuvių ir kitų tautų kompozitorių kūriniai yra išleisti įvairių leidyklų, juos galima rasti Lietuvos muzikos ir teatro akademijos arba Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekose. Romėniškais skaitmenimis žymimas atitinkamas kūrinių atlikimo sudėtingumo laipsnis.

[Originale buvo senieji pavadinimai ir jų sutrumpinimai, kuriuos teko pakeisti į dabartinius. D. T.]

LIETUVIŲ KOMPOZITORIŲ KŪRINIAI BIRBYNĖMS

Birbynių duetui

A. Lapinskas	Kodėl rože ratilio	LMTA	II
A. Lapinskas	Ko, mergyte, džiaugeis	LMTA	II
V. Paketūras	Duetas	LMTA	II
J. Švedas	Preliudas	Birbynės	I
J. Švedas	Gegutė	Birbynės	II
J. Švedas	Du broliukai dobiliukai	Birbynės	III
J. Švedas	Prasigrokim	Birbynės	III

Birbynių duetui ir fortepijonui

V. Juozapaitis	Prisiminimas	LMTA	II
V. Paketūras	Duetas Nr. 1	LLMA	I
V. Paketūras	Duetas Nr. 2	LLMA	I
V. Paketūras	Duetas Nr. 3	LLMA	II

Birbynių duetui ir kanklėms

V. Bagdonas	Piemenukai	LKM	I
A. Balčiūnas	Piemenėliai	L	I
V. Budrevičius	Pajūrio pasaka	L	II
V. Budrevičius	Prie Nemunėlio	LKM	II
J. Gaižauskas	Mūsų kalneliai (aukšt. ir tenor.)	LKM	II
J. Gaižauskas	Polka-sutartinė	LKM	III
J. Karosas	Pajaunėjęs Nemunėlis	LKM	II
L. Povilaitis	Duetas (aukšt. ir tenor.)	LKM	II
P. Tamošaitis	Birbynėlė	L	III

Birbynių duetui ir liaudies instrumentų orkestrui

V. Budrevičius	Šventės aidai	S	II
J. Gaižauskas	Birbynių polka	LRTV	II
P. Tamošaitis	Telšių klumpakojis	S	II

Birbynių trio

V. Leimontas	Birbynininkų polka	Birbynės	I
J. Švedas	Daina be žodžių	Birbynės	I
J. Švedas	Eitinė	Birbynės	I

Birbynių trio ir liaudies instrumentų orkestrui

B. Gorbulskis	Vėjo šokis	LKM	III
---------------	------------	-----	-----

Birbynių kvartetui

A. Klova	Kodėl nelyja	LMTA	II
A. Lapinskas	Ūžia marelės	LKM	II
A. Lapinskas	Rasos sutartinė	LKM	III

Birbynių kvartetui ir fortepijonui

V. Juozapaitis	Pasveikinimas	LKM	II
----------------	---------------	-----	----

Stambios formos kūriniai birbynių kvintetui

A. Bražinskas	Kvintetas	LKM-L	III
J. Gaižauskas	Siuita	LKM-L	II
V. Juozapaitis	Kvintetas	LKM-L	III
V. Klova	Kvintetas	LLMA-L	III
V. Paketūras	Kvintetas-siuita	LLMA-L	III
A. Račiūnas	Siuita	S	II

Smulkios formos kūriniai birbynių kvintetui

J. Andrejevas	Rauda	S-LKM	III
V. Bagdonas	Penki dūdoniai	LLMA	II
V. Bagdonas	Pas mergele per girelę	LKM	II
E. Balsys	Skerco	LKM-S	III
A. Balčiūnas	Šalia kelio karčiama	S	I
V. Barkauskas	Parafrazė	LKM	II
V. Barkauskas	Skerco	LKM	II
A. Bražinskas	Tėviškės daina	LKM	I
A. Bražinskas	Skerco	LKM	III
A. Bražinskas	Augau pas motinėle	LKM-S	II
A. Bražinskas	Melodija	L	I
K. Brundzaitė	Ruduo	LKM	I
V. Budrevičius	Dzūkų polka	LKM-L	II
V. Budrevičius	Oi daluže	Birbynės	I
B. Dvarionas	Subatos vakarėlį	LKM-L	II
J. Gaižauskas	Sūpuoklių valsas	LLMA	I
J. Gaižauskas	Svečiuose pas dzūkus	LLMA	II
A. Klenickis	Kvintetas pučiamiesiems	LLMA	II
P. Tamošaitis	Linelis	LKM	I
P. Tamošaitis	Vestuvinis maršas	LKM	I
P. Tamošaitis	Kadrilis	LKM	I
P. Tamošaitis	Leliūnų kadrilis	LKM	II
P. Tamošaitis	Tverčiaus polka	LKM	II

P. Tamošaitis	Til-tan polka	S	II
V. Telksnys	Linksmas rudenėlis	LKM	I
V. Telksnys	Du gaideliai susipyko	LKM	I
R. Žigaitis	Gimtajame kaime	Birbynės	I
R. Žigaitis	Suvalkiečių šokis	Birbynės	II
V. Žilius	Karklyno žvirblelis	Birbynės	I

Birbynių sekstetui

V. Klova	Valsas	LKM	I
V. Klova	Preljudas	LKM	II
K. Rimkevičius	Žemaitiška polkutė	Birbynės	I
J. Švedas	Šešiaragis	L	II
P. Tamošaitis	Ievutė	Birbynės	II

Birbynių septetui

J. Juozapaitis	Lietuviškas šokis	LKM	III
----------------	-------------------	-----	-----

Kiti instrumentiniai kūriniai su birbynių kvinteto akompanimentu

Skrabalams ir birbynių kvintetui

V. Bagdonas	Genių kalvė	S	II
B. Dvarionas	Medinis žirgelis	L	II
V. Mikalauskas	Vasaros aidai	S	I
A. Mikelinskas	Genio polka	S	II
J. Švedas	Žirnių malūnas	L	II

Kanklėms ir birbynių kvintetui

V. Paketūras	Koncertas kanklėms	S	III
--------------	--------------------	---	-----

Orkestriniai kūriniai, kuriuose gali groti birbynių kvintetas

A. Bražinskas	Pirktinis kadrilis	S	I
A. Bražinskas	Gaidys	L	I
A. Bražinskas	Piemenų šokis	L	I
A. Balčiūnas	Pliauškutis	L	I
A. Balčiūnas	Žvirblelis	L	I
A. Balčiūnas	Lėlių šokis	L	I
J. Gaižauskas	Paskutinė polka	L	II
V. Klova	Sadutė	L	II
V. Klova	Kepurinė	L	I
E. Pilypaitis	Aukštaičių kadrilis	L	II
E. Pilypaitis	Dzūkų polka	L	II
E. Pilypaitis	Klumpakojis	L	I
E. Pilypaitis	Polka	S	II
E. Pilypaitis	Senių šokis	L	I
E. Pilypaitis	Šventinė polka	L	III
L. Povilaitis	Naktigoniai	L	II
L. Povilaitis	Jurginų valsas	L	I
P. Stepulis	Lenciūgelis	L	I
J. Švedas	Rugučiai	L	I

J. Švedas	Kartinis jaunelis	L	I
J. Švedas	Juodasis jaunelis	L	I
J. Švedas	Našlinis jaunelis	L	I
J. Švedas	Našlė	L	II
J. Švedas	Kubilas	L	I
J. Švedas	Išpirktuvių polka	L	II
J. Švedas	Sadutė	L	I
J. Švedas	Gaidys	L	I
J. Švedas	Uolinderis	L	II
J. Švedas	Oželis	L	I
J. Švedas	Šiaučiukas	L	I
J. Švedas	Blezdingėlė	L	I

Lietuvių autorių ir liaudies dainos solistui ir birbynių kvintetui

V. Bagdonas	Trijulė	S
V. Bagdonas	<i>l. d.</i> Ei, jojau, jojau	S
V. Bagdonas	<i>l. d.</i> Per laukelį jojau	S
A. Balčiūnas	<i>l. d.</i> Gaudžia miško ragas	S
K. Banaitis	<i>l. d.</i> Pabėk, bareli	S
V. Blūšius	<i>l. d.</i> Augin tėvas	S
A. Bražinskas	Senbernio daina	S
A. Bražinskas	Naktigonės daina	S
A. Bražinskas	Žvejo dainelė	S
J. Gaižauskas	<i>l. d.</i> Sėjau, sėjau rūteles	S
B. Gorbulskis	Senbernio svajonė	S
B. Gorbulskis	Pirmadienis	S
J. Indra	<i>l. d.</i> Ei, grietzle	S
J. Indra	<i>l. d.</i> Oželis	S
S. Jankus	<i>l. d.</i> Kas tas miežio grūdas	S
J. Juozapaitis	Mano pypkė kukavinė	S
V. Jurgutis	<i>l. d.</i> Akmenėli, nežėrėk	S
J. Karosas	<i>l. d.</i> Oi sesutėle, ką sudūmojai	S
V. Klova	<i>l. d.</i> Rūtelę žaliausią	S
V. Klova	<i>l. d.</i> O kur mes josim	S
V. Klova	<i>l. d.</i> Ralio, karvytės, namo	L
V. Klova	<i>l. d.</i> Generale, aš išginiau	L
V. Klova	<i>l. d.</i> Saulute, motute, užtekėk	L
V. Klova	<i>l. d.</i> Kieno ten gano	L
V. Klova	<i>l. d.</i> Saulele motinėle, ant mūsų	L
V. Klova	<i>l. d.</i> Kai aš mažas buvau	L
V. Klova	<i>l. d.</i> Šiū namo	L
A. Lapinskas	<i>l. d.</i> Pirš mane iš Danskos	S
A. Lapinskas	<i>l. d.</i> Pajūrėly pamarėly	S
A. Lapinskas	<i>l. d.</i> Ui, ui aš nuvargus	S
A. Lapinskas	<i>l. d.</i> Šunys loja	S
A. Lapinskas	<i>l. d.</i> Strazde, strazdeli	S
V. Laurušas	Ežerų krašto daina	S
P. Oleka	<i>l. d.</i> Stok ant akmenėlio	S
M. Petrauskas	Šią naktelę	L

L. Povilaitis	Gimtinė	S
L. Povilaitis	Gaspadoriui	S
S. Šimkus	<i>l. d.</i> Anoj pusėj Dunojėlio	S
J. Švedas	<i>l. d.</i> Senbernio daina	S
J. Švedas	<i>l. d.</i> Aš pašoksiu	S
J. Švedas	<i>l. d.</i> Žemaičių daktaro daina	S/L
J. Švedas	<i>l. d.</i> Palšas arklys	L
VI. Švedas	Šimtas upelių	S
P. Tamošaitis	<i>l. d.</i> Saulutė nusileido	L
P. Tamošaitis	<i>l. d.</i> Šeriau, šeriau žirgužėlį	S
P. Tamošaitis	<i>l. d.</i> Nuvedžiau į mišką	S
P. Tamošaitis	<i>l. d.</i> Oi slaunas vakarėlis	S
P. Tamošaitis	<i>l. d.</i> Oi tu senutėli	S
P. Tamošaitis	<i>l. d.</i> Pas mano tėvelį	S
P. Tamošaitis	<i>l. d.</i> Kad aš jojau	S
R. Žigaitis	<i>l. d.</i> Augo dygo apynėlis	L

ANSAMBLIO PROGRAMŲ PAVYZDŽIAI

I variantas

III kursas 5 semestras

K. Brundzaitė	Ruduo
P. Tamošaitis	Linelis
J. Švedas	Pakeltkojis

III kursas 6 semestras

J. Gaižauskas	Sūpuoklių valsas
A. Bražinskas	Augau pas motinėlą
B. Gorbulskis	Linksmoji šeimynėlė

IV kursas 7 semestras

J. Švedas	Tykiai, tykiai Nemunėlis teka
V. Klova	Skerco
S. Šimkus	<i>l. d.</i> Anoj pusėj Dunojėlio
J. Švedas	<i>l. d.</i> Senbernio daina (su vokalistu)

IV kursas 8 semestras

J. Andrejevas	Rauda
V. Paketūras	Skerco-fantazija
J. Švedas	Žirnių malūnas (su skrabalais solo)

V kursas 9 semestras

V. Klova	Kvintetas, I d.
J. Švedas	Intermezzo
V. Paketūras	Kanklių koncertas, I d. (su kanklių solo)

V kursas 10 semestras

V. Klova	Kvinteto II, III dalys ir finalas
A. Bražinskas	Skerco
B. Dvarionas	Medinis žirgelis (su skrabalais)

II variantas

5 semestras

V. Klova
V. Bagdonas
V. Budrevičius

Sutartinė
Pas mergelę per girelę
Džukų polka

6 semestras

V. Montvila
P. Tamošaitis
J. Gaižauskas

Saulė teka
Prie Mituvos
Svečiuose pas džukus

7 semestras

A. Bražinskas
B. Gorbulskis
V. Bagdonas

Melodija
Bosas kviečia šokti
Genių kalvė (su skrabalais)

8 semestras

T. Makačinas
P. Tamošaitis
V. Klova
V. Klova

Lopšinė ir Išdaiga
Muleikų polka
l. d. Šiū namo
l. d. Kai aš mažas buvau (su vokalistu)

9 semestras

B. Dvarionas
A. Bražinskas
J. Gaižauskas
J. Gaižauskas

Subatos vakarėly
Kvintetas (visas)
l. d. Ein bernelis
l. d. Sėjau, sėjau rūteles (su vokalistu)

10 semestras

V. Montvila
J. Juozapaitis
E. Balsys

Saulė teka
Kvintetas (visas)
Skerco

III variantas

5 semestras

A. Balčiūnas
V. Klova
P. Tamošaitis

Žvirblelis
Sadutė
Til-tan polka

6 semestras

J. Švedas
A. Bražinskas
P. Tamošaitis
P. Tamošaitis

Daina be žodžių
Pirktinis kadrilis
l. d. Kad aš jojau
l. d. Oi slaukus vakarėlis (su vokalistu)

7 semestras

J. Švedas
V. Barkauskas
L. Povilaitis
L. Povilaitis

Išpirtuvių polka
Parafrazė
Gimtinė
Gaspadoriai (su vokaliniu duetu)

8 semestras

V. Bagdonas	Penki dūdoriai
V. Barkauskas	Skерco
A. Bražinskas	Naktigonės daina
A. Bražinskas	Senbernio daina (su vokaliniu duetu)

9 semestras

A. Račiūnas	Siuita (visa)
V. Juozapaitis	Piemenėliai
V. Bagdonas	Trijulė
P. Tamošaitis	<i>l. d.</i> Pas mano tėvelį (su vyrų vokaliniu ansambliu)

10 semestras

V. Klova	Baladė
V. Paketūras	Kvintetas-siuita
V. Paketūras	Koncertas kanklėms (visas, su kanklių solo)

IV variantas**5 semestras**

J. Švedas	Sadutė – Uolinderis
E. Pilypaitis	Aukštaičių kadrilis
J. Karosas	<i>l. d.</i> Oi sesutėle, ką sudūmojai
J. Švedas	<i>l. d.</i> Aš pašoksiu (su vokaliste)

6 semestras

A. Bražinskas	Pirktinis kadrilis
R. Žigaitis	Gimtajame kaime
V. Blūšius	<i>l. d.</i> Augin tėvas
R. Žigaitis	<i>l. d.</i> Augo dygo apynėlis (su baritonu)

7 semestras

J. Švedas	Meškos ir gervės šokis
V. Juozapaitis	Tauragniečių polka
A. Lapinskas	Pirš mane iš Danskos
A. Lapinskas	Ui, ui, aš nuvargus (su vokalistu)

8 semestras

V. Telksnys	Du gaideliai susipyko – Linksma rudenėlis
A. Bražinskas	Skерco
V. Klova	<i>l. d.</i> Ralio, karvytės, namo
V. Klova	<i>l. d.</i> Kieno ten gano (tenorui)

9 semestras

A. Bražinskas	Tėviškės daina
V. Montvila	Aukštaitijos triptikas
K. Banaitis	<i>l. d.</i> Pabėk, bareli
V. Bagdonas	<i>l. d.</i> Per laukelį jojau (baritonui)

10 semestras

J. Andrejevas	Rauda
E. Balsys	Skerco
V. Paketūras	Kvintetas – Siuita
P. Tamošaitis	<i>l. d.</i> Šėriau, šėriau (vokaliniam oktetui)

UŽSIENIO KOMPOZITORIŲ KŪRINIAI**Duetai**

D. Altenberg	Fuga dviem trimitams	I
L. van Beethoven	Trys duetai dviem klarnetams	II
E. Bozza	Dialogai dviem trimitams	II
E. Botiarov	Trys pjesės trimitui ir trombonui	I
A. Glazunov	Dešimt mažų duetų įvairiems pučiamiesiems instrumentams	II
D. Krivickas	Du duetai trimitui ir trombonui	I
F. Kulan	Trys koncertiniai duetai dviem fleitoms	II
W. A. Mozart	Šėši duetai dviem klarnetams	II
W. A. Mozart	Trys duetai dviem fleitoms	II
F. Poulenc	Sonata dviem klarnetams	III
F. Poulenc	Sonata klarnetui ir fagotui	III
J. Siqueira	Divertismentas fleitai ir klarnetui	III
J. Siqueira	Penkios invencijos dviem fleitoms	III
J. Siqueira	Penkios invencijos dviem obojams	III
J. Siqueira	Penkios invencijos dviem trimitams	II
H. Tomasi	Duetai dviem fagotams	II
E. Tumanjan	Šėši duetai dviem trimitams armėnų liaudies temomis	II

Trio

D. Altenberg	Polonezas trims trimitams	I
W. F. Bach	Trio dviem fleitoms ir fagotui Nr. 1, 2	I
L. van Beethoven	Trio C-dur dviem obojams ir anglų ragui op. 87	III
L. van Beethoven	Variacijos W. A. Mozarto operos „Don Žuanas“ tema dviem obojams ir anglų ragui	III
B. Britten	Fanfara trims trimitams	III
I. Dvořák	Maršas ir Valsas trimitui, valtornai ir trombonui	I
G. F. Händel	Sonata trims trimitams	II
G. F. Händel	Fugetė trims valtornoms	II
G. F. Händel	Sonata obojui, fagotui ir bosui	I
M. Kořínek	Trio A-dur dviem obojams ir anglų ragui	III
G. Kohan	Divertismentas fleitai, klarnetui ir fagotui op. 12	II
F. Kulan	Trio trims fleitoms	II
E. Makarov	Maršas ir Valsas trimitui, valtornai ir trombonui	I
R. Maroš	Serenada obojui, klarnetui ir fagotui	III
D. Milhaud	Trio obojui, klarnetui ir fagotui	III
M. Milman	Trio fleitai, klarnetui ir fagotui	II
D. Melkin	Trio obojui, klarnetui ir fagotui	II
I. Mizo	Variacijos trims trimitams	I
I. Pauer	Divertismentas trims klarnetams	III

V. Piston	Trys pjesės fleitai, klarnetui ir fagotui	III
F. Poulenc	Sonata valtornai, trimitui ir trombonui	III
A. Russel	Andante obojui, klarnetui ir fagotui	II
A. Sekeli	Divertismentas obojui, klarnetui ir fagotui	II
M. Spisak	Sonatina obojui, klarnetui ir fagotui	III
V. Ščiulokov	Tercetas trimis trimitams	II
K. Volkov	Keturios pjesės trimis trimitams	II

Kvartetai

N. Aleksandrova	Siuita pučiamųjų instrumentų kvartetui ²⁴	II
J. S. Bach	Fuga F-dur dviem trimitams, valtornai ir trombonui	II
J. S. Bach	Choralai Nr. 72, 331, 338 (t. p. sudėčiai)	II
E. Bozza	Trys pjesės pučiamųjų instrumentų kvartetui	II
I. Boldirev	Kvartetas pučiamiesiems instrumentams	II
V. Brant	Kvartetai: dviem trimitams, valtornai ir trombonui. keturiems trimitams	II
J. Ceiger	Siuita estų liaudies temomis pučiamųjų instrumentų kvartetui	II
N. Čemberdži	Koncertino pučiamųjų instrumentų kvartetui	II
N. Čerepnin	Šeši kvartetai keturioms valtornoms	III
V. Djačenko	Aštuonios pjesės dviem trimitams ir dviem trombonams	II
S. Džerbašjan	Humoreska dviem trimitams, valtornai ir trombonui	III
R. Gabičvadzė	Divertismentas pučiamųjų instrumentų kvartetui	III
A. Gabrielli	Ričerkaras dviem trimitams ir dviem trombonams	I
D. Gendelev	Kvartetas rusų liaudies temomis pučiamųjų instrumentų kvartetui	I
A. Glazunov	Andante trimitui, valtornai ir dviem trombonams	I
D. Christov	Siuita „Raudonoji kepuraitė“ dviem trimitams, valtornai ir trombonui	I
V. Kaap	Siuita pučiamųjų instrumentų kvartetui	II
A. Leman	Kamerinė simfonija pučiamųjų instrumentų kvartetui	III
J. Levitin	Siuita pučiamųjų instrumentų kvartetui	II
D. Melkich	Kvartetas pučiamiesiems instrumentams	I
B. Mokrousov	Kvartetas dviem trimitams, valtornai ir trombonui	II
N. Rakov	Trys miniatiūros pučiamųjų instrumentų kvartetui	I
A. Simon	Kvartetas dviem trimitams, valtornai ir trombonui	II
K. Stamic	Kvartetas pučiamiesiems instrumentams	II
I. Šamo	„Ukrainiečių kvartetas“ pučiamiesiems	II
V. Ščelokov	Siuita keturiems trimitams	II
S. Vasilenko	Kvartetas liaudies temomis pučiamiesiems	II
E. Villa-Lobos	Kvartetas pučiamiesiems instrumentams	III

Kvintetai

A. Aliabjev	Kvintetas fleitai, obojui, klarnetui, valtornai ir fagotui	I
M. Arnold	Trys pjesės pučiamųjų instrumentų kvintetui ²⁵	II
J. S. Bach	Trys simfonijos dviem klarnetams, dviem valtornoms ir fagotui Es-dur, B-dur, Es-dur (aranž. F. Šteino)	II

²⁴ Čia ir toliau turima omenyje sudėtis – fleita, obojus, klarnetas ir fagotas.

²⁵ Čia ir toliau numatoma klasikinių pučiamųjų kvinteto sudėtis – fleita, obojus, klarnetas, valtorna ir fagotas.

J. S. Bach	Kvintetas fleitai, obojui, klarnetui, valtornai ir fagotui (aranž. R. Marošo)	I
S. Barber	„Vasaros muzika“ pučiamųjų instrumentų kvintetui	III
Ž. M. Damas	Septyniolika variacijų pučiamųjų instrumentų kvintetui	III
F. Danci	Kvintetai pučiamiesiems instrumentams Nr. 1, 2 op. 56	II
C. Debussy	„Negriukas“ pučiamųjų instrumentų kvintetui (aranž. E. Bozza)	II
J. Falik	Kvintetas pučiamiesiems instrumentams	II
F. Farkaš	Serenada pučiamųjų instrumentų kvintetui	II
Ž. Franse	Kvintetas pučiamiesiems	II
P. Hindemith	„Mažoji kamerinė muzika“ Nr. 2 op. 24 pučiamųjų instr. kvintetui	III
Ž. Iber	Trys trumpos pjesės pučiamųjų instrumentų kvintetui	III
R. Maroš	Lengvoji muzika pučiamųjų instrumentų kvintetui	III
D. Milhaud	„Karaliaus Rene kaminas“ pučiamųjų instrumentų kvintetui	III
E. Miagi	Ostinato pučiamųjų instrumentų kvintetui	III
W. A. Mozart	Divertismentas pučiamųjų instrumentų kvintetui (aranž. R. Marošo)	I
W. A. Mozart	Divertismentai: fleitai, obojui, dviem klarnetams ir fagotui Nr. 1, 2, 4, dviem fleitoms (obojam), dviem klarnetams ir fagotui Nr. 3	II
G. Onslöv	Kvintetas pučiamiesiems op. 81	II
H. Ote	Trys pjesės pučiamųjų instrumentų kvintetui	II
A. Pärt	Kvintetas pučiamiesiems	II
T. Ramanis	Siuita pučiamųjų instrumentų kvintetui	II
D. Ranki	Pentaerofonija pučiamųjų instrumentų kvintetui	III
A. Rejha	Kvintetai fleitai, klarnetui, valtornai ir fagotui: Nr. 2 Es-dur, op. 88. Nr. 6 C-dur, op. 91	I
A. Setje	Kvintetas pučiamiesiems G-dur	III
S. Slonimskij	Dialogai pučiamųjų instrumentų kvintetui	III
E. Svetlanov	„Kaimiški paros laikai: Rytas, Vidurdienis, Vakaras, Naktis“ pučiamųjų instrumentų kvintetui	II
A. Schönberg	Kvintetas pučiamiesiems	III
I. Vinče	Divertismentas pučiamųjų instrumentų kvintetui	II
E. Villa-Lobos	Kvintetas pagal Šorosą pučiamųjų instrumentų kvintetui	III

Vilnius, 1988 m.

Programa studentams „Kamerinis muzikavimas birbyne“ patvirtinta LTSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos Redakcinės komisijos.

Rankraštis atiduotas spaudai (26 p.)²⁶.

²⁶ Nėra žinoma, kas ruošėsi spausdinti šią programą.

Mūsų kamerinė grupė VI pasauliniame festivalyje

Šia proga norėčiau su kolegomis saviveiklininkais pasidalinti savo įspūdziais, supažindinti su mūsų ansambliuko darbu, papasakoti apie sąjunginį ir pasaulinį konkursus.

Kai spaudoje paskelbė apie VI pasaulinį studentų ir jaunimo festivalį, mes, Valstybinio dainų ir šokių liaudies ansamblio jaunieji artistai, kaip ir visos mūsų šalies bei pasaulio jaunimas, norėjome kuo nors prisidėti prie šios puikios jaunystės ir taikos šventės. Mintį sukurti mažą kamerinį ansambliuką iškėlė TSRS liaudies artistas J. Švedas. Mes subūrėme aštuonių žmonių grupelę, kurią sudarė šešerios kanklės (ketverios aukštosios, bosinė ir kontrabosinė), solistas-vokalistas ir birbynininkas. Žinoma, tokiai mažai sudėčiai reikėjo turėti ir tam tikrą repertuarą. Šiuo klausimu mums padėjo kompozitoriai J. Švedas, B. Dvarionas, J. Gaižauskas.

Jau iš pat pradžių užsibrėžėme tikslą – pakelti liaudies instrumentinę muziką į tinkamą muzikinį profesionalų lygį. Tam buvo geros sąlygos: iš aštuonių mūsų grupės žmonių šeši yra baigę Valstybinę konservatoriją (Zita Stepulienė, Regina Tamošaitienė, Birutė Trugatėlytė, Antanas Žemaitis, Romualdas Monkelevičius ir Pranas Tamošaitis), du – Valstybinės konservatorijos diplomantai (Irena Balčytė ir Virgilijus Noreika). Dirbom negailėdami jėgų. Išnagrinėjome kiekvieną muzikinę frazę, taktą, įsigilinome į kiekvieno atliekamo kūrinio charakterį. Mums daug padėjo mūsų konsultantai Pr. Stepulis, J. Švedas, B. Dvarionas. Ir nors programą techniniu ir ypač muzikiniu atžvilgiu pasirinkome nelengvą, tačiau palyginti gana greitai galėjome pasidžiaugti pirmaisiais savo darbo rezultatais – respublikinėje perklausoje užėmėm pirmą vietą ir iškovojom teisę vykti į Pasaulinį jaunimo festivalį.

Pilni vilčių, nemažai padirbėję, išvykom į jaunystės miestą Maskvą.

Maskva mus pasitiko puikiai pasipuošusi. Taip norėtuši visur pabuvoti, viską pamatyti! Bet prieš mus atsakingas uždavinys – gerai pasirodyti sąjunginiame jaunųjų atlikėjų konkurse. Juk mes esame respublikos jaunimo pasiuntiniai, mūsų žingsnius seka visa Lietuva, ir mes negalime jos apvilti. Taip galvojome visi ir rimtai ruošėmės konkursui.

Jaunųjų atlikėjų konkurse mūsų grupė pasirodė gerai: užėmėme II vietą. Mums buvo įteikti sidabro medaliai ir laureatų diplomai, taip pat suteikta teisė dalyvauti pasauliniuose konkursuose. Vystantis lietuvių liaudies menui, mūsų

grupė pirmą kartą istorijoje lietuvių liaudies instrumentus ir muziką pristatė pasaulinėje scenoje.

Tarybų Sąjungos konkursinė delegacija (mažos grupės iki 8 žmonių ir įvairių žanrų solistai) buvo apgyvendinta keliolika kilometrų už Maskvos, Vyšniakų gyvenvietėje. Tai puiki kurortinė vietovė su gražiais dideliais parkais, tvenkiniais, visiškai netoli nuo Kuskovo sodybos muziejaus.

Mūsų konkursinei grupei buvo sudarytos geriausios sąlygos tinkamai pasiruošti pasauliniams konkursams. Čia buvo nustatytas dienos režimas poilsiui, repeticijoms, pasivaikščiojimams. Kiekvieną dieną mes, kaip ir kiti konkursų dalyviai, salėse galėdavome repetuoti po 6 valandas. Konsultacijas, esant reikalui, suteikdavo net Maskvos muzikai. Iš viso čia buvo apie 250 jaunuolių ir merginų iš įvairių sąjunginių respublikų. Užsimezgė naujos pažintys, taip pat susipažinome su brolišku tautų liaudies instrumentais, liaudies muzika.

Artėjo konkursų dienos. Kadangi mūsų grupė I ture turėjo dalyvauti kiek vėliau negu kiti kolektyvai, galėjome pasiklausti ir savo varžovų iš užsienio. Pasauliniame liaudies instrumentų muzikos konkurse dalyvavo daug kolektyvų. Pavyzdžiui, vien liaudies instrumentų solistų buvo 90, 15 kamerinių ansamblių ir kt. Šie visi kolektyvai buvo stiprūs muzikiniu atžvilgiu, įdomūs nacionaliniu koloritu ir senoviniais originaliais instrumentais.

Puikiai grojo didžiosios Kinijos jaunieji pasiuntiniai. Nepaprastu muzikos pajautimu jie stebino visus sėdinčius konkurso salėje. Reikia pažymėti, kad kinai turi labai daug įvairių liaudies instrumentų, turtingų savo specifinių muzikinių tembrų, savybių. Jų teko girdėti ir matyti apie 15 rūšių (styginių ir pučiamųjų).

Labai gerą įspūdį paliko čekoslovakų ir vengrų cimbolistai, tikri virtuozai. Puikių solistų ir ansamblių buvo iš Indijos, Norvegijos, Lenkijos, Izraelio, Suomijos ir kitų šalių. Varžytis su tokiais rimtais konkurentais buvo gana sunku, bet mes pasitikėjome savo jėgomis, tikėjome, kad mūsų kanklės, skudučiai ir birbynė užims tinkamą vietą tarp pasaulio instrumentų. Pasitikėjimas mūsų neapvyklė. Jau I konkurso ture mūsų grupė pasirodė labai gerai ir surinko 23,85 balo (iš 25). Mūsų liaudies muzika, instrumentai, ypač birbynė, visiems patiko, daug kas jais susidomėjo. Su dar didesniu pakilimu ruošėmės II turui, kuris buvo dar aukštesnio lygio. Grupė surinko 24,28 balo – daugiausia balų konkurse.

Labai gerai konkurse pasirodė pasaulinio konkurso laureatas, mūsų kamerinės grupės solistas-vokalistas, kuriam akompanavome, – Virgilijus Noreika. Jis meistriškai padainavo lietuvių liaudies dainas. Jis atliekant buvo justai tikrai aukšta muzikos kultūra.

Mes iškovojoje aukso medalį ir garbingą laureato vardą. Tai didelis atpildas už mūsų triušą. Mes džiaugiamės, kad neapvylėme savo respublikos, kad išskėlėme lietuvių liaudies instrumentinę muziką.

Apie mūsų ansambliuką gerai atsiliepė ir užsienio svečiai. Tarptautinio konkurso komisijos pirmininkas Prahos konservatorijos profesorius Ladislavas Vachulka (Čekoslovakija) sakė: „Ansambelis iš tikrųjų puikus. Kolektyvas labai gerai perteikia savo liaudies muzikos kultūros nacionalinius ypatumus. Ansamblio darnumas, mokėjimas įsijausti į atliekamą kūrinį ir visiškai perteikti jį klausytojams – štai kur glūdi šio kolektyvo meistriskumas.“

Tokių aukštus rezultatus mes galėjome pasiekti tik dėl vyriausybės rūpinimosi lietuvių liaudies menu, liaudies kūryba.

Iškovoti laureatų vardai mus įpareigoja dar daugiau dirbti, kelti muzikinį meistriskumą, ieškoti naujų kelių plėsti liaudies instrumentų technines galimybes.

PRANAS TAMOŠAITIS, Pasaulinio ir Sąjunginio konkursų laureatas
Meno saviveikla, 1957, Nr. 4.

Mokytojo priesakas

Mirtis, tarsi netikėtai atūžusi vėtra, išrovė iš lietuvių muzikos šeimos galiūną, kurio darbai, nuopelnai tėviškės menui neįkainojami. Didžiulį nuostolį patyrė lietuvių muzikų šeima, kultūrinė visuomenė ir ypač mes, buvę Jono Švedo mokiniai, kuriems mylimo profesoriaus tėviškas žodis visad buvo brangus ir reikalingas.

Šis talentingas menininkas ir taurus žmogus surinko daug muzikinių liaudies meno lobių, subtiliai suvokė liaudies muzikos dvasią, buvo išstudijavęs jos muzikavimo būdus. 1940 metais subūręs pirmąjį profesinį lietuvių liaudies ansamblį ir sėkmingai jam vadovavęs beveik du dešimtmečius, J. Švedas atliko epochinės reikšmės darbą ir nusipelno ypatingos vietos lietuvių kultūros istorijoje. Juk su ansamblio įkūrimu, jo koncertine veikla lietuvių daina ir šokio melodija iš šiaudinės kaimo pastogės išėjo į profesionaliąją estradą ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje. Kiek pasididžiavimo ir džiaugsmo mums buvo, kai šis Lietuvos reprezentacinis kolektyvas pirmąkart demonstravo pasauliui lietuvių muzikinį liaudies meną. Man teko laimė groti birbyne J. Švedo sukurtus

piemenėlio raliavimus koncertuose tarptautinėje Briuselio parodoje, Suomijos ir daugelio kitų užsienio šalių koncertų salėse, pajusti, koki didžiulį įspūdį darė žmonėms ši muzika. O kiek lietuviškų ansamblių, kiek puikių muzikantų šiandien skudučiuoja, groja kanklėmis, lumzdeliais, birbynėmis...

Rašydamas šias eilutes, žvelgiu į paskutinę velionio partitūrą – Baladę kanklėms ir birbynei. Kompozitorius ją dedikavo kanklininkei R. Tamošaitienei ir man, buvusiems savo mokiniams. Reikšdami begalinę pagarbą ir dėkingumą autoriui, ją atliksime artėjančiame „Sutartinės“ ansamblio (įkurto J. Švedo iniciatyva) 15-mečio koncerte.

J. Švedas – talentinga ir drauge labai kukli asmenybė – lietuvių kultūrai paliko nepaprastai daug. Be visų kitų nuopelnų, jis išmokė mus optimistiškai žvelgti į ateitį, puoselėti liaudies meną. Lenkdamiesi šviesiam jo atminimui, mes, didelis būrys jo mokinių, pažadame garbingai vykdyti šį kilnų velionio priesaką.

PRANAS TAMOŠAITIS
Literatūra ir menas, 1971 spalio 23.

Ištrauka iš straipsnio apie „Rūtos“ ansamblį

1965 m. įvyko pirmasis medikų ansamblio koncertas. Nuo to laiko saviveiklininkų kolektyvas sėkmingai pasirodo visuose meno saviveiklos konkursuose, dainų šventėse.

„Rūtos“ dainų klausėsi ir šokiais gėrėjosi Odesos, Kišiniovo, Rygos, Talino, Maskvos, taip pat Vokietijos Demokratinės Respublikos ir Lenkijos Liaudies Respublikos miestų gyventojai.

Meno vadovas – LTSR nusipelnęs artistas P. TAMOŠAITIS

Choro vadovas – V. VERSECKAS

Šokių grupės vadovas – J. GIEDRAITIS

Orkestro vadovai – R. APANAČIUS, I. KEDAINYTĖ, R. TAMOŠAITIENĖ

Kaip šiandien prisimenu visų mūsų lietuviškų dainų ir šokių liaudies ansamblių tėvo Jono Švedo žodžius, pasakytus prieš 15 metų, po pirmojo „Rūtos“ koncerto: „Jūs jau susirgote „ansamblio liga“ ir niekad gyvenime nepagysite. Tik žinokite, kad jūsų kolektyvas – liaudies ansamblis. Ir visa tai, ką paėmėte

iš liaudies, turėsite jai ir sugrąžinti. Visus tuos liaudies meno turtus, lobius, meniškai apdailintus, papuoštus jūsų pačių triūsu ir meile.“

Didžiojuosi, kad man teko laimė būti Jono Švedo mokiniu. Kaip ir visi kompozitoriaus mokiniai, sergu išpranašauta „ansamblio liga“. Nuo jos manęs nepajėgia išgydyti net ir medikai ansambliciai, nes patys nuo pirmojo koncerto „serga“. Ir lai „serga“...

P. TAMOŠAITIS, LTSR nusipelnęs artistas, „Rūtos“ meno vadovas
Lietuvos liaudies ansambliai. Liaudies ansamblių šventė
1972. Vilnius: Mintis, 1972.

Eterio muzika – kokia ji?

Visi mes atiduodame pirmenybę gyvajai muzikai, mielai lankome filharmoniją ir Paveikslų galeriją, tačiau ne mažiau susidomėję klausomės muzikos ir per televiziją bei radiją. Todėl norėtusi pasidalyti kai kuriomis mintimis apie TV muzikines laidas ir radijo įrašus, juoba kad tos mintys kyla ne tik profesionalams, bet gal ir eiliniams muzikos klausytojams.

Televizijos studijoje koncertuoti yra nelengva – atlikėjas publikos nemato, o jį tuo tarpu stebi tūkstančiai akių. Žiūrovai jaučia kūrybinį atlikėjo nerimą, vertina atlikimą, o atsilyginti jam aplodismentais negali.

Tai ir yra TV specifika.

TV laidos metu atlikėjui talkininkauja garso režisierius, reguliuojantis santykį tarp solisto ir akompanimento, pagal prietaisų parodymus leidžiantis į eterį kokybišką muzikinį garsą. Tačiau kartais jis prasilenkia su atlikėjų interpretaciniu planu. Paprastai solo partija labai ryškiai iškeliamą, o akompanimento beveik negirdėti. Būtų pusė bėdos, jei akompanimentas turėtų palydimąją funkciją. Visiems aišku, kad sonatose įvairiems instrumentams ir fortepijonui abi partijos yra lygiavertės. Tačiau ir čia fortepijonas, lyg šešėlis, nedrąsiai lydi savo kolegą, pratrūkdamas visu garsu tik savo solo vietose.

Nežinia, kokiais sumetimais (gal bijomasi sugadinti aparatūrą ar pan.) visiškai suniveliojama ir atlikėjo dinaminė skalė. Sakysim, solistas labai tyliai, subtiliai dainuoja (ar groja), o prie TV ekrano sėdintysis girdi tą subtilumą visu garsu. Atlikėjas dinamiką išvysto, pasiekia kulminaciją, dainuoja (ar groja) *fortissimo* – kur tau! – iš TV muzika sklinda lygiai tokiu pat garsumu, tik dar gerokai nutolusi, neparemta akompanimento. Eidami koncertuoti į TV,

atlikėjai gerai susirepetuoja, apgalvoja visus dinامينius niuansus (taip pat ir santykį tarp solisto ir akompanimento) ir studijoje savo meną nuoširdžiai demonstruoja net neįtardami, kad dinamiką ir kitus subtilius dalykus kažkas jau daro už juos.

Tai kam tada repetuoti, gaišti brangų laiką? Iššina, kad garso režisierius, pirmasis atlikėjų pagalbininkas, turėtų suderinti su jais ir interpretacinį planą. O dabar gaunamas atvirkštinis rezultatas. Minėti dalykai yra būdingi visiems TV koncertams ir anaipol neprisideda prie jų kokybės.

Žinoma, TV laidos-koncertai savo santūriom dekoracijom, nepriekaištinga režisūra, puikiu televizijos operatorių darbu apskritai palieka malonų išpūdį. Norėję tik, kad ir muzikinė laidų pusė būtų pakankamai profesionali.

TV mus pradžiugina vienu kitu tiesioginiu koncertu per savaitę ar mėnesį, o radijas muziką perduoda kasdien įrašų pavidalu (neskaitant transliacijų).

Įrašus radijo studijoje įrašinėja daugybė respublikos atlikėjų ir kolektyvų. Fonotekoje sukaupti didžiuliai šios rūšies muzikos lobiai. Ir Tarybų Lietuvos radijas veik kiaušą dieną juos labai profesionaliai perduoda plačiam klausytojų auditorijai. Įrašų kokybė yra labai gera – negirdėti techninio broko, pašalinių garsų ir netiksliai atliekamų gaidų. Atrodytų, kad visu tuo belieka tik džiaugtis ir linkėti studijai dar didesnių kūrybinių laimėjimų ir dar preciziškesnių įrašų, jeigu... klausydami jų, girdėtume tikrąją, gyvą, nuoširdžią muziką. Savime suprantama, įrašas niekada neatstos gyvosios muzikos, nors... Bet geriau pasekime, kaip įrašai įrašomi.

Pagrindinis radijo garso režisierių reikalavimas – kuo tiksliau atlikti kūrinį, nesukelti pašalinių garsų, vengti kraštutinės dinamikos. Reikalavimai visiškai pagrįsti. Bet pamėgink, žmogau, juos įvykdyti! Apie kokį nors kūrybinį nerimą įrašo metu negalima nė kalbėti (be kita ko, atlikėjas lieka su mikrofonu, o ne su žiūrovais). Visas dėmesys nukreiptas į tai, kad per garsiai neatsikvėptum, nesušnarintum verčiamų gaidų ir pan. Stengdamasis uoliai laikytis visų tonmeisterio reikalavimų, atlikėjas sukausto save. Nuoširdumas ir kūryba atliekant kūrinį automatiškai nueina į antrą planą. Ir stengiamės groti nekvėpuodami, nepasiduodami emocijoms, nes puikiai žinome, kad pirmas variantas dažniausiai nepavyks (neiškentę kur nors „subraškėsime“ ar nelabai tiksliai intonuosime). Sąžiningai įgrosime dar du tris kartus, tonmeisteris padėkos, pasakys, kad iš šių trijų variantų „sulipdys“ kūrinį. Ką ir šnekėti, vienodai tuos kelis kartus nepagrosime, tai ir įrašas bus sudurstytas iš kelių nuotaikos ir įkvėpimo gabalų. Techniniu požiūriu toks įrašas pasirodys nepriekaištingas. Tačiau prarandame patį brangiausią dalyką muzikoje – atlikėjo kūrybą ir nuoširdumą. Koncerto

metu net ir pats reikliausias klausytojas atleis atlikėjui už mažą netikslumą ar klaidelę, nes juk svarbiausia – kūrinio esmės atskleidimas. Radijo įrašų studijoje tai, mūsų supratimu, apverčiama aukštyn kojomis. Visas dėmesys sutelkiamas į detales, per kurių tikslinimą ir kartojimą (tam sugaištama daugybė laiko, nuvargsta atlikėjas) kūrinio visuma, esmė išblanksta. Gyvosios muzikos įspūdžio nepasiekiamo.

Užsienio šalių radijo studijos įrašams stengiasi suteikti gyvo atlikimo įspūdį. Muzikos kūriniai įrašomi vienu, labai retai dviem bandymais. Visiškai nesivaikoma nereikalingos precizijos, nenatūralaus švarumo. (Vienam šių eilučių autorių teko įrašinėti Helsinkio ir Varšuvos radijo studijose. Tą patį gali patvirtinti ir dauguma respublikos atlikėjų, įrašinėjusių įrašus užsienyje.) O, pavyzdžiui, naujuosiuose Paryžiaus radijo rūmuose įrengtos net įrašų studijos-koncertų salės. Kelias valandas trunkantis operos spektaklis ar koncertas įrašomas, dalyvaujant publikai. Apie kokį nors įrašo daugiavariantiškumą negali būti nė kalbos – muzika užfiksuojama su visomis atsitiktinėmis klaidomis ir pašaliniais triukšmais. Tokių pavyzdžių būtų galima suminėti be galo daug.

Kyla klausimas, kodėl tik pas mus atlikėjo kūryba, jo interpretacijos nuosirdumas paverčiamas kažkokiu negyvu muzikos pakaitalu, bedvasiu surogatu? Dėl ko taip „distiliuojama“ muzika? Mes ne prieš televizijos laidas-koncertus ir radijo įrašus. Mes už tokį muzikos propagavimo būdą. Norėtūsi tik, kad eterio muzika būtų gyva, pilnakraujė.

ROMUALDAS APANAVIČIUS, PRANAS TAMOŠAITIS
Literatūra ir menas, 1973 balandžio 7.

Žiupsnelis atsiminimų

Stojamieji egzaminai į Valstybinę konservatoriją. Stoviu plačiai saulės apšviestame konservatorijos koridoriuje priešais J. Švedą ir stebiu šį garsų žmogų. Neaukštas, atlapotais marškiniais, veidas apskritas kaip mėnulis, plaukai nukirpti ežiuku ir styro į visas puses, viena akis šelmiškai primerkta. Ir tai maloniai nuteikia, nors ir jaudinuosi.

– Tai, sakai, birbyne groti nenori, nori pūsti lamzdelį... Taip... Tai štai ką tu, kaimo bernužėli, negalvok, kad atvažiavai pyragėlių valgyti, čia reikia smarkiai dirbti, jei nori, kad kas nors iš tavęs išeitų... O jis, mat, – per sunku

birbynę. O ar pats kada nors pūtei tą birbynę, ar ją bent matei? – Ir po pauzės: – Jei mano kalba tau nepatinka, drožk atgal į savo Jurbarką ir grok armonika vakaruškose...

– Bet, profesoriau...

– Jokių bet. Man reikia birbynės pūtikos. Be kita ko, girdėjau, kad nelen-gvai vertiesi. Taigi, šiandien pat, ketvirtą popiet, ateik į liaudies ansamblį, pati-krinsim balsą. Gal tiksi ansamblio choristu. Su sąlyga, jei per keturis mėnesius išmoksi pūsti birbynę ir pereisi į orkestrą.

Aišku, sutikau be optimizmo. Ir baimė, ir nepasitikėjimas... O vis dėlto negaliu atleisti už tą „kaimo bernužėlį“. Juk Jurbarkas ne koks kaimas...

Tiesą pasakius, į konservatoriją stojau be specialaus muzikinio pasiruošimo, mokėjau groti tik akordeonu. O lamzdelio imtis patarė mano gimnazijos mokytojas: „Prašyk, kad tau duotų pūsti lamzdelį. Birbynę pūsti sunku, dar džiovą gausi...“

Nežinau, ar J. Švedas supranta, ką šią minutę galvoju. Jis tebestovi ir šelmiškai šypsosi... Viena akutė dar labiau primerkta.

– Tai sutarėm? Dabar drožk laikyti egzaminų... Tarp kitko, apsikirpk plaukus – esi panašus į kaliausę iš avižų...

Tai bent profesorius, pagalvojau.

Prasidėjo sunkus, bet įdomus darbas. Tris mėnesius ansamblio chore traukiau baritonu, užsispyręs pūčiau birbynę ir mėnesiu anksčiau nustatyto termino buvau perkeltas į liaudies instrumentų orkestrą. Visur lydėjo akylas J. Švedo žvilgsnis, profesorius nuolat ko nors klausdavo, patardavo, pataisydavo, kartais ir pabardavo. Tačiau nepiktai.

Lankiau J. Švedo skaitomas aranžavimo paskaitas. Jos buvo nepaprastai įdomios, o profesorius mums buvo labai reiklus, kaip ir pats sau. Atsimenu, kartą kiek pavėlavau, ir profesorius žvilgtelėjęs į laikrodį priminė: „Tamsta pavėlavai dvi minutes trisdešimt penkias sekundes. Tiek pat laiko vėliau išeisi iš auditorijos, ir kad tai būtų paskutinis kartas!“

Pastebėjęs, kad studentas neraginamas domisi aranžavimu, stengdavosi duoti daugiau ir įdomesnių kompozicijų, negailėdavo laiko ir mielai ilgėliau pasėdėdavo klasėje.

Kartą man sako:

– Matau, kad aranžavimas tau prie širdies. Kitam kartui pabandyk sukomponuoti paprastą polką, nors ir birbynių kvintetui. Tikriausiai daug esi grojęs akordeonu. Prisimink liaudies melodiją, ją suharmonizuok ir instrumentuok.

Kai suabejojau, padaršino. Po kelių dienų atnešiau paprastą polkutę, kuri tikrai buvo prastai suharmonizuota.

– Na, matai – šis tas išėjo. Toliau bus geriau. O dabar tą pačią polkutę pabandyk parašyti kitaip negu visos polkos. Sakysim – pirma dalis ne aštuonių, o devynių ar dešimties taktų.

Prisimenu, profesorius labai nemėgdavo, jei mes palikdavom rašybos klaidų – ar natose, ar rašiniuose. Pats niekuomet rašydamas neklysdavo, natas rašydavo tiesiog kaligrafiškai.

Kartą radęs kažką ne taip mano parašyta, pasakė:

– Reikia rašyti be klaidų, o išmokti nesunku. Aš, grodamas Valstybės teatre, Kaune, kartais pritrūkdavau pinigų. Taigi ėmiau perrašinėti natas, bet darydavau daug klaidų ir nuo Bukšos gaudavau pylos. Užsispyriau ir kiekvieną dieną treniruodamasis perrašydavau po kelis partitūros puslapius. Viską reikia dirbti užsispyrus, kantriai!

Ir taip kas pamoką, kas dieną. J. Švedas mokėjo ne tik reikalauti, bet ir uždegti savo asmeniniu pavyzdžiu. Ir tai buvo vienas iš vertingų jo asmenybės bruožų.

Prisimenu dar vieną, kiek komišką epizodą iš studijų laikų. 1955 m. Taline vyko Pabaltijo konservatorijų dėstytojų mokslinė metodinė konferencija. Iš mūsų respublikos pranešimą skaitė profesorius J. Gaudrimas, groti jungtiniame studentų koncerte buvome numatyti keturi studentai. Aš koncertui ruošiau B. Dvariono „Prie ežerėlio“ ir Dž. Rosinio „Tarantelą“. Kadangi mūsų liaudies instrumentų istorijoje pirmą kartą birbynę solo teko demonstruoti už respublikos ribų, J. Švedas surengė koncerto perklausą, kad nervai „perdegtų“ namuose, ne Taline. Perklausoje dalyvauti pakvietė ir mūsų konservatorijos rektorių prof. J. Karnavičių. O man kaip tyčia nesisekė paimti trečios oktavos *do* pačioje „Prie ežerėlio“ kulminacijoje. Du kartus tą natą paimdavau, o trečią kartą – „kik-sas“ – tuščia vieta!

Per aptarimą girdžiu J. Švedo balsą:

– Rektoriau, jūs tik pažiūrėkite į šitą Tamošaitį. Visą kūrinį sugrojo puikiai, o *do* nepaima todėl, kad jis bails. Man atrodo, kad į Taliną jo siųsti negalima.

– Aš manau, kad studentas pasistengs, ir viskas bus gerai, – padeda man rektorius.

Aišku, jaučiuosi kaip ant žarijų – gėda. Pažvelgiau į J. Švedą – ir vėl ta pažįstama šelmiška šypsena...

Praėjo savaitė. Talino koncerte *do* paėmiau puikiausiai. Scenoje skubomis stvėręs gėles, iš tos laimės vikriai smukau į užkulisį, užpakaly savęs palikęs akompaniatorę. Ir vėl girdžiu J. Švedą:

– Na ir begėdis. Gėles spėjai paimti, o akompaniatorę palikai! Ką gi, kitą kartą žinosi. Svarbu, kad bailio nebeliko, – švelniai bara mane. Ir vėl ta geraširdiška šypsena. Matyti, kad patenkintas.

Tokia buvo J. Švedo gyvenimiškoji mokykla, kurią teko išeiti ir kurią prisimenu su didžia padėka.

Spaudoje pasirodė pranešimų, jog VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalis įvyks Maskvoje 1957 m. Vieną dieną mane, bevaikštinėjantį liaudies ansamblio patalpų koridoriumi, susistabdo J. Švedas ir sako:

– Pranuk, – „bernužėliu“ manęs jau nebevadindavo, gal todėl, kad buvau jau vedęs ir baigęs konservatoriją, – tame festivalyje vyks ir liaudies instrumentų konkursai, jau paskelbti nuostatai. Galima sudaryti mažus, iki aštuonių žmonių, kamerinius kolektyvus. Man regis, laikas ir mūsų liaudies instrumentus parodyti pasauliui, o gal ką nors ir laimėsime. Kaip manai?

– Labai jau atsakinga, – sakau. – Be to, iš kur imsime jaunų instrumentalistų?

– Gal rasime, o besiruošdami dar labiau sutvirtėsime, – ramina J. Švedas.

Pasirodo, šis nenuilstantis žmogus jau viską buvo numatęs, net ir ansamblio dalyvius.

– Taigi štai. Reikia paimti šešerius kankles, nes kanklininkų, baigusių konservatoriją, turime jau nemažai, na, ir pats solo pagrosi birbyne. Be to, viename studentų koncerte girdėjau jauną vaikina labai gražiai dainuojant lietuvių liaudies dainas. Jo pavardė Noreika ar Boreika. Reikėtų jį pakalbinti. Štai ir aštuonių žmonių ansamblis. Dauguma atlikėjų bus kanklininkai, tad reikia, kad Stepulis juos paglobotų.

– Tačiau ką grosime? Juk tokiam ansamblui...

– Nebijok, – nutraukė, – kai reikės, rasime. Reikia pasikalbėti su kompozitoriais.

Ir šitaip J. Švedo iniciatyva gimė naujas kolektyvas, kuris dabar žinomas „Sutartinės“ vardu.

Visą laiką, kol rengėmės festivaliui, J. Švedas buvo pirmasis mūsų patarėjas. Ne paslaptis, kad tuo metu į liaudies instrumentus pačioje konservatorijoje žiūrėta gana skeptiškai. Ko tik neišgirdavo Liaudies instrumentų katedros studentai savo adresu!

Tačiau J. Švedas taikliai atkirsdavo į netaktiškas replikas. Jo moralinė parama mums buvo tarsi ištroškusiajam šaltinio vanduo. Ir pats daug jėgų atidavė mums. V. Noreikai parašė ir instrumentavo liaudies dainas „Dainą apie žirgą ir mergelę“, „Mikitą“, „Ėsk, karvute“ ir kitas.

Ir štai 1957 metų Maskva. Vyksta pasaulinio festivalio konkursai. Mūsų profesorius J. Švedas – liaudies instrumentų žiuri narys. Todėl jaučiamės drąsiau. Sėkmingai įveikiam pirmąjį ir antrąjį turus. Prieš trečiąjį turą staiga atvyksta J. Švedas ir susirūpinęs sako:

– Vaikučiai, dabar reikės pagroti po vieną naują kūrinį, negrotą pirmuosiuose dviejuose. Ką darysim?

Mes stovime gerokai nusiminę, nes naujų kūrinių nei mes, nei V. Noreika neturime, ir kur čia, Maskvoje, jų gausi, o trečiasis turas jau rytoj.

– Duokit natų popieriaus, – sako profesorius.

Ir čia pat gimsta solo birbynei „Piemenėlio raliavimas“.

– Aš čia pagal Gruodį tau parašiau kelias variacijas, o puošmenas ir treles pats pridėsi! – skubėdamas taria man.

Taip pat greitai harmonizuojama ir liaudies daina „Šiū naktely“ V. Noreikai.

Maskvoje profesorius neturėjo nė minutės laisvo laiko, nes ištisai reikėjo sėdėti komisijoje, išklausti šimtus kolektyvų ir pavienių atlikėjų. Vis dėlto, aukodamas savo poilsį, mūsų nepaliko ir padėjo kiek įmanydamas. Ir štai iškovota pirmoji vieta, o dalyvavo 98 kolektyvai. Iš 25 balų gavome 24,6 – matyt, tik vienas iš žiuri narių parašė 24 balus. Ir kaip vėliau paaiškėjo, tas žiuri narys buvo J. Švedas, kuris prisipažino tai padaręs dėl to, kad mes per daug nosies neriestume.

Šis ištisai reikšmingas mūsų laimėjimas pirmiausia buvo paties J. Švedo laimėjimas. Be jo iniciatyvos ir skatinimo nebūtų buvę tokių išstobulintų birbynių, kanklių. Tai buvo atpildas už jo milžinišką triušą ir, žinoma, didelę laimę mums.

Kai buvo įteiktas aukso medalis, J. Švedas, mus išbučiavęs, sako:

– Sveikinu visus. Dabar jūs laureatai. Aukštai iškėlėm mūsų liaudies instrumentų vėliavą. Žiūrėkit, jos nenuleiskit. O išlaikyti ją bus sunku – iš laureatų reikalaujama daugiau.

Ta proga man dar priminė lamzdelį. Paskutiniaisiais savo gyvenimo metais profesorius sunkiai sirgo. Įtemptas kūrybinis, pedagoginis darbas, visuomeninė veikla išsekino šio valingo ir stipraus žmogaus sveikatą.

Tačiau ir sirgdamas J. Švedas tebevadovavo Liaudies instrumentų katedrai. Kaip ir visada, buvo reiklus tiek studentams, tiek ir pedagogų kolektyvui. Katedros posėdžiams vadovavo nepaprastai taktiškai, ir jausdavaisi lyg darnioje šeimoje, kur šeimos galva – tėvas – tau duoda nurodymų, patarimų, kartais ir paglosto prieš plauką kai kurį iš mūsų.

Bet mes dėl to nepykome, žinojome, kad tai bendram katedros labui. J. Švedas rūpinosi katedra ir jos ateitimi.

Sėdžiu prie puoduko kavos studentų kavinėje. Prieina J. Švedas:

– Tai kaip laikaisi, misteris? – klausia, o paties rankoje puodukas „dvigubos“...

– Kodėl jūs taip mane vadinate, profesoriau?

– Na matai, pats dabar važinėji po visokias amerikąs, todėl ir misteris-tvis-teris. Pavaišink cigarete, nors ir mečiau rūkyti, bet velniškai norisi. Doktorai draudžia, bet po vieną dvi cigaretes į dieną surizikuoju.

Po pauzės jau kalba visai rimtai.

– Mane neramina vienas dalykas. Kaip žinai, į mūsų katedrą dabar stoja labai daug akordeonistų, bet liaudininkų – kanklininkų ir birbynininkų – mažėja. O jie labai reikalingi. Deja, mums nepalanki ta mada, kai daugelis mamųčių nori, kad jų vaikučiai grotų madingu instrumentu. O reikėtų pavažinėti po provinciją, muzikos mokyklas ir paraginti jaunimą domėtis liaudies instrumentais. Taip, tai būtina, – ir visai netikėtai sako: – Greitai aš tau ir Reginai (kalbama apie mano žmoną) grąžinsiu skolą.

– Nepamenu, ką jūs skolinotės, profesoriau.

– Užėik rytą į mano klasę, pamatysi.

Kitą dieną aš profesoriaus klasėje. Jis lėtai pakyla nuo fortepijono ir padeda man gražiai įrištas natas. Skaitau: „Baladė“ vienoms kanklėms ir birbynei“. Toliau gražia rašysena užrašyta: „Skiriu Reginai ir Pranui Tamošaičiams – J. Švedas.“

Prisimenu, prieš porą ar daugiau metų profesorius pažadėjo: „Aš jums, vaikučiai, turiu sumanęs kūrinį, kurį būtinai parašysiu.“

– Dabar sėskim prie fortepijono, – sako J. Švedas, – pažiūrėsim, ar visur patogų sugroti, paaiškinsiu, ką aš čia sumaniau. Štai lyrinė tema, kurią groja birbynė, – tai judu su Regina gražiai sutariat, svajojat, o štai vidurinė – jau pradodate pyktis (ko šeimoj nebūna!). Abi temos, ir kanklių, ir birbynės, lygiareikšmės, ir nei vienas, nei kitas nenorite nusileisti. Bet juk pyktis ištiesai negalima. Štai birbynė dar pasiožiuoja, tačiau kanklės ramiausiai, susitelkusios moduliuoja į mažorą – pirmąją ramią tonaciją, ir vėl pirmąją lyrinę melodiją, kurią tęsia birbynė.

Tai buvo paskutinis J. Švedo kūrinys, kurį aš saugau kaip brangiausią dovaną.

Profesorius sunkiai serga. Einu į ligoninę lankyti ir kaip tik pataikau po antrojo širdies priepuolio. Laksto medicinos seserys, leidžia vaistus. Visų veidai

susirūpinę. Stoviu prie durų ir negaliu pajudėti. Mokytojas pasuka į mane išblyškusį veidą ir sunkiai ištaria:

– Matai, Pranuk, kaip su manim blogai. Ateik kitą kartą.

Deja, to kito karto jau nebebuvo...

Apie šį taurų, nuostabų žmogų būtų galima rašyti ir rašyti. Jis pasitraukė iš mūsų tarpo. Ir guodžia tai, kad jo pradėtas darbas, sumanymai yra gyvi ir liks gyvi.

Bevartydamas profesoriaus J. Švedo klasės žurnalą, radau pradėtą ir nebaigtą dainą vyrų chorui „Ažuolas“ (E. Drėgvos žodžiai). Dainos parašyta tik aštuoni taktai. Nėra net takto brūkšnio gale. Šios dainos J. Švedas nebespėjo užbaigti. Ji staigiai nutrūko kaip ir jo gyvenimas. Mane sujaudino dainos žodžiai, tiksliau – pasirinktas tekstas. Tai lyg viso J. Švedo gyvenimo simbolis – juk jis ir buvo tas ažuolas, išaugęs iš dosnios liaudies meno žemės, stovėjo tvirtai įleidęs į ją šaknis:

*Nuo kalno pažvelgė jisai
Ir amžiams ten sustojo...*

PRANAS TAMOŠAITIS, 1977 m.

Jonas Švedas. Monografija. Sudarė ir parengė A. Vyžintas. V.: Vaga, 1978. Straipsnis paties autoriaus truputį patvarkytas. Pirmas jo variantas, „Tartum ažuolas“, išspausdintas J. Švedo gimimo 70-osioms metinėms „Kultūros baruose“, 1978, Nr. 9.

Ar išsaugosime Jono Švedo palikimą?

Šių metų spalio 9 d. J. Švedui būtų suėję 80 metų. Švenčiant mums brangų jubiliejų, norisi dar kartą trumpai apžvelgti šio Lietuvai daug nusipelnusio žmogaus kūrybinį kelią, juo labiau kad jo iškeltos idėjos labai aktualios ir šiuo persitvarkymo, tautos atgimimo metu.

Dar mokydamasis Klaipėdos muzikos mokykloje, savo mokytojo J. Žilevičiaus paskatintas, J. Švedas atostogų metu rinko lietuvių liaudies dainas, senuosius liaudies instrumentus ir, pramokęs jais griežti, viešų mokytojo paskaitų metu juos demonstruodavo. Ir taip stipriai pamilęs liaudies meną, neišsivadėjo jo niekuomet.

1940 m. vyriausybė jam pavedė suburti liaudies dainų ir šokių ansamblį. Meno vadovu jį pasirinko neatsitiktinai: J. Švedas gerai išmanė folklorą, buvo

puikus organizatorius, žodžiu, turėjo visas reikalingas šiam darbui savybes. Ansambliui jis atidavė visą savo energiją, gebėjimą, visą širdį, čia įsikūnijo jo svajonės, realų pavidalą įgavo siekiai.

Be unikalaus ir svarbiausio darbo – liaudies ansamblio įkūrimo ir puoselėjimo, jis reiškėsi ir kaip kompozitorius. Yra per 100 jo harmonizuotų lietuvių liaudies dainų, kur gyvai jaučiama dainos siela. Tokios jo harmonizuotos dainos kaip „Tykiai, tykiai Nemunėlis teka“, „Pasvarcyk, antela“ yra tikro meno pavyzdžiai. O kur dar rapsodija liaudies instrumentų orkestrui „Klonių aidai“! Štai tokių kūrinių, persmelktų liaudiška dvasia, mums reikia ir šiandieną. Nenublinkę yra ir J. Švedo trys choro kantatos, pluoštas solo dainų, kūrinių liaudies instrumentams ir t. t.

Tarybų Sąjungos liaudies artistas, Valstybinės premijos laureatas, profesorius – taip įvertino Jono Švedo veiklą vyriausybė. O koks jis buvo kasdieniniame gyvenime? Kadangi man teko laimėti dirbti ir jo vadovaujame ansamblyje, būti jo mokiniu, pažinau Mokytoją gerai. Tai buvo paprastas, kuklus, bet principingas ir reiklus žmogus. Pats buvo labai tvarkingas ir punctualus, didelės vidinės kultūros, eruditas – domėjosi poezija, literatūra, daile, apie tuos dalykus gerai nusimanė. Jį galėjai sutikti parodoje, liaudies meistrų sueigose, apžiūrinėjanti tautinių rūbų ekspoziciją muziejuje ir t. t. Mėgo smagų humorą, ir pats kartais suriesdavo šmaikštesnį anekdotą.

Sunku jam buvo dirbti stalinizmo laikotarpiu – tais laikais buvo lengva ansamblietį apšaukti nacionalistu ir išsiųsti pas baltąsias meškas. Jis pats ne kartą buvo kviečiamas „pasiaiškinti“. Bet tuometinei vyriausybei jis buvo autoritetas ir ne vieną ansamblietį išgelbėjo iš tikros mirties.

Labai nemėgo prievartos, bet buvo griežtas tiek, kiek reikėjo drausmei ansamblyje palaikyti.

Anuomet visur buvo kuriami kolektyvai ir reikia ar nereikia viskas buvo daroma kolektyviai. Štai gaunamas įsakymas „iš viršaus“: ansamblis privalo sukurti kolektyvinės kūrybos dainų (!?). Dabar jau galime pasijuokti, bet tada, nutildę sveiką protą, „kūrėm“. O reikalavimas – gink dieve nerašyti minorinių tonacijų muzikos (šviesų į komunizmą žengiančios socialistinės visuomenės gyvenimą galėjo išreikšti tik mažoras...). Ir pikta, ir juokinga buvo. Patyliukais juokėsi ir J. Švedas. Suprato, kad tokie reikalavimai ilgai netvers. O nepaklusi...

Profesorius buvo jautrus žmogus. Jis skaudžiai išgyveno ir dirbtinai sukurta būtinybę pasitraukti iš ansamblio meno vadovo pareigų. Juk tai buvo jo kūdikis, kuriam aukojosi visą gyvenimą. Pamenu, kartą liūdnei man pasakė: „Žinai, Pranuk, pasirašęs pareiškimą atleisti mane iš vadovo pareigų, aš

nusikirtau sau dešinę ranką. Štai kaip...“ Jo išėjimas juk negalėjo būti „dėl kūrybinio pervargimo“.

Taip, šis žmogus atliko daug didelių darbų, reikšmingų visai lietuvių tautai, o mes lyg ir neskubame to deramai įvertinti. Ypatingo dėkingumo nusipelno jo pastangos, kad Lietuvoje plačiai nuskambėtų muzika, atliekama tokių ansamblių, kokią įkūrė pats. Bet ar tiems ansambliams, sukurtiems J. Švedo ansamblio pavyzdžiu, pavyko išlaikyti tą dvasingumą, tikrą liaudiškumą, būdingą „Švedo ansambliui“ (taip ansamblių vadinome jam dar gyvam esant, taip vadino visa Lietuva)? Nebevadovaudamas ansambliui, J. Švedas nuolat stebėjo jo darbą. Iš tikro rūpesčio gimė jo žodžiai: „Dabar ansamblis pasuko sceninio meistriškumo ir efektingumo ieškojimo keliu. Mano linkėjimai ansambliui tokie: tegu sekasi kūrybinis darbas, te vis labiau pamilsta jį liaudis, o priesakas – savo kūrybą reikia grįsti amžinom vertybėm, šimtmečiais kurtomis liaudies tradicijomis...“ (Kultūros barai, 1966, Nr. 2). Prasmingi žodžiai.

O ką mes, J. Švedo mokiniai ir bendražygiai, padarėme, kad išsaugotume jo palikimą, jo idėjas? Ar mes einame teisingu keliu, kurį mums nurodė J. Švedas, vedamas jautrios ir neklystančios menininko intuicijos?

Man regis, einame tuo keliu, kiek leidžia mūsų jėgos, gabumai ir... visagalis biurokratizmas. J. Švedo įkurta ir išpuoselėta Liaudies instrumentų katedra ir dabar turi neišspręstų problemų, apie kurias čia norėčiau pakalbėti.

Po J. Švedo mirties katedra, kaip ir visas gyvenimas apskritai, neišvengė stagnacijos bruožų. Dirbome tik ruošdami geros kvalifikacijos atlikėjus instrumentininkus, atitrūkę nuo visos respublikos gyvenimo. Mano nuomone, Liaudies instrumentų katedra turėtų kryptingai veikti, padėdama visiems Lietuvoje veikiantiems liaudies instrumentų kolektyvams bei mokykloms. Katedroje yra gerų pedagogų, specialistų, kurie nuolat tobulinasi patys (net kitose Sąjungos konservatorijose) ir, esu įsitikinęs, yra visiškai pajėgūs tą darbą nudirbti. O kol kas Valstybinė konservatorija išleidžia tik specialistus atlikėjus. Kiek absolventų vadovauja liaudies dainų ir šokių ansambliams? Vienetai. Daugiausia tą sudėtingą, kvalifikacijos reikalaujantį darbą dirba chorvedžiai. Bet juk reikia gerai išmanyti liaudies instrumentų, aranžuotės, choreografijos, režisūros specifiką. Deja, dažnas chorvedys viso to stokoja. O eina perniek jo choro vadovo patirtis ir žinios. Taigi Liaudies instrumentų katedra privalo rengti ir meno vadovus liaudies ansambliams. Aišku, visi jais būti negali, bet galima parinkti gabius tam studentus, potencialius meno vadovus. Juo labiau kad konservatorijoje sąlygos yra: čia choro ir teatro meno fakultetas, kur galima būtų, kad ir fakultatyviai, susipažinti su režisūros disciplina, lankyti šokio studiją ir pan. Tačiau

pirmiausiai reikia giliau pažinti folklorą, rimtai jį studijuoti. Prisiminkime paties J. Švedo pavyzdį!

Kita problema – liaudies instrumentų kokybė ir jų tobulinimas. Čia padėtis gana liūdna. Mūsų birbynėmis galima pasiekti virtuoziško grojimo, o kanklių technika beviltskai „paseno“. Jos netobulinamos nuo 1950 metų. Atlikimo technika netobulės tol, kol nebus išspręstas tonacinių kaitiklių mechanikos klausimas. Ar tik ne todėl mūsų kompozitoriai vengia rašyti kūrinis kanklėms? Meistrai turėtų gerai pasukti galvas – juk kitose respublikose (Armėnijoje, Ukrainoje) panašūs instrumentai jau turi tonacinius kaitiklius. Ši būdą pritaikius, kanklės netaptų armėniškomis, o tik patobulėtų.

Konservatorijos studentai ir muzikos mokyklų mokiniai savo iniciatyva gauna birbynes, pagamintas tokių puikių meistrų kaip K. Budrys ir Z. Armonas. Bet šie meistrai pagal asmenišką užsakymą daug jų pagaminti negali ir visai respublikai niekada neprigamins. Jų darbo birbynės yra kokybiškos, gerai dera. O vaikų muzikos mokykloms birbynes ir kankles gamina teatro draugijos gamybinės dirbtuvės, jas įsigys ir saviveikliniai kolektyvai. Apie prastą tų instrumentų kokybę Liaudies instrumentų katedroje kalbama jau 25 metai. Klausimo sprendimas iki šiol – nė iš vietos. Praeitais metais katedros pedagogai važinėjo po visas muzikos mokyklas ir pastebėjo, jog ten reikalai ne tik negerėja, bet net blogėja. Štai kanklės (kaina 150 rb). Pagrojus jomis mėnesį kitą išryškėja daugybė defektų – jos gaminamos iš neišdžiovinto medžio, atsiklijuoja, atšoka deka ir kitos dalys. O birbynė? Ji nederą, netikslūs, rėžiantys ausį pustonio ir tono įvairavimai gadina pradedančių pūsti vaikų klausą. Be to, paėmęs tokį „instrumentą“ į rankas, jautrus vaikas apskritai gali nustoti domėjėsis muzika. Ar tai ne nusikaltimas? O gaminti gerus instrumentus nėra kam. „Lietuvos“ ansamblis kažkada pasigamino kankles... Maskvoje. Jos gerai skambėjo, tarnavo ilgai, bet maskviškiai meistrai toliau gaminti kankles atsisakė. Ar dar galima abejoti, kad blogas instrumentas žlugdo ne tik atlikėją, bet ir viso ansamblio meistriškumą! Antra vertus, patiriama nemaža nuostolio pinigais. Neilgaamžės, be rūpesčio padarytos kanklės greitai išmetamos, nes jų taisymas kainuoja brangiau, negu jos pačios. Pamiššo mūsų gamintojėliai lietuvių tautos legendas, bylojančias apie taurią kanklių prigimtį. Ar gražias mintis mąstei, ar liūdnas godas godojai, dirbdamas kankles – taip jos ir skambės: linksmai ar liūdnai, darniai ar nedarniai... Galbūt suprasdamas masinės instrumentų gamybos „nedvasingumą“ J. Švedas nuolat įkvėpdavo P. Samuitį ir P. Stepulį, dabar profesorių, kurti instrumentų brėžinius (vienas – birbynės, kitas – kanklių), bendradarbiauti su meistrais P. Serva ir P. Kupčiku. Taip liaudies meno

puoselėtojai, atlikėjai drauge su nagingais meistrais pamažėle, bet vaisingai ieško būdų instrumentų kokybei gerinti. Buvo pagaminta įvairiausių, įdomiausių kanklių ir birbynių. Daugelis modelių dabar įdomūs tik istorine prasme, bet geriausiai pavykusiais muzikuojama ir šiandien. Tačiau gyvenimas nestovi vietoje, o meistrų išradėjų dvasia išblėso. Manau, jog ir jai atėjo metas atgimti. Kokia turėtų būti būsimų darbų kryptis? Gamybos technologiją išmano, gali teikti specialią pagalbą ir brėžinius Liaudies instrumentų katedros laboratorija kad ir specialiai susikūrusiam kooperatyvui, kuris galėtų visą respubliką aprūpinti gerais, sąžiningai pagamintais instrumentais. Be abejonės, čia katedrai turėtų padėti Kultūros ministerija ir kitos instancijos.

Profesionalaus liaudies instrumentų orkestro įkūrimas – kita ypač opi problema. Ta tema jau ne kartą buvo rašyta: rašė V. Bartusevičius „Tiesoje“, kompozitorius A. Lapinskas – „Literatūroje ir mene“. Tačiau iki šiol Lietuva sulaukė tik pritarimo gražiai idėjai, o ne paties orkestro. Esame vienintelė respublika, neturinti tokio orkestro. Kitose respublikose juos turi filharmonijos, radijo ir televizijos komitetai. Ansamblyje „Lietuva“ yra nedidelis liaudies instrumentų orkestras, bet jis daugiausia akompanuoja.

J. Švedas svajojo apie didelį liaudies instrumentų orkestrą, labai tiksliai apibūdino, koks jis turi būti, numatė orkestro sudėtį ir t. t. Kūrė partitūras. Liaudies instrumentų katedra darė visa, ką galėjo, kad ši J. Švedo idėja būtų įgyvendinta. Prieš gerą dešimtmetį prie katedros buvo įkurtas 56 atlikėjų liaudies instrumentų orkestras ir pavadintas „eksperimentiniu“. Žinoma, dirbome laisvu laiku, t. y. „visuomeniniais pagrindais“. Greitai parengėme dviejų dalių programą. 1980 m. konservatorijoje įvyko premjera. Po koncerto nei Kultūros ministerijos, nei kitų koncertinių organizacijų atstovai neabejojo orkestro reikalingumu. Džiaugėsi ir atlikėjai, ir klausytojai. Deja, jau gyvuojantis orkestras nebuvo „įteisintas“ ir, taip sakant, gyvas palaidotas visiems tylint. Bet mes nebūtume J. Švedo mokiniai, jei nuleistume rankas! Po dvejų metų tokiomis pat sąlygomis paruošėme antrą programą, kurią atlikome filharmonijoje ir sulaukėme nuoširdaus publikos dėmesio. Dar kartą įsitikinome, kad tikrai dirbame darbą, reikalingą tautai, kurios dalis širdingai orkestro muzikos klausėsi. Deja, ir šį kartą biurokratizmo ir centralizmo sienos nepavyko pramušti. Kultūros ministerijoje atsakingas už respublikos muzikinę kultūrą žmogus (tautos vardu?) pareiškė: jūs neturėsite repertuaro, atlikėjų, vargu ar bus žiūrovų... nebūsite populiarūs. Mat kaip, – lietuviams, pasirodo, nebereikia tokio lietuviško orkestro! Oi, kaip dabar mums būtų reikalingas profesorius J. Švedas, gal ir apsigintume nuo tokių „kultūrtrėgerių“.

Būna istorijoje momentų, kai kitos tautos rodo pavyzdį, pamoko. O pasimokyti iš kaimyno klaidų taip pat pravartu... Prisiminkime, kaip buvo kuriamas rusų liaudies instrumentų orkestras, dabar žinomas visame pasaulyje. Dar praėjusio šimtmečio pabaigoje A. Andrejevas sukūrė rusų liaudies instrumentų orkestrą, tobulino balalaikas ir kitus instrumentus. Po pirmų koncertų atsirado žmonių, kurie manė, kad tai nereikalinga, kad tai „mužikiška“ muzika. Į pagalbą atėjo Levas Tolstojus, kuris, gavęs iš A. Andrejevo laišką, pritarė jo sumanymui, kaip galėjo, taip padėjo, gynė nuo piktavalių ir skeptikų. Apgynė! Neilgai trukus A. Andrejevo vadovaujamas orkestras sėkmingai koncertavo Pasaulinėje parodoje Paryžiuje, kur buvo apdovanotas garbingiausiu Prancūzijos ordinu – Garbės legiono ordinu, o balalaikų meistras Nalimovas už išstobulintus rusų liaudies instrumentus gavo parodos aukso medalį. Štai jums ir „mužikiška“ muzika...

Yra gera patarlė: „Savo krašte pranašu nebūsi.“ Argi ne taip atsitiko ir su mūsų liaudies instrumentais? Dar ne taip seniai, šio šimtmečio viduryje, kai kūrėsi Liaudies instrumentų katedra, sunku mums būdavo pereiti konservatorijos koridoriumi su birbyne ar kanklėmis rankose. Ko tik mes neprisiklausydavome iš savo kolegų, kitų specialybių katedrų studentų! Piemenimis vadindavo, siųsdavo karvių ganyti... J. Švedas visad mus ramindavo pranašaudamas: „Nenusiminkit, dirbkite, ateis ir liaudies instrumentams šventė.“ Ir jo žodžiai išsipildė: VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje Maskvoje lietuvių liaudies instrumentais griežiantis ansamblis įvertintas aukso medaliu, VII festivalyje Vienoje – taip pat. Nutilo skeptiški, nepalankūs balsai, ir dėkui mokytojui J. Švedui, kuris mus išvedė į plattų kelią, išmokė gerbti liaudies meną, pastatė ant kojų ir įkvėpė pasitikėjimo.

Taigi ar mums bereikia įrodinėti savo liaudies instrumentų gražumą ir reikalingumą? Svetur tuo patikėjo, bet kaip pažadinti tikėjimą savo krašte? O gal atsiras ir pas mus savas Levas Tolstojus, kuris supras, kad Lietuvai reikalingas lietuviškas orkestras. Tai ypač aktualu dabar, kai visur jaučiamas tautos atgimimas, o biurokratai, nors dar stiprūs, bet po truputi traukiasi.

Tai štai kokios problemos iškyla mūsų darbe. Visuomenė turėtų padėti jas spręsti.

Šių eilučių autorius, rašydamas straipsnį, degte degė vienu noru – parodyti, kaip būtina išsaugoti šviesų Mokytojo atminimą, jo palikimą, niekuomet nepamiršti, kad jis visą širdies kaitrą atidavė dėl lietuvių tautos muzikos klestėjimo, ir neleisti, kad piktžolėmis užželtų jo pramintas takas.

PRANAS TAMOŠAITIS
Literatūra ir menas, 1988 spalio 7.

Lietuvos mokslų akademijos Prezidentui akademikui prof. dr. B. Juodkai

(2002-11-05, Vilnius)

prof. Prano Tamošaičio,
liaudies instrumentų ansamblio
„Sutartinė“ meno vadovo

PRAŠYMAS

Prašau gerbiamą akademijos prezidentą kartu su prezidiumo nariais priimti nutarimą dėl ansamblio „Sutartinė“ materialinės finansinės paramos pradedant nuo 2003 metų.

Kreipiuosi į Jus, nes šiuo metu yra labai palanki proga užtikrinti visoje Lietuvoje ir pasaulyje žinomo kolektyvo ateitį. Susiklosčius tam tikroms aplinkybėms, prieš trejus metus „Sutartinė“ tapo Mokslų akademijos kolektyvu. Nuėjęs ilgą kūrybinį kelią, ansamblis neatsilieka nuo Lietuvoje vykstančių kultūros pokyčių bei pertvarkos. Jis yra ne tik dėkingas už suteiktą garbingą pastogę, bet savo priklausymą garbingiausiai Lietuvos mokslo institucijai laiko natūraliu poslinkiu, kuris unikalų bei profesionalų lietuviškų instrumentų, dainos, šokio ir muzikos puoselėjimą, jau beveik pusšimtį metų vykdomą nenuilstamų šio ansamblio entuziastų, gali pakelti į aukščiausią Lietuvos profesionalaus meno reprezentavimo lygmenį.

Norėčiau priminti pačius svarbiausius „Sutartinės“ atsiradimo ir nuveikto darbo motyvus bei rezultatus. Įkurtas 1956 metais, palaimintas profesorių Jadvygos Čiurlionytės ir Jono Švedo, jis buvo pirmasis kamerinis profesionalus kolektyvas, pradėjęs ilgą lietuviškų instrumentų tobulinimo ir populiarinimo kelią šalyje bei užsienyje. Jau 1957 metais tarptautiniame konkurse Maskvoje laimėti trys aukso medaliai ir nenutrūkstama koncertinė veikla per visą jo gyvavimo 45-metį akivaizdžiai parodė šios idėjos gyvybingumą. Ansamblis Lietuvoje ir užsienio šalyse parengė per 3 000 koncertų, padarė per 1 000 įrašų radijo fondams, įrašė 6 plokšteles, nusifilmavo penkiose TV vaizdo juostose. Būdama Muzikos akademijos (tuomet – konservatorijos) kolektyvas, „Sutartinė“ išugdė ne vieną talentingą atlikėją, dirigentą bei dainininką, suteikė startą jų profesionaliai karjerai. Su ja koncertavo beveik visi žymiausi Lietuvos dainininkai, o pats ansamblis reprezentavo Lietuvą tarp rinktinių kolektyvų. Tai

buvo laikotarpis, kai Lietuva savo nacionalinio tapatumo ženklus – lietuvišką liaudies dainą, originalią lietuvių kompozitorių kūrybą (jie rašė specialiai „Sutartinei“), instrumentus ne tik išsaugojo, bet ir išstobulino tiek, kad jau šiandien galima kalbėti apie klasikinius tapusius tiek instrumentus, tiek repertuarą, tiek žanrą. Šiuo metu vykstant kultūros politikos reformai, reikėtų ypač pabrėžti tai, kas Lietuvai stojant į euroatlantines struktūras jos kultūros ateičiai bei išlikimui užtikrins pačią svarbiausią atramą: be abejo, tai lietuviškosios kultūros savastis, ir liaudies instrumentinė muzika bei daina čia užima išskirtinę vietą. Mano supratimu, „Sutartinė“ savo susikūrimo tikslais, ilgalaikę veiklą ir populiarumą bei – ir tai svarbiausia – pasiektu aukštu profesionalaus muzikavimo lygiu turi būti pripažinta nelygstama nacionaline vertybe. Tokia ją pripažįsta žmonės. dabar atėjo eilė tai pripažinti ir atgimusios Lietuvos valstybinėms institucijoms.

Nors šiuose baruose nuveikta labai daug, Lietuvos mokslininkams prieš akis plyti dar neišarti dirvonai, tyrinėjant lietuvių liaudies instrumentų raidą: kankles, tenorinę, kontrabosinę, bosinę birbynes. Kol kas tik prof. A. Vyžintas yra apgynęs disertaciją tema „Skudučiai ir jų raida“. Koks tat yra didžiulis visos Lietuvos turtas, liudija tiek užsienio profesionalių muzikantų bei muzikologų atsiliepimai, tiek realiai nuveiktas darbas: aukštoji birbynė buvo modifikuota (patobulinta) taip, kad neprarasdama savo autentiško tembro bei kitų esminių savybių, dabar techninėmis galimybėmis prilygsta klasikiniam Vakarų Europos mediniams pučiamiesiems instrumentams (artimiausias – klarnetas). Sužinoję apie mūsų meistrų pasiekimus, Latvijos liaudies instrumentų specialistai prieš 20 metų mėgino įrodyti, kad tai latvių liaudies instrumentas, o man buvo pasiūlyta birbynės specialybę dėstyti Rygos konservatorijoje. Tuomet atsakiau, jog dėstyti galiu tik lietuvių liaudies instrumentą – birbynę. Teko skubiai, padedant prof. H. Zabuliui, Maskvoje užpatentuoti šį nacionalinį turtą, pavadintą taip: „Birbynė – modifikuotas lietuvių liaudies pučiamasis instrumentas“. Ši pavyzdį nurodžiau dėl to, kad jis akivaizdžiai patvirtina mūsų ansamblio pasirinktos krypties svarbą. Kitų šalių muzikantų profesionalų bei valstybės veikėjų atsiliepimų, kuriuose matyti šio mūsų tautinio paveldo unikalumas ir didelis susidomėjimas juo, galima būtų pateikti be galo daug. Apie tai esu daug rašęs spaudoje ir kalbėjęs viešai. Manau, kad būtent dabar atėjo laikas priminti šias tiesas dar kartą.

Kaip ansamblio vadovas anais laikais dirbau visuomeniniais pagrindais. Šiandien tai atrodo kaip išnaudojimas, tačiau tik tie, kurie pasiaukojamai dirbo Lietuvos vardan, puoselėdami meną ne dėl šlovės ar turto (galima būtų paminėti ne vieną žymaus menininko pavardę), gali šiandien pasidžiaugti, kad Lietuva

pasaulį stebina ir, esu įsitikinęs, vis labiau stebins nenugalėta savaiminga mūsų tautos dvasia, neišsenkamu kūrybingumu, ne viena stipria atlikimo mokykla, pagrįsta iškilių muzikos, dailės, poezijos, teatro pasaulio asmenybių pasiekimais. Kamerinė lietuvių liaudies muzika – tyli sesė, tačiau jos reikšmė lietuvių kultūros ateičiai beribė. Metas iš naujo įvertinti jos prioritetus ir išsaugoti tai, kas nelengva kaina, o dažnai viso gyvenimo pasiaukojimu buvo pasiekta. Šiandien tokio ansamblio egzistavimą gali užtikrinti jau ne plika idėja, bet, kaip visame civilizuotame pasaulyje ir Europos Sąjungoje, ją atitinkanti moralinė ir materialinė parama, pinigine materialine pagarbos savosioms ištakoms išraiška. Dėl amžiaus ir sveikatos būklės ketinu perleisti ansamblio vadovavimą į savo mokinio, talentingo birbynininko ir dirigento, tarptautinių konkursų laureato Egidijaus Ališausko rankas. Padėdamas naujam vadovui, noriu būti užtikrintas dėl kolektyvo ateities. Mokslų akademijos akademikų nuomonė gali lemti, ar „Sutartinė“ nustos gyvuoti kaip pilnakraujis kolektyvas, ar tęs pradėtą svarbų darbą ir taps mokslo pasaulio puošmena (vien per šį trejų metų laikotarpį ansamblis koncertavo daugiau kaip 15 Mokslų akademijos renginių, o praeitais metais, padėdamas Mokslininkų rūmų, paminėjo savo veiklos 45-metį). Žinau, kad daugelyje šalių vyksta klasikinės ir liaudies muzikos atgimimas moderniomis formomis, ir „Sutartinė“, išsaugojusi vardą, autentišką pavidalą bei profesionalius igūdžius, turėtų Lietuvos vardą garsinti dar ne kartą. Tačiau jau dabar, nepaisant tam tikros sumaišties ir postmodernistinio šurmulio, laikino tikrųjų nacionalinių vertybių „perkainojimo“ laikotarpio, reikia padėti kolektyvui rasti deramą būdą kūrybinei ir koncertinei veiklai užtikrinti. Todėl prašau Jūsų apsvarstyti svarbiausią klausimą: galimybę naujojo vadovo darbui apmokėti. Turint galvoje, kad sprendžiasi ne tik praktinės, bet ir simbolinės reikšmės klausimas, aš neabejoju akademijos prezidiumo narių kompetencija bei interesų platumu ir tikiuosi, kad akademija ras lėšų gyvybiškai būtinoms „Sutartinės“ kūrybinėms funkcijoms palaikyti.

Su pagarba

„Sutartinės“ meno vadovas prof. Pranas Tamošaitis

*Ši prašymą Lietuvos mokslų akademijos
prezidentas patenkino (D. T.).*

Didžiai gerbiamas profesoriau,

Lietuvos mokslų akademijos prezidiumas nuoširdžiai sveikina Jus gimimo 70 metų ir kūrybinio darbo 50 metų sukakčių proga.

Šią iškilmingą brandaus Jūsų gyvenimo dieną maloniai pažymime Jūsų kūrybinį darbą „Lietuvos“ ansamblyje; ilgametį ir vaisingą vadovavimą „Sutartinės“ ansambliai; pedagoginį darbą Lietuvos muzikos akademijoje, Jūsų pasiaukojančią veiklą propaguojant ir turtinant lietuvių liaudies muzikinį meną.

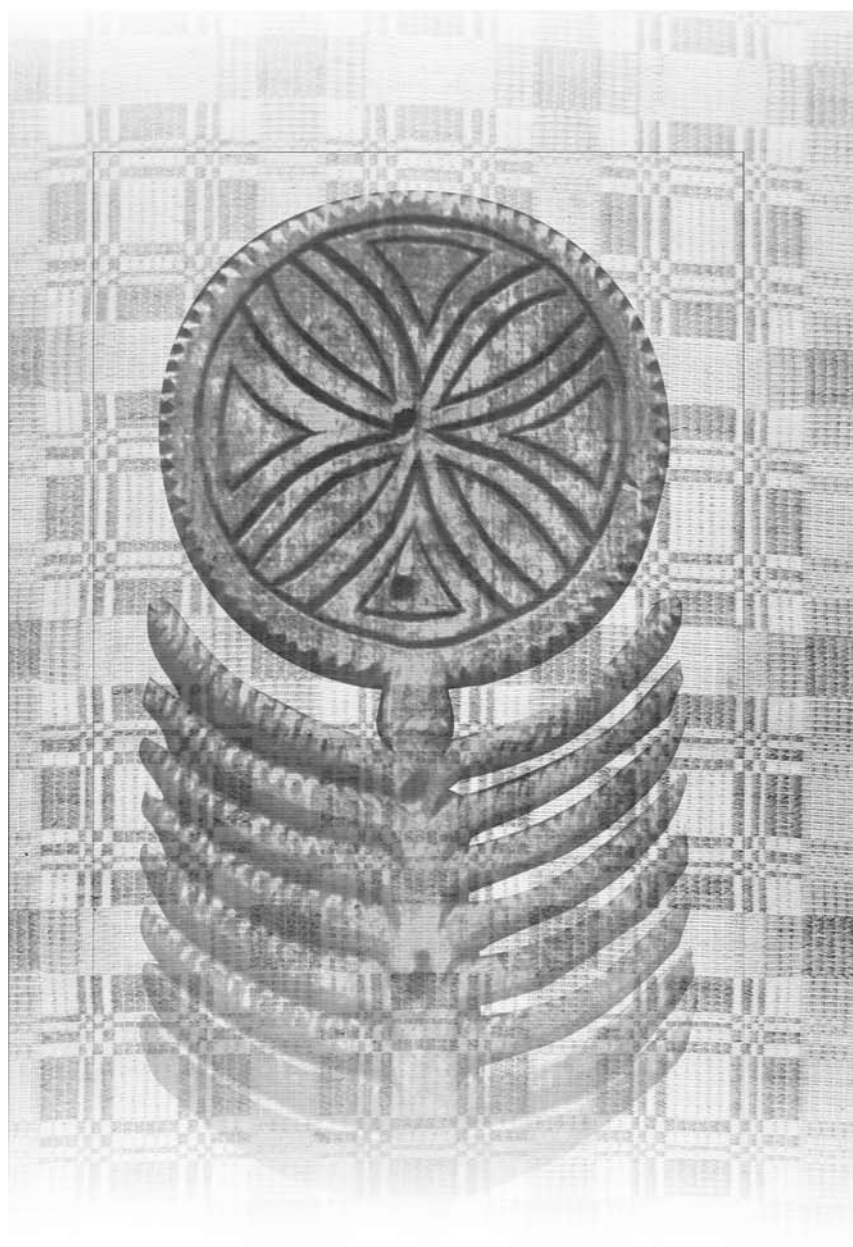
Prieš 45 metus Jūsų iniciatyva įkurtas ir iki šiol Jūsų puoselėjamas „Sutartinės“ ansamblis turininga, aktyvia ir gausia koncertine veikla išgarsino Lietuvos vardą pasaulyje, praturtino liaudies muzikinę kultūrą, už ką jums maloniai dėkojame.

Nuoširdžiai linkime Jums stiprios sveikatos, dvasios žvalumo, neblėstančios kūrybinės energijos, kuomet geriausias kloties Jūsų ateities veikloje, ilgų ir palaimingų gyvenimo metų.

Lietuvos mokslų akademijos prezidentas akad. B. Juodka

Vilnius

2001 m. lapkričio 5 d.

Apie Prano Tamošaičio kūrybinę veiklą

STRAIPSNIAI

Prano Tamošaičio kūrybos bruožai

Anatolijus Lapinskas

P. Tamošaičio kūryba – harmonizuotos lietuvių liaudies dainos, instrumentiniai kūriniai, taip pat daugybė aranžuotų kitų kompozitorių kūrinių ansambliui „Sutartinė“ – reikšmingas įnašas į profesionaliosios liaudies instrumentų ansamblių muzikos lobyną. P. Tamošaičio kūriniai suformavo šios muzikos stilistiką, skambesį ir nuo jų neatskiriamą tautinės muzikos dvasią. „Sutartinė“ koncertavo daugelyje užsienio šalių, tad galima teigti, kad ansamblio koncertų metu skambėdavę P. Tamošaičio kūriniai pasauliui ne tik pristatė mūsų liaudies instrumentus, bet ir atskleidė lyrinį, prie gimtosios žemės prisirišusio lietuvio charakterį bei viso mūsų krašto vaizdą, besidriekiantį Aukštaitijos ežerų platumomis, Žemaitijos kalvomis, Suvalkijos lygumomis ir Dzūkijos miškų toliais.

Būtent toks „tautinis raktas“ yra būtinas ir atliekant P. Tamošaičio harmonizuotas liaudies dainas. Lietuviška lyrika, neskubus dainos turinio dėstymas kelia atlikėjams, pirmiausia dainininkams, gana sunkų uždavinį: kartojant mažai keičiamą dainos melodiją ir šiek tiek varijuojant akompanimentą, išsaugoti kūrinio dramaturgiją ir išlaikyti klausytojų dėmesį. Reikia pripažinti, kad

nekeičiama penkių ar aštuonių posmelių melodija, lydima birbynių ir kanklių pastelinių garsų, klausytojams – muzikos profesionalams – kartais gali atrodyti ir nuobodi. Tačiau kūrėjui džiaugsmą dažniausiai keldavo paprastų klausytojų Lietuvoje reakcija, tautinis pasididžiavimas, gal net ašaros akyse, sovietmečiu klausant lietuviškų dainų. Jausmų nuoširdumas pavergdavo ir užsienio klausytojus.

Visas P. Tamošaičio kūrybinis kraitis iš esmės yra „Sutartinės“ ansamblio archyve. Absoliuti dauguma jame saugomų P. Tamošaičio rankraščių yra tiksliai datuoti, kartais net nurodoma sukūrimo vieta, pavyzdžiui, kelios aranžuotės sukurtos netgi tolimame Rytų Kazachijos mieste Ust-Kamenogorske. Stebėtinas kūrybinis įkvėpimas! „Sutartinės“ archyve yra ir kompozitoriaus kūrinių, nepažymėtų data, jie pateikiamame P. Tamošaičio kūrybos sąrašė pažymėti tik numanomais sukūrimo metais. Iš viso archyve rastos 179 P. Tamošaičio harmonizuotos liaudies dainos ir instrumentiniai kūriniai bei 620 aranžuotų kitų kompozitorių kūrinių, kitų tautų liaudies dainų ir melodijų.

Tačiau ne vieno liudininko teigimu, ilgą laiką P. Tamošaičio archyvas buvo visiems lengvai prieinamas – laikomas nerakintoje spintoje „Sutartinės“ repeticijų patalpoje. Todėl 2010 m. pabaigoje, kai šių eilučių autorius archyvą detalčiai peržiūrėjo, jis tikriausiai jau buvo nevisas. Tai paliudija ir Vytauto Tetensko knygoje „Birbynininkas Pranas Tamošaitis“ (Klaipėda, 1996) minimas faktas, kad „P. Tamošaitis yra instrumentavęs apie 1 000 instrumentinių ir vokaliųjų kūrinių įvairioms liaudies instrumentų sudėtims.“ Taigi nemaža dalis P. Tamošaičio kūrinių veikiausiai yra kitų ansamblių ir privačių asmenų archyvuose. Šiaip ar taip, drąsiai galima teigti, kad tai yra vienas gausiausių profesionalios kūrybos archyvų Lietuvoje.

Originalūs kūriniai

Laikydamasis savo mokytojo Jono Švedo principų, P. Tamošaitis „Sutartinės“ ansamblio repertuarą formavo tuometinio „Lietuvos“ ansamblio pavyzdžiu, t. y. liaudies dainų pagrindu. Toks repertuaras klausytojų buvo šiltai priimamas, o dainininkų mielai dainuojamas.

Platus liaudies instrumentinės, kitų populiariosios muzikos žanrų – kaimo kapelų, pučiamųjų orkestrų – sąjūdis „išprašė“ iš P. Tamošaičio ir originaliųjų šių žanrų kūrinių. Jų P. Tamošaitis sukūrė palyginti nedaug, bet jie visi skamba ir dešimtmečiams prabėgus nuo jų sukūrimo – koncertuose, šventėse, šokių paly-

dose. V. Tetensko sudarytame sąrašė yra 11 originalių instrumentinių kūrinių, spausdintuose šaltiniuose publikuoti 6, rankraščiuose surasta 20.

Vieni populiariausių P. Tamošaičio kūrinių yra skirti birbynių ansambliams. „Senovinis valsas“ birbynių kvintetui (išspausdintas P. Samučio ir A. Vyžinto vadovėlyje „Birbynės“, VGLL, Vilnius, 1962) – tai tiksliai pavadinimą atitinkanti muzika: paprasta, nuoširdi, su romantiška lietuviškos kaimo trobos aura. Greta šio paprastumo jame yra ir profesionalios kūrybos intarpas – trečia valso dalis, staigiai šokanti į kitą tonaciją ir čia pakylanti į aukščiausią melodijos viršūnę.

Polka „Ievutė“ birbynių sekstetui (išspausdinta ten pat) sumodeliuota panašiu principu: dvi nekontrastuojančios dalys, po kurių skamba kulminacinė dalis naujoje tonacijoje. Vėlgį pastebėtini ryškūs profesionalūs štrichai: polifonizuoti birbynių dialogai, kontrapunktinė melodija tenorinės birbynės partijoje.

Kaimo kapeloms skirtos polkos „Jurbarkiečių“, „Muleikų“, „Puodžių“, „Dabrinkinė“, valsas „Prie Mituvos“ ir kiti kūriniai skambėjo ir tautinių šokių scenoje, choreografai juos įprasmino, sukūrę mėgstamus liaudiškus šokius. „Prie Mituvos“ prasideda nedrąsiu klarnetų motyvu. Jį oktava aukščiau perima smuikai. Su nauja energingos melodijos linija įsijungia trimitai – tai pirma ryški valso pakyla. Antra viršūnė, kaip P. Tamošaičiui ir būdinga, skamba naujoje tonacijoje, ją plačiais mostais veda smuikai, palydimi kitų instrumentų.

Valsas pučiamųjų orkestrui (išspausdintas rinkinyje „Pjesės pučiamųjų orkestrui“, VGLL, Vilnius, 1962) – bene vienintelis šiai orkestrinei sudėčiai skirtas P. Tamošaičio kūrinys. Jame jaučiamas jau didelio orkestro kvėpavimas, nors intonacijos, be abejo, liaudiškos, nuoširdžios. Valse aiškiai išskiriamos trys dalys, o jų kontrastas reiškiamas ne dinamikos jėga, bet lyrikos spalvomis.

Prie originalių P. Tamošaičio kūrinių galima priskirti ir Lietuvos skudučių ansamblių repertuare nuolat skambančią „Voverėlę“ (išspausdinta rinkinyje „Antelė“, Meno ir literatūros leidykla, Vilnius, 1955), nors autorius ją pažymėjo kaip harmonizuotą melodiją. Tai liaudies dainos „Vai, kas mūsų darželinį jūnko, pajūnko“ versija skudučiams (šešios skudučių partijos). Dvi šio kūrinio dalys skamba skirtingu tempu, išnaudojamas visas skudučių instrumento diapazonas, pasitelkiama būdinga skudučiavimo stilistika.

Harmonizuotos liaudies dainos

Kiekvienas kompozitorius harmonizuodamas liaudies dainą susiduria su dilema: ką daryti su išbaigta melodine struktūra – liaudies dainos melodija.

Vienas variantas – siekiant dramaturginio kontrasto, keisti ne tik jos dermę ar ritmą, bet ir pirminį melodijos vaizdą. Kitas variantas – melodijos nekeisti, o dramaturginį vyksmą atskleisti akompanimentu. Nemaža dalis dainų P. Tamošaičio harmonizuotos laikantis antro principo: gerbiant melodinį dainos pradą, t. y. nekeičiant jos melodijos, akompanimento linijose yra naudojamas faktūros arba figūracijos plėtojimas.

Dainoje „Rituok vainikėlių“ mergelė buria ateitį rituodama vainikėlių. Ši dainos dalis – pirmi trys posmeliai – yra palydimi ramios kontrapunktinės melodijos akordų. Kitoje dalyje – motinėls atsakymas, kurį lydi aukštesniame registre išdėstytas neramus ir akcentuotas dvibalsis judėjimas, pabrėžiantis motinėls nerimą dėl mergelės ateities. Taigi faktūros pokyčius lemia ne tik muzikinio kontrasto poreikis, bet ir dainos turinys. Nemažai P. Tamošaičio harmonizuotų dainų turi tris, keturis ir daugiau akompanimento variantų, kurie iš esmės taip pat derinami su dainos turiniu.

Bene dažniausiai P. Tamošaičio naudojamas kūrybinis principas – kontrapunktinių melodijų, t. y. panašių į pagrindinę temą, kartais su ja sutampančių, bet dažniausiai nuo jos šiek tiek besiskiriančių, naudojimas. Tokiu būdu, išlaikant dainos harmoniją ir tarytum improvizuojant, sukuriamas dainos melodijos variantinis skambesys. Jį reikėtų vertinti kaip kompozitoriaus stilistinį bruožą ir įžvalgų kūrybinį laimėjimą.

Dainos „Dar miegelio nemiegojau“ akompanimento įžangoje skamba dainos melodijos fragmentas, bet toliau akompanimentas nuklysta „savais taisyklėmis“ su panašia į vokalinę, bet truputėlį skirtinga melodija. Dainos kulminacinio posmelio akompanimente atsiranda dar viena aukštesnio registro ir tos pačios harmonijos melodija. Galima teigti, kad toks kompozicinis principas leidžia „objektyviai reaguoti“ į teksto fabulą, paryškinti kulminacinius kūrinio momentus.

Tęstinio charakterio dainose su ryškesne dermės struktūra P. Tamošaitis naudoja kitą kompozicinę priemonę: kontrastinės melodijos įvedimą, ypač kai tekste atsiranda tokia pati kontrastinė aplinkybė, kurią galima paryškinti ir muzikoje. Pažymėtina, kad tas kontrastas dažniausiai nėra toks ryškus, kaip tarp balta ir juoda, tai veikiau kontrapunktinė variacija, sutampanti su melodijos ritmika, bet turinti kitą kulminacinį garsą ar judėjimą kitais akordiniais garsais. Todėl kontrastinė harmonizuotos dainos dalis tikrai yra ne svetimkūnis, bet natūraliai išjausta kompozicijos plėtojimo dalis.

Dainoje „Balnoj brolis bėrą žirgą“ galima pastebėti bene visą P. Tamošaičio naudojamų priemonių spektrą. Pirmo posmelio akompanimente birbyne

atliekama kontrapunktinė šaunaus brolelio, „pasibalnojusio bėrą žirgą“, melodi-ja. Antrame posmelyje dainuojama apie bernelio žygį į „Krokuvą, slauną mies-tą“, todėl akompanimente skamba jojimo garsai – žirgo kanopų taukšėjimas. Trečiame posmelyje vėl vyrauja iškilminga nuotaika, nes brolelis „padabojo gražią paną krokuvietę“, ketvirtame dar kartą girdimi jojimo garsai – bernelis grįžta iš Krokuvos. Būdinga čia ilga birbynės trelė – tarsi nenumaldomas bro-lelio džiaugsmas. Tačiau toliau dainoje to džiaugsmo neliaka: mergelės laukia ašarėlės ir rūpestėliai. Tuomet suskamba minoru nuspalvintas choralinis akom-panimentas, o mergelei pasakojant sapną apie baltą gulbę pasigirsta ažūriniai kanklių pasažai, tačiau vokalo partijoje išlieka pirminės dainos melodijos into-nacijos. Netrukus vėl pasigirsta smagūs įžangos garsai: brolelis vėl balnoja žirgą, dar kartą jos ieškoti mergelių.

„Balnoj brolis...“ – viena spalvingiausių P. Tamošaičio kompozicijų, kurioje kūrybiškai panaudotos įvairios muzikinės minties plėtojimo formos, sukurian-čios vieningą ir išbaigtą muzikinį paveikslą.

Nemažą P. Tamošaičio kūrybos dalį sudaro „paprastos“ dainos, kuriose nėra akompanimento ar melodijos plėtojimo. Tai dažniausiai greitesnio tempo dainos, kurioms visiškai nebūtinės sudėtingos akompanimento faktūros. Šios dainos – tai lyg liaudies dainininko pasirodymas su nedidele orkestro palyda, daugiau dėmesio skiriant dainos tekstui, nuotakai, emocijai. Žinoma, kad to-kias dainas dainuodami atlikėjai kartais panaudoja tempo kontrastą, sulėtina kulminaciją. Tačiau ir be šių interpretacinių naujovių jos skamba natūraliai, paprasčiau sakant – smagiai.

Tokių dainų ypač gausu P. Tamošaičio harmonizuotų dainų rinkinyje „Aš paukštelis skrajūnėlis“ (balsui ir fortepijonui). Jų partitūrose naudojamos įvai-rios akompanimento faktūros: „plaukiantys“ kanklių akordai („Ant kalnelio jovaras žydėjo“, „Eisim, broliai, šieno pjauti“, „Išleido leido tėvas sūnelį“), bir-byinių kontrapunktai („Ko liūdi, putinėli, ko liūdi“, „Raibi gaideliai giedojo“, „Pūtė pūtė šiukštus vėjelis“) ar tiesiog paprasta vokalo melodijos akordika. Ta-čiau ir šiuo atveju P. Tamošaitis „neiškenčia“ nepaįvairinęs ritmo, nepridėjęs in-dividualizuotos boso linijos ar originalios harmoninės slinkties („Martelį veža“, „Oi žiba žiburėlis“, „Oi už jūrelių“).

Būtina atskirai paminėti P. Tamošaičio dvibalses dainas. Tradicinis lietu-viškas „turavojimas“ čia realizuotas preciziškai tiksliai. Neišklysta jo dainose iš savo vietų nei „lietuviškoji“ kvarta, nei kvinta ir net sekunda. Aišku, gali-ma ilgai diskutuoti, ar lietuviškesnės yra vienbalsės ar dvibalsės liaudies dai-nos. Kompozitorius Vladas Jakubėnas tvirtino, kad dvibalsis dainavimas atėjo

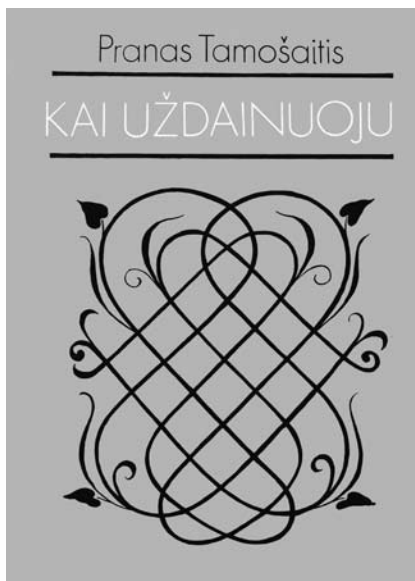
„iš kaimynų“, tačiau pripažino, kad jis turi „romantinės dvasios“. P. Tamošaičio harmonizuotų dvibalsių dainų klausytojai, manyčiau, nesuka galvos dėl jų kilmės, o tiesiog klausosi ir džiaugiasi jų šviesia ir pakilia nuotaika. Ją sukurti norėjo ir kompozitorius.

Dvibalsėje dainoje vaikų chorui „Guli kiškis ant dirvono“ melodijos tercinių vedimą trečiame takte „plikas be žipono“ charakteringas tekstinis įvaizdis pabrėžiamas ir muzikoje – „lietuviška“ kvarta ir kvinta. Antroje melodijos dalyje „Anas tyliai guli ir į save žiūri“ dramaturgiškai reikšmingu momentu vėl vietoje laukiamos tercijos suskamba kvarta. Tačiau, atsižvelgdamas į dainos turinį ir melodijos linijos logiką, P. Tamošaitis nevengia ir „sušildančio“ sekstos intervalo, pavyzdžiui, lyrinėje dainoje „Vežė mane jauną“. Daugiabalsėse dainose taip pat išlaikoma akordų logika, pavyzdžiui, žemaitiškam dainavimo stiliui būdingu judėjimu lygiagrečiais trigarsiais arba nejudančiu dominantiniu garsu apatiname balse.

P. Tamošaičio namuose saugomame asmeniniame archyve yra šimtai harmonizuotų liaudies dainų balsui solo arba duetui su fortepijono pritarimu. Čia yra ir kelios originalios dainos, liaudies šokiai fortepijonui. Visi šie kūriniai greičiausiai buvo instrumentuoti „Sutartinės“ ansamblui, nors kai kurių partitūrų, turinčių atitikmenis „fortepijoniniame“ archyve, „Sutartinės“ archyve nepavyko rasti. Ir atvirkščiai: kai kurių „Sutartinės“ partitūrų nėra versijų fortepijonui. Tai leidžia manyti, kad kai kurias partitūras P. Tamošaitis galbūt rašė tiesiogiai, be išankstinio fortepijoninio varianto. Tuo stebėtis nereikėtų, nes daugelis kompozitorių rašo iš karto partitūras, profesionalia ausimi girdėdami jų skambesį. Beje, P. Tamošaitis neieškojo ypatingų fortepijono faktūros galimybių, šie klavyrai buvo tik pagrindas tolesniam dainos gyvenimui, kurį įkūnijo birbynių ir kanklių tembrai, šiems instrumentams įprastos slinktyės, pasazai, intonacijos.

Aranžuoti kūriniai

Be abejo, bene visus aranžuotus kūrinius P. Tamošaitis pritaikė „Sutartinės“ ansamblui ir taip užtikrino jam nuolatinį repertuaro atnaujinimą. Daug lietuvių kompozitorių kūrinių, kuriuos atliko „Sutartinė“, buvo aranžuoti būtent P. Tamošaičio. Ansamblis taip pat griežė klasiką, kitų tautų – lenkų, estų, ukrainiečių, bulgarų, belgų, net mongolų – melodijas. Suprantama, programos „kepurai“ kartais reikėjo įtraukti ir sovietinių dainų.

Prano Tamošaičio natų leidinių viršeliai

Kas tai yra aranžuotė? Tai kūrinio pertvarkymas kitai nei originalo atlikėjų sudėčiai. Aišku, kad aranžuotojas neturi visiškos kūrybinės laisvės, nes yra apribotas originalaus kito kompozitoriaus muzikinio teksto ir turi stengtis atspindėti jame užkoduotas muzikines mintis kitokių instrumentų garsais. „Sutartinės“ ansamblio sudėtis – I, II, bosinės ir kontrabosinės kanklės bei birbynų kvintetas su lamzdeliu – sąlygojo aranžuotė raiškos galimybes.

Kas būdinga P. Tamošaičio aranžuotėms? Manychiau, kad jas apibūdinant geriausia būtų priminti jo instrumentuotės mokytojo J. Švedo kūrybinius principus, kuriuos profesorius, be abejo, stengėsi įdiegti ir savo studentams (tarp jų – ir šių eilučių autoriui). Beje, P. Tamošaitis didžiavosi, kad jį su kūrybos pagrindais supažindino J. Švedas. Štai tie principai: „1. Kanklės groja pirmame plane, birbynės palaiko harmoniją. 2. Birbynės groja pirmame plane akompanuojant kanklėms. 3. Visi instrumentai groja *tutti*. Birbynės grojant melodiją, daugiau išryškėja tęsiamos natos, antraeilės kontrapunktinės melodijos. Kanklės tuo tarpu gali akompanuoti įvairiais ritmais ir aukštesnėse, ir žemesnėse oktavose. Kanklės grojant pagrindinę melodiją ir harmoniją, birbynės tęsiamomis natomis gali palaikyti harmoninį pedalą, sustiprinti antraeilus melodinius vingius, bosinių ir kontrabosinių kanklių melodinius vedimus.

Birbynėms ir kanklėms grojant *tutti*, birbynėms skiriama tęsiamais garsais melodija ir harmonija, o kanklėms melodija – plačiais akordais“ (cit. pagal Marijos Baltrėnienės studiją „Lietuvių liaudies muzikos instrumentai“, Vilnius, 1980).

Būtent šiais principais remdamasis P. Tamošaitis aranžavo šimtus kūrinių. Tarp jų buvo J. S. Bacho, J. Haydno, XIX a. pirmos pusės lenkų kompozitoriaus K. Kurpińskiego, šiuolaikinio baltarusių kompozitoriaus D. Smolskio partitūros, lietuvių kompozitorių Stasio Šimkaus, Juozo Tallat-Kelpšos, Mikalojaus Kostantino Čiurlionio, Balio Dvariono, Algimanto Bražinsko, Viktoro Budrevičiaus, J. ir V. Juozapaičių, Justino Bašinsko, Anatolijaus Lapinsko, Valentino Bagdono, Leono Povilaičio ir daugelio kitų lietuvių kompozitorių kūriniai.

Ypač kūrybingi kompozitoriui buvo 1990-ieji – nepriklausomybės atkūrimo metai, tuomet jis aranžavo net 116 kūrinių, vėlesniais šio dešimtmečio metais P. Tamošaitis aranžavo nemažai klasikinės sakralinės muzikos kūrinių. Vieni paskutinių jo aranžuotų kūrinių buvo virtuozinės muzikos šedevrai: P. Jean Jeano „Venecijos karnavalas“ birbynei su liaudies instrumentų orkestru ir G. Dinicu „Hora staccato“ lamzdeliui su birbynių kvintetu.

P. Tamošaičio kūryba – neeilinis lietuvių liaudies instrumentinės muzikos reiškiny. Kompozitorius sukūrė liaudies instrumentinio skambesio etaloną, kurį vertina liaudies instrumentų specialistai, atpažįsta paprasti Lietuvos žmonės, ir net kelios jų kartos, atmena daugybę užsienio kraštų žmonių.

Kūrinių sąrašą žr. *Prieduose*.

Poco tempo Muleikų polka Prano Tamošaičio

The image shows a handwritten musical score for a piece titled "Muleikų polka" by Prano Tamošaičio. The tempo is marked "Poco tempo". The score is written on five systems of grand staves. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The score includes various musical notations such as eighth notes, sixteenth notes, and rests. There are also some handwritten annotations and markings above the staves, including the number "3" in some measures.

Prano Tamošaičio „Muleikų polka“. Rankraščio faksimilė

Handwritten musical score for piano, consisting of five systems of staves. The notation includes treble and bass clefs, key signatures, and various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings. The first system has a '3' above the first measure. The second system has a '3' above the first measure and 'Fine' written at the end. The third system has a 'p' marking. The fourth system has a 'p' marking. The fifth system has a 'p' marking and 'De Capo al Fine' written at the end.

(tęsinys)

VALSAS

Muz. Pr. TAMOŠAICIŲ

Flauto

I
Clarineti in B

II

Cornet in E♭

I
II

Trombe in B

I
II

Triangolo
Tamburino

Piatti

Gr. Cassa

I
Cornetti in B

II

Alti in E♭

I
II

Tenori in B

I
II
III

Boritono

Bassi I
II

Vidutiniškai

VOVERELE

Opus. P.2. TAMOŠAITIS

1
2
3
4
5
6

20

VOL. I. 1855

Pūtē, pūtē šturkštus vējēlis

Moderato

f *p*

1. Pū-tē, pū - tē šturkš - tus vē - jē - lis, pū - tē, pū - tē šturkš - tus vē - jē - lis.

Prano Tamošaičio indėlis į lietuvių tautinės tapatybės formavimą

Daiva Tamošaitytė

Prano Tamošaičio palikimas lietuvių muzikos kultūroje yra įvairialypis ir nevienareikšmis. Ryškų pėdsaką jis paliko kaip atlikėjas, dirigentas, pedagogas, liaudies kamerinių ansamblių vadovas, sukūręs ir pagrindęs kamerinio muzikavimo modifikuotais liaudies instrumentais žanrą. Akademinėje muzikoje P. Tamošaitis save išreiškė kaip vienas iškiliausių atlikėjų birbynininkų. Tad šiame straipsnyje pirmiausia aptarsiu jo atlikimo meno savitumą ir pagrindinius bruožus, siedama juos su tam tikrų estetinių žanro kriterijų rekonstrukcija, taip pat per autentišką P. Tamošaičio kūrybinės asmenybės prizmę pamėginsiu apibrėžti moksliniu požiūriu kol kas menkai ar veikiau visai nereflektuotą muzikinio reiškinių, įvardijamo kaip profesionalioji, arba akademinė, liaudies muzika, įtaką sovietmečiu formuojant tautinio identiteto formas. Galiausiai suvokdama, kad nacionalumo tema, aktuali šiuolaikinių antropologijos, sociologijos, filosofijos ir menotyros studijų dalis, yra neišvengiamai susijusi su tyrimo objektu, ryžausi iš istorinės tarpdisciplininės perspektyvos glaustai pateikti sovietmečio paveldo ir konkrečiai – aptariamo žanro – komplementarumo kritikos kritiką.

Prano Tamošaičio birbynės fenomenas

P. Tamošaičio birbynininko biografija prasidėjo dar 1951 metais, kai jis įstojo į Valstybinę konservatoriją ir ėmė dirbti Jono Švedo vadovaujamame liaudies ansamblyje. Tačiau tik baigęs konservatoriją ir 1957 metais kaip solistas laimėjęs tarptautinį konkursą Maskvoje¹, jis tapo pripažintu profesionaliu birbynininku virtuozu. Prasidėjo didžiosios scenos kelias, nuvedęs P. Tamošaitį nuo Filharmonijos iki tolimiausių Lietuvos kampelių, nuo Sovietų Sąjungos miestų iki užsienio šalių. Labai greitai įsitvirtinęs scenoje, jis pradėjo kitą, bet ne mažiau reikšmingą – įrašų – epopėją. Pirmi vaizdo įrašai, kuriuose galima pamatyti grojantį P. Tamošaitį, įrašyti su ansambliu „Lietuva“, o su „Sutartine“ pirmą kartą televizijos žiūrovai jį išvydo dar 1958 metais. P. Tamošaitis radijuje,

¹ VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje pelnė aukso medalį.

televizijoje ir į plokšteles įrašė visą savo solinę programą² su „Sutartinė“, birbynių kvintetu, taip pat didžiąją dalį „Sutartinės“ repertuaro su solistais (vokalistais, kanklininkais ir birbynininkais) – originalias ir harmonizuotas dainas, originalius ir aranžuotus savo bei kitų kompozitorių kūrinius. Iki paskutiniųjų P. Tamošaičio koncertavimo metų jubiliejinius koncertus Filharmonijoje ir Lietuvos muzikos akademijoje įrašinėjo Lietuvos televizija. Išlikusi gausi fonoteka ir vaizdo įrašai leidžia išsamiai susipažinti su P. Tamošaičio kaip atlikėjo ir meno vadovo kūrybos principais. Archyvą papildė atsiliepimai Lietuvos ir užsienio spaudoje. Anonsai ir recenzijos apie P. Tamošaičio birbynininko muzikavimo meną ir apie „Sutartinę“ lydėjo kiekvieną svarbesnį koncertą: apie jį rašė pagrindiniai sostinės ir rajonų dienraščiai, kultūros savaitraščiai, žurnalai.

Kitų šalių kritikai „Sutartinės“ muzikantų atlikimą įvertino kaip „nuostabų, nepaprastą, žavingą, malonų, menišką, įdomų, negirdėtą“ ir panašiai. Užsienio leidiniai pažymėjo didelį P. Tamošaičio atlikimo meistriskumą ir scenos kultūrą:

*Tamošaičio birbynės solo buvo pasigėrėtinas.*³

*Liaudies instrumentų orkestras grojo labai įvairiai: vienos kanklės, vienos birbynės, vieni skudučiai ir grupėmis bei visi drauge. Visi dalykai buvo atlikti meistriškai. Pranas Tamošaitis, ne tik šio ansamblio vadovas, – puikus birbynės specialistas. Jo birbynė labai gražiai gieda, tauraus tono ir virtuozinės technikos. Publika plojo atsistojusi.*⁴

1968 metų turas laineriu „Aleksandr Puškin“ tapo istoriniu įvykiu ne tik P. Tamošaičiui, bet ir Sauliui Sondeckiui, „Sutartinei“, Lietuvos kameriniam orkestrui, Kanados bei JAV lietuviams ir publikai, sulaukusiai retų svečių iš už geležinės uždangos. Kultūros ministro pavaduotojas Vytautas Jakelaitis pirmas į ansamblio atsiliepimų knygą įrašė: „Nuoširdžiai sveikinu „Sutartinę“, išplaukusią į didelius vandenis! Šiaurės jūra, 1968 m. birželio 17 d.“⁵ Būtent užsienio spaudos atsiliepimais remsiuosi kalbėdama apie atsieta požiūrį į P. Tamošaičio meninės vizijos sėkmę, kuri Lietuvoje dėl įvairių priežasčių buvo sutinkama selektyviai, dažniausiai santūriai, skeptiškai arba oficialiai.

² Išskyrus Europos klasikų kūrinius, kaip antai per valstybinį egzaminą ir gastrolėse daug kartų atlikti W. A. Mozarto Koncertas obojui Es-dur ir G. Rossini Tarantela ir kt.

³ J. A. V. Tėvynės menininkai Montrealyje. *Tėviškės žiburiai*, Toronto, Ont., 1968 liepos 11.

⁴ J. Kardelis. Muzikų iš Lietuvos koncertas. *Nepriklausoma Lietuva*, 1968 liepos 3, Nr. 27, p. 4.

⁵ 1968–1969 m. „Sutartinės“ koncertų atsiliepimų knyga. P. Tamošaičio asmeninis archyvas.

Iš Lietuvos autorių daugiausia apie P. Tamošaitį ir jo vadovaujamą kolektyvą rašė Julius Finkelšteinas, kurio recenzijos išsiskiria gilesniu, subtilesniu analitiniu požiūriu, todėl jo nuomonę, manau, čia dera pateikti:

Sutartinėje“ lietuvių liaudies muzikos instrumentai tiesiog yra pagrindiniai personažai, o ne pritariamieji balsai, ne fonas, kaip daugumoje liaudies dainų ir šokių ansamblių. Lietuviškas melodijas groja ir kaimo kapelos, bet autentiškiausiai jos skamba kaip tik „Sutartinės“ koncertuose, atliekamos kanklėmis, birbynėmis, skudučiais, lamzdeliais, skrabalais.⁶

P. Tamošaitis [...] ryžosi neįprastai sintezei. Kamerinės klasikinės muzikos aplinkoje [...] aidi instrumentai, atėję iš liaudiško kaimo. Bet dabar jais groja jau tikri profesionalai, baigę aukštuosius mokslus, perėmę ir liaudiško muzikavimo tradicijas, ir kamerinio koncertavimo patyrimą.⁷

Šis profesionalumas J. Finkelšteinui buvo toks akivaizdus, kad jis ne sykį viešai siūlė „Sutartinės“ ansamblį, „neabejotinai įrodžiusį savo teisę gyvuoti profesionalų kolektyvą“, padaryti Filharmonijos padaliniu⁸. Būtent atlikimo autentiškumas ir didelis profesionalumas buvo būdingi P. Tamošaičiui kaip solistui, juos jis įskiepijo savo muzikantų grupei ir taip suteikė jai išskirtinio individualumo.

Kaip teigė muzikologas Richardas Taruskinas, „šiuolaikinėje muzikologijoje išsigalėjo visai kitokia autentiškumo samprata, vadinasi, ir visiškai kitoks tradicijos suvokimas“⁹. Skaitydami dabartinės muzikologijos tekstus lengvai pastebime, kad panašius fakto konstatavimus lydi prieštaringa argumentacija ir jai atstovaujantys dažnai itin neapibrėžti arba perdėm detalizuoti ir lokaliizuoti, subjektyvūs požiūriai. Tačiau kiekvieno muzikos tyrinėtojo pareiga, jei sutiksime su antropologo Allano Hansono nuomone, „ne atmesti išrastasias kultūros dalis kaip neautentiškas, bet suprasti tą procesą, per kurį jos įgyja autentiškumo“¹⁰.

Ar muzikos atlikimo autentiškumas yra nekintamas, ant-istorinis dydis? Ar autentišku gali būti laikomas tik tas žanras ar instrumentas, kuris buvo išrastas kartą ir visiems laikams? Panašius klausimus svarbu iškelti analizės pradžioje,

⁶ K. Nainys. Skamba, skamba kankliai... *Literatūra ir menas*, 1987 balandžio 4, p. 13.

⁷ Ten pat.

⁸ Ten pat.

⁹ *Muzika kaip kultūros tekstas*. Sudarė R. Goštautienė. V.: Apostrofa, 2007.

¹⁰ A. Hanson. The Making of the Maori: Culture Invention and Its Logic. *American Anthropologist*, 91, 1989, p. 898.

nes tik nustačius požiūrį įmanu pateikti argumentuotą poziciją. Šiuo atveju aš laikaisi nuomonės, kad kultūros evoliucija egzistuoja lygiai taip pat, kaip ir muzikos instrumentų, gyvūnų rūšių ir technikos evoliucija, o tai, kas ją tam tikru evoliucijos etapu daro autentišką, yra kūrybiškai perimta ir perartikuluota gamtos reiškinių, materialaus įnagio ar muzikos žanro savastis. Kalbėti apie kokią nors nekintantį autentiškumą, amžiną tradiciją šiais postmodernaus pliaralizmo ir reliatyvumo laikais nėra korektiška, nebent diskursas įgytų filosofinę ontologinę kryptį. Pasak muzikologo Howardo Browno, „dabar jau neabejotinai aišku, kad kiekviena karta vis modifikuodavo tai, ką būdavo gavusi iš savo mokytojų kartos“¹¹. Nors muzikologas išvadą daro kalbėdamas apie klasikinę muziką, akivaizdu, kad tą patį galime pasakyti ir apie liaudies muzikos tradiciją, jei tik manome, kad ji nėra sustingusi, verta vien muziejų. Šioje išvadoje mums svarbus žodis „modifikuoti“, nes jis reiškia ne tradicijos atmetimą, bet jos varijavimą, gerinimą, pritaikymą naujų laikų reikmėms. Kita vertus, evoliucija šuolį daro tik tada, kai yra ji gerai subrandinusi ir paruošusi, o šiaip ji yra nuosekli ir siauram, laiko ribojamam žvilgsniui kone nepastebima. Todėl kurios nors kartos mėginimo drastiškai paneigti, atmesti arba išjuokti tradiciją ir stačia galva šokti į nežinomybę dar negalime laikyti autentišku ar brandžiu kultūros reiškiniu.

Taigi padarėme prielaidą, kad kultūra, taip pat ir muzikinė, nuosekliai evoliucionuoja per ją išmintingai modifikuojančių arba keičiančių naujų kartų kūrybiškumą. Birbynės tobulinimas taip pat yra šio proceso dalis – lietuvių meistrų patobulintas instrumentas yra tradicinis, nes birbynę padarius chromatinę, tačiau prie visų skyliųčių nepridėjus vožtuvų (tik vieną, flažoletinį), jos techninės galimybės priartėjo prie klasikinių medinių pučiamųjų, bet išsaugojo visas tik jai būdingas garso ir tembro savybes. Prano Servos pagal P. Tamošaičio nurodymus sukurta birbynė turėjo gerokai plonesnes sienes, labai platų pūstuko žingsnį, leidusį birbyniuoti nuo mažiausio *piano* iki didžiausio *forte*, jai reikėjo parinkti ypač tankaus ir kieto medžio liežuvelį¹². Iš paties P. Tamošaičio pateiktų birbynės charakteristikų aiškėja, kad jis nesistengė birbyniavimą padaryti patogų ir lengvą, priešingai – siekė ypatingo instrumento tono, kuris perteiktų kuo didžiausią tembrų ir dinamikos skalę, nors tokią birbynę pūsti buvo nepaprastai sunku. Vadinasi, dalyvaudamas istoriniame birbynės tobulinimo procese ir neleisdamas jai virsti liaudies klarnetu, P. Tamošaitis aiškiai

¹¹ H. M. Brown, S. Sadie. *Performance Practice: Music after 1600*. W. W. Norton and Co., New York, 1989, p. 207.

¹² Žr. šioje monografijoje pateiktą Prano Tamošaičio „Autobiografiją“.

girdėjo tai, kaip ji turi skambėti. Šis girdėjimas buvo autentiškas ne anoniminio liaudies kolektyvumo, bet konkretaus ir individualaus liaudiško atlikimo stiliaus prasme, kuris reiškėsi kaip estetiškai apibendrintų liaudiško muzikavimo principų visuma. Tai svarbu pabrėžti turint galvoje, kad liaudies muzikantai ar dainininkai taip pat turėjo savitą atlikimo manierą, bet ji išaugdavo iš konkretaus etnografinio regiono, net konkretaus kaimo muzikavimo tradicijų.

P. Tamošaičio kūrinių birbynei solo interpretacijos analizę verta pradėti nuo lyrinių pjesių, tokių kaip chrestomatinėmis tapusios pjesės Juozo Gruodžio–J. Švedo „Ėsk, karvute“, Balio Dvariono „Prie ežerėlio“ ar Stasio Šimkaus „Kur bakūžė samanota“. Frazuotė čia natūrali, sekanti kūrinio melodikos sintaksės ypatumus. Muzikos sakinių tarpusavio ryšiai, jungtys ir semantika perteikia pasakojamąją interpretacijos principą: muzikinis naratyvas tai raudamas, verkiamas, tai džiugus, pakilus, ramus arba dramatiškas, priklausomai nuo kūrinio charakterio. Melodija daro tekančios, vingiuojančios ir nesibaigiančios garsų tėkmės įspūdį, o tai savo ruožtu susiję su kvėpavimu. Puikiai įvaldęs kvėpavimo ir oro srauto koregavimo techniką, P. Tamošaitis vienu atsikvėpimu gali išpūsti labai ilgas frazes. Atsikvėpimų trukmė ir dinaminiai niuansai priklauso nuo gyvai išgyvenamo emocinio pasakojimo turinio ir dramaturginio veiksmo. Rečitatyvinio pobūdžio vietose solistas pasiekia didelės meninės išraiškos, jis taip tikroviškai perteikia muzikinį vaizdą, kad regis, jog girdi žodžius. Tiek mažas improvizacinio pobūdžio šedevras „Ėsk, karvute“, tiek sudėtingesnės sandaros „Prie ežerėlio“ gali būti pristatomi kaip P. Tamošaičio meninės brandos pavyzdžiai, nors taip pat įspūdingai nušlifuoti ir kiti mažiau išpopuliarėję lyriniai kūriniai, kaip antai B. Dvariono „Noktiurnas-pasaka“, kurį nepaprastai sunku įtikinamai atlikti dėl labai lėto tempo ir pilnų natų.

Pagrindinis P. Tamošaičio birbyniavimo principas yra muzikinio prado dainingumas, o šis neatskiriamas nuo subtilaus *vibrato*, kuris eina iš pačių gelmių, remiasi ne į krūtinės paviršių, bet į diafragmą, kaip dainuojant. P. Tamošaičio instrumento tonas ir garso grožis yra unikalus, būdingas tik jam. Garsą birbynininkas atveria kaip analogą žmogaus vokalui, todėl jis gelminis, švelnus („aksominis“), atrasta kiekvieno garsaileio tono spalva yra estetiškai ir psichologiškai motyvuota. Kartu garsas, ypač aukštame registre, skaidrus ir neformuotas, kokį išgauti birbyne, kaip ir altu, ypač sunku (dažno atlikėjo išgautas šis garsas būna įkyrus, šaižus), viduriniame ir apatiniame registre – pridengtas, tarsi sferinis (ne atvirai plokščias, bet ir ne duslus, o skambus), taigi išlygintas visuose registruose. Lyriniuose kūriniuose ir epizoduose pakeri tikslus muzikinės minties ir atlikimo technikos atitikimas. Pasiekiamas efektas, lyg girdėtum

raliavimą „viduje“, kai garsai, užpildantys girdimą erdvę, atsiranda ir išnyksta lyg savaime, randasi ir nugrimzta į prasmingą, skambančią tylą. Klausantis nesvarstai girdimos muzikos, tik leidiesi užvaldomas į širdį įsismelkiančio garso, tarsi hipnotizuojamas organiškios atlikimo visumos.

Šioje vietoje negaliu nepadaryti mažo ekskurso į šalį. Darbas su garsu, jo kokybė ir turtingumas, taip pat individualumas yra pirmas ir svarbiausias reikalavimas, keliamas klasikinės indų muzikos atlikėjui. Nesukūręs „savo“, arba „autentiško“, garso, muzikantas negali būti laikomas tikru atlikėju ir juo labiau mokytoju. Kadangi ši sudėtingiausia pasaulyje muzikinė tradicija skyrė tiek daug dėmesio garso kokybei (specifinė ritminė ir intonavimo sistema tiek pat svarbi, tik tai tolesni melodiniais instrumentais skambinančiam muzikantui keliami uždaviniai), ji išplėtojo rafinuotą *svāros* (skr. *garso*) koncepciją. Lieka tik apgailestauti, kad mūsų muzikos terminijoje nėra tiek subtilių ir indiškajai adekvačių sąvokų, kurios padėtų tiksliau apibūdinti šį muzikinį atlikėjo meno aspektą. Tačiau šiame kontekste galime pasakyti bent tiek, kad ir Vakarų Europos muzikinėje tradicijoje, pavyzdžiui, smuikavimo, ne tik didieji atlikėjai, bet net ir jų instrumentai (vardiniai stradivarijai ir gvarneriai) turėjo iš kitų išsiskiriantį toną, individualybę. P. Tamošaičio birbynės ir birbyniavimo individualumas nekelia jokių abejonių – jį gali lengvai atskirti iš kitų ne tik dėl savito interpretavimo stiliaus, bet visų pirma dėl garso kokybės. Birbynė yra tapusi tarsi jo paties kūno, visos esybės tąsa, ir tai gerai matyti vaizdo įrašuose.

Grįžtant prie kūrinių analizės reikia pasakyti, kad lyrinę – didesnę – solinio repertuaro dalį, išlaikydami atrastosios liaudies muzikos interpretacijos pagrindus, organiškai papildė kitokio pobūdžio kūriniai. Vidutinio ir greito tempo pjesėse arba epizoduose (vidurinė B. Dvariono „Prie ežerėlio“ dalis ir antra „Mažosios rapsodijos“ dalis, J. Gaižausko „Pjesė“ ir kt.) girdimi labai tikslūs trumpi, vidutiniai ir ilgi štrichai bei jų žaisminga, greita kaita. Išstbulinta liaudies šokio muzikos išraiškos priemonių technika, melodinga akcentuacija girdima ir P. Tamošaičio ypač mėgstamose polkose, parašytose ansamblui, tokiose kaip „Muleikų polka“, „Jurbarkiečių polka“, „Puodžių polka“, „Parovėja“ (yra skrabalai), pjesėse su solo partija – L. Abariaus „Šokyje“ (yra skudučiai), ir kt. Nemažai kūrinių birbynių duetui įrašyta kartu su kitu iškiliu birbynininku Pranu Budriumi (J. Švedo „Gegutė“, „Du broliukai“ birbynių duetui *a cappella*, P. Tamošaičio „Birbynėlė“ birbynių duetui ir kanklių ansambliu, V. Budrevičiaus Pjesė birbynių duetui ir kanklių ansamblui, V. Montvilos „Saulė teka“ ir J. Karoso „Pajaunėjęs Nemunėlis“ 2 birbynėms

ir liaudies instrumentų ansambliai), taip pat kvintetui (B. Dvariono „Subatos vakarėlyj“, E. Balsio „Skerco“¹³), sekstetui (K. Rimkevičiaus „Laukuvos polka“, P. Tamošaičio „Tverėčiaus polka“, „Linelis“ – šie kūriniai grojami ir kvintetu) ir septetui (J. Juozapaičio Pjesė birbynių septetui) ir daugelis kitų, kurių nesu-
minėjau, įrašytų į televizijos ir radijo fondus bei atliktų koncertuose (vėliau – P. Tamošaičio mokinių ir ansamblių), priklauso atskiram jo išpuoselėtam birbynių kamerinio ansamblio žanrui.

P. Tamošaičio kaip solisto sėkmė neatsiejama nuo su juo dirbusių puikių muzikantų kanklininkų ir ypač birbynininkų. Prieš sukurdamas kvintetą „Sutartinėje“, kamerinio ansamblio pagrindus jis įgijo, kai pradėjęs vadovau-
ti „Lietuvos“ ansamblio birbynių kvintetui pirmą jo sudėtį (J. Gilys (vadovas), P. Samuitis, A. Balyta, I. Brazdeikis, P. Černiauskas) pakeitė nauja (P. Tamo-
šaitis (vadovas), P. Budrius, K. Budrys, J. Čiplys, J. Mykolaitis). Vienoje išsamių
recenzijų pažymėta, kad gabūs, techniškai pajėgūs muzikantai neapsiriboja
liaudies šokių muzika, bet atlieka B. Dvariono, E. Balsio, R. Žigaičio, V. Bar-
kausko pjeses:

*Meilė liaudies muzikai, aukštas atlikimo lygis, darbštumas buvo tinkamai įvertinti:
birbynių kvintetas sunkiame sąjunginiame konkurse iškovojo teisę dalyvauti Pasaulio
jaunimo ir studentų festivalyje Helsinkyje. Ir negalima pamiršti, kad visa tai pasiekta
kolektyvo, dirbančio visuomeniniais pagrindais.¹⁴*

P. Tamošaičio birbyniavimas sujaudina, pakylėja ir įtraukia į klausymosi
procesą. Toks poveikis liudija nuo virtuoziško neatsiejamą galingą meninę
įtaigą. Profesionalumą įžvelgiu ir natūralumo bei muzikinių emocijų sutau-
rinimo darneje. Tačiau didžiausias P. Tamošaičio nuopelnas yra tas, kad jis
įrodė, jog modifikuota birbynė gali tapti unikaliu instrumentu, pasižymin-
čiu ypač turtingais individualų (autentišką) stilių atliepiančiais muzikavimo
parametrais, kurie ypatingu būdu perteikia lietuvių liaudies muzikos savastį.
Panašius uždavinius sau kėlė ir šiomis muzikavimo ypatybėmis (menine įtai-
ga, individualiu stiliumi, virtuozine technika) pasižymėjo įkandin P. Tamošai-
čio į akademinį liaudies meną atėję jaunesni jo kolegos, pirmiausia P. Budrius,
VII pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje Vienoje iškovojęs auksą ir ilgiausiai
vadovavęs „Lietuvos“ ansambliai, taip pat Romualdas Apanavičius, Antanas
Smolskus, Saulius Prusevičius (ilgametis „Lietuvos“ ansamblio orkestro gru-
pės vadovas), Arūnas Katilius, Egidijus Ališauskas. Visi šie ryškūs įvairių kartų

¹³ Eduardas Balsys „Skerco“ pats aranžavo „Sutartinės“ ansambliai.

¹⁴ J. Radzevičius. Atlieka birbynių kvintetas... *Literatūra ir menas*, p. 5, iškarpa nedatuota.

aukščiausios klasės birbynininkai profesionalai savo koncertine veikla *de facto* patvirtino drąsaus užmojo sėkmę.

P. Tamošaitis savą muzikinio mąstymo logiką ir muzikavimo principus (visą jų kompleksą), kaip minėjau, iškiepijo ir „Sutartinės“ muzikantams. Natūralus ir dainingas frazavimas, laisvas kvėpavimas, dėmesys atliekamo kūrinio charakteriui ir visų pirma garso kokybei (taip pat kuo tikslesniam intonavimui ir derinimui), techniniam išstobuliniui yra būdingi ansamblio muzikavimo bruožai. Todėl klausantis P. Tamošaičio solo su ansamblio akompanimentu galima gėrėtis nepriekaištinga savitarpio muzikavimo darna, geru solisto ir ansamblio santykiu¹⁵.

P. Tamošaičio įrašytuose kūriniuose solo su akompanimentu pasiekta visiška vienovė laiko ir interpretacijos stiliaus požiūriu. Kanklės skamba kaip viena, darniai atitaria solistui ir pratęsia jo pradėtą muzikinę mintį arba į ją įveda. Kvėpuojama išvien, muzikinė mintis – vienas atsikvėpimas ir iškvėpimas. Ne tik įvaldytas agogikos ir muzikinės dramaturgijos menas, bet ir instrumentų parinkimas sukuria specifinį „Sutartinės“ skambesį lauką, kurių įvairovės P. Tamošaičiui, matyt, visiškai pakako¹⁶. Galima spėti, kad savo ansambliu jis siekė ne atskleisti kuo daugiau įvairių instrumentų tembrų, bet turimų (birbynių, kanklių, lamzdelio, skudučių ir skrabalų) minimalistinę sudėtį išstobulinti iki tam tikro estetinio idealo. Štai taip kolektyvo klasika tapusioje B. Dvariono „Mažonoje rapsodijoje“ ir „Prie ežerėlio“ atsiskleidžia puikus ansamblio tembrų derinys: vedantis minkštas birbynės tembras ir jam atitariantis švelnus kanklių stygų plazdėjimas, nuraibuliuojantis frazių ir ypač kūrinio dalies ar viso kūrinio pabaigoje (taip pat įžangoje), suvirpantis aukšto registro tyškantis sidabras. Klasiškame labai greito tempo L. Abariaus „Šokyje“ su skudučių pritarimu virš ansamblio „kabančią“ sopraninę birbynę kituose epizoduose gražiai papildė ir atsveria darnus skudučių „kukavimas“, aukšti lamzdelio tonai, kanklių „aukso vidurys“ ir žemas tenorinės bei kontrabosinės birbynės dudenimas.

¹⁵ Reikia turėti omenyje, kad P. Tamošaitis kritiškai vertino garso režisierių darbą, kurie, pasak jo, įrašinėjant studijoje suniveliuoja dinامينius niuansus ir sumenkina atlikimo spontaniškumą. Todėl tikroviškiau turėtų skambėti ne radijo, bet tiesioginiai koncertų įrašai TV.

¹⁶ Kalbant apie eksperimentinį liaudies muzikos orkestrą, ši hipotezė negalioja, nes P. Tamošaitis nevengė įtraukti daugiau rūšių instrumentų, net cimbarų solo. Turint galvoje, kad tai buvo tik projekto pradžia, negalime atmesti minties, kad jis būtų eksperimentavęs ir instrumentų įvairovės srityje.

Vadinasi, P. Tamošaičiui pavyko pasiekti savo meninės vizijos idealą dviem – autentiškumo ir profesionalumo – prasmėmis. Šis laimėjimas pri-lygsta meistriškumui, kuris išsiskiria atlikimo lengvumu, ramybe ir ritmingai pulsuojančiu „nervu“ net grojant ypač greitu tempu, kai išlieka grakštūs *staccato* ir pagražinimai. lėtosiose dalyse įvaldytas *rubato*, prikaustantis dėmesį melodinės linijos vedimas. logiškam muzikinės minties rutuliojimui suteikia-mas laisvos tėkmės pojūtis, lankstūs tempų ir nuotaikų perėjimai. sudaromas bendras apgaulingo paprastumo, arba „lengvo darbo“, išpūdis. ir galiausiai estetinis pasitenkinimas bei džiaugsmas kaip šio proceso rezultatas. Būtent šio proceso metu įvyksta kaskart iš naujo išgyvenamas muzikos kūrinio „gi-mimas“, P. Tamošaičio (ir jo recipientų) patiriamas kaip tikras, gyvas muzi-kinis išgyvenimas, vadinasi, esmiškai tapęs (kaskart tampantis) autentišku (tikru) muzikiniu įvykiu.

Ką tik pateikta kūrinių atlikimo analize siekiau ne tik apibūdinti P. Ta-mošaičio birbyniavimo stilių, bet ir sužadinti skaitytojo norą pačiam įsitikinti pateiktais teiginiais ir atidžiai išklausti įrašus, o tai savo ruožtu leistų pasiekti kitą straipsnio tikslą: atėjus laikui (o jis atėjo, ir, tikėkimės, nepraeis negrįžta-mai) nupūsti ideologines aptariamojo laikotarpio apnašas ir išgirsti tą muziką tokią, kokia ji yra.

Nustatėme, kad P. Tamošaičio birbyniavimas ir ypač raliavimas birbyne solo su liaudies instrumentų ansamblio pritarimu muzikos atlikimo požiūriu yra meninė vertybė *per se*. Tad lieka pamėginti apibūdinti tai, kuo, be grynojo profesionalizmo, grindžiama minėta estetiškai apibendrintų liaudiško muzika-vimo principų visuma, sudaranti naują interpretavimo tradiciją, kuri, jei tei-singai išnagrinėjome autentiškumo kitėjimo procesą, iš esmės atitinka liaudies, arba tautinės, muzikos sampratą.

P. Tamošaitis, įkvėptas J. Švedo idėjų ir savo ruožtu įkvėpdamas repertua-rą nuolat turtinančius lietuvių kompozitorius, sukūrė savitą kanoninį variantą, conceptualiais įmantrumais neperžengiantį XX a. viduryje istoriškai išsikris-talizavusios stilizuotos liaudies dainos bei šokio žanro struktūros ir jo perduo-damos emocinės žinios ribų. Šio straipsnio tikslas nėra pačių kūrinių analizė ar folkloro elementų perkėlos bei modifikacijos teorinis narstymas, o veikiau interpretacinis ir estetinis klausimo aspektas, tad paminėsiu tik svarbiausias są-sajas, patvirtinančias teiginį apie nuoseklų liaudies muzikos evoliucijos tarpsnį, pagimdžiusį tradiciją, kuri išsikovojo teisę gyvuoti.

Jadvyga Čiurlionytė rašė:

*Liaudies dainų melosas yra raiškingas ir emocionalus. Jame yra daug gilaus ir švelnaus lyrizmo, nuosaikiai išreikštos vidinės šilumos ir nuoširdumo.*¹⁷

Taip šiuos liaudies dainų bruožus P. Tamošaitis atskleidžia birbyniuodamas lyrinius kūrinius.

*Lietuvių liaudies daina gimė ir vystėsi glaudžiam santykiu su melodija. Kalbos struktūra, jos fonetika, ritmo metrinės savybės, taip pat intonacijos bangavimai turėjo veikti ir melodijos rutuliojimąsi.*¹⁸

Ir tai mes pastebėjome, nagrinėdami naratyvinį P. Tamošaičio raliavimo charakterį. Pridurkime, kad P. Tamošaitis buvo nuoseklus J. Švedo sceninės liaudies muzikos sampratos perėmėjas. Be to, verta prisiminti Vlado Bartusevičiaus instrumentų vaidmens ansamblyje klasifikaciją:

*Jono Švedo nuomone, lamzdelius ir birbynes taip pat reikėjo tobulinti, kad būtų galima išgauti dviejų ir daugiau oktavų garsus. Šiems instrumentams orkestre tektų melodinis vaidmuo.*¹⁹

Šioms citatoms reikia paaiškinimo. P. Tamošaitis labai gerai suvokė vokalinę birbynės prigimtį ir ją iškėlė kaip soluojančio instrumento principinį pamatą²⁰. Taip pat žinoma, kad jis ne tik harmonizavo daugybę dainų, bet ir jas originaliai plėtojo. Dainos skambėjo gyvai: su „Sutartine“ dainavo ištisos dainininkų kartos, kiekviena jų, kaip ir atskiras dainininkas, pasižymėjo sava raiškos stilistika, kurią kolektyvo vadovas puoselėjo. J. Čiurlionytė išskyrė tris seniausių melodijų rūšis:

1) Rečitatyvinės melodijos, kurių muzikinė intonacija sutampa su kalbine. [...] Būdingas šio tipo intonacijų pavyzdys yra rauda. 2) Intonacijos, kuriose persveria melodinis elementas. Šios intonacijos galėjo vystytis iš šūksnių, signalų ir šiaip rečitatyvinių dainų intonavimo, sukeliančio norą ir malonumą klausytis ilgai skambančių tonų, stengiantis tonais, muzikiniais garsais išreikšti jausmą, vaizdą. Ritmo atžvilgiu prailgintieji tonai buvo puošiami melizmais, vingiais, ir tuo būdu plėtojosi grakšti bei

¹⁷ *Lietuvių liaudies dainos*. Rinktinė. Parengė J. Čiurlionytė. V.: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1955, p. 5.

¹⁸ Ten pat, p. 8.

¹⁹ V. Bartusevičius. *Liaudies meno baruose*. V.: Vaga, 1983, 177.

²⁰ „[P. Tamošaitis] labai muzikalus atlikėjas, kuriam grojant birbynė dainuoja taip išraiškingai, kad galėtų pavydėti ne vienas dainininkas“ (K. Nainys. Gausėja „Sutartinės“ bičiulių būrys. [Apie koncertą Paveikslų galerijoje]. *Tiesa*, 1967 gruodžio 20.

*raiškinga melodika. 3) Trečias melodijų tipas – judesiais pagrįstos intonacijos. Jos turi judesių susimetrintą ritmą su periodiškai išdėstytais kirčiais. Tos intonacijos yra gyvos, judrios ir džiugios.*²¹

Šios melodijų rūšys tiesiogiai ir akivaizdžiai atspindėjo P. Tamošaičio, jei taip galima pasakyti, interpretacinėje strategijoje, todėl sąsajos su liaudies daina, kalbant apie instrumentinį grojimą, radosi natūraliai.

Liaudiškumas, lietuviškumas yra kertiniai žodžiai, kuriais, bent jau moderniuoju laikotarpiu, buvo mėginama apibūdinti nacionalinio muzikos meno motyvaciją, aptinkamą ir nuo liaudies muzikos tradicijos nutolusių kompozitorių kūryboje. Tačiau daugelis XXI amžiaus pradžioje – postmoderniuoju laikotarpiu – autorės kalbintų kompozitorių suvokia ir teigia, kad tasai liaudiškumas ir lietuviškumas slypi ne liaudies dainų citatose, bet greičiau intonavime, ritmikoje, dermėse, būdinguose melodiniuose moduluose, motyvuose, estetiniuose principuose²². Todėl tiriant P. Tamošaičio indėlį į liaudies muzikos nacionalumo formavimą galima laikytis laisvesnio rekonstrukcijos principo, nesistengiant matematiškai pagrįsti autentiškų etninių elementų perimamumo buvimo ar nebuvimo. Užtenka pasakyti, kad išryškinami ir estetiškai apibendrinami tokie liaudiško muzikavimo bruožai kaip poetiškumas ir lyrizmas, gelminis ryšys su gamta (personifikuojami gamtos aspektai), nuoširdumas, džiugus, skaidrus vitališkumas, liaudies žmogaus emocijų skalę išreiškianti muzikos priemonių įvairovė. Pastarąją nuostatą taip pat atspindi nuotaikos atžvilgiu skirtingų harmonizuotų liaudies dainų, šokių ir instrumentinių pjesių gausa repertuare. Kaip tik ta įvairovė buvo P. Tamošaičio siekinys, noras pateikti kuo platesnę muzikinių įvairdžių paletę: liaudies dainas ir šokius per koncertus papildė skaitovo parinkti tautosakos ir lietuvių poetų, rašytojų kūrybos intarpai. O ansambliui rašomi originalūs kūriniai, be abejo, atspindėjo dar vieną repertuaro dalį, kuriančią šiuolaikinį, originalų ansamblio veidą.

Natūralus klausimas kyla dėl ansamblio pavadinimo. Manytina, kad J. Čiurlionytė, pasiūliusi pavadinti „Sutartine“, nesitikėjo, kad jis atliks Zenono Slaviūno suklasifikuotas autentiškas sutartines ar kad jos bus didžioji repertuaro dalis. Ji gerai žinojo ansamblio – ne folkloro kolektyvo – meninius kriterijus ir dešimtį metų sekė P. Tamošaičio veiklą bei konsultavo jį. Įrašų sąrašę aptinkami

²¹ *Lietuvių liaudies dainos*. Rinktinė. Parengė J. Čiurlionytė. V.: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1955, p. 9.

²² Žr. D. Tamošaitytė. Lietuviškumo metamorfozės šiuolaikinių kompozitorių kūryboje: audiovizualinių kūrinių analizė. *Lietuvių tautos tapatybė: tarp realybės ir utopijos*. V.: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2007, p. 151–170.

tik 4 instrumentiniai kūriniai – Vytauto Klovos, Leono Povilaičio, Jūratės Balmiejūnaitės ir Jurgio Gaižausko – tiesiogiai pavadinti sutartinėmis²³, nors žinome, kad kiti „Sutartinei“ rašę kompozitoriai savo kūrinuose naudojo sutartinių sąskambius ir elementus – juk iki šiol sutartinę kaip neišsemiamą unikalų lietuvių muzikos reiškinį eksploatuoja daugelis, taip pat ir jauniausios kartos, kūrėjai. Tai kodėl „Sutartinė“? Tiksliai instrumentinės sutartinės reikšmę nusakė dr. profesorius Algirdas Vyžintas, įžvelgęs joje pirmiausia sakralinę, meditacinę funkciją, dvasingumo reikalavimą, atskleidantį iš daugelio amžių chtoniškos lietuvių pasaulėjautos, neatsiejamą kosmoso, gamtos, Dievo ir žmogaus pasaulio darnos suvokimo:

*Sakau, tegu trimitavimas, skudučiavimas, instrumentinė sutartinė lieka kaip šventas veiksmas, kaip varpo gaudimas prieš vakaro maldą, meditacijos minutė, muzikinė ikona...*²⁴

A. Vyžinto požiūriu, sutartinei būtinas gamtos dalyvavimas, aidas, erdvė, o tam visai netinka scena, kuri tą šventumą supaprastina²⁵. Toks holistinis požiūris yra paremtas giliomis liaudiškos tradicijos studijomis ir nusipelno visokeriopo palaikymo, o nacionalinio liaudies instrumentų orkestro pagrindimas rituališkumu, savitais tembrais, dar neišnaudotomis pučiamųjų ir ritminių liaudies instrumentų galimybėmis būtų didelis žingsnis pirmyn kuriant savitą lietuvišką liaudies muzikos klasiką. Kita vertus, tokia žiūra ir jos įgyvendinimas neatsiejamas nuo religinio turinio, ir čia kyla daug problemų, nes tokią viziją rekonstruoti galima tik atkūrus senovės baltų chtoninio gyvenimo būdo religines lytis. Liaudies muzikos gamtiškumo, sakralumo ir spontaniškos išraiškos priemonių įvairovės rekonstrukcijai nepalankus ne tik pernelyg didelis liaudies instrumentų kanonizavimas, suniveliaavimas sekant europiniais modeliais, bet ir „pagoniškajam“ kosmosui svetima krikščioniškųjų vertybių invazija²⁶ ir, žinoma, sekuliari globalizacija.

²³ Neįrašytų į fondus, bet grojamų sutartinių repertuare galima aptikti ir daugiau.

²⁴ A. Vyžintas. Gyvenimas – liaudies muzikai. Sud. V. Tetenskas. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2010, p. 55–56.

²⁵ Ten pat.

²⁶ Simptomiški tekstai pasirodo spaudoje: „Krikščionybė įnešė kažką labai naujo į muzikos kultūrą. Galima sakyti, sudvasino muziką, suteikė naujų savybių. Pasiklausius kad ir senųjų lietuvių sutartinių, lyginant su grigališkuoju giedojimu – akivaizdus skirtumas! Sutartinėms būdingi disonansai, turiniai ir melodijos skurdumas, skamba aštriai. Satanistiniai koncertai taip pat akivaizdžiai skiriasi nuo bažnytinės muzikos ne tik kaip reiškinys, bet ir padariniais.“ (kun. O. P. Volskis, „Muzikos įtaka žmogaus sielai“, www.bernardinai.lt,

Kad scenoje galima bent iš dalies išlaikyti rituališkumą, sakralumą ir senovės lietuvių mentaliteto aidą, įrodė Bronius Kutavičius „pagoniškaisiais“ kūriniais. Kitaip, bet vis dėlto įtaigiai gali skambėti iš alkų, girių šventovių į sceną perkelta „muzikinė liturgija“. Dar vieną versiją pateikė giliai tikintis katalikas Olivier Messiaenas, sukūręs originalų sceninį šiuolaikinio pusiau pasaulietinio, pusiau sakralinio žanro variantą²⁷. Ir „Sutartinės“ estetikoje galima įžvelgti savaip suvokiamą sakralinį muzikavimo aspektą, neatsiejamą nuo liaudies melose, papročiuose glūdinčios pasaulėjautos, kurios estetinius atspindžius atsekėme meninėje P. Tamošaičio vizijoje (juk galime daryti prielaidą, kad lietuviui iš seno buvo būdingas sakralus santykis su darbo aplinka, namais ir visu jį supančiu pasauliu, kuris kaip vidinis gyvenimo leitmotyvas išliko folkloro tradicijoje net išnykus žynių luomui ir ritualams, kurie turėjo būti pagrįsti konkrečia apėigine muzika)²⁸. P. Tamošaičiui pats liaudies muzikos atlikimas buvo šventas aktas. Tas rimtumas, atsakingumas, ypatinga santūri atmosfera, sklindanti iš jo atliekamos muzikos, žavi kaip tik tuo, kad, atsisakydamas barokinio puošnumo ir pasirinkdamas minimalistiškai kuklius tiek kamerinę instrumentų sudėtį, tiek repertuarą²⁹, ansamblio vadovas pasiekė akademinę kamerinei muzikai būdingo dvasingumo lygmenį. Dvasingumą čia reikėtų suprasti kaip netapatų religingumui ar religiniams žanrams (jų panaudojimas ar atlikimas bažnyčiose nebūtinai ir ne visada perteikia dvasinį turinį, bent jau ne pažodine formaliąja prasme)³⁰. Plačiąja prasme galime teigti, kad visa meditacinio pobūdžio muzika

2009-07-11). Sutartinės dėl užkoduotų sakralinių prasmų, nesuprantamumo ir slėpiningos poveikio jėgos tapo „raganiškomis“, todėl nepageidaujamomis.

²⁷ „Tikėjimo tiesas perkėliau į koncertų salę, tačiau liturgine prasme – tokiu mastu, kad mano du svarbiausi religiniai kūriniai atliekami koncertų metu yra *Trois petites liturgies de la Présence Divine* ir *Transfiguration de Notre Seigneur Jésus-Christ*. Ne šiaip sau parinkau šiuos pavadinimus. norėjau atlikti liturginį veiksma, kitaip tariant, į koncertų salę įvesti savotiškas pamaldas, tam tikros rūšies organizuotą šlovinimo aktą. Tai buvo originalu, nes katalikų liturgijos idėją iš akmeninių statinių, skirtų garbinimui, perkėliau į kitus pastatus, kurie nebuvo pritaikyti šio tipo muzikai, tačiau galiausiai jie čia visai puikiai pritiko.“ (*Olivier Messiaen: Music and Color. Conversations with Claude Samuel*. AMA-DEUS PRESS, Portland, Oregon, 1994, p. 21.)

²⁸ Čia kalbama ne apie religinį „Sutartinės“ repertuarą, kuris atsirado atkūrus nepriklausomybę ir buvo atliekamas bažnyčiose arba religinių švenčių progomis. Taip meno vadovas siekė kompensuoti sakralinio žanro stoką repertuare, grotame okupacijos metais.

²⁹ Turiu galvoje ne tikrą didžiulę nuolat augusio repertuaro apimtį, bet išsikristalizavusį tam tikrą aukso fondą, įtvirtinusį ansamblio meninės vizijos sėkmę.

³⁰ Suprantama, tai labai toli nuo Daivos Vyčienės rekonstruoto sutartinių giedojimo ir per jį mėginamo atgaivinti sakralinio moteriškojo kosmoso prasmės, sutartinių giedotojas laikant archajinių žynių, perduodančių dieviškąjį pradą, ainėmis (D. Račiūnaitė-Vyčienė. *Sutartinių atlikimo tradicijos*. V.: Kronta, 2000, p. 63–72).

turi dvasinį grūdą, kuris mums yra svarbus estetinių universalijų kontekste. O jei remdamiesi kitų tautų religinėmis epistemomis pamąstytume apie tai, kad Dievas pasaulyje gali reikštis ne tik medituodamas, bet ir šokdamas, tai nerasi-
me prieštaros tarp dvasinio prado ir, pavyzdžiui, „Suktinio“³¹.

Vadinasi, interpretuodamas lietuvių liaudies muzikos tradiciją, P. Tamošaitis užčiuopė jai imanentiškai būdingą dvasinę pajautą, kurią tikslinga sieti su poetiškumu, simboliškumu, darna. Sutartinumas ir yra tasai universalizuotas lietuviškojo etoso aspektas, į kurį kritikai atkreipia dėmesį ir kuriuo apibūdina „Sutartinę“. Pažymėtina, kad tai daugiau taikytina ankstyvajam ir iš dalies viduriniam P. Tamošaičio koncertinės veiklos periodui nuo ansamblio sukūrimo 1956 metais iki maždaug 8-o dešimtmečio vidurio. Vėliau „Sutartinės“ braižas „pasaulėjo“, kito dėl subjektyvių ir objektyvių priežasčių.

Baigiant šį skyrelį svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad P. Tamošaitis, nors vykdamas į užsienio gastroles ir paimdavo baletmeisterės Tamaros Kalibataitės rengiamą šokėjų grupę, nelipdė mikroskopinio J. Švedo liaudies ansamblio teatralizuoto ar sintetinio varianto, nesekė ir kitais pavyzdžiais, o sukūrė savitą kamerinio muzikavimo liaudies instrumentais rūšį. Jam, išskyrus kai kuriuos eksperimentinius epizodus, neprikiši nei eklektikos, nei juo labiau vulgariai suvokiamo netaišyto liaudiškumo, nei mugės ar šou elementų. Kaip teigė S. Sondeckis, nei jis, nei P. Tamošaitis savo kamerinio žanro negadino, priešingai dabar ypač išpopuliarėjusioms rimtosios akademinės muzikos priartinimo prie publikos skonio tendencijoms³². Aukštus repertuaro formavimo bei meninės koncepcijos kriterijus liudija ir toks atsiliepimas:

Džiugu pastebėti, kad programa parinkta, siekiant suteikti auditorijai aukšto lygio estetinį išgyvenimą. Iki šiol atvykusių ansamblių repertuaruose vyravo priešinga linkmė³³. Šį kartą aiškiai vengta nuolaidų, jei ne pataikavimo, publikos skoniui.

³¹ Advaitinės hinduizmo doktrinos bet kurį padalijimą į sakralinį ir pasaulietinį kosmosą gali paneigti vieninteliu imperatyvu: *sarvam brahma* (visa yra Brahmanas). Viena jo hipostazių, Dievas Šiva, pasaulį kuria ir griauna šokdamas.

³² „Grįžtant prie temos apie žanrų grynumą ir profanaciją reikia pasakyti, kad būtent dabar vyksta blogi dalykai, kai iš savo žanro daromas jovalas ir žlugdoma muzikos kultūra, kuriai iškilo didelis pavojus. Ačiū Dievui, tame niekada nedalyvavau ir nesu susitęsęs. Mes tais laikais kultūros nežlugdėme. Kai Pranas grojo birbyne su mūsų orkestru, mes buvome tose pačiose pozicijose, toje pačioje barikadų pusėje. Kodėl gražiai liaudies melodijai, gražiam liaudiško stiliaus kūriniai nepaakompanuoti? Tačiau kai simfoniniai ar kameriniai orkestrai nusileidžia iki garvės lygio, tai nebėra muzikos propagavimas“ (iš pokalbio su S. Sondeckiu, asmeninis D. Tamošaitytės garso archyvas, 2011 m.).

³³ Reikšmingas pastebėjimas, nes anksčiau toje pačioje recenzijoje autorius pažymėjo, kad irzloka, skeptiškai nusiteikusi, lietingų orų išvarginta Monrealio publika nesitikėjo

atsisakyta efektingų, „bisus“ iššaukiančių numerių. Vienas įvykis koncerto eigoje liudija, kad to siekta sąmoningai. Kai antroje programos dalyje „Sutartinės“ išpildytas B. Gorbulskio pusiau džiazinis dalykėlis „Bosas kviečia šokti“ sukėlė salėje bruzdesį ir šauksmus „kartoti“, kapelos vadovas, nieko nelaukęs, pranešė atliksiąs kitą kūrinių, panašaus stiliaus, ne mažiau techniškai įmantrų, vykusiai aranžuotą lietuvišką „kaimo polką“. Ta pati saiko nuovoka buvo jaučiama ir solistų pasirinktam repertuare.³⁴

Taigi P. Tamošaičio, pirmiausia kaip birbynininko solisto, o paskui ir kamerinio ansamblio meno vadovo, sukurta interpretacinė tradicija gali būti laikoma autentiška profesionalaus muzikavimo lietuvių liaudies instrumentais apraiška, nes ji grindžiama gyvais etnografiniais šaltiniais, estetiškai apmąstytais liaudies muzikavimo principais ir sudaro atskirą tautinės muzikos kultūros vienetą.

Tautinės tapatybės reikšmės suvokimo muzikoje ir visuomenėje gairės

Ankstesniame skyrelyje teigiau, kad P. Tamošaičio atlikimo menas modifikuojantis liaudies muzikai turi savarankiškos meninės estetinės vertės. Muziko suvokimą, kad lietuviškajai tapatybei pirmiausia ir atstovauja tobulinami liaudies instrumentai bei pastanga techninėmis galimybėmis juos priartinti prie klasikinių, taip pat į sceną perkelta stilizuota liaudies daina ir šokis, liudija materialų pavidalą įgavęs ir prasmingai įkūnytas kultūros reiškiny – suburtas kamerinis liaudies instrumentų kolektyvas „Sutartinė“, jo repertuaras, jam specialiai sukurti drabužiai. Žinoma, „Sutartinė“ neatsirado iš niekur, lygiai kaip ir „Lietuvos“ ansamblis J. Švedo buvo kuriamas ankstesnių instrumentinių ansamblių (skudutininkų ir kt.) judėjimų, dar XX a. pradžios dainų švenčių pavyzdžiu, tik suteikiant naujam projektui precedento neturintį ambicingą planą: iškelti liaudies instrumentus iki akademinio lygmens ir išgarsinti juos pasaulyje. Aš neturiu tikslo atlikti „Lietuvos“ ar kitų panašių ansamblių repertuaro idėjinės analizės, o mėginsiu parodyti tuos su jais susijusius prasminius aspektus, kurie turi vertės kalbant apie tautinę tapatybę ir darė įtaką P. Tamošaičio pasaulėvaizdžiui.

nieko įdomaus, nes prieš tai pasaulinės parodos metu koncertavo ir styginių kvartetas, ir birbynininkai, ir operos žvaigždės iš Lietuvos, o publikos buvo mažiau, nei prieš metus, kai koncertavo „Lietuva“ ir „Nemunas“, todėl ją apkerėti buvo neabejotinai sunkiau (J. A. V. Tėvynės menininkai Montrealyje. *Tėviškės žiburiai*, Toronto, Ont., 1968 liepos 11).

³⁴ Ten pat.

Nėra jokių abejonių, kad muzikos mokytojo B. Vasiliausko skatinamas P. Tamošaitis panoro tapti muzikantu. Tačiau neprognozuojamu 1945 metų permainų laikotarpiu jis galėjo tapti ir akordeonininku, ir choro dirigentu, ir įvaldyti kitą muzikanto profesiją, ir būti likimo nublokštas į visiškai nenumatytas situacijas. Štai čia įsiterpė apvaizda J. Švedo asmenyje, ir P. Tamošaitis atsidūrė jo globoje, kaip ir daugelis kitų talentingų menininkų, radusių prieglobstį J. Švedo ansamblyje sunkiais ir egzistenciškai pavojingais, nestabiliomis sovietinės sistemos įsigalėjimo laikais. J. Švedo inicijuotame judėjime dalyvavo visų Lietuvos kultūros ir meno sričių atstovai – filologai, rašytojai, aktoriai, dailininkai, muzikologai, folklorininkai, kiekvienas įnešdamas neįkainojamą indėlį patarimais ir konkrečiu darbu³⁵. Visuotinis susidomėjimas buvo didžiulis. Netrūko ir kliūčių, ir kritikos, ir eksperimentavimo. Regis, visi suvokė idėją pasipriešinti sovietų režimui priešpriešinant liaudies meną. Labai keista, kad šito nesupranta kai kurie to laikotarpio tyrinėtojai (ar veikiau pavieniai kritikai, nes rimtų šios srities tyrinėjimų kol kas beveik nėra), apkaltinę akademinę liaudies muziką buvus sovietų ideologijos parankine vien todėl, kad liaudies muzikos evoliucija nesustojo, o menininkai sugebėjo pasinaudoti režimo teikiama galimybėmis. Tačiau šiai problemai paskyriau kitą skyrių.

P. Tamošaičiui teko istorinė misija vienam pirmųjų birbynę ir instrumentinę liaudies muziką pristatyti pasauliui. Kol nebuvo laimėtas auksas Pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje Maskvoje, ši misija buvo suvokiama lokaliai ir tik hipotetiniu lygmeniu, tačiau pergalė tarptautiniu mastu ir paskui sekę istoriniai muzikiniai žygiai į Belgiją, Kanadą, Suomiją, Norvegiją, Indiją ir kitas kapitalistines užsienio šalis praplėšiant geležinę uždangą turėjo tokios egzistencinės svarbos lietuvių kultūrai, kuri nėra gerai įsisąmoninta iki šiol. Nepakankamą savirefleksiją kompensuoja grįžtamąjį ryšį turintis Kito požiūris į mus, kuris paradoksaliai atskleidžia ilgai engtos tautos pažeistą orumą ir menką savęs vertinimą. Šį požiūrį mėginsime atskleisti pateikdami dokumentuotus įvykius.

³⁵ „Iš visų pedagogų man labiausiai patiko J. Švedas. Nepaprastai šiltas žmogus, intelektualus, mokėjo keletą kalbų. Laisvai krinto muzikinę literatūrą užsienio kalbomis. Kai profesorius S. Vainiūnas man suteikė galimybę įstoti į fortepijono klasę, susimąčiau. Man pradėjo patikti Liaudies instrumentų katedros dėstytojai, kolegos ir studentai, ta šilta atmosfera, kurią gali pajusti tik tarp liaudininkų. Ir vieną gražią dieną, kai J. Švedas, katedros įkūrėjas ir vadovas, garsiai ir įsakmiai manęs paklausė: „Ar tu, Regina, galų gale apsisprendei, ar ne?“, aš staiga abejonėms padariau galą ir atsakiau: „Lieku Liaudies instrumentų katedroje.“ Profesoriaus veidas tik nušvito...“ Iš R. Tamošaitienės atsiminimų, rankraštis, asmeninis R. Tamošaitienės archyvas.

Iš 1958 metų ir vėlesnių gastrolių Lenkijoje ir Belgijoje išsamesnių recenzijų, be gerų atsiliepimų, archyve neradau. Daugiau recenzijų sukaupia iš 1963 metų kelionės į Suomiją: apie koncertus rašė net keli laikraščiai (iš viso 10 recenzijų), nors pirmą kartą šioje šalyje „Sutartinė“ lankėsi 1961-aisiais. Lieka neaišku, ar spaudos dėmesys proporcingai priklausė nuo renginių politinio svorio, asmenų ir institucijų, kurie gastroles organizavo, reikšmingumo, ar atsitiktinės sėkmės patenkant į žiniasklaidos akiratį, ar rašytiniai šaltiniai tiesiog neišliko. Manytume, labai daug vertingos faktinės medžiagos užfiksuota kažkur pasimetusiame „Sutartinės“ dienoraštyje³⁶. Tas pats pasakytina ir apie netolygų kitų koncertų nušvietimą užsienio spaudoje. Galima spėti, kad taip veikė SSRS cenzūra. O Lietuvoje visi svarbesni koncertiniai projektai būdavo fiksuojami.

Taigi Suomijos spauda rašė:

*Iš garso klarnetą primenantis muzikalus instrumentas birbyne tokios nacionalinės romantinės išvaizdos, kad iš pradžių atrodo, jog jis pritaikytas atlikti tik liaudies muziką. Tačiau daugelis šiuolaikinių kompozitorių, tarp jų Juzeliūnas, rašo birbynei, o groti šiuo instrumentu mokoma konservatorijoje.*³⁷

Į pastarąjį faktą atkreipė dėmesį ne vienas suomių recenzentas.

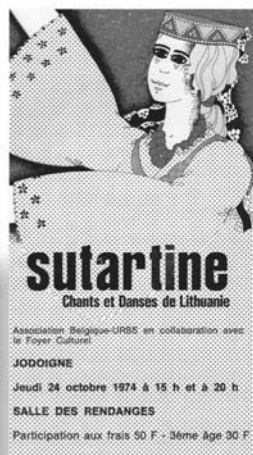
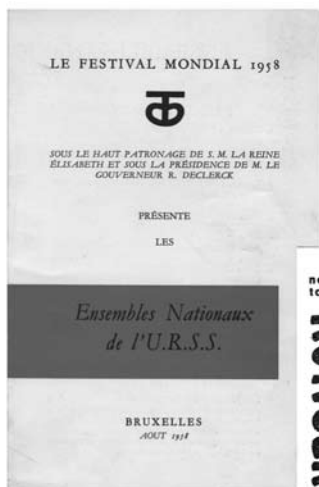
*Tikras liaudies instrumentas birbyne, kurį čia girdėjome labai retai, o gal išgirdome pirmą kartą, yra medinis pučiamasis instrumentas, pasižymintis skambiu lyrinio charakteriu, ypač žemame registre. Artistas Pranas Tamošaitis neabejotinai yra geriausias iš atlikėjų, maloniai išskiria liaudies muzikos melodinę.*³⁸

Įdomus buvo solisto P. Tamošaičio, grojančio liaudies instrumentu birbyne, pasirodymas, kuris Maskvos festivalyje buvo geriausias iš visų. Instrumentas pasižymi gražiu

³⁶ Neseniai atrastame P. Tamošaičio dienoraštyje apie 1963 m. gastroles Suomijoje yra daug vertingos medžiagos. P. Tamošaitis detalai aprašė spaudos konferencijose žurnalistų pateiktus klausimus ir koncertinės grupės iš Lietuvos (Leopoldas Digrys, Eugenijus Paulauskas, atvykęs su Lietuvos kvartetu, Elena Saulėvičiūtė, Vaclovas Daunoras, Vytautas Jakelaitis) atsakymus. Visose spaudos konferencijose P. Tamošaičio buvo prašoma pagroti birbyne ir papasakoti jos istoriją. Dienoraštyje yra užfiksuota pokalbio su Suomijos prezidentu Urho Kekkonenu stenograma. P. Tamošaitis dienoraštyje aprašė nepaprastai kultūringą suomių publiką, šiltus miestų merų surengtus priėmimus, nuoširdų apsieitimą sveikinimais ir suvenyrais, bisus, Helsinkio radijuje padarytus įrašus. Helsinkyje 1000 vietų salė buvo pilnutėlė, vyko koncertai ir kituose Suomijos miestuose – Turku, Usikauškyje, Tamperėje, Nokijoje, Hemenlinoje, Lahtyje. Gastrolės, išskyrus Lietuvos kvartetą, buvo pratęstos dar 10 dienų.

³⁷ Uusi Suomi, Helsinki, 1963 lapkričio 06.

³⁸ Uusi Suomi, Helsinki, 1963 lapkričio 18.

„Sutartinės“ vizualinės reklamos pavyzdžiai iš Belgijos, Suomijos, Vokietijos

*minkštu garsu, kur reikia – gana stipriu. Šis įdomus instrumentas akivaizdžiai yra vienas iš klarneto vystymosi formų.*³⁹

Suomijos spaudoje pasirodė pirmos profesionalios recenzijos apie P. Tamošaičio birbyniavimą.

1968–1969 metais P. Tamošaitis ir jo vadovaujamas kolektyvas intensyviai gastroliavo po Sovietų Sąjungą ir užsienio šalis. Tai liudija žmonių iš tolimiausių pasaulio kampelių nuo Niujorko iki Helsinkio ir Gotos įrašai ansamblio atsiliepimų knygoje rusų, vokiečių, prancūzų, anglų, ispanų, suomių, estų, lietuvių ir net japonų kalbomis. Keletą įrašų pacituosiu:

Esu labai dėkinga už galimybę susipažinti su tokia unikalia muzikantų grupe, pademonstravusia unikalius instrumentus, nežinomus įprastame muzikos pasaulyje, kurie suteikia jam kilnumo ir prestižo. Garbė jums ir šlovė, pagarbiai, Rena Strauss;

Koks retas pasirodymas! Tegyvuoja Lietuva. Nepaprastai žavinga ir labai melodinga, tikras malonumas klausytis tokių talentingų artistų. John Bonnett, Montreal.

³⁹ Kansan Uutiset, 1963 lapkričio 19.

Reklamos pavyzdžiai iš
Indijos ir Anglijos

Klausydamiesi liaudies instrumentų koncerto iš Lietuvos patyrėme didžiulį estetinį pasitenkinimą. Didelis ačiū už kūrybinį meistriskumą, kuris sukėlė gilius susižavėjimo jausmus. Karių gvardiečių vardu [parašas].

Klausytis ansamblio, grojančio puikią lietuvišką muziką taip meistriškai ir jautriai, buvo iš tiesų mūsų kelionės viršūnė. Rinktiniai kostiumai ir neįprasti instrumentai kiekvieną akimirką teikė nepakartojamą potyrį. Nuoširdžiai tikiuosi, kad vieną dieną visa grupė atvyks į Havajus. Labai dėkoju už jūsų kerintį pristatymą! Dr. Mrs. Donala Matthews, Havajų universitetas, Honolulu.⁴⁰

Šie ir panašūs atsiliepimai liudija du labai svarbius momentus: pirma, patvirtina didelį ansamblio muzikantų profesionalumą, antra, įamžina išpūdį,

⁴⁰ 1968–1969 metų „Sutartinės“ koncertų atsiliepimų knyga. Asmeninis P. Tamošaičio archyvas.

kurį sukeldavo dar nematytų ir negirdėtų instrumentų, drabužių, muzikos ir dainos prezentacija, kurie kaip tautinė vertybė vaidino pagrindinį vaidmenį pristatant pasauliui Lietuvos kultūros unikalumą ir gyvybingumą.

Atskirai verta paminėti legendinę „Sutartinę“ ir Lietuvos kamerinio ansamblio kelionę laivu „Aleksandr Puškin“ į Kanadą, kurios metu surengti koncertai Taroke (Londono srities uoste) ir Monrealyje padarė sprogusios bombos įspūdį. Į tą pačią atsiminimų knygą Taroko tarybos pirmininkas A. F. Barnesas, davęs leidimą koncertuoti, įrašė:

1968 liepos 7, sekmadienis. Labai malonus ir pramogą teikiantis atlikimas, toks, kurį Taroke atsimins ilgai. Sėkmės Jums, ir telaimina Jus Dievas. A. F. Barnes.

Tarp klausytojų buvęs muzikantas nuoširdžiai parašė:

Kokį nuostabų koncertą surengėte Taroke. Aš irgi čia koncertavau, bet nei salė buvo tokia pilna, nei aplodismentai tokie gausūs. Su geriausiais linkėjimais jūsų ateičiai, Alex Jupelis.⁴¹

Klausytojo atsiliepimą patvirtina ir Taroko spauda, 11 valandą ryto vykusį koncertą užfiksavusi net trijuose laikraščiuose:

Muzikai iš Geležinės Uždangos šalies Lietuvos paėmė Taroką šturmu sekmadienį, kai grojo sausakimšoje 750 vietų Miesto salėje. [...] Jie sugrojo nuostabų koncertą – vieną geriausių iš čia girdėtų. Po koncerto pirmininkas surengė jų garbei priėmimą, sakė atstovas spaudai. [...] 20 lietuvių grupė atvyko iš Londono, ir kiti muzikos mylėtojai nukeliavo 50 mylių atstumą, kad išgirstų jų pasirodymą. Pastaba: mažiau nei šimtas bilietai buvo parduota į Midlando simfoninio orkestro ketvirtadienio koncertą Miesto salėje, prasidedantį pusę aštuonių vakaro.⁴²

Kitas apžvalgininkas pažymėjo „išskirtinio ryškumo atlikimą“ ir „sukrečiančias ovacijas, kurių jie tikrai nusipelnė“, o „Sutartinę“, jo žodžiais, surengė „patį įdomiausią ir aukšto meistriškumo lietuvių liaudies muzikos pristatymą – tai gražiai melodinga muzika, liūdna, įstringanti, patraukli, o svarbiausia – suteikianti didelį pasitenkinimą“⁴³. Tilburio uosto valdytojo Peterio Padgeto nuomone, koncertas buvęs aukščiausios klasės, o jį kaip „nekasdienį įvykį, visiškai netikėtą ir išskirtinai džiugų“, apibūdinęs uosto laikraštis recenziją įdėjo

⁴¹ Ten pat.

⁴² Iron Curtain raisers impressed by town. *The Romford Times*, Wednesday, July 10, 1968.

⁴³ J. W. Lithuanians give special concert. *Durrant's Thurrock Gazette*, 12 Jul 1968.

šalia pranešimo apie sovietų pirmojo jūrų prekybos ministro T. B. Guženkos vizitą. Tai irgi parodo lietuvių pasirodymo išskirtinį įvertinimą⁴⁴.

Šioje vietoje padarykime mažą ekskursą į istoriją ir prisiminkime, kokie tai buvo laikai. Septintas XX a. dešimtmetis buvo didelių politinių įvykių metas, Šaltojo karo ir kosminio lenktyniavimo laikai, pacifistinių ir kitokių demokratinių jaunimo sąjūdžių pikas, populiariosios kultūros proveržis ir sustabarėjusias visuomenės sistemas, žodžiu, išskirtinai įdomus laikotarpis, kai pasaulis virte virė, generuodamas novatoriškas, revoliucingas idėjas, įžiebtas įtempto dviejų blokų – sovietinio socialistinio ir demokratinio kapitalistinio – antagonizmo. Tada į gatves Europoje ir Amerikoje su šukiais galėjo išeiti dėl karo Vietname ar banginių žudymo vandenynuose protestuojantys žmonės, vyko nacionalinių sąjūdžių komunistinėse sovietų lagerio šalyse malšinimas, sukėlęs platų atgarsį pasaulyje. Žmonių proto atvirumas naujovėms ir idealams, dėmesys pilietinėms ir humanistinėms vertybėms, laisvės ir pažangos troškulys šioje epochoje buvo pasiekęs labai aukštą savimonės laipsnį.

Atsidūręs pasaulinių virsmų sūkuryje, P. Tamošaitis puikiai suvokė savo darbo reikšmę ir mastą. Jis sakė:

Tais laikais iš Lietuvos į kapitalistinį pasaulį niekas neišvažiuodavo, tik įžymybės, tokie kaip boksininkas Algirdas Šocikas. Valdžiai reikėjo resppektabilių žmonių, kurie užsienyje galėtų pasirodyti aukščiausiu lygmeniu. Kai mes išgarsėjome, Maskvoje sakydavo: „Duokite mums tą laureatą!“ Ir važiuodavau kartu su kitais atlikėjais, panašiu principu atrinktais iš visos Sovietų sąjungos.⁴⁵

R. Tamošaitienė, rašydama apie turą į Kanadą, prisimena:

Tuo metu po užsienį iš Lietuvos nevažinėjo jokie didesni kolektyvai: nei simfoninis orkestras, nei opera, nei chorai. Su mumis dažniausiai važiuodavo Lietuvos kvartetas. Išimties tvarka, nors ir didelis aštuoniasdešimties žmonių kolektyvas, važinėjo ir J. Švedo vadovaujamas Valstybinis dainų ir šokių liaudies ansamblis.⁴⁶

Kelionė didžiausiu sovietų kruiziniu laineriu iš tuometinio Leningrado į Monrealį ir atgal svarbi dar vienu politiniu aspektu. Lietuvos valdžiai pavyko ją suorganizuoti be tiesioginio SSRS koncertinių institucijų įsikišimo, be Maskvos leidimo, be didelių procedūrų ir reglamentavimo. Po turistinės kelionės priedanga į turą išvyko vien lietuvių koncertiniai kolektyvai („Sutartinė“ ir Lie-

⁴⁴ Waterfront. *The Port*, Thursday, July 18, 1968.

⁴⁵ Iš pokalbio su P. Tamošaičiu, asmeninis P. Tamošaičio archyvas.

⁴⁶ Iš R. Tamošaitienės atsiminimų, rankraštis, asmeninis R. Tamošaitienės archyvas.

tuvos kamerinis orkestras), o ne su kitais Sovietų Sąjungos kolektyvais, ir patys, vadovaujami lietuvių nomenklatūrininkų, suorganizavo koncertą Londone⁴⁷. Tai netruko pastebėti jau cituota spauda, kuri tą faktą užfiksavo: Lietuva buvo aiškiai įvardyta kaip atskira šalis už geležinės uždangos, pati panorusi surengti nemokamą koncertą. Niekur rusais ar atvykėliais iš bevardės sovietijos periferijos ansamblio muzikantų žmonės nelaikė – jie girdėjo ir matė savitą kultūros apraišką ir tai nurodė.

Taigi istoriniu požiūriu P. Tamošaičio, kaip vieno pirmųjų lietuviško muzikos meno atstovų okupaciniu laikotarpiu, dalyvavimas labai svarbiuose valstybinės reikšmės renginiuose tarptautiniu mastu nuo 1957 metų yra itin reikšmingas faktas. Jis turėtų atsispindėti mūsų istoriografijoje, tiriančioje laikotarpį nuo 1945 iki 1991 metų, kai formavosi naujos nacionalinės muzikos kryptys.

Koncertas Monrealyje buvo suplanuotas iš anksto. Išeivijos spauda gyvai reagavo į įvykį:

*Ilgai ir su nekantrumu lauktas iš Lietuvos svečių – menininkų koncertas jau praėjo, bet jo meninis grožis, išpūdingas muzikos ir dainos koordinavimas, momentaliai malonus širdies jausmų dilginimas atmintyje ilgai pasiliks. Koncertas atsibuvo birželio 28 dienos vakare, jaukioje, koncertui labai tinkamoje Plateau salėje. Koncerto salė buvo pilna žmonių. Į ją suplaukė ne vien tik Montrealio ir jo apylinkių lietuviai, bet buvo atvykusių iš Toronto, iš vakarinės Kanados, net iš Vancouver, B.C., taipgi iš Jungtinių Amerikos Valstijų – iš New Yorko, Detroito, ir Čikagos. Neteko girdėti, kad bent vienas būtų jautęsis nusivylęs kelione į koncertą.[...] Labai įdomiai ir puikiai išpildė antrą programos dalį Lietuvos Valstybinės konservatorijos liaudies instrumentų orkestras „Sutartinė“, kuriam vadovauja konservatorijos dėstytojas, nusipelnęs artistas Pranas Tamošaitis. Tai senovės nepaprasti liaudies instrumentai, kaip kanklės, birbynės, skudučiai. Šis orkestras grojo gana įvairiai, – grupėmis, vien birbynės, kanklės, skudučiai, ir visi kartu. Tai nepaprastai gražus, įvairus, jautriai ausį ir širdį kutenantis melodijų mišinys. Ne veltui todėl iš publikos susilaukė tokio karšto rankų plojimo pritarimo.*⁴⁸

Kitas leidinys pažymėjo:

⁴⁷ Nežinia, kaip V. Jakelaičio projektą galėjo palaiminti A. Sniečkus, bet tai buvo reta išimtis, kuri rodo ne tik lietuvių diplomatinis gebėjimus, bet ir politinio „atlydžio“ pėdsakus –ėjo tik kervirti metai, kai L. Brežnevas buvo pakeitęs N. Chruščiovą. Dėl šio sąlygiško savarankiškumo cenzūra buvo ne tokia griežta, tad išliko gerokai daugiau dokumentuotų liudijimų apie koncertus.

⁴⁸ J. Lesevičius. Jų koncertas buvo malonus, išpūdingas. *Laisvė*, 1968 liepos 2, Nr. 52.

Kolektyvai bei ansambliai ir solistai, svarbiausia E. Kaniava, koncertavo mišriu būdu, sudarydami įvairias kombinacijas, pav. Kaniava dainavo ir su fortepijonu, ir su kanklėmis, ir su birbynėmis. Pranas Tamošaitis taip pat davė solo ir grojo ansamblyje. Koncerto įvairumas sudarė didelį savaimingumą bei įdomumą, kas normaliai Kanados muzikiniame gyvenime – labai retas reiškinys.⁴⁹

Spaudoje taip pat buvo skelbiamos kelionės į Indiją 1984 metų žiemą anotacijos ir recenzijos. Vienoje jų apibūdinamos kanklės ir birbynės, pabrėžiamas solisto Arūno Katiliaus birbyniavimo žavesys, Valentino Čepkaus atliekamos dainos „Mano gimtinė“ melodingumas ir jaudinantis priedainis bei publiką sužavėję šokiai „Klumpakojis“, „Gaidys“⁵⁰.

P. Tamošaičio kaip solisto koncertai užsienyje turėjo istorinę reikšmę keeliais aspektais: pirma, išstobulinta birbynė pirmą kartą suskambėjo ne Lietuvoje, antra, birbynininkas pirmą sykį tarptautiniame konkurse nurungė muzikantus iš beveik 100 šalių, grojančius nacionaliniais instrumentais, trečia, birbynė atkreipė pasaulio galingųjų ir muzikantų dėmesį, ketvirta, koncertai parodė, kad valstybių sienos nėra kliūtis sujungiant okupuotos Lietuvos ir išeivijos menininkų pastangas išsaugoti lietuvių tautinę tapatybę. Garsino Lietuvą ir kiti liaudies ansambliai bei jų solistai, pirmiausia „Lietuva“, kurioje P. Tamošaitis buvo pradėjęs savo kaip muziko veiklą. Tačiau „Sutartinei“, kuri buvo nedidelė mobili grupė, ilgą laiką teko manevrinė pirmiečio pareiga skleidžiant šį meną Sovietų Sąjungoje ir užsienyje.

Pirmo aspekto reikšmę pervertinti sunku – mūsų kaimynai estai, vėliau ir latviai pirmi susipažino su lietuvių pastanga atgaivinti liaudies instrumentus ir suteikti jiems nacionalinį rangą:

1955 m. Taline vyko Pabaltijo⁵¹ konservatorijų pedagogų mokslinė konferencija. Iš Lietuvos konservatorijos pranešimą skaitė prof. J. Gaudrimas. Ir štai tada pirmą kartą istorijoje birbynę išvydo už respublikos ribų. Ja grojo IV kurso studentas Pranas Tamošaitis.⁵²

⁴⁹ J. Kardelis. *Nepriklausoma Lietuva*, 1968 liepos 3, Nr. 27, p. 4.

⁵⁰ Captivating folk dance from the USSR. *Hindu*, Friday, December 21, 1984.

⁵¹ Dabar vartojama *Baltijos šalių*.

⁵² V. Tetenskas. *Lietuvių birbynės*. Lietuvos muzikų draugija, Vilnius, 1995, p. 37. Žr. taip pat P. Tamošaičio „Autobiografiją“ šioje knygoje. Kita vertus, J. Švedo ansamblis jau 1954 metais koncertavo dekaadoje Maskvoje. ansamblyje birbyne solo birbyniavo konservatorijos nebaigęs Albinas Balyta. Vis dėlto birbynės, kaip atskiro ryškaus soluojančio ir sudėtingiausią profesionalų repertuarą atliekančio instrumento, vaidmenį pirmasis įtvirtino P. Tamošaitis.

Kitas nuoseklus žingsnis buvo birbynę parodyti sąjunginiu lygmeniu – Maskvoje laimėtas sidabro medalis ir teisė dalyvauti VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje⁵³. Antras iš minimų istorinių aspektų – tai besąlygiška pergalė šiame reikšmingame renginyje Maskvoje, kai pirmąkart tarptautiniame konkurse pasirodęs birbynininkas, lietuvių liaudies instrumentų ansamblis ir liaudies dainos atlikėjas trijose kategorijose nurungė kitų tautų atstovus (tarp jų meksikiečių, japonų, net senovinės civilizacijos pasiuntinių – kinų). Vertinimo komisijos pirmininkas Ladislavas Vachulka po konkurso spaudai sakė, kad, be kitų kriterijų (muzikalumo, ansambliško ir t. t.), kuriais vertinant ansambliai buvo suteikti aukščiausi balai, „Sutartinė“ vienintelė pasižymėjo labai aukštu atlikimo lygiu ir muzikantais, įvaldžiusiais po kelis instrumentus⁵⁴. Į šias ypatybes kritikai Monrealyje taip pat atkreipė dėmesį:

„Sutartinės“ kolektyvas – grynai profesinis vienetas. Jo nariai – keturios kanklininkės, vienas bosinis kanklininkas ir 6 birbynininkai – valdo po kelis instrumentus. Žiūrovus nustebino „moterų emancipacija“, kai vienu metu kanklininkės atsistojo ir užgrojo skudučiais. Auditorija, girdėjusi tiek ansamblių, gal ir nesitikėjo, kad palyginti siaurojoje liaudies instrumentų naudojimo srityje būtų galimi nauji užkariavimai.“⁵⁵

Reikšminga ir lemtinga, kad Valstybinės konservatorijos IV kursą baigęs Virgilijus Noreika būtent su „Sutartine“ tarptautiniu lygmeniu iškart užsirekomendavo kaip talentingas solistas, kuris buvo ir liko nepralenkiamas „Sutartinės“ bendražygis ir liaudies dainos interpretuotojas⁵⁶. Jis liaudies dainą iškėlė į atitinkamą *niveau*, subtiliai įvaldė, o gal iš prigimties pasižymėjo intuityvia liaudies dainos pajauta, natūraliai ir organiškai sugebėjo perteikti lietuvių

⁵³ Apie aplinkybes žr. P. Tamošaičio „Autobiografiją“.

⁵⁴ *Meno sąveikla*, 1957, Nr. 4, p. 16.

⁵⁵ J. A. V. Tėvynės menininkai Montrealyje. *Tėviškės žiburiai*, Toronto, Ont., 1968 liepos 11.

⁵⁶ „Virgilijui Noreikai taip pat pavyko gerai. Jis absoliučiai geriausio balsų skaičiaus, kaip mes, negavo, bet laimėjo aukso medalį ir laureato vardą. Jam nepavyko sudainuoti „Ėsk, karvute“ antram ture, jis gerokai pažemino balsą. Ta daina jam nelipo – ar tesitūra buvo ne ta, ar kas, jis jos ir vėliau nebedainavo. Bet tai nepakenkė.[...] Virgilijus puikiai intonuuoja ir labai jautriai dainuoja – nepaprastai jaučia lietuvių liaudies dainą. Jis iš tų operos dainininkų, kurie negadina liaudies dainos, bet ją puošia. Tai buvo dviguba šventė“ (P. Tamošaitis prisimena konkursą Maskvoje. Iš autobiografinių atsiminimų, asmeninis P. Tamošaičio archyvas). V. Noreikos nuomone, jį pakvietė dėl to, kad Lietuvoje jis jau buvo žinomas kaip populiarus estradinių dainų atlikėjas, nuo pirmo kurso dalyvavo „Jaunimo gretų“ trejus metus iš eilės skelbiamuose dainos konkursuose, sąjunginiame konkurse buvo laimėjęs sidabro medalį (iš pokalbio su Nacionalinės premijos laureatu solistu Virgilijumi Noreika, 2010 m. spalio, asmeninis D. Tamošaitės archyvas).

sodiečio mentalitetui būdingus bruožus (paprastumą ir tiesumą, santūrumą ir šiltumą, kameriškumą, vengė operinių „išpūtimų“, neskoningumo ir pan.). V. Noreikos dainavimas puikiai derėjo su „Sutartinės“ muzikavimu ir atitiko estetinius ansamblio principus. Įgimtu balso grožiu, profesionalumu bei natūralumu dainuojant liaudies dainą ir gebėjimu padaryti gilų emocinį poveikį V. Noreika išsiskiria iš kitų solistų, dainavusių su „Sutartine“, nors kiekvienas jų išstobulindavo savo atlikimo manierą ir turėdavo neprilygstamą repertuaro „perlą“. Tai buvo susiję ir su pačios dainos sėkme (pavyzdžiui, J. Stasiūno ir V. Daunoro dainuojama J. Tallat-Kelpšos meistriškai harmonizuota daina „Už aukštųjų kalnelių“, V. Čepkaus ir P. Tamošaičio harmonizuota „Vidur žalios pievos“, paties V. Noreikos įamžinta P. Tamošaičio „Saulutė nusileido“ ir kt.)⁵⁷. Išleista atskira liaudies dainų plokštelė akompanuojant „Sutartinei“ ir vaizdo filmas „Toli, palei šilą“, be kitų įrašų, ypač gražiai įamžino V. Noreikos ir P. Tamošaičio kūrybinę „amžiaus draugystę“, kuri truko iki pat jo gyvenimo pabaigos⁵⁸.

P. Tamošaičio ir V. Noreikos partnerystės prioritetus, išradingumą ir pažiūrų šiuolaikiškumą demonstruoja kitas to meto lietuvių muzikinio gyvenimo įvykis – veikiausiai šeštame XX a. dešimtmetyje išleista „Sutartinės“ plokštelė, kurioje V. Noreika lietuvių liaudies dainas „Ant marių krantelio“, „Tris dienas, tris naktis“ ir „Pasvarcyk, ancela“ dainuoja esperanto kalba. Plokštelė apipavidalinta taip pat esperanto kalba. Dr. Ludviko L. Zamenhofo sukurta lengvai išmokstama ir politiškai neutrali kalba nuo 1887 metais pasirodžiusios gramatikos *Unua Libro* nepaprastai išpopuliarėjo, o 1954 metais buvo pripažinta UNESCO. Tačiau totalitariniai režimai – nacių Vokietija, imperinė Japonija, frankistų Ispanija ir stalinistinė Sovietų Sąjunga – esperantininkų judėjimą

⁵⁷ P. Tamošaičiui, be kitų, labai pavyko ir vėlyvuju kūrybos laikotarpiu harmonizuota lietuvių liaudies daina „Vai, žydėk žydėk“, kuri, pasak Balio Sruogos, yra būdinga lietuvių liaudies poezijai ir forma-kompozicija, ir turiniu-ideologija (B. Sruoga. Lietuvių liaudies dainų rinktinė. Kaunas, Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1949, įžanga). Metaforiška kalba išreiškiamas gyvenimo tragizmas ir nepalaužiama viltis atspindėjo kompozitoriaus vidinę būseną. Dainą dainavo jaunesnės kartos dainininkės Daina Bilevičiūtė, Aušra Liutkutė ir kitos solistės.

⁵⁸ 2006 m. balandžio 3 d. Vilniaus universiteto Šv. Jonų bažnyčioje P. Tamošaičio 75-mečio proga V. Noreika su savo studente Jovita Vaškevičiūte (mecosopranas) dalyvavo antrame jubiliejiniame „Sutartinės“ koncerte, surengtame Lietuvos muzikų rėmimo fondo, ir, be kitų dainų, pabaigoje atliko P. Tamošaičio „Oi, jo jau jo jau“ ir „Šią naktelę“. V. Noreika prisimena: „Su Tamošaičiu buvo geri santykiai, niekada nesu su juo susipykęs. Jis buvo puikus savo specialybės žinovas, harmonizavęs man 8–10 dainų, kurias esu įrašęs į plokšteles ir atlikęs 20 koncertų Lietuvoje, Lenkijoje – apie 15“ (iš pokalbio su Nacionalinės premijos laureatu, operos solistu profesoriumi Virgilijumi Noreika, 2010 m. spalio, asmeninis D. Tamošaitės archyvas).

persekiojo (naciai už tai, kad L. Zamenhofas buvo iš Baltarusijos kilęs žydas). Iki 1937 metų buvusią oficialią esperantininkų asociaciją Stalinas uždraudė, o kalbą pasmerkė kaip „šnipų kalbą“ ir jos propaguotojus siuntė į tremtį bei naikino. Tik 1956 metais esperanto Sovietų Sąjungoje buvo pradėta reabilituoti⁵⁹. Tad šios plokštelės pasirodymą galima vertinti kaip savotišką to meto avangardinį projektą.

Trečias istorinis koncertų užsienyje aspektas taip pat labai svarbus. Pagarba, kurią lietuviai rodo savo liaudies instrumentams, ypač imponavo suomiams ir vokiečiams. Jų recenzijose bandyta apibūdinti birbynę, gretinant ją su klasikiniais mediniais pučiamaisiais, tačiau unikalus birbynės tembras neliko nepastebėtas. Vienoje apžvalgų Jonas Bagdanskis pažymėjo: „Kad ir kaip įvardytų birbynę, lietuvių liaudies instrumentą P. Tamošaičio rankose plačiai pamilo visas pasaulis.“⁶⁰ Birbynės klausėsi aukšti įvairių valstybių asmenys, diplomatai.

Ketvirtas aspektas ypač reikšmingas, nes atskleidžia lietuviškojo identiteto įtvirtinimą ir parodo, kad okupuota Lietuva turėjo būdų gintis nuo etninės kultūrinės asimiliacijos. Čia vėl pravartu prisiminti išeivijos spaudą ir legendinę kelionę į Kanadą: „Koncertas ir buvo staigmena, atskleidusi du dalykus: ne visai pažįstamą dabartinę Lietuvos gyvenimą ir nepakankamą savęs pažinimą.“⁶¹ „Sutartinės“ nariai prisimena, kad klausydamiesi lietuvių liaudies dainų ir instrumentinės muzikos žmonės salėje verkė. „Nepriklausoma Lietuva“ įdėjo visą dr. Henriko Nagio kalbą, pasakytą po koncerto Monrealyje:

*Niekas žmonių nesuriša tampresniais ir tikresniais ryšiais, kaip meilė. Meilė savos, vienos, nesuskaldomos ir nepadalijamos šeimos. Lietuvės motinos mus visus pagimdė, užaugino ir paleido pasaulin. Lietuvis tėvas praliejo už mus prakaitą ir kraują. Viena yra mūsų visų motina, ir mes vadiname ją įvairiais vardais – žemė, gimtinė, tėviškė, tėvynė. Tas pats žodis mūsų lūpose. Kai mes ir jūs dainuojam, dainuojame tas pačias dainas. Tas pačias motinų lopšines, tėvų, brolių ir seserų sutartines. Lietuviškas žodis tol liks nemirtingas, kol bus bent vienas mūsų dainuojantis ir kalbantis senąja aisčių tarme. Mūsų ir jūsų troškimas išsaugoti tą žodį. Tą žemę. Išsaugoti kaip mūsų visų baudžiavų gadinėje senuoliai išsaugojo. Visiems tebūna švente ir tebūna ryžtu niekad nesuklupti. Nepaskęsti svetimybų potvyniuose ir nepavargti ieškant šviesesnės ateities. Ačiū jums už viešnagę. Ir mums visiems lieka tikėjimas, kaip ir jums, kad yra skirta savai žemei dar naujos dienos aušra.*⁶²

⁵⁹ Duomenys paimti iš interneto enciklopedijos „Vikipedija“.

⁶⁰ Багданскис И. „Бирбине“ поёт о счастье. *Советская Литва*, 1967, 28 января.

⁶¹ J. A. V. Tėvynės menininkai Montrealyje. *Tėviškės žiburiai*, Toronto, Ont., 1968 liepos 11.

⁶² J. Kardelis. *Nepriklausoma Lietuva*, 1968 liepos 3, Nr. 27, p. 4.

Tai labai reikšmingas tekstas, parodantis suskilusios tautos, gyvenančios abipus Atlanto, posūkį link savitarpio supratimo ieškojimo. Žinoma, apie tikrą bendradarbiavimą buvo galima tik svajoti. Po šios (1968) ir ilgesnės antros (1974) viešnagių Kanadoje užsimezgę ryšiai su Zigmu Lapinu, Vladu Vanagu, Algirdu Grinkumi, Vladu Rindinu, A. Venckumi, o per juos ir kitais išeivijos žmonėmis žadėjo prošvaistę⁶³. Daugelis jų tikėjosi gauti vizą ir aplankyti Lietuvą. Nostalgiska gaida skamba laiškai:

*Tamtos muzikos akordus vis dar tebegirdžiu, o kad jie nepasentų, tai aš ruošiuosi ši pavasarį važiuoti į Lietuvą.*⁶⁴

*Labai įdomu skaityti jūsų laiške apie jūsų ir Reginos darbus, tai iš tikrųjų daug laiko ir pasiryžimo reikalingos profesijos. Mes būtume labai jums ir Tarybų Sąjungai dėkingi, kad galėtumėt atvykti su ansambliu „Sutartine“ pakoncertuoti Kanadoje ir atvykti kartu į Vancouver. [...] Ačiū labai už jūsų pasiūlymą prisiųsti knygų ar plokštelių.*⁶⁵

*Ačiū už linkėjimus, kuriuos man perdavė sugrįžęs Liudas Bilskis. [...] Na ir aš su šeima ruošiuosi aplankyti Tarybų Lietuvą, o gal ir kitus jūsų plačiosios šalies miestus. Jeigu nebūsime išvykę kur nors atostogoms ar labai užsiėmę darbu, būtų labai malonu Jus ir kitus turistų grupės dalyvius sutikti.*⁶⁶

*Skaitau, kad tavo ansamblis gastroliuoja visur, malonu skaityti ir paploti norisi. Šiais metais niekas mus neaplinkė ir mes greitai samanom užaugsim! Niekas neatgaivina mūsų širdžių, liūdna, liūdna ir dar kartą liūdna, bet nieko tuo nepadėsi!*⁶⁷

⁶³ „Krantė buvo ir daugiau Monrealio lietuvių, jų tarpe ponas Zigmas Lapinas, tautinio ansamblio meno vadovas, ir ponas Vladas Vanagas, kuris po koncerto ir vakaro vaišių mus vežiojo po miestą iki antros valandos nakties, nes trečią turėjome prisistatyti į laivą. Lietuviai mus pasiskirstė grupėmis: mes su Pranu, kultūros ministro pavaduotojas Vytautas Jakelaitis ir mano teta viešėjom pas ponus Lapinus. Kadangi ponas Lapinas buvo ansamblio vadovas, aš jam padovanojau Prano Servos gamybos kankles. Jis buvo labai sužavėtas mūsų ansambliu, ypač birbynių skambesiu, ir labai norėjo, kad jo sūnus atvažiuotų į Lietuvą mokytis groti šiuo instrumentu pas Praną. Sūnus kažkodėl neatvažiavo.“ Iš Reginos Tamošaitienės atsiminimų, rankraštis, asmeninis R. Tamošaitienės archyvas. Priežastį paaiškino V. Rindinas laiške Tamošaičiams: „Kombinavome, kad Algis [Zigmo Lapino sūnus] kitais metais atvyktų pasimokyti į Vilnių ant birbynės, bet dėl Zigmo tarnybos, tai jei Algis važiuotų, jam tektų palikti darbą dėl tos priežasties, mar jis išradimo aviacijos instrumentų inžinieriaus direktorius, tai jis netektų pasitikėjimo. Gal tas kvaila, bet taip yra ir jis labai apgailestauja!“ (V. Rindino laiškas, 1970 balandžio 20).

⁶⁴ Iš V. Vanago laiško P. Tamošaičiui iš Monrealio, 1969 sausio 19.

⁶⁵ Iš A. Grinkaus laiško P. Tamošaičiui, 1973 vasario 11.

⁶⁶ Iš A. Grinkaus laiško P. Tamošaičiui, 1973 rugpjūčio 12.

⁶⁷ Iš V. Rindino laiško P. Tamošaičiui, 1973 gruodžio 16.

Nuorašas

Toronto, 1971 kovo 1001,

Gerbiamasis,

Gavome Tamstos adresą iš P. V. Kastyčio, kuris siunčia Jums daug linkėjimų ir prašo Jūsų padėti šiame reikale.

Toronte yra įsteigtas "Birbynės" ansamblis, kuriame dalyvauja per 90 lietuvių, jų amžius yra tarp 14-23 metų. Turime kanklių, birbynių, skudučių instrumentų. Kanklės yra darytos Clevelande - Neimano, jos nėra tokios, kaip pas jus, todėl reikalinga net koncertų metu perstygauti ir dažnai remontuoti.

Norime Jūsų prašyti: prisijusti ansamblui gaidų, kaip antai: paskutinės dainų šventės ir naujųjų kompozitorių, gali būti ir senųjų, kaip antai: Kavecko, Griauzdės, Karoso ir kt. St. Šimkaus išleistas gaidas turime.

Prašau parašyti, kaip, kiek ir kuriuo būdu galėčiau atsilyginti.

Įdomauja ir kanklės, bei kiti instrumentai, prašau pranešti: ar galime gauti ir kiek tai kainuotų?

Būtume Tamstai labai dėkingi. Šiuo kartu ir baigsiu, linkėdama Tamstai sėkmės.

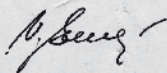
Jūsų

Felicija Skrinkienė

Mano adresas:

Mrs. F. Skrinkas
25 Glenholme Ave.,
Toronto 4, Ont.
Canada

Nuorašas tikras:

Mr. Z. J. Lapinas
594, 84th Ave.
Laval-Chomedey
P.Q. Canada

Mr. PRANAS TAMOŠAITIS

LITHUANIA - U.S.S.R

Sausio 2, 1973

Mielas Pranai,

Stai jau sventes praejo ir tik dabar, nusiraminus visokiems parengimams, parodoms, koncertams, spektakliams ir kitokiems kultūriniais įvykiams, kuriu veikla visomet labai sustiprėja rudens metu, prisirengiau ramiai atsisesti prie stalo ir pasirūpinti tokiais dalykais, kurie man asmeniškai rūpi.

Zinau, kad atleisi už nepunktualu atsakymą, vienok norečiau pasiteisinti, kad ne iš blogos valios, bet dėl socialinio gyvenimo itampų, kurion karta išivėlus, kaip pats labai gerai žinai, yra sunku išstrukti.

Gavau Tavo laiską, kuriame dekoji už suvenyrus. Nedekoki mums už juos, nes tai yra tikrai mažas žestas, kuriuo mes norime atsidekoti ir parodyti kaip įvertiname Jūsų pastangas padedant mums išlaikyti lietuvišką meną Kanadoje.

Reginos prierasa perdaviau savo brolienei, o jinau iš savo puses paprasė Jums pranešti, kad tai yra užtenkama padėka, svarbu, kad Reginai suvenyras patinka. Apgailestauju su Tavim, Pranai, kad neturėjome daugiau laiko kartu pabuvoti ir ansamblio meniskais klausimais pasitarti. Taciau suprantu, kad pareigos lieka pareigomis ir visi turi elgtis kaip kelionės planas reikalauja. Kadangi savo laiske žadėjai ir toliau padėti, tai nelaukdamas naudojuos proga, nes mano jaunuoliai labai pageidauja estradines muzikos ir atrodo, kad prie ansamblio dar suorganizuosiu pramogines muzikos kapelą. Taigi jeigu galečiau gauti keletą idomesnių dalykelių, orkestruociu arba pianino partijų, malonė man atsiusti. Musu pramogines muzikos orkestro sastatas pradžioje bus toks: bosinė gitara, harmoninė gitara, akordėnas, saksofonas (Es.) ir kornetas (B). Prie ju dainuos merginų trijų. Visi šio sastato dalyviai yra "Gintaro" ansamblio nariai.

Taigi, jeigu ka nors galečiau suorganizuoti, pasiūskiu mano puse. Nuosirdžiai prašau pasveikinti nuo Hildos ir manes visus mūsų draugus Lietuvoje, ypatingai norečiau paminti Jauniskį, Jakėlaicių Budrį, Kreivį su šeima ir visus kitus liadies ansamblių narius su kuriais susitikome Montrealyje.

Nuosirdžiausi linkejimai Reginai ir Tavo dukrelems nuo mūsų visu.

Zigmas

Montrealis, Biēd. 28/71

Gerb. P. Tamossaiti

Nei sapnot nesaņņavan kad gausi
 is Lielevo ekhalalus. Tiktai, juse geru noma
 bet netikja kad tai bus praktiska igjencuame.
 Bet stai juse dēka is p Vanayo is jo koleja
 pastangoms tās projekts talp tēve. Uz to
 jūms is visiem dētoje pri te pindjusem
 šindis ar acin.

Vakar turjome mūs amsabli darbo
 mēti urbaizins posidj. Jams dalyas utis "Gintona"
 bet is ja tērai. To posidēis mēti mēs apthams
 telvone is Kanados sarmas (pri Pacific valdams)
 Kuris esame gars is Kanados valdēis jama skambis
 pingsins parama. Ta proja es turja malomams
 visiem prauesti, kad ut vists galims atvakt
 per pingsins paramas. Gra dalyku Kuris es
 amēitje omizis negatima igjyt is stā vemes is
 tokin dalyku gra juse dēvā mūs amsabli
 jāmimē tā prauisins lahai entusistēti prieme
 is mane pētranki parsu plojimu.

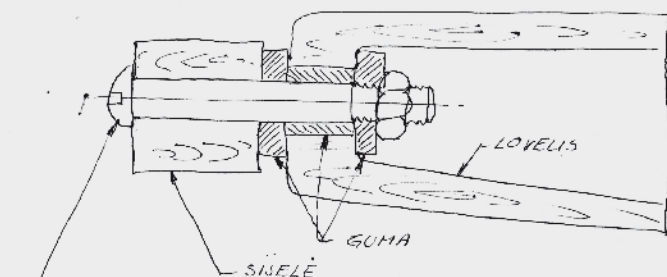
Mēs jau jama zinātkā isibisjome:
 sicut turjome tik daug koncerts, kad just
 atspusti vebus kada. Aplaukime daug U.S.A is
 Kanados miestis. Mams idiosiasis problems to
 gra laikas nes ka p reka vide dēvā dēvā
 prazysimim, tai lieku lahai mēti laiks is jo ja
 padēst nājsoms programoms, Kuris is tēvitis
 es pats isplamof is igjencim su pafelbe
 mams imēns Hilos is jo klicēns.

Mēs esame apibēstāof 50 zmonis sastat,
 nes tik talpa is vieds autobuss. Turis 17 zmonis
 liandis instrumēts orkestra susidēdant is
 lēsimis is septimis aukstoji karbly, balymis,
 ragelin, lūmedelin, skuducim, tabaly is dēdycim
 atē arba lēsimis trinitis. Be akejo dēngimes

jāsmolin grupa, diem skatīgām instrumenta
padeļi rēķalā. Turim taktim šolm grupē
Klūni kartā attieka ir elvoro partija, ir murgāci
ir bērni, kartētā kuni daļmāja inantian
suharmonienotā dāmeles. Instrumentāms ir
daugumos daim, harmonizāms attieka ir pats,
o iedzi ir nājs matimā trīsta. Daxna cūde
jūm attieki dāmo, turis pūmūm dar ir
moryklos laik.

Mes esamē laha dikijs jūm i pp
jābelaičians nō knyges. Kuris mums laha
padija ir kurim nō mōs dar tēlēnu dāpne.
Tāciā mōn dar trīsta ansabls pūmūm
tinkam gaidē. Ar veltim ir kur sūvūlūm
jūm nō nōs nājs, oriūnāms, lūstikā spāfūm.
Pav. āmūis laha sūlā, rāguja i mūm
Tabalā solā kuni attiekmēs palydiat orķestri
ir iškant "Kāloeli". Toks paprastā dālym, lēt
oriūnāliā, attiekmēs palydiat ēmūm sūvūlūm
toks lūp, kad nēt mūm stēlūm. Mān pūmūm
ir nōs nō nōs nājs, lēt abij ir pūlūm nūm lēt
nājs dālym. Tāz, jēz jū gālmūmē mōn pūlūm
pūlūm mūm pūlūm, ar ir mūm pūmūm
lētūm jūm lēt gālmūm i gālmūm nōs
ir nājs nōs gālmūm nōs sū jūm attiekmēs.

Šis lūp dāms nōciā jū pūlūm
vūm tēlmūm klāms, apī skatāms. Jū pūlūm
kad... pūm vūm pūlūm gūmē, lēt mūm
nūmūm tō sūlmūm i arti nūm aīk
kāp lūm lūlmūm rākm pūlūm. Mōs nūlūm
kāp lūlmūm grāciā pūlūmūm jūm, kad
gālmūm tō instrumentā vartoti kān mēlā
Taktim šolm sūvūlūm cīkagji. Ar pūlūm nōs
sūvūlūm sū mūm lūlmūm kāp gālmūm
grāciā lūlmūm mūm skūmūm sūvūlūm kāp
mālmē sūvūlūm lūlmūm:

ŠRUBAS (KIEKVIENAM LOVELIO KATPE PO VIENĄ)

Jeigu tos pritvirtinimo metodas nėra patvirtintas, praeina man kaip galima greičiau praeiti į jūrą suvesti.

Dėl kartų, dikių, už jūrą pastangos, atleiskite, kad dažuvi jūrą neradome bet tikėtai kad mūsų širdys yra su jumi.

Ligmon, Lapius.

P.S. Prošiu perduoti linkėjimus mano mamos mokytui J. Švedui ir visiems "Lietuvos" ansamblio priteilams su kuriais susipažinau Montrealyje.

Deja, politinės aplinkybės buvo nepalankios kultūriniam bendradarbiavimui, kuris liko istorijos paraštėse. Vis dėlto „Sutartinės“ koncertai Kanadoje įžiebė viltį, kuri ruseno žmonių širdyse, ir tai buvo svarbiausia. P. Tamošaitis tą gerai suprato. Šis suvokimas buvo retas dalykas. Panašios pastangos sulieti tautinį tapatumą pasitelkiant meną buvo labai prieštaringai vertinamos tiek vienoje, tiek kitoje geležinės uždangos pusėje. Įtarumas ir nepasitikėjimas ėmė viršų, ir turint galvoje to meto realijas tai visai suprantama. Po karo pamažėle susidarė veiklus pusiau pogrindinis tinklas abiejose „stovyklose“, kuriame

atsidūrę žmonės rūpinosi lietuvių kultūros ir meno apykaita, palaikė ryšius ir sukūrė nors ir kontroliuojamą, bet šiaip taip cirkuliuojantį apsikeitimą rūpi-
mais dalykais, literatūra, kurią pasisekdavo pervežti per sieną. Šiuo atžvilgiu
būtent žymūs menininkai turėjo privilegiją, nors ir labai nedidelę.

Laikotarpis nuo 1968 iki 1991 metų – ilgas žmogaus gyvenime. Per tą laiką
visose su koncertais aplankytose užsienio šalyse, socialistinėse ir kapitalistinėse,
taip pat sovietinėse respublikose⁶⁸ tarp P. Tamošaičio ir įvairių meno kolekty-
vų vadovų, atlikėjų (suomių, norvegų, rusų, vokiečių, olandų ir kt.) mezgėsi
asmeniniai kūrybiniai ryšiai. P. Tamošaitis rūpinosi, kad kuo daugiau žmonių
susipažintų su lietuvišku muzikos menu: siuntė instrumentų, plokštelių, knygų,
spaudos⁶⁹. Z. Lapinas džiaugėsi, P. Tamošaičiui pasirūpinus, gavęs ne tik knygų,
bet ir skrabalus, prašė atsiųsti natų jo vadovaujamam 50 žmonių kolektyvui (iš
jų – 17 instrumentininkų), konsultavosi repertuaro, instrumentų funkciona-
lumo ir kitais profesiniais klausimais⁷⁰. Šie ryšiai P. Tamošaičio darbui sutei-
kė pasaulinę perspektyvą, o darbą jis matė kaip tautinės tapatybės tvirtinimą.
Pirmiausia tai reiškėsi pastangomis lietuviškus instrumentus ir kūrinius iškelti
į aukščiausią profesinį lygmenį bei populiarinti Lietuvoje ir už jos ribų. Visuo-
meninės reikšmės šiai veiklai suteikė P. Tamošaičio dalyvavimas respublikinėse
dainų šventėse nuo 1965 metų (buvo vyriausiasis dirigentas, Ansamblių vaka-
rų vyriausiasis orkestro vadovas. Šokių dieną skambėdavo „Sutartinės“ įrašai)
ir iki jų vykusių konkursų vertinimo komisijose, moksleivių dainų šventėse,
„Dainų dainelėje“, daugybė koncertų mokyklose su specialia programa⁷¹. Ne-
mažai laiko ir jėgų P. Tamošaitis skyrė saviveikliniams kolektyvams kurti arba
konsultuoti („Rūta“, „Nemunas“ ir t. t.), buvo kanklininkų draugijos pirmi-
ninkas. Svarbiausias jo veiklos reikšmės rodiklis buvo „Sutartinės“ pavyzdžiu
pradėję kurtis liaudies instrumentų kameriniai ansambliai visoje Lietuvoje,
gyvuojantys ir dabar. Išlaikyti tautinį idealizmą ir pasirinktą jo kryptį nesant

⁶⁸ Pavyzdžiui, užsimezgusi šilta draugystė su leningradiečiu V. Dukaltetenka, kuris kiekvie-
nais metais raštu sveikindavo Tamošaičius su naujo kūrybinio sezono pradžia.

⁶⁹ Mano nuomone, labai įdomus faktas aprašytas J. Finkelšteino straipsnyje apie 1969 metų
gastroles Vokietijoje. Kai grupė lietuvių lankėsi Eizenache, J. S. Bacho name-muziejuje
Frauenplano gatvėje, „Bacho namų kastelanas Oigenas Donas tarp daugelio surinktų
muzikos instrumentų parodė ir skudučius bei birbynę. Skudučius prieš kelerius metus
muziejui padovanojo P. Tamošaitis“ (K. Nainys. Koncertai Erfurte. *Literatūra ir menas*,
1969 gegužės 24, p. 11).

⁷⁰ Iš Z. Lapino laiško P. Tamošaičiui (1971 birželio 28, 1973 sausio 2).

⁷¹ Ypatingo džiaugsmo P. Tamošaičiui teikė dainų vaikams kūrimas, kaip antai „Kopūstas“
(plačiau žr. Prieduose).

Tautinės dainų šventės medalis.
1990 m.

„Sutartinė“ koncerto Lietuvos
valstybės atkūrimo dienai paminėti
koncerto Akademiniame dramos
teatre afiša

finansinių išteklių, o dažnai nesulaukiant palaikymo iš įtakingų institucijų ar asmenų, buvo labai nelengva. Brežnevinis sąstingis metė šešėlį visur, o nykstant kaimams ir sparčiai augant miestams, nyko ir jauniausių liaudies meno žinovų ir mylėtojų gretos. Kintančių identitetų kontekste P. Tamošaičio laikysena buvo savaip stoviška.

Apie tai mąstė ir J. Čiurlionytė, kuri „sielojosi, kad „Sutartinė“ neatitin-kanti jos idealo ir jos pasiūlyto vardo“⁷². Taip pat ir apie J. Švedo „Lietuvą“, ir Povilo Mataičio folkloro teatrą, kuriuos iš pradžių ji idealizavo ir jų darbu džiaugėsi, devintame XX a. dešimtmetyje profesorė buvo jau kitos nuomonės, esą ansambliai sublizgėjo pirmame veiklos etape, o vėliau nutolo nuo savo es-mės ir užsibrėžtų tikslų. J. Čiurlionytė svarsčiusi: „Gal tai laikmečio kontrolė ir diktatūra?“⁷³ Manau, kad to laikotarpio, ypač aštunto–devinto dešimtmečių, iki Michailo Gorbačiovo atėjimo į didžiąją politiką, slogi atmosfera paveikė ne tik liaudies meną, bet visas gyvenimo sritis, stabdė iniciatyvas, menininkus gramzdino į kūrybinį letargą. Todėl visai pelnyta kritika buvo išsakyta „Sutar-tinės“ atžvilgiu, kuri spindėjo užsienyje, o Lietuvoje vėliau, A. Vyžinto nuomone,

⁷² Iš pokalbių su A. Vyžintu 1982–1983 metais.

⁷³ Ten pat.

„progresyvaus vaidmens ansamblui pritrūko, nukentėjo jo savitumas“⁷⁴. Daug kam visiškai pagrįstai buvo nepriimtina E. Kuodžio ir J. Girijoto įnešta lengva estradinė gaida, esą netinkama tokiam rimtam kolektyvui kaip „Sutartinė“. Vis dėlto tikėtis, kad 47 metus intensyviai koncertuojantis ir įrašinėjantis kolektyvas, kai jis nėra valstybinis ir jame vyksta nuolatinė kadrų kaita, išlaikytų tą patį lygį, yra tiesiog nerealu. To nepasakysi net apie etatinius kolektyvus, tokius kaip „Sutartinės“ bendražygiai – Lietuvos kamerinis orkestras (įkurtas 1960 m.) ar Lietuvos kvartetas (1945 m.), kuris liovėsi egzistuoti 1996 metais, o jo veiklos viršūnė taip pat liko praeityje. Vieną tikrai svarbią „Sutartinės“ ansamblui tekusią funkciją – ugdomąją pedagoginę – jis išsaugojo ir atliko gerai. Vien tas faktas, kad vadovas sėkmingai vadovavo savo įkurtam muzikos kolektyvui beveik pusšimtį metų (1956–2002 m. pabaiga), yra retas reiškinys ne tik Lietuvoje, bet ir pasaulyje.

Nepriklausomybės atkūrimą P. Tamošaitis sutiko kaip pagaliau ateinantį palengvėjimą, kaip istorinę slinktį, kada bus įvertintas vadinamųjų liaudinių triūsas ir sudarytos geresnės sąlygos stiprinti tautinę tapatybę muzikoje, kurią jis laikė neatsiejamą nuo akademinio muzikavimo liaudies instrumentais. „Sutartinė“ 1991 metais, netrukus po sausio 13-osios įvykių, koncertavo savanoriams, saugojusiems parlamentą, taip pat buvusiuose KGB rūmuose, daug metų – per rinkimus į Seimą, iškilminguose valstybiniuose minėjimuose Nacionaliniame dramos teatre⁷⁵. P. Tamošaitis iki gyvenimo pabaigos liko ištikimas savo idėjiniams ir kūrybiniais principams ir lietuvių liaudies muzikai.

Nacionalumo ir tapatumo problema sovietinio laikotarpio lietuvių muzikoje

Iš ankstesniame skyriuje atliktos analizės matyti, kad P. Tamošaičiui tautinių vertybių muzikoje, o per ją ir visuomenėje, formavimas buvo svarbiausias akstinas kurti, kuris buvo aukščiau ideologinių peripetijų tiek santvarkos, tiek nacionalinio diskurso plotmėje⁷⁶. Be abejo, kaip muzikas praktikas specialios tautiškumo sampratos ar sistemos jis nekūrė (ironiška, bet tai buvo J. Čiurlionytės ir kitų šviesuolių regima valdžios „diktatūros“ prerogatyva), tačiau savą

⁷⁴ Iš pokalbio su A. Vyžintu 2011 m. vasarą.

⁷⁵ Koncertuose „Sutartinė“, be kitų kūrinių, atlikdavo P. Tamošaičio harmonizuotą Vinco Kudirkos „Mazurką“ (žr. Priedus).

⁷⁶ Mes atskiriame *tautiškumo* ir *nacionalumo* sąvokas – pirmąją traktuojame kaip antrosios sudedamąją dalį. *Nacionalumas* yra politinė sąvoka ir jo plėtojimas sovietiniais metais buvo, švelniai tariant, kontroversiškas dalykas, tačiau jam kelią tiesė kantriai puoselėjamas etninis tautiškumas.

vertybių sistemą atspindinčias nuostatas kartkartėmis skelbė straipsniuose ir pasisakymuose. Prasmę jis matė ne tautinių programų propagandoje, o konkrečioje veikloje, kasdieniame darbe.

XX a. viduryje pasirodžius reikšmingoms nacionalizmo rekonstrukcijoms Johno Breully, Ernesto Gellnerio, Anthony Smitho, Parthos Chatterjee, Erico Hobsbawmo, Benedicto Andersono ir kitų mokslininkų analitinėse studijose, nebeliko vieningų Šaltojo karo metais propaguojamų nacionalizmo sampratos modelių. B. Andersonui nacionalumas yra kultūrinis artefaktas⁷⁷. E. Gellneris nacijos iš viso nepripažino, laikydamas ją išrasta ir sufalsifikuota, nes iki jos buvo tikros bendruomenės⁷⁸. E. Hobsbawmas, istorikas, nuodugniai išstudijavęs marksizmo istoriją, teigė, kad marksistiniai judėjimai stengėsi tapti nacionaliniais ne tik forma, bet ir turiniu, kovodami su pasauline buržuazine klase⁷⁹. Reikia pasakyti, kad kairiųjų pažiūrų istoriografija ir visuomenės mokslai šiuolaikinei Vakarų kultūrai daro didžiulę įtaką. Mums rūpi atkreipti dėmesį į naują požiūrį ir, jei susilaikome nuo simpatijų kairės–dešinės dichotomijai, tai iš tiesų atsižvelgiame į teoriškai stiprių tekstų autorių ir autoritetų nuomones.

Dera iškelti kertinius dalykus, pradedant universalia E. Hobsbawmo įžvalga apie tvarų modelį, pagal kurį tradiciją ginantys ir tradicijų atgaivinimą remiantys judėjimai sutampa su socialiai pragaištingais istoriniais įvykiais ir pasireiškia kaip reakcija į juos⁸⁰. Šia prasme kaip reakcija į sovietų režimą atgimė ne tik folklorininkų ramuvių judėjimas, bet ir liaudies ansamblių judėjimas, jis tikrai nebuvo iš nieko sukurtas sovietų administracijos. Jei pastarąjį galime laikyti išrastąja tradicija, ji puikiai tinka istorinei E. Hobsbawmo klasifikacijai iliustruoti:

*Tradicijos, kurios nustato, įteisina arba simbolizuoja grupių, tikrų arba dirbtinių bendruomenių socialinę ryšį ir narystę. tos, kurios įkuria arba įteisina galios institucijas, statusą ir santykius. tos, kurių svarbiausias tikslas yra suvisuomeninimas, įsitikinimų, vertybių sistemos bei elgsenos normų įdiegimas.*⁸¹

⁷⁷ B. Anderson. *Imagined Communities*. Verso (New Left Books), London, New York, 1991, p. 2.

⁷⁸ E. Gellner. *Thought and Change*, Weidenfeld and Nicholson, London, 1964, p. 169.

⁷⁹ E. Hobsbawm. *Some Reflections on „The Break-up of Britain“*, New Left Review, 105, September–October 1977, p. 13.

⁸⁰ E. Hobsbawm, T. Ranger, eds., *The Invention of Tradition*, Cambridge University Press, Cambridge, 1983.

⁸¹ Ten pat, p. 9.

Galime įžvelgti panašių liaudies ansamblių judėjimo bruožų: lietuviybės puoselėtojų visuomeninius ryšius ir narystę (profesionalūs ir saviveikliniai kolektyvai), jų institucionalizavimą (Liaudies instrumentų katedros įkūrimas), įsitikinimų, vertybių sistemos bei elgsenos normų įdiegimą (dalyvavimą dainų ir šokių ansambliuose jaunimas laikė prestižine veikla, į juos veržėsi).

Šio skyriaus problematika iškelia du klausimus: sovietmečio ideologinės refleksijos ir tęstinės tradicijos autentiškumo. Abu jie susiję.

J. Švedas 1971 metais savo mokytojui Juozui Žilevičiui rašė:

Šiuo metu vyksta pas mus savotiška „kova“ tarp „novatorių“ ir „konservatorių“. Deja, sveikata neleidžia man aktyviau joje dalyvauti, pasišvaistyčiau ir aš „iškėlęs lazda“, gindamas nacionalines lietuviškos muzikos tradicijas nuo dodekafonistų.⁸²

Iš tikrųjų tam tikram intelektualiosios muzikos sparnui atstovavę kompozitoriai, kaip antai B. Kutavičius (tiesa, kurį laiką liaudies ansambliams jis rašė), o ypač Osvaldas Balakauskas, apskritai atmetė profesionaliąją liaudies muziką kaip dirbtinį konstruktą. Radikalios pastarojo pažiūros reiškėsi ir tuo, kad jis „rezervuotai vertino nusakytoje šiuolaikinėje tapatybės sampratoje išskleistą nacionalinių vertybių akcentavimo momentą“, „kvestionavo lietuvių muzikinės archaikos išskirtinumą“, o tradicinės muzikos ir ypač sutartinių klando naudojimą naujausioje lietuvių muzikoje vadino parazitavimu⁸³. Galbūt tokią nuostatą ir galima laikyti savotiška disidentavimo forma kulto objektu pasirenkant SSRS nepageidaujamą avangardą, dodekafoniją ir džiazą, tačiau jei remtumėmės kardinalia E. Hobsbawmo išvada, pastebėtume mažiausiai du paradoksus. Pirma, tradicijos šalininkų, tarp jų J. Švedo ir P. Tamošaičio, reakcija į okupaciją ir pastangos išsaugoti liaudies muziką su minėta sovietų ideologine doktrina kurti vietinius tautinius ansamblius, nors ir remiantis visiškai kitais – klasių kovos – motyvais, susipynė ir neprieštaravo viena kitai tiek, kiek reprezentavo nuosaičių nekonfliktinių pasaulėžiūrų žmones ir institucijas. Čia būtina giliau pažvelgti į sovietmečio procesus, kurie buvo itin sudėtingi ir nevienareikšmiai, t. y. atskirti stalinistų vykdytą arba numatytą ateityje vykdyti tautų asimiliaciją, prieš tai jas supančiojus „broliškos tautų draugystės“ pančiais, ir visose šalyse, taip pat ir Rusijoje, be ideologijos savo darbą dirbusius liaudies muzikos tradicijos tęsėjus. Antra, antitradicionalistinė nuostata slepia elitarines

⁸² A. Vyžintas. *Jonas Švedas*. V.: Vaga, 1978, p. 246.

⁸³ R. Stanevičiūtė-Kelmickienė. *Lietuvių muzikos modernėjimo diskursas (XX a. 7 dešimtmetis–9 dešimtmečio vidury)*. V.: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2011, disertacijos rankraštis, p. 160.

pretenzijas, o netvirtų, mažų, kolonizuotų, okupuotų ar kitaip pajungtų Rytų Europos arba trečiojo pasaulio šalių elitui būdingas tapatinimasis ne su nacionalinėmis, o tarptautinėmis nomenklatūrinėmis vertybėmis, kurios diktuojamos ir telkiamos didžiųjų (reikėtų sakyti, gausiausių) valstybių ir nacijų gyvenamose teritorijose. Manychiau, kad dabartinėje Lietuvoje savosios etninės kultūros menkinimas ar bent jau atskyrimas nuo reikšmingų muzikos procesų yra psichologinio socialinio pobūdžio, stengiantis bet kuriomis priemonėmis atsiriboti nuo „vienos kartos nuo žagrės“ apibūdinimo. Be to, modernizmo ideologija taip pat yra ideologija, tik nukreipta prieš tradiciją.

Apie tradiciją ir autentiką, stilizuotos liaudies muzikos vietą sovietmečiu, liaudies muzikos panaudojimą kuriant mišrius žanrus, folkloro transformacijas ir kitas problemas rašiau dviejuose straipsniuose, skelbtuose žurnale „Liaudies kultūra“⁸⁴. Selektvų, ideologiškai konstruojamą negatyvų požiūrį į liaudies instrumentų ansamblių judėjimą iki šiol reiškia tiek naujieji krikščionių fundamentalistai, tiek senieji modernistai, ir, jei nebūtų to ideologinio angažuotumo, vargu ar pavyktų viešai, tačiau nepagrįstai sumenkinti šių ansamblių atliktą istorinį vaidmenį. Tuos dalykus mėginau atskleisti ir atpauoti: „Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad pagrindinis stalinizmo, kaip antihumaniškos, visas esmines vertybes numaćiusios sunaikinti metodologijos, ginklas buvo gyvybiškai svarbiausias kultūros sritis užnuodyti taip, kad jos nebegalėtų nusiplauti gudriai suplanuoto „susikompromitavimo“ purvo. [...] Sąmoningai ar nesąmoningai jos kritikai nenoromis atsistoja stalinistinės strategijos šalininkų pusėn: jei teigiama, kad liaudies instrumentų ansambliai tėra sovietinis produktas, kad dainų šventė įgavusi abejotinos vertės pavidalą (?) ir net virstanti valstybiniu *New age* lietuviškuoju religingumu⁸⁵, tai labai tiksliai, tik iš kito galo, išbaigiamą „tautų tėvo“ sumanytoji programa – sunaikinti tą lietuviškosios tapatybės dalį, kuri turi ateitį, evoliucionuoja, gali būti perkelta į miestą, į sceną, tapti moderniška.“⁸⁶

Suprantama, tai tik vienas iš mėginimų ramiai pažvelgti į tai, kas vyko pokario ir vėlesniais stagnacijos metais. Neatmetu fakto, kad pirminis ansamblių dalyvių entuziazmas išblėso, kai kurie nauji jų vadovai kėlė sau pragmatiškus

⁸⁴ Žr. D. Tamošaitytės straipsnius („Apie TV laidą „Gero ūpo!“ ir „Kas šiandien vyksta mūsų liaudies kultūros baruose?“) knygoje *Sena ir nauja*, V.: Naujoji Romuva, 2010, p. 186–199.

⁸⁵ T. Daugirdas. *Sparnuoto arklio dantys*. V.: Naujasis židinyš–Aidai, 2003, Nr. 7–8, p. 388.

⁸⁶ D. Tamošaitytė. *Sena ir nauja*, p. 194–195.

tikslus, ir pan. Vis dėlto tokio vartotojiško požiūrio ir polinkio į šou verslą, kaip šiandien, tada nė su žiburiu nebūtum radęs. Būtent finansinė valstybės parama „Lietuvos“ ansambliui kaip nacionalinei vertybei vienareikšmiškai buvo pateikta kaip taikinytis lietuvių modernistų pasisakymuose Astos Andrikonytės straipsnyje „Atgijęs žanras priminė Grūto parko poeziją“⁸⁷. Pernelyg nesileidžiant į diskusiją verta atkreipti dėmesį, kad kelių žmonių nuomonė pateikiama kaip atsvara ne tik „Lietuvos“ ansamblio nuveiktam darbui ar Dainų šventės prestižui, pelnytam kitose šalyse, bet ir Lietuvoje valstybiniu lygmeniu pripažįstamai simboliinei nacionalinei jų reprezentacijai (trūkumai ir pasiūlymai yra tik techninė problemos pusė).

Kodėl taip teigiu? Pasak R. Stanevičiūtės-Kelmickienės, sovietmečiu nebuvo jokio meninio ideologinio diskurso, o kritikos sraigalyje atsidūrusio O. Balakausko poziciją ji įvardijo kaip į modernybę atsivertusio neofito, linkusio kalbėti metaforomis⁸⁸. Panašiai savo nuomonę išsako ir Algirdas Martinaitis, ir Šarūnas Nakas, kurie, kaip tikri modernistai, gerbia autoritetą (Vakarų modernistus) ir atmeta tradiciją, naudodami agresyvią modernistinę retoriką⁸⁹. Tokį ekscentrišką kalbėjimą vertinu nuosaikiai, suvokdama modernistų poreikį išsiskirti ir savo meninę individualybę metaforiškai supriešinti su kolektyvinėmis, masinėmis meno formomis, kurioms liaudies muzika atstovauja raiškiausiai. Šokiruojantys pasisakymai ir meninės raiškos būdai turi būti suprasti kaip būtina modernistinio autentistinio diskurso dalis, nukreipta ne tik į kalbamąją pažeidžiamą stilizuotos liaudies muzikos rūšį, bet ir klasiką.

Tačiau jei gerbiame postmodernistinio diskurso pliuralizmą ir kraštutinės muzikinės ideologijos, grynumo ieškojimo pretenzingumą regime kaip reliatyvų ar pasenusį dalyką, turime konstatuoti, kad subjektyvistines, elitarines

⁸⁷ *Lietuvos rytas*, 2000 gruodžio 19, Nr. 297.

⁸⁸ Menotyros krypties disertacijos „Lietuvių muzikos modernėjimo diskursas“ gynimas LMTA 2011 m. gegužės 23 d.

⁸⁹ Pavyzdžiui, liaudies akademinė muzika vadinama tokia pat nelaime, kaip ir alkoholizmas, pilstukine muzika, birbynizmu, patologija ir panašiomis peioratyvinėmis sąvokomis. (A. Andrikonytės straipsnis). Vieni iš viso negali pakęsti birbynės skambesio, kiti ansamblio koncertus lygina su kuriozinėmis transliacijomis iš Minsko, nors prisipažįsta, kad ir pačiam būtų įdomu su „Lietuva“ padirbėti. (Iš asmeninio pokalbio su kompozitoriumi Š. Naku.) O. Balakauskui nepatiko birbynės pavadinimas, gal todėl instrumentuodamas muziką šokiams Pranui Budriui, su kuriuo kartu mokėsi Klaipėdoje (reikėjo pramisti iš akompanimentų vakarėliuose), birbynę vadino birbofonu. Tęsiant tokią „rimtą“ diskusiją, į kokią nuolat kviečia modernistai, sąmojingiausias būtų šis variantas: kadangi visi žymiausi birbynių meistrai ir atlikėjai buvo Pranai, o gražus lietuviškas žodis nepriimtinas, instrumentą pavadinti „pranetu“.

nuostatas turėtų koreguoti platesnis kultūrinis kontekstas. Geriausiai tai atskleidžia postmodernistų nuostata, kad naciai pasibjaurėtinais išnaudojo didžiąją vokiečių muzikinę tradiciją, dėl to ji kuriam laikui pasitraukė iš viešosios sferos (Lawrence'as Krameris)⁹⁰. Akivaizdu, kad stalinistai – jei pripažįstame vienodą nacizmo ir stalinizmo antihumanizmą – darė tą patį. Pasmerkti „lietuvių tarybinių kompozitorių“ kūrybą dėl jų politinio išnaudojimo panašiai kaip Richardo Wagnerio muziką dėl jo nacionalinių jausmų ar antisemitinių pareiškimų reikštų neleisti demistifikuoti vaidmens, kurį ta muzika vaidino visuomenės gyvenime. Panašiai nukentėjo tiek lietuvių tautiniai ansambliai, tiek gera vokiečių pučiamųjų orkestrų muzika ar klasiški šlageriai, kuriuos pagal nekompromisinę logiką reikėtų išmesti į istorijos šiukšlyną, nes juos grojo ir dainavo Trečiojo reicho kareiviai. Apskritai galingas pavienių kūrėjų egocentrizmas, kuris lėmė jų kuriamų fiktyvių pasaulių idėjinius principus ir kuris buvo amžininkų nekritiškai „įteisintas“ muzikologiniuose naratyvuose, tuo pačiu vienas ar kitas personas selektyviai ikonizuojant, turi būti rekonstruotas žvelgiant iš platesnio matymo lauko ir pasitelkiant deideologizuotą – pavyzdžiui, antropologinę ar psichosociologinę – perspektyvą.

Visa tai sakau dėl to, kad šios ideologinės peripetijos noromis nenoromis įsipynė į P. Tamošaičio karjerą. Tačiau jis buvo menkas ideologas. Jo nuosaikias pažiūras išreiškė toks pasakymas: „Socializmo idėja yra gera, tik forma – netikusi.“⁹¹ Būdamas iš prigimties humanistas, jis iš žmogiškųjų pozicijų smerkė sovietų okupacijos daromą žalą, kaip ir kiti žmonės gebėjo atskirti blogį nuo gėrio, tikrąsias vertybes – nuo primestinių, perimtų iš svetimo ir nukreiptų prieš lietuviybę⁹². Įdomu, kad vidinė rezistencija išoriškai pasireiškė ir V. No-reikai⁹³. Vis dėlto neverta ieškoti politikos ten, kur jos nebuvo. P. Tamošaitis

⁹⁰ *Muzika kaip kultūros tekstas*. Sudarė R. Goštautienė. V.: Apostrofa, 2007, p. 128–129.

⁹¹ Iš asmeninių pokalbių.

⁹² Labai gerai pamenu vieną įvykį, įsirežusį mano atmintyje visam gyvenimui. Sykį tėvas atidarė spintą ir tvarkė natas. Jis ištraukė vieną partitūrą (kažkurio lietuvių kompozitoriaus dedikuotą Stalinui) ir bloškė šalin su tokia neapykanta, kad aš, mažas vaikas, paklausiau: „O kas tas Stalinas?“ ir sulaukiau trumpo paaiškinimo: „Baisus žmogus.“ Natos nukeliavo į šiukšlyną (ėjo maždaug 1968-iejį, Stalinas jau buvo seniai miręs), o aš įsidėmėjau, kad Stalinas yra tabu, nes mano tėvas su jam nebūdingu jautuliu išreiškė savo pilietinę ir žmogišką poziciją.

⁹³ „Maždaug 1963 pabaigoje ar 1964 metų pradžioje užsispyriau ir atsisakiau dainuoti vieną kūrinių gastrolėse Maskvoje. Reikėjo dainuoti rusiškai kūrinių iš operetės, bet man nepatiko tekstas. Tikras tekstas, kurį buvau matęs caro laikų leidiniuose, buvo kitoks, o čia buvo perrašytas „tarybiškai“. Sėdėjau užkulisuose ir nėjau į sceną. Už tai, kad neišėjau į generalinę repeticiją operos teatre, buvau visai nuimtas nuo dalyvavimo baigiamajame

stengėsi įrodyti birbynės galimybes, jį, kaip ir kitus liaudininkus, žeidė bendras niekinamas požiūris į juos kaip į „piemenis“, įkėlusius koją į akademinę sferą (vėl elitarizmo apraiškos). Rengdamasis VIII pasaulio jaunimo ir studentų festivaliui P. Tamošaitis interviu sakė:

Mūsų kompozitoriai E. Balsys, B. Dvarionas, V. Montvila birbynėms parašė specialius kūrinius ir savo spalvinga polifonija jie nenusileis tradicinio kamerinio ansamblio skambėjimui.⁹⁴

Tačiau išgirdę P. Tamošaičio birbyniavimą, kartu pavažinęję į gastroles ir regėję liaudies muzikos profesinį kilimą, prie kurio prisidėjo tiek daug atsidavusių specialistų, daugelis nuomonę pakeitė. Kitoje barikadų pusėje liko neofitai, kuriems buvo nepriimtinas pavydą keliantis „piemenų“ performatyvumas, arba sėkmė. Iš postmodernistinių pozicijų žvelgiant, tiesa yra to pusėje, kuris yra performatyvus. Tai tinka ir P. Tamošaičio veiklai apibrėžti.

Prieštarai buvo žvelgiama į P. Tamošaičio (ir ne tik jo) mėginimą liaudies instrumentais groti klasiką. Tačiau akivaizdu, kad tai buvo ne tik profesinis interesas – praplėsti repertuarą, patobulinti techniką, smalsumas – išgirsti, kaip skamba žinomi kūriniai, grojami kanklėmis ir birbynėmis. (Paradoksas, bet kompozitoriai postmodernistai XX a. pabaigoje tokius eksperimentus įvedė į muzikinį diskursą. Dabar tai apskritai nieko nebestebina.) Tai buvo ir strateginis žingsnis, siekiant parodyti modifikuotų liaudies instrumentų galimybes. Tuo tikslu buvo sudarytos atskiros „Sutartinės“ ir eksperimentinio liaudies instrumentų orkestro programos. Orkestro eksperimentas buvo kritikuojamas (veikiau dėl užmojo ir perspektyvoje galimų valstybės finansinių išlaidų), o „Sutartinės“ atliekama klasika priekaištų beveik nesulaukė. Kanklių grupės atliekama A. Liadovo „Tabokinė“ ir M. K. Čiurlionio Noktiurnas op. 6 Nr. 2 galėjo tapti pavyzdžiu, kaip reikia atlikti šiuos kūrinius, ir iš tikrųjų žavėjo

koncerte. [...] Staiga vakare man paskambino kultūros ministras J. Banaitis ir paklausė, ar negalčiau atvažiuoti į Kremliaus suvažiavimų rūmus. Kai atvažiauvau, jis pasakė, kad reiktų man dainuoti. Buvau Maskvoje jau žinomas, dainavau kelis solinius koncertus. Sakau, ką dainuosiu, natų man neatvežėte. Svarsto, ką daryt. Sakau: „Atvežkit man „Sutartinę“. Ir ką jūs manor? Kitą dieną ryte į generalinę repeticiją „Sutartinę“ specialiu lėktuvu buvo atgabenta į Maskvą, vakare 5 valandą sėdėjo scenoje ir man akompanavo liaudies dainas.“ (Iš pokalbio su Nacionalinės premijos laureatu, operos solistu profesoriumi V. Noreika. 2010 m. spalio, asmeninis D. Tamošaitytės archyvas.)

⁹⁴ L. Vedegytė. Kvintetas ruošiasi. Straipsnio iškarpa, leidinys neidentifikuotas, asmeninis archyvas. Specialiai šiam festivaliui kūrinius rašė V. Klova (4 dalių kvintetą), V. Paketūras (siuitą), S. Vainiūnas (koncertą birbynėms su kamerinio styginių ansamblio pritarimu), V. Kairiūkštis (dainas su kvinteto pritarimu).

naujais sąskambiais. Ypač M. K. Čiurlionio kūrinių fortepijonui aranžuotųjų ansambliai galėjo būti daugiau⁹⁵.

Kritikos sulaukė P. Tamošaičio mėginimas koncerte parodyti ir folklorą, ir stilizuotą muziką. Tačiau ir ta pastanga gali turėti pozityvių prasmų. Programos anotacijoje R. Apanavičius pažymėjo:

*Panaši programa, sugretinant liaudies instrumentų būklę praeityje ir dabartiniais metais, paruošta pirmą kartą lietuvių muzikos istorijoje. Ji akivaizdžiai parodo, kokią neregėtą šuolį įveikė senieji mūsų tautos instrumentai.*⁹⁶

P. Tamošaitis daug mąstė apie liaudies muzikos evoliuciją ir buvo šio evoliucinio požiūrio šalininkas. Jis norėjo, kad liaudies, arba etninė, muzika pelnytai įžengtų į kitų muzikos žanrų šeimą ir sudarytų vertingą nacionalinės lietuvių muzikos sritį. Jis jautė, kad folklorinei tradicijai laikas nepalankus, jį domino naujos, rafinuotesnės muzikavimo formos. Juk autentiškoje kaimo aplinkoje atliekamos dainos, džiūkų monodinės ar žemaičių polifoninės, ar aukštaičių sutartinės, buvo dainuojamos atskirai, daudyčių, šiaudo birbynių ar skudučių ansambliai griežė atskirai, o sakralinis instrumentas kanklės buvo naudojamas per apeigas. Mėginimas „propaguoti autentiškus turtingo lietuvių liaudies muzikos instrumentarijaus reliktinius ir naujesnius instrumentus, įvairias muzikavimo formas, išryškinti senąją liaudies muzikos estetinę, darbinę ir maginę apeiginę funkciją“, kaip rašė Norbertas Vėlius Vilniaus universiteto folklorinio ansamblio plokštelės applanke (vadovė Zita Kelmickaitė, išleista 1982 m.), išlieka kaip viena pagrindinių tautinio tapatumo įtvirtinimo užduočių. Žinoma, tokia forma liaudies muzika dėl negailestingos laiko dvasios taip pat vis dažniau skamba ne natūralioje aplinkoje, bet scenoje. O mėginimas sujungti dainą ir instrumentinę muziką buvo naujadaras. Naujosios krypties kūrėjai nematė prieštaros tame, kad vienu metu gyvutų istoriškai skirtingi stiliai. Juk kuo daugiau turime liaudies muzikos formų, kuo plačiau jos skamba gyvai atliekamos, tuo geriau. Svarbiausia, kad etnomuzikologijos studijos neliktų didžiųjų pasaulio procesų nuošalyje kaip sausas mokslo objektas.

Ne tik folkloriniai ansambliai, bet ir folkloristika bei etnologija, Giedrės Šmitienės nuomone, išgyvena krizę, etninė kultūra kuo toliau, tuo aiškiau įgyja

⁹⁵ P. Tamošaitis liaudies instrumentų ansambliai dar aranžavo M. K. Čiurlionio Preludą op. 20 Nr. 2, Preludą op. 8 Nr. 2 ir harmonizuotą lietuvių liaudies dainą „Vienam kiemely“. Žr. Priedus.

⁹⁶ Koncerto, skirto koncertinės veiklos 15 metų sukakčiai pažymėti, programa. Vilnius, 1973 m. birželio 30 d. Asmeninis P. Tamošaičio archyvas.

papildomo dalyko statusą mūsų mokymo programose. Mokslininkė pažymi, kad „sovietmečiu etninė kultūra buvo vienas tapatybės saugojimo būdų“, „anuomet gyvai justas folkloristikos ir etnologijos performatyvumas: šios disciplinos aktyviai integravosi į išsilavinimo ir gyvenamojo pasaulio suvokimo visumą. Jos buvo formuojančios.“⁹⁷ Mūsų analizė taip pat parodė, kad analogiškas procesas vyko ir ansamblių judėjime. Iššūkiai, kuriuos meta globalizacija, juntami visose liaudies muzikos srityse. Iš šių metų pavasarį Lisabonoje vykusio Tarp-tautinės etnologijos ir folkloristikos draugijos (SIEF) X kongreso G. Šmitienė grįžo patyrusi, kad „etnologijos ir folkloristikos kongrese šias disciplinas, kaip mes jas suprantame, ir su didinamuoju stiklu buvo sunku rasti“, nes jos šiuolaikiniuose tyrimuose suprantamos tik kaip sudedamoji antropologijos dalis⁹⁸.

Šiandien vyksta ir atvirkštinis procesas: liaudies instrumentai yra įtraukiami į lietuvių kompozitorių kūrinis, parašytus klasikiniams instrumentams. Tai buvo P. Tamošaičio svajonė. Jo mokinys, šiandien vienas ryškiausių ir talentingiausių birbynininkų E. Ališauskas kviečiamas atlikti birbynės solo partijas tokiuose simfoniniuose kūriniuose kaip Anatolijaus Šenderovo „Skambi naktis... Ir žalios pušys skrenda“, Onutės Narbutaitės „Centones meae urbi“, Audronės Žigaitytės-Nekrošienės misterija „Praregėjimas“. Ar birbynė, kanklės, lamzdelis, gal skrabalai ir keli kiti instrumentai, kuriems pasisekė, taps klasikinio orkestro puošmena, papildomu tembru, kaip koks pašto ragas? Ar pavyks išsaugoti okupaciniu laikotarpiu prestižinėmis tapusias lietuvių liaudies tautinės muzikos formas ir žanrus? Ar rašys mūsų kompozitoriai liaudies muzikos ansambliams? Tai gyvybiškai svarbūs klausimai, kai kalbame apie lietuvių tautinio tapatumo stiprinimą globaliuoju civilizacijos periodu.

Baigdama P. Tamošaičio kūrybinio paveldo analizę norėčiau išreikšti įsitikinimą, kad XX a. liaudies muzikos meno mylėtojų ir specialistų, taip pat ir P. Tamošaičio, nuveiktas didžiulis darbas turi būti atitinkamai įvertintas ir toliau remiamas valstybiniu lygmeniu. Tai nėra laikinas nukrypimas nuo liaudies muzikavimo tradicijos šaknų ar netikėtas, išskirtinis sovietinio laikotarpio fenomenas, tačiau natūrali įvairių liaudies muzikos žanrų evoliucija, kuri suteikia pagrindą tapatintis su gražiausiais, gyvybingiausiais lietuvių tautinės savimonės muzikos mene pavidalais.

⁹⁷ G. Šmitienė. Folkloristika, etnologija, antropologija, arba Lietuva, Lisabona, Lietuva // Šiaurės Atėnai, 2011 birželio 03.

⁹⁸ Ten pat.

Išvados

P. Tamošaitis – vienas pirmųjų XX a. antros pusės profesionaliosios instrumentinės liaudies muzikos atstovų, sukūrusių naują liaudies ansamblių judėjimo kryptį. Kartu su J. Švedu, P. Samuičiu, P. Stepuliu, P. Serva, P. Budriumi ir daugeliu kitų liaudies muzikos baruose besidarbavusių autoritetų, jis įnešė didelį indėlį į tautinės tapatybės formavimą sovietinės okupacijos metais. Šį indėlį sudaro:

- 1) P. Servos patobulinta birbyne sukurtas individualus birbyniavimo stilius, sujungiantis esminius estetinius liaudies muzikavimo principus ir naujas modifikuoto instrumento technines galimybes;
- 2) sąjunginių ir tarptautinių konkursų, kuriuose buvo parodytos puikios techninės ir muzikinės birbynės savybės, laimėjimai;
- 3) pirmą kartą istorijoje modifikuoto lietuvių liaudies instrumento birbynės pristatymas už Lietuvos ribų;
- 4) birbynės kaip lietuvių liaudies nacionalinio instrumento patentavimas;
- 5) atstovavimas Lietuvos muzikos kultūrai koncertuose Lietuvoje, visose Sovietų Sąjungos respublikose ir to meto Rytų bloko šalyse, kapitalistinių užsienio valstybių miestuose valstybinių lygmeniu;
- 6) modifikuotų liaudies instrumentų kamerinio ansamblio sukūrimas („Sutartinė“, birbynių kvintetas, „Rūta“ ir jų pavyzdžiu susikūrę panašūs profesionalūs ir saviveikliniai ansambliai). eksperimentinio liaudies instrumentų orkestro sukūrimas;
- 7) gausaus repertuaro iš savo paties ir kitų lietuvių kompozitorių originalių ir harmonizuotų liaudies dainų ir šokių, pjesių, aranžuotų kūrinių sukūrimas;
- 8) solidžių solinių ir kolektyvinių programų su žymiausiais Lietuvos vokalistais bei liaudininkais instrumentininkais įrašymas į radijo ir televizijos fondus ir plėkštes;
- 9) pedagoginė ir visuomeninė veikla (dalyvavimas dainų šventėse, konkursuose, darbas atlikėjų vertinimo komisijose, saviveiklinių kolektyvų konsultavimas, specialių programų moksleiviams ir kitų visuomenės grupių atstovams parengimas);
- 10) mokslinis darbas ir straipsniai spaudoje svarbiais profesiniais klausimais.

P. Tamošaitis suaktualino tautiškumo supratimą, mėgino praplėsti jo ribas. Šiandien pasakytume, kad suvokė jį ne tik siaurai kaip tam tikro lietuviško

etnografinio paveldo puoselėjimą, bet plačiai, į lituanistikos lauką įtraukdamas ir čia skambančią mūsų atliekamą lietuvių klasiką, ir kitų tautų kompozitorių bei atlikėjų indėlį į koncertinį Lietuvos gyvenimą. Išeivijos menininkų darbai taip pat telpa į šią kategoriją. Tautinės tapatybės sklaidą P. Tamošaitis matė kaip daugiašakę ir geografiškai plačiai išskleistą veiklą, kuri turi atspindėti geriausių ir kilniausių lietuvių muzikos ir meno vertybių iškėlimą, kūrybingą atnaujinimą naujomis formomis ir jų reprezentavimą pasaulyje aukščiausia gaida.

Šiuo straipsniu ir visa monografijoje pateikiama medžiaga siekiama užpildyti mokslo leidinių apie liaudies muzikos raidą spragas, analizuojant ją per P. Tamošaičio kūrybinę asmenybę ir veiklą bei išryškinant svarbiausius jos momentus. Tačiau bendras laikotarpio kontekstas atskleistas ne iki galo: turime Linos Naikalienės, Anatolijaus Lapinsko, Reginos Vaišnorienės sudaromą ir rengiamą labai reikalingą tęstinį almanachą „Tautos skambesiai“, vertingas A. Vyžinto monografijas apie J. Švedą, kanklininką P. Stepulį, skudutininką S. Paliulį, o apie birbynininkus, išskyrus jo veikalą „Kazimieras Biliūnas“ (Klaipėdos universiteto leidykla, 2004), didesnių darbų kol kas neturime. Manau, kad, be šios monografijos apie P. Tamošaitį, turėtų pasirodyti atskiros išsamios studijos apie P. Samuitį, P. Budrių ir kitus žymius instrumentininkus bei instrumentų tobulintojus, leidžiama jų autobiografinę medžiagą, kad susidarytų kuo pilnesnis, turtingesnis šios muzikos srities istorinis vaizdas. Didelis darbas laukia ateinančių kartų mokslininkų, tačiau šis triūsas neturėtų likti vien artistų ir mokinių rūpestis, bet būti suprastas kaip vertinga nacionalinio paveldo dalis ir tyrinėjama įvairių sričių specialistų – muzikologų, istorikų, sociologų, antropologų, kultūrologų, pagaliau sujungiant etninės ir kitų rūšių muzikos tyrimus, juos atliekant pagrindinių nacionalinės kultūros paveldo istoriografinių tyrimų kontekste.

2011 m. gegužė–birželis

RECENZIJOS

Pasakoja TSRS liaudies artistas Jonas Švedas

Norėdami mūsų skaitytojus supažindinti, kaip vyko VI pasaulinio festivalio tarptautinės varžybos ir vertinimo komisijų darbas, mes paprašėme apie tai papasakoti TSRS liaudies artistą J. Švedą. J. Švedas buvo liaudies instrumentų muzikos tarptautinių varžybų vertinimo komisijos narys.

Liaudies instrumentų muzikos vertinimo komisiją sudarė 8 žmonės, – pasakoja J. Švedas. – Štai tos komisijos sudėtis: pirmininkas – filosofijos ir muzikos daktaras, Prahos konservatorijos ir Prahos muzikos meno akademijos profesorius Ladislovas Vachulka (Čekoslovakija), komisijos nariai: Oslo konservatorijos dėstytojas ir Oslo radijo direktorius Tomas Cholmas Klauzenas (Norvegija), Respublikos nusipelnęs artistas, Pchenjano konservatorijos katedros vedėjas An Gi Ok (Korėja), Mongolijos valstybinio liaudies orkestro dirigentas Čimiddorž (Mongolija), Pekino konservatorijos profesorius ir Nacionalinės muzikos instituto direktoriaus pavaduotojas Jan In Liu (Kinija), Jasų filharmonijos direktorius ir meno vadovas Akimas Stoja (Rumunija), Gnesinų muzikos pedagoginio instituto direktorius Jurijus Muromcevas (TSRS), TSRS liaudies artistas, LTSR nusipelnęs dainų ir šokių liaudies ansamblio vadovas Jonas Švedas (Pabaltijo respublikos). Atsakingasis sekretorius buvo kompozitorius N. Čaikinas (TSRS).

Kaip matote, komisija buvo daugianacionalinė, sudaryta iš atsakingų meno veikėjų. Komisijos pirmininkui susikalbėti su savo bendradarbiais buvo nelengva. Pavyzdžiui, komisijos narys An Gi Ok mokėjo tik korėjietiška. Vertėjas išversdavo jo kalbą į prancūzų kalbą, antras vertėjas iš prancūzų kalbos išversdavo į rusų kalbą, o trečias versdavo į čekų kalbą – jau tiesiogiai pirmininkui. Tokiu būdu kalbantis, ir klausimas, ir atsakymas išeidavo gero-kai pasikeitę. Todėl komisija tarpusavy kalbėdavosi labai lakoniškai. Pertraukų metu ir pasibaigus perklausoms, man tekdavo pasikalbėti su pirmininku L. Vachulka, su norvegu Klauzenu, o susidraugavau su mongolu Čimiddoržu. Su pirmininku L. Vachulka kalbėdavomės vokiškai, o su Čimiddoržu – rusiškai. Daugiausia kalbėdavomės liaudies muzikos instrumentų ir muzikinės kūrybos klausimais, pokalbius paįvairindami festivalio aktualijomis ir tautų kultūrinio

bendradarbiavimo problemomis. Visi komisijos nariai – dideli savo dalyko žinovai. Todėl pasikalbėjimai man buvo įdomūs ir naudingi.

Per 6 dienas komisija išklausė daugiau kaip 90 įvairių kontinentų, šalių ir tautų liaudies instrumentų muzikos kolektyvų ir pavienių atlikėjų. Tarp jų, be TSRS įvairių tautybių kolektyvų, dalyvavo Vietnamo, Izraelio, Albanijos, Kinijos, Bulgarijos, Rumunijos, Vengrijos, Japonijos, Korėjos, Lenkijos, Norvegijos, Mongolijos, Jugoslavijos, Indonezijos, Vestindijos (Pietų Afrika), Olandijos, Indijos, Irano, Suomijos ir Prancūzijos atstovai.

Kiekvienas iš kolektyvų ir atlikėjų atliko 2–4 kūrinys. Instrumentai buvo nacionaliniai, liaudiniai, o muzika – giliai persunkta savo krašto arba kontinento muzikos tradicijų. Todėl komisijai nelengva buvo įvertinti tokius atlikėjus. Reikėjo atsižvelgti į nacionalinių mokyklų ir stilių savybes, į įvairių šalių ir kontinentų nacionalinių instrumentų ypatybes. Klausėme 6 dienas, vidutiniškai kasdien po 6 valandas ir paskui posėdžiavome 3 dienas. Vertinome prisilaikydami tarptautinių nuostatų. Kiekvienas komisijos narys savo nuožiūra atlikėjus vertindavo balais – nuo 1 iki 25. Susumavus balus ir padalijus juos iš posėdyje dalyvaujančiųjų skaičiaus, buvo išvedamas vidurkis, kuris nulemdavo atitinkamą pripažinimą. Gavę nuo 1 iki 16 balų atlikėjai iškrito iš varžybų. Surinkusieji nuo 17 iki 18 balų gavo garbės raštus, nuo 18 iki 20 balų – bronzos medalius, nuo 20 iki 23 balų – sidabro medalius, nuo 23 iki 25 balų – aukso medalius. Iš viso buvo paskirti 9 aukso medaliai.

Džiugu pažymėti, kad mūsų respublikos liaudies instrumentų ansambliskas, vadovaujamas P. Tamošaičio, surinko daugiausia balų – 24,28. Artimiausi mūsų šalių varžovai buvo kinas Čžan Čan Čen, grojęs dvistygiu instrumentu *banhu* ir rusas Anatolijus Tichonovas, skambinęs balalaika, taip pat rumunas Luka, kuris grojo instrumentu *najumi*, labai artimu mūsų skudučiams.

Girdėtą muziką labai sunku apibūdinti. Jos buvo labai daug ir labai įvairios. Pavyzdžiui, kinų muzika yra visai kitokių principų negu mūsų, indų – taip pat, o ką kalbėti apie negrų arba apie kolektyvų, atvykusių iš tolimųjų Ramiojo vandenyno salų, muziką. Įdomu tai, kad, pavyzdžiui, indų muzika, sukurta visai kitokiais pagrindais negu mūsų, vis dėlto paliko gilų įspūdį. Tą patį galima pasakyti ir apie kitų šiuo atžvilgiu mums tolimų tautų muziką. Ji išreiškia gilius žmogiškuosius jausmus, įvairias nuotaikas. Todėl nors toji muzika mano ausiai buvo labai neįprasta ir toli gražu ne visada maloniai skambėjo, bet veikė stipriai ir jaudino. Pavyzdžiui, Izraelio atlikėja Rutti Grinman grojo liaudies instrumentu *makri*. Tai du būgnai, panašūs į molio puodynes. Atlikėja juos laikė ant kelių ir abiejų rankų pirštais barbeno, išgaudama daug skirtingų

bildesių. Ji atliko muzikinę improvizaciją „Ugnis“. Šitų bildesių įvairumu talentinga menininkė sugebėjo sužadinti stiprų įsiliepsnojančio ir užgėstančio gaisro įspūdį. Savo atlikimo meistriškumu stebino kinei. Iš Kinijos valstybinio liaudies instrumentų ansamblio varžybose dalyvavo 4 kolektyvai po 8 žmones. Ir kiekvienas iš jų labai virtuosiškai – muzikine ir net akrobatine prasme – atliko skirtingą muziką skirtingais instrumentais. Norint pasiekti tokio virtuoziško, neužtenka talento, reikia daugelio metų darbo.

Šio festivalio metu nedaug ką mačiau iš gausių renginių – tik atidarymą, du koncertus ir vieną spektaklį. Bet užtat liaudies instrumentų muzikos varžybas išklausiau visas ir labai daug ko išmokau. Gimė labai daug minčių dėl mūsų liaudies instrumentų tobulinimo, dėl mūsų liaudies muzikos išvystymo. Noriu pasakyti, kad per šešias dienas daugiau išgirdau įvairių tautų liaudies muzikos negu per visą savo gyvenimą.

Visi Tarybų Sąjungos įvairių tautų nacionaliniai kolektyvai ir pavieniai atlikėjai, sąjunginėse varžybose iškovoję teisę dalyvauti tarptautinėse, turėjo labai geras sąlygas pastarosioms ruoštis. Jie buvo apgyvendinti už Maskvos, Vyšniakų vietovėje. Gyveno patogiuose bendrabučiuose, buvo puikiai maitinami, turėjo patogias sales repeticijoms. aplink gražus parkas, maudymosi tvenkiniai – geros sąlygos ir dirbti, ir pailsėti. Mūsų kolegos veltui laiko neleido. Jie gražiai padirbėjo, ir darbas nenuėjo veltui. Sąjunginėse varžybose jie laimėjo sidabro medalį, o tarptautinėse – aukso.

Mūsų liaudies instrumentų grupė, vadovaujama neseniai konservatorijos Liaudies instrumentų katedroje studijas baigusio Prano Tamošaičio, buvo sudaryta iš 8 asmenų. Visi jie yra baigę Lietuvos valstybinę konservatoriją, visi jauni, gabūs. Respublikos nusipelnusio artisto Prano Stepulio konsultuojama grupė atkakliai ruošėsi apie metus laiko. Varžybose jie atliko B. Dvariono pjesę „Prie ežerėlio“ (solinę partiją – P. Tamošaitis), pritarė kanklės. Skudučiavo J. Gaižausko „Voveraičių šoki“. Be to, kolektyvas kankliavo A. Liadovo „Muzikinę tabokinę“ ir įvairiais instrumentais atliko B. Dvariono „Mažąją rapsodiją“. Ši programa iš daugelio tautų muzikos išsiskyrė būdingais lietuvių liaudies muzikos bruožais ir nenuskendo toje muzikinių kūrinių gausybėje. Tai prideramai įvertino komisija. Pirmininkas pasakė, kad šis ansamblis yra vienas iš nedaugelio, kur kiekvienas atlikėjas groja keliais instrumentais ir kur visi yra pasiekę aukštą atlikimo lygį. Komisijos narys norvegas ypač susidomėjo mūsų kanklių ir birbynių tobulinimo rezultatais, nes ir jo krašte esą analogiškų instrumentų, kuriuos šiuo metu stengiamasi tobulinti. Jis kvietė mūsų ansamblį atvykti koncertuoti per Oslo radiją.

Šis festivalis, – pasakoja baigdamas J. Švedas, – buvo didelė šventė. Ji suartino daugelio kraštų ir tautų jaunus žmones, parodė nuostabius jų kūrybos laimėjimus. Mūsų respublikos jaunimas šiame festivalyje pasirodė garbingai. Tačiau mes dar ne viską parodėme, ką turime. Liaudies instrumentų varžybose galėjo gerai pasirodyti mūsų birbynių kvintetas, taip pat gaila, kad nedalyvavo liaudies šokių atlikėjai.

Šeštojo pasaulinio festivalio patyrimas parodė, kad mūsų talentingasis jaunimas turi labai dideles galimybes. Tik reikia nuolat, su meile ir sistemingai dirbti. Juk ir visas mūsų žmonių gyvenimas yra lyg didžiulis nesibaigiantis festivalis, kur darbas darbą veja, kur gimsta gražiausios perspektyvos, kur sudarytos visos sąlygos išbandyti savo jėgas, sugebėjimus, talentus ir juos vainikuoti puikiausiais laimėjimais.

Tad ir linkiu mūsų respublikos saviveiklininkams gražiausios kloties siekiant tokių laimėjimų. Grįžę iš festivalio, neapleiskime savo kūrybinio darbo, neapsnūskime, bet dar energingiau dirbkime.

Meno saviveikla, 1957, Nr. 4.

Šešerios kanklės ir viena birbynė

Jonas Švedas

Prieš dešimtį metų man teko garbė būti VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalio Maskvoje tarptautinių liaudies instrumentų varžybų vertinimo komisijos nariu. Varžėsi daugiau kaip 100 instrumentinių kolektyvų ir pavienių instrumentininkų, atvykusių į tarybų šalies sostinę iš 20 šalių. Ištisą savaitę M. Lomonosovo vardo universiteto kultūros klubo rūmuose nuo ryto iki vakaro dejavo fleitos, griaudėjo būgnai, raudėjo vienastygės kemančos, žvangėjo gongai ir daug kitų keistų formų, sunkiai ištariamų pavadinimų ir neįtikėtinų garų instrumentų, kurie nuostabių virtuozų rankose atkūrė savo kraštų vaizdus, žmonių džiaugsmus ir liūdesį.

Tik su vienu vertinimo komisijos pirmininku Prahos muzikos akademijos profesoriumi, filosofijos mokslų daktaru L. Vachulka tesusikalbėdavau be vertėjo. Jis atvirai prisipažino, kad šioje instrumentų ir jų nacionalinių ypatybių įvairovėje kasdien vis sunkiau sekasi susiorientuoti. Ir kai vieną dieną scenoje

pasirodė antrąją sąjunginių varžybų vietą laimėjusi Prano Tamošaičio vadovaujama lietuvių liaudies instrumentininkų grupė, neslėpsiu, labai jaudinausi. Viena birbynėlė ir šešerios kanklės. Ką jos gali?..

Tačiau dar nebaigus skambėti B. Dvariono „Prie ežerėlio“ garsams, iš vertinimo komisijos veidų išraiškos supratau – mūsų instrumentai juos pagavo. Mažytis instrumentinis kolektyvas vienbalsiai buvo pripažintas muzikaliausiu, būdingiausiu, ir jam tenkė aukso medalis!

Kas suskaitys, kiek naktų nemiegojo respublikos nusipelnęs artistas Pranas Stepulis, ieškodamas naujų kankliavimo technikos galimybių? Kiek nušalusių obelų ir kriaušių į skiedras sudrožė instrumentų meistras Pranas Serva, nusipelnęs kultūros darbuotojas Pranas Kupčikas ir birbynininkų mokytojas nusipelnęs artistas Povilas Samuitis, ieškodami dainingo tembro ir išraiškingo garso? Kiek teko džiaugtis ir nusivilti jungiant dar netobulus liaudies muzikos instrumentus į orkestrą, ieškant garsinių santykių, tembrų derinių? Ir štai jau nebe uždaro eksperimento rezultatas, bet tarptautiniu mastu pripažintas liaudies instrumentų kamerinis ansamblis.

Kolektyvas ant laurų neužmigo. Bendradarbiaudamas su kompozitoriais, jis plėtė savo repertuarą, ieškojo naujų kūrybinių priemonių lietuvių liaudies muzikai perteikti. Ieškojimai vyko trimis pagrindinėmis kryptimis: kuriamas naujas repertuaras, ugdomi nauji entuziastų kadrai ir plačiai koncertuojama populiarinant liaudies instrumentinę muziką respublikoje ir už jos ribų. Per savo gyvavimo dešimtmetį kolektyvas kelis kartus pasirodė Maskvoje, Leningrade, Kijeve, Minske, Voroneže, Uljanovske ir kitur. Buvo išvykęs į Lenkiją. Dalis kolektyvo koncertavo Belgijoje, Suomijoje. Visur koncertai sulaukė rimto dėmesio ir buvo gerai spaudos įvertinti.

Didelės pagarbos vertas šis liaudies muzikos entuziastų kolektyvas už meilę ir pasiaukojamą darbą ugdant lietuvių nacionalinę muzikos kultūrą. Tai jautrių menininkų kolektyvas. Pakanka pasiklausyti, kaip raliuoja P. Tamošaičio ragelis, kaip skamba kanklės M. K. Čiurlionio Noktiurne arba A. Liadovo „Tabokinėje“, ir jūs išgirsite ne vien žavingus garsus, bet ir socialinę epochos dvasią.

Dešimtmečio proga noriu iš visos širdies talentingam kolektyvui ir jo vadovui P. Tamošaičiui palinkėti dar gražesnių kūrybinių laimėjimų puoselėjant lietuvių liaudies instrumentinę muziką.

Tiesa, 1967 gegužės 19.

Žanras, kurio nebuvo

Klemas Nainys

Kamerinė muzika rašoma nedideliam instrumentų arba balsų skaičiui. dažniausiai pasitaikančios jos formos – sonatos ir įvairūs ansambliai, taip pat vokaliniai kūriniai, pritariaami vieno arba kelių instrumentų. Taip kamerinė muzika apibūdinama tarptautinių žodžių žodyne.

Enciklopedinis muzikos žodynas dar patikslina, kad kamerinei muzikai būdinga atlikimo priemonių ekonomija ir didelis atskirų partijų savarankiškumas bei detalizavimas, kiekvieno ansamblio dalyvio kūrybinis aktyvumas.

Klausydamasis Prano Tamošaičio vadovaujamos Lietuvos valstybinės konservatorijos lietuvių liaudies instrumentų kamerinės grupės „Sutartinė“ stebiesi, kaip tiksliai ji atitinka visus pacituotų charakteristikų komponentus. Ir kartu „Sutartinės“ grojama muzika be galo skiriasi nuo tos kamerinės muzikos, apie kurią rašoma žodynuose. Instrumentai, melodijos bei intonacijos, kurios skamba grojant „Sutartinei“, mūsų sąmonėje asocijuojasi su Lietuvos kaimo pirkioimis, pamiškėmis ir paežerėmis, su nuometais ir dailiai austomis raštuotomis drobėmis, saulėlydžio valandą iš tolo aidinčiomis ilgesingomis liaudies dainomis. o aplinka, kurioje kamerinė grupė paprastai koncertuoja, atlikėjų meistriškumas ir akademiška koncertų forma primena kamerinės muzikos klestėjimo metų ištaigingus salonus, puošnius muzikantus, kurie, kandeliebrams šviečiant, susirinkdavo pamuzikuoti subtiliai skambančiais instrumentais – klavesinu, arfa, fleita, smuiku ir įvairiomis „da gambomis“. „Sutartinei“ nuostabiai pavyko suderinti šias skirtingas nuotaikas ir sukurti savitą liaudišką kamerinį muzikavimą. Pavyko visų pirma todėl, kad kolektyve grojantys atlikėjai savo atsidavimu liaudies kūrybai ir jos specifikos jutimu prilygsta bevardžiams liaudies muzikantams, o muzikavimo kultūra ir meniniu lygiu – aukštos kvalifikacijos šiuolaikiniams atlikėjams profesionalams. Tai, ką išgirsti „Sutartinės“ koncertuose, – ne eksperimentas. Tai – kamerinė muzika *par excellence* – tikra, neabejotina kamerinė muzika, menas, per penkiolika ansamblio gyvavimo metų įrodęs savo gyvybingumą.

Tie, kurie 1956 metais susibūrė apie birbynininką P. Tamošaitį ir tapo naujo liaudies muzikos kolektyvo nariais, buvo ne naujokai. Pats P. Tamošaitis jau penkeri metai grojo prof. J. Švedo vadovaujamame liaudies ansamblyje, dalis jo kolegų irgi buvo išėję ansamblyje gerus koncertinės veiklos universitetus.

Naujasis kolektyvas neturėjo pavadinimo, neturėjo nei aiškaus profilio, nei materialinės bazės. Bet kanklininkams ir birbynininkams tai nelabai rūpėjo – jie buvo kupini jaunatviško įkarščio ir labai norėjo groti, be galo mylėjo savo instrumentų muziką ir tvirtai tikėjo, kad ją pamils ir klausytojai. Optimizmas neapvylė. Debiutas sąjunginiame Jaunimo festivalyje (1957 metais) buvo įvertintas sidabro medaliu, o koncertai Maskvos pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje tapo tikru triumfu – festivalio liaudies instrumentų muzikos konkurse ansamblis pakilo ant aukščiausios garbės pakylės pakopos. Labai gerai pavyko koncertai Lenkijoje. Apie kelių šio kolektyvo narių dalyvavimą TSRS meno meistrų koncertuose Briuselio 1958 metų pasaulinėje parodoje buvo rašoma, kad tai vienas iš programos perlų.

Tuo metu Valstybinės konservatorijos lietuvių liaudies instrumentų kamerinės grupės dalyviai tebegrojo liaudies ansamblyje. Dalis jų jau dėstė konservatorijoje ir muzikos mokyklose, jaunesnieji tebestudijavo. Bendras krūvis darėsi nebepakeliamas. O įgytas koncertinis patyrimas, pasiektas meistriškumas skatino ieškoti savarankiškos veiklos, nebesinorėjo tenkintis antraeilium vaidmeniu, būti dažniausiai akompaniatoriais. Susikaupė gražaus koncertinio repertuaro. Kūrinius kanklėms, birbynėms, skudučiams, lamzdeliams, greta J. Švedo ir jo artimiausių bendradarbių, ėmė rašyti J. Karosas, V. Klova, J. Gaižauskas, V. Budrevičius, B. Gorbulskis, V. Paketūras, L. Povilaitis ir kiti kompozitoriai.

Jaunajai kartai šiandien sunku įsivaizduoti, kad prieš keletą dešimtmečių kanklės ir birbynes, lamzdelius, skudučius ir daudytes, skrabalus ir tabalus energingi liaudies muzikos žinovai ir propaguotojai išgelbėjo nuo to liūdno likimo, kurio liaudies instrumentai sulaukė daugelyje kitų šalių. Juos imta rinkti. Kai kurie jų, techniškai patobulinti, įgijo naujų atlikimo galimybių. Profesionalų ir saviveiklininkų liaudies dainų ir šokių ansambliai jiems atvėrė platų kelią į nūdienos koncertinę estradą, tačiau šiuose kolektyvuose liaudies instrumentai dažniausiai yra savotiškas tonas, estetinės koncerto aplinkos elementas. P. Tamošaitis ir jo bendraminčiai nenorėjo pasitenkinti tokiu ribotu iš amžių glūdumos prikeltų nuostabių instrumentų vaidmeniu... Jie ir susibūrė į savarankišką ansamblį, kuriame liaudies instrumentai prabilo visomis savo galiomis, nuste-bino savitais, negirdėtais tembrais, galimybėmis jais atlikti sudėtingą ir netgi virtuozinę muziką.

B. Dvarionas, išgirdęs kartą P. Tamošaitį birbyne grojant „Prie ežerėlio“, susimąstė: „Klausausi ir stačiai abejoti pradedu – argi aš šią pjesę rašiau smuikui, o ne birbynei?“ P. Tamošaitis, bičiulių paklaustas, kas parašė „Piemenėlio raliavimą“, kuris, pirmą kartą pakerėjęs klausytojus Belgijoje, vėliau ne kartą žavėjo

publiką ir kituose kolektyvo koncertuose, atsako diplomatiškai: „Tai – pagal Gruodį...“ Mat J. Gruodžio melodiją liaudies instrumentams pritaikė J. Švedas, o tokiu pavidalu, koku kūriny suskambėjo estradoje, jį aranžavo pats birbynininkas. Labai patiko klausytojams ir P. Tamošaičio „Voverėlė“, kurią kanklininkės ir birbynininkai atlikdavo skudučiais. Viena iš pirmųjų ansamblio dalyvių puiki kanklininkė Z. Stepulienė kanklių grupei pritaikė A. Liadovo „Muzikinę tabokinę“. „Fortepijonu „Tabokinę“ taip dailiai nebent pats Liadovas paskambintų“, – pareiškė vienas Pasaulio jaunimo festivalio konkurso žiuri narių, klausęsis kolektyvo koncerto festivalyje.

Apie transkripcijas – kitiems atlikėjams parašytos muzikos pritaikymą liaudies instrumentams – kolektyve daug kalbėta, diskutuota, ginčytasi nuo pat jo įsikūrimo dienos. Originalių kūrinių, rašytų specialiai kanklėms ir birbynėms, iš pradžių buvo ne per daugiausia. „Prie ežerėlio“ transkripcijos pasisiekimas ir paskatino liaudies instrumentams pritaikyti kai kuriuos M. K. Čiurlionio preliudus, noktiurnus, ilgainiui kolektyvo repertuare atsiradusį pluoštą vykusiai perdirbtų J. S. Bacho ir G. F. Händelio kūrinių. Meistriškas jų atlikimas lietuvių instrumentais išblaškė skeptikų abejones ir sulaukė palankaus įvertinimo. „Sutartinės“ koncertas Paveikslų galerijoje, kurio programa buvo sudaryta vien iš klasikų muzikos transkripcijų, vilniečiams paliko puikų įspūdį.

„Sutartinės“ instrumentų sudėtis jau tvirtai susiformavo. Dvejos aukštosios, dvejos žemosios, bosinės ir kontrabosinės kanklės, trys aukštosios, tenorinė ir bosinė birbynės atveria kone beribes galimybes išgauti įdomių sąskambių ir atspalvių turtingą muziką. Kartais panaudojamas lamzdelis, retkarčiais nuaidintys skudučiai dar labiau įvairina muzikos spalvų paletę.

Kanklininkės Z. Stepulienė, B. Prusevičienė, R. Tamošaitienė, J. Ščiavinskaitė, oriai skambinantis kontrabosinėmis kanklėmis R. Kurapka, tvirtai vedantis paskui save birbynininkus R. Apanavičius (pastaruoju metu P. Tamošaitis pats ansamblyje groja tik solo partijas), V. Buteikis ir kiti „Sutartinės“ dalyviai – subtilūs ansamblio nariai, muzikaliai įpinantys savo instrumento balsą į bendrą kolektyvo audžiamą muzikos audinį. Bet kai kurie jų yra ir ryškūs solistai: J. Ščiavinskaitė, įvaldžiusi virtuozinę techniką, mokanti kiekvienam atliekamam kūriniui suteikti ryškiai išsimenantį charakterį ir nepakartojamo nuoširdumo, R. Apanavičius, žavintis muzikalumu ir artistizmu, V. Buteikis – vienas jauniausių kolektyvo narių, kurio rankose subtiliai skamba tenorinė birbynė... Ir, žinoma, P. Tamošaitis – tikras birbynės poetas.

Kolektyvas pergyveno geresnių ir blogesnių dienų, vienas pasirodymas nusiseka labiau, kitas lieka blankesnis. Bet ir tada, kai klausytojams atrodo,

jog viskas pavyko kuo puikiau, patys atlikėjai būna ne visai patenkinti: jie geriausiai jaučia, kiek dar reikia gerinti, dailinti, lyginti, šlifuoti siekiant tobulumo.

Didžiulis darbas, kurį penkiolika metų diena iš dienos dirba šis kamerinis liaudies muzikos ansamblis, „liaudininkai-kameristai“, jo aukštas meninis lygis jau seniai užtikrina kolektyvui tvirtą vietą mūsų muzikiniame gyvenime. Jų koncertai gausiai lankomi, transliuojami per televiziją, jų įrašai nuolat skamba per radiją. Tačiau „Sutartinė“, kaip įsikūrimo dienomis, taip ir šiandien, tebesiremia beveik vien tik dalyvių atsidavimu ir meile savo menui. Kolektyvas oficialiai priklauso konservatorijai. Ji negali sudaryti sąlygų reguliariai koncertinei veiklai. Pasirodymai per radiją ir televiziją, įrašai, koncertai Vilniuje ir periferijoje, išvykos už respublikos ribų, nors jų būta ir kitose sąjunginėse respublikose, Monrealyje, Londone, Helsinkyje, Čekoslovakijoje ir Vokietijoje – visa tai yra perdėm proginio pobūdžio. Atrodo, seniai pribrendo reikalas išspręsti kolektyvo organizacines problemas, sureguliuoti priklausomybės, etatų apmokėjimo, sistemingo koncertų organizavimo ir kitus svarbius kolektyvo egzistavimo klausimus.

„Sutartinė“, laukdama, kada šios problemos bus išspręstos, nuolat dirba – repetuoja, koncertuoja, plečia repertuarą, ieško naujų veiklos formų. Su kolektyvu mielai koncertuoja žymiausi respublikos vokalistai, su jais įrašyta daug įdomių įrašų. Antai ir dabar kolektyvo „portfelyje“, greta L. Povilaičio, B. Gorbulskio, A. Bražinsko instrumentinių kūrinių, yra du įdomūs V. Klovos vokaliniai ciklai, kurie dar laukia viešo atlikimo. Tačiau siekdama žanrinio įvairumo, „Sutartinė“ kartais lyg nukrypsta nuo savo kameriškumo, atiduodama duoklę visagalei estradai. Galimas ir toks kolektyvo amplua, bet kamerinio ir estradinio žanrų gretinimas viename koncerte kartais kenkia meniniam vientisumui. Vargu ar pateisinama praktika, kai programose ima dominuoti vokalistai, juk tuokart liaudies instrumentai – „Sutartinės“ esmė, jos siela – vėl atsiduria antrame plane. Kelia abejonių ir tendencija kiek teatralizuoti kamerinės grupės pasirodymus.

Toliau tobulinant savo meną, darniam kolektyvui nevertėtų atsisakyti vykusiai suręšto savito žanro, kuriame taip netikėtai gražiai dera atskiri elementai, kaip minėjome, atėję iš labai skirtingų sferų: instrumentai ir intonacijos – iš liaudies muzikinės praktikos, žilos praeities, o kūrinių formos ir atlikimo būdas – iš klasikinės kamerinės muzikos.

Kultūros barai, 1971, Nr. 8.

Atgaivintos liaudies melodijos

Laima Burkšaitienė

Lietuvos valstybinės konservatorijos liaudies instrumentų ansamblis „Sutartinė“ (vadovas – respublikos nusipelnęs artistas Pranas Tamošaitis) jau seniai giriamas kaip profesionalus kolektyvas, grojantis išstobulintais lietuvių liaudies muzikos instrumentais. Ir štai savo meninės brandos metais ansamblis nutarė grįžti prie liaudies instrumentinės ir vokalinės muzikos ištakų. Ansamblio muzikantai nepasididžiavo paimti į rankas senoviškas kankles, birbynes, lamzdelius, sugroti jais paprastą piemenų melodiją ar sutartinę, nes iš tiesų atkurti autentišką liaudies muzikos skambėjimą, deramai pateikti kūrinį išprususiam klausytojui – gana nelengvas uždavinys, kurio tegali imtis visapusiškai subrendęs kolektyvas.

Naująją etnografinę programą (jos dalis pirmą kartą atlikta gegužės mėnesį įvykusio sąjunginio folkloristų pasitarimo Vilniuje dalyviams) lapkričio 19 d. Valstybinės filharmonijos salėje ansamblis parodė sostinės visuomenei. Gal kiek neįprasta buvo klausytis miniatiūrinių liaudies muzikos kūrinių, grojamų neišstobulintais instrumentais – senoviškomis kanklėmis (Z. Stepulienė, R. Tamošaitienė, J. Slipkuvienė), diatoninėmis birbynėmis (R. Apanavičius, V. Tetenskas), lamzdeliais (R. Apanavičius, R. Kurapka), skudučiais. Instrumentinės liaudies melodijos, atkurtos iš tautosakos archyvų, skambėjo labai įspūdingai, ypač melodija karvėms iš girios sušaukti (birbynė) ir spalvingas lamzdelių duetas („Gegutė sodely kukavo“).

Vis dėlto šilčiau publika sutiko liaudies dainas. Pastaruoju metu senoviškos dainos vis dažniau atliekamos koncertinėje estradoje, ir klausytojai susipažįsta su įvairių melodinių stilių dainomis bei etnografiniais dainavimo būdais. Vienbalsį dzūkišką dainavimą pademonstravo solistai J. Chraptavičiūtė ir V. Ciplijauskas. Ypač išsiskyrė V. Ciplijausko dainavimas. Dvi dainas – „Vaikščiojo tėvulis pabarėmis“ ir „Tu paukštuke mėlynoji“ – jis padainavo vykusiai perteikdamas dzūkams būdingą ornamentinį dainų melodikos stilių, kuris yra labai sudėtingas ir įkandamas tik liaudies dainavimo tradicijų įtaką dar vaikystėje patyrusiems dainininkams.

Ne mažiau sunku sudainuoti šiaurės aukštaičių sutartinę, ypač jei pasirenkamas vienas iš sudėtingesnių jos dainavimo būdų. Trejinė atitartinė „Kas tar taka par dvarelį“ (J. Chraptavičiūtė, E. Bajoraitienė, R. Petraitienė) nuskambėjo,

kaip liaudyje sakoma, „gražiai sumušant“. Tikrai darniai, aukštaitiškai tos pačios dainininkės padainavo ir dvi homofoninio stiliaus dainas „Užugdė manį močiutė“ ir „Išleidau ožką riešutaut“. Koncerto pirmos dalies programą pajvairino aktorius T. Vaisietos vaizdingai pasekta dzūkų liaudies pasaka su dainuojamaisiais intarpais.

Etnografinė koncerto dalis paliko gerą įspūdį, tik norėtusi, kad atlikėjai ne kopijuotų liaudies dainininkus, o, remdamiesi liaudiško dainavimo tradicijomis, parodytų daugiau kūrybiškumo ir improvizacijos. Paminėtina ir tai, kad stilizuoti drabužiai etnografinėi programos daliai visiškai netiko.

Antra koncerto dalis – tradicinė, sudaryta iš įvairių lietuvių kompozitorių kūrinių. Kanklininkės L. Juodytės temperamentingai paskambinta techniškai sudėtingos J. Juozapaičio Sonatos III dalis, birbynių kvinteto atliktas A. Bražinsko *Scherzo* bei kiti ansamblio pagroti kūriniai parodė liaudies instrumentų ir grojimo technikos ištobulinimą bei aukštą kolektyvo profesinį lygį. Tačiau „Sutartinei“ reikėtų labai rimtai pagalvoti apie kviečiamus vokalistus ir jų repertuarą. Rimtam liaudies muziką propaguojančiam ansamblui geriau tiktų ir panašaus plano dainininkai – tokie kaip koncerte girdėta R. Maciūtė, padainavusi V. Klovos („Rūta žalioji“), K. Griaudzės („Lineliai“) ir J. Gruodžio („Aš anyta“) harmonizuotas liaudies dainas. „Sutartinei“ tikrai neverta dangstyti dainininkų E. Kuodžio ir J. Girijoto populiarumu, kurie į ansamblio programą įnešė nereikalingų estradinių nuotaikų. Tam tikrą priekaištą dėl pasirinkto kūrinio tenka pareikšti ir T. Vaisietai, nors pati minėtos dzūkų pasakos interpretacija buvo labai gyva ir originali.

Literatūra ir menas, 1973 gruodžio 8.

Nepaprastas „Sutartinės“ koncertas

Marija Baltrėnienė

Šiandien turime ištobulintas, gerai skambančias kankles. Naujam gyvenimui prikelti beveik visi mūsų liaudies muzikos instrumentai. Jų techniškas lankstumas įrodytas šimtus kartų. Tačiau kelias į šitokią pripažinimą buvo labai sunkus. Nemaži nuopelnai čia tenka ansamblui „Sutartinė“. Savo kūrybinę biografiją jis pradėjo 1957 metais, VI pasaulio studentų ir jaunimo festivalyje

iškovodamas laureato vardą. Ansamblis daug koncertavo respublikoje ir už jos ribų. Tačiau garsėti pradėjo tik tapęs savarankišku meniniu kolektyvu – pradžioje jis priklausė „Lietuvos“ ansamblio orkestrinei grupei. Ansamblis sparčiai ėmė kaupti naują repertuarą, daug koncertuoti, kartu augo ir jo meistriškumas bei pajėgumas. Pažymėdama savo dešimtmetį, „Sutartinė“ jau turėjo birbynių kvintetą ir pasirodė su dviejų dalių programa.

Ir vis dėlto šiandieninės „Sutartinės“ nebepalyginsi su ankstesniu ansambliu – repertuare stambūs lietuvių ir rusų kompozitorių, Vakarų klasikų kūriniai. Prieš kelias dienas „Sutartinė“ Paveikslų galerijoje vilniečiams surengė klasikinės muzikos koncertą. Klasika, grojama lietuvių liaudies instrumentais, skambėjo ir anksčiau. Tačiau praėjusio sekmadienio koncertas – pirmas, kurio programoje skambėjo vien pasaulinė klasikinė muzika.

Visi groti kūriniai labai techniškai ir iš atlikėjų reikalauja gero pasiruošimo. G. F. Händelio Pastoralė, vienas lengvesnių programos kūrinių, buvo tarsi koncerto įžanga. Vėliau atliktas šio kompozitoriaus Koncertas Nr. 6 B-dur – didelės apimties, sudėtingas kūrinys. Muzikantai pradžioje buvo nepakankamai susikaupę, todėl sunkiai sugrojamai pirmajai daliai trūko vientisumo, atskirose grupėse girdėjosi dinaminiai nesutapimai. Antroji dalis *Larghetto* skambėjo sklandžiai, švelniai. Trumpai aidintys kanklių garsai galerijoje skambėjo melodingai, aiškiai išryškėjo polifoninis audinys. Trečioji koncerto dalis *Allegro moderato* – nuotaikinga. Ją ansamblis sugrojo taip pat gražiai, ir kūrinys, grojamas liaudies instrumentais, skambėjo gerai. Be abejo, tai nulėmė ir vykusio Z. Stepulienės aranžuotė.

Kanklių grupė atliko D. Scarlatti Sonatą ir Pastoralę. R. Apanavičius birbyne grojo J. S. Bacho *Largo* iš Koncerto f-moll. Reikia pažymėti puikų birbynės ir kanklių grupės ansamblį.

J. Ščiavinskaitė kanklėmis solo skambino G. F. Händelio Ariją iš Siuitos B-dur, labai sudėtingą kanklių techniką. Tačiau kaip jau įprasta, J. Ščiavinskaitėi grojant jautėsi geras kūrinio išstudijavimas, apgalvotas interpretavimas.

Koncerto kulminacija buvo J. Haydno Koncerto C-dur I dalis. Ją birbyne grojo konservatorijos pirmo kurso studentas J. Urbonas ir visa „Sutartinė“. Koncerto ekspozicijos ir reprizos pakili nuotaika, graži lyrinė vidurinė dalis labai maloniai nuteikė klausytojus. J. Urbonas – temperamentingas, daug žadantis birbynininkas, buvęs Klaipėdos muzikos mokyklos auklėtinis. Geras kūrinio interpretavimas, puiki instrumentuotė nulėmė kūrinio pasisekimą. Labai pritiko panaudotas viduriniame registre lamzdelis. Jo ir kanklių sąskambiai savitiškai nukėlė klausytojus į senus laikus, kai buvo muzikuojama senoviniais

muzikos instrumentais – išilgine fleita, klavesinu... Gaila, kad neskelbiama, kas aranžavo kūrinį. Juk nuo aranžuotės labai daug priklauso jo skambėjimas.

Šiuo koncertu „Sutartinė“ įtikinamai parodė, kad ji vėl stipriai šoktelėjo į priekį. Dvylikos žmonių kolektyvas groja be dirigento ir yra pasiekęs puikaus ansambliško. Tai, be abejo, viso kolektyvo, o pirmiausia jo vadovo LTSR nusipelnusio artisto Prano Tamošaičio nuopelnas.

Tiesa, Meno dienoraštis, 1970 vasario 13.

Smagi „Sutartinės“ daina

Vaclovas Juodpusis

Lietuvos televizijos pranešėja L. Juškaitė, kreipdamasi į žiūrovus, ištars: „Šiandien jums koncertuos tarptautinio konkurso laureatas, Lietuvos valstybinės konservatorijos „Sutartinės“ ansamblis, vadovaujamas respublikos nusipelnusio artisto Prano Tamošaičio...“ Daug kartų panašus anonsas prie mažųjų ekranų kvietė lietuviškos muzikos mėgėjus, kurie kiekvieną kartą nelieka abejingi. Antai telšiečiai, klausęsi „Sutartinės“ koncerto per televiziją, mums rašė: „Nežinom, kam čia reik padėkot už tokį gerą, įdomų ir širdžiai malonų „Sutartinės“ ansamblio koncertą, kuris buvo atliktas per televiziją. Seniai tokio nebūta! Seniai tokio laukta! Klausėmės nemažas būrelis (nuo 35 iki 60 metų amžiaus, ne visi seni) ir visi vienbalsiai pripažinome – koncertas puikus. Tokių koncertų su mūsų liaudies dainom ir muzika daug daugiau klauso, kaip kartais estradinių!..“ Panašaus pobūdžio laiškų gauname ir daugiau, ne viename jų prašoma papasakoti apie šį kolektyvą.

1956 metai. Ne vienas muzikas profesionalas ar muzikinis kolektyvas tada svajojo pabuvoti po metų Maskvoje įvyksiančiame VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje. Tada koncertams šalies sostinėje ėmė ruošti lietuvių liaudies muzikos instrumentų kamerinė grupė, vadovaujama P. Tamošaičio. Gerai pasirodę sąjunginiame konkurse, muzikantai turėjo teisę dalyvauti pasaulio jaunimo forume. Jau festivalio dienomis P. Tamošaitis kalbėjo:

– Mūsų laukia rimtas egzaminas. Pasaulio festivalio konkurse stengsimės groti taip, kad lietuviška muzika nuskambėtų visu balsu, kad ją pamiltų ne tik Maskvoje, bet ir visuose kontinentuose.

Šio ansamblio ir P. Tamošaičio (Valstybinės konservatorijos auklėtinio, birbynininko, specialybę įgijusio pas docentą P. Samuitį ir gerai užsirekomendavusio „Lietuvos“ ansamblyje) entuziazmas 1957-aisiais buvo įvertintas festivalio liaudies muzikos atlikimo konkurso aukso medaliu. Nuo tada jų koncertinė veikla visapusiškai turtėja. Greta Valstybinės konservatorijos dėstytojų ansamblyje nuolat groja gambiausi studentai. Tokiu būdu apie „Sutartinės“ ansamblį galime kalbėti kaip apie didelės patirties ir aukšto meistriškumo kolektyvą, kuris padeda formuoti kolektyvinio muzikavimo tradicijas, skiepyti jas jaunajai kartai.

Kuo gi dar žavus šis liaudies muzikos instrumentų ansamblis? Gana taikliai buvo pastebėta prieš renginius, skirtus šio kolektyvo kūrybinės veiklos 20-mečiui ir 1 000-ajam viešajam koncertui:

– Pirmiausia tuo, kad čia rastas puikus naujas virtuoziško iš žilos senovės paveldėtų kanklių ir birbynių valdymo, tobulo profesionalaus liaudies kūrybos pavyzdžių atlikimo ir geriausių koncertinio kamerinio muzikavimo tradicijų derinys. Ir dar, P. Tamošaitis, jo kanklininkės ir birbynininkai labai gerai groja tiek „rimtąją“ klasikinę, tiek populiarią pramoginę muziką.

Iš tiesų visa tai atspindi įvairiausi „Sutartinės“ įrašai Lietuvos radijo studijoje: nuo autentiškų lietuvių liaudies instrumentinių miniatiūrų iki sudėtingų pjesių ar sonatų liaudies instrumentams. Be abejo, ryškia vietą čia užima ne tik instrumentiniai kūriniai, bet ir originalios bei harmonizuotos lietuvių kompozitorių dainos. Kolektyvo meno vadovo P. Tamošaičio žodžiais, pagrindinis „Sutartinės“ uždavinys – parodyti klausytojams, kaip gražiai skamba senieji lietuvių liaudies instrumentai, kokios nuostabios yra mūsų liaudies melodijos, skatinti lietuvių kompozitorius turtinti repertuarą originaliais kūriniais. Pirmas instrumentines miniatiūras šiam ansamblui entuziastingai kūrė J. Švedas. Vėliau „Sutartinės“ bičiulių kompozitorių gretos gerokai išsiplėtė – V. Klova, J. Gaižauskas, V. Paketūras, L. Povilaitis, A. Bražinskas. Pastaruoju metu „Sutartinė“ atlieka dešimtis B. Dvariono, S. Šimkaus, M. Petrausko, J. Švedo, J. Tallat-Kelpšos, J. Karoso, R. Žigaičio ir kitų kompozitorių kūrinių. Ne vieną kūrinį ansamblui pritaikė P. Tamošaitis, subtiliai harmonizuojantis lietuvių liaudies dainas, kuriantis pjeses birbynių kvintetui.

Tai, kad „Sutartinė“ nuolat propaguoja lietuvišką muziką, įsitikinome įvairiuose suvažiavimuose ir plenumuose, taip pat tradiciniuose „Muzikos rudens“ festivaliuose, kuriuos rengia Lietuvos kompozitorių sąjunga. Be abejo, „Sutartinės“ programą pajvairina žinomi respublikos dainininkai. Jau daugiau kaip 20 metų ansamblis bendradarbiauja su TSRS liaudies artistu V. Noreika. Beje,

1957 metais Maskvoje, VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje, dainininkas iškovojo aukso medalį. Jam tuomet taip pat talkino „Sutartinė“. Tų dienų dokumentiniai įrašai – V. Noreikos ir „Sutartinės“ ansamblio atliekama lietuvių liaudies daina „Mikita“ ir P. Tamošaičio grojama B. Dvariono pjesė „Prie ežerėlio“ – tebesaugomi Lietuvos radijo fonotekoje. Vėliau šios fonotekos fondus papildė V. Noreikos ir „Sutartinės“ atliekami E. Balsio, A. Bražinsko, J. Indros, P. Olekos, M. Petrausko, S. Šimkaus, J. Švedo, P. Tamošaičio ir kitų kompozitorių kūriniai. 1975 metais dainininkas ir ansamblis paruošė teatralizuotą lietuvių liaudies dainų koncertą „Nuo gaidelių iki gaidelių“ (scenarijaus autorius ir režisierius – TSRS liaudies artistas V. Noreika, dailininkė – LTSR nusipelnusi meno veikėja R. Songailaitė), kurį transliavo ir Lietuvos televizija.

O kiek jaudinančių akimirkų magnetofono juostoje užfiksuota su TSRS liaudies artistu J. Stasiūnu, LTSR liaudies artistais A. Staškevičiūte, B. Grincevičiūte, E. Saulevičiūte, R. Marijošiumi, K. Šilgaliu, R. Sipariu, E. Kaniava, V. Daunoru, LTSR nusipelnusiais artistais M. Aleškevičiūte, G. Apanavičiūte, B. Almonaityte, G. Kaukaite, V. Česu, E. Kuodžiu, J. Girijotu ir kitais. Daugelis jų ir šiandien su malonumu tęsia kūrybinę draugystę. TSRS liaudies artistas J. Stasiūnas, neseniai su dukra sąjunginio ir tarptautinio konkursų laureate A. Stasiūnaite ir „Sutartinė“ radijo studijoje įrašęs nemažai duetų, pasakoja:

– Man visada malonu bendrauti su šiuo profesionaliu ansambliu, kuris supeja įrašinėti, pavažinėti su koncertais po Lietuvą, išvykti į kitas tarybines respublikas ir užsienį. Su „Sutartinė“ ir aš ne kartą koncertavau Moldavijoje, Baltarusijoje...

Iš tiesų P. Tamošaičio vadovaujamos „Sutartinės“ melodijos skamba visoje Lietuvoje, su koncertais aplankytos visos sąjunginės respublikos, gastroluota Lenkijoje, Čekoslovakijoje, Vokietijoje, JAV, Kanadoje, Suomijoje, Belgijoje, Norvegijoje ir kitur. Per du šio kolektyvo gyvavimo dešimtmečius nebuvo nė vienos lietuvių meno dekados sąjunginėse respublikose, nė vieno svarbesnio kultūrinio renginio, kuriame nebūtų dalyvavusi „Sutartinė“.

Kiekvienas tarptautinio konkurso laureato Lietuvos valstybinės konservatorijos liaudies instrumentų ansamblio „Sutartinė“ koncertas laukiamas televizijos žiūrovų – ir tų, kurie seniai pažįstami su jos atlikimo menu, ir tų, kurie neseniai su ja susipažino.

Kalba Vilnius, 1978, Nr. 7.

„Sutartinė“ Italijos varpų gaudesy

Algirdas Vyžintas

Tas gaudesys Italijos miestuose ir miesteliuose bemaž nenuityla. Bažnyčių, vienuolynų, senų tvirtovių bokštų varpai ne vien laiką skaičiuoja ar kviečia į pamaldas, bet skamba ir įvairių ritualinių apeigų metu. Kiekvienam įvykiui – savi varpai, dideli ir maži, dažnai – gaudžiantys jų chorai. Varpų ritmai ir tembrai nusako įvykio esmę ir reikšmę, o bene svarbiausia – kuria tam tikrą šventumo aurą, verčia susikaupti, susimąstyti visur, kad ir kur būtum – Romoje, Venecijoje, Florencijoje ar periferijos miestuose – Asyžiuje, Perudžijoje, Spelyje.

Tie kalnai ir kalvos su išpūdingomis tvirtovėmis, bažnyčiomis, gyvenvietėmis, statytomis iš vietinių skalūnų prieš šimtus ir tūkstančius metų, – tai atskiros nedidelės kunigaikštystės su sena ir savita kultūra, o kartais ir su tarpusavio vaidais. Umbrija, Bolonija, Perudžija, Areko, Toskana tebėra dar neiššifruotos kultūros kraštai.

Išpūdziai nepakartojami – nuo Alpių egzotikos iki Romos didybės, nuo Venecijos ramybės iki Florencijos triukšmo. Italija, sakytume, ištisas muziejus. Kad ir kur būtum, pajunti menų viešpatavimą – dailės, architektūros, muzikos. Užtektų prisiminti, kad vien Florencijoje sukaupta trečia dalis viso pasaulio meno vertybių, kurioms pažinti reikėtų ne dienos ir ne savaitės.

Florencija – pasaulio menų sostinė. Kodėl tokia laimė teko būtent šiam miestui? Ogi todėl, kad diduomenė, mecenatai, bankininkai globojo visų pirma menus, statė rūmus, gigantiškas bažnyčias, kur telkė pasaulinės reikšmės menų sedevrus. Nuo pat XIV amžiaus, kai Florencija pasiskelbė valstybe valstybėje, menams teikiama didžiausia pagarba. Čia – Renesanso gimtinė, turėjusi įtakos visai Vakarų Europai, Mikelandželo, da Vinčio, Galilėjaus, Dantės, Petrarkos, Rosinio ir kitų didžiųjų menininkų bei mokslininkų miestas, čia jų kapai.

Tačiau mūsų tikslas – anaipol ne vien turizmas. Tikslas – koncertai, kuriems rengėsi prof. P. Tamošaičio ir doc. R. Tamošaitienės vadovaujamas Lietuvos muzikos akademijos liaudies instrumentų kamerinis ansamblis „Sutartinė“ ir šaunūs dainininkai R. Vešiota, D. Bilevičiūtė bei grupė šokėjų – Universiteto ansamblio veteranų. Tikslas – Spelio miestas su jo Švč. Marijos Magdalenos augustiniečių vienuolynu, kur mes buvome priglauti ir kuriame gyvena vienuoliškam likimui pasišventusi mūsų tautietė muzikė Dalia Tamošaitytė, „Sutartinės“ vadovų dukra.

Tai įdomi asmenybė, turinti du aukštuosius išsilavinimus – Lietuvos muzikos akademijoje ji baigė fortepijono studijas (prof. H. Radvilaitės klasė), Sankt Peterburge – stacionarinę aspirantūrą (prof. T. Fidler klasė), o Romoje įgijo teologijos bakalauro laipsnį, be to, studijavo grigališkąjį chorą. Dabar aktyviai reiškiasi Italijos katalikų spaudoje, neapleidžia ir fortepijono.

Spelio miesto Švč. Mergelės Marijos bažnyčioje birželio 21-ąją sesuo Ona Marija (Dalia Tamošaitytė) davė iškilmingus vienuolės įžadus. Šis ritualas, kuriam būdingas ne vien iškilmingumas, bet ir nepaprasta žmogiška šiluma, visus mus vertė susimąstyti. Tai ritualas-meditacija, kurioje imi aiškiau suvokti savo žmogiškąją priedermę, atgailauti, pajunti sąžinės kuždesį, neišvengiamą materijos ir dvasios dualizmą. Imi geriau suprasti, kad gyvenime egzistuoja ne vien žemiški dalykai.

Vienuolės įžadai. Kodėl toks apsisprendimas? Greičiau tai pašaukimas, susietas su dvasiniu tobulėjimu ir būdingas didelės valios žmogui, kuris šį tikslą laiko svarbesniu už kitus. Vargu ar gali klauzūrą išverti tam nepasirengęs žmogus. Kiekvienas savaip suvokia savo būtį ir yra įdomus tuo, kuo nepanašus į kitą žmogų. Kiekvienam sava gėrio ir grožio samprata, proto ir jausmo dozė, sava lemtis.

„Įeik į savo vidų, širdyje gyvena Tiesa.“ (Šv. Augustinas)

„Ko labiausiai trokšta šių dienų žmogus, iškankintas daugybės problemų, nuvargintas gyvenimo, paviršutiniško ir beprotišku greičiu besisukančio apie savojo *ego* ašį? Ar ne gaivinancio Amžinosios Tiesos dvelksmo, ar ne nuoširdaus draugiško žodžio, atjautos, ar ne gilaus vidinio gyvenimo, pagrįsto malda (asmenine ir visuomenine), Šv. Rašto studijomis, vidine ir išorine tyla? Ar ne tvarkingo ir sveiko dienos ritmo, suskirstyto pagal Regulą ir Konstitucijas, ir laikas nuo laiko kviečiančio maldai skambiais vienuolyno varpo dūžiais?“ – samprotauja augustinietės.

Nuostabą kėlė iškilmingas, nuoširdus lietuvaitei įžadų ritualas, visa koncertacija, kuriai vadovavo Folinjo vyskupas monsinjoras Arduino Bertoldo, o muzikavo Folinjo katedros Šv. Cecilijos choras, diriguojamas prof. Virgilio Agneletti, ir Lietuvos muzikos akademijos liaudies instrumentų ansamblis „Sutartinė“, vadovaujamas prof. P. Tamošaičio (sesers Onos Marijos tėvo). Tai didelio įspūdžio, krikščioniškųjų apeigų ir muzikos sintezė. Tai graži tėvų dovana dukrai jos išventinimo proga.

O varpai varpai... Jie žadina viltį ir džiaugsmą. Ir staiga krūpteli – o kas ten, Lietuvoje?..

„Brangūs lietuviai, būkite stiprūs, saugokite savo kultūrą ir krikščioniškąją dorovę...” Tai Šventojo Tėvo žodžiai, pasakyti mums lietuviškai Vatikano Šv. Petro bazilikoje. Ši prasminga mintis lydėjo mus visoje tolesnėje kelionėje, tebelydi ir dabar, verčia susimąstyti apie šiandieninę tautos kultūrą ir dorovę. Suprantama, kad nelinksmos šios mintys. Juk naivu manyti, kad didžiausias tautos turtas – švietimas, kultūra, menas – šiandien susilauks deramo dėmesio ir mecenavimo. Užtat akivaizdus dvasinis nuopuolis.

Mes neturime tiek daug ir suderintų karilionų. Bet turime daug ir originalių per šimtmečius nušlifuotų savo tautinės muzikos relikto, kurie sulaukia vis platesnio tarptautinio dėmesio ir sukelia netikėtą žavėjimąsi. Turime stiprius profesionalios tautinės muzikos pradus.

Švelnus lietuviškų kanklių, birbynių skambesys, būdinga skudučių sutartinė, daina ar šokis – italams naujas ir visiškai netikėtas reginys. „Sutartinė“, pateikusi tipiškus lietuviškus kūrinius, sukėlė daug pasigėrėjimo – tai pastebėjome iš žiūrovų reakcijos ir atsiliepimų.

Kelionė prasminga, įspūdžiai neapprėpiami. Tebegirdime Italijos varpų gaudesį, susiliejančią su švelniais „Sutartinės“ garsais. Tebus 1998-ieji naujų programų, naujų gastrolių metai.

Muzikos barai, 1997, Nr. 23–24.

Kanklių monai

Rasa Karaliūtė

Šių metų balandžio 7 dieną Lietuvos muzikos akademijos Didžiojoje salėje įvyko tarptautinių konkursų laureato, liaudies instrumentų ansamblio „Sutartinė“ koncertas-premjera, skirtas Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 10-mečiui (meno vadovas prof. Pranas Tamošaitis, koncertmeisteriai doc. Regina Tamošaitienė ir Egidijus Ališauskas). Pilna salė liudijo, jog, nepaisant minimalios reklamos, „Sutartinės“ atėjo pasiklausyti daugybė žmonių, kuriems brangus ne tik Lietuvoje garsus kolektyvas, štai jau 40 metų puoselėjantis kamerinio liaudies instrumentų ansamblio žanrą, bet ir labai specifinė dvasia, srovenanti iš stilingai atliekamų harmonizuotų liaudies dainų, santūrios ir kuklios tautiniais drabužiais pasipuošusių atlikėjų laikysenos. Ansamblio, ir ši

vakarą pateisinusio profesionalaus, aukšto lygio kolektyvo vardą, muzikavimo būdą ir koncerto atmosferą labiausiai tinka apibūdinti šiais žodžiais: santūriai pakylėta, lyriška, kamerinė dvasia su visomis profesionaliam kameriniam muzikavimui (universalia prasme) būdingomis savybėmis. Kaip žaliuojanti sala po giedru dangumi, išplėsta iš praeities istorinių tolių, kurioje jautiesi keistai saugus, lyg iš permainų vėjo, nežinomybės uraganų, gūdzios tikrovės viesulų siaubiamos dabarties ištrūkus. Galima būtų sakyti, kad apskritai *visa* kamerinė muzika yra lyg ramybės sala mus siaučiančiame kasdienybės garsyne. Tačiau su niekuo nesupainiosi intymaus, šilto birbynės tembro ir švelnaus, čiurlenančio kanklių skambesio, perteikiančio tam tikrą tautos dvasinę duotybę, įsivilkusią į garsinį pavidalą. Pats instrumento garsas, išgautas ir išgirstas, yra simbolinis veiksmas, specifiniu būdu atskleidžiantis ir transformuojantis esminius mūsų pasaulėjautos sandus. Štai tą gebėjimą išgauti ir išgirsti birbynės ar kanklių *garsą*, kaip rugio grūdas savyje slepiančią koncentruotą savastį ir gyvybės jėgą, užkoduotą archajinę skambesio simboliką, mokėjimą išlaisvinti stygose ar medžio vamzdyje įkalintus lietuvių liaudies muzikos archetipinius provaizdžius laikyčiau vienu svarbiausių kriterijų vertinant atlikėjų meistriškumą. Muzikavimo technika, virtuoziškumas ir netgi kūriniai šiuo požiūriu sudaro atskirą vertinimo lauką ir, kaip kintanti duotybė, turi antraielę reikšmę. Pats instrumentas, teisingas jo būdingų savybių perpratimas ir identifikacija su jo skambesio estetiniu ir dvasiniu aspektu sufleruoja pakankamai autentišką kūrybinį metodą, kad ir kokios rafinuotos komponavimo technikos būtų naudojamos. Tik nuo kompozitoriaus intuicijos subtilumo, nuo jo santykio su esminėmis instrumentą apibrėžiančiomis ir įprasminančiomis kategorijomis priklauso kūrinio sėkmė ir įtaigumas. „Sutartinės“ koncerto-premjeros programa buvo kiek eklektiška: be harmonizuotų liaudies dainų ir instrumentinių pjesių, girdėjome net penkis „Sutartinei“ specialiai šia proga parašytus naujus kūrinius. Tai 4 instrumentinės pjesės: Leono Povilaičio „Miško monai susirinko“, Valentino Bagdono „Akvarelė“, Jurgio Gaižausko „Sutartinė“ ir Vytauto Mikalausko „Triptikas“ bei daina vokaliniam duetui „Tėve“ (atliko Jurgita Adamonytė ir Giedrius Žalys). Senas „Sutartinės“ bičiulis Tomas Vaisieta skaitė senus ir naujus posmus, publiką ypač pralinksminęs pasakėčia apie žemaičių būdą. Viskas būtų puiku, jei ne ta sena problema su kompozitoriais: nelabai dosnūs jie mūsų orkestrams ir ansambliams, bet ir šiandiena jiems nėra dosni. todėl ačiū ir už tai, ką parašo. Tačiau tokiu atveju galima kalbėti apie vieno ar kito kompozitoriaus kūrybinį braižą, originalumą, bet ne apie vientisą kompozicinę viziją. Čia matau ir tam tikrą stygių, ir nemažą ateities perspektyvą. Akivaizdu, kad

ansamblis, pasižymintis aukšta atlikimo kultūra, dabartiniais modifikuotais liaudies instrumentais gali atlikti pačius sudėtingiausius kūrinius (tik kankles reikėtų išlaisvinti iš kaitiklių). Birbynė techninėmis galimybėmis, netgi matuojant fizikiniais parametrais, nenusileidžia klarnetui. Tačiau negalima rašyti birbynei taip, kaip rašoma klarnetui, o kanklėms – kaip arfai ar cimbolams arba bevardžių instrumentų efemeriskam ansamblui. Čia vėlgi susiduriame su minėta estetinė ir dvasinė tikrove. Galima universalizuoti pačias liaudies instrumentų garsų lytis, apibendrinti estetinę idėją arba jausmą, tačiau reikėtų vengti antraeilės reikšmės subjektyvių jausminių ir intelektualinių išgyvenimų eksponavimo, išduodančio tam tikrą apibrėžtą kompozitoriaus skonį, ir muzikos išraiškos priemonių, peržengiančių liaudies instrumentų muzikinės kalbos fonetiką ir morfologiją, naudojimo. Tai yra, be abejo, diskutuotinas klausimas. Bediskutuojant galima įkaisti it Anglijos perai, besisvoidantys perukais. Tačiau tai atskiro straipsnio tema. Kol kas, remdamiesi pasauline instrumentų raida, galime prieiti prie gana objektyvių išvadų. Šiuolaikinė birbynė ir kanklės yra nuėję ilgą evoliucijos kelią. Jie jau nėra vis tie patys lietuvių liaudies instrumentai. Jau dabar galima apie juos kalbėti kaip apie lietuvių klasikinius instrumentus *in potentia* ir jais atliekamos lietuvių muzikos besiformuojančią estetiką. Jei lietuviai, sugebėję išsaugoti seniausią gyvą indoeuropiečių kalbą ir turtingiausią Europoje liaudies instrumentų lobyną (ir ne tik tai), per ateinančius šimtmečius nepristigs valios išlikti, tai nėra neįtikėtina, kad šiai muzikai adekvačiai plėtotis bus sudarytos visos prielaidos. Instrumentų tobulinimas, jų virtuozinių galimybių plėtojimas dar nereikia nutolimo nuo pirmapradžio pavidalo, jei yra laikomasi pagrindinių savitumo kriterijų ir vieningos estatinės vizijos. Priešingai – neribotai išauga muzikos išraiškos priemonių galimybės. Grįžtant prie aktualijų šia prasme įdomiausias buvo L. Povilaičio kūrinys „Miško monai susirinko“. Kompozitorių, rodos, labiausiai domino sąskambių, tembrų ir ritmo žaismė ir netikėti garsiniai „pokštai“, nesiekiant pigių efektų. Taupiomis priemonėmis jam pavyko sukurti gyvą, skambantį paveikslėlį, kuriame staiga atsiduri lyg A. Baranausko šilelyje, knibždančiame klausą gundančių garsų. O V. Bagdono „Akvarėlė“, nors programinę idėją buvo galima nesunkiai atpažinti, raiskumu nusileido jo anksčiau sukurtai ir šį vakarą taip pat skambėjusiai „Vai-vorykštei“ (atliko kanklių ansamblis). Kitų kompozitorių nauji kūriniai išsiteko tradiciniuose, seniai jų išvartyuose komponavimo baruose.

Bendras įspūdis toks, kad ansamblis nenori prarasti savo veido, bet kartu atkakliai ieško naujovių. Vis tiek reikia reikliau formuoti repertuarą. Tačiau viskas priklauso nuo orientacinių kriterijų. Kodėl negalima siekti pačių aukščiausių?

Koncerte buvo žmonių, verkiančių iš džiaugsmo (šiais laikais!). Po koncerto – niekaip negalinčių patikėti, kad kanklėmis ir birbynėmis „galima *taip* groti“ (kolegos muzikantai). Galbūt tai ir yra tylus, bet užtat nesufabrizuotas patvirtinimas to, kad judama teisinga linkme.

7 meno dienos, 2000 balandžio 21.

Ilgą kūrybinį kelią nuėjus...

Interviu parengė Sofija Mantvydaitė

Šių metų lapkričio 5 dieną tarptautinių konkursų laureatui, respublikos nusipelnusiam artistui, profesoriui Pranui Tamošaičiui sukanka 70 metų. Kartu tai ir kūrybinės veiklos penkiasdešimtmetis, atiduotas intensyviai darbui liaudies muzikos baruose. Visų talentingo menininko darbų ir į jaučio odą nesurašysi, tad nubraukę laiko dulkes paminėsime pačius svarbiausius, tuos, kuriais jis įėjo į Lietuvos kultūros istoriją kaip profesionalios kamerinės liaudies instrumentinės muzikos pradininkas, kūrėjas, savo amato meistras, nenuilstamas muzikos puoselėtojas.

Įvairiapusė P. Tamošaičio veikla plėtojosi keliomis kryptimis: maestro plačiai žinomas kaip atlikėjas, pedagogas ir kompozitorius, įvairių konkursų žiuri narys ir pirmininkas, dainų švenčių vyr. dirigentas, ansamblių įkūrėjas ir vadovas. 1951–1956 metais P. Tamošaitis LMA (tuo metu – Valstybinė konservatorija) Liaudies instrumentų katedroje, docento Povilo Samučio klasėje, studijavo birbynės specialybę. 1951–1964 metais dirbo dainų ir šokių ansamblyje „Lietuva“ orkestro artistu, vėliau – solistu ir orkestro vadovu. Paskatintas profesoriaus Jono Švedo, ką tik baigęs konservatoriją absolventas 1956 metais subūrė kamerinę liaudies instrumentų grupę, kuri profesorei Jadvygai Čiurlionytei pasiūlius po 10 metų buvo pavadinta „Sutartinė“. Su šiuo ansambliu susijęs ilgiausias ir turtingiausias profesoriaus kūrybos ir gyvenimo etapas. Su „Sutartine“ gimė ir profesionalus muzikavimas lietuvių liaudies instrumentais, nes pirmosios kanklininkės – Irena Balčytytė, Birutė Prusevičienė, Zita Stepulienė, Regina Tamošaitienė – taip pat buvo baigusios konservatoriją. Savo gebėjimą profesionaliai skambinti tuo metu dar nepasitikėjimą keliančiais lietuvių liaudies instrumentais jaunieji muzikantai įrodė labai greitai. 1957 metais Maskvoje

vykusiam Pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje, kuriame dalyvavo net 90 kolektyvų, „Sutartinė“ laimėjo I vietą ir aukso medalį. Aukso medaliu buvo apdovanotas ir P. Tamošaitis, tapęs pirmu profesionaliu birbynininku solistu Lietuvoje, ir solistas Virgilijus Noreika, varžęsis kitoje – vokalistų – grupėje, akompanuojant „Sutartinei“ pelnęs aukščiausią įvertinimą. Svaiginantis startas davė pradžią ilgai kūrybinei epopejai. „Sutartinei“ atsivėrė koncertinių salių, prestižinių renginių Lietuvoje ir užsienyje durys, jos pavyzdžiu ėmė kurtis kiti kameriniai ansambliai. Ji pirmoji paruošė folklorines programas, į pasaulį išvedė ir Povilo Mataičio folkloro teatrą. Su „Sutartine“ ėmė dainuoti žymiausi mūsų dainininkai, jai kūrinius pradėjo rašyti kompozitoriai. Per pusę amžiaus ansamblis paruošė per 3 000 koncertų, į radijo fondus įrašė daugiau kaip 1 000 įrašų – skaičiai, kuriais vargu ar gali pasigirti koks nors kitas profesionalus Lietuvos muzikos kolektyvas. Įrašytos 6 plokštelės, sukurti 5 vaizdo filmai... Pirmiausia rūpindamasis „Sutartinės“ repertuaru P. Tamošaitis harmonizavo per 150 lietuvių liaudies dainų, parašė 20 originalių kūrinių įvairiems liaudies instrumentams. Tačiau puoselėjo tolimą viziją, rašė kultūros klausimais (paskelbė 13 straipsnių spaudoje), garsėjo ir kaip puikus, žodžio kišenėje neieškantis oratorius. Siekdamas populiarinti lietuvių liaudies meną 1956 metais įkūrė medicinos darbuotojų liaudies dainų ir šokių ansamblį „Rūta“, kuriam vadovavo 19 metų. Nuo 1964 metų pradėjęs dėstyti konservatorijoje, vadovavo mokomajam orkestrui, išugdė visą plejadą specialistų, kuriems dėstė birbynės specialybę, dirigavimą, aranžavimą. Profesoriaus klasę baigė per 20 birbynininkų, 10 dirigentų – tai Vytautas Tetenskas, Romualdas Apanavičius, Jonas Urbonas, Vytautas Zelenis, Saulius Prusevičius, Arūnas Katilius, Egidijus Ališauskas ir kiti įvairiose muzikos srityse dirbantys puikūs specialistai.

Savo mylimiausiam kūdikiui – „Sutartinei“ – maestro vadovauja iki šiol. Daug kas šalyje pasikeitė per pastaruosius 10 metų, tačiau P. Tamošaitis liko ištikimas savo principams, meilei liaudies menui, kadaise susiformavusiems profesiniams įgūdžiams bei atsakomybei, aukštiems reikalavimams ir idealams. Per tą laiką radosi ilgai laukta galimybė koncertuoti Lietuvos bažnyčiose, į repertuarą įtraukti dvi solidžias religinės muzikos programas. Vaisinga veikla maestro pelnė tarptautinį pripažinimą ir pagarbą tų, su kuriais jam teko bendradarbiauti. Studentams ir bendražygiams jis ne tik griežtas ir reiklus vadovas, bet geraširdis, atviras, lyriškos sielos žmogus, puikus bičiulis, neprilygstamas birbynės virtuozas, *Maestro*.

Apie P. Tamošaitį, jo kūrybinę ir koncertinę veiklą periodikoje išspausdintos 104 recenzijos, V. Tetensko parašyta ir išleista monografija. Tad baigę trumpą apžvalgą suteikiame žodį pačiam jubilatui.

S. M. Gal tartumėte porą žodžių apie savo vaikystę, jaunystę... Kokie keliai vedė į muzikos šventovę?

P. T. Gimiau Molynės kaime, Jurbarko rajone. Labai mėgau muziką... Tėvukas mano buvo geras muzikantas, gerai grojo akordeonu, bandonija, armonika. Nuo pat vaikystės pradėjau groti akordeonu kartu su tėvu. Į mane dėmesį atkreipė muzikos mokytojas Benediktas Vasiliauskas. Kadangi jokios muzikos mokyklos nebuvau baigęs, jis mane ėmė mokyti muzikos teorijos. Jam pasiūlius ir pasiryžau stoti į Valstybinę konservatoriją. Tiesa, egzaminus laikiau akordeonu, nors šios specialybės nebuvo. Bet J. Švedas pasiūlė imtis birbynės ir darbo „Lietuvos“ ansamblyje. „O kol dar nemoki pūsti birbynės, dainuosi man chore“, – pasakė jis. Po pusės metų išmokau pūsti birbynę ir iš choro perėjau į orkestrą. Pradžioje buvo sunku, bet labai daug dirbau. Patiko šiltas, ypatingas birbynės tembras... Tokia pradžia buvo. Reikia pasakyti, kad į liaudies instrumentus studentai „klasikai“ žiūrėdavo pašaipiai. Būdavo, eini koridorium su birbyne rankoje ir girdi: „Va, piemenys eina su savo instrumentais...“ Kartais juos tekdavo net slėpti. Bet Švedas, palaukęs, kol atsirado daugiau Liaudies instrumentų katedrą baigusių specialistų, pasakė: „Pakaks čia slėptis, reikia parodyti pasauliui mūsų liaudies instrumentus.“ Kaip tik turėjo vykti tarptautinis jaunimo ir studentų konkursas. Tai Švedas man ir tarė: „Žiūrėk, Pranuk, imkis darbo. Dar čia toks jaunas geras dainininkas yra, Noreika. Pasikvieskim ir jį ir padarykim.“ Repertuarą rašė pats Švedas, Balys Dvarionas specialiai man parašė „Mažąją rapsodiją“. Laimėjome absoliučia balsų dauguma. Tik vienas balsas 25 balų sistemoje buvo balu mažesnis. O pasirodo, tai Švedas parašė... „Kad per daug neišpuiktumėte“, – pasakė. Taip ir išėjome į pasaulį. Į Lietuvą grįžome pakeltomis galvomis. Niekas iš mūsų jau nebesišaipė.

S. M. Kai laimėjote tarptautinį pripažinimą, jau turbūt galėjote „atsistoti ant kojų“?

P. T. Taip. Gaudavau šokią tokią algą „Lietuvos“ ansamblyje. Prasidėjo koncertinė veikla. Po karo ir iki karo niekas iš menininkų į užsienį neišvažiuodavo. O čia pasaulinė paroda Briuselyje. Ir staiga prašymas: „Duokit mums tą laureatą...“ Tai išvažiavom trise: aš ir du kanklininkai – Regina Tamošaitienė ir Antanas Žemaitis. Tai buvo stebuklas. Tuo metu iš Lietuvos tik garsusis boksininkas Algirdas Šocikas pabuvojo už geležinės uždangos ir mes.

S. M. Koncertavote kaip solistas?

P. T. Taip. Man akompanuodavo ir pianistai – Gytis Trinkūnas, Chaimas Potašinskas, Leopoldas Digrys, garsi koncertmeisterė Nadežda Dukstulskaitė... Taip atsidūrėme tarp geriausių tuometinių visos Sovietų Sąjungos kolektyvų ir atlikėjų. Paskui subūriau birbynių kvintetą. Mūsų solistai vokalistai buvo Marija Aleškevičiūtė, Gražina Apanavičiūtė, Elena Čiudakova, Vaclovas Daunoras, Beatričė Grincevičiūtė, Eduardas Kaniava, Irena Milkevičiūtė, Virgilijus Noreika, Elena Saulevičiūtė, Aušra Stasiūnaitė, Jonas Stasiūnas ir kiti. Tik su Kipru Petrausku nespėjome įrašo įrašyti.

S. M. O dabar?

P. T. Vytautas Juozapaitis, Regina Maciūtė, Natalija Katilienė, Aušra Liutkutė, kiti. Kompozitoriai? Rašė Valentinas Bagdonas, Eduardas Balsys, Vytautas Barkauskas, Algis Bražinskas, Balys Dvarionas, Jurgis Gaižauskas, Jurgis Juozapaitis, Konradas Kaveckas, Vytautas Klova, Vytautas Mikalauskas, Vytautas Montvila, Vaclovas Paketūras, Leonas Povilaitis, Antanas Račiūnas, Rimvydas Žigaitis ir kiti. Bet buvo sunku. Visą gyvenimą dirbome „visuomeniniais pagrindais“, niekas už koncertus mums nemokėjo. Bet, ačiū Dievui, kultūros ministro Juozo Banaičio dėka pasaulyje reprezentuodavome Lietuvą aukščiausiu lygiu. Deja, dabar taip pat dažniausiai koncertuojame „iš idėjos“, tik jaunų žmonių, mylinčių liaudies muziką, iniciatyva.

S. M. Laikai pasikeitė, ir publika taip pat...

P. T. Taip. Pasikeitė mastas ir atsakomybės laipsnis. Dažnai giriamasi koncertais Amerikoje, šen ir ten. Man tai nesuprantama, kai išgirstu, kur grojama. O kokiai publikai? Pagroti bare, lietuvių klube visai kas kita... „Sutartinė“ ir aš pats kaip birbynininkas dalyvavau daugiau kaip 20-yje „Kultūros dienų“ renginių. Tuomet tai buvo itin atsakingi koncertai. Reikėdavo pereiti tris konkursinius patikrinimus. Koncertuodavome geriausiose salėse. Mūsų klausydavosi visas užsienio šalių diplomatinis korpusas. Koncertai būdavo tiesioginiai net radijuje, be perrašinėjimų, fonogramų, transliuojami iškart į eterį. Atsakomybės ir prestižo laipsnio, manau, negalima nė lyginti. Žinoma, šiais laikais pasidaryti populiariam labai lengva.

S. M. Kokios kelionės įsiminė labiausiai?

P. T. Man labiausiai įsiminė Norvegija. Šiaurietiška publika ypač šiltai priėmė mūsų lyrines dainas. Kita vertus, gamta – fiordai – nuostabūs. Net Indijos egzotika man neprilygo tos šalies grožiui. O visos kitos Europos šalys labai panašios viena į kitą. Visuomet vežame siurprizą – dainą tos tautos, į kurios šalį važiuojame. Tik su Indija nieko neišėjo. Valentinas Čepkus tris savaites mokėsi,

bet niekaip nesugebėjo pakartoti indiškų melodijų... O baletmeisterė Tamara Kalibataitė atsisakė šoki statyti. „Ką tu, – sako, – jų kiekvienas piršto mostelėjimas ką nors reiškia...“ O vieną nepalietišką šoki pavyko aranžuoti, Nepalo publika atpažino jį ir bisavo.

S. M. Kur koncertuoti buvo sunkiausia?

P. T. Sunkiausia vis dėlto namuose, konservatorijos salėje. Psichologiškai – tose sąjunginėse perklausose. Bet tikrindavo mus kokius trejus ketverius metus, paskui jau ne, buvo viskas aišku – „Sutartinės“ vardas reiškė kokybę. O fiziškai – Nepale. Ten 3 000 km aukštyje atliekant frazę, kurią Lietuvoje gali išgroti ar išdainuoti ištisai, tekdavo triskart atsikvėpti – oro trūko. Europoje – Danijoje, Švedijoje – visur sulaukdavome nusistebėjimo, kad tokiais paprastais instrumentais galima profesionaliai groti. Veimare konservatorijos profesorius atėjo pas mane į užkulsius ir pasakė: „Gaila, kad mes neišsaugojome savo liaudies instrumentų. Tik blokflautą pasilikome...“ Čekijoje vienas dirigentas teiravosi, ar mūsų simfoniniame orkestre birbynė naudojama, ar ne. Atsakiau, vieną kartą buvo. Jis pasakė, kad į savo simfoninį Prahoje iškart paimtų. Kaip orkestre nepanaudoti tokios spalvos?!.. Suomijos prezidentas Urho Kekonenas asmeniškai domėjosi birbyne ir labai nustebo sužinojęs, kad mes ją taip gerbiame, jog dėstome aukštojoje mokykloje. Taigi... Neturėjome nė vienos prastos recenzijos.

S. M. Na, taip, iš pradžių visi muzikos instrumentai juk būna „liaudies“, kol žymūs muzikantai jų nepaverčia aukštojo meno atributais. Na, o be koncertinės veiklos, užsiėmėte ir kūrybine?

P. T. Aranžavau, harmonizavau lietuvių liaudies dainas. Stengiuosi jų per daug „negadinti“. Patinka žmonėms jos. Jei tik sveikata leis, dirbsiu ir toliau. Tais laikais noro išsaugoti lietuvišką dvasią netrūko. Buvome dideli entuziastai. Buvau sugalvojęs sukurti net liaudies instrumentų orkestrą. Profesoriaus Henriko Zabulio palaikomas subūriau tokį eksperimentinį orkestrą, paruošėme programą. Deja, Kultūros ministerija projekto nepalaikė. Na, bet padariau, ką galėjau.

S. M. Jūsų šeima taip pat susijusi su muzika?

P. T. Mano žmona – Regina Paskačimaitė. Vedžiau būdamas ketvirtame kurse. Su žmona aptardavome visas naujų kūrinių interpretacijas. Ji yra baigusi fortepijoną Panevėžio muzikos mokykloje. Dešinioji mano ranka, ilgametė „Sutartinės“ kanklių grupės vadovė, nusipelniusi liaudies artistė, docentė. Vyresnioji dukra Dalia – pianistė. Baigė M. K. Čiurlonio mokyklą, konservatoriją (prof. Halinos Radvilaitės klasę), tuometiniame Leningrade aspirantūrą pas

profesorę Tamarą Fidler. Likimas taip susiklostė, kad ji savo pašaukimą rado religijoje – tapo augustiniečių ordino vienuole. Jaunesnioji, Daiva, irgi baigusi fortepijoną (pas prof. Veroniką Vitaitę). Tik nežinau, gal iš manęs paveldėjo polinkį rašinėti... Tai linksta į literatūrą. Bet abi ilgai dėstė fortepijono specialybę LMA, viena – Klaipėdoje, kita – Vilniuje, ir dabar savaip tęsia pedagoginę bei koncertinę veiklą. Turiu anūką Jeronimą, kaip ir visiems seneliams, talentingą... Taip pat groja fortepijonu, piešia. Tai tokia šeima dabar mano.

S. M. Dabar „Sutartinė“ – Mokslų akademijos kolektyvas?

P. T. Tai vis ta pensijų reforma... Teko pasitraukti iš Muzikos akademijos. Su ja susiję 45 gyvenimo metai... Esu dėkingas rektoriui Juozui Antanavičiui, kad perdavė mums muzikos instrumentus, tautinius kostiumus, kuriuos specialiai „Sutartinei“ sukūrė žymūs dailininkai Regina Songailaitė ir Juozas Balčikonis. Dabar dalyvaujame Mokslų akademijos renginiuose.

S. M. Kokios ansamblio „Sutartinė“ perspektyvos?

P. T. Kai pagalvoju, tai esu, ko gero, ilgiausiai su kolektyvu išdirbęs vadovas... Gal jau laikas užleisti vietą jaunesniam. Yra talentingų mano mokinių... Dabar mūsų koncertai daugiausia proginiai. Prieš dvejus metus surengėme premjerą. Įrašėme 25 įrašus. Rėmėjų dėka kartkartėmis išvažiuojame į užsienį. Toliau bendradarbiaujame su kompozitoriais. Štai ir šia proga V. Montvila parašė „Sutartines“, J. Gaižauskas – „Rondo capricioso“ lamzdeliui, skrabalams ir birbynių kvintetui, V. Mikalauskas – naują kūrinį solo birbyne E. Ališauskui, rašo A. Klova, A. Bražinskas.

S. M. Taigi Lietuvoje tautinės vertybės nėra ypač remiamos. „Sutartinė“, garsus ir profesionalus kolektyvas, nėra valstybinis. O štai Japonijos vyriausybė liaudies meną, suprantamą labai plačiai, net konkrečius menininkus yra paskelbusi nelygstama nacionaline vertybe, besąlygiškai remiama valstybės. Tokiu būdu jų tradicinės vertybės įstatymiškai įteisintos kaip svarbiausios ir dėl to normaliai finansuojamos.

P. T. Manau, kad mes esame ne ką prastesnės kultūros nei japonai. Tik esame ne tokie turtingi... Finansavimas mažėja. Aišku, tai atsiliepia visiems muzikos kolektyvams. Tai didelis mūsų pralaimėjimas. Tik manau, kad tai laikina.

S. M. Ką gi, ačiū už įdomų pokalbį. Linkime jums ir „Sutartinei“ kuo geriausios kūrybinės kloties.

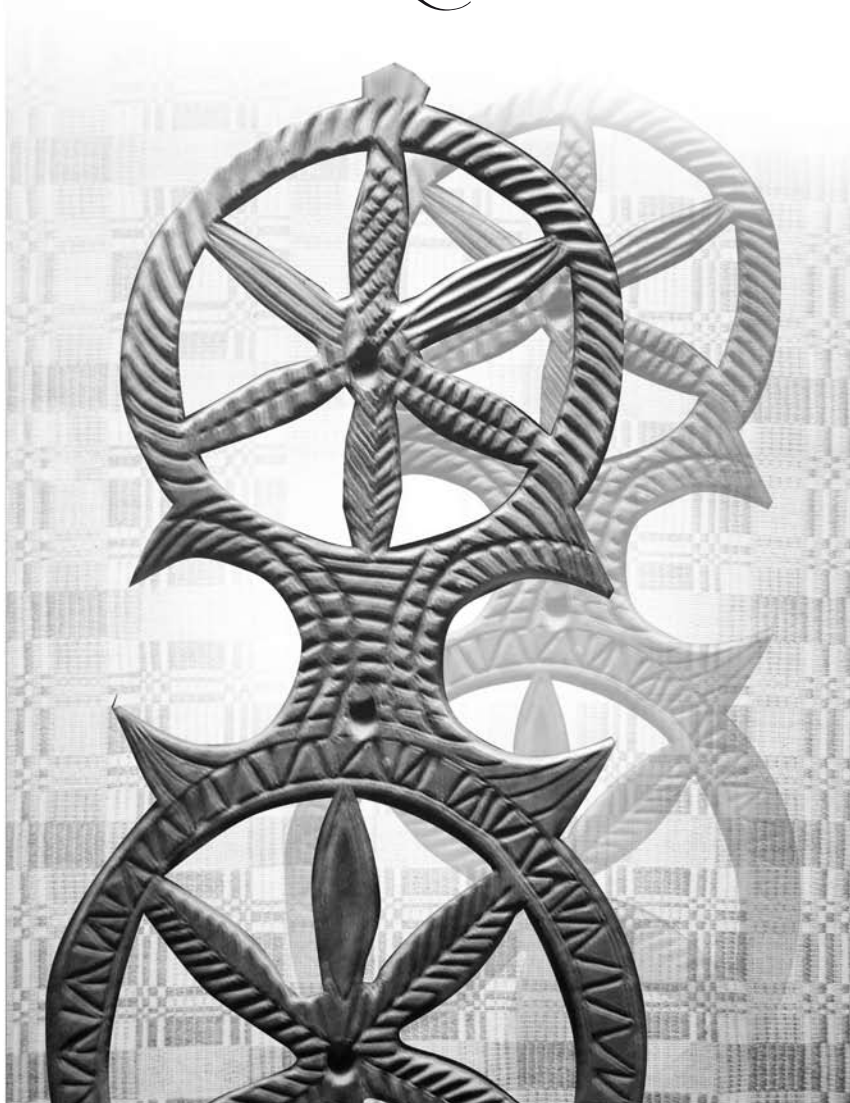
Kultūros barai, 2001 spalio 24.

Pranas Tamošaitis prie savo namų Totorių gatvėje, Vilniuje, 2003 m. vasario 10 d.

II DALIS

Amžininkų atsiminimai

Pranas Tamošaitis, Jurbarkas, 1950 m.

Is arti...

Iš dienoraščių. Pažintis ir gyvenimas su Pranu

Regina Tamošaitienė

„Sutartinės“ ansamblio veteranė, kanklininkė, LMTA docentė, nusipelnusi artistė

Mūsų bendro gyvenimo prisiminimai liko nepaprastai šviesūs. Tuos metus vertinčiau kaip įdomiai, prasmingai išgyventą laiką, kuris buvo skirtas tik mums abiem, gimusiems po laiminga žvaigžde. Būta, aišku, visko: laimčių, nelaimių, išgyvenimų, tačiau dabar aš regiu mūsų gyvenimą tik šviesių, šiltų spalvų, turiningą, kryptingą, pilną netikėtumų, siurprizų ir sunkaus darbo.

...Buvo 1951 metų rudenį, rugsėjį. Atvažiavau po atostogų į konservatoriją, į antrą kursą, toliau studijuoti profesoriaus J. Švedo įsteigtoje Liaudies instrumentų katedroje. Apsigyvenau tame pačiame studentų bendrabutyje Skapo g. 4. Netrukus pasklido gandai, kad į mūsų katedrą įstojo nepaprastai talentingas muzikantas iš Jurbarko. Man pasidarė įdomu. Ir štai gal po mėnesio per orkestro klasės užsiėmimus pamačiau Praną Tamošaitį: judrus ir meilus, garbanoti vešlūs plaukai gula ant pečių, akys šelmiškos, šypsena iki ausų, o dantys balti balti. Iš pirmo žvilgsnio įvertinau – įdomus.

Išaiškėjo, kad jis irgi apsigyveno bendrabutyje... Jo komendantė leisdavo poilsio kambarį vakarais šokti, žaisti šaškėmis, šachmatais. Su Pranu prisidom prie šachmatų lentos, ir jis mane pradėjo mokyti žaisti. Gana greit pramokau. Jo dėmesio nestokoju. Pranas dirbo Valstybiniame liaudies dainų ir šokių ansamblyje nuo pat įstojimo į konservatoriją, pradžioje dainavo chore. Mane J. Švedas pakvietė dirbti orkestro artiste 1953 metais. Ansamblis ruošėsi

Jau vedę

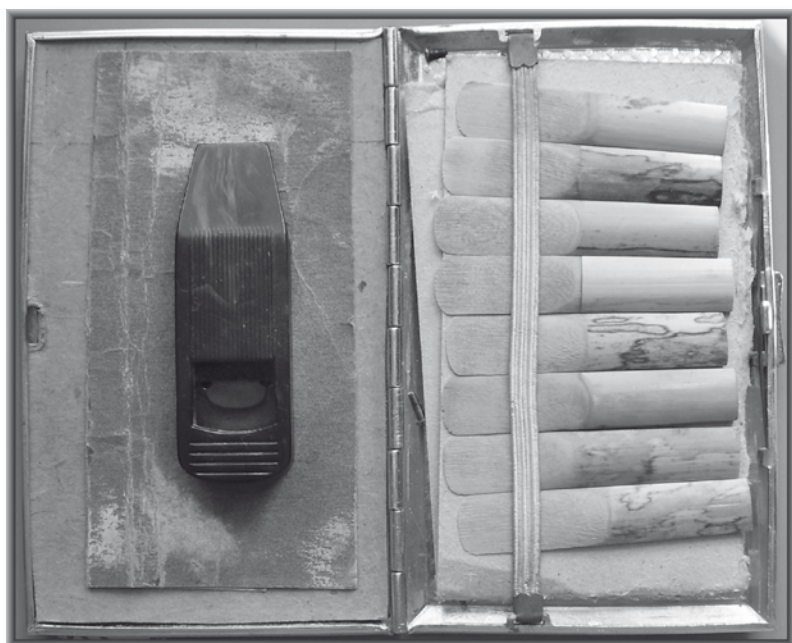
Prie ežerėlio

1954 metų lietuvių literatūros ir meno dekadai Maskvoje. Taigi su Pranu buvome kartu ne tik konservatorijoje, bet ir ansamblio orkestre. Bendros studijos, bendras darbas ir gastrolės mus labai suartino. Dar prieš dekadą įvyko mūsų studentiškos vestuvės, o povestuvinė kelionė buvo išvyka į Maskvą. Buvome apgyvendinti miesto centre esančiame, rodos, „Europos“ viešbutyje. Mus, lietuvius, laikė užsieniečiais. Tai jausdavome ir vėliau, dalyvaudami įvairiuose koncertuose, per ilgesnes gastroles.

Gimė vaikai, ir tik tėvelių padedami galėjome aktyviai dalyvauti koncertinėje veikloje abu drauge. Artėjo 1957 metų pasaulio jaunimo ir studentų festivalis-konkursas. Jame nuskynus laurus, prasidėjo tartum naujas gyvenimo etapas. Muzikų elitas į mus pradėjo žiūrėti rimčiau. Dešimtį metų buvome septyni: šešerios kanklės ir viena birbynė. Pranas įgyvendino savo idėją ir prie šio kamerinio ansamblio prijungė dar keturias birbynes – dvi aukštąsias, tenorinę ir kontrabosinę. Taigi atsirado birbynių kvintetas. Dešimties metų jubiliejaus proga ansamblui buvo suteiktas „Sutartinės“ vardas. Pasiūlė jį J. Čiurlionytė, su kuria aptarinėjome mūsų kolektyvo galimybes, programas. Ji mielai sutiko, kad mūsų ansamblis atliktų M. K. Čiurlionio kūrinį. Ir mes grojom įvairius preliudus, smulkesnės formos kūrinius, bet labiausiai publikai patikdavo Čiurlionio Noktiurnas cis-moll op. 6 Nr. 2. Prisimenu, 15-ojo jubiliejaus proga Filharmonijos salėje jį teko bisuoti.

Atsitiko taip, kad Pranui dingo birbynė, su kuria jis iškovojo aukso medalį ir laureato vardą. Jis dėl to labai išgyveno. Nusipirko kitą, tačiau ji jam buvo nemiela. Panašų jausmą gali išgyventi kiekvienas muzikantas, atrakinęs spintą ir pamatęs tuščią futliarą su liežuvėlių dėžute... Prano grojimas „festivalinė“ birbyne buvo nuostabus: kerėjo nepaprastai gražus tembras, šiltas, platus garsas. Pamenu, kaip atsakingai jis ruošdavosi koncertams. To reikalavo ir iš mūsų. Liežuvėlį taikydavo prie pūstuko tai šlifudamas, tai apkirpdamas, pririšdavo jį ir žiūrėdavo, iškėlęs birbynę ir primerkęs akį... Žiūrėk, jis ir vėl nuriša liežuvėlį, pakeičia kitu, bando pūsti... Ir taip be galo. Liežuvėlius jis pirkdavo užsienyje, įvairių firmų, parveždavo ir studentams dovanų.

J. Švedo pjesė „Ėsk, karvute“ su kanklių ansamblio pritarimu buvo mėgstamiausias Prano kūrinys, kurį jis pats, profesorius skatinant, pagražindavo įvairiomis melizmomis, variacijomis, kol galų gale pasirinko vieną variantą, kuriuo buvo patenkinti ir kūrėjas, ir atlikėjas. Ši „piemenų šedevras“ pamilo ir jaunesnės

Prano Tamošaičio dėžutė su liežuvėliais ir jų karpymo įnagiu

kartos birbynininkai. „Festivaline“ birbyne grodamas Pranas atkreipė kompozitoriaus B. Dvariono dėmesį. Pjesės „Prie ežerėlio“ atlikimas jam nepaprastai patiko. Tada smuikininkui Aleksandriui Livontui, kuris buvo pirmas šios pjesės atlikėjas, B. Dvarionas pasakė: „Paklausyk, kaip reikia groti „Prie ežerėlio“. Nenuostabu, kad ruošiantis konkursui, kompozitorius mums sukūrė „Mažąją rapsodiją“ („Rapsodijėlę“). Kūrinio pabaigoje yra polka, kurios melodija skirta vokalistui (tenorui V. Noreikai). Kadangi reikėjo žodžių, P. Tamošaitis kreipėsi į Justiną Marcinkevičių, kuris su malonumu parašė eiles. Nuo to laiko scenoje skambėdavo ne tik B. Dvariono muzika, bet ir jo harmonizuotos lietuvių liaudies dainos pagal Justino Marcinkevičiaus tekstus, pavyzdžiui, „Oi, užkilokit vartelius“. Kompozitorius pasiūlė groti birbyne žymųjį smuiko koncertą. Pranas sutiko pabandyti, bet reikėjo parašyti naują kadenciją, nes senoji, smuiko, netiko birbynės specifikai ir aplikatūrai. Pranas nueidavo pas B. Dvarioną į namus, ir jie drauge bandydavo kurti. Gimė nauja ar paredaguota kadencija. Pradžioje koncertas buvo atliktas su fortepijonu, vėliau – su liaudies instrumentų orkestru. Koncertą grojo jau Prano studentai, nes su naująja birbyne jis pats groti nebenorėjo. Pradėjo tik vadovauti „Sutartinei“.

Kaip meno vadovas Pranas turėjo labai daug organizacinio darbo, bendravo su kompozitoriais ir vokalistais. Reikėjo rūpintis ir tautiniais kostiumais. Jis kreipėsi į Juozą Balčikonį ir Reginą Songailaitę. 10-mečio proga jau vilkėjo me Balčikonių kostiumus. Po penkiolikos metų Pranas pasirūpino ir gavo iš Aukštojo mokslo ministerijos pinigų naujiems tautiniams kostiumams, kuriuos sukūrė taip pat dailininkai Balčikoniai. Nuostabius eskizus ir man teko matyti, o vėliau pačius kostiumus – dėvėti.

Visapusiškas Prano rūpinimasis „Sutartinės“ ansamblio veikla pasižymėjo ir tuo, kad jis padėjo profesionalaus kamerinio muzikavimo liaudies instrumentais pagrindus. Kadangi kolektyvas rektorius Jurgio Karnavičiaus dėka priklausė konservatorijai, tiksliau – Liaudies instrumentų katedrai, išėjusius kanklininkus ir birbynininkus pakeisdavo katedros absolventai ar aukštesnių kursų studentai. Į „Sutartinę“ ateidavo patys geriausi atlikėjai. Meninis lygis augo. P. Tamošaičio parengti aukštos klasės birbynininkai solistai ir ansamblio nariai paprastai įsiliedavo į „Sutartinės“ narių gretas. Pranas sugebėdavo uždegti kolektyvą entuziastingai muzikuoti. Visa tai darė be atlygio. Svarbiausia jam buvo geras muzikavimas. Repetacijos vykdavo du tris kartus per savaitę, dažniausiai vakarais, nes žmonės dirbdavo kitur – mokyklose, ansambliuose. Reikėjo didelio atsidavimo, kuris degė mumyse. Kai kurių kolektyvo narių kaita davė naudos jiems patiems ir jų įkurtiems ansambliams, o „Lietuvos“

ansambliui buvo naudinga, nes muzikantai dar „Sutartinėje“ įgydavo ansamblinio muzikavimo principus ir sceninį paruošimą. Taip įsikūrė Irenos Balčytytės-Nomicienės vadovaujamas kanklių trio, Filharmonijoje – Zitos Stepulienės vadovaujamas kvartetas (viena birbynė ir trejos kanklės), profesorės Linos Naikelienės kanklių trio, paskui – kanklių trio su birbynių duetu – ansamblis „Vaivora“. Vėliau Romualdas Apanavičius Televizijos ir radijo komitete įsteigė mišrų ansamblį, sujungęs liaudies ir klasikinius instrumentus. Visoje respublikoje atsirado nemažai įvairių kamerinių liaudies instrumentų kolektyvų.

Pranas, kaip meno vadovas, buvo labai reiklus, reikalaudavo kuo geriausio muzikavimo ir drausmės. Gal dėl to valdžia mus dažnai siųsdavo užsienin. Nuo 1957 metų iki nepriklausomybės atkūrimo 1990-aisiais iš Lietuvos į užsienį koncertuoti vykdavo dažniausiai „Sutartinė“, Sauliaus Sondeckio vadovaujamas kamerinis orkestras ir Lietuvos kvartetas (Eugenijus Paulauskas, Kornelija Kalinauskaitė, Jurgis Fledžinskas ir Raimundas Kulikauskas (iki jo, rodos, Michailas Šenderovas), truputį vėliau – Vilniaus ir Čiurlionio kvartetai. Be abejo, išvykdavo koncertinei kelionei ir mažos Lietuvos liaudies ansamblio (dabar – „Lietuva“) grupelės. Koncertuoti Pranas kviesdavo dažniausiai operos solistus, kurie mielai dainuodavo jo harmonizuotas lietuvių liaudies dainas arba originalias kompozitorių dainas, pavyzdžiui, J. Švedo, B. Dvariono, Eduardo Balsio, Vaclovo Paketūro, Rimvydo Žigaičio ir kitų. Artimiausias „Sutartinei“ buvo V. Noreika. Gal todėl, kad nuo pirmų žingsnių ruošdamiesi konkursui buvome kartu. Be jo neįvyko nė vienas „Sutartinės“ jubiliejus. Galėčiau išvardyti keliasdešimt operos ir ne operos solistų, koncertuodavusių su ansambliu, tačiau paminėsiu tik keletą: tai Elena Saulevičiūtė, Regina Maciūtė, Elena Čiudakova, Eduardas Kaniava, Valentinas Čepkus, Edmundas Kuodis, Jonas Girijotas, Jonas Stasiūnas ir Aušra Stasiūnaitė, Vytautas Juozapaitis, Irena Milkevičiūtė, Giedrė Kaukaitė. Pažymėtina, kad jie visi be išimties būdavo labai atsakingai pasiruošę koncertams. Kartais mums, muzikantams, tekdavo prieš koncertą dėl kurio nors iš jų transponuoti akompanimento partijas pustonių aukštyr ar žemyn ir mes tai darydavom *a prima vista*. Sykį solistui V. Čepkui koncerto metu vietoj „Saulėlė raudona“ uždainavus „Kaip gi gražus gražus rūtelių darželis“ teko ūmai griebtis akompanuoti „iš kepurės“. Mes buvome taip susigroję, kad nuskambėjus dainos įžangai, visi vienu metu ėmėmės gelbėti padėtį. Ir mums iš klausos pavyko sugroti. Visiems buvo labai smagu. O publika, matyt, ir nesusingaudė...

Po koncertų namuose vykdavo aptarimai. Nepaprastai įdomu buvo vertinti mūsų pasirodymus. Pranas kartais pykdavo, o aš „glaistydavau“. kitą kartą aš

būdavau nepatenkinta koncerto lygiu, tai jis mane ramindavo. Taip aptarinėdavom atlikimą iki išnaktų. Ta nuolatinė analizė kartais neduodavo sumerkti akių. Bet tai buvo tik į naudą. Daugiausia ginčų kildavo dėl vieno ar kito kūrinio interpretacijos.

Mūsų galvose kildavo naujų programų idėjos, o iš jų ir kūrybiniai disputai. Dažnai Pranas į mano pasiūlymus numodavo ranka, tačiau po dienos kitos, matyt, viską apsvaistęs, man pasakydavo: „Žinai, tu buvai teisi!“ Taigi aš, žinodama jo charakterį, nepykdavau. Galvodavau, kad svarbiausia – išlaukti. Per tiek metų bendro gyvenimo, taip pat ir koncertinio, vienas kitą suprasdavom tiesiog iš žvilgsnio ar pusės žodžio.

Pranas labai mokėjo dirbti su kompozitoriais. Jis eidavo į Kompozitorių sąjungą, kviesdavo juos į repeticijas, kalbėdavosi telefonu. Konkretias partitūras jie aptarinėdavo sėdėdami priešais kolektyvą per repeticijas. Dažnai su mumis repetuodavo ir patys kompozitoriai, o jų, gerai rašančių liaudies instrumentams, buvo daug. Dar prof. J. Švedo laikais studentai – būsimieji kompozitoriai – lankydavo pas jį liaudies instrumentų kompozicijos pamokas, susipažindavo su instrumentų specifika. Dažnai gimdavo puikūs kūriniai. O jų būdavo nemažai, kaip ir kompozitorių. Galiu paminėti keletą jų, rašiusių liaudies instrumentams: tai Anatolijus Lapinskas, Vytautas Laurušas, Leonas Povilaitis, Jurgis Gaižauskas, Jurgis ir Vytautas Juozapaičiai, Feliksas Bajoras, B. Dvarionas, Eduardas Balsys, Vytautas Klova, Algis Bražinskas, Viktoras Budrevičius. Pas J. Švedą kompoziciją lankė ir Pranas. Jam ypač gerai sekėsi harmonizuoti lietuvių liaudies dainas. Jis laikėsi J. Švedo principo: kuo mažiau nutolti, o gal ir visai nenutolti nuo lietuviškos dvasios, autentikos. Pranas yra sukūręs originalių dainų, kaip pats sakydavo, išplėtotų. taip pat sėkmingai jis plėtodavo ir lietuvių liaudies dainas.

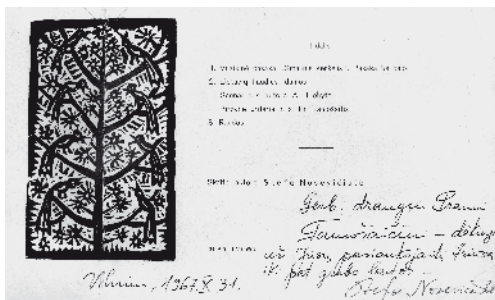
Turėdamas tokią „kariuomenę“ gerų kompozitorių, solistų instrumentininkų, taip pat vokalistų, Pranas kurdavo vykusias programas. Kiekvienas dainininkas ateidavo su savo repertuaro dainomis. Dažnai jos būdavo įtraukiamos, bet Pranas atsargiai pasiūlydavo ir savo variantą, norėdamas padaryti programą vientisę. Kompozitoriai kurdavo visam „Sutartinės“ ansamblui ir atskiroms kanklių bei birbynių grupėms: duetus, kvintetus, sekstetus ir kita. Pranas dažnai aranžuodavo jau sukurtus lietuvių kompozitorių arba klasikų kūrinius. Kadangi „Sutartinės“ ansamblyje grojo tik labai geri kanklininkai ir birbynininkai, sudarydamas programas Pranas neužmiršdavo atskleisti jų kaip virtuozų. Iš kanklininkų, kurios koncertuose kankliuodavo stambios formos kūrinius (sonatas ir koncertus), norėčiau paminėti Janiną Slipkuvienę,

„Sutartinė“ po koncerto Paveikslų galerijoje. 1967 m.

Liną Naikeliene, Kristiną Kuprytę, iš birbynininkų – Saulių Prusevičių, Arūną Katilių, Egidijų Ališauską, Ramūną Strolį.

Buvo rengiamos ir klasikinės programos, kurias dažniausiai atlikdavome Filharmonijoje arba tuometinėje Paveikslų galerijoje. Iš įdomesnių programų pažymėtina „Nuo gaidelių iki gaidelių“ pagal V. Noreikos scenarijų ir J. Janulevičiūtės režisuotas televizijos filmas „Toli palei šilą“. Taip pat išsiskyrė dviejų dalių grojama programa, kurios I dalyje kūriniai buvo atliekami tradicinėmis kanklėmis, diatoninėmis birbynėmis, skudučiais, o skaitovas Tomas Vaisieta sekė liaudies pasakas, padavimus, patarles, dainavo Lietuvos TSR valstybinės premijos laureatas dailininkas Vytautas Ciplijauskas. Anais laikais tokia programa buvo didžiausias iššūkis, ji turėjo didžiulį pasisekimą. Antroje dalyje kūriniai buvo atliekami modifikuotais šių dienų instrumentais, taip pat skambėjo dainos. Be T. Vaisietos, koncertus vedavo ir kiti aktoriai: Meilė Kudarauskaitė, Stefanija Nosevičiūtė, Alvyda Čepaitytė, Rolandas Butkevičius, Arnas Rosenas, Vytautas Kybartas. Tačiau T. Vaisieta buvo pagrindinis, geriausiai „Sutartinės“ dvasią atitinkantis vedėjas.

Tautosakos ir poezijos vakaro programos fragmentas su Stefos Nosevičiūtės dedikacija Pranui Tamošaičiui. Vilnius, 1967 m. spalio 31 d.

Su aktore Stefa Nosevičiūte. 1958 m.

Kaip solistas Pranas surengė nemažai koncertų su aktore S. Nosevičiūte Aktorių namuose. Tai buvo neilgas laikotarpis. Besirūpindamas ansamblio sėkme, Pranas užmiršo, kad jis asmeniškai, solisto kategorijoje, yra iškovojęs aukso medalį ir laureato vardą, kaip ir V. Noreika. Aš jam tai dažnai primindavau. Jis pats niekada nesiafišiuodavo, jam svarbiausia buvo *jo* „Sutartinė“. J. Čiurlionytei pasiūlius, šis dešimtmečio proga suteiktas vardas mus įpareigojo išlaikyti patį aukščiausią lygį. Kai susirgdavo solistas ar muzikantas (tai pasitaikydavo rečiau), Pranas kūlversčiais puldavo prie telefono ragelio ieškoti kito atlikėjo. Koncerto neatšauksi! O mums tai reikšdavo papildomas repeticijas arba repeticiją tiesiog prieš koncertą. Įpratome su savimi turėti aplankus su atliekamu repertuaru. Todėl reikėdavo žaibiškai susirinkti „naujienas“. Dabar man tai atrodo kaip graži pasaka, kuri niekada nesibaigs...

Pranas buvo labai kūrybingas žmogus. Jo dėka „Sutartinės“ ansamblis įrašė daug garso įrašų į radijo juostas (apie tris tūkstančius), vaizdo filmų (šešis), studijoje plokštelių. Turime daug įvairių laikotarpių įrašų su vokalistais. Įrašyta plokštelė su V. Noreika, J. Stasiūnu, Juozu Mažeika, Marija Aleškevičiūte, Aleksandra Staškevičiūte, radijuje – su Nijole Ambrazaityte ir daugeliu kitų solistų.

Mano vyras buvo pilnas idėjų. Jis svajojo apie liaudies instrumentų orkestrą. Visi buvome įkvėpti jo entuziazmo, ir per neilgą laikotarpį jo rūpesčiu susikūrė eksperimentinis liaudies instrumentų orkestras. Tai buvo Prano bandymas sekti profesoriaus J. Švedo pėdom, tai yra įgyvendinti jo ir sykiu

LIETUVOS MUZIKŲ RĖMIMO FONDAS

ALMA MATER MUSICALIS.

Balandžio 3 d., pirmadienį, 18 val.
Vilniaus universiteto šv. Jonų bažnyčioje

Lietuvių liaudies muzikos ansamblis SUTARTINĖ Meno vadovas EGIDIJUS ALIŠAUSKAS

Dalyvauja
VIRGILIJUS NOREIKA (tenoras)
JOVITA VAŠKEVIČIŲTĖ (mezosopranas)

Koncerto vedėja muzikologė
LAIMUTĖ LIGEIKAITĖ

Lietuvos
muzikos fondas
VILTIES SPINDULYS

Vilnius, 2006 m.

Koncerto, skirto P. Tamošaičio 75-mečiui,
programa. 2006 m. balandžio 3 d.

„Sutartinės“ koncerto Trakuose programa.
1973 m. birželio 10 d.

LIETUVOS TSR KULTūros MINISTERIJA VALSTYBINĖ FILIHARMONIJĄ

Trakų pilies menė

Liaudies instrumentų ansamblis

„SUTARTINĖ“

Vadovas — Lietuvos TSR n. a.

PRANAS TAMOŠAITIS

Dalyvauja

GRAŽINA APANAVICIŲTĖ (sopranas)

Lietuvos TSR n. a. MARIJA ALEŠKEVIČIŲTĖ

(mezosopranas)

KONCERTO PROGRAMA

I dalis

- J. SVEDAS — Svyrelė
atl. kanklių grupė
A. BRAZINSKAS — Dvi pjesės
V. KLOVAS — Rūta žalielė
harm. lietuvių l. d. — Oi, liūdnas, liūdnas
B. DVARIONO — Aš anyta
harm. lietuvių l. d. — Aš anyta
J. GRONZIO — Aš anyta
harm. lietuvių l. d. — Aš anyta

- atl. G. APANAVICIŲTĖ
J. SVEDAS — Manė raudonė barė
atl. J. SLIPKUVIENĖ (kanklės)
V. KLOVA — Pjesė

- atl. L. TUMOCIJEVA (kanklės) ir
V. LITIENSKAS (birbynė) —
J. SVEDO — Oi, tu žiemonė
harm. dainų daina — Aš pašoksia
J. SVEDO — Aš pašoksia
harm. lietuvių l. d. — Prirodina seni žmonės
M. PETRAUSKO — Prirodina seni žmonės
harm. lietuvių l. d. — Prirodina seni žmonės

- atl. M. ALEŠKEVIČIŲTĖ

II dalis

- R. ŽIGAITIS — Rūta žalielė
atl. R. APANAVICIŲS (birbynė)
J. JUOZAPAITIS — Kvietelo birbynės I-ji dalis
J. GAIZAUSKAS — Suaukšlės
atl. birbynė kvietelės
L. POVLAITIS — Pavasario sutartinė
V. VIRZONIO — Iš mus seselė
harm. lietuvių l. d. — Iš mus seselė
R. ŽIGAITIS — Tai gardž
harm. lietuvių l. d. — Tai gardž
J. GAIZAUSKO — Apyneči žaliava
harm. lietuvių l. d. — Apyneči žaliava
A. BRAZINSKAS — Tėvynė Lietuva, žodž. V. Blizės
atl. G. APANAVICIŲTĖ ir M. ALEŠKEVIČIŲTĖ

1973.VI.10, Trakai Nemokamai

Koncertas atliktas be pertaukus

savo svajonę. Idėjai pritarė kultūros ministras Dainius Trinkūnas ir aukštojo mokslo ministras Henrikas Zabulis. Buvo parengtos dvi programos, kuriose dominavo stambios formos kūriniai: sonata, uvertiūra, suita ir taip toliau. Vienoje programoje dalyvavo bajanistas Viktoras Dukaltetenka iš Leningrado, kitoje — cimolininkas iš Minsko konservatorijos J. Gladkovas. Repeticijos iš pradžių vyko sudėtingomis sąlygomis, vėliau gavome salę antruose konservatorijos rūmuose Skapo gatvėje. Orkestrą sudarė keturiasdešimt konservatorių baigusių muzikantų, surinktų iš viso Vilniaus. Visi jie buvo pilni gerų norų ir apimti įkvėpimo. Kad kas nors iškeltų klausimą apie atlyginimą — tokių nebuvo! Dirigentu Pranas pakvietė Joną Vadauską, o pats, kaip meno vadovas,

dirbo organizacinį kūrybinį darbą, sėdėjo kiekvienoje repeticijoje. Be abejo, jis taip pat dirigavo. Abu orkestro koncertai vyko Filharmonijos salėje. Publikos ir aplodismentų buvo daug. Ministras H. Zabulis pakvietė finansų ministrą Romualdą Sikorskį. Pasibaigus pirmam koncertui, ministrai atėjo mūsų pasveikinti. Jie sakė komplimentus, tačiau Pranui rūpėjo ateitis – padaryti orkestrą valstybinį ir gauti finansavimą. R. Sikorskis H. Zabuliui pasakė: „Ministre, turi pinigų, ir žiūrėk.“ Paskui atėjo reikalavimas parengti dar vieną programą, kuri buvo parodyta taip pat sėkmingai. Tačiau Filharmonijos tarybai neatrodė, kad tokio orkestro reikia. Uždarame posėdyje buvo svarstomas klausimas, kam orkestrui groti ne lietuvių liaudies orkestrinius kūrinius, jei juos atlieka simfoninis orkestras. Išgirdęs tokius samprotavimus, Pranas nuleido rankas: jei nėra finansavimo, jis neturįs jokios teisės žmones atitraukti nuo pagrindinių darbų ir naudotis jų laisvalaikiu veltui. Gaila, kad taip įvyko. Dabar baigusieji studijas Liaudies instrumentų katedroje turėtų darbo vietas, o svarbiausia, būtų įgyvendinta J. Švedo svajonė, ir mūsų liaudies instrumentai suskambėtų dar svariau. Ansamblių orkestro grupės nepajėgios parengti pilnų programų, nes tai yra sinkretinio meno dalis. Pranas, žinoma, labai dėl to išgyveno. Manau, kad šis orkestras kažkam būtų buvęs neparankus.

Profesorius J. Švedo skatinamas Pranas įsteigė medicinos darbuotojų ansamblį „Rūta“, kuriam vadovavo devyniolika metų su pertrauka. Nors medikų klube jau buvo choras, kapela ir šokėjų grupė, tačiau jie veikė kaip atskiri kolektyvai. Pranas subūrė liaudies instrumentų orkestrą. Rinkdamas muzikantus ir dainininkus lankydavosi ligoninėse ir poliklinikose, ragino gydytojus, seses ir slauges dalyvauti ansamblyje. Man teko dirbti ansamblyje su orkestru, atskirose repeticijose – su skudučių grupe, kurioje buvo dvi gydytojos: Gražina Čepulienė ir Danguolė Kaladienė. „Rūta“ koncertavo Lietuvoje, Lenkijoje, Vokietijoje, taip pat dalyvaudavo Dainų šventėse. Pranas buvo Dainų švenčių Ansamblių vakarų, vykusių Kalnų parko estradoje, dirigentas ir vyriausiasis dirigentas. Taip pat diriguodavo vaikų konkurso „Dainų dainelė“ šventėse.

Pranui visą gyvenimą rūpėjo liaudies menas, jo ateitis. Jis matė ir daug neigiamų tendencijų. Nenorėjo, kad liaudies daina būtų sudarkyta šiuolaikinių kompozitorių. Bijojo mados ir sakydavo: „Palaukit palaukit, ateis laikas, kai populiarioji muzika nusibos, ir žmonės grįš prie tikro meno ištakų. Argi galima gyventi be tikros tautinės muzikos, maitintis pakaitalais? Negalima.“ Jam rūpėjo pagrindai, ant kurių galima kurti šiuolaikinėmis priemonėmis, tik nepersūdant. Klausydamasis radijo transliuojamų naujų muzikos įrašų, sakydavo, kad širdis pasiilgsta tikros melodijos, melodingumo. Per pirmąją Lietuvos radijo

programą girdime šaukimą, baubimą ir pigius tekstus be galo. Nebegirdėt nei „Šių naktelių“, nei „Pjaun broliukai“, nei A. Bražinsko „Ugnelės“, nei „Tykiai tykiai“ ar „Aš augau pas tėvelį“... Pranas daugybę dainų vardydavo. Negalėdavo klausytis tokio atlikimo, apie kurį sakydavo: „Klykia kaip katės, ir dar bebalsės.“ Tik per „Klasikos“ programą įmanoma šį tą gero išgirsti. Stebėdavosi, kur dingio mūsų aukso fondas, penkiasdešimties metų įrašai. Pranas labai išgyveno dėl kelio, kuriuo ėmė sukti „Lietuvos“ ansamblis, nerimavo, kad jo vadovai nepataikautų publikai. Vis galvoju apie mūsų pokalbius ir svarstymus. Daug kas ir liko neaptarta, nepasakyta...

Dainų šventės Kalnų parke repeticija. 1985 m.

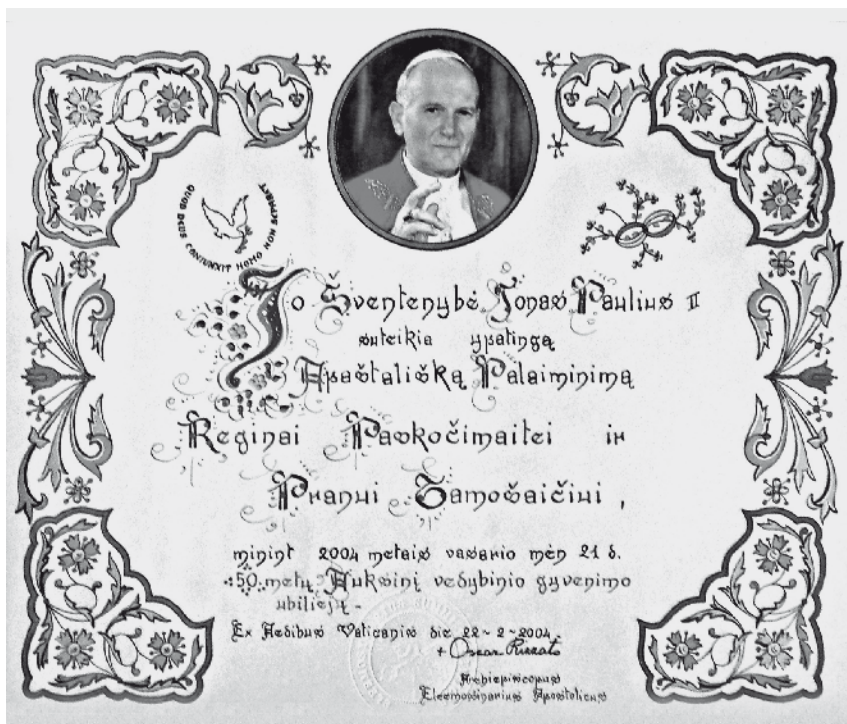
Prano hobis buvo žvejyba. Užaugęs prie Nemuno, jis negalėjo gyventi be vandens. Per atostogas, kol vaikai buvo maži, važiuodavome į Palangą. Nuo Palangos netoli ir Šventoji. Šventosios upėje jis gaudydavo su spinningu lydekas, o aš su vaikais būdavau prie upės. Jam sekėsi žvejoti. Kartą, pagavęs gana didelę lydeką, nuvežė dovanų Dvarionams. Ponia Aldona Dvarionienė pakvietė ateiti valgyti žuvies. Lauke stovėjo serviruotas stalas ir laukė mūsų. Popietę praleidom labai maloniai.

Nuo 1970-ųjų iki 2000 metų kiekvieną vasarą visam mėnesiui važiuodavom atostogauti prie Sartų ežero. Giminaitis surado mums nuostabią vietą, kad mus traukė metai iš metų ilsėtis būtent ten. Aplink ežero atšaką nuo Kriaunų pusės – pušynas ant piliakalnio, jo papėdėje aikštelė, kurioje Pranas statydavo savo didžiulę su prieangiu palapinę. Už kokių penkių šešių metrų kūrėdavom laužą. Netoliese gyveno ūkininkas, ir daugiau nieko nebuvo matyti. Tyluma, vakare žvaigždės, mėnulis. Pranas keldavosi anksti ir plaukdavo žvejoti, po pietų išplaukdavome visi keturi. Man daugiausia tekdavo irkluoti. Nuotaika gera, su dukrelėmis Dalyte ir Daivute traukdavom liaudies dainas, net ežeras skambėdavo. Pranas pagaudavo daug lydekų: patys valgydavom ir kitiems išdalydavom. Po keleto metų, atvažiavę su palapine, mes vos išsireikalavom ją pasistatyti kitoje vietoje, nes piliakalnio papėdėje jau tauškėjo „kūjai ir pjautuvai“, dygo pamatai.

Pasirodė, kad šią gražią vietą „okupavo“ vilniečiai – „Neries“ gamykla kartu su Rokiškio valdžia. Dar kitais metais šios gamyklos generalinio direktoriaus dėka apsigyvenome viename iš namelių. Jame buvo du kambariai, virtuvė su dujų balionu, šaldytuvas, indai, žodžiu, viskas, kas reikalinga buičiai. Geriau būti negali! Ir tais laikais būta gerų žmonių. Kaip dabar „indėnus“ išvarysi? Ir mes svečių teisėmis ten atostogavom ilgus metus. Prie Sartų užaugo dukros, sulaukėm anūkėlio Jeronimo, kuris ten taip pat augo, išmoko plaukti, o vėliau šokinėti nuo trampoline. Bet atėjo laikas, kai nebesinorėjo važiuoti prie ežero. Matyt, Pranas pradėjo blogai jaustis, bet man nieko nesakė. Dar porą kartų nuvykom į Palangą, ir baigėsi jo kelionės. Negalėdamas vaikščioti, sėdėdavo namuose, aranžuodavo, tvarkydavo tūkstančius nuotraukų. Pasikartojančias išmetė, kitas aš stengiausi sudėti į albumus atminčiai vaikams, anūkams.

2002 metais po pasitarimo mūsų namuose „Sutartinės“ nariai vienbalsiai išsirinko naują vadovą Prano mokinį Egidijų Ališauską. Prano nuotaika ir sveikata pamažu blogėjo: nuo 2004 metų jis pradėjo sunkiai vaikščioti. Artėjo Prano 75-metis. Ta proga 2006 metų lapkritį vyko jubiliejiniai „Sutartinės“ koncertai Šv. Jonų bažnyčioje, LMA salėje, tačiau jis negalėjo, o ir nenorėjo dalyvauti, nors vadovas Egidijus Ališauskas prašė: „Mes jums padėsime, maestro, nuvešime!“ Tačiau Pranas buvo neperkalbamas. Aš jį sugebėdavau tik su taksi nuvežti į polikliniką ar ligoninę. Su lazda šiaip taip paeidavo. Jis sakydavo: kam aš toks reikalingas, tegul mane prisimena tokį, koks buvau: pilnas jėgų, lakstantis, organizuojantis, pasigailėjimo man nereikia. Taigi „Sutartinės“ 50-mečio jubiliejus vyko Pranui nedalyvaujant. Reikia padėkoti ansamblio nariams, vadovui Egidijui, solistams I. Milkevičiūtei, V. Noreikai, aktoriumi T. Vaisietai ir visai Lietuvos publikai, kuri šį jubiliejinį vakarą susirinko pagerbti ne tik „Sutartinės“, bet ir Prano 75 metų sukakties. O per visus penkiasdešimt metų „Sutartinę“ pagerbė daugybė lietuvių (tai buvo ištisos kartos) ir užsienio valstybių žmonių, kurie labai vertino mūsų liaudies instrumentus ir kamerinį muzikavimą jais.

Praną ketverius penkerius metus lankė giminės, „Sutartinės“ muzikantai, mokiniai, daugiausia paskutiniųjų laidų absolventai E. Ališauskas, Ramūnas Strolis, Konradas Jamontas, rečiau užsienyje gyvenę Gražvydas Siriūnas, Renatas Jaraminas, bet ir Pranas Vaičius, Rimas Kurapka, kiti. Mačiau, kaip jam buvo malonu, kai jį aplankydavo. Jis tapdavo tarytum kitas žmogus. Stengiausi sudaryti sąlygas, kad jis namuose nesijaustų vienišas, todėl per įvairias šventes, gimimo dienas ir kitokius paminėjimus kviesdavau drauges, gimines, studentus. Pranas buvo dvasiškai labai tvirtas ir niekada neparodydavo, kad jam

Apaštališkasis Popiežiaus Jono Pauliaus II sveikinimas Reginai ir Pranui Tamošaičiams auksinio vestuvių jubiliejaus proga. 2004 m. vasario 22 d.

blogiau. Porą dienų prieš jo mirtį apsilankė Ramūnas. Vėliau jis man pasakojo: „Maestro akys buvo labai liūdnos...“ Kaip neprisiminti jo paskutiniųjų metų samprotavimų: „Mirti nebijau, juk visi miršta. O kiek iš tų milijonų ir milijardų išlieka žmonių atminty? Vienas kitas. Ir tu pamatysi: kai aš numirsiu, tuoj pat visi užmirš, kad buvau, kad kažką gero padariau savo Lietuvai. Prisiminsi tik tu, mūsų vaikai, gal mokiniai.“

Šeimos kapas papuoštas tautodailininko Jono Bugailišio ažuolo skulptūra „Rūpintojėlis“.

2009

Prisimenant brolių

Aldona Vaitekūnienė

*Bibliotekininkė, buvusi Nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos
Komplektavimo skyriaus vedėja*

Mūsų šeima visa buvo labai muzikali – ir mama Ona, ir tėvas Kleopas. Pranas iš vaikystės troško groti tėvo akordeonu. Kiek prisimenu, brolis visą laiką būdavo šalia muzikuojančio tėvo, bet šis akordeono jam neduodavo, nes bijojo, kad šaižus, smarkus garsas nesugadintų vaiko klausos. Pranas nebeįsiverdavo, imdavo tampyti sunkų, didelį instrumentą ir spaudyti klavišus. Tada tėvas pagaliau pasodindavo vaiką ant sofos ir užkeldavo akordeoną. Tai iš po jo tik galvelė matydavosi. Tėvukas parodydavo, kaip groti, tik trupučiuką, ir jis jau traukdavo polką. Šitą ryškų vaizdą labai gerai atsimenu, nors buvau dar visai maža. Kai grodavo brolis, aš klausydavausi, o mama dainuodavo.

Pranas nuo mažens buvo labai savarankiškas, be galo tvirto charakterio. Buvau trejais metais jaunesnė už brolių (gimiau 1933 metais), bet mudu kartu eidavome į vaikų darželį. Jis mane globojo – nuvesdavo ir parvesdavo, buvo mano gynėjas, niekam neleidavo skriausti. Viską sužiūrėdavo, aprenždavo. Pasakui kartu eidavom į pradžios mokyklą, kuri buvo toli, kitame Jurbarko gale. Vaikai už kasyčių tampė... Kai užėjo karas, persikėlėm į Kidulius. Mokykloje jis buvo pirmas mokinių. Pranas buvo labai gabus vaikas. Neatsimenu – ir kai buvom jau paūgėję, – kad jis kada sėdėtų prie knygų ir ruoštų pamokas. Niekada. Mudu labai gerai sutardavom. Man brolis buvo artimesnis net už mamą ir tėvą. O buvo labai išdykęs, judrus, gyvas be galo. Pralakstydavo su vaikais visą dieną, nebuvo kada jam tų pamokų ruošti. Bet sakydavo: „Mokykloje aš pavyzdingas. Išklausau pamoką ir čia pat ją galiu pakartoti.“ Mokyklą baigė su vienu sąsiuvinium ir pagyrimu.

Pranas spėdavo visur, dalyvaudavo saviveikloje. Jis buvo mylimiausias muzikos mokytojo Benedikto Vasiliausko mokinių, pas jį eidavo mokytis į namus. Labai mylėjo gyvūnus: dažnai iš gatvės parnešdavo tai šuniuką, tai kačiuką. Nuvargę, sergantys tie gyvūnėliai, o jis vis tiek pareina su jais glėbyje. Nebūdavo kur jų dėti...

Pranas atstodavo tėvuką ir vyresnį brolių Stasį, kurie su cirkui išvažiuodavo visam sezonui, trims ar keturiems mėnesiams. Kai nebūdavo cirkui, grodavo vestuvėse, tada mes juos mažai matydavom. Be to, grodavo kultūros namuose per šokių vakarus, restorano orkestre. Ir Praną Jurbarko visi pažinojo, nes

Pranas Tamošaitis su seserimi Aldona

vėliau grodavo kartu su tėvu. Tėvas daug dirbo, vienas šeimą išlaikė, o mama nedirbo niekad. Tėvas buvo labai linksmas, gero būdo žmogus, su visais gražiai sutardavo. Nepaisant karo meto sunkumų, namuose visada būdavo linksma, skambėdavo muzika, dažnai vykdavo vaišės, o mes, vaikai, lakstydavom aplink. Nelaimės prasidėjo tik po karo. Negali būt visą laiką gerai...

Paskui jau buvo lengviau. Nusprendėme, kad Pranas turi mokytis, o aš – kaip bus. Manęs į mokslus tada nebuvo kaip išleisti.

Taigi brolis išvažiavo mokytis į Vilnių. Dirbdamas Jono Švedo ansamblyje, jis visą laiką turėjo galvoj, kad turi mumis rūpintis. Išėjau dirbt ir mokiausi vakarinėje mokykloje. Kai ją baigiau, kartą atvažiavo Pranas ir liepė važiuot kartu į Vilnių, sako, kaip nors išsiversime. Jam rūpėjo, kad baigčiau mokslus. Jis tiesiog neleido kitaip galvoti. Taigi išvykau su juo kartu. Jo bendrabutis buvo netoli universiteto bendrabučio, kuriame gyvenau. Universitete studijavau bibliotekininkystę. Pranas duodavo pinigų, tai pagamindavau abiem pietus. Ko studentui daugiau reik? Pavalgei sykį per dieną, ir gana. Taip ir vertėmės. Ištekėjau 1953 metais. Aš mokiausi Vilniuje, o vyras Albinas dirbo Jurbarkė. Mokydamasis trečiame kurse Pranas vedė. Tada prisakė ateiti pas jį ir Reginą pavalgyti

Mama Ona Tamošaitienė Jurbarkė

pietų. O paskui, sako, daryk ką nori. Kai Reginai gimė Dalytė, aš Vilniuj jau negyvenau. Taip brolis mane išmokino.

Mūsų šeimoje visi buvo labai prisirišę vienas prie kito, tad mamai buvo nesmagu likti vienai. O kai atvyko gyventi pas mus į Vilnių, gailėjosi, kad išvažiavo iš Jurbarko. Tik ji labai mylėjo Praną. Jiedu dažnai susėdavo kartu padainuoti. „Eina garsas prūsų žemėj, žirgus reik balnoti“, „Kai aš grėbiau lankoj šieną“, „Palangos miestely“ – traukdavo senas liaudies dainas... O brolis Stasys turėjo nuostabų balsą. Dar neturėjo nė dvidešimties, kai jį pažinojęs kunigas paprašė pagiedoti per mišias. Kai Stasys užgiedojo giesmę, visi atsisukę žiūrėjo. Jeigu jis būtų sveikas ir Dievulis nebūtų jo taip anksti pasiėmęs, nežinau, kas iš jo būtų išėjęs. Jis Dievo buvo apdovanotas įvairiais talentais: ne tik dainavo, bet ir piešė, rašė eilėraščius,

kuriuos pats apipavidalindavo. Vargonininkavo bažnyčioj. Džiovą gavo keliskart peršalęs. Su kunigu kalėdodavo, o tada mašinų nebuvo, tai važiuodavo su šlajomis. Po karo buvo atrasti vaistai – streptocidas. Kad kiek anksčiau, Stasys būtų išgyvenęs.

Su Pranu ryšiai niekada nenutrūko. Jis manim rūpinosi, kiek galėjo. Visą gyvenimą santykiai buvo labai gražūs. Įsiminė vienas įvykis. Važiavau į Leningradą, į praktiką. Buvau trečiame kurse. Tais metais, rodos, 1956-aisiais, žiema buvo ypač šalta. Speigas siekė iki -40°C . Kai kur nors važiuodavau, brolis visada palydėdavo. Ir šikart palydėjo iki stoties. O aš iš Jurbarko atvažiavau su rudeniniu paltuku, kurį vilkėjau trejus metus. Brolis žiūrėjo, žiūrėjo ir sako: „Tu sušalsi.“ Išvažiavau. Praeina gal savaitė, ir staiga gaunu iš jo piniginę perlaidą. Liepė nusipirkt kailinukus! Tais laikais kailinius nedaug kas turėjo, buvo pokaris. Nusipirkau. Tada man jau buvo ir šilta, ir gera.

Brolis atrodė ir kietas, ir užsispyręs, bet sieloj buvo nepaprastai geras žmogus. Neleisdavo, kad jam kas liptų ant sprando. Buvo su charakteriu, principingas. Daug kam nepatikdavo, kad sakydavo tiesą į akis. Buvo jautrus, išgyvendavo

nesėkmes. Jei kokie nesutarimai, žiūrėk, jau ateina pas mane, pas mamą. Jam reikėdavo pasisemti gerumo, kurį taip dosniai dalijo kitiems.

Pranas ne tik mamai Vilniuje gavo vieno kambario butą, bet padėjo įsikurti ir man. Kai mama pasiligojo, ji pakaitomis gyvendavo tai pas mane, tai pas Praną. Pas jį – iki mirties. Gimusi 1901 metais, ji užgeso 1979-aisiais. Ne tik mamai, bet ir visiems artimiesiems stengdavosi išrūpinti geresnę vietą ligoninėje, susitardavo su daktarais, kad prižiūrėtų. Kai mano dukros gimdė, – Vilija tris kartus, Jūratė – vieną, rūpinosi jomis kaip savomis. Kadangi dirbo „Rūtos“ ansamblyje, tarp medikų buvo autoritetas. Padėdavo ir svetimiems, niekada neatsakydavo žmogui bėdoje. Brolis svarbiausiais gyvenimo atvejais suteikdavo neįkainojamą pagalbą. Jaučiausi saugi žinodama, kad jis yra. Toks jis išliko iki pat mirties. Tokį – angelą sargą – jį prisiminsime visi, kam Dievas davė laimės jį pažinti.

Vilnius, 2010 m. rugpjūtis

Prisiminimai apie Tėtuką

Dalia Tamošaitytė

*Sr. Marija Teresė Jėzaus Aukščiausiojo Kunigo OCD,
Basųjų karmeličių vienuolynas Vitene, Vokietija*

Šie mano prisiminimai tebus padėka mano mylimam tėveliui Pranui Tamošaičiui. Savo tėvams esu dėkinga už laimingą vaikystę, jaunystę ir apskritai visą gyvenimą. Sakoma, kad mes nepasirenkame tėvų. Tuo labiau kyla dėkinumo jausmas Dievui už tokią brangią dovaną – gerus tėvus.

Su didele meile mano tėvas užfiksavo nuotraukose įvairius mano vaikystės momentus. Mano tėveliui labai sekėsi reikiamu momentu išlošti loterijoje reikalingus šeimai daiktus: fotoaparatai, vaikišką vežimėlį ir pan. Ir taip visą gyvenimą jis buvo Dievo apvaizdos vedamas, nes pasitikėjo Dievu. Viename iš laiškų tėtukas man rašė: „Kiek Dievas tau davė, tiek tu ir gyvensi, – lygiai kaip ir kiekvienam iš mūsų. Aš tuo tikiu ir pergyvenimų neturiu, nes pasikliauju Viešpačiu.“¹

¹ Laiškas į Italiją, 1998 m. spalio 30 d.

Žiūriu į tas vaikystės nuotraukas ir džiaugiuosi tėvišku dėmesiu. Visur išvaikščiota su mama ir tėtuku: Vilniaus gatvėmis, Žvėryno tiltu mėgau eiti aukštu bordiūru, kuris skambėjo nuo mano vaikiškų žingsnių, įsikibusi į mamos ranką. Mieli vaizdeliai žaidimų kieme su kaimynų vaikais arba su močiute, tėvelio mama, arba atostogų Panevėžyje, mamos gimtinėje. Ten kartą buvo toks dramatiškas man, dar vaikui, momentas. Mažas senelio šuniukas, kurį aš ir tėtukas pasiėmėme kartu eiti prie Nevėžio upės, ištrūko ir nuskuodė tolyn. Tėtukas greit nubėgo, pagavo jį, o parsinešęs man parodė ir liko patenkintas, kad nusiraminau. Dažnai tėtukas padovanodavo mums, savo dukroms, mažą šunelį, kurį po kiek laiko vis dėlto tekdavo palikti kaime. Tokiu būdu miesto sąlygomis nepraradome ryšio su gamta, augo meilė viskam, kas gyva ir gražu. Jautrus mūsų poreikiams, tėtukas mėgo nustebinti – netikėtai, neišspėjęs atnešdavo ką nors lauktuvių. Kartą iš užančio jis ištraukė mažą gyvą šuniuką. Kiek buvo džiaugsmo mums, man ir seseriai!

Vasarojant prie Sartų ežero gamta kerėjo grožiu, ypač kai išplaukdavau valtimi su tėveliu žvejoti ir turėjau būti „irkluotoja“, atidžiai vykdyti patyrusio žvejo nurodymus, kaip vairuoti valtėlę. Tylūs vakarai prie laužo, šviežios, ką tik pagautos lydekos skonis, liaudies dainų dainavimas keliais balsais...

Gyvenimas sostinėje irgi buvo turtingas ne tik mokslo žinių, muzikinio lavinimosi ir kasdieninio mokymosi, grojimo. Dažnai su tėtuku eidavome į vaikiškus spektaklius (pavyzdžiui, prisimenu „Svogūnėlių pagrobimą“). Kai mama buvo išvažiavusi į stažuotę, tėtukas labai rimtai ir atsakingai vykdė jos vaidmenį. Atsimenu, nustačiau žadintuvą, kad tik nepramiegočiau mokyklos (buvau antros klasės mokinė). Atsikeliu šeštą valandą ryto, o tėtukas jau budi virtuvėje! Jis padėjo man susidoroti su „rūpesčiais“. Labai retai, tik kai labai reikėjo, mane pakoreguodavo arba tėviškai nubausdavo – už tai esu labai dėkinga. Beržinė košė, nors tik kartą paragauta, padėjo suprasti, kur aš klydau, ir apgenėjo charakterio kampus. Lygiai kaip ir epizodas, kurį mama visada įdomiai pasakoja. Kai tėveliai buvo išvažiavę koncertuoti, pasilikau viena namie ir žaidžiau su lėlėmis. Na, reikėjo aprenkti lėlę, nes buvo šalta! Pasakyta – padaryta. Susiradau kailinę mamos kepurę, kuri buvo truputį įplyšusi ir todėl, mano nuomone, visai netinkama nešioti. Taigi – prie darbo! Pasiuvau puikius kailinukus lėlei. Kai grįžo mama, neteko žado. Dar dabar esu dėkinga už beržinę košę: nepasiklausęs – neimk! O tėtuko reakcija buvo kaip tikro menininko. Kad nepagadintų auklėjamojo momento, užsidarė kitam kambariui, nes jį apėmė nesuvaldomas juoko priepuolis! Na, aš irgi būčiau juokusis, jei ne ta bausmė.

Su tėtuku 1958 m. vasarą

Gausūs prisimenamos vaikystės epizodai visada susiję su tėvo atida, žmogiškomis vertybėmis, kurias jo, jautraus muzikanto, širdis nejučia skiepijo savo dukroms: gamtos meile, pagarba ir gerumu žmonėms, teisingumu. Jis rūpinosi, kad būčiau gerai išmokslinta ir pasiruošusi darbui, pastabomis taisydavo mano skambinimą fortepijonu.

Tėtukas kartu su mumis, savo dukromis, širdimi išgyveno visus mūsų augimo ir brendimo laikotarpius ir jų „ligas“. Jis man pasakojo, kad maža neištarčiau žodžio „sninga“, bet sakydavau „sminga“. Kai mes su seserimi žavėjomės indėnais ir žaidėme juos, skaitėme romanus apie jų žygius, tai jis vadino mane Matotaupa.

Mano tėvelis, norėdamas man dėl ko nors paprieikštauti, sakydavo: „Kaip tu gali taip sakyti?“ Arba: „Kaip tu gali taip daryti?“ Ir tai mane sugėdindavo labiau negu ilgi pamokslai. Taip pat jis buvo atidus mano draugams. Kartą jis pastebėjo, kad viena draugė mane neigiamai veikia, ir tai man pasakė. Taigi paklausiau ir nutraukiau ryšį su šia drauge, nes man buvo labai svarbi tėvo nuomonė.

Kai gavau vairuotojo teises, tėtukas mane pamokė, kaip reikia pamatuoti variklinę alyvą, kaip pakeisti padangas ir taip toliau, – kaip rimtą profesionalą vairuotoją! Dar ir dabar prisimenu tai su šypsena.

Labai humoristiškai tėtukas aprašė laiške mažo anūko išdaigas: „Taigi Jeronimas. Tai tikrai judrus ir „patiešnas“ vaikas. Labai gabus, viską padaro greitai... Dabar labai „užsiėmęs“ konstrukcijomis, visokiais remonta, viską taiso ir „remontuoja“. Štai vakar: prieš radijo įrašą priguliau ant sofos pailsėti. Prieina Jeronimas, o jo rankoje – žadintuvas (budilnikas-laikrodis), kurį atvežė Reginos teta iš Amerikos. Na, jis dabar neina, šlubuoja, tiktai čirškia. Jeronimas: „Seneli, kaip čia ji pataisyti, kad čirkštų.“ Aš, toks mieguistas, sakau: „Nesuk tu man galvos – pasiimk didelį plaktuką, trinktelk porą kartų, ir pradės eiti.“ Ir vėl užsnūdau. Staiga pabundu nuo stiprių dūžių. Žiūriu, Jeronimas pasidėjęs laikrodį ant kėdės, rankoje plaktukas, ir dirba, t. y. taiso. Mane suėmė toks juokas, nors mirk! Jeronimas: „Aš, rodos, gerokai trinktelėjau, o laikrodis vis tiek nečirškia, bet, va, išbyrėjo daug ratukų ir visokių spyruoklių.“ Na, aš ir sakau: „Nenusi-mink, kam tau tas čirškimas, juk tu dabar turi daug detalių – pasidarysi kitą.“ Jis mielai sutiko ir dabar renka naują laikrodį. Tik bijau, kad kai jam pritrūks detalių, pradės su plaktuku tvarkyti ir gerus laikrodžius.“²

Aš visada žinojau (nes daug kartų tėvas tai kartojo): jeigu ištiktų kokia nelaimė, tai esu visada laukiama tėvų namuose. Šis nuolatinis rūpestis ir domėjimasis manimi dar ir dabar mane jaudina.

Kad tėvo rūpestis lydėjo mane visą laiką – tai neginčijama tiesa. Jo rūpestingumas net sukėlė nuostabą vienuolynų bendruomenėse, kuriose man teko būti – Lietuvoje, Italijoje ir Vokietijoje. Juk nėra savaime suprantama, kad šiais laikais tėvai rūpintųsi jau suaugusiais vaikais!

Tėtukas visada domėjosi ir rūpinosi mano studijomis, darbu, rėmė patarimais ir teikė materialinę pagalbą, kai reikėjo. Jo jautri tėviška širdis pasiilgdavo savo dukros, kai būdavo išvažiavusi į užsienį. Kaip brangią relikviją saugoji tris tėtuko man rašytus laiškus į Italiją. Jis rašo: „Mylima Dalyte, pirmiausia sveikinu Tave su Šv. Kalėdom ir gimimo diena. Gaila, kad tavęs nėra čia arti manęs, tai galėčiau stipriai apkabinti, pabučiuoti ir daug daug Tau laimės palinkėti. Bet aš tą darau mintyse ir linkiu Tau viso, ko tik tu trokšti. Svarbiausia – linkiu daug geros sveikatos ir ištvermės. Labai jau Tavęs visi pasiilgome, t. p. Jeronimas, kuris vis klausia: „Kada atvažiuos Dalytė iš Popiežiaus?“³

² Laiškas, 1998 m. spalio 30 d.

³ Laiškas, 1995 m. gruodžio 4 d.

Tėvas ir mama atvažiavo į Italiją, į vienuolyną, pažiūrėti, kur aš esu ir kaip man sekasi. Į Vokietiją jau nebegalėjo atvažiuoti, nes sirgo. Visada, beje, paklausdavo ir bendruomenės, kur buvau, ar esu gera. Iš to matyti, kad jis vertino žmogaus sąžiningumą, darbštumą, atsakingumą.

Pats jis daug dirbo, ir kiek teko klausytis tėvelio paskaitų studentams, repeticijų su „Sutartine“, „Rūtos“ ansambliu bei kitais kolektyvais ar koncertų, visur išryškėjo jo nepaprastai muzikalaus, subtilaus menininko, atlikėjo, vadovo ir dirigento geras skonis ir profesionalumas. Ypač žavėjaisi gražiu šiltu birbynės tonu, kurį jis meistriškai išgaudavo.

Jo, mano tėvo, kaip kompozitoriaus ir lietuvių liaudies instrumentų kamerinio ansamblio „Sutartinė“ įkūrėjo ir vadovo, veikla sėmėsi įkvėpimo iš giliausių lietuvių tautos šaknų. Jis man rašė: „Jaučiu, kad darau didelį darbą Lietuvos tautai – negalime leisti, kad lietuvių liaudies menas išnyktų, nes tokia tendencija yra.“⁴ Mano tėvelis labai mylėjo tėvynę. Išvažinėjęs su koncertais beveik visą pasaulį sakė: „Nėra gražesnės šalies už Lietuvą!“

Dėl kilnių žmogiškų, taip pat profesionalaus muziko, kompozitoriaus, ansamblio steigėjo ir vadovo savybių jis visiems mano draugams, draugėms ir pažįstamiems darė ypač šilto, mielo ir paprasto žmogaus įspūdį.

Nuotaikinga, net su humoru, artistiška tėtuko laikysena, kai jis dirigavo, buvo tikrai malonus reginys! Visada šypsaisi, kada prisimenu tėtuko pasakojimą apie vieną koncertą Gruzijoje, kai jis, apsirengęs tautiniu gruzinų kostiumu, su birbyne rankose išėjo į sceną – tai visi pradėjo labai ploti vien tik jį pamatę, jam net nepradėjus groti.

Mane iki ašarų sujaudino tėtuko žodis, pasakytas Spelio mieste Italijoje po koncerto mano iškilingų vienuolės įžadų proga: „Aš palieku čia savo širdį...“ (t. y. dukrą). Ši šventė buvo tuo nuostabi, kad mano tėvelis ir mama

Su tėvais, atvykusiais aplankyti į vienuolyną. Spelis, 1994 m. lapkritis

⁴ Laiškas, 1998 m. spalio 30 d.

Spelio vienuolyne su vienuolyno bendruomene, „Sutartine“ ir svečiais. 1997 m.

atvažiuo į Spelį su „Sutartine“ ir kartu paėmė mano drauges ir draugus iš mokyklos, darbo, „Carito“ ir vienuolyno. Šie man brangūs žmonės kartu su mano seserimi Daiva ir kai kuriais giminėmis gerųjų mamos ir tėtuko dėka bei jam suorganizavus atšventė su manimi Ižadų šventę. Tuo jie padidino mano džiaugsmą – jų asmenyje buvo visa Lietuva! Už tai esu amžinai dėkinga!

Mano dvasinio pašaukimo kelyje tėvas taip pat troško man laimės. Tai yra ypatinga ir reta Dievo dovana, kai tėvai, nors ir krauju srūvančia širdimi, netrukdo dukrai stoti į vienuolyną ir dar visą kelią visapusiškai remia. Kai perėjau iš vienos vienuolijos į kitą, tėvų nuomonė buvo tokia: „Jeigu tau ten gerai, tai ir mes esame patenkinti.“ Tikrai didžiadvasiška! Kiek tėvų priešinasi dvasiniam vaikų pašaukimui, trukdo ar net visai jį sugriauna, elgdamiesi prieš Dievo valią... Liks mano pašaukimo subtiliu ir paslaptingu „šaukliu“ tas tėtuko išsireiškimas, kai aš, dar studentė, kažkurį teologinį klausimą jam argumentuotai dėščiau, matyt, „pamokslininko tonu“, kad tėvas pažvelgė į mane lyg nustebęs ir pasakė: „Man atrodo, kad tu esi kunigas!“ Nuostabu! Tokią gilią intuiciją gali turėti tik labai jautri, mylinti ir tikinti tėvo širdis.

Tėvelio laidotuvėse buvo galima pastebėti ant sudėtų rankų apvyniotą paprastą medinį rožinį. Pelnytai! Vieną kartą tėtukas man papasakojo tikrą atsitikimą iš Antrojo pasaulinio karo metų. Kai fašistai šaudė grupę žmonių, staiga juos įskundęs išdavikas ir egzekucijos vykdytojai pamatė, kad vienas žmogus laiko rankose šv. rožinį ir meldžiasi, o aplink viena po kitos krinta nušautos aukos. Tada į tą žmogų paleido seriją šūvių, jis susmuko ant kelių, bet toliau kalbėjo šv. rožinį. Tai pamatę budeliai paklaikę šaudė į žmogų be paliovos. Jis turėjo kristi vietoje, tiesiog „nupjautas“ kulką krušos, bet ne: klūpomis, keliais ėjo per jau nušautų žmonių lavonus ir kalbėjo šv. rožinį! Tik po kurio laiko žmogus susmuko ir mirė. Šį reginį stebėję budeliai buvo sukrėsti, o išdavikas pamišo.

Tėvelis su pasididžiavimu man rodė didžiulį rožinį, kurį jam po koncerto padovanojo vienas vyskupas.

Mano tėvas buvo gilaus, sakyčiau net mistinio tikėjimo vedamas: jis mėgo dažnai dalyvauti šv. Mišiose, buvo jautrus dvasiniams dalykams, labai vertino kiekvieną religinę dovaną. Nepaisydamas aplinkinių nuomonės, visą laiką nešiojo ant kaklo jam dovanotą švč. Dievo Motinos Marijos medalikėlį.

Jis buvo nepaprastai dėkingas už tai, kad į namus buvo pakviestas kunigas, ir jis gavo Sakramentus, kurių troško – tai buvo keli mėnesiai prieš mirtį.

Tėviškas palaiminimas, kurį jis man suteikė prieš man išvažiuojant atgal į Vokietiją, buvo viso iš mano tėvelio gyvenime patirto gerumo apvainikavimas. Esu šio palaiminimo nuolat lydima ir saugoma.

Mano ausyse skambės paskutinis pokalbis telefonu, kai tėtukas su jam būdingu švelniu humoru rūpestingai paklausė: „Dabar pavasaris, ar nešalta? Gal tau kokius veltinius su kaliošais atsiųsti?“

Tai tik kai kurie mano mylimo tėtuko gyvenimo epizodai, kurie paliko neišdildomą įspūdį ir suformavo mano asmenybę atsakingam ir darbingam gyvenimui. Visada su dideliu dėkingumu prisimenu Tėvelį... mūsų dvasinis ryšys tęsiasi maldoje. *Deo gratias.*

2011 m. balandžio 3 d.

Tėvo portretas

Daiva Tamošaitytė

Kresno sudėjimo, stiprus, skvarbių žalių akių, vešlių tamsiai rudų kiek besigarbanojančių plaukų, didokos nosies ir baltadantės šypsenos – tokį prisime nu savo tėvą. Ausyse skamba jo dainingas balsas ir juokas, akyse matau laisvą, artistiškos prigimties asmenybę. Tėvas – visada vadindavau jį Tėtuku – buvo labai šiltas, kupinas energijos, jautrus, plačios širdies žmogus. Tėvo globą jčiau visur – pradedant paprasta buitimi ir baigiant mokslais. Ypač svarbus buvo jo intuityvus supratingumas, atlaidumas, nuolatinis neįkylrus rūpinimasis ir tikėjimas manimi.

Ne mažiau buvo svarbi ir aplinka, kurioje su seserimi⁵ augome. Nuo pat mažens abiem tėvais be galo didžiavomės. Žinojome, kad jie – ypatingi, įžymūs, dirba įdomų ir svarbų darbą. Vienas pirmųjų vaikystės prisiminimų – kaip tuometinėje Uborevičiaus gatvėje mažame jaukiame butuke sėdėdamas prie pianino dirbdavo tėvas, o aš visą laiką sukioldavausi šalia ir norėdavau žūtbūt muzikuoti su juo. Nekantraudavau paliesti klavišus, dainuoti, groti. Tada tėvas pradėjo mane mokyti dainuoti, pažinti klaviatūrą. Kai įkandin sesers ėmiau lankyti M. K. Čiurlionio meno mokyklą, pasijutau labai išdidi. Tačiau ankstyva vaikystė buvo nuspalvinta liūdesio, nes labai dažnai ištisas savaites tėvų nematydavome. Jie nuolat būdavo išvykę į gastroles arba paskendę nesibaigiančiuose darbuose, vakarus leisdavo repeticijose ir koncertuose. Įsiminė ilgos šalotos žiemos, praleistos su močiute⁶. Ji beveik be pertraukos niūniuodavo liaudies dainas. Kartais, labai retai (prieš Kalėdas), iš Panevėžio su kiškio pyragais atvykdavo kiti seneliai⁷. Tačiau džiaugsmo, šurmulio daug būdavo tik per šventes ir atostogas.

Vėliau, kai jau gyvenome dar nebaigtuose statyti Lazdynuose, Erfurto gatvėje, tėvų nebuvimą kompensuodavo kelionių nuotraukos. Pamenu, valandų valandas žiūrėdavau į tėvus, stovinčius kuriame nors užsienio mieste: Briuselyje „prie bumbulų“, Graikijoje prie Akropolio, Sankt Peterburge (tuometiniame Leningrade) prie paminklo carui. Arba apsilikę apsaugines liemenes slepiasi po Niagaros kriokliu Kanadoje. Retkarčiais atidarydavau sekcijos dureles

⁵ Dalia Tamošaitytė.

⁶ Ona Tamošaitienė.

⁷ Antanina ir Stasys Paskačimai.

ir peržiūrindavau pasipildantį fotografijų lobį. Motina man buvo nepasiekiamas grožio, elegancijos, kažkokio europinio aristokratizmo etalonas. Iki šiol atsimenu visus jos pasisiūtus kostiumėlius, šventinę atlasinę suknią ir prie jų priderintus aksesuarus, šukuosenas, karališką laikyseną. O tėvas – jis nešiodavo ilgą paltą, madingą šaliką, elegantišką skrybėlę ir ant mažojo pirštelio mūvėdavo stambų auksinį žiedą su akimi ir mažyčiu deimantu⁸. Jis turėjo nuostabų skonį ir stiliaus pojūtį: jei ką parveždavo iš užsienių, tai drabužis gulėdavo kaip nulietas. Lauktuvės būdavo tokios, kokių mūsų šalyje nė su žiburiu nebūtum radęs: ypač įsiminė suomiški dirbtinio kailio leopardo rašto kailinukai, į kuriuos žiūrėjo visa mokykla.

Tėtukas man parveždavo lėlių. Turėjau vokišką lėlę, kurią visą „sužaidžiau“. O sykį, važiuodamas į Italiją, jis paklausė, ką norėčiau gauti dovanų. Atsakiau: „Pačią didžiausią lėlę!“ Ir parvežė jis didelę dėžę, o joje gulėjo nenusakomai graži bedvasė mėlynakė, su „tikrais“ auksiniais plaukais ir puošnia princesės suknia.

Ir buvo ji už mane didesnio ūgio! Gavau ir nuostabų austrišką tikrą lėlių arbatos servizą.

Dabar suprantu, kaip labai mus tėvas mylėjo, kiek turėjo kainuoti tokios brangios dovanos nepriteklių ir skurdo laikais sovietijoje! Juk jos buvo pirktos už varganus dienpinigius, nes honorarus nusavindavo „Goskoncertas“... Man gimus, tėvas netrukus pardavė fotoaparata, todėl iš vaikystės nuotraukų beveik neturiu. Matyt, sunkmetis prispyrė. O vėliau, vėl pagerėjus ūkinei būklei, įsigijo filmavimo aparatą ir filmų rodymo įrangą. Įamžindavo gastrolių akimirkas. Tiesa, filmuodavo labai nekantriai – vaizdai šokinėja, veja vienas kitą...

Tėvai tvirtai laikėsi tradicijos: po kiekvienų gastrolių, kad ir kada būtų grįžę, kad ir kaip pavargę, jie mus susodindavo prie stalo ir linksmai, su visomis smulkmenomis papasakodavo kelionės įspūdžius. Ir lauktuvių neversdavo laukti iki ryto. Tai būdavo kantrybės ir rūpestingumo pamokos. Tėvas buvo išsiugdęs griežtą atsakomybės jausmą ir to paties reikalaudavo iš kitų. Iš-eiti į sceną jam buvo šventas reikalas. Viskas turėjo būti tobula.

⁸ Padovanojo mamos teta Kazimiera Sakalas susitikimo Kanadoje metu 1974 metais.

Pranas Tamošaitis filmuoja... 1970 m.

Iki išvykimo į oro uostą ar geležinkelio stotį ansambliciai privalėjo atvykti gerokai anksčiau. Drausmė, visiškas atsidavimas menui, atkaklus darbas, sąžiningumas buvo jo darbo principai.

Tėvo charakteryje griežtumas, principingumas derėjo su jaunatviška energija, lakia vaizduote ir išradingumu. Jis viskuo domėjosi, visur stengdavosi būti geriausias ir pirmas. Bendravo su lenktynininkais, taksi parko automobilininkais ir vienas pirmųjų įsigijo automobilį. Pamenu, kaip gyrėsi: „Vilniuje tik trys „Volgos“ važinėjas: trys ministrų ir viena – mano.“ Ta „Volga“ buvo žydra ir su sidabrinium briedžiu ant variklio dangčio. Joje užmigdavau, o grįžęs namo tėvas nešdavo mane miegančią ant pečių. Ir mus

auklėjo pažangia dvasia, neleido apsnūsti, norėjo matyti pirmas. Abi leido į vairuotojų kursus ir negailėjo automobilio. Tais laikais moteris prie vairo buvo retenybė. Dar būdama tik antro kurso studentė automobiliu atvažiuodavau į konservatoriją. Tėvo pasigyrimai, veikiau pasidžiaugimai, būdavo labai nuoširdūs ir linksmi. Jis mokėdavo pakelti ūpą.

Vesdavosi į konservatorijoje rengiamą naujametinę eglutę. Konservatorija man nuo mažens buvo antri namai, kuriuose paskui mokiausi ir dirbau septyniolika metų. Nuo trečio kurso pradėjau dirbti koncertmeisterė prof. Juozo Domarko dirigavimo klasėje, vėliau – dar ir mamos bei tėvo klasėse Liaudies instrumentų katedroje. Jų darbo virtuvę mačiau iš arti. *Alma mater* jų dėka man buvo dvasiškai dosni ir saugi savęs kūrimo vieta. Sesuo, Valstybinėje konservatorijoje pas Haliną Radvilaitę baigusi fortepijono klasę, o Leningrade – stacionarią kamerinio ansamblio aspirantūrą Tamaros Fidler klasėje, dešimtį metų dirbo fortepijono specialybės dėstytoja Klaipėdos fakultetuose.

Tėvas mane paėmė į koncertinę kelionę į Vokietijos Demokratinę Respubliką kaip šokėjų akompanuotoją, kai jau buvau baigusi mokslą konservatorijoje, dėsciau bendrojo fortepijono specialybę (1986-aisiais). Šokėjų grupei vadovavo Tamara Kalibataitė. Berlyne per priėmimą akompanavau solistams

W. A. Mozarto arijas. Mano sesuo kurį laiką dainavo ansamblyje „Rūta“. Jau nepriklausomybės metais už savo pinigus kaip spaudos atstovė važiauvau į Švediją, rašiau recenziją apie gastroles. Tos dvejose gastroles man buvo geros profesionalizmo pamokos. Tiesa, vėliau teko akompanuoti „Sutartinės“ solistams per Seimo rinkimus Lukiškių kalėjime ir kitur. Iš arti mačiau tėvo darbo kalvę ir labiausiai žavėjaisi nepaprastai aukštu profesionalumo lygiu: ansambliciai scenoje elgėsi laisvai, iš lapo (kaip sakydavo – „iš kepurės“) galėdavo transponuoti dainų akompanimentą, net be repeticijų, jei prirėkdavo, profesionaliai akompanuoti solistams. Muzikantai buvo taip išmiksinti ir išugdyti, kad jokių neaiškumų nebūdavo matyti nė ženklo.

Tėvai manęs su seserimi niekur nesistengė reklamuoti ar per aukštas pažintis formuoti būsimą mūsų karjerą, nereikalaudavo kuo daugiau groti. Mes pačios viską atlikdavome. Ir vėliau, kai pasirinkome kitokį gyvenimo kelią, tik kartą iš mamos išgirdau: „O mes tikėjomės, kad iš jūsų išeis geros pianistės...“ Geros ir buvome: įrašinėjome radijuje, koncertavome. Buvome net pradėjusios groti fortepijoninį duetą: rengėme W. A. Mozarto Sonatą dviem fortepijonams D-dur, W. Lutosławski, B. Britteną, D. Milhaud „Skaramušą“. Tačiau vien groti ar dėstyti buvo mažai: seserį patraukė užsienio kalbos, religijotyra, mane – literatūra ir Rytų filosofija.

Su sesers apsisprendimu susijęs labai įdomus gyvenimo momentas, atskleidžiantis tėvo požiūrį į tikėjimą. 1997 metų liepą Spelio miesto augustiniečių moterų vienuolyne, Umbrijoje, vyko sesers šventimai į vienuoles. Ta proga tėvas suorganizavo pilną autobusą svečių: ne tik giminaičius, bičiulius, bet ir visą „Sutartinę“ su šokėjais vežė. Sesers šventimai praėjo su muzika, susitikimais, iškilminga vakariene, per kurią patarnavo savanoriai miesto tikintieji, laikančys tai didele garbe. „Sutartinė“ koncertavo Spelio ir kitų miestų bažnyčiose. Šv. Augustino ordino Generolas specialiu raštu tėvus priėmė į Šv. Augustino ordiną – jie tapo visų dvasinių ordino turtų dalyviais. Pakeliui aplankėme Vatikaną: mūsų grupę išgirdo specialų popiežiaus Jono Pauliaus II pasveikinimą

Su svečiais iš Indijos (iš kairės): Kazimieras Seibutis, Jeronimas Seibutis, Pranas Tamošaitis, Sri Gopalas Bhattacharjee. 1991 m.

lietuvių kalba. Tėvas buvo giliai tikintis žmogus, tik to neafišavo. Gyvenimo džiaugsmo kupinas, jis vengė laidotuvių, neužtrukdavo kapinėse. Tačiau gyvenimo trapumą suvokė aštriai. Nesistengė dar gyvas statyti sau paminklų, rinkti ir klasifikuoti nuopelnų. Mamai jis sykį išsitarė: „Kam tos vienadienės garbės reikia? Kas mane prisimins? Žmogaus atmintis – trumpa. Tik Napoleonas to vertas...“

Giliai širdy slepiamas Dievas buvo sąžiningumo ir jautraus kito asmens pajautimo versmė. Prieš įeidamas į kambarį, visada pasibelsdavo. Mokė, kad negražu skaityti svetimus laiškus ar dienoraščius, reikalavo gerbti kito žmogaus privatumą, netriukšmauti, laikytis duoto žodžio, neliesti svetimo (kad ir šeimos nario) daikto, o pasiskolinus gražinti į vietą. Jo tvarkingumą ir principingumą net smulkmenose, taip pat taktiškumą ir galantiškumą įvertinau daug vėliau, susidūrusi su atvejais, kai išsilavinimas ir aukšta visuomeninė padėtis nepajėgė nusišlėpti asmenybės menkumo ar šiaudų, kyšančių iš batų, nesuteikė inteligentiškumo. Tėvas pasižymėjo įgimta inteligencija, turtingu vidiniu pasauliu, į kurį ne kiekvieną įsileisdavo.

Tėvas buvo sudėtinga, gili asmenybė. Jo charakteris buvo daugiabriūnis: jame gyvastingumas, nuoširdumas ir spontaniškumas derėjo su švelnumu, svajingumu ir išminties kupina ramybe. Lyrinei gaidai suskambus, pasakodavo vaikystės ir jaunystės nuotykius, svarbiausius gyvenimo atsitikimus. Turėjo polinkį į meditaciją, kurį atskleidavo... žvejodamas. Dabar manau, kad žvejyba jam nebuvo tuščias azartas, nors protėvių kraujas, matyt, atsiliepė. Labiausiai jis mėgdavo gaudyti lydekas su velke. Pasidarė tokį spinningą, paskui kitą, iš senio Pickarsko gavo rankų darbo blizgių, ant kurių žuvis kibdavo „kaip pasiutusios“. Prieš mesdamas valą, blizgę paspjaudydavo ir linksmai paburdavo: „Kibkite žuvelės, didelės ir mažos.“ Ir jos kibdavo. Ant kampų kibdavo „pasiutėlės“. Tačiau galabuti jas tėvui būdavo labai sunku, mieliau palikdavo nusilpti ar nugaišti. Teisindavosi, girdi, kam tos lydekos plėšrūnės mažas žuvelės ryja, be to, jos šaltakraujės... Medžiotojus laikė kraugeriais, žudančiais nekaltus gyvūnus. Kitaip sakant, buvo tokio charakterio, kad ir musės nenu-skriaustų. Tėvas garsėjo kaip neprilygstamas žvejys, šio meno išmokė ne vieną vyrą, tarp jų – Kauno kamerinio teatro meno vadovo Stanislovo Rubinovo sūnų Aleksandrą. Konservatorijoje tapo žvejų būrelio pirmininku, turėjo pažymėjimą, gaudė brakonierius – perpjaudavo nelegaliai pastatytus tinklus. Jis žvejodavo ir upėse (eidamas pakrantėmis), ir ežeruose, Želvoj ar Dubingiuose (gal ir neliko Lietuvoje upelio ar balos, kurių jis neaplanė), bet Sartai tapo ypatinga vasarojimo vieta.

Sartai

Mūsų šeima prie vienos ežero atšakos tarp Bradesių ir Kriaunų, ant buvusio piliakalnio, rugpjūčio mėnesį atostogaudavo ištisus keturiasdešimt metų: iš pradžių gyvendavome vieni vieni kaip robinzonai palapinėje, vėliau persikėlėme į Rokiškio mašinų gamyklos poilsinę, po gero dešimtmečio iškilusią kaip tik toje vietoje. Pamenu, vakarais kurdavome laužą, kuriame kepdavome bulves, stebėdavome į žvaigždes kylančius žiežirbų spiečius, o mama ant primuso virdavo vakarienę. Tėvas, išmokęs iš savo mamytės, ir mamą išmokė jurbarkietiskai farširuoti stambią žuvį. Aplinkui buvo tik pušimis apaugusios kalvos ir paslaptingas tamsus ežeras, Vytauto ir Pranutės Vertibavičių vienkio nė nesimatė. Paplaukus pakrante, už salos ežero viduryje buvo Klaudijaus Driskiaus tėvų sodyba. Dalgio ar gyvulio nemačiusioje pievoje žydėjo gėlės, pušyne violetiniais varpais tilindžiavo šilagėlės. Į ežerą nuo statesnių krantų tekėjo daugybė šaltinių. Rojus!

Sartuose plokščiadugne valtimi tekdavo irkluoti po tris keturias valandas, per irklą nuo vandens žolių. Tėvas išmokė žvejybos subtilybių. Tačiau svarbiau buvo kita: pabūti gamtoje kartu, kur nors vidury vandenų platumos traukiant liaudies dainas. Su seseria dviem balsais giedodavome aukštaitiškas giesmes, ypač mėgome „Bijūnėlį žalią“. Daina pavardeniui sklisdavo toli. Kai

tėvas išplaukdavo vienas – dar nebuvau paaugusi, jis ištisas valandas, net lyjant, griaudžiant ar užiant audrai, išbūdavo ant ežero. Gamta, tyła, ežero didybė ir nuolat subtiliai besikeičiantis oras – čia debesėlis užslinks, čia vėjas papūs, sušiauš bangas, čia miško apšvietimas pasikeis nuo saulės ir šešėlių žaismės – jį pasiglemždavo, mainais suteikdami retas laimės valandas. Rugpjūčio dvidešimt pirmąją oras pasikeisdavo: papūsdavo šiaurys, ir vakare iš už dantytos miško keteros giedrame danguje išnirdavo pilnatis, tykaus ežero paviršiuje tiesdama platų sidabro taką. Prasidėdavo tikrasis kibimas – per dieną tėvas prižuvaudavo iki keturiolikos lydekų. Netrukus laimikis čirkšdavo keptuvėje.

Prie Sartų tėvas ne tik ilsėjosi, kūrė planus, mąstė. Neabejoju, kad žvejyba tėvui buvo meditacijos forma, kada jis galėjo pabūti su savimi, kontempliuoti gamtos grožį, kurį taip mylėjo, atrasti tobulą darną su pasauliu ir jo Kūrėju. Net ant kranto būdamas tėvas valandų valandas žvelgdavo į ežerą nuo balkono, lyg anapus, už miško ir net horizonto matytų dieviškus vaizdus. Poilsinės svečio iš Maskvos žodžiais, „Pranas valandų valandomis svajingai žiūri į ežerą – tai taip užburia!“ (Šis „eto tak zavarazyvajet“ taip ir skamba ausyse.) Prie Sartų susibūrė bičiulių draugija, kartu užaugo kelios kartos. Apie gyvenimą prie Sartų galima atskirą tomą prirašyti. Gamyklos direktorius Rimgaudas Kilas tėvą nepaprastai mėgo ir gerbė – mat „Sutartinė“ koncertuodavo Rokiškyje, per radiją nuolat skambėjo jos įrašai. Rimgaudas sudarė puikias sąlygas tėvui ilsėtis ir dirbti. Šitas retas vienatvės ir ramybės valandas tėvas, regis, itin brangino. Jis iš viso nemėgo nepažįstamų žmonių prisileisti arti, nors su žmonėmis labai mokėjo apsieiti. Neišvengė ir karmos (dėl įgytos patirties su tėvuku ir broliu nuo jaunumės grojant vestuvėse): negalėdavo atsiginti nuo prašytojų pabūti piršliu. O tam vaidmeniui reikėjo ne bet kokios iškalbos, išradingumo, liaudies papročių išmanymo.

Iš gyvos liaudies kūrybos, iš jos papročių tėvas sėmėsi neišsenkamos fantazijos, meno išraiškos priemonių įvairovės, tiesiog gyvenimo džiaugsmo. Jis labai subtiliai jautė, kas liaudyje yra tikra. Nemėgo melo ir dirbtinumo. Pats pasižymėjo iškalba, žodžio kišenėje neieškojo. Pasitraukus J. Švedui, skaudžiai išgyveno „Lietuvos“ ansamblio stabarėją ir nutolinimą nuo savo įkūrėjo pirma-vaizdžio, nes šiame procese įžvelgė pavojų visam ansamblių judėjimui. Sovietmečio moralinė veidmainystė, kanceliarinės kalbos įsigalėjimas, netaentingų žmonių diktatas negalėjo nepaliesi, nesuardyti šios itin jautrios muzikos sferos. Dabar stebiuosi jo sugebėjimu „Sutartinėje“ išlaikyti gyvą, natūralų liaudies kūrybingumo pradą ir sujungti jį su virtuozišku profesionalizmu. O tais laikais tai atrodė natūralu ir lengva. Bent mums, vaikams, taip rodėsi: tėvas buvo pats ponas Dievas, kuriam viskas įmanoma. Atmintin įstrigo „Sutartinės“

koncertai konservatorijoje, kai salė būdavo sausakimša žmonių, skambėdavo nuoširdūs sveikinimai iš visos Lietuvos, o renginių atmosfera būdavo nepakartojama – šilta ir bičiuliška, net broliška. Niekio oficialaus, nuobodaus, privalo, pompastiško. Jokio „klasikams“ neretai būdingo šaltuko ir pasijautimo elitiniais išrinktaisiais, dekadentiškais siauro muzikos klando „pogrindininkais“. Kai scenoje pasirodydavo „Sutartinė“, dainą užtraukdavo Virgilijus Noreika, o dar prabildavo iškalingasis Tomas Vaisieta, viskas staiga pasikeisdavo: galėjai pajusti savą ir jaukią, iš tolių priartėjusią kaip kregždės skrydis pažeme Lietuvą. Okupacijos baubai, nyki kasdienybė pasitraukdavo. Ansambliciai, ypač anksčiau laiku, garsėjo kaip nuoširdūs, linksmi žmonės, kupini savitarpio supratimo: sutartinė buvo jų būties raktažodis. Sutartinai muzikavo, kūrė, repetavo, išgyveno dieną. Gastrolių metu nestigo liaudiškų pokštų, bičiuliškų pajuokavimų. Buvo kaip viena, sutarianti šeima.

Tėvas buvo melodistas ir jautriai reaguodavo į nenatūralias kompozicijas arba atlikimą, rodantį, kad žmogus – ne savo vietoje, aklai išmokytas, neturi talento ar bent gabumų muzikai. Sakydavo, kad gerą melodiją gali sukurti tikrai tikras muzikantas. Iš to tikrą talentą esą ir gali pažinti. Ką reiškia melodija, kuri yra nemelodinga? Melodingumas, dainingumas yra muzikos esmė. Minėto garsias pavardes, tarp kurių pasitaikydavo nemažai „nepateptųjų“. Tik patys geriausieji patekdavo į jo sąrašą – kuriuos girdėjo, su kuriais dirbo ir muzikavo. Užtekdavo kelių taktų, kad perprastų atlikėjo lygį. Buvo griežtas ir teisingas kritikas. Klausydavosi ir gerų estradinių dainų, ir šlagerių, gėrėdavosi emocine melodijų skale. Jam būtinai reikėjo girdėti gerą, melodingą muziką, ji buvo reikalinga kaip oras.

Atkūrus diplomatinį ryšius su pasaulio valstybėmis, viskas pasikeitė: į užsienį galėjo važiuoti kas tik nori ir turi pinigų, taip pat muzikantai, kuriems nebereikėjo dalyvauti griežčiausiose sąjunginėse atrankose. Grįžusieji girdavosi, kad koncertavo Amerikoje ar kur kitur. O tėvas nepiktai pasipūtėlius pajuokdavo: „Nuvažiavo, pagrojo kokioj knaipėj ar bare, ir jau – koncertas!“ Jam tai atrodė žema. Būtina suprasti, kad tada, kai jis kaip ledlaužis kirto ledus į pasaulį, buvo pats Vakarų ir sovietų Šaltojo karo įkarštis: jiems žūtbut reikėjo pirmauti visose srityse. Muzika buvo ne išimtis. galingai ir ambicingai šaliai atstovaujantiems muzikantams teko milžiniška atsakomybė. Tą didžiausios atsakomybės jausmą, atlikėjo garbę tėvas sergėjo visą gyvenimą.

Tradicinis, gyvas tėvo ryšys su lietuvių chthonine pasaulėjauta pasireiškė jo besąlygiška pagarba tėvams. Tėvas ir motina jam buvo šventenybė. Senelis iš tėvo pusės mirė, kai man buvo gal dveji metukai. O močiutė išėjo, kai man

sukako septyniolika. Mačiau, kaip tėvas ja rūpinosi, niekada su ja nesiginčydavo – jam motina buvo tarsi gyva vyriausioji namų dievybė. Jos žodis buvo šventas. Tėvo ir motinos mirtį jis išgyveno giliai.

Su tėvu visada būdavo saugu. Jis niekada nėra nieko įžeidęs, net kai pykdavo, būdavo aišku, kad jo pyktis teisingas, vadinasi, nekeldavo priešiškumo. Buvo savotiškas mistikas, net ir galių ypatingų turėjo. Sesuo sakydavo, kad tik uždėdavo jai ranką ant galvos ir skausmas iškart praeidavo. Įtaigus žmogus buvo, nepaviršutiniškas. Nuoskaudas į širdį giliai imdavo, bet nesiskųsdavo, tik pasakydavo. Jam buvo svarbi tiesa. Rūpestingumas buvo vienas pagrindinių jo asmenybės bruožų. O rūpėjo viskas: darbas, šeima, Lietuvos praeitis ir ateitis.

Tėvo birbynės klasėje viešpatavo demokratiška atmosfera. Studentai jį gerbė. Kiekvienas galėjo atskleisti savo charakterio ypatybes ir muzikinius polinkius, todėl tarp jo mokinių nebuvo dviejų vienodų atlikėjų, nutekintų konvejerio principu. Pakantus buvo dirbdamas su mažiau gabiais, reiklus talentingiesiems. Jei reikėdavo ką parodyti, paimdavo studento birbynę į rankas, tačiau retai. Ir kaip ji suskambėdavo! Dažnai geru žodžiu prisimindavo gabiausius birbynės virtuosus, savo mokinius: Vytautą Tetenską, Saulių Prusevičių, Arūną Katilių, Egidijų Ališauską ir kitus. Deja, patį tėvą grojantį birbyne nedažnai girdėjau. Kai „Lietuvos“ ansamblio sudėtyje dešimtį metų egzistuojanti kamerinė grupė Jadvygos Čiurlionytės buvo pakrikštyta „Sutartine“ ir buvo atšvėstas pirmas rimtas jubiliejus, o prie kanklininkų prisijungė birbynių kvintetas, tėvas pagrindinį dėmesį ėmė skirti vadovavimui.

Smūgi jo solo karjerai sudavė ir keistas incidentas: maždaug 1970 metais dingo tėvo birbynė. Kadangi koncertiniai krūviai būdavo milžiniški, po koncertų vėlai vakare jis birbynę paprastai užrakindavo konservatorijos I rūmų Liaudies instrumentų katedroje spintoje, nes anksti ryte skubėdavo į repeticijas. Birbynę brangino, nenorėjo nešiotis naktimis, kad ko nenutiktų. Ir štai sykį rytą atėjęs atidarė spintą ir terado tuščią sidabrinį futliarą... Vėliau meistrai pagamino jam kitą birbynę, bet ji tėvui nepatiko, nė iš tolo neprilygo anai, unikaliai, padarytai pagal jo nurodymus, kurios, pasak jo, niekas kitas negalėjo kaip reikiant išpūsti. Manau, kad jis buvo suaugęs su ja kaip su savo kūno daliimi: juk jis ją kaip gyvą virkdė, šlifavo, ramdė, privertė paklusti, ir ji jam atnešė nuostabiausius, nepamirštamus gyvenimo momentus... Taigi apie 1974 metus tėvas birbynėlę praktiškai padėjo... Dabar, kai klausausi tėvo solo įrašų, neatsistebiu to instrumento tonu, jo garso grožiu ir atlikimo lankstumu, perteikiančiu subtiliausius sielos virpesius. Tėvo birbynė pasakoja, rauda, bet iš pačių gelmių, labai švelniu tonu. Jokie žodžiai negali apsaityti to įspūdžio, kurį sukelia tėvo

grojimas: jis smelkia iki širdies gelmių ir atima žadą. Kur ta nuostabioji birbynė dabar? Kaip muzikos kritikė su visu atsakingumu galiu pasakyti: retai tokio aukšto lygio muzikavimo kultūrą išgirsi šiandien scenoje. Tokią iki katarsio pakylėtą emociją – visą jausmų skalę. Lengvai, meistriškai atliekamas bet kurio sudėtingumo pjeses, stambios formos kūriniai. Jei tektų išklaudyti kaip nežinomo atlikėjo įrašą, pasakyčiau: genialu. Tėvui nereikėjo veidmainiauti ar daryti ideologinę karjerą: jį iškėlė jo darbštumas ir muzikalumas. Ir viena, ir kita – Dievo dovana.

Su anūkėliu Sartuose. 1993 m. rugpjūtis

Prie netekčių reikėtų priskirti ir „Sutartinės“ dienoraščio dingimą, ir dalies asmeninio laišku bei dokumentų archyvo praradimą maždaug 1997 metais kraustantis iš Lazdynų į Totorių gatvę Senamiestyje. Laimei, išliko keli tėvo man rašyti laišakai į Niujorką. Man viešint Amerikoje, jis laiškuose papasakodavo apie gyvenimą Lietuvoje (buvo dujų blokada, butų nešildė, visko stigo). Gyvenimo aprašymą skirstydavo į kelis skirsnius: darbas, šeima, poilsis („Apie save“, „Mamytė“, „Sutartinė“, „Jeronimėlis“, „Apie tave“). Mane visada žavėjo jo preciziška, daili rašysena. Nuotaiką pakeldavo puikus humoro jausmas: „Aš tai gyvenu labai gerai, gaunu daug pinigų (tūkstančiais), niekada gyvenime nesu tiek gavęs, ir visiems šitaip sakau. Aišku, ne visi supranta mano „juodą humorą“, bet aš išaiškinu, kad nusiminti niekad nereikia, o be humoro dabar visai gali nusibaigti. Todėl ir esu patenkintas, ir verčiuosi tuo ką turiu“ (iš 1993 m. birželio 9 d. laiško).

Ypač nuotaikingi pasazai apie mano sūnų Jeronimą, kuriam tuomet buvo apie trejus metukus. „Mudu nuolat keliaujam apie sodą, nueinam vandeniu, – nueinam į „prūdą“ – kur mėtom akmeniukus į vandenį ir darom „plium“, nueinam skambinti į mišką ir t. t. Kadangi reikia daug keliauti, tai važiuojam su dviračiu, – prieš kalniuką jam pedalus minti sunku, – tai mes padarėm tokį išradimą: aš užrišu už triratuko ilgą šniūrą (virvutę) ir jį traukiu ant buksyro, o jis tik mina pedalus. Tas veiksmas vadinasi „pritrūkau benzino“, „tempiau ant buksyro“. Aišku, visiems sodo gyventojams yra linksma, – bet mes nusiimenam ir kiekvienam paaiškinam, kad baigėsi benzinai. Suprantama, viskas yra kaip tikriems vairuotojams. Užkliuvus už akmens (dviratukas sustoja), Jeronimas šaukia: „Seneli, avarija!“ Aš jam išaiškinu, kad šaukti negražu. tai jis

dabar, reikalui ištikus, signalizuoja su klaksonu. Prieš važiuojant į kelią jis visada pasitikrina: „Seneli, ar pasiėmėi virvę ir raktą (nuo telefono) – šito jis, kaip pareigingas žmogus, niekada neužmiršta“ (1993 m. birželio 9 d.).

Senelis anūką mokė aiškiai tarti žodžius, skiepijo dorovę. „Labai jau jis gudrus. Štai nusuko nuo mašinos ratukus. Aš jam sakau, kad negerai tu padarei. O jis: „Čia ne aš, čia meškiukas sugadino.“ Aš sakau: „Negražu meluoti“, o jis: „Aš tik trupučiuką“ (1993 m. gruodžio 23 d.). Tėvo laišakai su mielomis kasdienos smulkmenomis – kas vyksta konservatorijoje, kaip keičiasi gyvenimas Lietuvoje – buvo didžiulė dvasinė paguoda. Ne tik rašė, bet ir kalbėjo gražiai, naudojo daug deminutyvų ir malonybinių žodelyčių, kaip lietuviams nuo seno įprasta. „Žemaitis, permestas per Nemuną“ (taip save juokais vadindavo), jis malonino klausą jurbarkietiška kalbėsena. Didžiavosi lietuvių kalba, vis prisimindavo konkursą, vykusį kažkur užsienyje. Tiesa tai ar netiesa, bet konkurso dalyviams reikėjo pasakyti vieną sakinį: „Pereik per lieptelį.“ Ir lietuvių kalba, džiugavo tėvas, dainingumu nugalėjusi net italų kalbą!

Greta žuvavimo ir grybavimo daug laisvalaikio tėvas praleisdavo sode (kollektiviniame sklype, Nemenčinės plente, „Konservatorijos soduose“). Įveisė vaiskrūmių, pasodino aštuonias obelis. Labai mėgo alyvinius obuolius, vyšnias ir slyvas. Tik slyvos ir vyšnios dažniausiai neatlaikydavo žiemos speigų. Ilgą laiką tėvai sodui laiko neturėjo. gerokai vėliau, artėjant pensijai, pasistatė mūrinį dviaukštį namelį, susirentė sandėliuką. Tada mama pertvarkė sodą: kiemą užsėjo žema lėtai augančia žolyte, sutvarkė ir užsodino didelį daržą. Šiltnamyje augino agurkus ir pomidorus, prisodino gėlių. Taip išpuoselėjo sodą, kad jis tapo pavyzdinis, keletą metų iš eilės gavo premijas. Atvykę giminaičiai juokaudavo: bene su pincetu ravėta, kad niekur nė piktžolės nesimato. Sodas ir mums, vaikams, tapo oaze. Tėvai jame gyvendavo nuo pavasario iki rudens, išskyrus rugpjūčio išvykas prie Sartų. Mamai patiko virti ant krosnies: virė ir valgi, kuris buvo daug skanesnis, ir uogienes. Namelyje buvo ir židinytis, ir net rūkykla įtaisyta.

Sunku apsaakyti, kaip tėvas džiaugėsi tuo nameliu! Kiekviena smulkmena jį džiugino: čia naktinė lempelė ties laiptais į miegamąjį, čia plytų takelis nuo namo iki sandėliuko, čia į virtuvę atvestas geriamasis vanduo... Vasarnamio statymas (statė, žinoma, statybininkai, o jis buvo tik prievaizdas) ir apstatymas (jis pats rodė išmonę) buvo dar viena tėvo kūrybos dirbtuvė. Ir šiaip jis mėgo meistrauti, krapštinėtis, ypač taisyti ir klijuoti smulkius daiktus. Buvo tvarkingas ir nepakęsdavo nevikrių, šiurkščių žmonių, nemokančių apsieiti su daiktu, vadino juos „atgrubnagiais“ ir „griaumedžiais“. O šiaip buvo linkęs visą laiką juokauti, mums ne vieną pravardę prilipdyti, pavyzdžiui, „varvanosė“, „skystablauzdė“... Mamai

Pranas Tamošaitis kolektyviniame sode: malonūs kasdieniai rūpesčiai. 1986 m.

naujasis sodo gyvenimas simboliškai atstojo namus Panevėžyje, Senamiesčio širdy, kur žemės nuo gatvės tęsėsi per puikų Nevėžio skardį iki pat upės. Namuose – kad ir kur būtume – esant tėvui, visada būdavo linksma, saugu ir gera.

Prisimenu adekvatų tėvo santykį su pasauliu. Tai, ką jis išmoko ir pasiekė, jam atrodė esanti mažytė dalelė kosmoso, kuriame jis jautėsi kaip mažas vaikas. Jautė pagarbą didesniems už save kūrinijos reiškiniams, kuriuos kontempliavo tarsi amžinas mokinys. Žavėjosi kalnų didybe, kuri jį baugino. Sakydavo: „Kalnuose jautiesi esąs toks mažas ir niekingas vabalėlis!“ Jį, Lietuvos lygumų žmogų, kalnai slėgė. Ir visiškai nesuprantama, beprotiška drąsa jam atrodė kosmonautų skrydis į Mėnulį, į atviras kosmoso erdves. Jis mąstė apie jų apsisprendimą ir mėgino save įsivaizduoti jų vietoje. Remdamasis Neilo Armstrongo ir kitų kosmonautų liudijimais, su baugia pagarpa kalbėjo apie tą Kažką, ką jie pamatė ar patyrė, ir kas paprastam mirtingajam, ko gero, yra nepakeliama.

Darbas tėvui buvo viskas, gyvenimo *alfa* ir *omega*, gyvenimo būdas. Tokie ir būna didieji muzikantai. Tačiau šalia darbo tėvui egzistavo tik šeima. Dabar, iš metų perspektyvos žvelgdama, negaliu nesistebėti tėvo širdies karščiu: kiek daug jis mums jo skyrė, nepamiršo, neiškeitė į karjerą. Iš prigimties draugingas ir atviras, linksmas žmogus, jis pakilumų metais garbe ir negarbe dalijosi su mokytojais ir bendražygiais, o ilgainiui tapo uždaras, atsiverdavo tik

artimiesiems ir vienam kitam bičiuliui. Bendravo su kraštiečiais – žurnalistu Jonu Bagdanskiumi ir Vytautu Muleika, klasės drauge, Vinco Grybo dukterėčia Irena Grybaite, dailininkais Jonu Švažiu ir Igoriu Piekuru, kurių grafikos ir tapybos darbų gavo dovanų. Vertino kurso draugų Algimanto Barniško ir Juozo Slankausko, konservatorijos kolegų Erdvilo Sodeikos ir Kęstučio Grybausko draugystę ir padorumą.

Apskritai bendravimas, visi ryšiai buvo glaudžiai persipynę arba kūrybinio darbo, arba giminystės saitais. Kam kitam laiko tiesiog neužteko. Paties padorumas buvo dabar jau nebesuprantama relikvija. Kai reikėjo eiti į pensiją, išėjo iškart, pakelta galva, nes – sakė namie – katedroj yra jaunų dėstytojų, kurie turi daug mažamečių, negali išmaitinti šeimos. Pats dar tvirtas būdamas perdavė „Sutartinės“ vairą E. Ališauskui tikėdamasis, kad jo viso gyvenimo pastangos nenueis veltui, o pradėtas darbas bus tęsiamas. Lietuvos mokslų akademijoje išrūpino naujam vadovui algą. Tuomet ne vienas paklydėlis jam atliko išpažintį. Nė vieno nepasmerkė, niekur neskundė. Nusinešė kitų nuodėmes kaban.

Tas tėvo tikėjimas žmogaus gerumu, klasikiniais humanistiniais idealais jį ir gelbėjo nuo gyvenimo darganų. Profesinis sąžiningumas ir etika jį laikė atokiai nuo sandėrių lygmens: „Sutartinės“ narių ar studentų akyse jis visada stengėsi būti autoritetas, į familiarias užstalės draugystes su patapšnojimais per petį nesileido. Kaip dabar sakoma, nepainiojo asmeninių ir tarnybinių interesų. Tuo pat metu sunku įsivaizduoti draugiško peties labiau reikalingą žmogų. Ne dėl to, kad būtų buvęs silpnas: tik dėl dvasios pilnatvės, dėl norėjimo pasidalyti didžiausiais džiaugsmais. Niekada neskirstė žmonių pagal padėtį ar juolab pinigų. Paprastas žmogelis, darbininkas iš jo sulaukdavo tokio pat dėmesio ir širdingumo.

Paskui tėvas jau sunkiai sirgo (jam pamažėle atėmė kojas), keletą metų neišėjo iš namų, tik į ligoninę. Geso pamažu, vyto kaip žiedas. Silpstantys plaučiai ir širdis, be kitų priežasčių, buvo ta kaina, kurią jis sumokėjo titaniškai darbuodamasis su birbyne. Tačiau dirbo, aranžavo tol, kol galėjo sugniaužti pirštus į kumštį. Tik trys mėnesiai iki mirties jis skaudžiai prasarė: „Rankos nusilpo, nebegaliu nulaikyti pieštuko.“ Galbūt tada jis ir pasidavė.

Vis dėlto manau, kad didžiausias smūgis, apie kurį jis niekada nekalbėjo, buvo išėjimas į pensiją – savanoriškas „holokaustas“. Visą gyvenimą būti scenoje, vadovauti, mokyti ir staiga tapti niekam nereikalingam – didžiosioms meninėms asmenybėms visada tolygu mirčiai. O nereikalingas jis pasijuto, ko gero, jau praėjus „dainuojančiai revoliucijai“, Sąjūdžio aukso amžiui. Dar gerą

dešimtmetį jis kūrė ir planavo gastroles, kurios apėmė ir nutautinamas lietuvių bendrijas Suvalkuose, Punske, greitai „Sutartinei“ aranžavo religinį repertuarą. Matydamas, kad pervartų metais jaunimas vis prasčiau dainuoja liaudies dainas, tuometiniam Solinio dainavimo katedros vedėjui Vladimirui Prudnikovui pasiūlė projektą – studentus vokalistus specialiai mokyti liaudies dainų, atliekamų su „Sutartine“. Vedėjas gerai suprato projekto svarbą. Nenuostabu: su „Sutartine“ kūrybos kelią nuėjo visi be išimties žymiausi Lietuvos dainininkai. Jaudinosi dėl blogų pokyčių (vis mažiau girdimų lietuvių liaudies dainų) „Dainų dainelės“ konkurse: jame dalyvaudavo su kolektyvu ir nepaprastai džiaugdavosi mažaisiais dainininkais, kuriems akompanuodavo. „Lietuvos“ ansamblui parašė koncerto scenarijų.

Tėvas darė viską, ką manė esant reikalinga laisvai Lietuvai. Net pasikeitusiomis primityvaus kapitalizmo sąlygomis dirbo veltui. Dėsninga, kad jį ištiko talentingiausių, bet sąžiningiausių mūsų kultūros ir meno žmonių likimas: kadangi pats nieko neprašė ir nesisiūlė, per penkiolika atkurtos Lietuvos nepriklausomybės metų negavo nė vienos premijos, apdovanojimo ar ordino. Tarsi viso amžiaus darbų nė nebuvo, tarsi jo unikalius nuopelnus Lietuvai, jos garsinimą pasaulyje būtų nupūtęs žiaurus viesulas!

Tėvas buvo vientisa asmenybė: manė, kad darbas turi girti žmogų, o ne atvirksčiai. Buvo suaugęs nuo jaunystės su brangiomis liaudies meno idėjomis. Iš laiškų: „Dirbam kiek galim, bet iš to naudos, kaip iš ožio – pieno. Paruošiau religinės muzikos programą (skirtą Popiežiaus atvykimui). Dabar jau pradėdame koncertuoti bažnyčiose. Turėsime šešis koncertus. Pirmasis – Trakuose šį sekmadienį. Koncertai vyks sekmadieniais prieš mišias. Aišku, už koncertus niekas nemokės. Tai labdara. Tiesiog juokinga! Socialistiniais laikais tai buvo vadinama darbu iš idėjos – liaudžiai. Dabar – labdara. O solistai vokalistai nenori koncertuoti dykai, darosi vis sunkiau prikalbinti. Niekas dabar nenori aukotis tėvynės labui. Mokėk pinigų – dirbsiu. Gal tai ir teisinga. Bet kas bus su Lietuva? Jos menu? Gal aš „socialistinis“, bet šitaip negaliu. Ką padarysi, kai kam reikia aukotis.“

Toliau – pavyzdys: „Štai, – „Sutartinė“ įrašė 25 minutes į radijo fondus, 10 mano dainų ir 5 orkestrinius kūrinius. Tu žinai, kiek į tai reikia įdėti darbo, kūrybinės energijos, laiko. Ir kiek sumokėjo? 2 000 talonų (4 dolerius). Aš tiek gavau, atlikėjai dar mažiau. Argi tai honoraras? Betgi, pagalvoju, o kas rašys lietuvišką muziką? Jau ir taip Lietuvos radijas užgožtas užsienio „roko“. Reiškia, aš esu „senovinis“ idealistas, – bet Lietuvai duosiu, ką galiu, nors ir „už dyką“. Taigi, dar liepos 15 d. koncertuosime Dariaus ir Girėno vyriausybiniame

Su tėtuku bute Lazdynuose, Vilniuje. 1987 m.

minėjime-koncerte“ (1993 m. birželio 9 d.). „Mūsų „Sutartinė“ pakviesta koncertuoti tikintiesiems rugsėjo 4 d. Lukiškių aikštėje – ten atliksime religinę muziką su solistais, – bus labai įdomu pamatyti Popiežių. Todėl jau rugsėjo 1-ąją paskyriau repeticiją“ (1993 m. liepos 30 d.).

Visam gyvenimui išliko vaizdas, kaip tėvas valandų valandomis tyli, mąsto sėdėdamas prie stalo. Paskui iš lėto prabyla apie J. Švedo idėjas, apie jam brangiausią lietuviško tautiškumo viziją, išreikštą muzikinėmis lytimis, apie jos ateitį sunykus kaimo folklorui. Niekada negirdėjau, kad jis būtų kalbėjęs apie naudą sau, pasipelnymą, nors jam rūpėjo žmonių, kuriems jis vadovavo, gerovė. Nepradėjo, kaip kiti, iš meno daryti verslo, idealų nepavertė preke. Nors, turėdamas vardą, padėtį ir autoritetą, galėjo! Galiu paliudyti: tėvas gyveno tik ta dvasine liaudies meno vizija, kuriai atidavė visą gyvenimą. Birbynė, liaudies daina ir šokis, tautiškumas buvo jo religija, jo Tikėjimas. Tai buvo šventa.

Nemanau, kad jis buvo toks naivus, jog nesuprato, kaip stipriai vargana tikrovė prasilenkia su didingais siekiais, kuriuos puoselėti nepaisant nieko lemta tik stipriausiems, ir todėl pats įkandin J. Švedo liko ne visų suprastas. Buvo matyti, kad sovietinė tikrovė, ypač dvidešimt metų trukęs brežnevinis sąstingis, J. Švedo idėjų iškraipymas ir net užmiršimas, žmonių susmulkinėjimas jį labai kankino ir graužė diena iš dienos, sunkė energiją, kurią galėjo panaudoti

Paskutinė šeimos nuotrauka. Sėdi: Pranas Tamošaitis, Dalia Tamošaitytė, Regina Tamošaitienė, stovi: Jeronimas Seibutis, Daiva Tamošaitytė. 2006 m. lapkričio 5 d.

reikšmingiems darbams. Ir vis dėlto jis nepasidavė, kovojo iki galo – kai kūrė eksperimentinį liaudies instrumentų orkestrą, kai atkakliai skambindavo ansamblių ir solistams, „vardan tos Lietuvos“ prašydamas koncertuoti be honoraro. Ir jie sutikdavo. Iš esmės napolitinis menas, muzika, ir kasdienis besąlygiško atsidavimo reikalaujantis darbas iškėlė jį aukščiau apgailėtinių ideologinių peripetijų, į kurias jis nesileido, laikėsi atokiai, išlaikė žmoniškumą kiekvieno atžvilgiu.

Galbūt labiausiai jį šokiravo posąjūdinio laikotarpio visuomenės grimasos. mačiau, kaip jis išgyveno regėdamas ilgai lauktų vilčių žlugimą, veikiau merdėjimą. Vienintelio dalyko jis iš tikrųjų negalėjo suvokti: kaip galima savo noru, ne priespaudos sąlygomis išduoti idealus, parsiduoti už girdaus valgio šaukštą. Galiausiai tėvas tyliai susitaikė su likimu. Atleido visiems nedraugams ir tiems, kurie dažnai nepajėgdavo suvokti jo subtilios ironijos ar simbolinių gestų. Nuskaidrėjo, įgijo nuo pasaulio atsijusio išminčiaus laikyseną.

Tėvas išėjo oriai, taip, kaip gyveno, – 2007 metų kovo 22-osios naktį ramiai užmigo amžinu miegu. Kokias dvi savaites prieš tai buvo matyti, kad susidomėjimą gyvenimu jis jau praradęs, kad jo siela jau žvelgia anapus. Balsas pasikeitė, ėmė šiuoždėti, iš skambesio liko tik aidas. Nebesprendė kryžiažodžių. Tai turėjo būti sąmoningas pasirengimas ir išėjimas – kaip visada, iškėlus galvą.

Šįsyk – jau visai. Kartu su tėvu pasitraukė kažkokia namų magija, jie ištuštėjo, nors dar ilgai, metus dvejus buvo juntama jo dvasios esamybė.

Jis visada buvo mūsų gyvenimo centras, apie kurį sukosi įvykiai. Tėvas buvo kaip saulė, energijos šaltinis, gyvasis vanduo. Žinoma, kaip žmogus jis negalėjo būti be trūkumų. Tačiau pažvelgus iš laiko perspektyvos, jie visiškai nublanksta prieš tą šviesą ir šilumą, kurią jis skleidė. Galiausiai mums, žmonėms, ne visada suprantami didesni užmojai ir veiksmai, neatitinkantys mūsų riboto supratimo ar seklios etikos. Neretai dievų apdovanotieji neranda čia tinkamų sąlygų pasireikšti. Ne veltui romėnai teigė: „Quod licet Jovi, non licet bovi.“ Dažnai susimąstau, kad nepaisant mūsų glaudžių santykių tėvas man vis dėlto neatskleidė visų savo paslapčių ir minčių, galbūt vilčių ir sumanymų. Turint galvoje jo gyvenamąjį metą, kai būti atviram ir nuoširdžiam – buvo nepopuliariu ir netgi pavojinga, suprantama, kad daug kas liko ne tik neįkūnyta, bet ir neištarta. Kita vertus, tai, ką jis nuveikė, kuo toliau, tuo labiau atrodo kaip viršukalnės, kurias pasiekti, ypač būnant pirmeiviui, kitam ir kelių gyvenimų neužtektų. Pati birbynė jį pasirinko, išgirsta liaudies muzika užbūrė.

Dievas sukūrė pasaulį iš meilės ir palaimos, ir tie, kurie meilę dalija, yra jo pasiuntiniai. Niekas kitas, tik meilė yra jo esmė ir versmė. Man tėvas asocijuojasi su chtoniškuoju pavasario dievu Joriu, kupinu gyvybės geismo. su Sarasvate, džiugiu išminties, menų ir meistrytės mūzos vaiku. su dangiškaisiais vedų muzikantais gandharvomis, kurie iš pradžių buvo palaimos dievai.

Baigdama šį tėvo portretą, kurio, manau, nubrėžusi tik kelis varganus štrichus, jaučiuosi aptikusi raktą į jo meną. Pačia giliausia dvasios prasme suvokti, na meilė yra tas raktažodis, kuriuo galima atrakinti duris į jo gyvenimą. Meilė savo gimtinei, jos žmonėms ir papročiams, kalbai ir kultūrai, visai aplinkai nepertraukiamai sruveno iš jo širdies. Tos širdies karštį galima justi išlikusiuose jo darbuose, paliktuose garso įrašuose. Stebuklinguose jo birbynės garsuose, kas geba girdėti širdimi, tas išgirs muzikos paslaptį, kurią – šnabžda intuicija – jam perdavė Dievas, viliojantis sielas švelniais fleitos garsais, su kuriuo, Šijamasundara, galbūt jo vėlė ten, dausose, toliau žaidžia amžinąjį tylos ir meilės žaidimą.

Vilnius, 2010 m. gruodis–2011 m. sausis

Buvome garso sargai

Pranas Budrius

*Valstybinio liaudies dainų ir šokių ansamblio „Lietuva“ meno vadovas (1972–1999),
birbynininkas, Lietuvos TSR liaudies artistas, Lietuvos didžiojo kunigaikščio
Gedimino ordino IV laipsnio kavalierius*

Man labai malonu prisiminti mielą draugą Praną. Pamenu kaip šiandien: kada mes, aš ir Antanas Raudonius, 1956 metais baigėme Klaipėdoje muzikos mokyklą, birbynės klasę, buvome pirmi birbynininkai su specialiu muzikos mokyklos išsilavinimu. Specialybės mokėmės pas Kazimierą Biliūną, o jis dėstė pagal įžymią čekų mokyklos metodiką. Atvažiavome stoti į konservatorijos (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija) Liaudies muzikos instrumentų katedrą, kuri 1945 metais J. Švedo buvo atidaryta tam, kad būtų rengiami birbynininkai valstybiniam ansamblui ir nereikėtų darbo vietoje mokyti saviveiklininkų. Jau žinojome, kad yra ir baigusiujų, tai Petras Juodelė, Vladas Bartusevičius, o iš Jurbarko – Pranas Tamošaitis, vienas profesionalesnių, geresnių birbynininkų. Koncertas-konkursas aktų salėje buvo smagus. Mes pagrojome ir išėjome. Pamatėme P. Tamošaitį ir nuo tada jau žinojome, kaip jis atrodo. Mums pasirodžius visi sujudo: į Liaudies instrumentų katedrą įstojome egzaminus išlaikę penketais. Sykį konservatorijoje prieina Pranas, sveikinasis su manimi ir sako: „Vyrai, jūs grojat kaip niekas!“ O mes dar nežinojome, koks čia lygis, kaip reikia groti... Toks buvo pirmas susitikimas akis į akį.

Įstojęs į konservatoriją iš karto buvau Prano pakviestas į birbinių kvintetą, kuriam jis tada vadovavo. Repetuodavome iš ryto, nes ansamblis dirbdavo nuo 16 valandos. Tada pirmąkart išgirdau birbynininkus grojant – vieną, kitą. Ir tada pagrojo Pranas. Man iškart gera pasidarė – štai, pagalvojau, tikras muzikantas. Kiti irgi grojo gerai, bet jis pasirodė esąs profesionaliausias, meistriškiausias ir išgaunantis kokybišką garsą. Prano tikslas buvo groti per radijo laidą žemdirbiams ir kitų profesijų klausytojams. Iš ryto, 15 minučių po devynių, nueidavome į Radijo komitetą dabartiniame Gedimino prospekte, kur šiuo metu yra Mažasis teatras, užlipdavome į antrą aukštą ir gyvai grodavome penkiolika minučių tiesiai į eterį. 1957-ųjų pavasarį, kai liaudies ansamblis grįžo iš gastrolių po Lenkiją, J. Švedas manęs jau nepaleido – pradėjau groti ansamblyje. Tada mano specialybės dėstytojas Povilas Samuitis dar buvo orkestro grupės kapelmeisteris. Kai pradėjau čia dirbti, viskas ėmė keistis. Pastiprinau pirmąsias

Pirmoji laida televizijoje, kurioje pasirodė VI ir VII tarptautinių festivalių laureatai Pranas Tamošaitis ir Pranas Budrius. 1959 m.

birbynes, ir mes, dabar jau su Pranu, buvome birbynių primarijai, grojome kūrinčius solo. Tuo metu jis buvo pagrindinis birbynininkas ir ilgai išbuvo juo vienintelis. Pirmaisiais metais aš buvau šalia jo.

Pranas buvo tikras muzikos darbininkas. Jis pats aranžavo instrumentinius kūrinius, nes jų kompozitoriai liaudies instrumentams dar nerašė. Kartu reikėjo ir harmonizuoti – tai buvo kūrybinis darbas. Mūsų kvintetas kaip atskira instrumentinė grupė gyvavo šalia orkestro, kuriam vadovavo Eduardas Pilypaitis. Birbynių garsai nenuitildavo visą dieną – greta studijų repetuodavome, Pranas dirbo su kvintetu. Kada lygis pakilo, Prano rūpesčiu kompozitoriai ėmė rašyti kvintetui. Prasidėjo naujas kūrybinis birbynių kvinteto gyvavimo etapas. Atlikdavome kūrinius, kurių nei Albinas Balyta, nei Ignas Brazdeikis nebegalėjo įklasti. Iki tol partitūros buvo lengvos – valsiai, polkės. Ana karta gal tik „Klonių aidus“ sugrodavo, bet akompanuoti tiko. O kaip grojo Balys Pakštas? Lyg girdėtum saksofoną. Su Pranu ansamblyje prasidėjo rimtas, profesionalus muzikavimas.

Tuo metu birbynininkai, eidami per konservatoriją, birbynę slėpdavo. Jiems būdavo gėda, kad jie birbynininkai. O P. Tamošaitis, A. Raudonius ir aš nuo 1957 metų iškėlėme birbynę kaip lygiavertį instrumentą. Mus pradėjo gerbti, kviesti į koncertus. Pranas su kanklytėmis sudarė grupelę, o pats grojo solo. Grupė išvažiavo į Maskvą ir grįžo su auksu. Labai džiaugiausi, kad birbynininkas laimėjo tarptautinį konkursą! Grįžęs Pranas, pamenu, puikiai grojo „Raliavimą“, kurį jam J. Švedas parašė Maskvoje.

Aš ir A. Raudonius padėjome Vilniaus universiteto dainų ir šokių ansamblui, o Klaipėdoje mokslus jau buvo baigęs Antanas Jonušas, tai V. Bartusevičius sugalvojo šią mūsų grupelę 1959-aisiais siųsti į Vieną. Šliejomės prie universiteto dainų ir šokių ansamblio. Mes, kaip ir Pranas su savo ansambliu, dalyvavome sąjunginėje atrankoje Maskvos Gnesinų institute. Ruošėmės nieko nesitikėdami. Į Vieną išvyko sekstetas (prie mūsų prisijungė kanklininkai Daiva Čičinskienė, Vijolė Vaitkevičiūtė ir Romualdas Ozolas). Aš grojau B. Dvariono „Prie ežerėlio“. Grįžę iš Austrijos su laurais dar pakėlėme liaudininkų lygį. O buvome tik studentai ir Vienos konkurso laureatai!

Tarp mūsų nebuvo jokio varžymosi, nes turėjome vieną tikslą – kad birbynės kuo geriau skambėtų. Varžėmės, kad tik gražesnis tonas būtų, kad tik skambėtų švariau. Dalijomės iš užsienio atvežtais liežuveliais. Pranas manęs niekur nepaleido, pastatė į pirmaujančių birbynininkų gretas. A. Raudonio nekviėtė, gal buvo silpnesnis, o manęs visą laiką prašė padėti „Rūtai“, kameriniam liaudies instrumentų ansamblui (būsimai „Sutartinei“) įrašinėjant. Mūsų draugystė buvo labai graži, kūrybiškas grojimas. Mus jungė kvintetas, kartu dirbome. Vąžiudavome pažvejoti. Paskui prasidėjo įrašai radijuje ir į plokšteles. Su Prano ansambliu dainavo pagrindiniai Lietuvos solistai. Viktoras Budrevičius mums parašė „Pajūrio pasaką“. Keista, bet kai su Pranu grodavome šią pjesę, sulaukdavome daugiausia aplodismentų. Šalia valstybinio ansamblio chorinių kūrinių, šokių mūsų solo būdavo lygiavertis numeris. Mūsų tonai buvo panašūs, grojome švariai, stengėmės, buvome susigroję.

Pranas iš „Lietuvos“ išėjo 1964 metais. Su juo nelabai gražiai buvo pasielgta. Kai atėjo V. Bartusevičius, viskas pasikeitė. Jis turėjo ryšių Maskvoje, jauni jo kolektyvo nariai su pakilimu koncertavo, o J. Švedo ansamblis jau „palkvipo naftalinu“. Kūrybiškai jis visomis prasmėmis suseno. Buvo matyti, kad universiteto ansamblis lenkia valstybinį, visi pradėjo šurmuliuoti. Permainų iniciatorius buvo profsajungos pirmininkas birbynininkas Jonas Gylys. Bet aš niekur nesikišau – aš ir Pranas buvom „švedistai“. Buvau vienas iš nedaugelio,

Du birbynės broliai: Pranas Budrius ir Pranas Tamošaitis. Studijų metai

pakviestų į Švedo – išleistuves. V. Bartusevičius senesnius, nepajėgius muzikantus atleido, priėmė naujų ir ėmė iš jų reikalauti profesionalumo. Atsivedė ir grupių vadovus, iš senesniųjų liko tik Juozas Lingys. Jo darbą naujasis vadovas vėliau mėgino menkinti. V. Bartusevičius ne tik reikalavo drausmės. Jis buvo diktatorius, mėgo parodyti, kad yra viršesnis už kitus, ypač pačius stipriausius solistus ir kūrėjus, labai didžiavosi savimi. Sykį per repeticiją Filharmonijos salėj jis Pranui pasakė šiurkščią pastabą. Pranui užteko taktiškai atsakyti vienu žodžiu, ir V. Bartusevičius įtūžo. Tik girdžiu: „Lauk!“ Šitaip pasakyti tokiam muzikantui... O juk jis be muzikantų – ne vadovas! Su artistais turi būti nepaprastai draugiškas, šiltas. Iki jo tokių dalykų, tokio nesiskaitymo su garbiais žmonėmis ir žeminimo kitų akivaizdoje neįsivaizdavome. V. Bartusevičius mėgo prie visų pademonstruoti, kad gali valdyti kiekvieną. Aš taip pat nurydavau tą piliulę, nors ir žinodavau, kad jis neteisus.

Kai Pranas sukūrė „Sutartinę“, mūsų keliai išsiskyrė. Vėliau su Pranu susitikome jau konservatorijoje 1978 metais, kai mane pakvietė dėstyti Liaudies instrumentų katedroje neakivaizdininkams, ir nuo tada pedagoginį darbą dirbome ranka rankon. Pranas žinojo, ko nori: jo birbynininkai grojo natūraliai, niekas birbynės neprievartavo. Baigusieji jo klasę išgaudavo gražų, matinį, švarų, be priemaišų garsą. Juk svarbiausia – grynas garsas, intonacija, intervalika. Tai Pranas skiepijo diplomantams. Egidijus Ališauskas, jo mokinys, vienintelis po mudviejų pasiekė tą profesinį lygį. Pranas buvo išvalgęs žmogus. Jam svarbiausia buvo garso kokybė. Rengdamas studentus jis rėmėsi klasikine pučiamųjų instrumentų metodika ir repertuaru. Ir aš Prano dėka daug ko išmokau. žinoma, turėjau ir P. Samuičio palikimą. Čekų pučiamųjų mokykla, kurios atstovas esu, yra nepralengiama, geriausia Europoje. Jei pradėsi pūsti remdamasis ne į diafragmą, o į viršutinę krūtinės dalį, nieko gero nebus. Taisyklingas kvėpavimas pūtikams, kaip ir dainininkams, yra labai svarbus. Na, bet daug laiko pedagoginiam darbui neturėjau. Intensyviai su Pranu, kaip jaunystėje, nebendradarbiavome, bet galiu drąsiai sakyti: mudu buvome garso sargai, per egzaminus – vienminčiai. Antanas Smolskus, kuriam perdaviau solisto estafetę prieš pradėdamas vadovauti „Lietuvos“ ansambliui 1972 metais, norėdavo, kad visas būtų pagal jį. O jo paties atlikimui trūko garso platumo, švarumo.

Pranas daug davė man. Pasiklausiau, kaip jis groja, ir daug ko iš jo pasimokiau, pirmiausia – kūrinį atlikimo išbaigtumo. Vien gaidų neužtenka. Iš jo perėmiau supratimą, kad gaidos yra niekas. Pradžioje maniau, kad technika svarbu, o jo dėka suvokiau, kad dar svarbiau – muzika. J. Švedas visada mus siūsdavo paklausti, kaip Pranas groja „Prie ežerėlio“. Aš grojau siekdamas

garso kokybės, remdamasis kompozitoriaus sumanymu ir turėdamas prieš akis gamtos vaizdą. Pranas, man rodos, turėjo tą savo viduje. Jis pajausdavo bendrą bet kurio kūrinio vaizdą, panoramą. Tai svarbu perteikti klausytojui. Įtaiga turi būti tokia, kad koncerto metu girdėtusi, kaip musė skrenda. Prano dėka tai įvaldžiau. Kai grodavome duetus, man Pranas patikėdavo pirmąją partiją. Jis tuo metu jau vadovavo „Sutartinei“ ir jai skyrė daug dėmesio.

Labai džiaugiuosi, kad teko su Pranu taip gražiai bendradarbiauti. Niekada nebuvo situacijų, kad mums reiktų dėl ko nors bartis, nes pagrindinis mūsų tikslas buvo parodyti pasauliui birbynę. Buvau atsakingas už dainų švenčių ansamblių vakarus. Visada kviesdavau Praną diriguoti. Mano tikslas buvo palaikyti visus liaudininkus dirigentus. Kolegos buvo visada šalia, ir Pranas – tarp jų.

2011 m. liepos 6 d.

Pirmą birbynės virtuozą prisiminus

Saulius Sondeckis

Buvęs ilgametis Lietuvos kamerinio orkestro meno vadovas ir dirigentas,

LMTA profesorius

Prano Tamošaičio reikšmė Lietuvos kultūrai yra ne tik kaip pirmo birbynininko virtuozo, pasiekusio profesionalizmo aukštumas ir pelniusio tarptautinį pripažinimą, bet ypač kaip ryškios asmenybės mūsų kultūros baruose. Per gastroles ir Lietuvoje, ir buvusioje Sovietų Sąjungoje, ir užsienyje jo muzikalus grojimas patraukdavo dėmesį, žavėdavo klausytojus garso grožiu. Taip birbyne iki jo Lietuvoje dar niekas negrojo. Įžymiausias Lietuvos dainų ir šokių ansamblio solistas birbynininkas Albinas Balyta grojo gerai, tačiau jo repertuaras muzikiniu ir techniniu požiūriu dar nebuvo toks sudėtingas. Pranas pasiekė naują, mums negirdėtą meistriškumą, jis įvaldė instrumentą, ištraukė iš jo viską, kas tuomet atrodė tiesiog neįmanoma. Nežinau gerai, kaip vyko liaudies instrumentų tobulinimas, čia daug nusipelnė Povilas Samuitis, bet, manau, ir Pranas šiame birbynės tobulinimo procese tarė savo svarų žodį. Nuo pirmųjų Jono Švedo liaudies ansamblio koncertų, kuriuos girdėjau (o pokario metais jie buvo labai populiarūs), jo repertuaras tolydžio plėtėsi. Nuo paprastų liaudies dainų, liaudies muzikos ir privalomų tarybinių opusų repertuaras išaugo iki sudėtingų aranžuotų, ansamblių pradėjo kurti ir lietuvių kompozitoriai.

ВЫХ. 10
ДЕКАБРЯ 1967

ЛЕНИНГРАДСКАЯ
ОРДЕНА ЛЕНИНА
ГОСУДАРСТВЕННАЯ
КОНСЕРВАТОРИЯ
ИМЕНИ
Н. А. РИМСКОГО-КОРСАНОВА
Учрежден 1967-68 год

МАЛЫЙ ЗАЛ
ИМ. А. К. ГЛАЗУНОВА
Государственная пл., 3 Телефон 323,331,323,42,33,36 Аппарат 2325,3245,33 Тел. 3-50-48 д. 6

ВХОД 10
ДЕКАБРЯ 1967

**КОНЦЕРТ ПЕДАГОГОВ И СТУДЕНТОВ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ КОНСЕРВАТОРИИ ЛИТОВСКОЙ ССР**

В КОНЦЕРТЕ ПРИНИМАЮТ УЧАСТИЕ:

КАМЕРНЫЙ АНСАМБЛЬ ЛИТОВСКИХ НАРОДНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ

«СУТАРТИНЕ»

Руководитель — э. а. Лит. ССР **П. ТАМОШАЙТИС**

КАМЕРНЫЙ ОРКЕСТР

Руководитель — э. а. Лит. ССР **С. СОНДЕЦКИС**

Начало в 20 часов

Вход по пригласительным билетам и абонементам Справки по телефону А 0-00-48, доб. 20

Koncerto Leningrado N. Rimskio-Korsakovo konservatorijoje afiša. 1967 m. gruodžio 10 d.

Ilgą laiką J. Švedo ansamblis buvo nepaprastai mėgstamas, per koncertus salės būdavo pilnos. Svarbų vaidmenį vaidino iš ansamblio sklindanti tautinė patriotinė dvasia, nes ansamblis vien savo buvimu liudijo, kad mūsų tautinė kultūra yra ir išliks. Vėliau J. Švedo ansamblio pagrindinei kryptčiai atsirado tam tikra opozicija. Vadinamoji intelektualioji visuomenė pradėjo kalbėti, kad tai esą „liaudies muzikos konservai“, profanuojantys tikrąją liaudies muziką. Buvo peršama analogija su vengrų muzika: vienas dalykas yra J. Brahmsio vengrų šokių stilistika, čigoniškos melodijos, o tikrąją vengrų liaudies muziką atgaivina tik Bėlos Bartóko, Zoltáno Kodály kūryba, perteikianti autentiškus liaudies muzikos ritmus ir intonacijas.

Man rodos, šio klausimo sterilizuoti nereikia. Gali koegzistuoti įvairūs liaudies muzikos modeliai, svarbu tik, kad jie būtų aukšto meninio lygio. Nematau nieko blogo, kad atsirado tiek daug gerų aranžuotčių ir šiam žanrui sukurtos lietuvių muzikos – pavieniams atlikėjams, pirmiausia Pranui Tamošaičiui, pasakiau kanklių grupėms, mišrioms grupėms su birbynininkais ir dainininkais.

Daily program

6

THURSDAY

JUNE 20th, 1968

At 8 a.m. English Channel.

Distance to Montreal 2850 s.m.

TODAYS EVENTS

- 7 a.m. — 11 a.m.** Workout in Gymnasium.
Morgenqymnastik im Sportsaal.
- 10 a.m.** Daily Russian Lesson in «Aurora» Cinema.
- 10 a.m.** Deutsch-russischer Unterricht im Rauchsalon.
- 11 a.m.** **Passengers Boat Drill.**
The Captain requests all passengers to attend wearing lifejackets.
Retfungsbootübung.
Der Kapitän bittet alle Fahrgäste auf dem Bootsdeck mit Ihren Schwimmwesten zu erscheinen.
Учебная шлюпочная тревога для пассажиров.
- 12 noon — 2 p.m.** Baggage Master in the Information Office.
Der Gepäck-Meister steht im Informationsbüro zu Ihren Diensten.
Справки о багаже можно получить в Бюро Информации.
- 3 p.m.** Let's Learn Russian Songs. Music Salon.
- 5.45 p.m.** The Master, Captain Oganov Cordially Invites All Tourist Class Passengers to Attend a Cocktail Party in the Music Sa'on.
Kapitänscocktailstunde im Musiksa'on (Touristenklasse).
Капитанский коктейль для туристского класса в музыкальном салоне.
- 6.30 p.m.** The Master, Captain Oganov Cordially Invites All 1st Class Passengers to Attend a Cocktail Party in the «White Nights» Lounge.
Kapitänscocktailstunde im «Weisse Nächte» Salon (1. Klasse).
Капитанский коктейль для 1-го класса в салоне «Белые ночи».
- 9 p.m.** Dancing in the Music Salon.
- 9.30 p.m.** The Concert of Lithuanian Composer Rimvydas Zhigaitis Performed By the Composer Accompanied By **E. Kanjava** the Soloist of Lithuanian State Opera Theatre, **P. Juodishus** — violinist, **P. Tamoshaitis** — birbine and Chamber Orchestra of Lithuanian State Philharmonic Society.
Conductor — **S. Sondetskis.**
Konzert des litauischen Komponisten **Rimvidas Schigaitis.**
Teilnehmer: Autor, Komponist **Rimvidas Schigaitis**, Solist — **E. Kanjava**, Violinist — **P. Juodishus**, Birbner — **P. Tamaschaitis** und Kammerorchester der Staatlichen Philharmonie der Litauischen SSR.
Dirigent — **S. Sondetskis.**
Творческий вечер литовского композитора **Римвидаса Жигайтиса** с участием автора, а также солиста оперного театра Литовской ССР **Э. Канява**, **П. Юодисхуса** — скрипка, **П. Тамашайтиса** — бирбине и камерного оркестра Государственной филармонии Литовской ССР.
Руководитель — **С. Сондецкис.**
- 11.30 p.m.** Mitternachtsnack.
Midnight Snacks.
Бутерброды в барах.

Viena iš programų, atliktų plaukiant laivu „Aleksandr Puškin“. 1968 m. birželio 20 d.

Taip pat nematau profanacijos kankliuoti J. S. Bacho, G. F. Händelio fortepijonui bei vargonams sukurtus kūrinis. Jei aranžuotė meistriška, ji pateikia tą pačią gerą muziką, tik kitu rakursu. Jos su malonumu galima klausytis ir ja gėrėtis. Liaudies instrumentų pažanga šiuo metu labai didžiulė. Sudėtingų partitūrų atlikimas kanklėmis primena tarsi skambinimą savito tembro arfomis.

Taigi P. Tamošaitis ir jo žmona kanklininkė Regina Tamošaitienė stovėjo tos polemikos ir stilizuoto liaudies instrumentų žanro gimimo bei plėtojimo ištakose. Po J. Švedo jie buvo pirmi atlikėjai, kurie šį žanrą išplėtojo ir išskėlė į aukščiausią lygį. Liaudies muzikos judėjimui P. ir R. Tamošaičiai suteikė naują kryptį. J. Švedas sukūrė didelį orkestrą, chorą ir šokėjų grupę kaip sinkretinę scenos meno viziją. O idėja sukurti nedidelį kamerinį liaudies instrumentų ansamblį, tokį kaip „Sutartinė“, dar niekam nebuvo kilusi. P. Tamošaitis ir buvo tas kolumbas, atradęs naują erdvę liaudies muzikai propaguoti. Pranas scenoje pasirodydavo ir kaip solistas, ir kaip ansamblio vadovas bei dirigentas. Jis sutelkdavo aplink save mobilią atlikėjų grupę, su kuria artistišškai, gyvai vesdavo muzikinį dialogą. Iki „Sutartinės“ to niekas nedarė. Pradėjo kurtis į ją panašūs saviveikliniai ansambliai. Paskui atsirado birbynių kvintetas. Ir vėl – nauja kryptis. Prano ir Reginos sukurtas pavyzdys, jų idėjos, tų idėjų įgyvendinimas, mokėjimas įkūnyti fantazijas pradėjo ištisą judėjimą Lietuvoje. Šį novatoriškumą reikia pažymėti ir išskelti, nes laiko dulkėms nusėdus, viskas pamirštama ir pradedama teigti, kad tik dabar atsirado viena arba kita naujovė, o praeityje esą nieko nebuvo. Tačiau naujų muzikos žanrų ir judėjimų pradininkai iš tiesų gyveno ir kūrė, jie buvo. Ir tai reikia pasakyti. Tai turi žinoti jaunimas ir ateities kartos!

„Sutartinės“ ansamblis tais laikais buvo labai parankus ta prasme, kad puikiai reprezentavo liaudies meną. Dėl savo sudėties būdamas labai mobilus, suteikė galimybę pasiekti klausytojus tolimiausiuose užkampiuose, o kelionėms už Lietuvos ribų nereikėjo daug išlaidų. Didelį kolektyvą išsiųsti į užsienį būdavo sudėtinga. Gastroles kuruodavo Maskva ir su ja buvo derinamos, be „Goskoncerto“ leidimo išvykti buvo neįmanoma. „Sutartinei“ tam tikra prasme tuos barjerus apeiti buvo lengviau. Tai padėjo organizuoti daugybę koncertinių turnė, puikiai reprezentavusių Lietuvos kultūrą. Pranas daug koncertavo ir kaip solistas. Tačiau ypač imponuoja jo sukurta „Sutartinė“. Tačiau sukurti kolektyvą dar nieko nereiškia. Reikia jį išugdyti, išmokyti, nubrėžti perspektyvą, parodyti kelią, kuriuo eiti. Be žinių, išradingumo ir fantazijos naujos kryptys muzikoje neatsiveria. P. Tamošaitis savo idėjas įkūnijo, davė pavyzdį kitiems, išugdė aukštos klasės atlikėjus, sukūrė ištisą liaudies kamerinių ansamblių judėjimą Lietuvoje, ir tai didžiausias jo nuopelnas.

Nežinau, kas pirmas (gal kultūros ministro pavaduotojas Vytautas Jakelaitis) sugalvojo reprezentuojant Lietuvos muzikinę kultūrą pateikti ją dviem aspektais, koncerte pristatant du visai skirtingo žanro kolektyvus: kamerinį styginių orkestrą ir nedidelį liaudies instrumentų ansamblį. Tokiu būdu buvo galima akivaizdžiai pademonstruoti, kad mes turime savo nacionalines šaknis, įdomią, savitą ir labai gražią liaudies instrumentinę muziką, o kartu galime deramai reprezentuoti ir europinę pasaulinę muzikinę kultūrą. Su pora solistų mūsų kolektyvai – Lietuvos kamerinis orkestras ir „Sutartinė“ – per koncertus puikiai įgyvendindavo šią idėją. Tai buvo geras atradimas. Įvairiose meno dekadose Maskvoje, Baltarusijoje, Rusijos Federacijoje – kur tik nebūta! – mes visada būdavome „suporuoti“, visada kartu. Grodavome po pusę koncerto. Kadangi daug koncertų vykdavo fabrikuose, kolūkiuose, kariniuose daliniuose, ta įvairovė paprastiems žiūrovams būdavo įdomi. Tiems koncertams parengdavau efektingą, plačiai auditorijai pagaunamą gražios akademinės muzikos repertuarą, kurį būtų malonu klausytis.

1968 metais rengiantis vykti į Kanadą vėl gimė mintis pagroti koncerte kartu ir kad P. Tamošaičiui akompanuotų kamerinis orkestras. Ta idėja buvo ne mano ir ne Prano, V. Jakelaičio arba Rimvydo Žigaičio, nepamenu. Vėliau Pranui akompanuodavome paties Balio Dvariono aranžuotą „Prie ežerėlio“, o tąkart nebuvo ką atlikti. Tada R. Žigaitis sukūrė „Mažą baladę“ ir „Žaidimą“, nedidelių pjesių birbynei solo ir styginių orkestrui. Per koncertą Monrealyje P. Tamošaitis grojo birbyne solo pritariant kameriniam orkestrui. Tokio ansamblio dar niekam anksčiau girdėti neteko. Plaukėme laivu „Aleksandr Puškin“, kurio muzikiniame salone vykdavo koncertai. Publikai suburti į kajutes būdavo atnešamos spausdintos dienotvarkės, jose būdavo skelbiama programa ir atlikėjai. Mes po tris koncertus grojome plaukdami į priekį ir atgal. Kelionės pradžioje, sustoję Helsinkyje, Bremerhafene ir Londono Taroko uoste, vykome į trumpas ekskursijas. O grįždami iš Monrealio koncertavome Londono Taroko rajono gyventojams, į koncertą atvyko ir nemažai lietuvių, kurių bendruomenės pirmininkas buvo žymus lietuvių kultūros veikėjas Rostislavas Baublys, mūsų šalyje garsaus pediatro prof. Petro Baublio brolis. Jis organizavo koncertą ir globojo mus trumpos viešnagės metu. Monrealyje koncertavome lietuvių išeivių bendruomenei.

Ši turnė buvo labai svarbi. Tais laikais ne tik jokių turizmo agentūrų nebuvo – savo laisvu pasirinkimu niekas į užsienį neišvykdavo. Išvykos buvo organizuojamos, o žmonės siunčiami. Mūsų Kultūros ministerijos vadovai per Kultūrinių ryšių su užsienio šalimis draugiją gavo leidimą išpirkti bilietus

keturiasdešimčiai žmonių į laivą „Aleksandr Puškin“ maršrutu Peterburgas–Helsinkis–Bremerhafenas–Londonas–Monrealis. Į krantą išlipti mums buvo leista tol, kol laivas stovi uoste. Suomijoje, Vokietijoje, Anglijoje ir Kanadoje išlipdami į krantą, užsienio pasus atiduodavome policininkui, gaudavome žetonėlius ir išeidavome į miestą. Valandą prieš išplaukiant turėdavome būti laive. Atiduodavome žetonėlius ir atsiimdavome pasus. Koncertai Londone ir Monrealyje buvo suplanuoti atsižvelgiant į šias aplinkybes.

Prieš tai Monrealyje vyko tarptautinė paroda. Sovietų Sąjungos paviljone buvo Lietuvos skyrius. Kadangi tenyškščiai lietuviai juo labai domėjosi, V. Jakelaičiui kilo mintis nusiųsti į Kanadą specialų muzikų desantą ir surengti susitikimą su tautiečiais. Žinoma, buvo išreikštas pageidavimas, kad susitikimų metu nei iš vienos, nei iš kitos pusės nebūtų jokių politinių užuominų. Šį reikalą kuravo pats Antanas Sniečkus, nors priešišškai nusiteikusiųjų buvo tiek LKP CK, tiek išeivijos organizacijose. Lietuvių emigracija, ypač dešinėsios pakraipos, bendrauti nenorėjo. Jie laikė, kad visi atvykstantieji iš Lietuvos yra KGB agentai ir komunistai, jų atvykimo tikslas – griauti lietuvišką sąmonę. O Lietuvoje buvo diegiama nuostata, kad kontaktai su Tarybų Sąjungos priešais demoralizuoja tarybinę liaudį. Bet toje „polemikoje“ mes, atlikėjai, nedalyvavome. Mums buvo tik nurodoma vykti ar ne. Nežinau, kaip ir kodėl išsiųsti Lietuvos delegaciją pavyko.

Dar po metų panaši, tačiau kuklesnė, kelionė buvo suorganizuota Viduržemio jūra, šįkart mažu laivu. Ištaigingame laive buvo užtikrintas malonus poilsis, puikus aptarnavimas ir nepaprastas maitinimas – kasdien kitas meniu, ką nori, tą gali imti ir valgyti. Vyko loterijos, sporto turnyrai ir įvairios kitos pramogos. Laivo meniu kasdien buvo žymimas vėjo ir bangavimo stiprumas. Sustojimų metu pasibaigus koncertams dalyvaudavome priėmimuose, o vakare grįždavome į laivą. P. Tamošaičio ir „Sutartinės“ pasirodymai visose gastrolyse turėjo didelį pasisekimą: nematyti instrumentai ir puikus meninis lygis sukeldavo gyvą atgarsį. Jis tikrąją žodžio prasme reprezentavo Lietuvos liaudies muzikos kultūrą.

Manau, ypač svarbu, kad P. Tamošaitis ir jo kamerinis liaudies instrumentų ansamblis buvo talentingi, aukščiausio lygio atlikėjai virtuozai. Pranas buvo tikras menininkas. Jo atlikimas – frazavimas, dinamika, tonas – žavėjo išraiška ir įtaiga. Jis parodė naują kryptį, kuria sekė jo mokiniai ir bendraminčiai. Kadangi P. Tamošaitis buvo pirmasis birbynininkas profesionalas, jis negalėjo nedaryti įtakos savo aplinkai. Jo kaip solisto virtuozo ir birbynininko atlikėjo autoritetas išlieka iki šiol.

Mano santykiai su Pranu buvo labai geri, draugiški. Mielai susitikdavome, kalbėdavomės, nors rengiant programas sąlyčio taškų buvo nedaug, išskyrus jo solo su styginių orkestru – pirmu lietuvių muzikos istorijoje. Prisimenu Praną kaip aukštos klasės ir didelio talento muzikantą. Tarnaudamas didžiajam menui jis buvo savo srities novatorius, bet negaliu nepaminėti jo subtilaus skonio ir nuopelnų estetinio lavinimo baruose. Jo profesinis sąžiningumas gali būti pavyzdys ateinančioms kartoms.

2010 m. spalio 24 d.

Dabinės lietuvių tautinės muzikos medį

Vaclovas Juodpusis
Muzikologas

Lietuvių tautinė muzika ir instrumentai profesionaliai puoselėjami jau antrą šimtmetį. Turime ir kuo pasidžiaugti, pavyzdžiui, asmenybėmis, su pratusiomis šios muzikos svarbą lietuvybei, kuri ir dabar tebėra trapi. Na, o šimtmetis – gražus, solidus laiko tarpsnis, kurį puošia Prano Puskunigio, Justino Strimaičio, Alfonso Mikulskio ir Onos Mikulskienės, Jono Švedo, Prano Stepulio, Prano Servos, Povilo Samuičio, Stasio Paliulio, Kazimiero Biliūno ir daugelio kitų pavardės bei jų nuveikti darbai.

Šį pavardžių sąrašą pratęsia ir kiek „jaunesni“ muzikai, į muzikinį gyvenimą įsilieję pirmaisiais pokario metais ir su lietuvių tautine muzika nebesiskyrę visą tolesnį gyvenimą. Tarp tokių ypač paminėtinas birbynininkas Pranas Tamošaitis, kuris savo kūrybine veikla prasmingai papuošė lietuvių tautinės muzikos medį su visais jo atšvaitais, apie save subūręs didžiulį būrį tokių pat atsidavėlių. Juk jis buvo ne tik iš Lietuvos gilumos atėjęs jaunuolis, pasišovęs groti birbyne, kuri jo valdoma suskambo neįtikėtinai tauriai. Kad įsitikintume, pakanka pasiklausyti jo įrašų magnetofono juostose. Bet, kaip paaiškėjo kiek vėliau, vadovaudamas „Sutartinės“ ansambliui jis įsisuko į muzikinio gyvenimo verpetą, galvodamas apie lietuvių tautinių muzikos instrumentų orkestro subūrimą ir kurdamas repertuarą – harmonizuodamas lietuvių liaudies dainas, rašydamas originalias dainas ir aranžuodamas, instrumentuodamas kitų kompozitorių tautiniais motyvais sukurtus kūrinius. Šia prasme esu

jam nepaprastai dėkingas, kad „Sutartinės“ ansambliui aranžavo mano „Tris Zervynų kaimo dainas“ ir jas su žaviąja Gražina Apanavičiūte įrašė Lietuvos radijuje.

Džiaugiuosi, kad nuo 1957 metų, kai Maskvoje vykusiam pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje jis savo virtuozišku bei šiltu grojimu birbyne pelnė aukso medalį, galėjau stebėti jo įvairiapusę muzikinę veiklą Lietuvoje, Vilniuje. Ne tik stebėti, bet, kiek leido galimybės dirbujantis Lietuvos televizijoje, finansiškai „remti“ (kiekvienas redaktorius pagal buvusias galimybes galėjo naudoti honorarinį fondą) lietuvių tautinės muzikos ansamblio „Sutartinė“ pasirodymus (tada juk buvo mokamas nors ir nedidelis honoraras atlikėjams-muzikinių laidų dalyviams pagal tarifkacinės komisijos kiekvienam jų nustatytą normą), nuolat juos kviesti į televizijos studiją tiesioginiams pasirodymams, o vėliau – įrašinėti į vaizdo magnetofono juostą. Galiu tik žavėtis P. Tamošaičio talentu – prabėgus kuriam laikui atsirasdavo vis nauja programa, į ją būdavo įtraukiamas per pasaulio jaunimo ir studentų festivalį su tautiniais muzikos instrumentais „susigiminiavęs“ aukso medalio laimėtojas Virgilijus Noreika ar kitas žinomas dainininkas arba solo partiją atlikdavo kuris nors labiau pasižymėjęs „Sutartinės“ narys. Visa tai reikalavo P. Tamošaičio kūrybinio aktyvumo ir matymo, kas gali savo kūryba talkinti „Sutartinei“. Taip jis „surado“ kompozitorių Leoną Povilaitį, kuris greitai tapo įstabiu „Sutartinės“ repertuaro turtintuju, leidusiu atrasti vis naujas lietuvių tautinių muzikos instrumentų išraiškos galimybes ir jas puoselėti.

Visomis šiomis progomis ir pabiro į spaudą mano didesnės ar mažesnės informacinio pobūdžio korespondencijos („Linksma „Sutartinės“ daina“, „Kalba Vilnius“, 1978, Nr. 7. „Koncertuoja liaudies instrumentų orkestras“, „Kalba Vilnius“, 1980, Nr. 35. „Pirmasis koncertas“, „Gimtasis kraštas“, 1980 birželio 19. „Mažajame ekrane – „Sutartinė“, „Kalba Vilnius“, 1982, Nr. 20 ir t. t.), kuriose pasidžiaugiau P. Tamošaičio ieškojimais ir atradimais, vis nepabodusiu lietuvių tautinių muzikos instrumentų skambesiu ir per televiziją, ko dabar jau nebeliko. Nedidelė „Sutartinės“ ansamblio sudėtis leido bet kur ir bet kada atsirasti, net ir vidurinėse mokyklose, juolab kad profesorius P. Tamošaitis buvo ir sukalbamas vadybininkas, visų šio ansamblio reikalų žinovas, kartais ir su minimaliais ištekliais galėjęs surengti koncertą. Todėl pasigendu jo dabar, kai Lietuvą norima padaryti mankurtų kraštu, kad jaunas žmogus, žinoma, ne tas, kuris mokosi muzikos, nežinotų savų tautinių muzikos instrumentų ir jų skambesio. Beje, P. Tamošaitis daug vilčių sudėjo į tai, kad suskambėtų lietuvių tautinių muzikos instrumentų orkestras, tikėjo jo ateitimi, tačiau palaikymo

nesulaukė, nors jo koncertas Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Didžiojoje salėje buvo sėkmingas.

Lietuvos muzikos ir teatro akademija ir konservatorijos bei muzikos, meno mokyklos ugdo nedidelį būrelį jaunųjų tautinės muzikos atlikėjų, kurie vis dažniau turėtų pažvelgti ir į P. Tamošaičio kūrybinį atsidavimą lietuvių tautinės muzikos reikalams, įgytų tvirtybės, pasimokyti, eiti jo pramintu keliu, jį plintinti ir aktualizuoti.

...O kur dabar ta veiklioji „Sutartinė“?

Žmogus, atvedęs mane į birbynininko profesionalo kelią

Vytautas Tetenskas

Birbynininkas, Klaipėdos universiteto Liaudies instrumentų katedros vedėjas, profesorius

Su maestro Pranu Tamošaičiu susipažinau dar mokydamasis Vilniaus J. Talat-Kelpšos aukštesniojoje muzikos mokykloje. Buvome III kurse, kai skelbimų lentoje perskaitėme, kad III kurso moksleivius Antaną Junevičių, Vidmantą Vitkauską, Antaną Smolskų ir Vytautą Tetenską kviečia mokyklos direktoriaus pavaduotojas mokymo reikalams Petras Gasiūnas. Išsigandome, pagalvojome, kad gal „prisidirbome“, nes tais laikais mokyklos vadovai retai kviesdavo pokalbio į kabinetą. Bet nerimavome be reikalo. Direktoriaus pavaduotojas mums pristatė Praną Tamošaitį, nors mes tada, būdami III kurso moksleiviai birbynininkai, jau gerai žinojome šią pavardę – dažnai girdėdavome jo įrašus ir jo vadovaujamo ansamblio „Sutartinė“ atliekamus kūrinius per radiją, matydavome televizijos laidose. III kurso studijų plane mums buvo įvestas kamerinio ansamblio klasės dalykas, kurį dėstyti ir buvo pakviestas Pranas Tamošaitis. Apie jį tuomet nelabai ką žinojome, tik tai, kad jis dirba dėstytoju konservatorijoje (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija) ir vadovauja ansamblui „Sutartinė“. Atėję į pirmą kamerinio ansamblio paskaitą nutarėme pasirodyti, kad mes jau šį tą mokame. Mudu su A. Junevičiumi savo malonumui pasigrodavome J. Švedo „Du broliukus“ ir nutarėme šį kūrinelį pagroti P. Tamošaičiui. Jis paklausė mūsų grojimo, nusišypsojo ir tarė: „Gerai, kad grojate, bet tai toli gražu iki to, ko reikia.“ Ir tas maestro pasakymas taip pakirpo mums sparnus, kad supratome – iki ansamblinio muzikavimo dar tikrai toli gražu. Mes visi

keturi grojome aukštosiomis birbynėmis, tad P. Tamošaitis nusprendė užduoti mums kvartetą klarnetams (neatsimenu kompozitoriaus pavardės). Pasakė: „Jokių polkų ar valsų negrosime, imkite šį kvartetą ir nusitransponuokite“, paliko mums natas ir išėjo. Mes tarpusavyje susižvalgėme, nes tada dar nelabai žinojome ką reiškia „transponuoti“, bet pamatę, kad kitaip nebus, pasikonsultavome, kūrinių transponavome ir pradėjome repetuoti. Tai buvo iš tikrųjų itin sunkus ir techniškai sudėtingas 3 dalių kūrinys, kurį mokantis reikėjo įdėti labai daug darbo. Tačiau tai darėme su dideliu entuziazmu ir įveikėme visus sunkumus. Per egzaminą P. Tamošaitis mus visus įvertino labai gerais pažymiais. Tai tokia buvo pirmą mano pažintis su maestro.

1970 metais man baigus Vilniaus J. Tallat-Kelpšos aukštesniąją muzikos mokyklą ir įstojus į Valstybinę konservatoriją, mes susitikome vėl ir jau ilgam. Tą pačią vasarą, po stojamųjų egzaminų, vyko Respublikinė dainų šventė, o P. Tamošaitis buvo vyriausiasis jos dirigentas. Pamatęs mane, maestro priėjo ir sako: „Tu esi paskirtas specialybės mokyti pas mane, taigi rudenį susitiksime.“ Aišku, širdyje apsidžiaugiau, bet neišsidaviau. Pats pagalvojau: kaip būtų gerai, kad mane pakviestų groti į „Sutartinės“ ansamblį, nes jis tada buvo gana populiarus ir daug gastroliavo šalyje, taip pat užsienyje. Ir neapsirikau. Vos peržengus konservatorijos slenkstį, P. Tamošaitis pasiūlė man groti jo ansamblyje. Buvau labai laimingas, nes prasidėjo tikra mano birbynininko profesionalo karjera. Maestro buvo man ir specialybės dėstytojas, ir ansamblio vadovas.

Ansamblis – tai mokykla, kur formuojasi, auga, tobulėja atskiros meninės individualybės. P. Tamošaitis ir buvo tokia individualybė, kuri atsiskleidė kaip puikus artistas, talentingas atlikėjas ir geras organizatorius. Dirbdamas „Lietuvos“ ansamblyje, jis dalyvavo per 1 500 koncertų Lietuvoje ir užsienyje kaip orkestro primarius, taip pat atlikdavo solinius kūrinius ansamblio programose. Klausytojai labai gerai vertino profesionalų, estetiškai brandų P. Tamošaičio grojimą. Jo birbynė skambėjo sodriai, plačiai, jai būdingu tembru visais registrais. Grodavo kietais (sunkiais) liežuveliais, todėl garsus išgirdavo nuo *pp* iki *ff*. P. Tamošaitis turėjo tvirtas lūpas ir veido raumenis, puikų kvėpavimą. Žingsnis (tarpelis) tarp liežuvelio ir birbynės pūstuko buvo gana didelis, todėl groti jo birbyne buvo sunku. Daug jėgų ir išradingumo P. Tamošaitis įdėjo organizuodamas „Lietuvos“ ansamblio birbynių kvintetą ir vadovaudamas jam.

Vėliau P. Tamošaitis vadovavo „Lietuvos“ ansamblio orkestrui. Gerai išmanydamas liaudies instrumentų ypatybes ir specifiką, jis labai pakėlė orkestro artistų profesionalumą ir meninį lygį. „Lietuvoje“ P. Tamošaitis žengė pirmus

žingsnius ir instrumentuotės srityje. Daug kūrinių jis instrumentavo orkestrui, chorui ir solistams. Tai buvo savotiška eksperimentinė laboratorija.

1980 metais profesorius suorganizavo dar vieną kolektyvą – eksperimentinį lietuvių liaudies instrumentų orkestrą, kuriame grojo 40 muzikantų. Meno vadovas su orkestru parengė dvi koncertines programas, kurios buvo atliktos Nacionalinės filharmonijos salėje. Koncertai turėjo didelį pasisėkimą ir sulaukė gero specialistų įvertinimo. Tačiau įvairių ministerijų klerkai nepalaikė šios idėjos, neskyrė finansavimo ir orkestro idėja žlugo. O labai gaila. Dar mažesnės tautos turi savo liaudies instrumentų orkestrus, o mes dėl mūsų valdininkų užsispyrimo nesugebame pasauliui parodyti tokių unikalių savo tautos instrumentų.

Ryškų pėdsaką P. Tamošaitis paliko dirbdamas pedagoginį darbą Valstybinėje konservatorijoje. Pats būdamas puikus atlikėjas, pasiekė gerų rezultatų rengdamas Lietuvai birbynininkus. Jo klasę baigė 25 birbynininkai ir 6 dirigentai. Šiandien jie – įvairių ansamblių vadovai, mokytojai, dėstytojai, aukštųjų mokyklų profesoriai. Kaip pedagogas P. Tamošaitis buvo labai reiklus, visų pirma sau, o paskui ir savo studentams. Jo pastabos visada būdavo konkrečios, taiklios ir profesionalios. Su studentais aptardavo specialybės programas, išklausydavo jų nuomonę ir leisdavo vieną ar kitą kūrinių pasirinkti patiems. Profesorius rasdavo laiko pakalbėti su studentais ir apie asmeninius dalykus. Jis savo studentus labai mylėjo, per paskaitas elgdavosi gana tėviškai. Tačiau ta meilė nereiškė nuolaidžiavimo.

Nežinau kodėl, bet maestro P. Tamošaitis mane labai pamilo. Pakvietęs groti „Sutartinėje“, jis mane paskyrė ansamblio metraštininku – turėjau fiksuoti visus koncertus, atliekamus kūrinius, solistus.

Per specialybės paskaitas iš manęs reikalavo labai daug. Tais laikais vykdavo Liaudies instrumentų katedros tarybinės pjesės atlikėjų konkursas. Visą laiką P. Tamošaitis įrašydavo mane į šio konkurso dalyvių sąrašą. Po vieno konkurso maestro priėjo prie manęs ir sako: „Vytuk, kol kas tavęs dar niekas neaplenkė.“ Aš net nepatikėjau, nes žinojau, kad mano kurso draugai, šviesaus atminimo Antanas Smolskus ir Kęstutis Mišeikis, už mane geriau groja. Tačiau profesorius pasakė, kad šiandien jiems nepasisėkė. Ir kai komisija po konkurso paskelbė rezultatus, A. Smolskaus ir K. Mišeikio dėstytojas doc. Povilas Samuitis buvo labai nepatenkintas, nes įprastai tuos konkursus laimėdavo kuris nors iš jo studentų.

Studijų metu buvo įvairiausių nuotykių. Man ką tik pradėjus studijuoti Valstybinėje konservatorijoje, iš sovietinės armijos atostogų grįžo mano brolis

Vaclovas. Žinoma, daugiau negu metus nesimatę su broliu mes pasilinksmino-
me, ir aš neatvažiavau į repeticiją prieš egzaminą. Aišku, P. Tamošaitis labai
supyko ir man parašė keturis su minusu. Aš visiškai nepykau, nes iš tikrųjų
pagroju gana prastokai, bet dėl to labai išgyvenau. Nuo to laiko supratau, kad
daugiau šitaip elgtis negalima. Egzaminas ir konkursas buvo šventas reikalas.

1973 metais vyko pasirengimas Pasaulio jaunimo ir studentų festivaliui,
kuriame planavau dalyvauti ir aš. Pastaruoju metu kažkas atsitiko mano birby-
nei, kuri pradėjo labai nederėti. Atėjęs į specialybės paskaitą profesorius pasa-
kia, kad nedalyvausiu respublikinėje atrankoje į festivalį, nes nederą birbynę.
P. Tamošaitis paėmė mano birbynę, pažiūrėjo ir tarė: „Tuoį derės.“ Jis nuėjo į
parduotuvę, nupirko filmo juostą, atpjovė gabaliuką, įdėjo į birbynės kandi-
klį ir sako: „Imk ir grok, viskas puikiai dera.“ Ir aš, neturėdamas kur dingti,
turėjau groti. Deja, į festivalį nepateko niekas, nes tais laikais buvo iš anksto
nuspręsta, kas vyks. Tas respublikinis konkursas buvo tik vaidyba.

Su P. Tamošaičiu labai artimai bendravau ir kaip su „Sutartinės“ ansamblio
vadovu. Pamatęs, kad labai stengiuosi, profesorius pasakė: „Aš iš tavęs padary-
siu solistą, jeigu tik tu norėsi.“ Man pradėjus groti ansamblyje, iš karto leido
groti solo su kanklininkėmis, o vėliau ir su visu ansambliu. Ir reikia pasakyti,
kad jam šis sumanymas pavyko.

Grojant ansamblyje „Sutartinė“ teko daug gastroliuoti po Lietuvą ir užsie-
nio šalis. Sakoma, kad geriausiai žmogų pažinsi kelionėse. P. Tamošaitis labai
atsakingai žiūrėjo į bet kurią koncertinę kolektyvo išvyką, nesvarbu, ar Lietu-
voje, ar užsienyje. Ypatingą dėmesį profesorius skyrė radijo ir televizijos įrašams.
Jis išmokė mane stovėti prie mikrofono, kas yra gana sudėtinga. Su „Sutartinės“
ansambliu dainuodavo žymiausi Lietuvos solistai: Virgilijus Noreika, Vaclovas
Daunoras, Eduardas Kaniava, Elena Čiudakova, Marija Aleškevičiūtė, Gražina
Apanavičiūtė, Giedrė Kaukaitė, Regina Maciūtė ir kt., todėl ansamblis turėjo
labai „pasitempti“, kad atsvertų profesinį dainininkų meistriškumą. Įrašinėda-
vo naktimis, nes dienomis visi dirbdavo.

Prisimenu vieną tiesioginį ansamblio koncertą per Lietuvos televiziją. Buvo
sekmadienis, o aš turėjau groti pusbrolio vestuvėse. Maestro leido man groti,
bet vakare liepė atvažiuoti į televiziją. Viskas buvo sutarta, ir staiga sugedo
mašina, su kuria aš turėjau iš Kaišiadorių važiuoti į Vilnių, į televiziją. Tačiau
jausdamas pareigą ir atsakomybę, susiradau sovietinę „Volgą-21“, paprašiau vai-
ruotojo, kad nuvežtų į Vilnių, palauktų, kol pagrosiu televizijoje, ir vėl atvežtų
į vestuves. Aišku, vestuvėse buvo liūdna be muzikos, bet aš buvau labai laimin-
gas, kad be manęs ansamblis per koncertą televizijoje negali apsieiti. Nuo to

laiko įgijau dar didesnę profesoriaus pasitikėjimą. Važiuojant į užsienį jis visada man patikėdavo dokumentų tvarkymą, siųsdavo į Kultūros ministeriją pas to meto klerkus, ir aš jo viltis pateisindavau.

1975 m. baigiau konservatoriją ir gavęs paskyrimą į Lietuvos konservatorijos Klaipėdos fakultetuose įsteigtą Liaudies muzikos katedrą išvykau darbuotis ten. Išvykau su dideliu nerimu ir širdgėla. Viena vertus, nežinojau, kas manęs ten laukia, o kita vertus, buvo labai gaila penkerių „Sutartinei“ atiduotų metų, nes tada, mano manymu, ansamblis buvo pasiekęs aukščiausią savo profesinio meistriškumo lygį.

Visada sakydavau ir sakysiu, kad studijų metai yra patys gražiausi žmogaus gyvenime. Baigus mokslus Vilniuje ir atvykus į Klaipėdą iš pradžių buvo labai liūdna – slėgė nepažįstama aplinka, nepažįstami žmonės. Visą laiką prisimin-davau konservatoriją, „Sutartinės“ ansamblį.

Bet pasirodė, kad sielvartavau be reikalo. Profesorius manęs nepamiršo. 1978 metais „Sutartinė“ turėjo vykti gastrolių į Norvegiją, ir P. Tamošaitis pakvietė mane važiuoti kartu. Aišku, pasiūlymą priėmiau su didžiausiu džiaugsmu, nes su ansambliu vyko mano laikų solistai Giedrė Kaukaitė ir Eduardas Kaniava.

Ir po tų gastrolių mūsų kūrybinis bendradarbiavimas nenutrūko. Mane pradėjo kviesti diriguoti dainų šventėse, kuriose jau daug metų dirigavo P. Tamošaitis. Čia mes susitikdavome kaip ansamblių vakarų dirigentai. P. Tamošaitis jau daug metų dirigavo per dainų šventes, tad man patardavo, kaip suvaldyti didžiulį būrį dalyvių Kalnų parke.

Ilgus metus mes dalyvavome J. Švedo jaunųjų atlikėjų konkurso vertinimo komisijos darbe. Profesorius buvo labai objektyvus ir teisus. Jis vertindavo konkursantus taip, kaip jie nusipelnydavo, tai buvo pagrindinis jo vertinimo principas.

Pradėjus šlubuoti sveikatai, P. Tamošaitis išėjo į užtarnautą poilsį. Būdamas pensijoje maestro aktyviai dalyvavo muzikiniame gyvenime. Jis išsakydavo savo nuomonę įvairiuose liaudies instrumentinės muzikos specialistų susibūrimuose, į jo nuomonę buvo įsiklausoma, nes jis turėjo autoritetą.

Staiga Lietuvą apskriejo nelaukta žinia, kad mirė profesorius P. Tamošaitis. Tai skaudi netektis lietuvių liaudies instrumentinės muzikos specialistų šeimai, artimiesiems ir visai Lietuvos kultūros visuomenei. Mus paliko didis menininkas ir kilnios dvasios žmogus.

P. Tamošaitis buvo įvairiapusė asmenybė. Jo kūrybinė veikla užfiksuota daugelyje spausdintų ir nespausdintų šaltinių, saugomų įvairiose vietose. Daug

medžiagos yra jo šeimos asmeniniame archyve. Straipsnyje neįmanoma apžvelgti visos profesoriaus ir žymaus menininko, sukūrusio kamerinio muzikavimo liaudies instrumentais Lietuvoje mokyklą, pedagogo, kompozitoriaus, instrumentuotojo, pirmo Lietuvoje birbynininko profesionalo, liaudies instrumentinės muzikos žanro puoselėtojo, aktyvaus visuomenės veikėjo P. Tamošaičio kūrybinės veiklos. Tai žmogus, išvaręs gilią vagą Lietuvos kultūriniame gyvenime, pristatęs lietuvių nacionalinę muzikos instrumentą birbynę profesionalaus meno scenoje ir savo autoritetu iškovojęs vieno iš žymiausių lietuvių liaudies instrumentinės muzikos specialistų Lietuvoje vardą.

2011 m. kovas

Ieškojimų kelyje

Ipolitas Petrošius

Buvęs Vilniaus kolegijos Pedagogikos fakulteto vyr. dėstytojas

Arčiau su prof. Pranu Tamošaičiu susipažinau rengiantis jo vadovaujamam Medicinos darbuotojų liaudies dainų ir šokių ansamblio 10-mečiui. Tuometinis orkestro grupės vadovas Romualdas Apanavičius mane pakvietė groti lamzdeliu. Po jubiliejinio koncerto aktyviai grojau ansamblyje dar ištisą dešimtmetį. Repetuodavome gana sunkiomis sąlygomis, trūkdavo patalpų, būdavo mažai vietos bendroms repeticijoms. Daug koncertuodavome Lietuvoje, išvykdavome ir į užsienį – 1967 m. buvome Vokietijoje, 1970 m. dvi savaites Viduržemio jūra plaukėme laivu „Litva“ (užsukome į Bulgariją, Graikiją, Prancūziją, Turkiją), 1971-aisiais lankėmės Lenkijoje ir kitur. Maestro P. Tamošaitis jautė atsakomybę dėl kolektyvo aukšto meninio lygio, liaudies dainų ir instrumentinės muzikos populiarinimo.

Kai prof. P. Tamošaitis subūrė Valstybinės konservatorijos eksperimentinį liaudies instrumentų orkestrą, jame grojo jau baigę ir liaudies muziką dar studijuojantys muzikantai instrumentininkai. Repeticijos vyko konservatorijoje. Maestro pasitikėjo manimi ir pakvietė vadovauti skudutininkų grupei. Orkestras buvo eksperimentinis, todėl, mano supratimu, galėjome daug ką išmėginti. Savo naują sumanymą suderinau su orkestro įkūrėju ir su man paskirtais skudutininkais – konservatorijos studentais, būsimais muzikais profesionalais.

Eksperimentinio orkestro afiša.
1980 m. birželio 13 d.

Ipolito Petrošiaus sugalvotas skudučių
surišimo būdas

Suradau naują ir patogų, tik liaudies orkestrui tinkamą skudučių surišimą, panašiai kaip sukabintos medinės skrabalų dėžutės. Šeši skudutininkai turėjo po tris surišimus – 12 chromatiškai suderintų skudučių:

6. (do – re diez) (mi – sol) (sol diez – si).
5. (mi – sol) (sol diez – si) (do¹ – re diez¹).
4. (sol diez – si) (do¹ – re diez¹) (mi¹ – sol¹).
3. (do¹ – re diez¹) (mi¹ – sol¹) (sol diez¹ – si¹).
2. (mi¹ – sol¹) (sol diez¹ – si¹) (do² – re diez²).
1. (sol diez¹ – si¹) (do² – re diez²) (mi² – sol²).

Panašumas buvo tas, kad kiekvienam naujam kūriniiui nereikėjo atskirai „rankioti“ skudučių. Tikriausiai tik vieninteliame eksperimentiniame liaudies instrumentų orkestre skudutininkai grojo taip sutvarkytais skudučiais. Bent man vėliau neteko girdėti ir matyti.

Pirmas eksperimentinio lietuvių liaudies instrumentų orkestro koncertas įvyko Vilniuje 1980 metų birželio 13 d. Valstybinės konservatorijos koncertų salėje.

Premjerinis eksperimentinio lietuvių liaudies instrumentų orkestro koncertas sukėlė daug diskusijų. Orkestras, kai kurių ekspertų iš esmės nebuvo pripažintas. Tada tokios sudėties orkestrui nebuvo specialiai sukurtų kūrinių, o klasikinės muzikos aranžuotės ir instrumentuotės skambėjo neįtikinamai.

Po pirmo pasirodymo eksperimentinis lietuvių liaudies instrumentų orkestras neišsiskirstė. Po metų, 1981 m. liepos 17 d., per Sąjunginės moksleivių meno ir sporto šventės atidarymą, vykusį Vilniaus Kalnų parke, dviem šokiams vėl akompanavo Valstybinės konservatorijos eksperimentinis lietuvių liaudies instrumentų orkestras. Šventės atidaryme skambėjo Jono Švedo harmonizuotas lietuvių liaudies šokis „Kubilas“, kurį dirigavo Jonas Vadauskas, o originalų kompozitoriaus Vytauto Juozapaičio šokį „Draugystės ratelis“ dirigavo P. Tamošaitis.

P. Tamošaičio iniciatyva Sąjunginės moksleivių meno ir sporto šventės atidaryme dalyvavo ir skudutininkai. Buvo nutarta, kad skudučiuos liaudies ansamblių skudutininkai ir visi chorų dainininkai. Rūpintis repertuaru buvo pavesta man – Valstybinės konservatorijos eksperimentinio lietuvių liaudies instrumentų orkestro skudučių grupės vadovui. P. Tamošaičio patartas parinkau nesudėtingą repertuarą. Moksleiviai skudučiavo I. Petrošiaus lietuvių liaudies dainos „Karklelis, karklelis“ aranžuotę ir Aloyzo Meškausko „Kaimišką polką“ su „plojančių“ klumpaičių pritarimu. Eksperimentas pavyko. Skudučiavo beveik trys tūkstančiai moksleivių choristų ir liaudies ansamblių skudutininkų. P. Tamošaičio paskatintas pirmą kartą dirigavau didžiausiam Lietuvoje skudutininkų ansamblui. Šventės atidarymą, taigi ir skudutininkų pasirodymą, transliavo Maskvos centrinė televizija.

Artimesnis bendradarbiavimas su prof. P. Tamošaičiu buvo gražus ir nepakartojamas mano gyvenimo laikotarpis. Tuo metu dirbdamas pedagoginį darbą Vilniaus aukštesniojoje pedagoginėje mokykloje turėjau galimybę matyti ir jausti orkestro įkūrėjo, liaudies muzikos profesionalo, profesoriaus gilų liaudies meno pažinimą ir tikėjimą savo idealais. Taip jau sutvarkyta, kad ne visi eksperimentai pavyksta, bet nė vienas iš jų nepraeina be pėdsako.

2011 m. gegužė

Prisiminimų mozaika

Vytautas Skripkauskas
Klarnetininkas, Lietuvos nusipelnęs artistas

I. Konservatorijos bendrabutis

Buvusiuose grafų ar kunigaikščių Lopacinskių rūmuose, S. Skapo g. 4, nuo 1948 m. buvo įsikūręs Vilniaus konservatorijos bendrabutis. Gyveno čia ne tik muzikai atsidadę studentai, bet ir Dailės institute studijuojantys būsimi dailininkai, suvažiuavę iš įvairių Lietuvos rajonų, miestų, miestelių. Buvo ir atvykusiųjų iš tolimesnių kraštų – Latvijos, Baltarusijos. Kiek individų, tiek skirtingų charakterių. Bendrabutyje atsiskleidžia kiekvieno užmojai, pomėgiai, gerosios ir blogosios savybės. Mokosi vieni iš kitų gražių dalykų arba pasijuokia, pasišai po iš netikėtų pokštų. Bet nesuvienodėja, kaip tam anekdote:

– Noriu pristatyti jums savo išradimą – skutimosi automatą.

Klientas įmeta monetas, įkiša galvą ir du peiliukai automatiškai pradeda jį skusti.

– Bet juk kiekvienas turime individualią veido struktūrą!

– Pirmą kartą taip...

Man patiko čia gyventi: kambaryje stovėjo šešios lovos ir buvo linksma bendrauti, dalytis ne tik mintimis. Kai tapau antro kurso studentu, gavau kambarį, kuriame gyvenome trise: aš, klarnetininkas, pianistas V. Viržonis ir vokalistas A. Rudaitis. Rytais visi skubėdavome į paskaitas, po pietų grodavome, o vakarais žiūrėdavome spektaklius operos ar dramos teatre, atlikdavome įvairius darbelius, kad užsidirbtume pinigėlių duonai.

Tiksliai neprisimenu, buvau trečio ar ketvirto kurso studentas, kai auksinis ruduo vėl sukvietė mus tęsti mokslo. Pirmą rytą, kai bendrabutis dar miegojo, koridoriuje pasigirdo lyg birbynės, lyg sopraninio saksofono garsai. Skambėjo liūdna liaudies daina, po jos – pratimas ir dar kita melodija. Man patiko, bet pabudę draugai buvo nepatenkinti, nes dar nebuvo aštuntos valandos. Tačiau įkyrus muzikantas tęsė savo namų darbus, raitė pratimus ir nepatogias trioles. Pakilau iš lovos ir pusnuogis dirstelėjau į koridorių. Grojančiojo nesimatė, tik paėjęs link išėjimo laiptų išvydau nepažįstamą muzikantą, kuris stovėdamas prie pulsto virkdė birbynę. Jis dirstelėjo į mane ir truputėlį patylėjo. Bet vos tik aš dingau, ėmė kartoti naują pratimą. Kitą rytą, bet jau po aštuonių, vėl skambėjo birbynės garsai. Ir taip kasdien.

Prie laiptų, mažame kambarėlyje, gyveno garbus pedagogas Juozas Babravičius. Garsios praeities dainininkui, kuriam teko po Ameriką net su Kipru Petrausku gastroliuoti, tie preliudų grojimai labai nepatiko. Jis mandagiai jau-nuolio paprašė, kad repetuotų tada, kai žmonės bus išėję į darbus.

Vėliau sužinojau, kad drąsuolis, kuris koridoriuje rūpestingai ruošė pamokas, buvo Pranas Tamošaitis iš Jurbarko ir jam reikėjo per pusmetį išmokyti tai, ką kiti pasiekia tik per kelerius metus. To reikalavo ir darbo sutartis su „Lietuvos“ ansamblio vadovu.

II. Fechtavimo pamokos

Konservatorijos Fizinio lavinimo katedros vedėjas, garsus kovų šaltaisiais ginklais (kardais, rapyromis ir špagomis) meistras Juozas Ūdras puikiai išmanė visus sportinius žaidimus, bet kovas takelyje vertino labiausiai. Todėl per fizinio lavinimo pamokas supažindindavo studentus ir su karininkijos pamėgta sporto šaka – fechtavimu. Puikus treneris J. Ūdras ir mane mokė kovoti karde-liu, buvau net „Žalgirio“ rinktinėje, o Sporto katedroje dirbau laborantu.

Per vieną pamoką, kai salėje susirinko daug pirmakursių, treneris pakvietė mane pamokyti grupelę studentų. Tarp jų sutikau pažįstamą muzikantą P. Tamošaitį. Nors jis dalyvavo tik keliuose fechtavimo pamokose, tačiau kardelį (espadroną) valdė sumaniai... Pajutau jo gerą, žaibišką reakciją. Fechtuojantis, kaip ir boksuojuantis, reikia pralenksti puolantį varžovą arba apsigynus staigiai jam atsakyti kirčiu ar dūriu. Pranas tai darė labai sėkmingai. Pagyriau jo veiksmus ir nuostabią reakciją. Pasiūliau papildomai treniruotis, tuomet galėtų dalyvauti konservatorijos, Vilniaus miesto varžybose ir galbūt – Lietuvos čempionate.

Į didįjį fechtavimą Pranas nenuėjo, bet tuos mano žodžius apie puikius jo sportinius duomenis su malonumu dažnai prisimindavo.

III. „Lietuvos“ ansamblis

Atsitik tu man taip, kad mano žmonos pusseserė Regina išteikėjo už Prano. Abu studijavo lietuvių liaudies muziką, grojo liaudies instrumentais tol, kol tapo valstybinio „Lietuvos“ liaudies ansamblio artistais.

Tad esame nors ir tolimi, tačiau giminės. Todėl ateityje teko ir man su juo dažniau pabendrauti, pakeliauti.

Prisipažinsiu, kad mokydamasis pirmame kurse dirbau nuostabiame Jono Švedo vadovaujamame „Lietuvos“ ansamblyje. Grojau birbyne šalia virtuozo

J. Cijūnėlio, A. Balytos ir kitų, bet tokio nuostabaus šeimyninio dueto, kaip Regina (kanklės) ir Pranas (birbynė), tuo metu nebuvo.

IV. Kruizinė kelionė po Viduržemio jūros miestus

1970 m. gegužę man paskambino Pranas, pasiūlė įdomią kelionę laivu ir susakė visas sąlygas: man reikėtų skubiai prisiminti grojimą birbyne ir skudučiais, gauti iš „organų“ leidimą (tai vienas iš svarbesnių to laiko reikalavimų), susitvarkyti savo darbovietėje (Operos ir baleto teatre) ir, nieko nelaukus, pradėti repeticijas jo vadovaujamame kameriniame liaudies instrumentų ansambluke, kuris koncertuos laivo keleiviams, svečiams. Net apsalo širdis, kai išgirdau laivo „Litva“ smulkų maršrutą – suplanuota fantastiška kelionė!

Neatsisakiau, bet jaudinausi, nes programoje – žvalūs lietuvių liaudies šokiai, puikios vokalinio dueto (E. Kuodis ir J. Girijotas) dainos, nuostabūs J. Švedo „Raliavimas“ (atl. P. Tamošaitis). Man, niekada negrojusiam chromatine birbyne, teko labai rimtai padirbėti, o laiko buvo vos kelios savaitės.

Viskas vyko „kaip iš natų“, keliavome ir koncertavome. Nuotaikinga lietuviška daina, šokis skambėjo laive ir krante. Mes sveikinome klausytojus, o jie dėkojo mums.

Aplankėme 1887 m. statytą baroko stiliaus Odesos operos ir baleto teatrą, Atėnų akropolį, Neapolį ir Pompėją prie Vezuvijaus, Marselį ir jo tarptautinį jūros uostą, išpūdingiausias pasaulyje Genujos kapines, Stambulo Sofijos soborą ir t. t. Gražių išpūdžių tiek daug, kad netilpo į užrašų knygeles, foto- ir kino juostas. Grįžome į namus sveiki ir labai laimingi.

Kelionėje žavėjausi Prano sugebėjimais: sklandžiu darbu repeticijose, uždegančiu dirigavimu koncertuose, įtaigiu, emocingu grojimu solo ir organizatoriaus talentu.

V. Lietuvių liaudies instrumentų orkestras

Sumanė P. Tamošaitis paruošti liaudies instrumentų orkestrą, kuris būtų įdomus gausiu instrumentariumu ir sugebėtų atlikti ne tik miniatiūras, bet ir stambios formos kūrinius. Jo manymu, toks orkestras galėtų tapti valstybiniu, kokį turi rusai (dažnai matydavome per televiziją) ir kitos tautos.

Parinko repertuarą, subūrė didelį (40–50) muzikantų kolektyvą ir, suderinęs repeticijų laiką, pradėjo repetuoti. Didžiausias organizacinių rūpesčių ir repeticijų krūvis teko pačiam Pranui. Nuoširdžiai teko padirbėti grupių vadovams (aš rengiau grojančiuosius skudučiais, daudytėmis ir ragais), nes repertuaras

buvo visiems neįprastai platus. Dviejų dalių programoje buvo orkestrui parašyti ar pritaikyti J. Švedo, V. Laurušo, J. Juozapaičio, A. Lapinsko sonatos formos kūriniai, o dainos, pjesės – geriausiems to meto atlikėjams Virgilijui Noreikai, Gražinai Apanavičiūtei, Antanui Smolskui ir kt.

Džiaugėmės, kai bendrose repeticijose labai spalvingai ir sodriai skambėjo orkestras, kuriam pasikeisdami dirigavo P. Tamošaitis ir J. Vadauskas. Žinojome, kad pasiekta dar nedaug ir geresnių rezultatų galima laukti po metų kitų. O kaip sako didieji specialistai – po dešimties. Tai patvirtina Lietuvos simfoninių, kamerinių, pučiamųjų orkestrų raida. Kiekvienas naujas muzikinis kolektyvas nuėjo sunkų pradinį kelią. Vieni jį įveikė greičiau, o kitiems teko ilgai trepsėti vietoje (dėl atlikėjų lygio ir stygiaus, instrumentų kokybės, vadovų kaitos ir t. t.). Todėl savo per keletą mėnesių nuveiktą darbą vertinome labai atsargiai, kukliai.

Įvyko perklausa ir koncertas Filharmonijos didžiojoje salėje. Scenoje pasirodė naujas muzikinis kolektyvas su savo didžiule programa. Pasirodymas žiūrovų buvo sutiktas palankiai. Dirigentai, atlikėjai laukė atsakingų organizacijų vadovų minčių, vertinimų, gal ir padėkos žodžių už nuveiktą didelį darbą.

Po koncerto pastebėjome, kad aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministras H. Zabulis skėščioja rankomis, kažką šneka prie jo stovintiems kolegoms, valdininkams, o atlikėjams nesumojo nieko geresnio tarti. P. Tamošaitis vėliau mums pasakė, kad ministrui nepatiko jo koncertiniai drabužiai, neva jie jam per maži... O muzika? Orkestras?

Manau, kad ambicingas P. Tamošaičio planas kurti lietuvių liaudies instrumentų koncertinį orkestrą galėjo turėti gražią perspektyvą.

2011 m. balandžio 4 d.

Talentas ir darbštumas

Juozas Slankauskas

Fagotininkas, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesorius

1951-aisiais susirinko didelis būrys stojančiųjų į Vilniaus konservatoriją iš įvairių Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio muzikos mokyklų. Iš Jurbarko, baigęs tik vidurinę mokyklą ir neturėdamas jokio muzikinio

išsilavinimo, atvyko stoti Pranas Tamošaitis. Po perklausos stojamųjų egzaminų komisija, profesoriui Jonui Švedui rekomendavus, leido jam laikyti stojamuosius egzaminus į Liaudies instrumentų katedrą, birbynės specialybę.

P. Tamošaitis, išsiskyręs dideliu darbštumu, noru mokytis, jau pirmame kurse užsirekomendavo kaip puikus birbynininkas, kurso lyderis. Atsiskleidė ir jo organizaciniai sugebėjimai: jis buvo iniciatorius steigiant mokslinius studentų būrelius, rengdavo susitikimus-vakarones su visų Vilniaus aukštųjų mokyklų studentais. Tuose vakaruose nuostabiai skambėjo ir Prano raliavimas birbyne, žavėjęs vyresnius kolegas.

P. Tamošaitis per visą studijų laikotarpį buvo vienas pavyzdgingiausių ir talentingiausių studentų visoje konservatorijoje. Jis ne tik puikiai raliavo, suteikdamas klausytojams teigiamų emocijų, bet ir rūpinosi garso kokybe. Jo netenkino techninės birbynės galimybės, todėl su patyrusiais meistrais ėmėsi skambesio tobulinimo visuose registruose.

P. Tamošaitis – puikus atlikėjas, sukūręs ne vieną kūrinį birbynei ir pats jį atlikęs.

Birbynininkas dalyvavo daugelyje tarptautinių konkursų, tapo jų laureatu. Išugdė ne vieną puikų atlikėją, pasižymėjo pedagoginiais gebėjimais.

Todėl mūsų kursas didžiuojasi jo talentu, kūryba ir darbais, vertais gilesnės analizės.

2010 m. spalio 17 d.

Sutartinai su „Sutartine“...

Aušra Stasiūnaitė-Čepulkauskienė

Operos solistė, tarptautinių konkursų laureatė, LMTA Dainavimo katedros docentė

Su lietuvių liaudies instrumentų ansamblių „Sutartinė“ bendradarbiauti pradėjau maždaug 1973-iaisiais. Buvau dar studentė, kai ansamblio vadovas Pranas Tamošaitis man pasiūlė su „Sutartine“ sudainuoti kelias dainas. Tuomet prasidėjęs bendradarbiavimas truko gana ilgai – baigiau konservatoriją (dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija), pradėjau dirbti teatre, grįžau iš stažuotės Italijoje, bet visada su dideliu džiaugsmu priimdavau kvietimą kartu koncertuoti. Nemažai dainų įrašėme radijo ir plokštelių įrašų studijose, atlikome

„Sutartinė“ ir solistai prieš koncertą. Prie Trakų pilies. Centre sėdi (iš kairės): Jonas Stasiūnas, Aušra Stasiūnaitė, Pranas Tamošaitis. 1974 m.

televizijos laidose. Repertuaras buvo didelis – solo dainos, duetai su Regina Maciūte, Edmundu Kuodžiu ir kt. Publikos mėgstamiausios buvo tos dainos, kurias atlikdavau kartu su tėveliu – Jonu Stasiūnu. Ypač populiarūs ir klausytojų mėgstama buvo maestro P. Tamošaičio harmonizuota lietuvių liaudies daina „Saulutė nusileido“. Dažniausiai ją pabaigdavome „Sutartinės“ koncertus. Šią dainą net atlikome anuo metu labai populiarioje Maskvos televizijos laidoje „Žydrasis žiburėlis“. Man pasirodė labai simboliška ir prasminga ją užbaigti J. Stasiūno kompaktinę plokštelę.

Padainuoti liaudies dainą ne taip jau paprasta. Melodija reikalauja ilgo kvėpavimo, lygaus garso, ji turi lietis natūraliai ir laisvai. Manau, kad tai, ko P. Tamošaitis siekė dirbdamas su dainininkais, jau buvo nusakyta jo harmonizuotose dainose – kurdamas dainą, profesorius visada galvodavo apie konkretų dainininką, jo balso spalvą, būdingą atlikimo manierą, charakterį. Mano dainos buvo jaunatviškos, gyvesnės. Su „Sutartine“ daug dainavo solistė Marija Aleškevičiūtė. Jai skirtos dainos buvo itin žemo registro. Vėliau maestro jas pritaikė mano balsui.

Su P. Tamošaičiu bendravau tik darbo aplinkoje ir kelionėse. Per repeticijas, prisimenu, profesorius būdavo ramus, rimtas ir susikaupęs. Netuščiažodžiaudavo. Jokių juokelių ar linksmybių dirbant su juo nesigirdėdavo. „Sutartinės“ kolektyvas buvo nemažas. Ansamblį reikėdavo suvaldyti, išgirsti muzikantų klaidas, pasakyti pastabas. Taigi ryškiausiai atmintyje išliko tas susikaupimas maestro veide ir... nuolat smilkstanti cigaretė rankoje. Jokių konfliktų ar barnių neprisimenu. Savo valdžios profesorius nedemonstruodavo ir balsą pakeldavo retai. Pastabas priimdavome natūraliai, pripažindami jo autoritetą. Nežinau, ką pasakytų ansamblečiai, tačiau aš „autoritarinio valdymo“ nejutau. Programas parengdavau pati. Kai ateidavau į repeticiją, ansamblis jau būdavo susigrojęs ir darbas su juo teikdavo malonumo. Ansamblio profesionalumo lygį liudija ir tai, kad anuomet nemažai koncertų buvo transliuojama tiesioginiame eteryje, „gyvai“, retai kada tekdavo tik pažiopčioti.

„Sutartinė“ buvo nuolatinė Filharmonijos, Kompozitorių sąjungos renginių „Muzikos ruduo“, „Muzikos dienos“ ir kitų dalyvė. Su ansambliu aplankėme daugybę Lietuvos miestų ir miestelių. Koncertinės kelionės būdavo kupinos šventiškų išpūdžių, išmoningų sutikimų. Prie vieno rajono ribos mūsų laukė net pats Neptūnas su pusnuogėmis undinėmis, nors buvo žvarbi rudens diena... Žmonės visur labai laukdavo tų koncertų. Buvo galimybė pasiklausti lietuviškos muzikos, pamatyti liaudies instrumentus. Sakyčiau, kad dabar tokių koncertų stinga. Įsimintini koncertai vyko Trakų pilies menėje – ta atmosfera labai tiko tautinei muzikai. Su „Sutartine“ dalyvavau didžiuliuose Lietuvos dienų renginiuose ir už Lietuvos ribų – Maskvoje, Peterburge, Minske.

Iš užsienio kelionių pamenu gastroles Belgijoje. Jos tęsėsi gana ilgai. Gyvenome viešbutyje Briuselio centre ir kasdien važiuodavome koncertuoti vis į kitą miestą. Šiai kelionei įsigijau labai gražią, sidabro lelijomis ataustą lino suknelę, siūtą Vilniaus modelių namuose. Kai su ja išeidavau iš viešbučio, praeiviai sustodavo pasigrožėti, o ansamblečiai ją praminė „gulbės giesmė“.

Kai pažadini prisiminimus, jie nenutrūkstama grandine seka vienas po kito, prikeldami vis naujus vaizdus ir asociacijas. Tos kelionės metu netyčia iškrėčiau pokštą. Viename Belgijos mieste, iki koncerto likus porai valandų, su ansamblečiais nutarėme pasižvalgyti po parduotuves. Koncertas turėjo vykti pastate, kuris šliejosi prie apvalios miesto aikštės su fontanu. Į šią aikštę kaip spinduliai iš visų pusių subėgo gatvės. Viskas atrodė labai aišku. Bet, matyt, viename „spinduly“ išėjus iš parduotuvės pasukau į priešingą pusę ir pasiklydau... Kai galų gale atsidūriau prie to fontano, iki koncerto buvo likę keliolika minučių. Jau iš tolo pamačiau profesorių... Rūkydamas cigaretę jis nervingai vaikščiojo nuo

LITUOVOS TSR KULTūros MINISTERIJA
VALSTYBINĖ FILHARMONIJĄ

Trakų pilies menė
Tarptautinio konkurso laureatas,
LTSR Valstybinės konservatorijos
liaudies instrumentų ansamblis
„S U T A R T I N Ė“

Dalyvauja
TSRS liaudies artistas,
Valstybinės premijos laureatas
JONAS STASILYNAS (bosas)
AUSRA STASICNAITE (mezosopranas)

KONCERTO PROGRAMA

I dalis	
J. SVEDAS	— Svajonė
L. ABARIUS	— Gimtinėje
atli. V. TETENSKAS (birbynė) ir L. JUODYTE (kanclės)	
J. SVEDO	— Oi, ta, dže med
harm. lietuvių I. d.	— Aš pašokau
B. DVARIONO	— Oi, liūdnas, liūdnas
harm. lietuvių I. d.	
J. TALLAT-KELPSOS	Sakė mano šieklis
harm. lietuvių I. d.	
atli. A. STASICNAITE	
J. JUOZAPAITIS	— Sonatos kanclės II ir III dalys
	Sošė — L. JUODYTE
II dalis	
B. DVARIONAS	— Maža rapsodija
A. BRAZINSKAS	— Solistas — V. TETENSKAS
	— Skerco
atli. birbynių kvintetas	
J. TALLAT-KELPSOS	— Už aukštųjų kalnelių
harm. lietuvių I. d.	
V. BLUŠIS	— Aukl, berželi
M. PETRAUSKO	— Ši naktelė
harm. lietuvių I. d.	
J. TALLAT-KELPSOS	— Lietus lynojo
harm. lietuvių I. d.	
atli. J. STASILYNAS	
A. BRAZINSKAS	— Trys pjesės
atli. „SUTARTINĖ“	
A. BRAZINSKAS	— Tėvynė, Lietuva, žodž. V. Blušis
atli. A. STASICNAITE ir J. STASILYNAS	
„Sutartinės“ ansamblio meno vadovas —	
Lietuvos TSR nusipelnęs artistas	
PRANAS TAMOSAITIS	

1974.VI.12, Trakai Nemokamai
Kūčertis atliekamas be pertraukos
LAD sp. 200, 1018 74

„Sutartinės“ koncerto Trakuose programa.
1974 m. birželio 1, 2 d.

dentė, vykau į M. Glinkos vokalistų konkursą Tbilisyje, visai nesitikėjau, kad pateksiu į trečią turą. Aš tik norėjau išbandyti savo jėgas, pasisemti naujų įspūdžių. Taigi, kai sužinojau, kad patekau į trečią turą, rimtai susirūpinau – juk neturėjau pasiėmusi partitūrų tų arijų, kurias buvau įrašiusi į baigiamojo turo programą. O ką jau kalbėti apie tai, kad pirmą kartą gyvenime teks dainuoti su simfoniniu orkestru. Maestro Rimo Geniušo dėka parengtas partitūras man spėjo iš Vilniaus perduoti lėktuvu, bet repeticijoms laiko visai neliko – buvo viena vienintelė. Per ją orkestras šiaip taip skaitė „iš lapo“ G. Rossini ir R. Ščedrino kūrinių natas, nes jie gana retai buvo atliekami. Atsimenu, per repeticiją susikaupiau ir drąsiai padainavau savo partijas, visai nepaisydama netvirtai

gatvės kampo iki kampo ir žvilgčiojo į tolį. „Greičiau eik persirengti“, – tiek tepasakė. Nieko nesakė ir vėliau, nors tikriausiai nemažai dėl manęs jaudinosi – juk tais laikais per gastroles užsienyje „pradingti“ buvo rimtas dalykas. Manau, kad jis buvo geras vadovas, šaltų nervų, santūrus ir niekada nepanikuodavo. Per savo kūrybinį gyvenimą sutikau nemažai vadovų ir dirigentų – kitas ir dėl menkesnio nutikimo pakeltų didžiausią vėją.

Prisimenu jo inicijuotą bendradarbiavimo su Dainavimo katedra programą. Pagal ją mūsų katedros studentai turėjo vieną savaitinę darbo valandą su liaudies instrumentų ansambliu. Tai buvo puiki maestro idėja. Studentai ne tik praturtino savo repertuarą liaudies dainomis, bet ir gavo puikią progą padainuoti su orkestru, pajusti šio muzikavimo specifiką, o tai yra labai svarbu ir naudinga. Štai mano gyvenime buvo įdomus atvejis. Kai 1975 m., dar būdama ketvirto kurso stu-

griežiančio orkestro. O iš kur ta patirtis? Juk buvau dainavusi tik su „Sutartine“. Ir, pasirodo, kiek naudos tai davė! Taigi, kai mano studentėms atsirado galimybė padainuoti su liaudies instrumentų ansambliu, jas skatinau kuo dažniau išnaudoti šią progą.

Pabaigoje galiu pasakyti, kad liaudies instrumentų ansamblis „Sutartine“ buvo labai ryškus kolektyvas, užėmęs reikšmingą vietą Lietuvos muzikiniame gyvenime. Tai didžiulis šio ansamblio vadovo P. Tamošaičio nuopelnas. Džiaugiuosi, kad yra proga pasidalyti prisiminimų nuotrupomis ir atgaivinti atmintyje daug malonių akimirų, išgyventų kartu su „Sutartine“.

2011 m. kovo 24 d.

Liaudiškos muzikos riteris

Regina Maciūtė

Solistė, Lietuvos TSR liaudies artistė, LMTA profesorė

Mano pažintis su „Sutartine“ prasidėjo nuo pažinties su ansamblio vadovu, kuris, matyt, išgirdo mane vienur kitur dainuojant ir nusprendė pakviesti bendradarbiauti. Į „Sutartinę“ dažnai būdavo kviečiami studentai: ne vienas savo dainininko kelią pradėdavo su liaudies dainomis. Profesorius P. Tamošaitis mane pakvietė, ir pamažu pradėjau dainuoti, dalyvauti koncertuose, kurie jaunam dainininkui buvo svarbūs, – dekadose Lietuvoje ir Sovietų Sąjungoje, Norvegijoje. Su šviesaus atminimo dainininke Marija Aleškevičiūte dainavome duetus. Ji buvo be galo šiltas žmogus, patyrusi vokalistė. Ji skatino mane. Susitikimas su M. Aleškevičiūte buvo labai svarbus mano gyvenime, ir tai, kad ji išėjo jauna, mane itin sujaudino... Su „Sutartine“ įrašėme nemažai įrašų. Dainavau daug P. Tamošaičio harmonizuotų liaudies dainų, duetų, kurių dalį įrašėme su Aušra Stasiūnaite. Atlikau Jurgio Gaižausko, Antano Kačanausko ir kitų kompozitorių kūrinius. Daug gerų dalykų įvyko dėl to, kad profesorius mane pasikvietė į šį ansamblį. Intensyvus bendradarbiavimas truko gerą dešimtmetį maždaug nuo 1970 metų. Tai man suteikė garbės, padėjo įsitvirtinti kaip solistei ir įveikti scenos baimę. Tad buvo daug džiaugsmo.

Iš kelionių labiausiai įsiminė Norvegija. Į ją vyko puiki artistų grupė: Rimantas Siparis, Nijolė Ambrazaitytė, Regina Tamošaitienė, P. Tamošaitis, Chaimas Potašinskas. Mus sužavėjo šios šalies gamta. Teko pabuvoti karališkose

rezidencijose – tada tai buvo prabanga. Tais laikais buvo sunku įsigyti sceninį drabužį, nes gražių medžiagų nebuvo ir niekam nerūpėjo, kaip solistas atrodys scenoje. „Sutartinę“ rengė, o mūsų, solistų, – ne. Patys vertėmės, kaip išmanėme. Nors tame turtingo gyvenimo fone atrodėme kukliai, tai nuotaikos negadino. Kelionė buvo linksma ir įspūdinga.

Mums, klasikinio stiliaus dainininkams, „Sutartinės“ braižas tiko. Mes kartais galime padainuoti *a cappella* liaudiška maniera, tačiau vieniems tai yra natūralu, kitiems – dirbtina. Štai Veronikos Povilionienės taip vedamas balsas skamba, o mano gal ir neskambėtų. Kadangi yra įgyti tam tikri įgūdžiai, mano stiliaus dainininkams muzikuoti su „Sutartine“ yra natūraliau ir dėl harmonizavimo, ir dėl liaudies instrumentų tembro, ir dėl kvėpavimo. Ansamblis yra geras rezonatorius, todėl jam akompanuojant dainuoti yra lengviau. V. Povilionienės ar Loretos Sungailienės dainavimas yra skirtingų stilių, tačiau prigimtinis. Jis remiasi kitais principais, kitaip formuojamas. Štai V. Povilionienė dažniausiai dainuoja *a cappella*, bet jos dainavimas su saksofonu yra organiškas. Saksofono garso spektras yra tamsesnis, jis atitinka dainininkės vyraujančius žemesniuosius obertonus. O birbynės obertonai šviesesni, labiau tinka klasiškiniam vokalistams. Taigi dainavimas su „Sutartinės“ akompanimentu jiems yra artimesnis negu dainavimas be pritarimo. Liaudies instrumentų, ypač birbynės, ir mūsų balsų tembrai atitiko.

Liaudies daina – tai mūsų gelminės prigimties išraiška. Yra paukščiai, žolynai, kurie tam tikroje šalyje auga, ir dainos, kurios toje šalyje skamba. Tai – mūsų savastis, mūsų „aš“ įprasminimas. Jeigu su meile į tai žiūri, nerodai savęs, o rodai dainą. Man pačiai buvo įdomu dirbti su „Sutartine“. Stengiausi, nes liaudies dainoje negali būti didelio *vibrato*, balsas turi būti lygus, giedantis. Kaip ir dainuojant J. S. Bachą ar G. F. Händelį, didelio pučiniško *spinto*, galingo garso nereikia. Dainuoti su „Sutartine“ buvo atgaiva balsui – jokio forsavimo, natūralus kvėpavimas, širdį glostantys tembrai. Balso sveikatai – tik į naudą!

„Sutartinę“, laimei, turėjo savo sritį, kurioje politikos buvo mažiausia. Mūsų kompozitoriai buvo prirašę tokių kūrinių, kurių dabar prisiminti nenori! O „Sutartinę“, jei važiuodama gastrolių į Voronežą ir vežė rusų dainą (pamenu, Marija dainavo „Tiomno višniojova šalį“), tai ji irgi buvo ne „daina apie partiją“. Dainuodavome gražias liaudies dainas. „Sutartinei“ ideologinės dainos abso-
liučiai netiko. Niekas per daug ir nevertė, aš nepastebėjau, kad dainuotume kokius nors himnus... Ir susitikimai Rusijoje buvo gražūs. Voroneže lankėmės poeto Aleksejaus Kolcovo gimtinėje, žmonės mus priėmė labai šiltai. Dainuodavome B. Dvariono „Žvaigždutę“. Bet ar tai ideologinė daina?

Dabar, išskyrus „Lietuvos“ ansamblį ir TV laidą „Gero ūpo“, liaudies muzikos viešai beveik negirdėti – TV laidose skamba saloninė muzika. Gal tai ir gerai? Kita vertus, galbūt žmonės ir pasiilgę tokios muzikos, kokią profesionaliai atliko „Sutartinė“, tačiau jų niekas neklausia. Visi perėjo į televizijos projektus, ir prasidėjo nelabai garbingi dalykai. Atsirado blizgūs žmonės ir žurnalai, viskas tapo seklu ir skirta pramogai. Kas dirba iš esmės, tų visai nesimato. O tikros ir subtilios, išpuoselėtos dainos neišgirsi. Tačiau viliuosi, kad tai laikina.

Matėme, kas nutiko su „Armonika“, kaip pasikeitė jos programų turinys. O „Sutartinės“ meno vadovas laikėsi aukštų meno kriterijų ir publikai nepataikavo. Buvo griežtokas, niekada jo nemačiau atsipalaidavusio, daug sau leidžiančio. Niekada. Jis turėjo savo vidines nuostatas. Juk galima turėti mažiau gerbėjų, nes svarbiau, kokie jie. Nepadaryti gėdos sau, nes yra žmonės, kurių nuomonė labai svarbi. P. Tamošaitis buvo liaudiškos muzikos riteris. Jis norėjo, kad jos skambėtų daugiau, ėmėsi harmonizuoti negirdėtas dainas, traukė jas iš dainynų. Tam tarnavo visą amžių – tokia buvo jo misija.

2011 m. balandžio 4 d.

Kolektyvas – tai vadovas

Vytautas Juozapaitis

Operos ir baleto teatro solistas, LMTA profesorius, Nacionalinės premijos laureatas

Kai mokiausi Valstybinėje konservatorijoje, „Sutartinė“ buvo fenomenas, kuriam tiko žodžiai „pakylėta“, „nepasiekiamą“. Iš provincijos atvykęs dar nelaimei žinojau, kas tai yra, tik tiek, kad prie „Sutartinės“ prisiliesti yra didelė garbė. „Sutartinė“ turėdavo nuolatinį solistą. Tuo metu joje dainavo Bronius Tamašauskas, Algirdas Janutas, o baritonas Valentinas Čepkus buvo neseniai išėjęs. Po atsiktinio pasiūlymo Pranui Tamošaičiui išbandyti mane likau ansamblyje ilgiems metams.

Labai gerai prisimenu pirmus žingsnius „Sutartinėje“. Pirmą kartą su ansambliu koncertavau kažkokioje įstaigoje prie Santuokų rūmų, kurioje vyko rinkimai. Dainavau jausmingą dainą apie karo aukas – Jano Frenkelio „Gerės“. Paskui prasidėjo rimtos repetacijos ir repertuaro formavimas. Daug duetų dainavome su Broniumi Tamašausku, Zita Grigienė, Gražina Apanavičiūtė,

Algirdu Janutu. Labai daug koncertavome. Mokydamasis trečiame ir ketvirtame konservatorijos kursuose nuolat važinėdavau su gastrolėmis po Lietuvą. Tai buvo ne tik unikali koncertinė patirtis, bet ir reta proga susipažinti su savo gimtuoju kraštu – Lietuva. Kada gi dar rastum laiko pavažinėti po miestelius ir kaimus...

Ansamblis – nedidelis, kamerinis, bet profesoriaus jam taikomi meniniai reikalavimai būdavo labai aukšti. Per repeticijas maestro diriguodavo pats. Tiesa, vietoj batutos rankoje laikydavo medinį, gana solidaus dydžio raktų pakabuką, kuris atstodavo ir auklėjimo priemonę kam nors suklydus ar praradus dėmesį... Žinoma, visa tai vykdavo šiltoje, šeimyniškoje atmosferoje, todėl meninio rezultato netekdavo ilgai laukti. Su „Sutartine“ dirbau dar tada, kai kanklių grupei vadovavo Regina Tamošaitienė ir apskritai muzikavimo kultūra buvo aukščiausio lygio. Ne tik ansamblio vadovas reikalavo, bet ir patys žmonės siekė geriausių rezultatų. Jie nebūtų supratę, kaip galima nerepetuoti, nedirbti.

Visus mūsų koncertus veddavo aktorė Alyda Čepaitytė – skaitydavo eiles ir pristatinėdavo solistus – liaudies artistę G. Apanavičiūtę, nusipelnusį artistą B. Tamašauską, Operos ir baleto teatro solistą A. Janutą. Aš buvau dar tik studentas, bet A. Čepaitytė mane pristatinėdavo taip pat kaip Operos ir baleto teatro artistą, mat laisvu nuo paskaitų metu dirbau tame teatre statistu. Tuo metu klausytojai, ypač kaimų gyventojai, laukdavo, kad į sceną išeis V. Juozapaitis su barzda ir armonika, o išeidavo jaunas, niekam nežinomas atlikėjas... Per kurį laiką būtent „Sutartinėje“ susikūriau solisto vardą ir Vytauto Juozapaičio, koks jis yra dabar, pirminį įvaizdį.

O kiek mes esame įrašę įrašų Lietuvos radijuje ir televizijoje, sunku ir suskaičiuoti. Tai buvo studijinis darbas, tad būdavo įrašinėjamos ne tik koncertinės dainos. Visai atskirai nuo koncertinio repertuaro įrašinėjome aranžuotes, harmonizuotas ir išplėtotas liaudies dainas – ištikus kūrinius. Jei nebūdavo laiko ruoštis, akimis permesdavau dainas – melodijos nesudėtingos – ir iš karto, iš lapo įrašinėdavau po 19 ir daugiau, net 25, posmelius. Kartais įsijungęs radiją išgirdavau save dainuojant „negirdėtą“ dainą. Toks būdavo įrašinėjimo konvejeris, kad nespėdavau visų jų įsiminti!

Taigi darbas su „Sutartine“ man buvo didžiausia patirtis, ir už ją būsiu dėkingas amžinai. Kiekvienąkart kalbėdamas apie savo profesinį kelią sakau, kad profesionalią karjerą pradėjau nuo „Sutartinės“. Gaila, kad bendradarbiavimas ilgainiui nutrūko, koncertai retėjo. Tačiau trejus metus buvau nuolatinis ansamblio solistas, o vėliau grįždavau koncertuoti svečio teisėmis.

„Sutartinės“ šokėjai Gediminas Stirbys ir Gražina Cijūnėlytė. Koncertas Nepale. 1989 m.

Pačios gražiausios gastrolės, kurias atsiminsiu visą gyvenimą, nes jos tiesiog neužmiršamos, įvyko 1989 metais. Buvau jau baigęs konservatoriją, diplomuotas specialistas, stažuotojas. Spalio–lapkričio mėnesiais vyko keturių savačių „Sutartinės“ gastrolės po Indiją ir Nepalą. P. Tamošaitis mane pakvietė dainuoti. Mums talkino Vilniaus universiteto dainų ir šokių ansamblis. Į šią kelionę vadovas vežė tris poras šokėjų, nes taupė, o šokiams reikėdavo keturių porų. Mes su Z. Grigienė sudarėme trūkstantą porą ir trypėme polkas... O dabartinis Kauno muzikinio teatro dirigentas Virgilijus Visockis per gastroles pūtė lamzdelį ir skrebino skrabalais! Šie įdomūs faktai liudija, kaip visi norėjo koncertuoti su „Sutartine“ ir vykti į užsienio gastroles. O šios buvo nepaprastos. Važiavome per Maskvą, kurioje nakvojome. Paskui lėktuvu skridome į Taškentą ir toliau – į Indiją. Praėjo jau dvidešimt vieni metai, bet šią kelionę dažnai prisimenu su visomis detalėmis...

Kelionėse geriausiai pažinsi žmogų. Aš P. Tamošaitį pažinau savo virsmo iš studento į profesionalų muzikantą metais, ir jis tame virsme dalyvavo kaip vadovas. Jis buvo savotiškai kontroversiška asmenybė. Profesorius niekada žmogaus neprisileisdavo per arti, nors išlaikydavo toleranciją per atstumą. Sykiu man buvo kaip vyresnysis, tėviškų jausmų pilnas brolis. Kartais savo vaikams nereikia parodyti per daug meilės ar atlaidumo, o būti šiek tiek

kietesniai, griežtesniai to vaiko labui, kad jis pats ką nors gyvenime suprastų. P. Tamošaitis turėjo tą savybę. Nedaugžodžiaudamas jis padarydavo tai, ką manė esant teisinga.

Pakeliui į Indiją įsivėliau konfliktą, po kurio kitas vadovas būtų mane išsiuntęs namo. 1989 metų politiniai pokyčiai, žlunganti santvarka desperatiškai traiškė į ją besikėsinančiuosius. Mūsų grupėje buvo ir ideologinių „palydovų“. O profesorius – šventas žmogus, kuris paspaudė man ranką, patapšnojo per petį, ir viskas atsistojo į savo vietas. Mat būdamas jaunas gana karštakošiškai išsakydavau savo nuomonę tiesiai į akis. Jis, turėdamas didesnės gyvenimo patirties, mane pamokė šiek tiek diplomatijos ir pakantumo kito nuomonei. Ir davė suprasti, kad toli gražu ne visi bus tokie tolerantiški ir atlaidūs, kaip jis... Taigi jo dėka supratau, kad patriotinius jausmus galima išreikšti ir kitaip, ne taip tiesmukai, nes gali ne tik nukentėti, bet ir sugadinti sau gyvenimą. O skaudžiausia, kad norimo rezultato tokiu būdu nepasieksi.

Paskutinis koncertas su „Sutartine“, kurį pamenu, sutapo su Lietuvos valstybingumo atkūrimo paskelbimu ir vyko 1990 m. kovo 11-osios išvakarėse. Viskas jau brendo, ir važiuodami į Radviliškio rajono Gražionių tarybinį ūkį (mano gimtinė – už penkių kilometrų) laukėme nepriklausomybės atkūrimo paskelbimo. Vėliau keletą kartų profesorius mane kvietė į jubiliejinius „Sutartinės“ koncertus ir jo kūrybos šventes Muzikos akademijos Didžiojoje salėje. Paskui, kai jau nebeturėjome kūrybinių santykių, man visada buvo miela ir malonu matyti šį žmogų. O tai yra vienas iš kriterijų, be jokių abejonių, liudijančių iškilios asmenybės – profesoriaus P. Tamošaičio – autoritetą ir jo vaidmenį mano kūrybinėje biografijoje.

Liaudies daina – visiškai atskiras žanras. Autentiškos (folklorinės) ir harmonizuotos dainos – taip pat visiškai skirtingi dalykai. Harmonizuota daina yra liaudies dainos pagrindu ar motyvu parašytas originalus naujas kūrinys. Kitaip sakant, harmonizuota liaudies daina yra kompozitoriaus kūrinys. Tai nėra tikroji liaudies daina, bet geriausias jos panaudojimas. Dėl naudos abejoti netenka. Mūsų LMTA Dainavimo katedros programose yra privalomas lietuviškas kūrinys ir liaudies daina. Stojant į akademiją reikia dainuoti *a cappella*. Tačiau kad ir kaip būtų keista, būtent harmonizuota liaudies daina yra žanras, kuris visus, iš vidurinės mokyklos atėjusius estrados mylėtojus, pakerta! Atrodo, žmogus turi klausą, yra muzikalus, tačiau pradėjęs dainuoti liaudies dainą nebežino, ko griebtis. Nei balso aparatas, nei klausas „neklauso“. Taigi liaudies daina yra labai gera bazė vokalistui tobulinti. Šiuo atžvilgiu „Sutartinė“ – vienareikšmiškai nepamainoma. „Sutartinė“ tiek mano, tiek Lietuvos

muzikiniame gyvenime buvo ne nominalus muzikantų sambūris, o muzikinis kultūrinis reiškiny, kuris, deja, iki šiol nebuvo pakartotas, o visa tai, kas buvo sukaupta, – neatleistinai išbarstyta ir neišsaugota. Viena paguoda – Lietuvos radijo fonduose esantys įrašai ir plokštelės.

„Sutartinė“ pakėlė muzikavimą akademiniiais liaudies instrumentais į aukščiausią meninį lygmenį, ką jau kalbėti apie reprezentacinį Lietuvos, kaip valstybės, pristatymo vaidmenį. Praktiškai visi dainininkai yra stabtelėję toje stotelėje – pradėjo karjerą su ansambliu. Aš pats paskui deleguodavau į jį savo studentus: įvyko tradicijos perdavimas.

Todėl kalbant apie šį profesionaliosios liaudies muzikos žanrą neišvengiamai kyla klausimas apie tokių meno kolektyvų kaip „Sutartinė“ svarbą, vaidmenį ir ateitį. „Sutartinės“ muzikavimas – tai profesionalus menas, atliekamas profesionaliais instrumentais, kurie yra unikalūs pasaulyje. Jeigu yra įdėta tiek pastangų bei įdirbio ir tiek minėtas žanras populiarintas, sukurtos studijų programos ir atlikėjų dinastijos, manau, nusikaltimas būtų ateityje to turto nepanaudoti. Na, o kolektyvas – tai visų pirma vadovas. Turi atsirasti toks žmogus kaip P. Tamošaitis, kuris tęstų tradiciją. Dabartinis ar būsimas „Sutartinės“ vadovas, kaip ir profesorius, privalėtų pirmiausia turėti tokį pat didelį norą ir užsidegimą, o ne planuoti uždarbį ar galvoti apie tarnybą. Tokius žmones veda idėja ir tikslas, idealistinė motyvacija, kuri gali būti nesuprasta ir nepalaikyta tol, kol neduos vaisių, taip pat ir pasauliniu mastu. Tada atsiranda ir rėmėjai.

„Sutartinė“ mano širdyje liko tokia, kokia ji buvo. Kartais man atrodo, kad „Sutartinė“ be P. Tamošaičio – ne „Sutartinė“. Profesorius ją sukūrė, išbaigė ir padarė tobulą. Tačiau yra archyvai, televizijos ir radijo įrašai, yra ką prisiminti ir iš ko mokytis. Šį turtą reikia transliuoti ir rodyti. Kartais atrodo, kad kažkas tyčia tai blokuoja. O gal nacionalinis transliuotojas iki to dar tiesiog nepriaugo...

2011 m. gegužės 13 d.

Žiupsnelis minčių

Elona Bartkutė-Raudonienė

„Sutartinės“ ansamblio veteranė, kanklininkų mokytoja ekspertė

Prisiminimai apie Praną Tamošaitį siejasi su jaunyste, su prasmingu mokymusi Valstybinėje konservatorijoje aktyviai dalyvaujant P. Tamošaičio vadovaujamame kameriniame liaudies instrumentų ansamblyje. Studijų metai buvo prasmingi dėl mokymosi ir begalės koncertų... Po studijų dirbant Liaudies dainų ir šokių ansamblyje, orkestrui vadovavo P. Tamošaitis, tęsdamas ir kamerinio ansamblio veiklą. Tai Jis išugdė mano ansamblinio grojimo įgūdžius, meilę liaudies dainai.

Žiūrėdama iš laiko perspektyvos matau, kaip kryptingai P. Tamošaitis formavo „Sutartinės“ repertuarą, kuris buvo beveik išimtinai sudaromas iš harmonizuotų liaudies dainų arba lietuvių kompozitorių kūrinių. Jis mokėjo prišnekinti garsius vokalistus dainuoti liaudies dainas pritariant ansamblui, sugebėjo atrasti jaunų, gabių dar nežinomų dainininkų ir padėti jiems pradėti muzikinę karjerą.

Iš prisiminimų liko Jo išsakyta mintis, kad dauguma lietuvių tautinių dainų yra liūdnos ir sunku rasti linksmy. Žinoma, P. Tamošaičiui teko daug jų peržiūrėti, nes pats jas ansamblui aranžuodavo.

Tik dabar suprantu, kaip sunku turėjo būti P. Tamošaičiui išlaikyti „Sutartinės“ tautinę kryptį, nepasiduoti nurodymams „iš viršaus“ ir kitokiam spaudimui. Suprantu, kokia tai buvo didžiulė meilės išraiška savo Tėvynei Lietuvai ir jos tautos menui.

2010 m. lapkričio 5 d.

Maestro

Egidijus Ališauskas

„Sutartinės“ meno vadovas, birbynininkas, Lietuvos kariuomenės orkestro vyr. dirigentas

Pirmas mano susitikimas ir tiesioginis susipažinimas su maestro Pranu Tamošaičiu įvyko ankstyvą 1990 metų pavasarį, kada studijuodamas Šiaulių

konservatorijoje ruošiausi respublikiniam konkursui⁹. Mane ruošė Paulius Vaišnoras (jis yra buvęs P. Tamošaičio mokinys), kuris pasiūlė pasikonsultuoti su maestro. Atvažiavau į dabartinę kunigų kuriją S. Skapo gatvėje, tada tai buvo konservatorijos II rūmai. P. Tamošaičiui pagrojaui visus kūrinius. Begrojančią klasę buvo įėjęs „Sutartinės“ muzikantas ir mūsų paskaitą truputį sutrukdė. P. Tamošaitis jam pasakė: „Viską pasiruoškite, vakare septintą – koncertas.“ Taigi vos įkėlęs koją, iš karto sužinojau, kas yra „Sutartinė“: galima buvo nuspėti, kad tai solidus koncertuojantis kolektyvas. Po konsultacijos profesorius man pasakė: „Grojaite viską gerai, taip grokite ir konkurse.“

Konkursas vyko Klaipėdoje, Pirmojoje J. Karoso muzikos mokykloje. Man pasisekė – laimėjau I vietą. Tokia buvo pradžia.

Įstojęs į Muzikos akademiją patekau į P. Tamošaičio klasę. Specialybės pamoka, kol buvau pirmuose trijuose kursuose, prasidėdavo aštuntą valandą ryto. Nuo antro kurso rudens semestro pradėjau dirbti su Lietuvos kariuomenės orkestru, tad devintą valandą jau turėdavau būti darbe, o keltis tekėdavo vėliausiai septintą. Pavasarį būdavo lengviau, o rudenį – sunku. Tačiau pasibaigus specialybės pamokai jau būdavo smagi diena.

Per pamokas profesorius buvo labai reiklus – negalėjai ateiti į pamoką ko nors neišmokęs. Aš visada ateidavau pasiruošęs: su savo koncepcija, viską išnagrinęs ir išklauses įrašų. Kūrinius jau grodavau laisvai. Norėjosi atnaujinti repertuarą, todėl daug kūrinių aranžavau pats – Paulio Jeanjeano „Venecijos karnavalą“, Pablo Sarasatės „Čigonų melodijas“ (šį ir pagal smuikininį, ir trimitininko Timofejaus Dokšicerio įrašą). P. Tamošaičio pastabos per pamokas būdavo fantastiškos, jos suteikdavo stabilumo. Profesoriaus taktika buvo labai gera. Prieš egzaminus ar atsiskaitymus nebesiaiškindavome detalių, o daug kartų grodavome programą ištisai, kad atsirastų forma ir visuma.

Kai mokiausi antrame kurse, profesorius pasakė: „Tu dabar groši rečitalį visus metus.“ Taigi antraisiais studijų metais važiavau per visą Lietuvą su dviejų dalių rečitalio programa: grojau ir Klaipėdos konservatorijoje, ir Utenos muzikos mokykloje, ir čia, Vilniuje, Muzikos akademijos salėje, ir Panevėžyje. Žmonių susirinkdavo daug. Su Daumantu Slipkumi grojome solidžią programą: du tris stambios formos kūrinius (tarkime, Camille'o Saint-Saëno Sonatą obojui arba Karolio Kurpińskiego Koncertą klarnetui), Eduardo Balsio Koncerto smuikui antrą dalį, Balio Dvariono pjeses, savo paties aranžuotas Felikso Bajoro

⁹ Neoficialiai su maestro mačiausi dar 1987 metais, kai dalyvavau konkurse. P. Tamošaitis buvo komisijoje, kurioje, be jo, buvo Pranas Budrius, Romualdas Apanavičius ir Antanas Smolskus.

pjeses smuikui. Paskui maestro jas aranžavo „Sutartinei“, ir 1991 metais per ansamblio jubiliejų F. Bajoro kūriniai buvo atlikti.

Įstrigo ir repeticijos I rūmuose dabartinėje Juozo Karoso salėje (buvusi Mažoji salė). Anais laikais senoji profesūra, Raimundas Katilius ir kiti, rūkydavo per repeticijas. Pamenu, mes grojame rečitalį, o profesorius traukia dėmą ir sako pastabas. Dabar tai atrodo neįsivaizduojama, o tada teikė daug žavesio. Taigi šis rečitalių turas buvo gera studijų pradžia.

Jei būdavo netikusi, „tamsi“ diena, maestro sakydavo: „Na, nesiseka tau šiandien. Žinai ką? Eik geriau namo. Rytoj ateini, ir grojam rytoj.“ Matė, kad neverta su klaidomis groti, jei „nelimpa“.

1994 metais dalyvavau tarptautiniame konkurse Čerepovece, Rusijoje. Konkursas buvo nemažas. Tuomet jau grojau Vytauto Juozapaičio Sonatą birbynei solo. Ji trunka beveik 15 minučių. Sonata tais laikais buvo labai modernus kūrinys, kurio retai kas imdavosi (rašyta Antanui Jonušui). Ir dabar ji neką pasenusi: joje daug šiuolaikinių muzikos išraiškos priemonių, dūdmaišio imitacija ir pan. Be sonatos, grojau B. Dvariono elegiją „Prie ežerėlio“ ir Adolfo Šainerio saloninį valsą (akompanavo D. Slipkus). Čerepovece man teko garbė nurungti A. Smolskaus mokinius Eugenijų Čiplį, Irmantą Andriūną, P. Budriaus – Gintarą Jonaitį ir laimėti laureato vardą (III vietą). Grįžęs namo Klaipėdoje vyks tančiame J. Švedo konkurse jau nebedalyvavau. Konkursas Čerepovece suteikė ir patirties, ir pasitikėjimo savimi. Tai buvo ir maestro profesoriaus vardo bei dėstymo metodikos įvertinimas, nes tuo metu katedroje vyko „politinė kova už būvį“, todėl šie laurai buvo labai laiku.

Kai parvažiavau su medaliais ir Menininkų rūmuose (dabartinėje Prezidentūroje) vyko Liucijos Stulgienės organizuotas laureatų koncertas, vienas paskutiniųjų toje salėje, profesorius buvo labai patenkintas. O rizikavome: grojau kiek kitą programą nei konkurse, pavyzdžiui, P. Sarasatės „Čigoniškas melodijas“.

Muzikavimas su „Sutartine“ – atskiras gyvenimo puslapis. Joje dirbta 20 metų. Pradėjau groti nuo pirmo kurso pirmąją birbyne. Prisiminimai – labai gražūs. Apvažiavome visą Lietuvą. Dažniausiai koncertuodavome savaitgaliais, todėl dvejus trejus metus laisvą neturėdavome nei šeštadienių, nei sekmadienių. Važiavome į senelių namus, į bažnyčias, į įvairius regionus. Buvome Baltarusijoje, Lenkijoje. Tai trumpi vienos dviejų dienų apsilankymai. Žinoma, į užsienį jau nedaug teko išvažiuot, pasikeitė ir sąlygos šalyje. Geriausi „Sutartinės“ laikai buvo dar prieš man ateinant į ansamblį.

Įsimintina kelionė į Švediją 1993 metais, kai dalyvavome pasauliniame orientacininkų sąskrydyje. Tada Švedija darė įspūdį kaip kapitalistinė šalis,

kontrastas, palyginti su Lietuva, buvo didžiulis. Pirmąkart pamatėme mobiliuosius telefonus – tai prilygo vaizdui iš kosmoso. Mus apgyvendino ne palapinėse miške kartu su orientacininkais, bet prabangiame viešbutyje už 20 km nuo Stokholmo. Ten gražiai koncertavome.

Kita įsimintina kelionė buvo į Italiją, kur (Spelio mieste) vyko maestro dukters įšventinimo į vienuolės ceremonija. Įspūdinga kelionė truko dvi savaites. Apžiūrėjome Romą, Veneciją, Florenciją. Koncertuodavome bažnyčiose. Italijos bažnyčiose netoli pagrindinio altoriaus, kur nors šone, paprastai ilsisi šventųjų palaikai. Tai štai atvykstame į Kašiją, o ten bažnyčioje stikliniame karste guli šventoji Klara ir tarytum žiūri į mus. Profesorius sutrikęs galvoja: kaip mes čia šoksime. Sako: „Šokti negalim, o grosim tik ramią liūdną muziką.“ Tada ateina tos bažnyčios klebonas, patapšnoja profesoriui per petį ir taria: „Viską grokite, ką norit, ir šokit, ir dainuokit.“ Tokia demokratija mums buvo neįprasta. Grojome aikštėse: koncertai vykdavo vėlai, dešimtą, vienuoliktą, dvyliktą valandą. Gyvenome tame pačiame vienuolyne, svečiams skirtoje patalpoje. Su vienuolėmis surengėme gražų atsisveikinimo vakarą.

2001 metais koncertavome Olandijoje. Koncertai irgi vykdavo vakarais – olandai mėgsta vakaroti. Turbūt tai buvo paskutinė kelionė, į kurią važiavo baletmeisterė Tamara Kalibataitė, Regina ir Pranas Tamošaičiai. Jie eidavo miegoti, o mes kokią 11 valandą pradėdavome ruošti vakarienę, paskui vakarodavome su šokiais ir dainomis. Gyvenome taip pat vienuolyne. Koncertai būdavo ilgi, dviejų dalių. Kanklininkė Kristina Kuprytė ir aš grodavome solo. Ji kankliuodavo P. Sarasatės „Navaros chotą“, aš atlikdavau P. Jeanjeano „Venecijos karnavalą“. Programą parengėme solidžią, su šokėjais.

Su „Sutartinės“ ansambliu kone kas savaitę įrašinėdavome vaizdo ir garso įrašus. Garso įrašai dažniausiai būdavo įrašinėjami rudenį, o vaizdo – pavasarį. Įrašinėjant P. Tamošaitis nesinervindavo, niekada nenutikdavo jokių trinčių, atmosfera būdavo rami, darbinė. Su „Sutartine“ buvo miela, malonu keliauti ir koncertuoti.

Profesorius mano ateitį, matyt, siejo su soline veikla, su „Sutartine“, nes jos vairo niekam neperleido, kad ir buvo tokių siūlymų ir kandidatūrų. Gal todėl skeptiškai žiūrėjo į mano darbą su kariuomenės orkestru ir dirigavimą. Manė, kad geriau neplėsti naujų dirvonų, o eiti savo vaga.

Maestro kartkartėmis, pamiršęs ar nepamiršęs, manęs klausdavo, ar esu žvejys. Sakydavau, kad ne. Daugelis jo studentų važiuodavo į žvejybą. Man regis, visiems teko ta duona – pažvejoti. Išvažiuodavo labai anksti visai dienai, grįždavo vėlai. Profesorius studentams duodavo žuvų parsivežti į bendrabutį. Aš

buvau vienintelis, kuris žvejoti su maestro nė karto nevažiavo. Taigi šito išvengiau, bet vis tiek buvo gražu, kai studentai su profesoriumi vykdavo žuvauti.

Atmosfera mūsų klasėje buvo tokia, kad kasmet lapkričio pradžioje tradiciškai lankydavome profesorių ir paminėdavome jo gimtadienį. Jis mums buvo ir pedagogas, ir net kaip tėvas. Mus siejo šilti ir artimi santykiai. Gal ir muzikavimas „Sutartinėje“ prie to prisidėjo. Tačiau ir negrojančiųjų ansamblyje santykiai su profesoriumi buvo panašūs. Katedroje jis buvo lyg ir vyriausias, priminė patį J. Švedą. Ir J. Švedas buvo visiems kaip tėvas – kiekvienam duos gerą patarimą, kiekvienam pasirūpins.

Profesorius turėjo gerą iškalbą – bet kuria proga galėjo pasakyti ką nors labai protingai, aiškiai ir gerai. Buvo ryškus vadovas. Dažnai nuomonės susikirsdavo dėl programų, bet pakeisti profesoriaus nusistatymą būdavo labai sudėtinga. Iš tikrųjų profesionaliai sudarytose programose niekada nebuvo nieko per daug ar per mažai, viskas dinamiška ir gera tvarka sudėliota. Tai yra menas, nes sėkmė labai priklauso nuo kūrinių parinkimo. Tai buvo neabejotinas P. Tamošaičio kaip meno vadovo nuopelnas.

Profesoriui jautėme tokią pagarbą, kad net nepagalvodavome ateiti į pamoką nemokėdami teksto. Specialybės pamokos praleisti nebuvo galima, nebent būtų kur nors išvykęs koncertuoti.

Profesoriaus ir amžius, ir padėtis lėmė, kad 2002 metais „Sutartinei“ pradėjau vadovauti aš. Paskutinius penkerius šešerius metus su „Sutartine“ buvome prisiglaudę prie Mokslų akademijos. Pradėjome gyventi atskirai nuo Muzikos akademijos, ir situacija pasidarė sudėtinga. Senoji gvardija iširo, visi išėjo su savo darbais. Dabar glaudžiamės mano vadovaujamo orkestro patalpose Karininkų ramovėje. Repetuoti vietos per mažą. Natos, drabužiai laukia atnaujinimo. Sunku žmones sukviesti muzikuoti vakarais iš entuziazmo, ypač kai jie turi po du tris darbus. Reikėtų pasitelkti jaunas studentes kanklininkes, kurios groja, nes jų trūksta. Tokia padėtis šiandien. Be to, senieji kompozitoriai, kurie rašė liaudies instrumentams, išeina. Nebėra L. Povilaičio, V. Bagdono, J. Gaižausko, R. Žigaičio, o jaunieji šitam žanrui beveik nekuria, nebent vieną kitą kūrinių solo instrumentui. Dar rašo V. Juozapaitis, J. Tamulionis. Tačiau rudenį atgysime, parengsime gražų maestro atminimo koncertą.

2001 m. balandžio 28 d.

Iš proginių kalbų, sveikinimų, rekomendacijų

Jadvyga Čiurlionytė
Menotyros mokslų daktarė, profesorė

Pranas Tamošaitis yra vienas iš pačių geriausių liaudies instrumentinės muzikos propaguotojų respublikoje. Nepralenkiamas grojimo birbyne virtuozas. Puikus liaudies instrumentų ansamblių organizatorius, iš kurių „Sutartinė“ pasižymi išskirtiniais laimėjimais.

Svarbiausia – Pranas Tamošaitis yra sumanus pedagogas, išstbulinęs savo atlikimo metodiką grojant pučiamaisiais instrumentais, taip pat sėkmingai dėstantis instrumentuotę ir dirigavimą.

Kaip dėstytojas yra kolegialus, tarp studentų ir dėstytojų turi didelę autoritetą.

Per daugelį bendro darbo metų Valstybinėje konservatorijoje stebėjau P. Tamošaičio neišsenkama energiją ir iniciatyvą, taip pat daugialypę jo veiklą, kurios rezultatai, turint galvoje užsibrėžtus tikslus, yra labai teigiami.

Mes matome jo labai sėkmingas gastroles po Tarybų Sąjungą ir už jos ribų, taip pat patyrusio teoretiko, specialisto aranžuotojo liaudies instrumentams, aktyvaus visuomenininko ir mokslininko, dalyvaujančio specialiose konferencijose, veiklą.

Savo specialybės srityje pasiekęs puikių rezultatų, P. Tamošaitis nuolat kelia kvalifikaciją kaip pedagogas, solistas ir dirigentas.

Aukščiau pateikta charakteristika remdamasi manau, kad P. Tamošaitis yra visiškai užsitarnavęs mokslinį docento vardą.

1972 m. vasario 1 d.

Juozas Gaudrimas
Menotyros mokslų daktaras, profesorius, LTSR valstybinės premijos laureatas

Praną Tamošaitį pažįstu jau 36 metus kaip buvusį savo studentą, paskui – bendradarbį. Tai visapusiškas menininkas, kuris per tą laiką pasireiškė kaip labai geras atlikėjas, dėstytojas, visuomenės veikėjas. Dar būdamas studentas jis pradėjo dirbti liaudies dainų ir šokių ansamblyje „Lietuva“, iš pradžių – orkestro

artistu, vėliau – orkestro grupės vadovu. Vilniaus mieste P. Tamošaitis įkūrė medicinos darbuotojų liaudies ansamblį. 1957 m. VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje užėmė I vietą, iškovojo aukso medalį ir laureato vardą. Plataus pripažinimo sulaukė P. Tamošaičio vadovaujamas liaudies ansamblis „Sutartinė“. Būdamas ansamblio dirigentas ir solistas, P. Tamošaitis daug kartų pasirodydavo mūsų šalyje ir visose demokratinėse respublikose. Jis buvo jubiliejinių dainų švenčių vyriausiasis dirigentas ir konsultantas, daug prisidėjo prie saviveiklinio meno vystymosi Lietuvos Respublikoje.

Per 26 pedagoginio darbo Valstybinėje konservatorijoje metus P. Tamošaitis paruošė 21 diplomantą, kurie tapo žymiais Lietuvos pedagogais ir kultūros veikėjais. Jis parengė mokymo programą liaudies instrumentų specialybės studentams, taip pat pasireiškė kaip kompozitorius. Jo išleistas 25 liaudies dainų rinkinys, skirtas solistų duetams ir vokaliniais ansambliams su fortepijonu, sukurta nemažai dainų solistui ir chorui su liaudies instrumentų orkestro pritarimu.

1967 m. P. Tamošaičiui buvo suteiktas LTSR nusipelnusio artisto garbės vardas, o 1987 m. jo vadovaujamam ansamblui buvo suteiktas LTSR nusipelnusio meno kolektyvo garbės vardas.

Gerbiamas konservatorijos kolektyvo pedagogas, puikus atlikėjas ir liaudies meno propaguotojas P. Tamošaitis nusipelno mokslinio profesoriaus vardo.

1987 m. spalio 20 d.

Juozas Antanavičius

Rektorius sveikinimo kalba P. Tamošaičio 65-mečio ir „Sutartinės“ 40-mečio proga, pasakyta LMA salėje po koncerto 1997 m. lapkričio 3 d.

Maestro, gerbiami ansambliciai! Mūsų krašto muzikos kultūros panorama labai plati: čia ir orkestrai, chorai ir vargonai, simfonijos ir sonatos. Tokia pat plati panorama ir šioje salėje: ir fazioliai, ir steinvėjai, ir kone stradivarijai. O štai šiandien – birbynės ir kanklės. Kaip gamtoje nebūna vakuumo, taip ir muzikos kultūroje jo neturi būti. Tad natūralu, kad tarp liaudies instrumentų ir akademinės muzikos surasta vaisinga sąsaja, susiburia ir gyvuoja tokie kolektyvai kaip „Sutartinė“. Viena vertus, tai birbynės, kanklės, skudučiai, skrabalai ir lamzdelis, antra vertus – tai koncertas, sonata, operos dainininkai. Ansamblis

tarsi „sėdi ant dviejų kėdžių“, o tai visada yra sunku. Tai pavojinga, nes atitraukus nuo liaudies tradicijos šaknų, galima nuklysti per toli. Nesinorėtų, kad koncerte išklausęs birbyne ar kanklėmis atliktą sonatą koks nors klausytojas pasakytų: „Įdomu, bet tai ne arfa, fortepijonas ar klarnetas.“ Todėl svarbu išlaikyti saiką ir pusiausvyrą. Ir štai „Sutartinės“ ansamblis, kuris scenoje jau keturiasdešimt metų, tą saiką išlaiko ir aukso vidurį surado.

Gražus jūsų ansamblio pavadinimas, krikštamotės Jadvygos Čiurlionytės pasiūlytas, – „Sutartinė“. Tas lietuviškas žodis turi daug reikšmių. Viena jų reiškia „sutarti“, „darniai sugyventi“ vienam su kitu ir ansamblyje grojant ar dainuojant susiderinti. Sutarti – reiškia taip pat ir „nuspręsti“, „susitarti“. Visomis šiomis prasmėmis ansamblis turėjo padirbėti, kad atitiktų gražaus žodžio reikšmes. Ansamblio nariams reikėjo taip tarpusavyje sugyventi, kad per ilgą ansamblio istoriją jo nariai eitų koja kojon, išliktų „sutartine“. Reikėjo taip suderinti instrumentų savybes ir atlikimo manierą, parinkti repertuarą, kad būtų pasiekta meninė kokybė, kad, kaip šiame koncerte, ansamblis reprezentuotųsi kaip ansamblis, o ne solistų būrys. Na, ir reikėjo nuspręsti, kaip ant tų dviejų kėdžių – liaudies tradicijų ir akademinio žanro – išsilaikyti. Ir štai „Sutartinė“, kaip mums klausytojams įrodo tie du tūkstančiai atliktų koncertų, nusprendė teisingai. Šiandien ansamblui galėtume padėkoti įvairiais aspektais: kaip klausytojai (o jų per tuos istorinius koncertus jūs turėjote tūkstančių tūkstančius), kaip kompozitoriai, kuriems ansamblis suteikė progą pateikti savo kūrybą nauju amplua, suderinant klasikines formas ir liaudines ištakas, kaip muzikologai, kuriems ansamblis taip pat davė peno žanrą pagirti, padiskutuoti ar pakritikuoti. Na ir, žinoma, kaip pedagoginės, akademinės institucijos atstovai, nes ansamblis išugdė šimtus muzikantų, kurie įgijo gyvenimo išminties ir baigė meno mokyklą, išėjo į Lietuvą toliau sėti tų daigų, kurie buvo sodinti ir išpuoselėti „Sutartinėje“.

Ansamblio muzikantai keitėsi, o štai stovi tvirtas klevas, mūsų profesorius Pranas Tamošaitis, kuris kaskart parengia naują repertuarą. Rudenį, klevo lapams nukritus, visiems jį parodo. Ateina pavasaris – ir vėl nauja programa, kurios noriai ateiname klausytis. Nuo pat pirmos dienos, kai Pranas, 25 metų jaunuolis, stojo prie šio ansamblio vairo, pagal dvasią ir energiją kaip jaunuolis jis tebestovi ir šiandien. Matyt, taip bus dar dešimtmečius, ko mes ir linkime: ansamblui sėkmės, skambaus akordo, šypsenos, kolektyvo vadovui – gerų idėjų toliau puoselėjant „Sutartinės“ meną.

*Rektoriaus sveikinimo kalba P. Tamošaičio 70-mečio ir „Sutartinės“ 45-mečio proga,
pasakyta LMA salėje po koncerto 2001 m. lapkričio 9 d.*

Susirinkome pagerbti vieno iš žymiausių ir populiariausių Lietuvos muzikų – tai birbynininkas, pedagogas, organizatorius, profesorius Pranas Tamošaitis. Šioje scenoje tik prieš dvi dienas stovėjo Jungtinės Karalystės princas Charlesas. Atsisveikindamas aš jam įteikiau suvenyrų – keletą tomų lietuvių liaudies dainų, išleistų Muzikos akademijoje, ir komplektą liaudies dainų plokštelių. Priėmęs dovanas, princas paklausė: „Ar čia yra įrašyti tie instrumentai, kurie grojo ten, apačioje?“ O ten apačioje, Akademijos hole, pasitinkant aukštąjį svečią šaunią polkutę sugrojo birbynių kvintetas. Pasakiau: „Jūsų prakilnybe, jų šiose plokštelėse nėra“, bet vakare jam įteikiau didelį rinkinį birbynės ir kanklių muzikos įrašų.

Profesoriau, Jūsų, kaip ir mano, karta pamena, kad Lietuvoje buvo gaminamas visai neblogas uogų vynas – serbentų, vyšnių. Mes didžiudavomės, kad lietuviai gamina vyną, kurį geria Anglijos karalienė. Dabar jūs, profesoriau, galėsite sakyti, kad štai mes ir mūsų išugdyti birbynininkai grojame instrumentu, kurio klausosi princas Charlesas, būsimasis Anglijos karalius! Tai tie instrumentai, kuriuos jūs tobulinate visą savo kūrybinį gyvenimą. Jie labai patrauklūs. Prie šio instrumento susibūrė geriausi, muzikaliausi Lietuvos žmonės. Jie tobulino tuos instrumentus. Net sunku ir pasakyti, kas paviliojo daugelį šaunių muzikų – ar to puikaus instrumento tautiška prigimtis, ar jo meilus tembras, kuris buvo išstobulintas taip, kad jo klausytis suguža pilnos salės. Prie šių liaudies instrumentų glaudėsi visi muzikaliausi Lietuvos Pranai – tai Pranas Kupčikas, Pranas Serva, Pranas Stepulis, Pranas Budrius, Pranas Tamošaitis... Kuris gi kitas instrumentas, gal fortepijonas ar smuikas, gal fleita turi tiek Pranų? Turbūt nė vienas.

Profesoriau, Jūs penkiasdešimt metų su muzika, su ansambliu, su birbyne. Jūsų nueitas kelias labai vaisingas, rezultatyvus. Taip galime teigti, prisimindami Jūsų ilgametę kūrybinę veiklą. Ir aš buvau jos didžiosios dalies liudininkas. Taip mes galime teigti, matydami šiandien tokią gausią koncerto auditoriją. Ne taip dažnai šioje salėje būna apsėstos net palangės. Tai rodo, kad Jūsų darbas nenuėjo veltui. O jo rezultatai – ne tik Jūsų suburtas, išpuoselėtas ansamblis, bet ir dėkingi klausytojai. Mes linkime, kad Jūsų pasėta sėkla dar daug žiedų subrandintų. Tuo pačiu ši vakarą mes pagerbiame Jūsų ansamblį, puikų ansamblį,

pavadintą nuostabiai gražiu lietuvišku žodžiu „Sutartinė“. Pavadinimas „Sutartinė“ tegu reiškia ne tik sutartiną grojimą kartu, ne tik lietuvių liaudies žanrą, bet ir tą vienybę, kuri mūsų tautai buvo ir tebėra labai svarbi. tą vienybę ir sutarimą, kuris yra toks reikalingas šių dienų pasauliui. Viliamės, kad visa žmonija vieną kartą darniai susės ir atliks bendrą sutartinę! Dėkoju Jums, profesoriau, už visa, ką nuveikėte, sukūrėte mūsų šalies kultūros labui. Ir man regis, tai – ne paskutiniai Jūsų darbai.

Eduardas Gabnys

*Prorektorius sveikinimo kalba P. Tamošaičio 70-mečio ir „Sutartinės“ 45-mečio proga,
pasakyta LMA salėje po koncerto 2001 m. lapkričio 9 d.*

Simboliška, kad jubiliejinis koncertas vyksta rudenį, derliaus nuėmimo, derliaus matavimo metu. Profesoriau, jūsų derlių labai sunku pamatuoti: juk šitiek partitūrų, šitiek opusų, harmonizuotų, originalių dainų... O mes prisime- name tą laiką, kaip nuostabiai skambėjo Prano Tamošaičio birbynė, ir manome, kad šiandien ji taip pat puikiai įsilietų į darnų ansamblį kartu su kanklėmis. Jūs išugdėte kelias birbynininkų muzikantų kartas. Aišku, pagrindinis jūsų ilg- mečio darbo vaisius šiandieną yra šioje scenoje, prieš kurį pagarbiai lenkiu gal- vą. Su pasididžiavimu prisimenu, kad taip pat turėjau didelę laimę aštuonerius metus atiduoti šitam nuostabiam ansambliui. Visą laiką mąstau, kad jauniems studentams tai puiki muzikos meno meistriško mokykla. Profesoriau, jums geros kloties, sveikatos ir dar daug darnių, sutartinių akordų!

Praną Tamošaitį sveikina LMTA rektorius Juozas Antanavičius ir prorektorius Eduardas Gabnys (fone – kanklininkė Kristina Kuprytė). 2001 m.

Prano Tamošaičio 70-metis. Iš kairės: Egidijus Ališauskas, Regina ir Pranas Tamošaičiai. 2001 m.

Po jubiliejinio koncerto. Sėdi (iš kairės): Ona Mikulskienė, Rėgina Tamošaitienė, Pranas Tamošaitis. stovi „Sutartinė“ (iš kairės): Ramūnas Strolis, Renata Dragūnaitė-Sereikienė, Kristina Kuprytė, Egidijus Ališauskas, Jolanta Kanopkaitė-Čepaitienė, Kęstutis Lipeika, Audrutė Polianinaitė-Stonkienė, Juozas Čiplys, Giedrė Razmantaitė, Pranas Vaičius, Rimas Kurapka. 2001 m.

Priedai

Prano Tamošaičio gyvenimo ir veiklos chronologija

- 1931 lapkričio 5 d. gimė Raseinių apskrityje, Jurbarko valsčiuje, Molynės kaime.
- 1938–1942 mokėsi Jurbarko pradžios mokykloje.
- 1942–1951 mokėsi Jurbarko gimnazijoje.
- 1951 įstojo į Lietuvos valstybinę konservatoriją (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija).
- 1951–1964 dirbo orkestro artistu, solistu, birbynių kvinteto ir orkestro vadovu Valstybiniame dainų ir šokių liaudies ansamblyje, vad. Jonas Švedas (dabar – ansamblis „Lietuva“).
- 1954 vedė, žmona Regina Prakšeda Paskachimaitė – kanklininkė solistė, pedagogė (g. 1930 m. rugpjūčio 11 d.)
- 1954 su Valstybiniu dainų ir šokių liaudies ansambliu dalyvavo Lietuvos literatūros ir meno dekadose Maskvoje.
- 1954 rugpjūčio 26 d. gimė sūnus Arvydas, mirė 1954 m. spalio 26 d.
- 1955 gruodžio 24 d. gimė dukra Dalia.
- 1956 baigė Lietuvos valstybinę konservatoriją, įgijo liaudies instrumentų birbynės specialybės, liaudies instrumentų orkestro dirigento, dėstytojo kvalifikaciją.
- 1956 įkūrė Valstybinio dainų ir šokių liaudies ansamblio kamerinį liaudies instrumentų ansamblį (dabar – ansamblis „Sutartinė“).
- 1956 įkūrė Vilniaus medicinos darbuotojų dainų ir šokių liaudies ansamblį „Rūta“ ir iki 1975 m. jam vadovavo.
- 1957 su kameriniu liaudies instrumentų ansambliu laimėjo laureato vardą ir sidabro medalį sąjunginiame liaudies instrumentų kamerinių ansamblių ir liaudies dainos konkurse Maskvoje.
- 1957 su kameriniu liaudies instrumentų ansambliu laimėjo laureato vardą ir aukso medalį VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalio konkurse Maskvoje.
- 1957 laimėjo I respublikinio jaunimo festivalio laureato vardą.
- 1957 apdovanotas Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Garbės raštu už gerą I respublikinio jaunimo festivalio parengimą bei vedimą ir sėkmingą pasirodymą VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje Maskvoje.

- 1958 dalyvavo Lietuvos kultūros dienų Lenkijoje koncertuose Varšuvoje, Poznanėje, Krokuvoje, Vroclave ir kituose miestuose (20 koncertų).
- 1958 trys kamerinio liaudies instrumentų ansamblio dalyviai – Pranas Tamošaitis, Reginą Tamošaitienė ir Antanas Žemaitis – koncertavo pasaulinės parodos „Expo 58“ nacionalinių TSRS dienų metu Briuselyje (Belgija).
- 1958 apdovanotas Lietuvos TRS kultūros ministerijos Garbės raštu už sėkmingą koncertinį pasirodymą nacionalinių TSRS dienų metu pasaulinėje parodoje Briuselyje (Belgija).
- 1959 išleista plokštelė esperanto kalba *Litovaj popolaj kantoj kaj dancoj*. P. Tamošaičio kūrinius atlieka V. Noreika, birbynių sekstetas, P. Tamošaičio vadovaujamas kamerinis liaudies instrumentų ansamblis.
- 1960 gegužės 2 d. gimė sūnus Algirdas, mirė 1961 m. vasario 21 d.
- 1960 apdovanotas Respublikinės dainų šventės organizacinio komiteto Garbės raštu už nuopelnus ruošiant Dainų šventę.
- 1961 pradėjo dirbti dėstytoju valandininku Lietuvos valstybinėje konservatorijoje.
- 1961 kaip solistas birbynininkas su Lietuvos delegacija dalyvavo Lietuvos kultūros dienoje Suomijoje.
- 1961 išleista plokštelė *Lietuvių muzikos koncertas „Našlaitė“*. Atlikėjai: P. Tamošaičio ir P. Budriaus birbynių duetas su kameriniu ansambliu, P. Tamošaičio vadovaujamas kamerinis liaudies instrumentų ansamblis, birbynių septetas, V. Noreika.
- 1963 su kameriniu liaudies instrumentų ansambliu koncertavo Suomijoje.
- 1963 kovo 17 d. gimė dukra Daiva.
- 1964 paliko „Lietuvos“ ansamblį ir visu etatu pradėjo dirbti Valstybinėje konservatorijoje.
- 1965 apdovanotas Lietuvos TSR Ministrų Tarybos Valstybinio aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo komiteto Garbės raštu už aktyvią pedagoginę veiklą.
- 1967 apdovanotas Lietuvos TSR kultūros ministerijos Garbės raštu už ilgametį ir kūrybingą lietuvių liaudies instrumentų kamerinės grupės vadovo darbą.
- 1967 suteiktas Respublikos nusipelnusio artisto garbės vardas.
- 1967 Kultūros ir Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijų nutarimu oficialiai patvirtintas kamerinio liaudies instrumentų ansamblio pavadinimas „Sutartinė“.
- 1967 su „Sutartinės“ ansambliu dalyvavo „Tautų draugystės“ meno festivalyje Kazachstane.
- 1967 ansamblis „Sutartinė“ apdovanotas Moldavijos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Garbės raštu už aukštą atlikimo meistriškumą, aktyvų ir sėkmingą dalyvavimą „Tautų draugystės“ meno festivalyje Moldavijoje.
- 1967 koncertavo Rygoje, Taline, Leningrade (dabar – Sankt Peterburgas).
- 1968 „Sutartinės“ koncertinė kelionė į Kanadą. Surengti koncertai Monrealyje, Londone ir užsienio šalių turistams laive „Aleksandr Puškin“.

- 1969 koncertavo Vokietijoje.
- 1969 kelionė laivu „Litva“ po Viduržemio jūros šalis. Koncertavo užsienio turistams laive, surengė koncertą Atėnuose (Graikija).
- 1970 per TSRS kultūros dienas tuometinėje Čekoslovakijoje „Sutartinė“ surengė 23 koncertus.
- 1970 surengė 5 koncertus Suomijoje.
- 1970 paskirtas Respublikinės dainų šventės Ansamblių vakaro dirigentu.
- 1970 apdovanotas organizacinio Dainų šventės komiteto už nuopelnus rengiant Dainų šventę.
- 1972 ansamblis „Sutartinė“ apdovanotas Lietuvos TSR kultūros ministerijos diplomu už sėkmingą pasirodymą Liaudies ansamblių šventėje.
- 1972 surengė 7 koncertus Kanadoje.
- 1972 su Igorio Moisejevo vadovaujama TSRS liaudies šokių ansambliu koncertavo Vidurinėje Azijoje.
- 1972 išleista plokštelė *Jonas Švedas. Kūriniai*. Be kitų, įrašyti kūriniai, atliekami ansamblio „Sutartinė“ ir birbynių kvinteto.
- 1973 ansamblis „Sutartinė“ nugalėjo sąjunginiame konkurse Voroneže, RTFSR.
- 1973 suteiktas docento vardas.
- 1974 surengė 9 koncertus Norvegijoje.
- 1974 surengė 6 koncertus tarptautiniame liaudies kūrybos festivalyje Kaustinene (Suomija).
- 1974 koncertavo TSRS draugystės dienose Belgijoje.
- 1974 koncertavo Lietuvos kultūros dienose Baltarusijoje ir Rusijoje.
- 1974 ansamblis „Sutartinė“ apdovanotas Rusijos TFSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Garbės raštu už aktyvų dalyvavimą Lietuvos literatūros ir meno dienose Rusijos TFSR ir broliškų nacionalinių kultūrų ryšių stiprinimą.
- 1974 išleista plokštelė *Lietuvių liaudies instrumentų ansamblis „Sutartinė“*.
- 1975 paskirtas Dainų šventės Ansamblių vakaro dirigentu.
- 1975 „Sutartinė“ parengė didelį teatralizuotą lietuvių liaudies dainų koncertą *Nuo gaidelių iki gaidelių* su solistu V. Noreika (scenarijaus autorius ir režisierius V. Noreika, dailininkė Regina Songailaitė).
- 1975 išleista plokštelė *Dainuoja Virgilijus Noreika*. Atliekamos harmonizuotos lietuvių liaudies dainos su „Sutartinės“ ansambliu.
- 1976 dalyvavo tradiciniame muzikų festivalyje Moldavijoje.
- 1976 koncertavo TSRS kultūros dienose Norvegijoje. Surengė 7 koncertus.
- 1977 apdovanotas Lietuvos TSR kultūros ministerijos Garbės raštu už aktyvią koncertinę ir visuomeninę veiklą.
- 1977 ansamblis „Sutartinė“ apdovanotas Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Garbės raštu už nuopelnus propaguojant lietuvių liaudies meną.
- 1977 paskirtas sąjunginės dainų ir šokių ansamblių šventės Vilniuje vyriausiuoju dirigentu.

- 1977 parengė „Sutartinės“ 20-mečio jubiliejinę programą, su kuria plačiai koncertavo Lietuvos miestuose ir rajonuose.
- 1978 išleista plokštelė *Jonas Švedas. Kūriniai kanklėms*, atlieka „Sutartinė“.
- 1980–1981 įkūrė Eksperimentinį liaudies instrumentų orkestrą ir jam vadovavo.
- 1980 paskirtas Dainų šventės Ansamblių vakaro dirigentu.
- 1981 apdovanotas Lietuvos TSR kultūros ministerijos Garbės raštu už sėkmingą ilgametį kūrybinį darbą ir visuomeninę veiklą 50-ųjų gimimo metinių proga.
- 1981 apdovanotas Lietuvos TSR valstybinės konservatorijos Garbės raštu už kūrybingą pedagoginį darbą.
- 1982 dideliu dviejų dalių koncertu pažymėtas „Sutartinės“ 25 metų jubiliejus.
- 1982 ansamblis „Sutartinė“ apdovanotas Lietuvos TSR kultūros ministerijos Garbės raštu už didelius nuopelnus propaguojant lietuvių muzikos meną.
- 1983 sukurtas televizijos filmas *Toli, palei šilą*.
- 1983 apdovanotas Lietuvos TSR kultūros ministerijos Garbės raštu už nuopelnus lietuvių muzikos menui ir aktyvią visuomeninę veiklą.
- 1984 koncertavo TSRS kultūros dienose Indijoje. Surengta 12 „Sutartinės“ koncertų Indijos miestuose.
- 1985 paskirtas Dainų šventės Ansamblių vakaro dirigentu
- 1986 koncertavo Bulgarijoje. Surengti 5 „Sutartinės“ koncertai tarptautinėje mugėje Plovdive.
- 1986 išleista plokštelė *Sutartinė*.
- 1987 patvirtintas Moksleivių dainų šventės dirigentu.
- 1987 su „Sutartine“ koncertavo Vokietijoje TSRS ir VDR kultūros dienos.
- 1987 ansambliui „Sutartinė“ Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas suteikė Lietuvos TSR nusipelnusio kolektyvo vardą.
- 1987 apdovanotas Lietuvos TSR valstybinio aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos Garbės raštu už ilgametį koncertinį darbą ir aktyvią visuomeninę veiklą.
- 1987 leidykla „Vaga“ išleido P. Tamošaičio harmonizuotų lietuvių liaudies dainų (solo, duetams, ansambliams) su fortepijono pritarimu rinkinį *Kai uždainuoju*.
- 1988 suteiktas profesoriaus vardas.
- 1988 išleista plokštelė *Sutartinė*.
- 1990 su „Sutartine“ dalyvavo Lietuvos kultūros dienose Nepale ir Indijoje.
- 1993 „Sutartinė“ parengė religinės muzikos programą, skirtą popiežiaus Jono Pauliaus II viešnagai Lietuvoje. Surengti 9 koncertai Lietuvos bažnyčiose.
- 1993 „Azbi Records Lithuania“ išleido P. Tamošaičio solo birbyne ir „Sutartinės“ garso kasetę.
- 1995 „Sutartinė“ su religinės muzikos programa dalyvavo 16-oje koncertų Lietuvos bažnyčiose renginyje „Musica sacra“.
- 1996 su „Sutartinės“ ansambliu dalyvavo tarptautiniame muzikos festivalyje Švedijoje.
- 1996 Lietuvos muzikos akademijoje surengtas „Sutartinės“ 40-mečio jubiliejinis koncertas.

- 1996 sukurtas TV filmas *Užeiikit, sveteliai*.
- 1998 sukurti du TV filmai *Koncertuoja „Sutartinė“*.
- 1999 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Leidybos centras išleido P. Tamošaičio lietuvių liaudies dainų su fortepijono pritarimu rinkinį *Aš paukštelis skrajūnėlis*.
- 2000 sukurtas TV filmas *Koncertuoja „Sutartinė“*.
- 2001 Lietuvos muzikos akademijoje surengtas vakaras P. Tamošaičio 70-osioms gimimo metinėms, kūrybinio darbo 50-mečiui ir „Sutartinės“ ansamblio 45-mečiui paminėti.
- 2004 suteiktas popiežiaus Jono Pauliaus II ypatingas Apaštališkas Palaiminimas R. Paskačimaitei ir P. Tamošaičiui 2004 m. vasario 21 d. minint 50 metų vedybinio gyvenimo auksinį jubiliejų.
- 2006 apdovanotas Lietuvos Respublikos kultūros ministro padėkos raštu už svarų indėlį puoselėjant ir skleidžiant muzikavimo tautiniais muzikos instrumentais tradicijas 75-erių metų jubiliejaus ir 50 metų kūrybinės veiklos sukakties proga.
- 2006 Lietuvos muzikų rėmimo fondas surengė „Sutartinės“ ansamblio (vadovas Egidijus Ališauskas) koncertą „Alma mater musicalis“, skirtą P. Tamošaičio 75-osioms gimimo metinėms.
- 2006 Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje surengtas vakaras, skirtas P. Tamošaičio 75-osioms gimimo metinėms ir „Sutartinės“ ansamblio 50-mečiui.
- 2007 kovo 22 d. mirė Vilniuje. Palaidotas Saltoniškių senosiose kapinėse.

„Skamba skamba kankliai, atataria vamzdžiai“

P. Tamošaitis „Lietuvos“ ansambliui koncerto scenarijų parašė 1999 metais, meno vadovu pradėjus dirbti kompozitoriui Leonui Povilaičiui. L. Povilaitis puoselėjo J. Švedo vizijos atgaivinimą, sugrįžimą prie pirminių ansamblio garsinių ir vizualinių principų, kurių visuma jį visam gyvenimui užbūrė pirmąkart pamačius scenoje J. Švedo ansamblį: „Kai prasiskleidė uždanga ir išvydau scenoje tautinius rūbus, instrumentus, buvau sukrėstas iki širdies gelmių. Šis vaizdas įsirėžė į sąmonę kaip stebuklas, kaip siektinas idealas“ (iš pokalbio su L. Povilaičiu). Dar J. Švedui esant gyvam, visuomenėje kilo nemaža kritikos, daugiausia kuluaruose, dėl naujų madų ir kryptių, modernių vėžių, kuriomis kolektyvo vairą suko kiti vadovai. kritinė polemika tęsiasi iki šiol. „Lietuvos“ ansamblio ateitis rūpėjo ir P. Tamošaičiui, kuris dirbo jame nuo savo karjeros pradžios trylika metų ir kuriam jis, neatsiejamas nuo įkūrėjo asmenybės ir moralinio autoriteto, tapo sektinu meniniu pavyzdžiu.

Pamatęs, kad ansambliui pradėjo vadovauti naujas vadovas, kuris gerbia J. Švedo principus ir nori ansambliui sugrąžinti autentiško liaudiškumo dvasią, P. Tamošaitis pradėjo dalyvauti kūrybiniame procese, patarinėti. Labai džiugiai nusiteikęs jis rašė scenarijų „Skamba skamba kankliai, atataria vamzdžiai“, turėdamas galvoje konkrečius atlikėjus ir neabejodamas, jog šis jo sumanymas bendraminčio ansamblio meno vadovo bus įgyvendintas. Deja, L. Povilaitis „Lietuvai“ vadovavo neilgai, nors turėjo aiškias, aukščiausiais sceninio meno kriterijais pagrįstas darbo gaires¹. Scenarijus nebuvo įgyvendintas ir rankraštis liko negrąžintas. Tai P. Tamošaičiui buvo vienas skaudžiausių išgyvenimų, nes scenarijų kūrė su dideliu užsidegimu, jis jam daug reiškė, matyt, kaip svarbus etapas kuriant kitokią „Lietuvą“. Tiesa, su ilgamečiu ansamblio meno vadovu P. Budriumi P. Tamošaitis visą gyvenimą palaikė gerus santykius, o vadovaujant V. Aleksandravičiui buvo sukūręs dar vieną koncerto scenarijų, skirtą mokyklinei auditorijai. Jo libretą parašė T. Vaisieta, muziką – P. Tamošaitis. Deja, ir šis projektas visam laikui nugulė stalčiuose.

Kadangi man teko šį kūrybos procesą stebėti ir patį darbą rinkti kompiuteriu, „Skamba skamba kankliai, atataria vamzdžiai“ rankraštis išliko diskelyje. Scenarijus, kurio pirmoje dalyje pristatomi autentiški lietuvių liaudies instrumentai ir dainos, raliavimai, paliekama daug vietos atlikėjų improvizacijai, įvedamos lietuvių liaudies sakmės, atskleidžia autoriaus pagarbą folklorinei tradicijai. Antra dalis, kurioje net specia-liu tekstu reiškiamą pagarbą J. Švedui, atspindi gyvas besiplėtojančios instrumentinės

¹ Žr. straipsnį *Apie žanro krizę ir kinų operą. Ar atsinaujins dainų ir šokių ansamblis „Lietuva“?* Su Leonu Povilaičiu kalbasi Sofija Mantvydaitė. *Kultūros barai*, 2000, Nr. 3, p. 39–42.

liaudies muzikos realijas ir geriausius laimėjimus, gausėjantį repertuarą. Scenarijus parodo P. Tamošaičio įsivaizduojamą dainų ir šokių ansamblio raidą, kai viena iš jo programų gali būti kitokio, jau šiuolaikinio pobūdžio teatralizuotas koncertas. Šią jo iniciatyva seniai nusistovėjusią dviejų dalių (autentiškos ir stilizuotos) koncerto formą P. Tamošaitis įgyvendino ir aprobavo su „Sutartine“.

„Skamba skamba kankliai, atataria vamzdžiai“ glausta forma atspindi tvirtas ir niekada nesikeitusias (žinoma, kūrybos kelyje neišvengta novatoriškiems ieškojimams būdingų saikingų posūkių ar eksperimentų) P. Tamošaičio estetines bei vertybines nuostatas. Čia pateikiame titulinį scenarijaus lapą ir koncerto programą.

Daiva Tamošaitytė

VALSTYBINIS DAINŲ IR ŠOKIŲ ANSAMBLIS „LIETUVA“

LIETUVIŲ LIAUDIES INSTRUMENTINĖS MUZIKOS KONCERTAS

SKAMBA SKAMBA KANKLIAI, ATATARIA VAMZDŽIAI

Scenarijaus autorius PRANAS TAMOŠAITIS

Dalyvauja

aktorius TOMAS VAISIETA

Solistai

KRISTINA KUPRYTĖ (kanklės)

RAMŪNAS STROLIS (birbynė)

Ansamblio vadovas LEONAS POVILAITIS

Orkestro vadovas SAULIUS PRUSEVIČIUS

1999 m.

Lietuvių liaudies instrumentinės muzikos vakaro
„Skamba skamba kankliai, atataria vamzdžiai“

PROGRAMA

I dalis

1. Improvizacija *Šiū namo* – šiaudo birbynė.
2. *Skudutis* – skudučiai.
3. *Melodija moterims prikelti* – ožragis.
4. *Piemenukų maršas* – ožragis.
5. *Puikus berniukas kiauleles ganė* – birbynė.
6. *Numirė palšis* – birbynė.
7. Dainuojama pasaka *Vilkadalgio žiedas* – skaitovas (T. Vaisieta).
8. *Kerdžiau remenčiau* – karvės ragas.
9. *Piemenų tirliavimas* – lumzdelis solo.
10. *Svoč, svoč, pasgodokim* – 2 lumzdeliai.
11. *Skudutis* – mediniai ragai.
12. *Susidūmojo šilkelis* – kanklės.
13. Valsas – kanklės.
14. Polka – kanklės.
15. Polka *Vestuvės* – kanklės.
16. Dainuojama pasaka *Kanklės iš liepos* – skaitovas (T. Vaisieta).
17. *Ragas miške* – daudytė.
18. *Trisakių katė* – trys daudytės.
19. *Pypkės* – mišrus ansamblis.
20. *Kūmas eina* – mišrus ansamblis.

Pertrauka

II dalis

1. J. Marcinkevičius, K. Grigaitytė. *Visais šventais šventa* – skaitovas (T. Vaisieta).
2. J. Švedas. *Svajonėlė* – kanklių ansamblis.
3. J. Švedas. *Šatrija* – orkestras.
4. L. Povilaitis. *Tūto* – kanklių ansamblis.
5. L. Povilaitis. *Pavasario sutartinė* – orkestras.
6. *Porinimas apie žemaičių stiprybę* – skaitovas (T. Vaisieta).
7. V. Juozapaitis. *Pjesė* – birbynė solo (R. Strolis).
8. A. Bružas. *Ežero pabudimas* – solo kanklės su orkestru (K. Kuprytė).
9. B. Kutavičius. *Ratai rateliai su medinėm ašelėm* – solo skrabalai su birbynių kvintetu (A. Rutė).
10. *Biržiečių polka* – skudučiai (A. Balčiūnas).
11. A. Baranauskas. *Sueiga girtuoklių* – skaitovas (T. Vaisieta).
12. E. Balsys. *Skerco* – orkestras.

Uždanga

Prano Tamošaičio kūrinių sąrašas

ORIGINALI KŪRYBA

Spausdinti šaltiniai

1. *Voverėlė* skudučių ansamblui. Spausdinta rinkinyje „Antelė“, Valstybinė grožinės literatūros leidykla, Vilnius, 1955. žurnale „Tarybinis mokytojas“, Vilnius, 1984. 2. *Senovinis valsas birbynių kvintetui*. Spausdinta P. Samučio ir A. Vyžinto vadovėlyje „Birbynės“, Valstybinė grožinės literatūros leidykla, Vilnius, 1962. 3. *Ievutė* birbynių sekstetui. Spausdinta P. Samučio ir A. Vyžinto vadovėlyje „Birbynės“, Valstybinė grožinės literatūros leidykla, Vilnius, 1962. 4. *Birbynelė*. Spausdinta žurnale „Meno saviveikla“, Vilnius, 1960. 5. *Patakinė polka*. Spausdinta rinkinyje „Saviveiklinio jaunimo scena“, Vilnius, 1957. 6. *Valsas*. Spausdinta rinkinyje „Pjesės pučiamųjų orkestrui“, Valstybinė grožinės literatūros leidykla, Vilnius, 1962. 7. *Linelis*. Spausdinta P. Samučio ir A. Vyžinto vadovėlyje „Birbynės“, Valstybinė grožinės literatūros leidykla, Vilnius, 1962. 8. *Puodžių polka*. Spausdinta žurnale „Kultūros barai“, Vilnius, 1976, Nr. 12.

Rankraščiai

Pjesės liaudies instrumentų ansambliams ir orkestrams, kaimo kapeloms (klavyrai)

1. *Šok linksmi* (1955). 2. *Piemenėlio valiaivimas* (1958). 3. *Polkutė* (1960). 4. *Medžiotojų polka* (1960). 5. *Polka* (1962). 6. *Klumpės* (1962). 7. *Tverčiaus polka* (1962). 8. *Finalinis šokis* (1970). 9. *Trys broliai* (1971). 10. *Kadrilis Va, jaunasis* (1972). 11. *Prie Dubysos* (1973). 12. *Suktinis* (1974). 13. *Nemuniečių šokis* (1978). 14. *Muleikų polka* (1984). 15. *Jurbarkiečių polka* (1986). 16. *Gegužinė polka*. 17. *Mainytinė polka*. 18. *Luokės polka* kaimo kapelai. 19. *Polka Keturinė*. 20. *Prie Mituvos*. Valsas kaimo kapelai, partitūra. 21. *Patakinė polka*.

Kūriniai balsui ir fortepijonui

1. *Aš bėgu, mamyte*, muz. Prano Tamošaičio, ž. Anzelmo Matučio, balsui ir fortepijonui. 2. *Kopūstas*, muz. Prano Tamošaičio, ž. Violetos Palčinskaitės, balsui ir fortepijonui. 3. *Lietuva*, muz. Prano Tamošaičio, ž. E. Daukšos, vokaliniam duetui ir fortepijonui. 4. *Vakarėlis*, muz. Prano Tamošaičio, ž. E. Daukšos, vokaliniam duetui ir fortepijonui.

Kūriniai fortepijonui

1. *Šiaučinkas*. 2. *Šyvis*. 3. *Vajaunas*.

HARMONIZUOTOS LIAUDIES DAINOS BALSUI IR FORTEPIJONUI

Spausdinti rinkiniai

1. Pranas Tamošaitis. „Kai uždainuoju“. 25 lietuvių liaudies dainos (solo, duetai, ansambliai) su fortepijono pritarimu, Vilnius, Vaga, 1987. 2. Pranas Tamošaitis. „Aš paukštelis skrajūnėlis“. 30 lietuvių liaudies dainų solo su fortepijono pritarimu, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Leidybos centras, Vilnius, 1999. 3. Lietuvių liaudies dainos su liaudies instrumentų orkestru. Rotoprintas, Martyno Mažvydo biblioteka, 1987. 4. „Stok ant akmenėlio“, „Atskrend sakalėlis“, „Kviesčiau piršlelį“ rinkinyje „Dainos su skudučiais“. Lietuvos TSR kultūros ministerija ir Liaudies kūrybos rūmai, Vilnius, 1956.

Rankraščiai

Be nurodytos sukūrimo datos (abėcėlinis sąrašas)

A

1. *Anam šone ežero* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 2. *Anksti rytą keldama* vokaliniam trio ir fortepijonui. 3. *Anksti rytą keliau* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 4. *Anoj pusėj dunojėlio* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 5. *Anoj pusėj kampo* balsui ir fortepijonui. 6. *Ant kalnelio, ant aukštojo* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 7. *Ant kalnelio jovaras žydėjo* balsui ir fortepijonui. 8. *Ant kalno malūnėlis* balsui ir fortepijonui. 9. *Ant tėvelio didžio dvaro* balsui ir fortepijonui. 10. *Ant tėvelio dvaro* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 11. *Ant tėvulio dvarelėlio* balsui ir fortepijonui. 12. *Ar aš tau, sese, nesakiau* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

13. *Aš atsikėliau anksčiau rytą* balsui ir fortepijonui. 14. *Aš mergaitėlė* balsui ir fortepijonui. 15. *Aš nueisiu tan sodelin* balsui ir fortepijonui. 16. *Aš pasėjau linelį* balsui ir fortepijonui. 17. *Aš pasisėjau rūteles* vokaliniam trio ir fortepijonui. 18. *Aš paukštelis skrajūnėlis* balsui ir fortepijonui. 19. *Aš po pilną vis negersiu* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 20. *Aš viens sūnaitis* balsui ir fortepijonui. 21. *Augino tėvelis* balsui ir fortepijonui. 22. *Augo kieme dagilėlis* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 23. *Augo klevėlis* balsui ir fortepijonui. 24. *Augo kriaušė* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

B

25. *Bėg upelis vingurdamas* balsui ir fortepijonui. 26. *Bernužėli mano* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 27. *Brolužėlis žirgelį balnojo* balsui ir fortepijonui.

D

28. *Dar miegelio nemiegojau* balsui ir fortepijonui. 29. *Dėkui, mano motule* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 30. *Devinti metai* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 31. *Dygo, augo klevėlis* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 32. *Dūzgia bitelė, dūzgia* balsui ir fortepijonui.

E

33. *Eisim, broliai, šieno pjauti* balsui ir fortepijonui. 34. *Eisiu į girėlę* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

G

35. *Gaideliai gieda, ryliuoja* balsui ir fortepijonui. 36. *Gale mūsų sodo* balsui ir fortepijonui. 37. *Guli kiškis ant dirvono* vokaliniam duetui (trio) ir fortepijonui.

I

38. *Išjojau tamsią naktelę* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 39. *Išjojo bernelis į didelį kelią* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 40. *Iškasiau šulnelį* balsui ir fortepijonui. 41. *Iškasiau šulnelį* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 42. *Isleido tėvas sūnelį* balsui ir fortepijonui.

J

43. *Jokit, broleliai* balsui ir fortepijonui. 44. *Jurgi, bajorėli* balsui ir fortepijonui.

K

45. *Ką, močiute, padarei* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 46. *Kad apsiženijau* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 47. *Kad aš įėjau* balsui ir fortepijonui. 48. *Kad aš vakar* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 49. *Kad tau perkūnai, panele jaunoji* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 50. *Kai aš grėbiau* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 51. *Kas numynė tuos takelius* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 52. *Kas po mano sodelį vaikščiojo* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 53. *Ko atėjai, bernužėli* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 54. *Ko, broliukai, markatnuoji* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 55. *Ko liūdi, putinėli* balsui ir fortepijonui. 56. *Ko nuliūdai, sesele* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 57. *Kur buvai, Laurynai* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 58. *Kur lygių lygios lankos* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

L

59. *Lenkiau lelįlę* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

M

60. *Martelį veža* balsui ir fortepijonui. 61. *Mėlynasai karvelėli* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 62. *Mergelė dvarą šlavė* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 63. *Motule mano, širdelė mano* balsui ir fortepijonui. 64. *Motule, motinėle* balsui ir fortepijonui.

N

65. *Nejok, berneli, pavasarėlį* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

O

66. *Oi, aš eisiu darželin* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 67. *O kas ten plaukia* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 68. *Oi, aš gavau bernelį* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 69. *Oi, augo augo žali berželiai* balsui ir fortepijonui. 70. *Oi, dariau dariau eželes* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 71. *Oi, džiūsta džiūsta*

vokaliniam trio ir fortepijonui. 72. *Oi, gaidžiai gaidžiai* vokaliniam trio ir fortepijonui. 73. *Oi, gėriau, gėriau* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 74. *Oi, girioj, girioj* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 75. *Oi, neduok Dieve* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 76. *Oi, siuntė siuntė mane motulė* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 77. *Oi, slauņas vakarėlis* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 78. *Oi, tai dyvai* balsui ir fortepijonui. 79. *Oi, tai dyvai* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 80. *Oi tu, jovarėli* balsui ir fortepijonui. 81. *Oi tu, pilkas paukštelėli* balsui ir fortepijonui. 82. *Oi tu pušele* balsui ir fortepijonui. 83. *Oi, už jūrelių* balsui ir fortepijonui. 84. *Oi, žiba žiburėlis* balsui ir fortepijonui.

P

85. *Pakirsiu berželį* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 86. *Pas mano tėvelį* balsui ir fortepijonui. 87. *Pas šaltų šaltinėlių* balsui ir fortepijonui. 88. *Pas vieškelėlių* balsui ir fortepijonui. 89. *Pasakyk, mano mylimas krašte* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 90. *Per Klausčių ulytėlę* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 91. *Per laukelį jojai* balsui ir fortepijonui. 92. *Per lauką jojai, dūmojai* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 93. *Per Širvinėlių dvarėlį* balsui ir fortepijonui. 94. *Pjaun broliukai* vokaliniam ansambliui (nebaigta). 95. *Plaukiau per jūrą, per dunojėlį* balsui ir fortepijonui. 96. *Po darželį vaikščiodama* balsui ir fortepijonui. 97. *Po mergelės vartais* balsui ir fortepijonui (nebaigta). 98. *Praaušo dienele* balsui ir fortepijonui. 99. *Praaušo dienele* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 100. *Pūtė pūtė šiurkštus vėjelis* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 101. *Pūtė vėjelis, laužė šakeles* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

R

102. *Raibi gaideliai giedojo* balsui ir fortepijonui. 103. *Rūpinkis, sesute* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

S

104. *Saulutė leidžias* balsui ir fortepijonui. 105. *Sėjau mėtą, sėjau rūtą* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 106. *Seniai buvau* balsui ir fortepijonui. 107. *Sesute mano, jaunoji mano* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 108. *Siųščiau kvieslėlį* vokaliniam ansambliui ir fortepijonui. 109. *Subatėlės vakarėlį* balsui ir fortepijonui. 110. *Susuko kukutis lizdą liepeleį* balsui ir fortepijonui. 111. *Svečiai begaliai namo nevažiuoja* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

Š

112. *Šalia kelio karčema* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 113. *Šėriau, šėriau sau žirgelių* chorui *a cappella*. 114. *Šilai, pušynai* balsui ir fortepijonui. 115. *Šių naktelių nemigau* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 116. *Šviesi naktis, mėnesiena* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

T

117. *Tai dar pasėdėsim, gražiai pakalbėsime* balsui ir fortepijonui. 118. *Tai mūs seselė* balsui ir fortepijonui (nebaigta). 119. *Tai gražiai siaudžia trake bitinėlis* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 120. *Treji gaideliai giedojo* balsui ir fortepijonui. 121. *Trys rūtų darželiai* balsui ir fortepijonui. 122. *Turėjo bobutė žilą oželį* balsui ir fortepijonui.

U

123. *Už žalios girėlės* balsui ir fortepijonui. 124. *Užaugino mane motinėle* vokaliniam ansambliui ir fortepijonui. 125. *Užaugino mane motinėle* vokaliniam ansambliui *a cappella*. 126. *Užaugino mane motinėle* balsui ir fortepijonui. 127. *Užaugino mane motinėle* vyrų chorui. 128. *Užaugo berželis* balsui ir fortepijonui. 129. *Užugdžiau dukrutį* balsui ir fortepijonui.

V

130. *Vai, audžiau, audžiau* vokaliniam trio ir fortepijonui. 131. *Vai, gieda gieda* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 132. *Vai Jozė, Jozelė* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 133. *Vai, kas ten plaukia* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 134. *Vai, kur tie darželėliai* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 135. *Valys valiavo* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 136. *Vėjelis laužė šakeles* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 137. *Verkia mergelės* balsui ir fortepijonui. 138. *Vidur žalios pievos* balsui ir fortepijonui. 139. *Visi bajorai žirgus balnojo* balsui ir fortepijonui.

Ž

140. *Žaliam beržė gegutė kukavo* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 141. *Žalios mano girėlės* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 142. *Žalios mano girėlės* balsui ir fortepijonui.

1979

1979 03 11 *Kai uždainuoju* balsui ir fortepijonui. 1979 12 04 *Oi, ko nubliedno* veideliai balsui ir fortepijonui. 1979 12 11 *Išeik darželin* balsui ir fortepijonui.

1985

1985 02 08 *Nuvedžiau į mišką* balsui ir fortepijonui. 1985 02 11 *Aš paukštelis skrajūnėlis* balsui ir fortepijonui. 1985 10 16 *Oi, slaunas vakarėlis* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

1986

1986 03 15 *Praaušo dienele* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1986 10 11 *Išjoj brolis į Krokuvą* balsui ir fortepijonui.

1989

1989 04 03 *Pas mano tėvelį* balsui ir fortepijonui. 1989 04 04 *Oi, už jūrelių* balsui ir fortepijonui. 1989 04 06 *Per laukelį tyliai jojan* balsui ir fortepijonui. 1989 04 06 *Per širvintelių dvarelių* balsui ir fortepijonui. 1989 04 08 *Už žalios girelės* balsui ir fortepijonui. 1989 04 08 *Ant kalnelio jovaras žydėjo* balsui ir fortepijonui. 1989 10 05 *Trijų spurgų apynių* balsui ir fortepijonui.

1990

1990 01 30 *Augino tėvelis* balsui ir fortepijonui. 1990 02 04 *Saulelė leidžias* balsui ir fortepijonui.

1993

1993 01 16 *Oi, gėriau gėriau* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1993 01 17 *Išjojau tamsių naktelį* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1993 01 18 *Pasakyk, mano mylimas krašte* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1993 01 20 *Bėg upelis vingurdamas* balsui ir fortepijonui. 1993 01 20 *Kur buvai, Laurynai* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1993 01 21 *Oi tu pilkas paukštelėlis* balsui ir fortepijonui. 1993 01 25 *Oi, žiba žiburėlis* balsui ir fortepijonui. 1993 01 29 *Anoj pusėj dunojelio* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1993 01 31 *Oi tu pilkas paukštelėlis* balsui ir fortepijonui. 1993 01 31 *Jurgi, bajorėli, kam tu neši tavorėlį* balsui ir fortepijonui. 1993 02 05 *Pūtė vėjelis, laužė šakelės* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1993 02 08 *Gaideliai gieda, rylinoja* balsui ir fortepijonui. 1993 02 12 *Ant kalnelio, ant aukštojo* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1993 07 25 *Sesute mano, jaunoji mano* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1993 07 25 *Kad tau perkūnai* vokaliniam trio ir fortepijonui. 1993 07 27 *Aš po pilną vis negersiu* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1993 07 30 *Valys valiaivo* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

1994

1994 04 20 *Ant tėvelio didžio dvaro* balsui ir fortepijonui.

1995

1995 02 27 *Oi, dariau, dariau eželes* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1995 11 01 *Sėjau mėtą, sėjau rūtą* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1995 11 01 *Oi, aš gavau bernelį* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1995 11 01 *Anam šone ežero* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1995 11 01 *Dėkui mano motulei* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1995 11 02 *Aš pasėjau linelį* balsui ir fortepijonui. 1995 12 01 *Eisiu į girelę* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1995 12 01 *Kur lygių lygios lankos* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1995 12 05 *Ko liūdi, putinėli, ko liūdi* balsui ir fortepijonui.

1996

1996 01 03 *Isleido tėvas sūnelį* balsui ir fortepijonui. 1996 01 05 *Oi, augo, augo žali berželiai* balsui ir fortepijonui. 1996 01 11 *Šilai, pušynai* balsui ir fortepijonui. 1996 01 12 *Treji gaideliai giedojo* balsui ir fortepijonui. 1996 01 15 *Oi tu, pušele* balsui ir fortepijonui. 1996 12 01 *Brolužėlis žirgą balnojo* balsui ir fortepijonui. 1996 12 10 *Visi bajorai žirgus balnojo* balsui ir fortepijonui. 1996 12 12 *Eisim, broliai, šieno pjauti* balsui ir fortepijonui. 1996 12 14 *Svečiai begaliai namo nevažiuoja* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

1997

1997 01 19 *Kas po mano sodelį vaikščiojo* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1997 01 20 *Vai tu, Jozi, Jozeli* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1997 01 21 *Bernužėli mano* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1997 01 23 *Ko atjojai, bernužėli* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1997 01 23 *Kur lygių lygios lankos* balsui ir fortepijonui.

1998

1998 03 15 *O kas ten plaukia* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1998 05 12 *Lenčiau lelijėlę* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 1998 10 03 *Devinti metai* balsui ir fortepijonui. 1998 10 04 *Ant kalno malūnėlis* balsui ir fortepijonui. 1998 10 15 *Subatėlės vakarėlį* balsui ir fortepijonui. 1998 10 15 *Augo kieme dagilėlis* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

1999

1999 01 01 *Ant kalno malūnėlis* balsui ir fortepijonui. 1999 04 22 *Oi, graži, graži* balsui ir fortepijonui. 1999 04 23 *Pas vieškelį* balsui ir fortepijonui. 1999 09 05 *Siųsčiau kvieslį* vaikų chorui ir fortepijonui. 1999 09 05 *Tylas, tylas vakarėlis* vaikų chorui ir fortepijonui. 1999 10 05 *Augo klevelis* balsui ir fortepijonui.

2000

2000 04 17 *Jokim, broleliai* balsui ir fortepijonui. 2000 04 19 *Trys rūtų darželiai* balsui ir fortepijonui. 2000 04 20 *Verkia mergelė* balsui ir fortepijonui. 2000 05 12 *Iškasiau šūnelį* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 2000 05 15 *Pakirsiu berželį* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 2000 05 20 *Motule, motinėle* balsui ir fortepijonui.

2001

2001 01 01 *Oi, barė, barė mane tėvelis* vokaliniam duetui ir fortepijonui. 2001 09 11 *Oi, aš eisiu darželin* vokaliniam duetui ir fortepijonui.

HARMONIZUOTOS LIETUVIŲ LIAUDIES DAINOS SOLISTUI, VOKALINIAM IR INSTRUMENTINIAM ANSAMBLIUI ARBA ORKESTRUI

Instrumentiniai kūriniai (chronologinis sąrašas)

1974

1974 01 06 *Per Klausučių ulytėlę* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1974 01 07 *Pasėjau linelius* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1974 08 14 *Kai mes važiuavom* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui.

1975

1975 01 20 *Šviesi naktis* tenorui ir skrabalams. 1975 02 10 *Oi tu, senutėli* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1975 12 11 *Tų mergelių dainavimas* solistui ir l. instr. orkestrui.

1976

1976 10 01 *Kai aš grėbiau* sopranui ir l. instr. orkestrui. 1976 12 01 *Šok smagiai* l. instr. orkestrui.

1978

1978 03 19 *Užaugo berželis* balsui ir l. instr. ansambliui.

1979

1979 04 *Kai uždainuoju* solistui ir l. instr. orkestrui. 1979 04 11 *Vidur žalios pievos* solistui ir l. instr. orkestrui. 1979 04 11 *Einu per kamarą* solistui ir l. instr. orkestrui. 1979 *Linėlis* šokis birbynių sekstetui. 1979 12 11 *Sesele mano* balsui ir l. instr. orkestrui. 1979 12 11 *Sesele mano* solistui ir fortepijonui. 1979 12 11 *Rituok, vainikėli* balsui ir l. instr. ansambliui. 1979 12 11 *Išėik darželin* balsui ir l. instr. ansambliui.

1980

1980 *Parovėjos suktinis* l. instr. orkestrui. 1980 10 06 *Žalios mano girelės* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1980 10 06 *Oi, toli toli* balsui ir l. instr. ansambliui. 1980 10 07 *Vežė mane jauną* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1980 10 22 *Muleikų polka* l. instr. orkestrui. *Senovinis valsas* birbynių kvintetui.

1981

1981 04 09 *Už žalios girelės* baritonui ir l. instr. orkestrui.

1982

1982 02 22 *Piemenų raliavimas* balsui ir l. instr. orkestrui. 1982 10 07 *Aš keleivis keleivėlis* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui.

1985

1985 *Finalinis šokis – polka* chorui ir l. instr. orkestrui. 1985 01 *Aš paukštelis skrajūnėlis* solistui ir kanklių ansambliui. 1985 02 05 *Balnoj brolis bėrą žirgą* balsui ir l. instr. orkestrui. 1985 02 08 *Nuvedžiau į mišką* balsui ir birbynių kvintetui. 1985 02 11 *Oi tu, senutėli* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1985 02 17 *Dar miegelio nemiegojau* balsui ir l. instr. orkestrui. 1985 11 15 *Oi, slaunas vakarėlis* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui.

1986

1986 *Lineliai* balsui ir l. instr. orkestrui. 1986 01 04 *Pas mano tėvelį* vokaliniam ansambliui ir birbynių kvintetui. 1986 01 30 *Šeriau šeriau sau žirgelį* vokaliniam ansambliui ir l. instr. orkestrui. 1986 01 30 *Užaugino mane motinėle* vokaliniam oktetui ir l. instr. orkestrui. 1986 02 10 *Pjaun broliukai* tenorui, fortepijonui ir l. instr. orkestrui. 1986 03 05 *Anksti rytą keldama* vokaliniam ansambliui ir l. instr. ansambliui. 1986 03 05 *Oi, džiūsta, džiūsta* vokaliniam ansambliui ir l. instr. ansambliui. 1986 03 05 *Po mergelės vartais* vokaliniam ansambliui ir l. instr. ansambliui. 1986 03 1 *Žaliam beržė* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1986 03 1 *Praušo dienelė* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1986 04 20 *Oi gaidžiai, gaidžiai* vokaliniam ansambliui ir l. instr. orkestrui.

1987

1987 03 15 *Po darželį vaikščiodama* solistui ir l. instr. orkestrui. 1987 06 20 *Ar aš tau, sese, nesakiau* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1987 07 25 *Dirizablis*, šokis l. instr. orkestrui.

1988

1988 *Dzūkų kraštas*, ž. Liudo Giros, solistui ir birbynių kvintetui. 1988 10 2 *Jurbarkiečių polka* l. instr. orkestrui. 1988 10 24 *Turėjo bobutė žilą oželį* vaikų chorui ir l. instr. orkestrui. 1988 10 24 *Guli kiskis ant dirvonų* vaikų chorui ir l. instr. ansambliui. 1988 10 24 *Vai, audžiau audžiau* vokaliniam ansambliui ir l. instrumentams. 1988 11 18 *Aš pasisėjau rūteles* vokaliniam trio ir l. instr. ansambliui. 1988 11 22 *Ant kalno lineliai* vokaliniam ansambliui ir l. instr. ansambliui. 1988 11 23 *Siusčiai kvieslėlį* vokaliniam ansambliui ir l. instr. ansambliui.

1989

1989 *Jaunamartės šokis* l. instr. orkestrui. 1989 *Pasėjau kanapę* balsui ir l. instr. orkestrui. 1989 *Pasėjau kanapę* solistui ir skudučių ansambliui. 1989 03 12 *Ką, močiute, padarei* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1989 04 01 *Vai, kur tie darželiai* balsui (duetui) ir l. instr. orkestrui. 1989 04 01 *Ant tėvelio didžio dvaro* balsui ir birbynių kvintetui. 1989 04 01 *Raibi gaideliai giedojo* balsui ir l. instr. orkestrui. 1989 04 01 *Kad aš vakar* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1989 04 02 *Augo kriaušė* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1989 04 04 *Pas mano tėvelį* balsui ir l. instr. orkestrui. 1989 04 04 *Ant tėvelio dvaro* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1989 04 06 *Per laukelį tyliai jojau* solistui ir l. instr. orkestrui. 1989 04 06 *Oi, už jūrelių* solistui ir l. instr. orkestrui. 1989 04 09 *Per Širvintėlės dvarelių* balsui ir l. instr. orkestrui.

1990

1990 02 04 *Augino tėvelis* balsui ir l. instr. orkestrui. 1990 02 05 *Saulelė leidžias* balsui ir l. instr. orkestrui. 1990 02 20 *Oi, tai dyvai* vokaliniam duetui ir birbynių kvintetui. 1990 *Puodžių polka* šokis l. instr. orkestrui (tik įrašas). 1990 *Subatėlės vakarėlį* balsui ir l. instr. orkestrui (įrašas). 1990 *Augo kieme dagilėlis* balsui ir l. instr. orkestrui. 1990 03 08 *Mainytinė polka*, šokis l. instr. orkestrui. 1990 04 09 *Ant kalnelio jovanas žydėjo* balsui ir l. instr. orkestrui. 1990 07 13 *Pagerbtinis* l. instr. orkestrui. 1990 07 21 *Dabrikinė polka* l. instr. orkestrui. 1990 07 22 *Švenčionių krašto kadrilis* l. instr. orkestrui. 1990 07 27 liaudies šokis *Aleksandra* l. instr. orkestrui.

1993

1993 *Vai, žydėk, žydėk* balsui ir l. instr. orkestrui. 1993 *Devinti metai* balsui ir l. instr. orkestrui. 1993 *Ant kalno malinėlis*, klavyras. 1993 *Pakirsiu berželį*, klavyras. 1993 *Šią naktelę nemigau*, klavyras. 1993 *Motula mano, širdėla mano* solistui ir fortepijonui. 1993 *Vai, kur tie darželiai* solistui ir fortepijonui. 1993 01 25 *Ko, broliukai, markatnuojį* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1993 01 27 *Oi, gėriau, gėriau* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1993 01 29 *Dūzgia bitelė, dūzgia* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 01 29 *Kur buvai, Laurynai* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1993 01 29 *Išjojau tamsią naktelę* vokaliniam

duetui ir l. instr. orkestrui. 1993 01 29 *Oi, siuntė siuntė mane motula* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1993 01 30 *Anoj pusėj dunojėlio* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1993 01 30 *Oi, žiba žiburėlis* vokalistui ir l. instr. orkestrui. 1993 01 30 *Pasakyk, mano mylimas krašte* solistui ir l. instr. ansambliui. 1993 01 30 *Sesute mano, jaunoji mano* solistui ir l. instr. ansambliui. 1993 01 31 *Par šaltų šaltinėlių* solistui ir fortepijonui. 1993 01 31 *Oi tu, pilkas paukštelėlis* solistui ir l. instr. ansambliui. 1993 01 31 *Jurgi bajorėli, kur tu neši tavorėlį* solistui ir l. instr. ansambliui. 1993 02 01 *Per šaltų šaltinėlių* balsui ir l. instr. orkestrui. 1993 02 07 *Mėlynasis karvelėlis* vokaliniam duetui l. instr. ansambliui. 1993 02 08 *Kad tau perkūnai, panela jaunoji* solistui ir l. instr. ansambliui. 1993 02 08 *Pūtė vėjelis, laužė šakelas* duetui ir l. instr. orkestrui. 1993 02 08 *Valys valiavo* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1993 02 10 *Per lauką jojau, dūmojau* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1993 02 11 *Aš viens sūnaitis* solistui ir birbynių kvintetui. 1993 02 11 *Ant kalnelio, ant aukštojo* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1993 02 11 *Tai dar pasėdėsiu (Ant tėvulio dvarelėlio)* solistui ir l. instr. ansambliui. 1993 02 11 *Gaideliai gieda, ryliuoja* solistui ir l. instr. ansambliui. 1993 02 11 *Rūpinkis, sesute* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1993 02 11 *Nejok, berneli, pavasarėlį* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1993 02 12 *Plaukiau per jūrą* solistui ir l. instr. ansambliui. 1993 02 12 *Taip gražiai siaudžia trake bitinėlis* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1993 04 16 *Marija, gražiausia Marija* solistui ir birbynių ansambliui. 1993 04 20 *Tavo poilsio vieta* iš giesmių ciklo *Kryžiaus kelias* solistui ir birbynių kvintetui. 1993 04 27 *De profundis* solistui ir birbynių ansambliui. 1993 06 10 *Motule mano, širdelė* solistui ir l. instr. orkestrui.

1994

1994 01 25 *Aš po pilną vis negersiu* vokaliniam duetui ir birbynių kvintetui.

1995

1995 02 20 *Kur lygių lygios lankos* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1995 02 23 *Gale mūsų sodo* solistui ir l. instr. orkestrui. 1995 01 *Oi, aš gavau bernelį* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1995 11 19 *Ant kalno malūnėlis* solistui ir kanklių ansambliui. 1995 11 19 *Aš pasėjau linelį* solistui ir birbynių kvintetui. 1995 11 20 *Martelį veža* solistui ir l. instr. orkestrui. 1995 11 23 *Užugdžiau dukrutį* solistui ir l. instr. orkestrui. 1995 11 23 *Aš atsikėliau anksti rytelį* solistui ir l. instr. orkestrui. 1995 11 25 *Aš nueisiu sau sodelin* solistui ir l. instr. orkestrui. 1995 11 28 *Dėkui mano motulei* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1995 11 28 *Oi, dariau, dariau eželes* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1995 11 28 *Anam šone ežero* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1995 11 30 *Sėjau mėtą, sėjau rūtą* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1995 12 02 *Eisiu į girėlę* vokaliniam duetui ir birbynių kvintetui. 1995 12 03 *Oi tu pušele* solistui ir l. instr. ansambliui. 1995 12 03 *Kad aš jojau* solistui ir birbynių kvintetui.

1996

1996 01 06 *Oi, neduok Dieve* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1996 01 11 *Oi, pūtė pūtė šiaurus vėjelis* solistui ir birbynių kvintetui. 1996 01 14 *Treji gaideliai giedojo* solistui ir l. instr. ansambliui. 1996 01 20 *Oi, augo, augo žali berželiai* solistui ir l. instr. orkestrui. 1996 05 28 *Kas numynė tuos takelius* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1996 06 03 Folklorinė siuita *Vajaunas–Šyvis–Šiaučiuksas–Polka* keturinė l. instr. ansambliui. 1996 12 10 *Visi bajorai žirgus balnojo* solistui ir l. instr. orkestrui. 1996 12 11 *Brolužėlis žirgelių balnojo* solistui ir l. instr. orkestrui. 1996 12 11 *Ko liūdi, putinėli, ko liūdi* solistui ir l. instr. orkestrui. 1996 12 12 *Svečiai begaliai namo nevažiuoja* vokaliniam duetui ir birbynių ansambliui. 1996 12 12 *Eisim, broliai, šieno pjauti* solistui ir kanklių ansambliui. 1996 12 12 *Kad aš apsiženijau* vokaliniam duetui ir birbynių ansambliui.

1997

1997 0 *kas ten plaukia* balsui ir l. instr. orkestrui. 1997 01 14 *Išėjo bernelis į didį kelią* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1997 01 16 *Vai, gieda, gieda* solistui ir kanklių ansambliui. 1997 01 16 *Vai Joži Jozeli* vokaliniam duetui ir birbynių kvintetui. 1997 01 23 *Šviesi naktis, mėnesiena* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1997 01 23 *Kur lygių lygios lankos* solistui ir l. instr. orkestrui. 1997 01 24 *Lenkiau lelijėlę* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1997 01 24 vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1997 01 25 *Kas po mano sodelį vaikščiojo* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1997 01 25 *Ko atėjai, bernuželi* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1997 01 25 *O kas ten plaukia* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1997 03 09 *Saulutė tekėjo* variacijos lietuvių l. d. tema birbynei ir l. instr. orkestrui. 1997 05 17 *Senovės Asyžiaus himnas* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui.

1998

1998 10 11 *Ant kalno malūnėlis* solistui ir l. instr. orkestrui. 1998 11 07 *Šią naktelę nemigau* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1998 11 09 *Šviesi naktis* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1998 *Šviesi naktis* vokaliniam duetui, skrabalams, tenorinei ir kontrabosinei birbynėms. 1998 10 06 *Devinti metai* solistui ir l. instr. orkestrui. 1998 10 10 *Atvažiuo piršlys* solistui ir l. instr. orkestrui. 1998 10 15 *Augo kieme dagilėlis* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1998 10 16 *Subatėlės vakarėlį* solistui ir l. instr. orkestrui.

1999

1999 04 18 *Pasėjau kanapę* vokalui ir skudučiams. 1999 04 22 *Oi, graži, graži* solistui ir l. instr. ansambliui. 1999 *Tu mano motinėle*, variacijos kanklių ansambliui. 1999 *Močiute, motinėle* vokaliniam duetui ir kanklių ansambliui. 1999 04 23 *Ant tėvelio didžio dvaro* solistui ir l. instr. ansambliui. 1999 04 23 *Pas vieškelį* solistui ir l. instr. ansambliui. 1999 10 15 *Trijų spurgų apynių* solistui ir birbynių kvintetui. 1999 10 18 *Augo klevelis* solistui ir l. instr. orkestrui.

2000

2000 04 19 *Jokim, broleliai* balsui ir l. instr. ansambliui. 2000 04 21 *Verkia mergelė* solistui ir l. instr. ansambliui. 2000 04 22 *Trys rūtų darželiai* solistui ir birbynių kvintetui. 2000 05 15 *Iskasiau šulnelį* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 2000 05 18 *Pakirsiu berželį* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 2000 06 01 *Motule, motinėle* solistui ir l. instr. ansambliui.

2001

2001 *Oi, barė, barė mane tėvelis* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 2001 *Ko nuliūdai, sesele* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 2001 *Šalia kelio karčema* vokaliniam duetui ir skudučiams. 2001 09 11 *Oi, girioj, girioj* balsui ir l. instr. orkestrui. 2001 09 11 *Oi, aš eisiu darželin* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 2001 09 11 *Oi, girioj, girioj* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui.

2003

2003 07 03 *Jaunųjų šokis* iš *Vestuvinės siuitos* l. instr. orkestrui. 2003 07 03 *Svočia geldo* iš *Vestuvinės siuitos* l. instr. orkestrui.

ARANŽUOTI KŪRINIAI „SUTARTINĖS“ ANSAMBLIUI

1961

1961 Stasys Šimkus, harm. l. l. d. *Liepė man motulė* sopranui ir kanklių ansambliui.

1962

1962 02 06 Aleksandr Doluchanian, *Mano tėvynė* solistui ir l. instr. ansambliui.

1963

1963 03 17 Juozas Tallat-Kelpša, ž. Liudo Giros, *Ne margi sakalėliai* balsui ir l. instr. orkestrui.

1965

1965 12 21 Lionginas Abarius, harm. l. l. d. *Išjojo bernelis* sopranui ir l. instr. orkestrui.

1967

1967 09 25 Jurgis Gaižauskas, *Domicėlės kupletai* balsui ir l. instr. kameriniam orkestrui. 1967 12 15 Valentinas Bagdonas, harm. l. l. d. *Per laukelį jojau* vyrų duetui ir birbynių kvintetui. 1967 12 15 Valentinas Bagdonas, harm. l. l. d. *Pas mano tėvelį* vyrų duetui ir l. instr. ansambliui.

1968

1968 05 10 Vaclovas Paketūras, Koncertas kanklėms, II dalis solo kanklėms ir birbynių kvintetui. 1968 12 06 Viktoras Budrevičius, harm. l. l. d. *Rūdynai, purvynai* baritonui ir l. instr. orkestrui. 1968 12 27 Jurgis Gaižauskas, harm. l. l. d. *Ein bernelis per laukelį* sopranui ir l. instr. ansambliui. 1968 12 27 Balys Dvarionas, harm. l. l. d. *Kur tėvelis gėrė* sopranui ir l. instr. orkestrui.

1969

1969 04 10 harm. vokiečių l. d. *Tykusis klonis* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1969 04 20 Markas Fradkinas, *Berželiai* iš k./f. „Pirmoji taikos diena“ vyrų duetui ir l. instr. orkestrui.

1970

1970 Vytautas Klova, ž. Valerijos Valsiūnienės, *Lopšinė* balsui ir l. instr. ansambluiui. 1970 Josephas Haydnas, Trio smuikui, violončelei ir fortepijonui, I d., birbynei ir l. instr. orkestrui. 1970 02 01 Leonas Povilaitis, harm. I. l. d. *Šią naktį* žemam balsui ir l. instr. orkestrui. 1970 02 01 Leonas Povilaitis, harm. I. l. d. *Šviesi naktis* žemam balsui ir l. instr. orkestrui. 1970 02 02 Johannes Sebastianas Bachas, Arija iš kantatos Nr. 68 sopranui ir l. instr. orkestrui. 1970 02 25 Jurgis Gaizauskas, harm. I. l. d. *Tu, mergyte* tenorui ir l. instr. orkestrui. 1970 04 04 Vytautas Juozapaitis, *Rusnietis* l. instr. orkestrui. 1970 07 22 Juozas Maskolaitis, harm. I. l. šokis l. instr. orkestrui. 1970 08 25 mongolų l. d. *Vaivorykštė* balsui ir l. instr. ansambluiui. 1970 08 25 mongolų l. d. *Vasara Gobio dykumoje* balsui ir l. instr. orkestrui. 1970 08 30 mongolų l. d. *Žydroji liemenė* balsui ir l. instr. ansambluiui. 1970 10 01 Vytautas Klova, harm. I. l. d. *Ei, auga, auga* balsui ir l. instr. ansambluiui. 1970 10 15 Josephas Haydnas, Trio smuikui, violončelei ir fortepijonui, II ir III d., birbynei ir l. instr. orkestrui. 1970 11 01 Viktoras Budrevičius, harm. I. l. d. *Oi kūmūtė, širdužė* sopranui, baritonui ir l. instr. orkestrui.

1971

1971 05 08 Jurgis Juozapaitis, *Sonata* birbynei ir l. instr. orkestrui. 1971 05 18 Aleksandras Kačanauskas, harm. I. l. d. *Gerklė gerk, girtuoklėli* balsui ir l. instr. orkestrui. 1971 12 07 suomių l. d. sopranui ir l. instr. orkestrui. 1971 12 20 Jurgis Juozapaitis, *Vingiuoja pilkas kelias*, ž. Prano Raščiaus, vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1971 12 20 Teisutis Makačinas, ž. Stasio Žlibino, *Čia mano tėvynė* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1971 12 20 Algimantas Bražinskas, ž. Stasio Žlibino, *Kur gimta padangė* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1971 12 20 Vitolis Baumilas, harm. I. l. d. *Mes, du broliu* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1971 12 31 Antanas Vanagaitis, *Stasys* tenorui ir l. instr. orkestrui.

1972

1972 Mikas Petrauskas, *Jau vakaras buvo* vokaliniam duetui ir l. instrumentams. 1972 Mikas Petrauskas, *Atneša diedas kukulių viedrą* vokaliniam duetui ir l. instrumentams. 1972 Petras Oleka, harm. I. l. d. *Pilviškių baladė apie mitrų vaikiną* balsui ir l. instr. ansambluiui. 1972 Petras Oleka, harm. I. l. d. *Brolužėlis žirgelį balnojo* balsui ir l. instr. ansambluiui. 1972 Rusų l. d. *Troika* birbinių ansambluiui. 1972 01 06 Jurgis Juozapaitis, ž. Balio Dačiulio, *Mano pyptė kukavinė* vokaliniam duetui ir birbinių kvintetui. 1972 01 09 Matvej Blanter, ž. Aleksejaus Sarkovo, *Anksti, anksti* sopranui ir l. instr. orkestrui. 1972 03 09 Viktoras Budrevičius, *Ažuolas* baritonui ir l. instr. orkestrui. 1972 03 31 Viktoras Budrevičius, harm. I. l. d. *Oi, kai aš augau* solistui ir l. instr. orkestrui. 1972 03 31 Viktoras Budrevičius, harm. I. l. d. *Oi berneli* solistui ir l. instr. orkestrui. 1972 05 25 Rimvydo pasakojimas iš Jurgio Karnavičiaus operos „Grażina“ balsui ir kanklių ansambluiui. 1972 05 25 Juozas Oleka, harm. I. l. d. *Anoj pusėj Nemunėlio* vokalui ir l. instr. orkestrui. 1972 05 25 Aleksandra Pachmutova, ž. Nikolajaus Dobronravovo, *Svelnumas* vokalui ir l. instr. orkestrui. 1972 05 25 Viktoras Budrevičius, *Skerco* tenorinei birbynei ir l. instr. orkestrui. 1972 06 12 Vytautas Viržonis, harm. I. l. d. *Augo kalneliai be pakalnėlių* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambluiui (partitūroje pažymėta: Ust-Kamenogorskas). 1972 06 12 Vytautas Viržonis, harm. I. l. d. *Kriūkia kiaulė po arimą* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui (partitūroje pažymėta: Ust-Kamenogorskas). 1972 06 12 Vytautas Viržonis, harm. I. l. d. *Gėriau alutį* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui (partitūroje pažymėta: Ust-Kamenogorskas). 1972 06 19 Vyngandas Telksnys, ž. Balio Dačiulio, *Raukšlių gija* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1972 07 25 Jonas Švedas, harm. I. l. d. *Aš pašoksiu* balsui ir l. instr. orkestrui. 1972 07 25 Jonas Švedas, harm. I. l. d. *Oi tu dzieme dziemedėli* balsui ir l. instr. orkestrui. 1972 08 26 Vytautas Klova, harm. I. l. d. *Po tais lapais diemėdėlio* solistui ir l. instr. orkestrui. 1972 08 26 Vytautas Klova, harm. I. l. d. *Padariau alutį* solistui ir l. instr. orkestrui. 1972 08 29 Justinas Bašinskas, harm. I. l. d. *Bernelis šiokis* balsui ir l. instr. orkestrui. 1972 08 29 Rimvydas Žigaitis, harm. I. l. d. *Tai gardu gerti* balsui ir l. instr. orkestrui. 1972 10 27 Rimvydas Žigaitis, harm. I. l. d. *Žada žvirblis dukrą duoti* balsui ir l. instr. ansambluiui. 1972 11 12 Stasys Šimkus, *Plaukia sau laivelis* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambluiui. 1972 12 20 Vytautas Juozapaitis, harm. I. l. d. *Kad aš būčiau žinojus* balsui ir l. instr. orkestrui. 1972 12 20 Vytautas Juozapaitis, harm. I. l. d. *Eglele, eglele* balsui ir l. instr. orkestrui. 1972 12 20 Vytautas Juozapaitis, harm. I. l. d. *Svetimaj šalelėj* balsui ir l. instr. orkestrui.

1973

1973 03 18 Algimantas Bražinskas, ž. Algimanto Baltakio, *Ugnelė* balsui ir l. instr. ansambliui. 1973 04 14 Algimantas Bražinskas, *Trys pjesės* liaudies instrumentų orkestrui. 1973 08 28 Algimantas Bražinskas, ž. Balio Dačiulio, *Dievaž, nemeluojų* balsui ir l. instr. orkestrui. 1973 09 15 Vytautas Juozapaitis, harm. l. l. d. *Koks tenai lengvas poilsėlis* balsui ir l. instr. orkestrui. 1973 09 16 Vytautas Juozapaitis, harm. l. l. d. *Užaugo berželis* balsui ir l. instr. ansambliui. 1973 09 16 Justinas Bašinskas, harm. l. l. d. *Seniai buvau* balsui ir l. instr. orkestrui. 1973 10 07 Feliksas Bajoras, harm. l. l. d. *Oi dievuli* sopranui ir l. instr. orkestrui. 1973 Feliksas Bajoras, harm. l. l. d. *Tu, vyšnele* balsui ir l. instr. ansambliui. 1973 10 24 Rimvydas Žigaitis, harm. l. l. d. *Neturiu aš namelių* balsui ir l. instr. ansambliui. 1973 12 29 Vytautas Montvila, harm. l. l. d. *Ir atlekė paukščiukė* sopranui, birbynei ir kanklių ansambliui.

1974

1974 Viktoras Budrevičius, harm. l. l. d. *Šių namo, tprū namo* baritonui ir l. instr. ansambliui. 1974 Viktoras Budrevičius, *Rauda* birbynei ir kanklių ansambliui. 1974 02 08 Vytautas Montvila, harm. l. l. d. *Ein bernelis* sopranui, birbynei ir kanklių ansambliui. 1974 02 11 Juozas Gruodis, harm. l. l. d. *Oi, ant kalno* solo balsui ir l. instr. orkestrui. 1974 05 02 Vygandas Telksnys, ž. Vytauto Barausko, *Sakysiu atvirai* vyrų duetui ir l. instr. orkestrui. 1974 05 20 Viktoras Budrevičius, *Ganyklų daina* birbynei ir kanklių ansambliui. 1974 06 04 Anatolijus Lapinskas, *Po žalia liepele* solo birbynei ir kanklių ansambliui. 1974 06 29 suomių l. daina *Laimės sodas* solistui ir l. instr. orkestrui. 1974 06 29 suomių l. d. *Mėlynas dangus* solistui ir l. instr. orkestrui. 1974 06 30 Janas Frenkelis, ž. Rasulo Gamzatovo, *Gervės* balsui ir l. instr. orkestrui. 1974 08 14 Balys Dvarionas, harm. l. l. d. *Išėj brolis vandrovoti* balsui ir l. instr. orkestrui. 1974 08 14 Juozas Karosas, harm. l. l. d. *Oi sesutėla, ką sudūmėjai* balsui ir birbynių kvintetui. 1974 09 15 Genovaitė Vanagaitė, *Žiemos diena*, 4 dalių siuita: *Spindulėli, sušildyk, Skambaliukai, Apšerkšniję bokštai, Saliutas* l. instr. orkestrui. 1974 09 15 suomių l. šokis *Til-tan polka* birbynių kvintetui. 1974 10 04 belgų l. daina *Jean Nivel* vokaliniam duetui ir birbynių kvintetui. 1974 12 01 Viktoras Budrevičius, *Prie Nemunėlio* solo birbynei ir l. instr. orkestrui. 1974 12 14 norvegų l. d. *Gimtinė* solistui ir l. instr. orkestrui. 1974 12 15 Viktoras Budrevičius, ž. Justino Marcinkevičiaus, *Visos žmonos tokios* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui.

1975

1975 02 02 Lionginas Abarius, *Rido, mano karvyte* birbynei ir kanklių ansambliui. 1975 02 02 Lionginas Abarius, *Gėrelių šokis* birbynei ir kanklių ansambliui. 1975 04 26 Stasys Šimkus, harm. l. l. d. *Verčiau verčiau baltąją drobelę* balsui ir l. instr. orkestrui. 1975 10 22 Algimantas Raudonikis, ž. Jono Lapašinsko, *Mano pavasaris* balsui ir l. instr. orkestrui. 1975 11 23 Jurgis Karnavičius, harm. l. l. d. *Tris dienas, tris naktis* solistui ir l. instr. orkestrui. 1975 12 14 Juozas Tallat-Kelpša, ž. Liudo Giros, *Ne margi sakalėliai* balsui ir l. instr. ansambliui.

1976

1976 Balys Dvarionas, *Medinis žirgelis* solo skrabalamis ir birbynių kvintetui. 1976 Algimantas Bražinskas, *Pjesės Nr. 3*, l. instr. orkestrui. 1976 01 18 Algimantas Bražinskas, *Lietuviški šokiai*, Šokis Nr. 2, l. instr. orkestrui. 1976 01 28 Algimantas Bražinskas, *Lietuviški šokiai*, Šokis Nr. 4, l. instr. orkestrui. 1976 03 12 Vytautas Paltanavičius, ž. Pauliaus Širvio, *Pažadai* solistui ir l. instr. orkestrui. 1976 03 26 Bronius Gražys, harm. l. l. d. *Pjau broliukai* solistui ir l. instr. orkestrui. 1976 03 26 Bronius Gražys, harm. l. l. d. *Kad pijokų nebūt buvę* solistui ir l. instr. orkestrui. 1976 09 08 norvegų l. d. *Peras muzikantas* solistams ir l. instr. orkestrui. 1976 09 25 Valentinas Levašovas, *Viską aš skiriu tau* balsui ir l. instr. orkestrui. 1976 10 20 Konradas Kaveckas, harm. čekų l. d. *Išranki nuotaka* solistui ir l. instr. orkestrui. 1976 11 20 baltarusių l. d. *Oi tu, kriaušele mano* balsui ir l. instr. orkestrui. 1976 11 20 baltarusių l. d. *Žuvelę sugausiu* balsui ir l. instr. orkestrui. 1976 11 21 ukrainiečių l. d. *Pasėjo vaikinai* solistui ir l. instr. orkestrui. 1976 11 21 Jurgis Juozapaitis, ž. Stasio Žlibino, *Tėviškėlė Lietuva* vokaliniam trio ir l. instr. orkestrui. 1976 12 08 Pranas Tamošaitis, harm. rusų l. d. *Šlovinga jūra, šventasis Baikalas* balsui ir l. instr. orkestrui. 1976 12 10 Valentinas Bagdonas, ž. P. Gerulaičio, *Alutis baltaputis* vyrų trio ir birbynių kvintetui.

1977

1977 03 15 Vytautas Laurušas, ž. Stasio Žlibino, *Tu, Nemunėli* chorui ir l. instr. orkestrui. 1977 04 06 Juozas Indra, harm. l. l. d. *Kodėl negersiu* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1977 04 28 Rimvydas Žigaitis, harm. l. l. d. *Ein bernelis* balsui ir kanklių ansambliui. 1977 10 25 Valentinas Bagdonas, harm. l. l. d. *Ar šeri*

žirgelių vokaliniam trio ir l. instr. orkestrui. 1977 11 25 Algimantas Bražinskas, ž. Vytauto Barausko, *Dėdė Dominykas* vokaliniam trio ir l. instr. orkestrui.

1978

1978 04 15 Valentinas Bagdonas, ž. Pauliaus Širvio, *Trijulė* vyrų trio ir birbynių kvintetui. 1978 05 28 Lionginas Abarius, harm. l. l. d. *Užaugau Lietuvoj* baritonui ir l. instr. orkestrui. 1978 06 12 Matvej Blanter, ž. Jevgenijaus Dolmatovskio, *Mano mylima* tenorui ir l. instr. orkestrui. 1978 10 28 Jurgis Gaizauskas, *Jurginų valsas* l. instr. orkestrui. 1978 11 20 kirgizų l. šokis l. instr. orkestrui. 1978 11 22 lenkų l. šokis *Oberekas* l. instr. orkestrui. 1978 11 24 moldavų l. šokis *Kalaprut* l. instr. orkestrui. 1978 12 06 rusų l. šokis *Voronežo greitis* l. instr. orkestrui. 1978 12 29 Algimantas Bražinskas, *Žilvičio šakelė* l. instr. orkestrui.

1979

1979 Aleksandras Kačanauskas, ž. Fausto Kiršos, *Pradalgiuos* tenorui ir birbynių kvintetui. 1979 02 11 Vytautas Kairiūkštis, ž. Jono Marcinkevičiaus, *Ir aš tau dainuoju* solistui ir l. instr. ansambliui. 1979 02 11 Vytautas Klova, harm. l. l. d. solistui ir l. instr. orkestrui. 1979 02 12 Vytautas Blūšius, harm. l. l. d. *Išgyjsiu tiltelį* solistui ir l. instr. ansambliui. 1979 03 24 Juozas Indra, harm. l. l. d. *Aš bernužis bernužėlis* balsui ir birbynių kvintetui. 1979 05 11 Aleksandra Pachmutova, ž. Nikolajaus Dobronravovo, *Mažoji žemė* solistui ir l. instr. ansambliui. 1979 Uno Naisso, *Karjaste eksan* l. instr. orkestrui. 1979 06 05 Jonas Švedas, *Klaipėdietiškas apvalcius* l. instr. orkestrui. 1979 09 13 Teisutis Makačinas, ž. Stasio Žlibino, *Prie šaltinio* solistui ir l. instr. ansambliui. 1979 09 14 Vytautas Juozapaitis, harm. l. l. d. *Vai, aš išjodamas* solistui ir l. instr. ansambliui. 1979 09 15 Vytautas Juozapaitis, ž. Stasio Žlibino, *Dūdoriūs* solistui ir l. instr. ansambliui.

1980

1980 V. Gavrilinas, ž. A. Šulginos, *Mama* vokaliniam ansambliui ir kanklėms. 1980 rusų l. d. *Troika* tenorui ir l. instr. ansambliui. 1980 Vytautas Barkauskas, *Lopšinė* solo birbynei ir kanklėms. 1980 01 15 Vytautas Juozapaitis, *Draugystės ratelis* vaikų chorui ir l. instr. orkestrui. 1980 01 20 Leonas Povilaitis, *Vyrų šokių siuita* vyrų chorui ir l. instr. orkestrui. 1980 03 16 Karolis Kurpiškis, *Koncertas* klarnetui – birbynei ir l. instr. orkestrui. 1980 07 09 baltarusių l. šokis *Kryžaičiokas* l. instr. orkestrui. 1980 10 06 Vytautas Kairiūkštis, harm. l. l. d. *Tylėk, neverk, jauna mergele* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1980 10 06 Vytautas Klova, harm. l. l. d. *Augo kieme klevelis* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1980 10 06 Kazimieras Viktoras Banaitis, harm. l. l. d. *Mergele mano* balsui ir birbynių kvintetui. 1980 10 10 Kazimieras Viktoras Banaitis, harm. l. l. d. *Pabėk, bareli* balsui ir birbynių ansambliui. 1980 10 11 *Išjoj brolis į Krokuvą* balsui ir l. instr. ansambliui. 1980 10 15 Jurgis Gaizauskas, harm. l. l. d. *Vese, skerse, pavyduokle* balsui ir l. instr. orkestrui. 1980 10 15 Jurgis Gaizauskas, ž. Zitos Dzidolikienės, *Sūduva* balsui ir l. instr. orkestrui. 1980 10 16 Jurgis Gaizauskas, harm. l. l. d. *Augin mane motušėlė* balsui ir l. instr. ansambliui. 1980 10 16 Vytautas Barkauskas, harm. l. l. d. *Oi, giria, giria* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1980 10 20 Jurgis Gaizauskas, harm. l. l. d. *Gied volungėlė* balsui ir l. instr. ansambliui. 1980 10 20 Jurgis Gaizauskas, harm. l. l. d. *Zalios lankos, lygios pievos* balsui ir l. instr. ansambliui. 1980 10 20 Jurgis Gaizauskas, harm. l. l. d. *Močiute mano* balsui ir l. instr. ansambliui. 1980 10 25 Jurgis Gaizauskas, harm. l. l. d. *Siuntė mane motinėlė* balsui ir l. instr. ansambliui. 1980 12 06 Jurgis Gaizauskas, ž. Justino Marcinkevičiaus, *Aludariai* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1980 12 06 Jurgis Gaizauskas, ž. Justino Marcinkevičiaus, *Ant kiekvieno kalnelio* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1980 12 07 Vytautas Jurgutis, ž. Stasio Žlibino, *Akmenėli, nežėrėk* vokaliniam duetui ir birbynių kvintetui. 1980 12 08 Vladas Švedas, ž. Broniaus Mackevičiaus, *Motulė žemė* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1980 12 15 Algimantas Raudonikis, ž. Vytauto Barausko, *Raiba paukštelė* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1980 12 15 Teisutis Makačinas, ž. Jono Lapašinsko, *Dainavos aidai* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui.

1981

1981 gruzinų l. d. *Žiburėlis* vokalistui ir l. instr. ansambliui. 1981 02 01 Isaakas Dunajevskis, ž. Lebedevo Kumačiaus, *Sportinis maršas* l. instr. orkestrui. 1981 02 11 Eduardas Pilypaitis, *Polka* l. instr. orkestrui. 1981 02 12 Leonas Povilaitis, ž. Alekso Dabulskio, *Gimtinė* vokaliniam duetui ir birbynių kvintetui. 1981 02 14 Leonas Povilaitis, ž. Jono Lapašinsko, *Ave, Maria* bosui ir l. instr. ansambliui. 1981 02 25 Vytautas Juozapaitis, *Vaikų šokių siuita* vaikų chorui ir l. instr. orkestrui. 1981 03 28 Vytautas Jurgutis, *Diatonika*, 4 pjesės l. instr. orkestrui. 1981 04 29 Dmitrijus Smolskis, *Antrasis koncertas cimbolams ir orkestrui* kanklėms ir l. instr. orkestrui. 1981 05 06 Davidas Gendelevas, *Šokis* kontrabosinei birbynei ir l. instr. orkestrui.

1981 05 08 Algimantas Raudonikis, ž. Petro Gaulės, *Gražioji mūsų Lietuva* vokal. duetui ir l. instr. orkestrui. 1981 05 15 Juozas Pakalnis, *Kepurnė* l. instr. orkestrui. 1981 05 20 Rimvydas Racevičius, ž. Ramutės Skučaitės, *Dek, ugnie* chorui ir l. instr. orkestrui. 1981 05 28 Bronius Kutavičius, *Pūkėlis* l. instr. orkestrui. 1981 06 20 Algimantas Raudonikis, ž. Juozo Nekrošiaus, *Po tėviškės dangum* chorui ir l. instr. orkestrui. 1981 10 03 Leonas Povilaitis, teksto autorius nenurodytas, *Bėgip tau* tenorui ir birbynų sekstetui. 1981 10 03 Leonas Povilaitis, ž. Alekso Dabulskio, *Prie Dusios* vokal. duetui ir l. instr. ansambliui. 1981 10 11 Valentinas Bagdonas, ž. Edvardo Drėgvos, *Kaip prie grybo privažiuoti* vokal. duetui ir birbynų kvintetui. 1981 10 11 Jonas Tamulionis, ž. Vytauto Bložės, *Dzūkija* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui.

1982

1982 Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, *Preljudas* op. 20 Nr. 2 l. instr. ansambliui. 1982 Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, *Preljudas* op. 8 Nr. 2 l. instr. ansambliui. 1982 Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, harm. l. l. d. *Vienam kiemely* l. instr. ansambliui. 1982 rusų l. d. *Nežinoma taiga* balsui ir l. instr. orkestrui. 1982 Petras Oleka, harm. l. l. d. *Valioj, mano dalgelis* balsui ir kanklių ansambliui. 1982 Petras Oleka, harm. l. l. d. *Mėgstu vasaros vakarą tylų* balsui ir l. instr. ansambliui. 1982 01 05 moldavų l. daina *Mano brangioji Marija* balsui ir l. l. instr. orkestrui. 1982 01 05 ukrainiečių l. daina *Oi kūmai, kūmai* balsui ir orkestrui. 1982 01 05 Arvydas Žilinskis, harm. latvių l. d. *Ryga dunda* balsui ir l. instr. orkestrui. 1982 01 05 ukrainiečių l. d. *Tu sakei: ateik, ateik* balsui ir birbynų kvintetui. 1982 01 29 Antanas Račiūnas, harm. l. l. d. *Oi, tai buvo* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1982 02 07 M. Ivanovo harm. rusų l. d. *Uola* balsui ir l. instr. ansambliui. 1982 02 16 Aleksandras Doluchianian, armėnų l. d. *Kregždutė* solistui ir l. instr. orkestrui. 1982 02 17 Antanas Račiūnas, harm. l. l. d. *Čibi ribi ožys* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1982 02 17 gruzinų l. daina *Ant uolos jinai stovėjo* balsui ir orkestrui. 1982 02 17 Leo Tautsas, harm. estų l. d. *Užmigdė vėjas zylutę* balsui ir l. instr. orkestrui. 1982 02 17 Lidija Auster, harm. estų l. d. *Vestuvių linksmybės* balsui ir l. instr. orkestrui. 1982 02 19 jakutų l. daina *Kilkit, baltos gulbės* solistui ir l. instr. orkestrui. 1982 02 20 Valentinas Bagdonas, harm. l. l. d. *Jovaras žaliasai* balsui ir l. instr. orkestrui. 1982 02 20 Valentinas Bagdonas, harm. l. l. d. *Ei, jojau, jojau* balsui ir birbynų kvintetui. 1982 02 20 Valentinas Bagdonas, harm. l. l. d. *Turėjo bobutė žilą oželį* balsui ir l. instr. orkestrui. 1982 02 21 Vytautas Mikalauskas, harm. l. l. d. *Aš, jaunas bernelis* balsui ir l. instr. orkestrui. 1982 02 21 Saulius Jonkus, harm. l. l. d. *Kas tas miežio grūdai* balsui ir birbynų kvintetui. 1982 02 21 Povilas Dikčius, ž. Petro Bražėno, *Laiškas* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1982 02 21 moldavų l. d. *Ką man daryti* balsui ir birbynų kvintetui. 1982 02 22 Vladas Jakubėnas, harm. l. l. d. *Tėvas su močiute savo* balsui ir l. instr. orkestrui. 1982 02 22 Vladas Jakubėnas, harm. l. l. d. *Oi mergyte* balsui ir l. instr. orkestrui. 1982 02 28 Petras Oleka, harm. l. l. d. *Unčių tupi trys pulkeliai* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1982 02 28 Rimvydas Žigaitis, harm. l. l. d. *Tai gardu gerti* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1982 03 01 Leonas Povilaitis, *Ei kūmai, gryčia dega* l. instr. orkestrui. 1982 04 03 S. Abramova, *Šokis* birbynei ir l. instr. orkestrui. 1982 K. Stamicas, *Koncertas klarnetui* F-dur birbynei ir l. instr. orkestrui. 1982 04 10 Lionginas Abarius, harm. l. l. d. *Augau aš pas tėvelį* solistui ir kanklių ansambliui.

1983

1983 W. A. Mozartas, *Koncertas fagotui* op. 96 birbynei ir l. instr. orkestrui. 1983 I. Medinis, *Baladė violončelei ir fortepijonui* birbynei ir fortepijonui. 1983 01 08 Kazys Knoras, ž. Dalios Urnevičiūtės, *Mano tėviškė* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1983 02 08 Vytautas Mikalauskas, ž. Justino Marcinkevičiaus, *Lopšinė gimtinei ir motinai* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1983 02 11 rusų l. daina *Juodaplaukis, juodaakis* solistui ir l. instr. orkestrui. 1983 02 16 S. Pogrebojus, harm. rusų l. d. *Verpėja* balsui ir kanklių ansambliui. 1983 05 15 Stasys Šimkus, harm. l. l. d. *Aš augau pas tėvelį* solistui ir l. instr. ansambliui. 1983 05 19 Algimantas Bražinskas, *Ugnelė* birbynei ir kanklių ansambliui. 1983 10 01 Leonas Povilaitis, ž. Albino Slavicko, *Užeikit, sveteliai* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1983 10 01 Leonas Povilaitis, ž. Vytauto Barausko, *Vyturių lopšinė* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1983 10 01 Leonas Povilaitis, ž. Vytauto Barausko, *Mano kaimo daina* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1983 10 11 Leonas Povilaitis, ž. Vytauto Barausko, *Gimtinei žemei* solo tenorui, moterų vokaliniam ansambliui ir l. instr. orkestrui. 1983 10 11 Leonas Povilaitis, harm. l. l. d. *Ir atėjo jauns bernelis* tenorui ir l. instr. ansambliui. 1983 10 12 Leonas Povilaitis, harm. l. l. d. *Gaspadoriai* balsui ir birbynų kvintetui. 1983 10 12 Leonas Povilaitis, harm. l. l. d. *Augo girioj uoselis* tenorui ir l. instr. ansambliui. 1983 10 12 Leonas Povilaitis, ž. Albino Slavicko, *Mes, šienpjovėliai* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1983 10 13 Algis Balčiūnas, *Šalia kelio* birbynų sekstetui. 1983 10 14 Leonas Povilaitis, ž. Alekso Dabulskio, *Gimtinė* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1983 10

15 Algis Balčiūnas, harm. I. I. d. *Mergele mano* balsui ir I. instr. orkestrui. 1983 10 15 Algis Balčiūnas, harm. I. I. d. *Sėjau rūteles* balsui ir I. instr. ansambliui. 1983 10 19 Juozas Pakalnis, *Šokis su lanku* iš baletu *Sužadėtinė* lamzdeliui ir kanklėms. 1983 11 17 Juozas Pakalnis, *Šokis su lanku* iš baletu *Sužadėtinė* lamzdeliui ir birbynėms. 1983 11 17 Juozas Pakalnis, *Svajonė* lamzdeliui ir I. instr. orkestrui.

1984

1984 F. V. Kramarž-Kromer, *Koncertas obojui F-dur* birbynei ir I. instr. orkestrui. 1984 Leonas Povilaitis, *Lik sveika, mokykla* I. instr. orkestrui. 1984 Eduardas Balsys, harm. I. I. d. *Kas bernelio sumislyta* balsui ir birbynių kvintetui. 1984 05 17 Vytautas Kairiūkštis, harm. I. I. d. *Pūtė vėjas* sopranui ir I. instr. ansambliui. 1984 06 18 V. Efimovas, *Rusų šokis* I. instr. orkestrui. 1984 10 09 Vytautas Juozapaitis, ž. liaudies, *Balsalas gegutas* vokaliniam duetui ir I. instr. orkestrui.

1985

1985 bulgarų I. d. *Ai du du* balsui ir I. instr. orkestrui. 1985 bulgarų I. d. *Drąsus senis* balsui ir I. instr. orkestrui. 1985 Mikalojus Novikas, ž. Antano Saulyno, *Prie laužo* I. instr. orkestrui. 1985 02 03 Vytautas Juozapaitis, ž. Petro Gaulės, *Pasėjau linelį* vokaliniam ansambliui ir I. instr. orkestrui. 1985 02 07 Viktoras Budrevičius, ž. Broniaus Mackevičiaus, *Vakaras* vokaliniam ansambliui ir I. instr. ansambliui. 1985 05 10 Evgenijus Glebovas, *Šokis iš Polesės siuitos* solo cimbolams ir I. instr. ansambliui. 1985 06 03 Vytautas Juozapaitis, ž. Vytauto Skripkos, *Laukiu, kol Nemunas plaukia* solistui ir I. instr. orkestrui. 1985 09 15 bulgarų I. d. *Smarkus vaikinys* solistui ir I. instr. orkestrui. 1985 09 15 bulgarų I. d. *Lukovityų merginos* solistui ir I. instr. orkestrui. 1985 11 09 Juozas Gruodis, harm. I. I. d. *Žemė kėlė žolę* balsui ir I. instr. ansambliui. 1985 11 16 Algimantas Raudonikis, ž. Jono Strielkūno, *Kur baltie keliai* iš k./f. *Čia mūsų namai* balsui ir I. instr. ansambliui. 1985 12 01 Emerikas Gailevičius, harm. I. I. d. *Trys gaideliai giedoją* balsui ir I. instr. orkestrui. 1985 12 03 Vytautas Juozapaitis, ž. Alekso Dabulskio, *Armonikos balsas* vokaliniam duetui ir I. instr. orkestrui. 1985 12 03 Benjaminas Gorbulskis, ž. Stasio Žlibino, *Senbernio svajonė* vokaliniam duetui ir I. instr. orkestrui. 1985 12 04 Vytautas Mikalauskas, harm. I. I. d. *Augin tėvas du sūnelių* vokaliniam duetui ir I. instr. ansambliui. 1985 12 04 Povilas Dikčius, harm. I. I. d. *Vilkelis kamavo* vokaliniam duetui ir I. instr. ansambliui. 1985 12 04 Povilas Dikčius, harm. I. I. d. *Vijo vilkas voveraitę* vokaliniam duetui ir birbynių kvintetui. 1985 12 05 Vytautas Juozapaitis, harm. I. I. d. *Oi, ką kalba linelės* balsui ir I. instr. orkestrui. 1985 12 08 Juozas Gruodis, harm. I. I. d. *Saulėlė raudona* balsui ir I. instr. ansambliui. 1985 12 09 Stasys Šimkus, harm. I. I. d. *Anoj pusėj dunojėlio* solistui ir birbynių kvintetui. 1985 12 09 Juozas Gruodis, harm. I. I. d. *Putins augo* balsui ir I. instr. ansambliui. 1985 12 09 Juozas Gruodis, harm. I. I. d. *Eglele, aukštuole* balsui ir I. instr. ansambliui. 1985 12 10 Vytautas Juozapaitis, ž. Romualdo Šinkūno, *Vai tu gegule* vyrų duetui ir I. instr. orkestrui. 1985 12 11 Vytautas Juozapaitis, ž. Vytauto Skripkos, *Gimtinė* balsui ir I. instr. orkestrui. 1985 12 11 Juozas Gruodis, harm. I. I. d. *Oi, kas sodai* solistui ir I. instr. orkestrui. 1985 12 11 Aleksandras Kačanauskas, *Tėviškės vaizdeliai* solistui ir kanklių ansambliui. 1985 12 11 Juozas Bendorius, harm. I. I. d. *Už jūrelių, už marelių* balsui ir I. instr. orkestrui. 1985 12 13 Vladas Švedas, ž. Algimanto Mikutos, *Šimtas upelių* vokaliniam duetui ir I. instr. orkestrui. 1985 12 20 Vytautas Mikalauskas, ž. Antano Miškinio, *Gražiausius metelius* vokaliniam duetui ir I. instr. orkestrui.

1986

1986 Stasys Šimkus, harm. I. I. d. *Tamsiojį naktelį* balsui ir I. instr. orkestrui. 1986 01 09 Jurgis Gaizauskas, *Dobiluos* vokaliniam duetui ir I. instr. orkestrui. 1986 01 11 Algimantas Bražinskas, ž. Vytauto Bložės *Tėvynė Lietuva* vokal. duetui ir I. instr. orkestrui. 1986 01 20 Vytautas Telksnys, ž. Jono Strielkūno, *Ant Vilniaus kalvų* vokaliniam duetui ir I. instr. orkestrui. 1986 02 14 Gustavas Ernesaksas, *Kas?* solistui ir I. instr. orkestrui. 1986 02 14 baltarusių I. d. *Piršlys* balsui ir birbynių kvintetui. 1986 02 15 Vytautas Klova, harm. I. I. d. *Siuntė mane motinėle* balsui ir I. instr. orkestrui. 1986 02 15 rusų I. d. *Oi, pilna pilna dėželė* balsui ir I. instr. orkestrui. 1986 02 16 Vytautas Klova, *Koncertina kanklėms*, II ir III dalys kanklėms ir I. instr. orkestrui. 1986 02 25 Benjaminas Gorbulskis, *Mažoji rapsodija* birbynei solo ir I. instr. orkestrui. 1986 03 05 Jurgis Gaizauskas, harm. I. I. d. *Vai, ar aukselis* solistui ir I. instr. orkestrui. 1986 03 10 Vyandas Telksnys, ž. Stasio Žlibino, *Tavo žodžių šviesa* vokaliniam duetui ir I. instr. orkestrui. 1986 03 11 Anatolijus Lapinskas, ž. Jono Mačiukevičiaus, *Tėvynė manoji* vokaliniam duetui ir I. instr. orkestrui. 1986 10 03 Vytautas Juozapaitis, ž. Pauliaus Širvio, *Kareivio belaukiant* vokaliniam duetui ir I. instr. orkestrui. 1986 10 03 Vytautas Juozapaitis, ž. Pauliaus Širvio, *Kranto žiburėlis* vokaliniam duetui ir birbynių kvintetui. 1986 10 03 Benjaminas Gorbulskis, ž. Alfonso Bukonto, *Saldi puta* vokaliniam duetui ir I. instr. orkestrui. 1986 10

04 Vladas Švedas, ž. Aldonos Buškevičiūtės, *Rudens palydėti* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1986 10 04 Vytautas Juozapaitis, ž. Pauliaus Širvio, *Nulingavo, nusinėšė saulę* solistui ir l. instr. orkestrui. 1986 10 04 Vytautas Čepkus, harm. l. l. d. *Tai platus kiemelis* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1986 10 06 Vytautas Juozapaitis, ž. Algio Verbos, *Nudainavo varpai* mišriam chorui ir l. instr. orkestrui. 1986 10 07 Vygandas Telksnys, *Studentai talkininkai* l. instr. orkestrui. 1986 10 07 Vygandas Telksnys, l. l. d. *Subatėlė* vokaliniam duetui ir birbyninių kvintetui. 1986 10 10 Vladas Jakubėnas, harm. l. l. d. *Sutemo naktis* balsui ir l. instr. ansambliui. 1986 10 17 Teisutis Makačinas, ž. Jono Mačiukevičiaus, *Prie senos žeminės* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1986 10 17 Vytautas Juozapaitis, ž. Jono Mačiukevičiaus, *Vyrui* solistui ir l. instr. orkestrui. 1986 10 18 Vytautas Mikalauskas, harm. l. l. d. *Aš augau* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1986 10 21 Vladimiras Šainskis, ž. L. Ovsianikovo, *Baltasis beržas* vokalui ir l. instr. orkestrui. 1986 10 23 Teisutis Makačinas, ž. Jono Mačiukevičiaus, *Dainuojantys miškai* vokaliniam oktetui ir l. instr. orkestrui. 1986 10 25 Leonas Povilaitis, ž. Jono Endrijaičio, *Ei, jūs rugeliai* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1986 10 25 Teisutis Makačinas, ž. Prano Raščiaus, *Sartų žiedas* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1986 10 26 Teisutis Makačinas, ž. Prano Raščiaus, *Balnojų žirgelį* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1986 10 27 Vytautas Mikalauskas, harm. l. l. d. *Trijų seselių jauną brolelį* solistui ir l. instr. orkestrui. 1986 10 27 Teisutis Makačinas, ž. Prano Raščiaus, *Lėk, žirgeli, vėju* vokaliniam duetui ir birbyninių kvintetui. 1986 11 23 Serafimas Tulikovas, *Tam ir gyvename* solistui ir l. instr. orkestrui. 1986 12 18 Vytautas Juozapaitis, ž. Stasio Žlibino, *Vilkas* balsui ir birbyninių kvintetui. 1986 12 18 Vytautas Juozapaitis, ž. Kosto Kubilinsko, *Šarkos košėlė* vaikų chorui ir l. instr. orkestrui. 1986 12 18 Vytautas Juozapaitis, *Vorų maršas* vokalistui ir birbyninių kvintetui. 1986 12 20 Stasys Šimkus, ž. Maironio, *Mano gimtinė* balsui ir l. instr. orkestrui.

1987

1987 Algimantas Bražinskas, *Naktigonės daina* balsui ir birbyninių kvintetui. 1987 Petras Oleka, harm. l. l. d. *Stok ant akmenėlio* balsui ir birbyninių kvintetui. 1987 Vytautas Laurušas, *Ežerų krašto daina* balsui ir birbyninių kvintetui. 1987 Vytautas Kairiūkštis, harm. l. l. d. *Kas pakorė sąpuoklėles* bosui ir birbyninių kvintetui. 1987 01 20 Jonas Tamulionis, ž. Vytauto Bložės, *Ar moki meluoti?* (Užgavėnių štukoriai) vokaliniam duetui ir birbyninių kvintetui. 1987 01 22 Vytautas Juozapaitis, harm. l. l. d. *Aš užėjau į kalną* vyrų duetui ir l. instr. orkestrui. 1987 01 24 Valentinas Bagdonas, ž. Vlado Mozūriūno, *Vilnelė* vokaliniam duetui ir kanklių ansambliui. 1987 02 02 Algimantas Bražinskas, ž. Algimanto Baltakio, *Vasaros dzinguliukai* vokaliniam ansambliui ir birbyninių kvintetui. 1987 02 05 Lionginas Abarius, ž. Vlado Mozūriūno, *Vilnelė* vok. ansambliui ir kanklių ansambliui. 1987 02 05 Petras Vaičekonis, harm. l. l. d. *Oi, močiute mano* vokaliniam ansambliui ir l. instr. orkestrui. 1987 02 05 Lionginas Abarius, ž. Pauliaus Širvio, *Mes draugaujam ilgai* balsui ir l. instr. orkestrui. 1987 02 06 Petras Vaičekonis, ž. Arėjo Vitkausko, *Tėviškės liepos* vokaliniam ansambliui ir l. instr. orkestrui. 1987 02 23 Ričardas Biveinis, harm. l. l. d. *Oi, seniai, seniai* solistui ir l. instr. orkestrui. 1987 03 02 Ričardas Biveinis, harm. l. l. d. *Tai retoj vietoj* solistui ir l. instr. orkestrui. 1987 03 24 rusų l. daina *Vaneika, atėik* balsui ir l. instr. ansambliui. 1987 03 28 Vytautas Juozapaitis, *Šapnagių polka* l. instr. orkestrui. 1987 04 23 Algimantas Bražinskas, ž. Vytauto Barausko, *Dėdė Dominykas* vokaliniam ansambliui ir birbyninių kvintetui. 1987 10 01 Algimantas Bražinskas, *Kūgiukas* l. instr. orkestrui. 1987 10 06 Leonas Povilaitis, ž. Vytauto Barausko, *Motinėlė obelėle* vokaliniam ansambliui ir l. instr. orkestrui. 1987 10 18 Algimantas Bražinskas, *Tryptas* l. instr. orkestrui. 1987 10 21 Algimantas Bražinskas, *Levandrelė* l. instr. orkestrui. 1987 11 14 Julius Andrejevas, *Dūzgia staklės* l. instr. orkestrui. 1987 11 14 Aleksandras Kačanauskas, harm. l. l. d. *Dėkui, močiute* solistui ir kanklių ansambliui. 1987 11 15 Juozas Gailevičius, harm. l. l. d. *Močiute, širdelė* balsui ir l. instr. orkestrui. 1987 11 15 Rymantas Mikelskas, vokalinis ciklas *Vidur lauko kryklės augo* balsui ir l. instr. orkestrui. 1987 11 15 Aleksandras Kačanauskas, harm. l. l. d. *Kad aš, našlaitėlė* solistui ir kanklių ansambliui. 1987 11 20 Algimantas Raudonikis, šokis *Pionierių salutas* l. instr. orkestrui. 1987 11 21 Algimantas Raudonikis, *Studentų šokis* l. instr. orkestrui. 1988 01 14 Lionginas Abarius, harm. l. l. d. *Oi tėve, tėve* baritonui ir l. instr. orkestrui.

1988

1988 01 14 Lionginas Abarius, harm. l. l. d. *Oi tu pušele* baritonui ir l. instr. orkestrui. 1988 01 15 Lionginas Abarius, harm. l. l. d. *Kur lygių lygios lankos* baritonui ir l. instr. orkestrui. 1988 01 15 Lionginas Abarius, harm. l. l. d. *Gražus Palangos miestelis* baritonui ir l. instr. orkestrui. 1988 01 15 Lionginas Abarius, harm. l. l. d. *Dainavo bernelis* baritonui ir kanklių ansambliui. 1988 01 19 Leonas Povilaitis, ž. Eugenijaus Matuzevičiaus, *Bėga puodai* vyrų duetui ir birbyninių kvintetui. 1988 01 21 Valentinas Bagdonas, harm. l. l. d.

Kukavo gegutėlė vokaliniam duetui ir l. instr. ansambluiui. 1988 02 13 Valentinas Bagdonas, harm. l. l. d. *Oi, kas gi kelės anksti rytelį* solistui ir l. instr. orkestrui. 1988 02 14 Valentinas Bagdonas, harm. l. l. d. *Užteka saulelė* moterų trio ir l. instr. orkestrui. 1988 02 14 Valentinas Bagdonas, harm. l. l. d. *Penki broleliai* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1988 02 15 Valentinas Bagdonas, harm. l. l. d. *Anoj pusėj Nemuno* baritonui ir l. instr. orkestrui. 1988 02 24 Valentinas Bagdonas, harm. l. l. d. *Oi tu kleveli* baritonui ir birbynį kvintetui. 1988 04 16 Vytautas Mikalauskas, harm. l. l. d. *Išėjo tėtutis, iškūprino* vyrų vokaliniam ansambluiui ir l. instr. orkestrui. 1988 04 18 Vytautas Mikalauskas, ž. Stasio Žlibino, *Subatvakario sutartinė* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1988 09 15 Vytautas Mikalauskas, harm. l. l. d. *Brolužėliai lygioj lankoj* vokaliniam ansambluiui ir l. instr. orkestrui. 1988 10 17 Vincas Kudirka, *Valsas* l. instr. orkestrui. 1988 10 26 Vincas Kudirka, *Nemuno vilnys*, valsas iš *Lietuviškų dainų* l. instr. orkestrui. 1988 10 27 Vincas Kudirka, *Sudiev*, mazurka l. instr. orkestrui. 1988 10 27 Vincas Kudirka, *Lepūnėlė*, polka-mazurka iš *Lietuviškų dainų* l. instr. orkestrui. 1988 11 14 Mikas Petrauskas, ž. Vinco Kudirkos, *Kregždėlė* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambluiui. 1988 11 16 Vincas Kudirka, *Dėdienė*, polka l. instr. orkestrui. 1988 11 17 Vincas Kudirka, *Šiltas vakarėlis*, valsas l. instr. ansambluiui. 1988 11 20 Juozas Karosas, harm. l. l. d. *Putinėli raudonasai* balsui ir l. instr. ansambluiui.

1989

1989 Juozas Tallat-Kelpša, harm. l. l. d. *Liepė man tėvelis* solistui ir l. instr. orkestrui. 1989 Juozas Tallat-Kelpša, harm. l. l. d. *Liepė man tėvelis* balsui ir l. instr. orkestrui. 1989 01 02 Juozas Tallat-Kelpša, harm. l. l. d. *Lietus lynoj* balsui ir l. instr. orkestrui. 1989 01 02 Juozas Tallat-Kelpša, harm. l. l. d. *Koks ten lengvas poilsėlis* balsui ir kanklių ansambluiui. 1989 01 03 Juozas Tallat-Kelpša, harm. l. l. d. *Žalių lankelį* solistui ir l. instr. orkestrui. 1989 01 04 Juozas Tallat-Kelpša, ž. Balio Sruogos, *Mano sieloj šiandien šventė* balsui ir l. instr. orkestrui. 1989 02 27 Vincas Kudirka, *Lietuvos himnas* l. instr. orkestrui. 1989 04 21 Leonas Povilaitis, *Nemunėlis* birbynį duetui ir kanklių ansambluiui.

1990

1990 Algimantas Bražinskas, ž. Balio Dačiulio, *Žvejo dainelė* baritonui ir l. instr. ansambluiui. 1990 Mikas Vaitkevičius, ž. Dambrauskienės, *Sulauksim svetelių mielių* chorui ir l. instr. orkestrui. 1990 Vytautas Juozapaitis, ž. Balio Dačiulio, *Linksmųjų kolūkyje* vyrų vokaliniam ansambluiui ir l. instr. orkestrui. 1990 Vincas Masionis, *Šėltinis* l. instr. orkestrui. 1990 Lionginas Abarius, ž. Vlado Mozūriūno, *Vilnelė* vokaliniam ir kanklių ansambluiui. 1990 01 26 Vytautas Juozapaitis, *Jurgio maršas* l. instr. orkestrui. 1990 01 27 Alfonsas Mikulskis, harm. l. l. d. *Oi rūta, rūta* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambluiui. 1990 02 02 Jurgis Juozapaitis, *Abrūsinis* l. instr. orkestrui. 1990 02 03 Algimantas Raudonikis, *Pasveikinimas* l. instr. orkestrui. 1990 02 06 Algimantas Bražinskas, *Pabaigtuvės*, šokis l. instr. orkestrui. 1990 02 10 Stasys Vainiūnas, harm. l. l. šokis *Blezingėlė* l. instr. orkestrui. 1990 02 12 Algimantas Bražinskas, *Ant laukelio* l. instr. orkestrui. 1990 02 28 Pranas Škimelis, *Kauškusis*, šokis l. instr. orkestrui. 1990 02 28 Alfonsas Mikulskis, harm. l. l. d. *Švento Jono vakarėlį* vok. duetui ir l. instr. orkestrui. 1990 02 28 Alfonsas Mikulskis, harm. l. l. d. *Kur bygių lygios lankos* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1990 02 28 Alfonsas Mikulskis, harm. l. l. d. *Oi, dariau, dariau lyseles* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1990 03 01 Vytautas Barkauskas, *Šventinė* polka, šokis l. instr. orkestrui. 1990 03 04 Jurgis Gaižauskas, *Jubiliejinis kadrilis*, šokis l. instr. orkestrui. 1990 03 05 Vytautas Paltanavičius, *Rugučiai*, l. l. šokis l. instr. orkestrui. 1990 03 07 Rimvydas Racevičius, *Rasodėlė* l. instr. orkestrui. 1990 Rimvydas Racevičius, *Dek, ugnie* vokaliniam ansambluiui ir kanklių ansambluiui. 1990 03 14 Vytautas Paltanavičius, *Audimėlis* l. instr. orkestrui. 1990 03 14 Algimantas Raudonikis, *Kirvelninkai*, šokis l. instr. orkestrui. 1990 03 15 Algimantas Raudonikis, *Akuzas*, šokis l. instr. orkestrui. 1990 03 15 Stasys Vainiūnas, *Subatėlė* l. instr. orkestrui. 1990 03 17 Vytautas Juozapaitis, *Panemuniečiai*, šokis l. instr. orkestrui. 1990 03 17 Anatolijus Lapinskas, *Rytagonė* l. instr. orkestrui. 1990 03 26 Lionginas Abarius, *Polka* l. instr. orkestrui. 1990 04 06 Mikas Vaitkevičius, *Po darbų*, žaidimas l. instr. orkestrui. 1990 04 07 Algimantas Raudonikis, *Žaidimas* l. instr. orkestrui. 1990 04 08 Algimantas Raudonikis, *Jainimo polka*, šokis l. instr. orkestrui. 1990 04 10 Valentinas Bagdonas, *Sadutė* birbynei ir kanklių ansambluiui. 1990 04 10 Valentinas Bagdonas, *Oi tu ažuolėli* birbynei ir kanklių ansambluiui. 1990 04 10 Valentinas Bagdonas, *Žygūnas* birbynei ir kanklių ansambluiui. 1990 04 10 Algimantas Raudonikis, *Jurginėlis* l. instr. orkestrui. 1990 04 11 Valentinas Bagdonas, *Gyvataras* birbynei ir kanklių ansambluiui. 1990 04 12 Valentinas Bagdonas, *Lenciūgelis* birbynei ir kanklių ansambluiui. 1990 04 12 Valentinas Bagdonas, *Kalvelis* birbynei ir kanklių ansambluiui. 1990 04 12 Valentinas Bagdonas, *Siaudėlė* birbynei ir kanklių ansambluiui. 1990 04 15 Valentinas

Bagdonas, *Kepurninė* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 15 Valentinas Bagdonas, *Subatėlė* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 15 Valentinas Bagdonas, *Rezginė* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 15 Valentinas Bagdonas, *Sukčius* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 15 Vytautas Mikalauskas, *Sutešos* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 15 Leonas Povilaitis, *Dvi dainos be žodžių* birbynių duetui ir kanklių ansambliui. 1990 04 16 Vytautas Mikalauskas, *Daina* birbynei ir l. instr. orkestrui. 1990 04 17 Valentinas Bagdonas, *Oi broliai, broliai* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 17 Jonas Tamulionis, *Rondo* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 17 Valentinas Bagdonas, *Lietus lynojo* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 18 Valentinas Bagdonas, *Oi griežlė* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 18 Valentinas Bagdonas, *Tai skrajojo* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 18 Vytautas Mikalauskas, *Žaidimai* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 19 Valentinas Bagdonas, *Oi, užkit, gauskit* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 19 Jonas Tamulionis, *Pjesė* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 19 Vytautas Mikalauskas, *Svajonėlė* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 19 Valentinas Bagdonas, *Mano tėvelis buvo kalvelis* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 20 Valentinas Bagdonas, *Oi, tai dyvai* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 20 Valentinas Bagdonas, *Variacijos* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 20 Valentinas Bagdonas, *Vai, žiba žiburėlis* birbynei ir kanklių ansambliui. 1990 04 20 Leonas Povilaitis, *Melodija* birbynių duetui ir kanklių ansambliui. 1990 04 20 Leonas Povilaitis, *Strapčiukas*, šokis l. instr. orkestrui. 1990 04 20 Leonas Povilaitis, *Oželis* birbynių duetui ir kanklių ansambliui. 1990 04 20 Algimantas Raudonikis, *Kalatinis* l. instr. orkestrui. 1990 04 20 Vladas Švedas, *Padebrasas* l. instr. orkestrui. 1990 04 25 Jonas Lechavičius, *Tabalas*, šokis l. instr. orkestrui. 1990 04 25 Jurgis Gaižauskas, *Martuotinis* l. instr. orkestrui. 1990 04 25 Mikas Vaitkevičius, *Ratuto* l. instr. orkestrui. 1990 04 26 Jurgis Gaižauskas, *Saldinukas* l. instr. orkestrui. 1990 04 29 Jurgis Gaižauskas, *Trilypis* šokis l. instr. orkestrui. 1990 04 30 Jonas Švedas, *Suktinis* l. instr. orkestrui. 1990 05 01 Algimantas Raudonikis, *Pakvietimas* l. instr. orkestrui. 1990 05 02 Jurgis Gaižauskas, *Rokiškio kadrilis* l. instr. orkestrui. 1990 05 02 Vaclovas Paketūras, *Daborius* l. instr. orkestrui. 1990 05 02 Vitolis Baumilas, *Svirtelė* l. instr. orkestrui. 1990 05 02 Algimantas Bražinskas, *Iškilmingas kadrilis* l. instr. orkestrui. 1990 05 03 Algimantas Bražinskas, *Ei, vaikai, į būrį* l. instr. orkestrui. 1990 05 05 Jurgis Juozapaitis, *Reketas*, šokis l. instr. orkestrui. 1990 05 05 Algimantas Bražinskas, *Tryptas* l. instr. orkestrui. 1990 05 06 Rimvydas Racevičius, *Gėlės Jums*, pjesė birbynei solo ir l. instr. orkestrui. 1990 05 06 Jurgis Gaižauskas, *Jaunystė*, polka l. instr. orkestrui. 1990 05 09 Algimantas Bražinskas, *Leliukai* l. instr. orkestrui. 1990 05 16 Algirdas Klova, *Rolenderis* l. instr. orkestrui. 1990 05 20 Algis Balčiūnas, *Pliauskutis* l. instr. orkestrui. 1990 05 25 Jurgis Gaižauskas, *Uolinderis* l. instr. orkestrui. 1990 05 28 Juozas Indra, *Šlepsiukas* l. instr. orkestrui. 1990 05 28 Rimvydas Žigaitis, *Dovanų šokis* l. instr. orkestrui. 1990 05 29 Bronius Kutavičius, *Abiturientų polka* l. instr. orkestrui. 1990 05 30 Algimantas Raudonikis, *Mūsų šventė* l. instr. orkestrui. 1990 05 30 Algimantas Raudonikis, *Būk sveika, žeme* l. instr. orkestrui. 1990 06 10 Valentinas Bagdonas, *Tau, mamytė* l. instr. orkestrui. 1990 06 23 Mikas Vaitkevičius, *Auga duonelė* l. instr. orkestrui. 1990 06 23 Vidas Aleksandravičius, *Mainytinis* l. instr. orkestrui. 1990 06 24 Julius Andrejevas, *Sufunkime rankas*, šokis l. instr. orkestrui. 1990 06 26 Algimantas Raudonikis, *Marsas* l. instr. orkestrui. 1990 06 27 Eduardas Pilypaitis, *Šocas* l. instr. orkestrui. 1990 07 01 Giedrius Butautas, *Marsas pasveikinimas* l. instr. orkestrui. 1990 07 08 Algimantas Raudonikis, *Darbščios rankos* l. instr. orkestrui. 1990 07 10 Jurgis Gaižauskas, *Trepsis*, šokis l. instr. orkestrui. 1990 07 10 Jurgis Gaižauskas, *Penketukų ratelis* l. instr. orkestrui. 1990 07 20 Vytautas Barkauskas, *Riestainiukas* l. instr. orkestrui. 1990 10 01 Algimantas Raudonikis, *Viens, du, trys*, šokis l. instr. orkestrui. 1990 10 15 Algirdas Bružas, *Ežero pabudimas*, koncertas kanklėms ir l. instr. orkestrui. 1990 10 28 Jurgis Juozapaitis, *Vestuvinės dainos (4)* baritonui ir l. instr. orkestrui. 1990 10 29 Algimantas Raudonikis, *Mūsų klasė* l. instr. orkestrui. 1990 10 30 Algimantas Raudonikis, *Apuokas* l. instr. orkestrui. 1990 10 30 Algimantas Raudonikis, *Sukčius* l. instr. orkestrui. 1990 10 30 Jurgis Gaižauskas, *Papiljonas* l. instr. orkestrui. 1990 10 30 Valentinas Bagdonas, *ABC* l. instr. orkestrui. 1990 11 01 Valentinas Bagdonas, *Mokyklos varpelis* l. instr. orkestrui. 1990 11 02 Valentinas Bagdonas, *Žvaigždutės* l. instr. orkestrui. 1990 11 04 Algis Balčiūnas, *Jaunieji kosmonautai* l. instr. orkestrui. 1990 11 17 Algimantas Raudonikis, *Tilčiukas* l. instr. orkestrui. 1990 11 17 A. Galdikas, *Žvejų polka* l. instr. orkestrui. 1990 11 18 A. Galdikas, *Sveikinamasis jonkelis* l. instr. orkestrui.

1991

1991 03 19 Rymantas Mikelskas, ž. Mykolo Karčiausko, *Lietuvos ieškojimas* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1991 10 24 Jonas Švedas, harm. l. l. d. *Užaugino mane motinė* solistui ir l. instr. orkestrui. 1991 11 17 Leonas Povilaitis, *Uogelė* birbynių duetui ir l. instr. ansambliui.

1992

1992 02 20 Vytautas Juozapaitis, harm. l. l. d. *Gieda gaideliai* balsui l. instr. ansambliui. 1992 02 20 Vytautas Blūšius, harm. l. l. d. *Augin tėvas* solistui ir birbynų kvintetui. 1992 02 20 Valentinas Bagdonas, ž. P. Gerulaičio, *Glumpės* balsui ir l. instr. orkestrui. 1992 03 14 lenkų l. d. *Wele wele wetka* solistui l. instr. ansambliui. 1992 03 14 lenkų l. d. *Kokoska jarzembato* solistui ir birbynų kvintetui. 1992 03 14 lenkų l. d. *Dwie Marysie* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1992 03 15 lenkų l. d. *Szla dziewczeczka* solistui ir l. instr. orkestrui. 1992 03 15 lenkų l. d. *Gleboka studzienka* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1992 03 15 lenkų l. d. *Moja Marysiu kochaj mnie* tenorui ir l. instr. ansambliui. 1992 03 16 lenkų l. d. *Ja – kujawiak, ty – kujawiak* solistui ir l. instr. ansambliui. 1992 03 16 lenkų l. d. *Na wojtowej roli* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1992 03 16 lenkų l. d. *Kiedym jechal do dziewczeczki* solistui ir l. instr. orkestrui. 1992 03 16 lenkų l. d. *Nie bedzie mnie glowisia bolala* solistui ir l. instr. orkestrui. 1992 03 17 lenkų l. d. *Pognal konia na murawę* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1992 03 17 lenkų l. d. *Talary moje* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1992 03 18 lenkų l. d. *Oj krakowiak ci ja* solistui ir l. instr. orkestrui. 1992 04 08 Stanisław Moniuszko, *Verpeja* solistui ir l. instr. orkestrui. 1992 04 09 Stanisław Moniuszko, *Auksinė žuvelė* solistui ir l. instr. orkestrui. 1992 04 23 Kęstutis Vasiliauskas, *Žemėj Lietuvos* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1992 04 23 Kęstutis Vasiliauskas, *Brangiausios spalvos* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1992 04 25 Algimantas Raudonikis, ž. Jono Strielkūno, *Kur balti keliai* iš k./f. „Čia mūsų namai“ balsui ir l. instr. ansambliui. 1992 04 26 Stasys Šimkus, ž. Petro Vaičiūčio, *Kur bakiūžė samanota* balsui ir l. instr. orkestrui. 1992 05 02 Jeronimas Kačinskas, ž. Jono Aisčio, *Rūpintojėlis* balsui ir l. instr. orkestrui. 1992 05 04 Jeronimas Kačinskas, harm. l. l. d. *Skrido bitela* balsui ir l. instr. ansambliui. 1992 05 14 Vaclovas Paketūras, harm. l. l. d. *Oi, kas ty žydi* balsui ir l. instr. ansambliui. 1992 06 03 Jeronimas Kačinskas, harm. l. l. d. *Išjos sūnus* balsui ir l. instr. ansambliui. 1992 06 04 Jeronimas Kačinskas, harm. l. l. d. *Oi Dievuliau mano* balsui ir l. instr. ansambliui. 1992 06 05 Jeronimas Kačinskas, harm. l. l. d. *Aš turėjau broliužėlį* balsui ir l. instr. ansambliui. 1992 06 13 Vytautas Juozapaitis, harm. l. l. d. *Ant kalno karklai siūbavo* vokaliniam trio ir l. instr. ansambliui. 1992 06 15 Algimantas Bražinskas, *Pirktinis kadrilis* l. instr. orkestrui. 1992 06 27 Vytautas Blūšius, *Dai lylio* l. instr. orkestrui. 1992 09 21 Algis Balčiūnas, *Sutartinė* birbynei ir l. instr. ansambliui. 1992 10 12 švedų l. d. *Gražus tas kristalas* solistui ir l. instr. ansambliui. 1992 10 13 švedų l. d. *Tu skaičiuoji valandas* solistui ir l. instr. ansambliui. 1992 10 13 švedų l. d. *Peras kiaulininkas* solistui ir l. instr. ansambliui. 1992 10 14 švedų l. d. *Aš manau, kad galiu baigti liudėti* solistui ir l. instr. orkestrui. 1992 10 15 švedų l. d. *Širdingai aš tave myliu* solistui ir l. instr. ansambliui. 1992 10 15 švedų l. d. *Ar tu girdi, jaunoji Dora* solistui ir l. instr. ansambliui. 1992 10 16 švedų l. d. *Ar atmeni tu?* solistui ir l. instr. ansambliui. 1992 11 16 Bronius Budriūnas, ž. Maironio, *Neapleiski* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1992 12 15 Juozas Naujalis, harm. giesmė *Marija, Marija* balsui ir l. instr. orkestrui.

1993

1993 Nikodemus Martinonis, *Kur rasi ramybę* solistui ir birbynų kvintetui. 1993 Edward Elgar, *Salut d'amour* l. instr. orkestrui. 1993 Jonas Švedas, *Žirnių malūnas*, pjesė skudučiams ir l. pučiamiesiems instrumentams. 1993 Vladislav Zarembo, ž. Taraso Ševčenkos, *Žiūriu į dangų* baritonui ir l. instr. ansambliui. 1993 01 05 Giesmė *Palaimintas Viešpats* balsui ir l. instr. ansambliui. 1993 03 19 Rymantas Mikelskas, ž. Mykolo Karčiausko, *Tėvynės pradžią* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1993 03 23 Bernardas Gailius, ž. Liutauro Degėsio, *Čia mūsų namai* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 03 23 Šarūnas Andriukaitis, *Sodžiaus valsas* l. instr. orkestrui. 1993 03 27 Algimantas Raudonikis, *Geležinio vilko maršas* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1993 04 01 Eugenijus Česonis, *Mano valsas* l. instr. orkestrui. 1993 04 05 Grigor Dinicu, *Hora* birbynei solo ir l. instr. orkestrui. 1993 04 08 Andrew Lloyd Weber, *Pie Jesu* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1993 04 09 Gaetano Donizetti, *Ave, Maria* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 04 10 Ludwig van Beethoven, *Atgaila* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 04 10 F. Charles, *Viešpaties palaiminimas* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 04 10 M. Filke, *Agnus Dei* solistui ir birbynėms. 1993 04 11 Jonas Dambrauskas, *Kentėsiu tave* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 04 11 Ludwig van Beethoven, *In questa tomba oscura* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 04 11 Pranas Sližys, *Christe audi nos exsaudi* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 04 12 Genovaitė Vanagaitė, *Ave, Maria* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 04 12 Genovaitė Vanagaitė, *Ave, Maria* solistui ir birbynų kvintetui. 1993 04 12 Jonas Dambrauskas, *O, didis Dieve visagali* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 04 14 Franz Schubert, *Ave, Maria* balsui ir birbynų ansambliui. 1993 04 15 Albert-Henry Rosewig, *Ave, Maria* solistui ir birbynų ansambliui. 1993 04 15 Stanisław Moniuszko,

O, visagali solistui ir birbynį kvintetui. 1993 04 15 Stanislaw Moniuszko, *O, Dieve* solistui ir birbynį kvintetui. 1993 04 16 Juozas Bertulis, *De profundis* solistui ir birbynį kvintetui. 1993 04 17 Gediminas Šukys, *Sveika, karaliene* solistui ir birbynį kvintetui. 1993 04 20 Ludwig van Beethoven, *Sanctus* balsui ir l. instr. orkestrui. 1993 04 20 G. Manteuffel, *Libera me* solistui ir birbynėms. 1993 04 20 Dubois, *Septyni Kristaus žodžiai* solistui ir birbynį kvintetui. 1993 04 20 Giulio Caccini, *Ave, Maria* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 04 23 Luigi Cerubini, *Ave, Maria* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 04 26 L. Luicci, *Ave, Maria* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 05 24 Cesar Franck, *Panis angelicus* solistui ir birbynį kvintetui. 1993 05 25 Joseph Leybach, *Pastoralė* birbynį kvintetui. 1993 05 25 J. Bonset, *Bažnyčioje* birbynį kvintetui. 1993 05 26 Anton Bruckner, *Incarnatus* birbynį kvintetui. 1993 05 27 Benedetto Marcello, *18 psalmė* l. instr. orkestrui. 1993 05 29 Jacques-Bénigne Bossuet, *Sonatina* iš choralo *Iš dangaus aukštybių* l. instr. orkestrui. 1993 05 29 A. Umper, *Fantazija* iš *Wilhelmus-Lied* l. instr. orkestrui. 1993 05 30 Wolfgang Amadeus Mozart, *Adagio* l. instr. orkestrui. 1993 05 30 Ludwig van Beethoven, *Andante* iš smuiko sonatos op. 77 birbynį kvintetui. 1993 06 09 Bronius Budriūnas, *Aukojimas* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 07 12 V. Campana, *De profundis* solistui ir l. instr. orkestrui. 1993 07 15 Gustav Merkel, *Moderato* birbynį kvintetui. 1993 07 15 Gustav Merkel, *Abendhimmel* birbynį kvintetui. 1993 07 15 Joseph Leybach, *Priere* birbynį kvintetui. 1993 07 16 Richard Wagner, *Braut Lied* iš op. *Lohengrinas* birbynį kvintetui. 1993 07 16 Joseph Leybach, *Pensee religieuse* birbynį kvintetui. 1993 07 17 Georg Friedrich Händel, *Arija* birbynį kvintetui. 1993 07 17 Ludwig van Beethoven, *Meilės daina* birbynį kvintetui. 1993 07 18 Georg Friedrich Händel, *Arioso* birbynį kvintetui. 1993 07 19 A. Krakener, *Im Paradies* birbynį kvintetui. 1993 07 20 Hugo Becker, *Chanson d'amour* birbynį kvintetui. 1993 07 25 Giuseppe Sammartini, *Canto amoroso* birbynį kvintetui. 1993 07 Samuel Tyler–Coleridge, *Meditation* birbynį kvintetui.

1994

1994 religinė giesmė *Gul šiandieną* solistui ir l. instr. orkestrui. 1994 04 20 Ludwig van Beethoven, *Benedictus* solistui ir l. instr. orkestrui. 1994 12 20 Juozas Naujalis, *Tyliąją naktį* birbynei solo ir l. instr. orkestrui. 1994 12 21 T. Racke, *O, Betliejau, ar girdi* birbynei solo ir l. instr. orkestrui. 1994 12 22 Juozas Naujalis, *Piemenėliams* birbynei solo ir l. instr. orkestrui. 1994 12 22 Juozas Naujalis, *Atsiskubino Betliejun* birbynei solo ir l. instr. orkestrui. 1994 12 22 Juozas Naujalis, *Sveikau gimusis* birbynei solo ir l. instr. ansambliui. 1994 12 23 Georg Friedrich Händel, *Kristus karalius gimė* balsui ir l. instr. orkestrui. 1994 12 23 Adolphe Adam, *Šventa naktie* solistui ir l. instr. orkestrui. 1994 12 24 Frantz Gruber, *Tyli naktis* solistui ir l. instr. orkestrui.

1995

1995 02 28 Leonas Povilaitis, *Užgavėnių kaukės*, eisena ir šokis l. instr. orkestrui. 1995 04 01 Vytautas Mikalauskas, ž. Stasio Žlibino, *Subatvakario sutartinė* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1995 04 02 Eugenijus Česonis, ž. Juozo Erlicko, *Ten* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1995 04 03 Algimantas Raudonikis, ž. Eduardo Drėgvos, *O, mielos mamos* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1995 04 05 Teisutis Makačinas, ž. Stasio Žlibino, *Aušta dienos* vokaliniam duetui ir l. instr. ansambliui. 1995 04 07 Algimantas Raudonikis, ž. Stasio Žlibino, *Vakaro šokis* vokaliniam ansambliui ir l. instr. ansambliui. 1995 05 26 Stasys Šimkus, harm. l. l. d. *Pas močiutę augau* solistui ir l. instr. orkestrui. 1995 10 01 Elena Laumenskienė, *Tarantela* solo birbynei ir l. instr. ansambliui.

1996

1996 01 24 Jūratė Baltramiejūnaitė, ž. Bernardo Brazdžionio, *Mano protėvių žemė* vokaliniam duetui ir l. instr. orkestrui. 1996 01 25 Jūratė Baltramiejūnaitė, *Atbulinis* šokis l. instr. orkestrui. 1996 03 26 Jurgis Gaizauskas, *Koncertas* kanklėms ir l. instr. orkestrui. 1996 05 24 Emerikas Gailevičius, harm. l. l. d. *Treji gaideliai giedoją* solistui ir l. instr. orkestrui. 1996 05 25 Lionginas Abarius, harm. l. l. d. *Jau saulutė leidosi* solistui ir l. instr. orkestrui. 1996 05 25 Austrijų liaudies daina *Almos šlaitais* solistui ir l. instr. orkestrui. 1996 05 29 Nijolė Sinkevičiūtė, *Slaunasai žolyne, rugeli* solistams ir l. instr. orkestrui. 1996 12 20 Stasys Šimkus, ž. Fausto Kiršos, *Tyluma* tenorui ir l. instr. orkestrui.

1997

1997 05 15 Cesare Gambardelli, *Kareivėlis* solistui ir l. instr. orkestrui. 1997 11 02 Juozas Indra, *Siuita obojui* (birbynei) ir l. instr. orkestrui. 1997 11 03 Antanas Račiūnas, harm. l. l. d. *Už stalo sėdau* solistui ir l. instr. orkestrui. 1997 11 18 Vytautas Klova, harm. l. l. d. *Tyliai verkia sesiulėla* solistui ir l. instr. orkestrui.

1997 11 25 Juozas Indra, harm. I. I. d. *Oi, kai aš augau* solistui ir I. instr. orkestrui. 1997 11 28 Mikas Petrauskas, harm. I. I. d. *Privrodino seni žmonės* solistui ir I. instr. orkestrui. 1997 11 30 Vytautas Klova, harm. I. I. d. *Eisim, broliai, dobilo* solistui ir I. instr. orkestrui. 1997 12 04 Stasys Šimkus, harm. I. I. d. *Liepė man motulė* solistui ir I. instr. orkestrui.

1998

1998 01 07 Stasys Šimkus, harm. I. I. d. *Ko vėjai pučia* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 01 08 Vytautas Klova, harm. I. I. d. *Oi, toli, toli* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 01 08 Stasys Šimkus, harm. I. I. d. *Anoj pusėj dunojėlio* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 01 29 Juozas Tallat-Kelpša, harm. I. I. d. *Eime, sesula* solistui ir I. instr. ansambliui. 1998 02 18 Jonas Švedas, harm. I. I. d. *Plaukia antela* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 02 24 Juozas Karosas, harm. I. I. d. *Našlaitės daina* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 03 02 Juozas Oleka, harm. I. I. d. *Už jūrelių marelių* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 03 03 Vytautas Klova, harm. I. I. d. *Oi, kur mes josim* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 04 17 Stasys Šimkus, harm. I. I. d. *Ant marių krantelio* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 04 17 Vytautas Klova, harm. I. I. d. *Oi mergele, tu jaunoji* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 04 17 Stasys Šimkus, harm. I. I. d. *Mergužėla brangi* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 04 20 Juozas Tallat-Kelpša, harm. I. I. d. *Pilki pūdymėliai* solistui ir kanklių ansambliui. 1998 04 23 Stasys Šimkus, harm. I. I. d. *Pavasario dienele* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 04 24 Juozas Karosas, harm. I. I. d. *Vai, ir prijoi jo* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 04 26 Vytautas Kairiūkštis, harm. I. I. d. *Ant atbėga laivužis* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 05 01 Antanas Paulavičius, ž. Raimundo Ylos, *Partizano laiškas motinai* solistui ir birbynių kvintetui. 1998 05 01 Algimantas Bražinskas, harm. I. I. d. *Oi griežle, griežlele* solistui ir I. instr. ansambliui. 1998 05 02 Stasys Šimkus, *Plaukia sau laivelis* vokaliniam duetui ir I. instr. orkestrui. 1998 05 14 C. Aron, ž. A. Lenartavičienės, *Laisvės varpas* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 05 16 Oskar Schima, ž. S. Kėvalaitytės, *Mamytė* solistui ir kanklių ansambliui. 1998 09 29 Algimantas Bražinskas, ž. Romo Sadausko, *Baladė apie Ratnyčių*, baritonui ir I. instr. orkestrui. 1998 10 12 Eimerikas Gailevičius, harm. I. I. d. *Močiute, širdela* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 10 14 Juozas Indra, harm. I. I. d. *As bernužis* solistui ir birbynių kvintetui. 1998 10 15 Kazimieras Banaitis, harm. I. I. d. *Atsikėlus ankstųjų rytelių* solistui ir I. instr. orkestrui. 1998 10 19 Juozas Karosas, harm. I. I. d. *Saulelė raudona* solistui, birbynei ir kanklių ansambliui. 1998 10 23 Rimvydas Žigaitis, harm. I. I. d. *Tai skraidžiojo paukštelė* solistui ir birbynių kvintetui. 1998 10 25 Česlovas Sasnauskas, *Karvelėli mėlynasai* solistui ir I. instr. orkestrui.

1999

1999 03 07 Vytautas Kurnickas, harm. I. I. d. *Kur lygūs, lygūs* solistui ir I. instr. ansambliui. 1999 03 16 Kazimieras Viktoras Banaitis, *Plaukia antelė* solistui ir I. instr. ansambliui. 1999 03 17 Vitolis Baumilas, harm. I. I. d. *Už balto stalo* solistui ir I. instr. ansambliui. 1999 03 Rimvydas Žigaitis, harm. I. I. d. *Aviža prašė* solistui ir I. instr. orkestrui. 1999 04 02 Juozas Tallat-Kelpša, harm. I. I. d. *Oi, žinau, žinau* solistui ir I. instr. orkestrui. 1999 04 02 Juozas Tallat-Kelpša, harm. I. I. d. *Koks ten langas poilsėlis* solistui ir kanklių ansambliui. 1999 04 06 Juozas Tallat-Kelpša, harm. I. I. d. *Pas mano tėvelį* solistui ir I. instr. orkestrui. 1999 04 08 Stasys Gailevičius, harm. I. I. d. *Beauštanti aušrelė* solistui ir I. instr. orkestrui. 1999 04 08 Aleksandras Kačanauskas, *Mano gimtinė* solistui ir I. instr. orkestrui. 1999 04 08 Juozas Tallat-Kelpša, harm. I. I. d. *Per naktelį šokau* solistui ir I. instr. ansambliui. 1999 04 09 Stasys Šimkus, harm. I. I. d. *Mergužėle brangi* solistui ir I. instr. orkestrui. 1999 04 10 Vytautas Klova, harm. I. I. d. *Močiutės dvarely* solistui ir I. instr. ansambliui. 1999 04 11 Stasys Šimkus, *Baladė iš operos „Kaimas prie dvaro“* baritonui ir I. instr. ansambliui. 1999 09 10 Vytautas Juozapaitis, *Trys pasakos* (ž. Juozo Erlicko) ir *Sakmė* (ž. liaudies) solistui ir I. instr. orkestrui. 1999 09 12 Jurgis Gaizauskas, ž. Balio Dačiulio, *O, kur gi mano mėlynos alyvos* solistui ir I. instr. orkestrui. 1999 10 08 Edwardas Balsys, harm. I. I. d. *Kas bernelio sumislyta* solistui ir birbynių kvintetui. 1999 10 12 Vladas Jakubėnas, harm. I. I. d. *Plaukia antelė* solistui ir I. instr. orkestrui. 1999 10 15 Juozas Oleka, harm. I. I. d. *Kur lygių lygios lankos* solistui ir I. instr. orkestrui. 1999 10 16 Aleksandras Kačanauskas, harm. I. I. d. *Kam šėrei žingelį* solistui ir I. instr. orkestrui. 1999 10 17 Vytautas Paltanavičius, harm. I. I. d. *O, nėra, nėra* solistui ir I. instr. orkestrui. 1999 10 17 Vytautas Mikalauskas, ž. Stasio Žlibino, *Tėve* solistui ir I. instr. orkestrui. 1999 10 18 Jonas Švedas, harm. I. I. d. *Kaipgi gražus rūtelis darželis* solistui ir I. instr. ansambliui. 1999 10 20 Juozas Indra, harm. I. I. d. *Oželis* solistui ir I. instr. orkestrui. 1999 10 21 Algimantas Bražinskas, *Ar prisimeni tą vasarą*, pjesė I. instrumentams (4 birbynėms ir kanklių ansambliui). 1999 11 30 Jurgis Juozapaitis, *Vaivos juosta* birbynių duetui ir kameriniam ansambliui. 1999 12 01 Vytautas Mikalauskas, ž. Justino Marcinkevičiaus, *Pakėliau raibą gegulės plunksną* vokaliniam duetui ir birbynių ansambliui.

2000

2000 03 23 Vytautas Klova, harm. I. I. d. *Pjoviau lankoj šieną* solistui ir I. instr. orkestrui. 2000 03 31 Konradas Kaveckas, harm. I. I. d. *Vai, aš eisiu į sodelį* solistui ir I. instr. ansambluiui. 2000 04 03 Juozas Tal-lat-Kelpša, harm. I. I. d. *Tam gojely* balsui ir birbynių kvintetui. 2000 04 05 Lionginas Abarius, harm. I. I. d. *Jau saulutė leidos* solistui ir I. instr. orkestrui. 2000 04 07 Stasys Šimkus, harm. I. I. d. *Vai, pūtė pūtė* solistui ir I. instr. ansambluiui. 2000 04 13 Jurgis Gaizauskas, harm. I. I. d. *Sušvilpino kazokėlis* solistui ir I. instr. ansambluiui. 2000 06 01 Paul Jean Jean, *Venecijos karnavalas*, variacijos birbynei solo ir I. instr. orkestrui. 2000 06 29 olandų I. d. *Drie kus man* vokaliniam duetui ir I. instr. orkestrui. 2000 07 01 Grigoras Dinicu, *Hora staccato* solo lamzdeliui ir birbynių kvintetui. 2000 07 02 Richard Rodgers, *Edelweissas* solistui ir I. instr. orkestrui. 2000 07 27 neapoliečių daina *Santa Liučija* solistui ir I. instr. orkestrui. 2000 07 27 neapoliečių daina *Šokis*, harm. V. Meljo, I. instr. orkestrui. 2000 07 29 olandų I. d. *Wier verkens* vokaliniam duetui ir I. instr. orkestrui.

Kūrinių sąrašas sudarytas pagal leidinį:
V. Tetenskas. *Birbynininkas Pranas Tamošaitis*. Klaipėda, 1996.

KŪRINIAI, NERASTI „SUTARTINĖS“ ARCHYVE,
BET ĮTRAUKTI Į VYTAUTO TETENSKO SUDARYTĄ SĄRAŠĄ
(sukūrimo datos nenurodytos)

Originalūs instrumentiniai kūriniai

1. *Birbynelė*. 2. *Gegužinė polka*. 3. *Ievutė*. 4. *Luokės polka*. 5. *Medžiotojų polka*. 6. *Pataikinė polka*. 7. *Polkuotė*. 8. *Senovinis valsas*. 9. *Valsas*. 10. *Voverėlė*.

Harmonizuoti liaudies šokiai

1. *Abrusėlis*. 2. *Atskrend sakalėlis*. 3. *Leliūnų kadrilis*. 4. *Til-tan polka*. 5. *Vestuvinis maršas*.

Originalios dainos vaikams

1. *Aš bėgu, mamytė*. 2. *Kopūstas*.

Harmonizuotos lietuvių liaudies dainos vaikams

1. *Anoj pusėj kampo*. 2. *Gale lauko*. 3. *Susuko kukutis lizdą liepelėj*.

Solo dainos

1. *Aš mergaitėlė*. 2. *Aušta aušrelė*. 3. *Aš augau pas tėvelį*. 4. *Aš bernelis, bernužėlis*. 5. *Bėg upelis vingurdamas*. 6. *Dūzgia bitinėlis*. 7. *Gūdus miškas*. 8. *Išjoj brolis į Krokuvą*. 9. *Išleido leido tėvas sūnelį*. 10. *Kinkykit, broliai, žirgus*. 11. *Oi, jojau jojau*. 12. *Oi tu jovarėli*. 13. *Saulutė nusileido*. 14. *Seniai buvau*. 15. *Siuntė motinėle*. 16. *Tek saulelė*. 17. *Šilai, pušynai*. 18. *Pūtė, pūtė šiuurkštas vėjelis*. 19. *Tamsiojoj naktelėj*. 20. *Žaliam miške*. 21. *Žalioj girelėj*.

Vokaliniai duetai

1. *Ant tėvelio dvaro*. 2. *Gražus buvo vakarėlis*. 3. *Kada noriu, verkiu*. 4. *Mergelė dvarą šlavė*. 5. *Oi, kur buvai, dieduk mano*. 6. *Šindej subatėla*.

Vokaliniai ansambliai

1. *Dygo, augo klevėlis*. 2. *Gale lauko*. 3. *Saulutė nusileido*. 4. *Tylas, tylas vakarėlis*.

1997–1998 metais P. Tamošaičio aranžuotų solo dainų (18) ir įvairių laikotarpių vokalinių duetų (47) partitūrų rankraščiai saugomi Tamošaičių šeimos archyve.

Parengė Anatolijus Lapinskas

Prano Tamošaičio įrašų plokštelėse, garsajuostėse, Lietuvos radijuje ir televizijoje sąrašas

Čia pateikiami šiuo metu Vilniaus plokštelių įrašų studijoje, Lietuvos radijo ir televizijos fonduose esantys susisteminti sąrašai neapėmia kelių dešimtmečių diskografinės medžiagos, užfiksuotos rankraščiuose ir kituose dokumentuose. Žinoma, kad ne visa Lietuvos radijo ir televizijos fonduose sukaupta medžiaga buvo išsaugota (ji buvo ištrinta ar kitaip sunaikinta per Sausio 13-osios įvykius), todėl džiugu, kad bent Lietuvos fonotekose plokštelės baigiamos skaitmeninti ir visus įrašus jose galima gauti. Nemaža dalis įrašų saugomi Prano Tamošaičio asmeniniame archyve, jame yra ir Lietuvos televizijoje sukurtų filmų kopijos („Toli, palei šilą“, rež. Jadvyga Janulevičiūtė, 1983 m.; „Užeikit, sveteliai“, rež. R. Simonaitis, 1996 m.; du TV filmai – „Koncertuoja „Sutartinė“, rež. Algimantas Asevičius, 1998 m., ir „Koncertuoja „Sutartinė“, rež. Inga Tamulevičienė, 2000 m.), 1958–1975 metų solinių įrašų birbyne, harmonizuotų liaudies dainų įrašų juostos, tapusios P. Tamošaičio asmenine nuosavybe. Asmeniniuose fonduose sukaupia unikali medžiaga dar laukia kruopštaus perkėlimo į skaitmeninę garso sistemą, klasifikavimo ir aprašymo – tai ištis ne vienu metų darbas. Visas garso įrašų iki 1987 metų sąrašas su senąja numeracija pridėtas prie P. Tamošaičio profesūros bylos. Taip pat vertingas yra S. Spalinsko diplominiame referate esantis priedas, patikslintas paties P. Tamošaičio (žr. rankraščių sąrašą). Su šia medžiaga galima susipažinti Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje ir namuose saugomame archyve.

Aprašo pradžioje pateikiamas atskiras P. Tamošaičio solinių kūrinių įrašų sąrašas, kad būtų galima lengviau orientuotis gausiame garso įrašų kataloge ir diskografijoje.

PRANO TAMOŠAIČIO ĮRAŠAI SOLO BIRBYNE

Autorius	Kūrinio pavadinimas	Senoji numeracija
L. Abarius	Šokis	A 6518
L. Abarius	Daina	A 6520
V. Barkauskas	Toli už Nemunėlio	op. 6033
V. Barkauskas	Lopšinė	A 488
V. Budrevičius	Laukų daina	op. 8134
V. Budrevičius	Barkarolė	00558
V. Budrevičius	Pjesė	A 3050
B. Dvarionas	Prie ežerėlio	op. 4762
B. Dvarionas	Šokis iš operos „Dalia“	op. 5099
B. Dvarionas	Noktiurnas-pasaka	op. 6032
B. Dvarionas	Mažoji rapsodija	op. 15190
B. Dvarionas	Prie ežerėlio	op. 15191
J. Gaižauskas	Pjesė	op. 8133
J. Gruodis	Ėsk, karvute	003959
A. Kačanauskas	Siuntė mane motinėlė	A 3960
J. Karosas	Šokis	op. 5034
J. Karosas	Pavasario šokis	op. 5098
J. Karosas	Kur mano gimtieji nameliai	op. 5100
N. Narimanidzė	Gruzinų šokis	006034
A. Raudonikis	Ant marių krantelio	A 492
S. Šimkus	Kur bakūžė samanota	op. 5100
J. Švedas	Du broliukai	A 493
J. Švedas	Gegutė	A 494
P. Tamošaitis	Birbynėlė	A 268
P. Tamošaitis	Piemenėlio raliavimas	A 413
P. Tamošaitis	Piemenėlio daina	op. 5117

VINILO PLOKŠTELĖS

Data	Turinys
1956	B. Dvariono pjesės „Mažoji rapsodija“, „Noktiurnas“, „Prie ežerėlio“, atlieka P. Tamošaitis (birbynė); A. Liadovo „Muzikinė tabokinė“, M. K. Čiurlionio „Noktiurnas“, atlieka l. instr. kanklių ansamblis, vad. P. Tamošaitis; L. Abariaus harm. liet. l. d. „Oi laukiau, laukiau“, V. Budrevičiaus harm. liet. l. d. „Gėriau alutį“, „Bernytis jojo“, „Penki šeši broleliai“, V. Paketūro harm. liet. l. d. „Motule mano“, atlieka V. Daunoras, R. Marijošius, moterų vokalinis trio, l. instr. ansamblis, vad. P. Tamošaitis. Rygos plokštelių gamykla „Melodija“. Spautuvė „Melodija“, Nr. 33 D-15928
1965	J. Gruodžio „Ėsk, karvutė“, atlieka P. Tamošaitis (birbynė), E. Pilypaičio „Aukštaičių kadrilis“, „Tryptinis“, J. Švedo harm. liet. l. š. „Iškilmingas trejinis“, „Senbernio polka“, atlieka Valstybinis dainų ir šokių liaudies ansamblis, orkestro dirigentas P. Tamošaitis. Rygos plokštelių gamykla „Melodija“, Nr. D-7798
1965	A. Belazaro „Obelėlė“, A. Kačanausko harm. liet. l. d. „Kaip gražu“, J. Karoso „Lyja lietus“, K. Kavecko harm. liet. l. d. „Pavasaris“, J. Tallat-Kelpšos harm. liet. l. d. „Koks ten lengvas poilsėlis“, „Ne margi sakalėliai“, „Vienam darže“, S. Šimkaus harm. liet. l. d. „Aš augau pas tėvelį“, „Lopšinė“, „Palaužta rūtelė“, „Vai, nekukuok“, atlieka A. Staškevičiūtė, J. Stasiūnas, l. instr. ansamblis, vad. P. Tamošaitis. Nr. 40289-90
Nedatuota	J. Karoso harm. liet. l. d. „Pasvarcyk, antela“, S. Šimkaus harm. liet. l. d. „Ant marių krantelio“, J. Tallat-Kelpšos harm. liet. l. d. „Tris dienas, tris naktis“, atlieka V. Noreika (esperanto kalba); V. Budrevičiaus „Dzūkų polka“, K. Rimkevičiaus „Laukuvos polka“, P. Tamošaičio „Tverečiaus polka“, polka „Klumpės“, liet. l. š. „Linelis“, R. Žigaičio pjesė „Gimtajame kaime“, atlieka birbynių sekstetas, l. instr. ansamblis, vad. P. Tamošaitis. Rīgas skaņu ierakstu un skaņuplašu fabrika, Paraugtipografija Rīgā Nr. D-8326
Nedatuota	V. Baumilo „Studentiškas valsas“, harm. P. Tamošaičio, J. Gruodžio „Ėsk, karvutė“, atlieka P. Tamošaitis (birbynė), Valstybinio V. Kapsuko universiteto liaudies dainų ir šokių ansamblis, vad. V. Bartusevičius. Rygos plokštelių gamykla „Melodija“, Nr. 33 D-10519
Nedatuota	S. Šimkaus harm. liet. l. d. „Anoj pusėj Dunojėlio“, „Dar nepaketinau pas mergelę joti“, „Devyni metai“, „Kol vėjai pučia“, „Oi, augin, augin“, „Pamylėjau vakar“, „Teka mėnuo, teka žvaigždės“, „Vai, kur nužėgliuos“, atlieka J. Mažeika, l. instr. ansamblis, vad. P. Tamošaitis. „Melodija“, Nr. D-009411

1961	V. Budrevičiaus Pjesė birbynių duetui ir kanklių ansambliui, atlieka P. Tamošaitis ir P. Budrius; J. Juozapaičio Pjesė, atlieka birbynių septetas, vad. P. Tamošaitis; Z. Aleksandravičiaus „Žibutė“, ž. A. Maldonio, „Kas mus skiria“, ž. E. Mieželaičio, S. Šimkaus harm. liet. l. d. „Iš rytų šalelės“, atlieka J. Stasiūnas, V. Noreika, l. instr. ansamblis, vad. P. Tamošaitis. „Melodija“, Nr. 33 D-0001 4309
1965	P. Tamošaičio „Voverėlė“, atlieka liet. l. instr. orkestras, vad. P. Tamošaitis. Nr. 2870-71
1966	V. Paketūro Koncertas kanklėms Nr. 1, atlieka J. Ščiavinskaitė (kanklės), Valstybinės konservatorijos liaudies instr. orkestras, dirigentas P. Tamošaitis. Rygos plokštelių gamykla „Melodija“, Nr. 33 D-23665
1966	J. Karoso „Pajaunėjęs Nemunėlis“, V. Montvilos „Saulė teka“, atlieka P. Tamošaitis ir P. Budrius (birbynių duetas), l. instr. ansamblis, vad. P. Tamošaitis. Rygos plokštelių gamykla „Melodija“, Nr. 33 D-11906
1972	J. Švedas, „Mane motulė barė“, Bagatelės kanklėms solo iš ciklo „Pievų taku“: „Baltieji dobilėliai“, „Žirnikai“, „Ramunėlės“, „Neužmirštuolės“, „Kukalėliai“, atlieka I. Balčytytė (kanklės); „Pakeltkojis“, atlieka birbynių kvintetas; anotacija V. Leimonto. Vilniaus plokštelių įrašų studija, Rygos plokštelių gamykla „Melodija“. Spaustuvė „Vaizdas“, Nr. 33CM-02663-64
1974	A. Bražinsko <i>Scherzo</i> , Trys pjesės, atlieka „Sutartinės“ birbynių kvintetas; J. Švedo „Svajonėlė“, atlieka „Sutartinės“ kanklių ansamblis; L. Abariaus harm. liet. l. d. „Užaugau Lietuvoj“, V. Blūšiaus harm. liet. l. d. „Auki, berželi“, V. Budrevičiaus harm. liet. l. d. „Kūmute širdelė“, J. Gaižausko harm. liet. l. d. „Apynėli žaliasai“, J. Gruodžio „Visur tylą“, V. Paketūro harm. liet. l. d. „Ant kalnelio“, M. Petrausko harm. liet. l. d. „Šią naktelę“, J. Tallat-Kelpšos harm. liet. l. d. „Už aukštųjų kalnelių“, V. Viržonio harm. liet. l. d. „Ta mūs seselė“, atlieka M. Aleškevičiūtė, R. Maciūtė, V. Daunoras, E. Kaniava; anotacija F. Juknos. Vilniaus plokštelių įrašų studija, Rygos plokštelių gamykla „Melodija“. Spaustuvė „Vaizdas“, Nr. C30-04817-18
1975	K. Griaudzės harm. liet. l. d. „Lineliai“, J. Gruodžio, harm. liet. l. d. „Ėšk, karvute“, J. Karoso harm. liet. l. d. „Saulėlė raudona“, P. Olekos harm. liet. l. d. „Anoj pusėj dunojėlio“, M. Petrausko harm. liet. l. d. „Bernužėli, nesvoliok“, S. Šimkaus harm. liet. l. d. „Ant marių krantelio“, J. Švedo harm. liet. l. d. „Mikita“, „Daina apie žirgą ir mergele“, „Šių naktelių“, „Žiema bėga“, P. Tamošaičio harm. liet. l. d. „Saulutė nusileido“, atlieka V. Noreika, „Sutartinė“; anotacija V. Indrikonio. Vilniaus plokštelių įrašų studija, Rygos plokštelių gamykla „Melodija“. Spaustuvė „Vaizdas“, Nr. C30-04971-72

1978	J. Švedo Koncertas kanklėms ir liet. l. instr. orkestrui, atlieka J. Slipkuvienė (kanklės); J. Švedo pjesė „Dainelė“, atlieka L. Naikelienė (kanklės); J. Švedo „Oi, kai aš“, Bagatelės „Pievų taku“, atlieka „Sutartinės“ kanklių ansamblis, vad. P. Tamošaitis; aranžuotės R. Tamošaitienės ir J. Slipkuvienės, anotacija P. Stepulio. Vilniaus plokštelių įrašų studija, Rygos plokštelių gamykla „Melodija“. Spaustuvė „Melodija“, Nr. C30-10783-4
1986	P. Tamošaičio „Parovėjos suktinis“, „Muleikų polka“, „Puodžių polka“, atlieka „Sutartinė“; P. Tamošaičio harm. l. d. „Einu per kamara“, „Kai uždainuoju“, „Kada noriu, verkiu“, „Kad aš jojau“, „Kai aš grėbiau“, „Rituok, vainikėli“, „Oi, jojau, jojau“, „Oi, toli, toli“, „Oi tu seneli“, „Saulutė nusileido“, „Šiandien subatėlė“, „Užaugo berželis“, „Vidur žalios pievos“, atlieka V. Čepkus, E. Kaniava, R. Maciūtė, V. Noreika, A. Stasiūnaitė, B. Tamašauskas, „Sutartinė“; anotacija Rimanto Gučo. Vilniaus plokštelių įrašų studija, Rygos plokštelių gamykla „Melodija“. Spaustuvė „Melodija“, Nr. 30-23431-005
1987	J. Juozapaičio Sonata birbynei, aranžavo P. Tamošaitis, E. Balsio „Andante cantabile“ iš Koncerto smuikui ir orkestrui Nr. 1, atlieka A. Smolskus (birbynė), „Sutartinė“; anotacija Arvydo Kazimiero Karaškos. Vilniaus plokštelių įrašų studija, Rygos plokštelių gamykla „Melodija“. Spaustuvė „Melodija“, Nr. C30-25097-004
1988	A. Bražinsko „Pirktinis kadrilis“, B. Dvariono pjesė skrabalams ir birbynių kvintetui „Medinis žirgelis“, V. Juozapaičio „Šapnagių polka“, L. Povilaičio „Linksmas šokis“, „Untytė“, atlieka A. Katilius ir A. Šidlauskas (birbynių duetas), R. Bimbiras (skrabalai), „Sutartinė“; J. Gaižausko harm. liet. l. d. „Sėjau, sėjau rūteles“, V. Kairiūkščio harm. liet. l. d. „Pūtė vėjas“, V. Klovos harm. liet. l. d. „Valioj pievą pievutėlė“, P. Tamošaičio harm. liet. l. d. „Aš mergaitėlė“, „Po darželį vaikščiodama“, „Užaugo berželis“, atlieka G. Apavičiūtė, N. Ambrazaitytė, V. Daunoras, „Sutartinė“. Vilniaus plokštelių įrašų studija, Rygos plokštelių gamykla „Melodija“. Spaustuvė „Melodija“, Nr. 30-27005-001

GARSO KASETĖS

Autorius	Kūrinys	Atlikėjai
1. AZBI RECORDS LITHUANIA, WP-OT-16, 1993		
P. Tamošaitis	<i>Muleikų polka</i>	Lietuvių liaudies instrumentų ansamblis
P. Tamošaitis	liet. l. d. <i>Vidur žalios pievos</i>	„Sutartinė“, vad. P. Tamošaitis
P. Tamošaitis	liet. l. d. <i>Per Klausučių ulytėlę</i>	Solo birbyne P. Tamošaitis
J. Gruodis–J. Švedas	<i>Ėsk, karvute</i>	Solistai: V. Noreika, V. Čepkus, E. Kuo-
P. Tamošaitis	liet. l. d. <i>Užaugo berželis</i>	dis, J. Girijotas, E. Kaniava, R. Maciūtė,
B. Dvarionas	<i>Mažoji rapsodija</i>	A. Stasiūnaitė, vokalinis oktetas
P. Tamošaitis	liet. l. d. <i>Pjaun broliukai</i>	
S. Šimkus	<i>Kur bakūžė samanota</i>	
P. Tamošaitis	<i>Puodžių polka</i>	
L. Abarius	<i>Šokis</i>	
P. Tamošaitis	<i>Parovėjos suktinis</i>	
P. Tamošaitis	liet. l. d. <i>Kada noriu verkiu</i>	
B. Dvarionas	<i>Prie ežerėlio</i>	
J. Gaižauskas	<i>Pjesė</i>	
P. Tamošaitis	liet. l. d. <i>Augin mane motušėlė</i>	
P. Tamošaitis	liet. l. d. <i>Ar aš tau, sese, nesakiau</i>	
P. Tamošaitis	liet. l. d. <i>Šėriau šėriau sau žirgelį</i>	
P. Tamošaitis	liet. l. d. <i>Saulutė nusileido</i>	
P. Tamošaitis	<i>Jurbarkiečių polka</i>	
2. LR 0021 Lietuvos radijas ir TV, 1999		
P. Tamošaitis	liet. l. d. <i>Saulutė nusilaido</i>	Lietuvių liaudies instrumentų ansamblis
		„Sutartinė“, vad. P. Tamošaitis
		Solistai: A. Stasiūnaitė ir J. Stasiūnas

ĮRAŠAI TELEVIZIJOJE

Sk. kodas	Trukmė (s)	Metai	Pavadinimas
A_K00R242_00	00:03:40	1970	<i>Šokis</i> . Lionginas Abarius. Atlieka P. Tamošaitis solo birbyne ir ans. „Sutartinė“
A_K00R258_00	00:02:30	1970	<i>Daina</i> . Lionginas Abarius. Atlieka P. Tamošaitis solo birbyne ir ans. „Sutartinė“
A_A004220_03	00:19:22	1971	<i>Sutartinė</i> . Lietuvių liaudies kūrinius atlieka VAOBT solistai ir liaudies instrumentų ansamblis „Sutartinė“, vad. Pranas Tamošaitis
A_K00R241_00	00:04:03	1971	<i>Pavasario sutartinė</i> . Komp. Leonas Povilaitis, atlieka ans. „Sutartinė“
A_K00R243_00	00:02:38	1971	<i>Oi griežle, griežlele</i> . Liet. l. d., harm. Juozo Indros, atlieka Giedrė Kaukaitė ir ans. „Sutartinė“
A_K00R244_00	00:02:38	1971	<i>Mergužele brangi</i> . Liet. l. d., harm. Stasio Šimkaus, atlieka Vaclovas Daunoras ir ans. „Sutartinė“
A_K00R245_00	00:01:26	1971	<i>Augo putinas</i> . Liet. l. d., harm. Stasio Šimkaus, atlieka Vaclovas Daunoras ir ans. „Sutartinė“
A_K00R246_00	00:01:24	1971	<i>Šią naktelę</i> . Mikas Petrauskas, atlieka Eduardas Kania-va ir ans. „Sutartinė“
A_K00R247_00	00:04:03	1971	<i>Pūtė vėjas</i> . Vytautas Kairiūkštis, atlieka Gražina Apa-navičiūtė ir ans. „Sutartinė“
A_K00R259_00	00:01:14	1971	<i>Padirbk, berneli, man grėblėlį</i> . Liet. l. d., harm. Vaclovo Paketūro, atlieka Birutė Almonaitytė ir ans. „Sutartinė“
A_K00R260_00	00:01:50	1971	<i>Man bernelis ne vargelis</i> . Liet. l. d., harm. Vaclovo Pa-ke-tūro, atlieka Birutė Almonaitytė ir ans. „Sutartinė“
A_K00R261_00	00:03:00	1971	<i>Dul dul dūdelė</i> . Liet. l. d., harm. Antano Vanagaičio, atlieka Virgilijus Noreika ir ans. „Sutartinė“
A_K00R262_00	00:03:44	1971	<i>Pjoviau lankoj šieną</i> . Liet. l. d., harm. Petro Olekos, atlieka Virgilijus Noreika ir ans. „Sutartinė“
A_A000604_01	00:28:03	1983	<i>Toli, palei šilą</i> . Filmas-koncertas apie lietuvių liaudies ansamblį „Sutartinė“, vadovas Pranas Tamošaitis. Da-lyvauja solistai V. Noreika ir G. Kaukaitė.
A_A003642_01	00:53:52	1984	Dainuoja V. Noreika, dalyvauja „Sutartinė“
V_1544_01	00:44:25	1988	Laida apie J. Švedą
A_A002606_00	01:16:42	1990	Dainų dainelė, 1990 m. laureatų koncertas
A_A002607_00	01:22:24	1990	Dainų dainelė, 1990 m. laureatų koncertas
A_A001148_02	00:43:17	1992	Dainuoja I. Milkevičiūtė ir Virgilijus Noreika
A_A007872_00	01:10:20	1992	Dainų dainelė, 1992 m. laureatų koncertas
A_A007873_00	01:07:15	1992	Dainų dainelė, 1992 m. laureatų koncertas
A_A007925_00	01:12:41	1996	Dainų dainelė, 1996 m. laureatų koncertas
A_A007926_00	01:11:32	1996	Dainų dainelė, 1996 m. laureatų koncertas
V_2944_02	00:13:18	1996	Koncertuoja Vilniaus mokytojų namų tautinių šokių ansamblis „Kupolė“ ir Lietuvos muzikos akademijos liaudies muzikos ansamblis „Sutartinė“
A_A002652_01	00:40:13	1997	Jubiliejinis E. Kuodžio ir J. Girioto koncertas „Pamirš-tų dainų aidai“
A_A000902_00	01:03:08	2005	Tautinio meno ansamblui „Nemunas“ – 75

Parengė Daiva Tamošaitytė

RADIJO ĮRAŠAI

Itin gausius radijo įrašus teko tikrinti, tikslinti ir glaudinti pagal trumpinių sistemą. Iš viso radijo fonduose šiuo metu užfiksuoti 764 įrašai, suskirstyti į tris grupes: Pranas Tamošaitis atlikėjas (birbynė) (206), Pranas Tamošaitis aranžuotojas (37), Pranas Tamošaitis – „Sutartinės“ vadovas (521). Kai kurie įrašai grupėse kartojasi. Radijo fonduose iš naujo klasifikuojant įrašus ir suteikiant jiems naują numeraciją, daugeliu atvejų nenurodyta P. Tamošaičio aranžuotų kūrinių autoriystė, todėl, nepavykus nustatyti autoriystės pagal senąją numeraciją, lentelėje dedamas brūkšnyis arba atitinkamose vietose paliekamas įrašas liet. l. d. (visi kūriniai, – kompozitorių originalūs, harmonizuoti bei sukurti liaudies, – yra aranžuoti P. Tamošaičio). Lentelėje pateikiami įrašai pagal naują numeraciją ir pridedami trūkstami sąrašai, buvę fonduose pagal seną numeraciją, pažymint ją „sen. r. Nr.“ Kai kur nenurodytas instrumentinių kūrinių liaudies ansambliams ir orkestrams atlikėjas, tačiau yra numeriai (pagal numeraciją tai – ankstyvasis P. Tamošaičio kūrybos laikotarpis, kai jis vadovavo „Lietuvos“ ir Lietuvos valstybinės konservatorijos liaudies instrumentų orkestrams). Radijo fonduose nėra pažymėti keturių harmonizuotų dainų solistai: P. Tamošaičio „Ant tėvulio dvarelį“ (001.39 A 021454), P. Tamošaičio „Aš viens sūnaitis“ (002.02 A 021455), P. Tamošaičio „Dūzgia biteklė, dūzgia“ (003.54 A 021456), S. Šimkaus „Plaukiau per jūrą, per Dunojėlį“ (003.58 A 021453).

Į sąrašą nepateko mažiau žinomi atlikėjai, įrašę P. Tamošaičio harmonizuotų ir aranžuotų kūrinių. Suprantama, nepalyginti daugiau yra kūrinių, skambėjusių gyvai koncertuose, ir autorių, kurie liko neįamžinti (pavyzdžiui, tarp savitesnių koncertinių projektų buvo „Sutartinės“ pasirodymas su Lietuvos simfoniniu orkestru).

Santrumpos

latvių – latv.
lietuvių – liet.
lenkų – lenk.
estų – est.
gruzinų – gruz.
rusų – rus.
suomių – suom.
ukrainiečių – ukr.
vokiečių – vok.
liaudies – l.
lietuvių liaudies daina – liet. l. d.
lietuvių liaudies šokis – liet. l. š.
vadovas – vad.
dirigentas – dirig.
Liaudies instrumentų ansamblis – LIA

Liaudies pučiamųjų instrumentų ansamblis –
l. puč. i. ans.
Lietuvos valstybinės konservatorijos liaudies
instrumentų mišrus orkestras – LIMO
Dainų ir šokių liaudies ansamblis
„Lietuva“ – *Lietuva*
Kamerinis liaudies instrumentų ansamblis „Sutartinė“ – *Sutartinė*
Klaipėdos universiteto dainų ir šokių ansamblis
„Vytinė“ – *Vytinė*
Moksleivių rūmų liaudies instrumentų ansamblis – MR LIA
Lietuvos radijo ir televizijos vyrų oktetas – RTV
vyrų oktetas
senasis registracijos numeris – sen. r. Nr.
Asmenvardžių rašymas: vardo inicialas, pavardė

Solistai vokalistai: Jurgita Adamonytė, Marija Aleškevičiūtė, Birutė Almonaitytė, Nijolė Ambrazaitytė, Gražina Apanavičiūtė, Vidutis Bakas, Ona Bėčiuvienė, Petras Bilevičius, Alfonsas Čekanauskas, Valentinas Čepkus, Vladas Česas, Algirdas Čiplys, Vaclovas Daunoras, Rima Dirsytė, Laima Domikaitė, Jonas Girijotas, Beatrice Grincevičiūtė, Edmundas Gutauskas, Genovaitė Gužaitytė, Algirdas Janutas, Eglė Juozapaitienė, Vytautas Juozapaitis, Eduardas Kaniava, Natalija Katilienė, Giedrė Kaukaitė, Aldona Kisielienė, Edmundas Kuodis, Judita Leitaite, Abdonas Lietuvninkas, Regina Maciūtė, Romanas Marijošius, Zita Martinavičiūtė, Irena Milkevičiūtė, Danas Milkevičius, Vytautas Minkevičius, Ignas Misiūra-Tumanovas, Leonidas Muraška, Mykolas Nechajus, Virgilijus Noreika, Ligita Račkauskaitė, Audrius Rubežius, Danielius Sadauskas, Elena Saulevičiūtė, Rimantas Siparis, Renata Skarelytė, Kostas Smoriginas, Aušra Stasiūnaitė, Jonas Stasiūnas, Aleksandra Staškevičiūtė, Kostas Šilgalis, Bronius Tamašauskas, Petras Vaičekonis, Birutė Veberienė, Juozas Vernickas, Giedrius Žalys, Julija Žemaitytė.

Solistai birbyninkai: Egidijus Ališauskas, Romualdas Apanavičius, Antanas Balyta, Pranas Budrius, Konradas Jamontas, Arūnas Katilius, Arūnas Lunys (čia: lamzdelis), Antanas Puodžiukas, Algimantas Simutis (čia: skrabalai), Antanas Smolskus, Ramūnas Strolis, Alfredas Šidlauskas, Pranas Tamošaitis.

Solistai kanklininkai: Janina Slipkuvienė.

Liaudies instrumentų ansamblių ir orkestrų, vokaliųjų ansamblių, chorų, kolektyvų vadovai: Algimantas Balčiūnas, Daiva Čičinskienė, Antanas Jonušas, Raimondas Katinas, Eduardas Pilypaitis, Vytautas Saikauskas, Vytautas Skripkauskas, Pranas Stepulis, Inga Šautkulienė, Pranas Tamošaitis, Regina Tamošaitienė.

Kompozitoriai: Lionginas Abarius, Benjaminas Alekna, Zigmąs Aleksandravičius, Antanas Belazaras, Valentinas Bagdonas, Algimantas Balčiūnas, Eduardas Balsys, Jūratė Baltramiejūnaitė, Kazimieras Banaitis, Vytautas Barkauskas, Justinas Bašinskas, Vitolis Baumilas, Ričardas Biveinis, Vytautas Blūšius, Algimantas Bražinskas, Konstancija Brundzaitė, Viktoras Budrevičius, Pranas Budrius, J. Dambrauskas, Rimvydas Daugirdas, Balys Dvarionas, Emerikas Gailevičius, Jurgis Gaižauskas, Valerijus Gavrilius, Benjaminas Gorbulskis, Juozas Gruodis, Georgas Friedrichas Händelis, Juozas Indra, Vladas Jakubėnas, J. Jankauskas, Jurgis Juozapaitis, Vytautas Juozapaitis, Vytautas Jurgutis, Julius Juzeliūnas, Aleksandras Kačanauskas, Juozas Karosas, Konradas Kaveckas, Vytautas Klova, Vincas Kudirka, Anatolijus Lapinskas, Vytautas Laurušas, Anatolijus Liadovas, Teisutis Makačinas, Vytautas Mikalauskas, Vytautas Montvila, Nikolajus Narimanidzė, Jonas Novakauskas, Mikalojus Novikas, Petras Oleka, Juozas Pakalnis, Vaclovas Paketūras, Vytautas Paltanavičius, Eduardas Pilypaitis, Mikas Petrauskas, S. Pogrebojus, Leonas Povilaitis, Algimantas Prusevičius, Rimvydas Racevičius, Algimantas Raudonikis, Antanas Rekašius, K. Rimkevičius, Janas Stepavojus, V. Rossinas, Pranas Stepulis, Stasys Šimkus, Pranas Škimelis, Jonas Švedas, Vladas Švedas, Juozas Tallat-Kelpša, Pranas Tamošaitis, Jonas Tamulionis, Leo Tautsas, Genovaitė Vanagaitė, Antanas Vanagaitis, Mikas Vaitkevičius, Vytautas Viržonis, Algis Vitlipas, Rimvydas Žigaitis, Arvydas Žilinskis, Vitas Žilius.

Tekstų autoriai: Algimantas Baltakis, Vilius Baltrėnas, Vytautas Barauskas, Kazys Binkis, Vytautas Bložė, Aleksas Dabulskis, Pranas Gerulaitis, Petras Gaulė, Zigmąs Gėlė, Liudas Gira, Leonardas Gutauskas, Faustas Kirša, Kostas Kubilinskas, Jonas Lapašinskas, liaudies kūryba, Bronius Mackevičius, Jonas Mačiukevičius, Alfonsas Maldonis, Justinas Marcinkevičius, Eduardas Miežėlaitis, Algimantas Mikuta, Salomėja Nėris, Stasys Šimkus, Aleksandra Šulgina, Pranas Tamošaitis, Martynas Vainilaitis, Stasys Žilibinas.

Pianistai akompaniatoriai: Robertas Bekionis, Rasa Jakutytė-Biveinienė, Povilas Jaraminas, Nijolė Ralytė.

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
„SUTARTINĖS“ JRAŠAI SU SOLISTAIS INSTRUMENTALISTAIS			
BIRBYNĖ SOLO			
J. Juozapaitis	Sonata birbynei	R. Apanavičius, <i>Sutartinė</i> , vad. P. Tamošaitis	012. A 009125
J. Juzeliūnas	<i>Piršlys melagis</i>	R. Apanavičius, <i>Sutartinė</i>	003.22 A 006871
R. Žigaitis	Trys pjesės birbynei. <i>Dainelė. Raliavimas. Scherzino</i>	R. Apanavičius, <i>Sutartinė</i>	001.30 A 010199
B. Dvarionas	<i>Prie ežerėlio</i>	A. Katilius, <i>Sutartinė</i>	005.35 A 019864
J. Juozapaitis	Sonata birbynei ir forte- pijonui a-moll, <i>Vivace. Adagio. Presto</i>	A. Katilius, <i>Sutartinė</i>	010.53 A 018534
L. Abarius	<i>Gimtinėje</i>	A. Puodžiukas, <i>Sutartinė</i>	003.45 A 012733
L. Abarius	<i>Gėrelių šokis</i>	A. Smolskus, <i>Sutartinė</i>	001.25 A 011859
L. Abarius	<i>Rido, mano karvytė</i>	A. Smolskus, <i>Sutartinė</i>	003.05 A 011860
J. Juozapaitis	<i>Presto</i> iš Sonatos birbynei ir fortepijonui	A. Smolskus, <i>Sutartinė</i>	004.03 CD 005596
V. Mikalauskas	Variacijos liet. l. d. <i>Saulu- tė tekėjo</i> tema	R. Strolis, <i>Sutartinė</i>	007.04 A 023345
J. Juozapaitis	<i>Gimtinėje</i>	A. Šidlauskas, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	005.20 A 015212
L. Abarius	<i>Daina</i>	P. Tamošaitis, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	002.32 A 006520
V. Barkauskas	<i>Toli už Nemunėlio</i>	P. Tamošaitis, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	003.30 OP 006033
A. Belazaras	<i>Siuntė mane motinėle</i>	P. Tamošaitis, kanklių ansamblis, vad. P. Stepulis	002.33 OP 003960
B. Dvarionas	<i>Mergaičių šokis</i> iš operos <i>Dalia</i>	P. Tamošaitis, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	002.07 OP 005099
B. Dvarionas	<i>Mažoji rapsodija</i>	P. Tamošaitis, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis	002.58 F 015190
B. Dvarionas	<i>Prie ežerėlio</i>	P. Tamošaitis, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	005.20 F 015191
J. Gaižauskas	Pjesė birbynei	P. Tamošaitis, <i>Sutartinė</i>	003.52 OP 008133
J. Gruodis	<i>Ėsk, karvute</i>	P. Tamošaitis, <i>Lietuvos</i> kanklių ansamblis, vad. P. Stepulis	003.10 OP 003959
A. Kačanauskas	<i>Sėdžiu po langeliu</i>	P. Tamošaitis, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	003.00 OP 003740
J. Karosas	Šokis	P. Tamošaitis, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	002.16 OP 005098
N. Narimanidzė	<i>Gruzinių šokis</i>	P. Tamošaitis, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	001.04 OP 006034
A. Raudonikis	<i>Ant marių kranto</i>	P. Tamošaitis, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	003.27 A 000492
S. Šimkus	<i>Kur bakiūžė samanota</i>	P. Tamošaitis, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	002.10 OP 005100
P. Tamošaitis	<i>Birbynėlė</i>	P. Tamošaitis, <i>Lietuva</i> , orkestro vad. P. Tamošaitis	002.20 A 000268
BIRBYNIŲ DUETAI			
V. Budrevičius	Barkarolė	P. Budrius, P. Tamošaitis, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	004.55 A 000558
V. Budrevičius	Pjesė	P. Budrius, P. Tamošaitis, <i>Sutar- tinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	002.25 A 003050
J. Švedas	<i>Du broliukai dobiliukai</i>	P. Budrius, P. Tamošaitis	002.19 A 000493
J. Švedas	<i>Gegutė</i>	P. Budrius, P. Tamošaitis	002.59 A 000494
P. Tamošaitis	<i>Birbynėlė</i>	P. Budrius, P. Tamošaitis, <i>Sutartinė</i>	002.10 K 003396
L. Povilaitis	<i>Linksmas šokis</i> F-dur	A. Katilius, A. Šidlauskas, <i>Sutartinė</i>	002.06 A 019762

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
L. Povilaitis	<i>Uogelė</i>	E. Ališauskas, K. Jamontas, <i>Sutartinė</i>	003.03 A 021474
J. Juozapaitis	<i>Laumės juosta</i>	E. Ališauskas, R. Strolis, <i>Sutartinė</i>	004.43 A 025316
V. Klova	Koncertas fantazija <i>Mes, du broliukai</i> dviem birbynėms ir liaudies instrumentų orkestrui. <i>Allegro. Moderato. Lento. Allegro</i>	E. Ališauskas, R. Strolis, <i>Sutartinė</i>	009.58 A 022823
BIRBYNIŲ TRIO			
Gruz. l. revoliucinė daina	<i>Skrisk, juodoji lakštingala</i>	A. Balyta, P. Budrius, P. Tamošaitis	002.15 A 001938
BIRBYNIŲ KVINTETAI, SEKSTETAI			
Liet. l. šokis-žaidimas	<i>Aplinkinis</i>	Birbynių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	02.30 OP 003811
J. Andrejevas	<i>Rauda</i>	<i>Sutartinės</i> birbynių ansamblis, vad. P. Tamošaitis	004.00 A 015211
A. Balčiūnas	<i>Rugiapjūtės valsas</i>	Birbynių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	003.39 CDL 000327
B. Gorbulskis	<i>Linksmoji šeimynėlė</i>	Birbynių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	002.20 A 001534
J. Juozapaitis	<i>Lietuviškas šokis</i>	Birbynių sekstetas, vad. P. Tamošaitis	001.25 A 002448
J. Karosas	liet. l. š. liet. l. dainos <i>Oi, tai dyvai</i> tema	Birbynių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	001.52 OP 005034
A. Balčiūnas	<i>Biržietiška polka</i>	Birbynių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	001.50 OP 002620
A. Prusevičius	<i>Dainavos polka</i>	Birbynių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	002.00 OP 003812
P. Stepulis	<i>Padubysio valsas</i>	Birbynių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	002.30 OP 002896
J. Švedas	Intermezzo	<i>Sutartinės</i> birbynių ansamblis, vad. P. Tamošaitis	002.46 A 008117
P. Tamošaitis	<i>Gegužinė polka</i>	Birbynių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	002.30 OP 002895
P. Tamošaitis	<i>Jurbarkiečių polka</i>	Birbynių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	002.30 OP 002345
P. Tamošaitis	liet. l. š. <i>Linėlis</i>	<i>Sutartinės</i> birbynių ansamblis, vad. P. Tamošaitis	002.50 OP 002894
P. Tamošaitis	<i>Patalkinė polka</i>	<i>Sutartinės</i> birbynių ansamblis, vad. P. Tamošaitis	002.00 OP 002892
P. Tamošaitis	suom. l. š. <i>Til-tan polka</i>	<i>Sutartinės</i> birbynių ansamblis, vad. P. Tamošaitis	003.50 A 013232
P. Tamošaitis	Valsas	Birbynių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	003.17 CDL 000327
P. Tamošaitis	liet. l. š. <i>Vestuvinis maršas</i>	Birbynių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	002.00 OP 002893
V. Žilius	<i>Panemuniečių polka</i>	Birbynių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	002.00 CDL 000327
LAMZDELIS			
J. Pakalnis	<i>Šokis su lanku</i> iš baletu <i>Sužadėtinė</i>	A. Lunys, <i>Sutartinė</i>	001.19 A 018238
J. Pakalnis	<i>Svajonė</i> iš baletu <i>Sužadėtinė</i>	A. Lunys, <i>Sutartinė</i>	003.08 A 018250
SKRABALAI			
V. Bagdonas	<i>Genių kalvė</i>	A. Simutis, <i>Sutartinė</i>	003.13 A 020607
KANKLĖS			
J. Švedas	Koncertas kanklėms ir liet. l. instr. orkestrui Nr. 1: <i>Allegro ma non troppo. Andante. Vakarinė daina. Allegro molto</i>	J. Slipkuvienė, <i>Sutartinė</i>	021.38 B 010731
SKUDUČIAI			
P. Tamošaitis	<i>Voverėlė</i>	Mokytojų namų LIA skudutininkų ansamblis, vad. D. Čičinskienė	000.52 K 004700

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
P. Tamošaitis	<i>Voverėlė</i>	<i>Lietuva</i> , skudutininkų ansamblis, vad. A. Balčiūnas	001.58 CDL 000292. 001.17 F 012419
P. Tamošaitis	<i>Voverėlė</i>	Vilniaus 7-os vidurinės m-ls skudutininkų ansamblis, vad. V. Skripkauskas	001.01 G 002682
P. TAMOŠAIČIO ARANŽUOTŲ INSTRUMENTINIŲ KŪRINIŲ ĮRAŠAI			
B. Alekna	<i>Ruduo</i>	<i>Sutartinė</i>	003.38 A 000588
J. Andrejevas	<i>šokis Dūzgia staklės</i>	<i>Sutartinė</i>	002.06 A 019815
J. Andrejevas	<i>Žemė bunda</i>	<i>Sutartinė</i>	003.38 A 018859
V. Bagdonas	<i>Akvarelė</i>	<i>Sutartinė</i>	003.54 A 025293
V. Bagdonas	<i>Vestuvinis šokis</i>	<i>Sutartinė</i>	004.51 A 014841
A. Balčiūnas	<i>Pjautuvių valsas</i>		sen. r. Nr. OP 3733
E. Balsys	<i>Rauda iš baletu Eglė – žalčių karalienė</i>	<i>Sutartinė</i>	003.23 C 002630
E. Balsys	<i>Scherzo</i>	<i>Sutartinė</i>	003.31 A 017231
J. Baltramiejūnaitė	<i>Atbulinis</i>	<i>Sutartinė</i>	002.11 A 022667
J. Baltramiejūnaitė	<i>Sutartinės</i>	<i>Sutartinė</i>	005.01 A 019863
V. Barkauskas	<i>Šventinė polka G-dur</i>	<i>Sutartinė</i>	002.16 A 021062
V. Baumilas	<i>Šokis</i>	I. puč. i. ans., vad. P. Tamošaitis	003.25 A 000587
A. Bražinskas	<i>Ar atsimeni tą vasarą</i>	<i>Sutartinė</i>	004.12 A 025314
A. Bražinskas	<i>Gaidys</i>	<i>Sutartinė</i>	003.05 A 018261
A. Bražinskas	<i>Kūgiukas</i>	<i>Sutartinė</i>	001.48 A 019794
A. Bražinskas	<i>Levandrelė</i>	<i>Sutartinė</i>	006.00 A 019792
A. Bražinskas	<i>Lietuviškas šokis Nr. 1</i>	<i>Sutartinė</i>	002.59 A 012734
A. Bražinskas	<i>šokis Pabaigtuvės Es-dur</i>	<i>Sutartinė</i>	002.56 A 021063
A. Bražinskas	<i>Pirktinis kadrilis</i>	<i>Sutartinė</i>	003.28 A 017593
A. Bražinskas	<i>Sėjau, sėjau rūteles</i>	<i>Sutartinė</i>	002.19 A 016385
A. Bražinskas	<i>Scherzo</i>	<i>Sutartinė</i>	002.22 A 013509
A. Bražinskas	<i>Trys pjesės</i>	<i>Sutartinė</i>	005.05 C 001556
A. Bražinskas	<i>Trypas</i>	<i>Sutartinė</i>	003.48 A 019795
A. Bražinskas	<i>Ugnelė</i>	<i>Sutartinė</i>	001.57 A 017592
A. Bražinskas	<i>Žilvičio šakelė</i>	<i>Sutartinė</i>	004.38 A 014785
K. Brundzaitė	<i>Daina</i>	<i>Sutartinės kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė</i>	002.30 A 012582
V. Budrevičius	<i>Laukų daina</i>	<i>Lietuva</i> , orkestro vad. P. Tamošaitis	003.19 OP 008134
V. Budrevičius	<i>Lyrinis valsas</i>		sen. r. Nr. A 3051
A. Budriūnas	<i>Džiukų polka</i>		sen. r. Nr. A 586
P. Budrius	<i>Bikavos žiogas</i>		sen. r. Nr. A 3592
R. Daugirdas	<i>Polkutė F-dur</i>	<i>Sutartinė</i>	002.18 A 021032
J. Gaižauskas	<i>Jubiliejinis kadrilis D-dur</i>	<i>Sutartinė</i>	004.00 A 021057
J. Gaižauskas	<i>Jurginų valsas polka</i>	<i>Sutartinė</i>	004.38 A 014787
J. Gaižauskas	<i>Paskutinė polka</i>	<i>Sutartinė</i>	002.35 A 013313
J. Gaižauskas	<i>Sutartinė</i>	<i>Sutartinė</i>	003.15 A 025292
B. Gorbulskis	<i>Pavasario darbai</i>		sen. r. Nr. A 1534
G. F. Händel	<i>Concerto grosso Nr. 6 B-dur (1. Andante allegro)</i>	<i>Sutartinė</i>	006.01 A 004005
G. F. Händel	<i>Concerto grosso Nr. 6 B-dur (2. Larghetto)</i>	<i>Sutartinė</i>	004.20 A 004006
G. F. Händel	<i>Concerto grosso Nr. 6 B-dur (3. Allegro moderato)</i>	<i>Sutartinė</i>	002.40 A 004007
G. F. Händel	<i>Pastoralė</i>	<i>Sutartinė</i>	003.30 A 008538
J. Jankauskas	<i>Rudens preliudas</i>		sen. r. Nr. A 3591
J. Juozapaitis	<i>Lietuviškas šokis</i>		sen. r. Nr. A 3052
J. Juozapaitis	<i>Šokis</i>		sen. r. Nr. A 2448
V. Juozapaitis	<i>Jurgio maršas, šokis Es-dur</i>	<i>Sutartinė</i>	002.48 A 021030
V. Juozapaitis	<i>Pradalgiuos, šokis D-dur</i>	<i>Sutartinė</i>	005.10 A 019819
V. Juozapaitis	<i>Sapnagių polka</i>	<i>Sutartinė</i>	002.47 A 013285

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
J. Juzeliūnas	<i>Mėnulio šviesa</i>		sen. r. Nr. A 6871
V. Klova	Variacijos I. d. <i>Pjovė lankoj šieną</i> tema	<i>Sutartinė</i>	006.07 A 022822
V. Klova	<i>Sutartinė</i>	<i>Sutartinės</i> birbinių grupė, vad. P. Tamošaitis	001.45 A 008536
V. Kudirka	<i>Dėdienė</i> , polka F-dur (originalas fortepijonui)	<i>Sutartinė</i>	002.12 A 020347
V. Kudirka	<i>Lėpūnėlis</i> , polka-mazurka G-dur (originalas fortepijonui)	<i>Sutartinė</i>	002.34 A 020346
A. Lapinskas	<i>Kadugių girelė</i>	<i>Sutartinė</i>	002.32 A 019817
A. Lapinskas	<i>Kelk, saulele</i>	<i>Sutartinė</i>	003.36 A 019790
A. Lapinskas	<i>Laukai, laukeliai</i>		sen. r. Nr. A 18215
A. Lapinskas	<i>Oi, tai dvyvai</i>	<i>Sutartinė</i>	002.22 A 019791
A. Lapinskas	<i>Per tėviškėlę</i>	<i>Sutartinė</i>	003.53 A 019866
A. Lapinskas	<i>Trys liepaitės</i>	<i>Sutartinė</i>	003.02 A 019868
A. Lapinskas	<i>Vyšnių sodely</i>	<i>Sutartinė</i>	006.43 A 019818
A. Lapinskas	<i>Už jūrelių, už marelių</i>	<i>Sutartinė</i>	004.21 A 019867
V. Laurušas	<i>J kelionę</i>	<i>Sutartinė</i>	003.15 A 018059
A. Liadovas	<i>Muzikinė tabokinė</i>	<i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	002.05 OP 004784
T. Makačinas	<i>Lopšinė. Išdaiga</i>	<i>Sutartinė</i>	004.35 A 019869
V. Mikalauskas	<i>Rytas</i>	<i>Sutartinė</i>	004.20 A 018058
V. Mikalauskas	<i>Triptikas. 1. Tau, kvietkeli</i>	<i>Sutartinė</i>	002.20 A 025295
V. Mikalauskas	<i>Triptikas. 2. Polka</i>	E. Ališauskas (birbynė), <i>Sutartinė</i>	001.28 A 025296
V. Mikalauskas	<i>Triptikas. 3. Dar pabūkim kartu</i>	<i>Sutartinė</i>	001.52 A 025297
V. Montvila	<i>Aušta aušrelė</i>		sen. r. Nr. A 1535
M. Novikas	<i>Preljudas</i>		sen. r. Nr. A 361
V. Paketūras	<i>Rytmečio varpeliai</i>	<i>Sutartinė</i>	002.02 A 013900
V. Paketūras	<i>Vasaros rytą</i>	<i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	003.30 A 13394
V. Paltanavičius	<i>Rugučiai</i>	<i>Sutartinė</i>	003.10 A 021060
E. Pilypaitis	<i>Aukštaičių kadrilis</i>	<i>Sutartinė</i>	004.25 A 008083
E. Pilypaitis	<i>Klumpakojis</i>	<i>Sutartinė</i>	003.07 A 008084
E. Pilypaitis	<i>Polka</i>	<i>Sutartinė</i>	002.02 A 017267
E. Pilypaitis	<i>Šventinė polka</i>	<i>Sutartinė</i>	002.01 A 018249
E. Pilypaitis	<i>Vilniaus krašto kadrilis</i>	<i>Sutartinė</i>	003.00 A 000487
E. Pilypaitis	<i>Valsas</i>		sen. r. Nr. A 489
L. Povilaitis	<i>Ant arkliukų</i>	<i>Sutartinė</i>	003.25 A 018223
L. Povilaitis	<i>Siuita Dobilio</i>	<i>Sutartinė</i>	006.20 A 015213
L. Povilaitis	<i>Dūdėlė</i>	<i>Sutartinė</i>	003.08 A 018224
L. Povilaitis	<i>Ei, kūmai, gryčia dega</i>	<i>Sutartinė</i>	003.10 A 017266
L. Povilaitis	<i>Jau saulelė vakaran</i>	<i>Sutartinė</i>	004.42 A 022666
L. Povilaitis	<i>Giesmė</i> (skirta Loretos Asanavičiūtės atminimui)	<i>Sutartinė</i>	004.13 A 023144
L. Povilaitis	<i>Miško monai</i>	<i>Sutartinė</i>	003.23 A 025294
L. Povilaitis	<i>Naktigonių šokis</i>	<i>Sutartinė</i>	004.00 A 014786
L. Povilaitis	<i>Pavasario sutartinė</i>	<i>Sutartinė</i>	004.05 A 008115
L. Povilaitis	<i>Sutartinė</i>	<i>Sutartinė</i>	003.35 A 006519
L. Povilaitis	<i>Pavasario triptikas: Kilk saulute, kilk aukščiau. Pirmoji žibutė. Žiemos palydos. Sutartinė</i>		004.10 A 023145
L. Povilaitis	<i>Pynimėlis</i>	<i>Sutartinė</i>	004.10 A 018221
L. Povilaitis	<i>Spirgis</i>	<i>Sutartinė</i>	003.25 A 018225
L. Povilaitis	<i>Šviesk, saulute</i>	<i>Sutartinė</i>	002.45 A 018222
L. Povilaitis	<i>Todrilio</i>	LIMO, vad. P. Tamošaitis	004.40 A 015546

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
L. Povilaitis	<i>Trapukas</i>	<i>Sutartinė</i>	003.18 A 014842
L. Povilaitis	<i>Trys priežodžiai</i>	<i>Sutartinė</i>	004.20 A 017232R
L. Povilaitis	<i>Tūto</i>	<i>Sutartinė</i>	004.30 A 013350
L. Povilaitis	<i>Untytė</i>	<i>Sutartinė</i>	004.38 A 017253
R. Racevičius	<i>Rasodėlė</i> , šokis G-dur	<i>Sutartinė</i>	002.18 A 021031
A. Raudonikis	<i>Šokis Akūzas</i>	<i>Sutartinė</i>	003.09 A 021428
A. Raudonikis	<i>Šokis Kirvelininkai</i>	<i>Sutartinė</i>	003.12 A 021427
A. Raudonikis	<i>Mano gimtinė</i>	<i>Sutartinė</i>	003.15 A 015325
A. Raudonikis	<i>Studentų šokis</i>	<i>Sutartinė</i>	003.50 A 019816
A. Raudonikis	sen. liet. l. š. <i>Džigūnas</i>	<i>Sutartinė</i>	003.12 A 007204
A. Raudonikis	<i>Sventinis maršas</i>	<i>Sutartinė</i>	003.48 A 014808
K. Rinkevičius	<i>Laukuvos polka</i>		sen. r. Nr. A 359
Rus. liaud. š.	<i>Voronežo greitis</i>	<i>Sutartinė</i>	005.43 A 014789
P. Škimelis	<i>Kauškus</i>	<i>Sutartinė</i>	005.14 A 021061
J. Švedas	<i>Blezinginis Jonkelis</i>	<i>Sutartinė</i>	002.12 A 015979
J. Švedas	<i>Kalvelis</i>	<i>Sutartinė</i>	002.45 A 007203
J. Švedas	<i>Kepurnė</i>	<i>Sutartinė</i>	001.40 A 008082
J. Švedas	<i>Pakeltkojis</i>	<i>Sutartinė</i>	003.15 A 018260
J. Švedas	<i>Subatėlė</i>	<i>Sutartinė</i>	002.04 A 015962
J. Švedas	<i>Svajonėlė</i>	<i>Sutartinės kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė</i>	003.05 A 008081
J. Švedas	<i>Šeinis</i>		sen. r. Nr. OP 548
J. Švedas	<i>Šustas</i>	<i>Sutartinė</i>	002.12 A 015961
J. Švedas	<i>Uvertiūra Šatrija</i>	LIMO, vad. P. Tamošaitis	007.00 A 015547
P. Tamošaitis	liet. l. š. <i>Abrūsėlis</i> A-dur	<i>Sutartinė</i>	003.31 A 021059
P. Tamošaitis	liet. l. š. <i>Abrūsėlis</i> A-dur	<i>Lietuva</i> , orkestro vad. E. Pilypaitis	003.06 A 000293
P. Tamošaitis	est. l. š. <i>Hijų valsas</i>	<i>Sutartinė</i>	002.22 A 014788
P. Tamošaitis	liet. l. š. <i>Jaunamartės šokis</i>	<i>Sutartinė</i>	004.27 A 025315
P. Tamošaitis	<i>Jurbarkiečių polka</i>	<i>Sutartinė</i>	002.50 A 018858
P. Tamošaitis	liet. l. š. <i>Kauko šokis</i>	<i>Sutartinė</i>	001.53 A 014844
P. Tamošaitis	liet. l. š. <i>Leliūnų kadrilis</i>	<i>Sutartinė</i>	003.40 A 014839
P. Tamošaitis	<i>Mainytinė polka</i>	<i>Sutartinė</i>	002.13 A 021058
P. Tamošaitis	lenk. l. š. <i>Oberekas</i>	<i>Sutartinė</i>	003.18 A 015328
P. Tamošaitis	liet. l. š. <i>Parovėjos suktinis</i>	<i>Sutartinė</i>	001.32 A 017595
P. Tamošaitis	<i>Patakinė polka</i>	<i>Lietuva</i> , orkestro vad. E. Pilypaitis	002.35 OP 006777
P. Tamošaitis	liet. l. š. <i>Pasiutpolkė</i>		sen. r. Nr. A 11255
P. Tamošaitis	<i>Piemėnų egzaminas</i>	<i>Sutartinė</i>	002.38 A 014843
P. Tamošaitis	<i>Prie Mituvos</i>	<i>Sutartinė</i>	004.25 A 013312
P. Tamošaitis	<i>Puodžių polka</i>	<i>Sutartinė</i>	001.53 F 082843
P. Tamošaitis	<i>Senovinis valsas</i>		sen. r. Nr. OP 2344
M. Vaitkevičius	<i>Sigutės daina</i>		sen. r. Nr. OP 3815
A. Vitlipas	<i>Anūky polka</i>	<i>Sutartinė</i>	002.33 A 025362
A. Vitlipas	<i>Joninių valsas</i>	<i>Sutartinė</i>	003.20 A 025361
A. Vitlipas	<i>Sūdavičių polka</i>	<i>Sutartinė</i>	002.13 A 025364
–	<i>Devenų untytė</i>	<i>Sutartinė</i>	001.46 C 001297
A. Vitlipas	<i>Dyselinė polka</i>	<i>Sutartinė</i>	001.58 A 025363
A. Vitlipas	<i>Šventinė polka</i>	<i>Sutartinė</i>	002.26 A 025360
R. Žigaitis	<i>Gimtajame kaime</i>		sen. r. Nr. A 585
V. Žilius	<i>Panemuniečių šokis</i>		sen. r. Nr. OP 3732
V. Žilius	<i>Zvirblis</i>		sen. r. Nr. A 3593
IRAŠAI SU VOKALISTAIS			
SOLO			
P. Tamošaitis	<i>Ant tėvelio dvaro</i>	J. Adamonytė, birbyninių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	002.30 A 024976
P. Tamošaitis	<i>Pasėjau kanapę</i>	J. Adamonytė, <i>Sutartinė</i> , skudučių ansamblis, vad. P. Tamošaitis	001.40 A 024974
P. Tamošaitis	<i>Oi, graži, graži</i>	J. Adamonytė, E. Ališauskas (birbynė)	002.33 A 024973
P. Tamošaitis	<i>Vai, žydėk, žydėk</i>	J. Adamonytė, <i>Sutartinė</i>	002.38 A 024975

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
E. Balsys	<i>Kas bernelio sumislyta</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 8224
V. Budrevičius	<i>Lopšinė</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	003.00 PO 008037
J. Gaizauskas	<i>Sėjau, sėjau rūteles</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.57 A 013262
V. Grečianinovas	<i>Augin tėvas sūnelį</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.52 A 013259
V. Grečianinovas	<i>Oi tu grūšia mano</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 013280
K. Kaveckas	<i>Išranki nuotaka</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.50 A 014105
V. Klova	<i>Aš išdainavau visas daineles</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 562
V. Klova	<i>Diemedžio šakelė</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 10326
V. Klova	<i>Rūta žalioji</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 10498
V. Klova	<i>Padariau alutį</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.12 A 014047
J. Novakauskas	<i>Kai skrenda gervės</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	003.00 A 000559
Liet. l. d.	<i>Oi, paklauskit, girių paukšteliai</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	004.20 A 000561
V. Paketūras	<i>Ant kalnelio</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 10328
V. Paketūras	<i>Vai, žydek, žydek</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.35 C 002628
M. Petrauskas	<i>Prikalbėjo geri žmonės</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 10323
A. Raudonikis, J. Lapašinskas	<i>Mano pasaulis</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.42 A 013263
V. Rossinas	<i>Vyšninis šalis</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	003.35 A 014104
J. Švedas	<i>Anksti rytą atsikėliau</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	003.35 A 014046
J. Švedas	<i>Aš pašoksiu</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 10325
J. Švedas	<i>Čiulba ulba paukšteliai</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	02.06 A 014029
J. Švedas	<i>Gieda paukšteliai</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 14029
J. Švedas	<i>Kad aš turėtau</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	003.10 A 014045
J. Švedas	<i>Oi tu dziemed, dziemedėli</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 10327
R. Žigaitis	<i>Paukštužėle, skrajūnėlė</i>	M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 560
E. Balsys	<i>Ką sumyslijai, broleli</i>	B. Almonaitytė, <i>Sutartinė</i>	003.04 A 008224
V. Paketūras	<i>Bernelis mano</i>	B. Almonaitytė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 8222
V. Paketūras, J. Marcinkevičius	<i>Man bernelis – ne vargelis</i>	B. Almonaitytė, <i>Sutartinė</i>	001.55 A 008222
V. Paketūras	<i>Padirbk, berneli, man grėblėlį</i>	B. Almonaitytė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 8223
V. Budrevičius	<i>Augin tėvas sau sūnelį</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	002.38 A 019331
V. Budrevičius	<i>Iš rytų šalelės</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	003.28 A 019298
V. Budrevičius	<i>Mano seneli</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 19330
V. Budrevičius	<i>Oi tu seni, senutėli</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	001.20 A 019297
V. Budrevičius	<i>Šių naktelių</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	003.51 A 019295
V. Budrevičius	<i>Tykiai, tykiai Nemunėlis teka</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	003.23 A 019329
V. Budrevičius	<i>Tris dienas (dzūkų krašto daina)</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	002.40 A 019299
V. Budrevičius	<i>Trys gaideliai</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 19296
P. Tamošaitis	<i>Aš atsikėliau anksti ryteli</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	001.18 A 022671
P. Tamošaitis	<i>Aš nueisiu sau sodelin</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	002.57 A 022673
P. Tamošaitis	<i>Aš pasėjau linėlį</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	001.12 A 022669
P. Tamošaitis	<i>Ant kalnelio jovarai žydėjo</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	005.05 A 020600
P. Tamošaitis	<i>Ant kalno malūnėlis</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	005.18 A 022670
P. Tamošaitis	<i>Gale mūsų sodo</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	002.42 A 022674
P. Tamošaitis	<i>Martelį veža</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	006.46 A 022668
P. Tamošaitis	<i>Oi, už jūrelių</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	004.20 A 020599
P. Tamošaitis	<i>O kaip saulutė tekėjo</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	002.48 A 019296
P. Tamošaitis	<i>Pas mano tėvelį</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	004.34 A 020598
P. Tamošaitis	<i>Per širvintelių dvarelių</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	002.42 A 020601
P. Tamošaitis	<i>Tėvuli mano</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	002.08 A 019330
P. Tamošaitis	<i>Užugdžiau dukrutį</i>	N. Ambraziaitė, <i>Sutartinė</i>	003.17 A 022672
J. Gaizauskas	<i>Sėjau, sėjau rūteles</i>	G. Apanavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.19 A 016385

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
B. Dvarionas	<i>Kur tėvulis gėrė</i>	G. Apanavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 6868
B. Dvarionas	<i>Oi, liūdnas, liūdnas</i>	G. Apanavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	003.12 A 006869
V. Juozapaitis	Trys Zervynų kaimo dainos. <i>Eglele, eglele</i>	G. Apanavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	001.21 A 013902
V. Juozapaitis	Trys Zervynų kaimo dainos. <i>Kad aš būčiau žinojus</i>	G. Apanavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.38 A 013901
V. Kairiūkštis	<i>Pūtė vėjas</i>	G. Apanavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	003.45 A006870
M. Petrauskas	<i>Skyniau, skyniau skynimėli</i>	G. Apanavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.50 A 016384
M. Petrauskas	<i>Nuskyniau aš gelelę</i>	G. Apanavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 16384
S. Pogrebojus	rus. l. d. <i>Verpėja</i>	G. Apanavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	004.05 A 017257
V. Rossinas	<i>Vyšninis šalis</i>	G. Apanavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 17256
P. Tamošaitis	<i>Oi tu, jovarėli</i>	G. Apanavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.13 A 020028
P. Tamošaitis	<i>Uzaugo berželis</i>	G. Apanavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	003.18 A 020029
P. Tamošaitis	<i>Uzaugo berželis</i>	G. Apanavičiūtė, R. Bekionis (fortepijonas)	003.18 A 020029
B. Dvarionas	<i>Oi, užkilokit vartelius</i>	V. Bakas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 009265
M. Petrauskas	<i>Šią naktelę</i>	V. Bakas, <i>Sutartinė</i>	001.22 A 013891
R. Žigaitis	<i>Augo, dygo apynėlis</i>	V. Bakas, <i>Sutartinė</i>	001.17 A 008031
J. Gruodis	<i>Esk, karvute</i>	P. Bilevičius, P. Tamošaitis (birbynė), kanklių oktetas, vad. P. Stepulis	002.43 F015038
P. Tamošaitis	<i>Saulutė nusileido</i>	A. Čekanauskas, P. Jaraminas (fortepijonas)	001.25 K 004289
V. Bagdonas	<i>Klumpės</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	001.02 A 017302
K. Banaitis	<i>Mergele mano</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	002.35 A 015637
K. Banaitis	<i>Ganiau, ganiau</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 15638
K. Banaitis	<i>Pabėk, bareli</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	003.20 A 015638
V. Blūšius	<i>Augin tėvas</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	001.10 A 017301
V. Blūšius	<i>Išgeršiu tiltelį</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	002.02 A 014880
J. Indra	<i>Aš bernužis, bernuželis</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	001.40 A 014917
V. Klova	<i>Pirko senis</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	000.57 A 015326
V. Jakubėnas	<i>Daina motinai</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 17322
V. Juozapaitis, S. Žlibinas	<i>Dudorius</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	002.46 A 015324
V. Juozapaitis	<i>Laukiu, kol Nemunas plaukia</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 18531
V. Juozapaitis	<i>Vai, aš išjodamas</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	002.53 A 015327
J. Juozapaitis	<i>Uzaugo berželis</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	003.20 A 014918
T. Makačinas	<i>Prie šaltinio</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	004.40 A 015323
A. Raudonikis, J. Lapašinskas	<i>Mano gimtinė</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	003.15 A 015325
L. Povilaitis	<i>Balnokim, broliai, žirgus</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	002.08 A 018839
J. Stepavojus	<i>Kūmas pas kūmą</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	001.55 A 017234
P. Tamošaitis	<i>Einu per kamara</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	001.46 A 014881
P. Tamošaitis	<i>Beik darželin</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	002.20 A 015654
P. Tamošaitis	<i>Išjojo bernelis į Krokuvą</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	004.15 A 015655
P. Tamošaitis	<i>Kai uždainuoju</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	003.10 A 014882
P. Tamošaitis	<i>Nuvedžiau į mišką</i>	V. Čepkus, birbinių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	001.45 A 018530
P. Tamošaitis	<i>Piemeny raliavimas</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	002.36 A 017329
P. Tamošaitis	<i>Sutemo naktis</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	003.25 A 015653
P. Tamošaitis	<i>Šindei subatėla</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	003.31 A 015639
P. Tamošaitis	<i>Vidur žalios pievos</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	002.53 A 014919
L. Tautsas	<i>Lopšinė Zylelė</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	004.02 A 017255
A. Žilinskis	latv. l. d. <i>Ryga dunda</i>	V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	001.38 A 017228
J. Tallat-Kelpša	<i>Žaliojoj lankelėj</i>	V. Česas, <i>Lietuva</i> , orkestro vad. P. Tamošaitis	002.19 CDL 001223 2

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
S. Šimkus	<i>Augo putinas</i>	V. Daunoras, <i>Sutartinė</i>	001.20 A 008119
S. Šimkus	<i>Mergužėlė brangi</i>	V. Daunoras, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	002.18 OP 005101
J. Tallat-Kelpša	<i>Žaliojį lankelį</i>	V. Daunoras, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	001.49 OP 005102
P. Tamošaitis	<i>Devinti metai</i>	R. Dirsytė, K. Kuprytė (kanklės)	001.48 CD 00634618
L. Abarius	<i>Rido, mano karvytės</i>	B. Grincevičiūtė, P. Tamošaitis (birbynė)	001.31 OP 007373
J. Gruodis	<i>Ėsk, karvute</i>	B. Grincevičiūtė, P. Tamošaitis (birbynė)	002.13 OP 007371
J. Juzeliūnas	<i>Tprū, karvytėla</i>	B. Grincevičiūtė, LIA, vad. P. Tamošaitis	001.35 F 012411
J. Juzeliūnas	<i>Oi, ko krykavo raiba antelė</i>	B. Grincevičiūtė, LIA, vad. P. Tamošaitis	002.26 F 015024
V. Kairiūkštis	<i>Ant tėvelio dvaro</i>	B. Grincevičiūtė, LIA, vad. P. Tamošaitis	sen. r. Nr. I 16042
Liet. l. d.	<i>Mano tėvelio margi dvareliai</i>	B. Grincevičiūtė, LIA, vad. P. Tamošaitis	001.34 F 016042
P. Stepulis	<i>Namo, namo karvute</i>	B. Grincevičiūtė, LIA, vad. P. Tamošaitis	002.41 F 012470
P. Tamošaitis	<i>Siuntė močiutė</i>	B. Grincevičiūtė, LIA, vad. P. Tamošaitis	002.11 F 015182
P. Tamošaitis	<i>Žalioj girioj, girelėj</i>	B. Grincevičiūtė, P. Tamošaitis, <i>Sutartinė</i>	002.50 F 015176. 003.00 OP 005030
A. Balčiūnas	<i>Lopšinė</i>	G. Gužaitytė, <i>Sutartinė</i>	002.18 OP 005031
Liet. l. d.	<i>Tai ne rugiai rykavo, motula</i>	G. Gužaitytė, birbinių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	003.19 OP 005032
L. Abarius	<i>Dainavo bernelis</i>	V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	002.37 A 020999
L. Abarius	<i>Gražus Palangos miestelis</i>	V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	002.35 A 021029
L. Abarius	<i>Oi, tėve, tėve</i>	V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	001.46 A 021001
E. Gailevičius	<i>Treji gaideliai giedojo</i>	V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	004.51 A 023810
P. Tamošaitis	<i>Brolužėlis žirgelį balnojo</i>	V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	006.35 A 023808
P. Tamošaitis	<i>Eisim, broliai, šieno pjauti</i>	V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	004.21 A 023811
P. Tamošaitis	<i>Oi, augo augo žali berželiai</i>	V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	002.15 A 023809
P. Tamošaitis	<i>Oi tu pušele</i>	V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	003.00 A 021000
P. Tamošaitis	<i>Per laukelį tyliai jojau</i>	V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	001.35 A 020596
P. Tamošaitis	<i>Šilai, pušynai</i>	V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	003.47 A 023812
P. Tamošaitis	<i>Už žalios girės</i>	V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	005.32 A 020597
P. Tamošaitis	<i>Vidur žalios pievos</i>	V. Juozapaitis, N. Ralytė (fortepijonas)	002.16 A 020454
P. Tamošaitis	<i>Visi bajorai žirgus balnojo</i>	V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	005.10 A 023807
L. Abarius	<i>Užaugau Lietuvoj</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 6516
V. Jurgutis	<i>Džiaugšė bernelis</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	002.55 A 011357
V. Jurgutis	<i>Stok ant akmenėlio</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	001.53 P 000035
V. Kairiūkštis	<i>Oi, kai mes augom</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	002.12 A 007264
M. Novikas	<i>Oi, kaip aš jojau</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	001.00 A 004003
M. Novikas	<i>Oi, čiūčia, liūlia</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	002.24 A 004004
J. Oleka	<i>Stok ant akmenėlio</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	002.43 A 011359
M. Petrauskas	<i>Šią naktelę</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	001.16 A 007234
S. Šimkus	<i>Tamsiojoj naktelėj</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	002.32 A 006517
J. Tallat-Kelpša	<i>Už aukštųjų kalnelių</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	004.41 A 011358
P. Tamošaitis	<i>Balnoj brolis bėrą žirgą</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	003.15 A 019226
P. Tamošaitis	<i>Dar miegelio nemiegojau</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	002.39 A 019216
P. Tamošaitis	<i>Einu per kamara</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	001.25 A 019227
P. Tamošaitis	<i>Išėik darželin</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	002.16 A 019214
P. Tamošaitis	<i>Kad aš jojau</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	002.04 A 014142

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
P. Tamošaitis	<i>Kaip gražiai dūzgia bitinėlis</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	002.42 A 019215
P. Tamošaitis	<i>Nenorėjau miegelio</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 19216
P. Tamošaitis	<i>Užaugo berželis</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	003.00 A 014143
R. Žigaitis	<i>Auga, auga apynėlis</i>	E. Kaniava, <i>Sutartinė</i>	001.20 A 006515
Liet. l. d.	<i>Ant kalno Nemunėlis</i>	N. Katilienė, <i>Sutartinė</i>	004.39 A 024391
P. Tamošaitis	<i>Augo klevėlis</i>	N. Katilienė, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	003.12 A 025299
P. Tamošaitis	<i>Augo kieme dagilėlis</i>	N. Katilienė, <i>Sutartinė</i>	003.55 A 024390
P. Tamošaitis	<i>Devinti metai</i>	N. Katilienė, <i>Sutartinė</i>	002.11 A 024393
P. Tamošaitis	<i>Ko atjojai, bernužėli</i>	N. Katilienė, <i>Sutartinė</i>	001.18 A 023296
P. Tamošaitis	<i>Lenkiau lelijėlę</i>	N. Katilienė, <i>Sutartinė</i>	002.04 A 023295
P. Tamošaitis	<i>O kas ten plaukia</i>	N. Katilienė, <i>Sutartinė</i>	001.39 A 023298
P. Tamošaitis	<i>Pas vieskėlėlį</i>	N. Katilienė, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	002.25 A 025298
P. Tamošaitis	<i>Subatėlės vakarėlį</i>	N. Katilienė, <i>Sutartinė</i>	001.57 A 024392
P. Tamošaitis	<i>Trijų spurgų apynių</i>	N. Katilienė, <i>Sutartinės</i> birbynių ansamblis, vad. P. Tamošaitis	002.42 A 025300
P. Tamošaitis	<i>Vai, gieda gieda</i>	N. Katilienė, <i>Sutartinė</i>	002.20 A 023297
P. Tamošaitis	<i>Vai, žydėk žydėk</i>	N. Katilienė, <i>Sutartinė</i>	002.57 A 024394
A. Bražinskas	<i>Oi griėžle griėžlele</i>	G. Kaukaitė, <i>Sutartinė</i>	002.31 A 008116
J. Indra	<i>Šią naktelę</i>	G. Kaukaitė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 13986
P. Tamošaitis	<i>Aš augau pas tėvelį</i>	G. Kaukaitė, <i>Sutartinė</i>	002.14 A 017594
J. Gruodis	<i>Žemė kėlė žolę</i>	J. Leitaitė, <i>Sutartinė</i>	001.34 A 019870
J. Gruodis	<i>Putins augo</i>	J. Leitaitė, <i>Sutartinė</i>	000.50 A 019871
B. Gorbulskis, S. Žilbinas	<i>Senbernio svajonė</i>	A. Lietuvninkas, birbynių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	003.08 OP 002619
E. Gailevičius	<i>Treji gaidėliai giedojo</i>	A. Kisieliene, <i>Sutartinė</i>	002.40 A 019129
J. Gruodis	<i>Ulijona</i>	E. Kuodis, <i>Sutartinė</i>	002.43 A 014008
M. Petrauskas	<i>Šią naktelę</i>	E. Kuodis, <i>Sutartinė</i>	001.47 A 013996
S. Šimkus	<i>Ant marių krantelio</i>	E. Kuodis, <i>Sutartinė</i>	002.44 A 014001
J. Švedas	<i>Šią naktelę</i>	E. Kuodis, <i>Sutartinė</i>	002.46 A 014009
L. Abarius	<i>Kai aš grėbiau</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	002.40 A 014849
B. Dvarionas	<i>Oi, užkilokit vartelius</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	003.32 A 010497
B. Dvarionas	<i>Oi, liūdnas liūdnas</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 10496
J. Gaizauskas	<i>Augin mane motušėlę</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	003.20 A 015872
J. Gaizauskas	<i>Sakė mane šiokią</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 15873
J. Gaizauskas	<i>Sėjau, sėjau rūteles</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	001.49 A 014862
J. Gaizauskas	<i>Visi pavyduoliai</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	001.55 A 015873
J. Gruodis	<i>Aš anyta</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	000.35 A 010495
V. Klova	<i>Rūta žalioji</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	003.15 A 010498
V. Klova	<i>Oi, toli, toli</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	002.16 A 015640
V. Paketūras	<i>Vai, žydėk, žydėk</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	002.29 A 014863
J. Švedas	<i>Aš pašoksiau</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	002.37 A 017590
J. Švedas	<i>Oi tu dziemed, dziemedėli</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	003.41 A 017591
J. Švedas	<i>Oi tu lieruti</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 17591
J. Švedas	<i>Vai, nekukuok</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	003.17 A 014861
P. Tamošaitis	<i>Augo kriaušė</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	003.43 A 020991
P. Tamošaitis	<i>Ką, močiute, padarei</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	002.21 A 020990
P. Tamošaitis	<i>Kada noriu, verkiu</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	003.30 A 014850
P. Tamošaitis	<i>Sesele mano</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	003.00 A 015866
P. Tamošaitis	<i>Rituk, vainikėli</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	003.26 A 015641
P. Tamošaitis	<i>Oi, tai dvyai</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	001.54 A 020989
R. Žigaitis	<i>Žada žvirblis</i>	R. Maciūtė, <i>Sutartinė</i>	001.19 A 010499
P. Tamošaitis	<i>Aš mergaitėlę</i>	I. Milkevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.27 A 025392
P. Tamošaitis	<i>Motule, motinėle</i>	I. Milkevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	004.06 A 025391
J. Bašinskas	<i>Šeriau, šeriau sau žirgelį</i>	R. Marijošius, <i>Lietuva</i> , LIA vad. P. Tamošaitis	001.30 A 000267

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
A. Bražinskas	<i>Alaus, alaus</i>	R. Marijošius, <i>Lietuva</i> , LIA vad. P. Tamošaitis	sen. r. Nr. A 226
M. Novikas	<i>Per šilą jojau</i>	R. Marijošius, <i>Lietuva</i> , LIA vad. P. Tamošaitis	001.37 A 000357
P. Oleka	<i>Už jūrelių marelių</i>	R. Marijošius, <i>Lietuva</i> , LIA vad. P. Tamošaitis	002.17 A 000358
R. Biveinis	<i>Oi, seniai, seniai</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	003.20 A 020567
R. Biveinis	<i>Tai retoj vietoj</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	004.26 A 020568
V. Budrevičius	<i>Oi, kai aš augau</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.16 A 019027
J. Gaizauskas	<i>Ein bernelis per laukelį</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	001.15 A 019126
J. Gaizauskas	<i>Vai, ar aukselis</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.56 A 018868
A. Kačanauskas, Z. Gelė	<i>Tėviškės vaizdelis</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.32 A 019128
V. Mikalauskas	<i>Trijų seselių jauną brolelį</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	003.48 A 020673
P. Tamošaitis	<i>Aš mergaitėlė</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.11 A 019763
P. Tamošaitis	<i>Bėg upelis vingurdamas</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	001.30 A 021477
P. Tamošaitis	<i>Išjojo bernelis į didį kelią</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	003.36 A 023294
P. Tamošaitis	<i>Kad aš vakar</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.32 A 020675
P. Tamošaitis	<i>Mergelė dvarą šlavė</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	004.13 A 020674
P. Tamošaitis	<i>Oi tu, pušėle</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	004.03 A 023293
P. Tamošaitis	<i>Po darželį vaikščiodama</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.41 A 019764
P. Tamošaitis	<i>Vai, kur tie darželiai</i>	Z. Martinavičiūtė, <i>Sutartinė</i>	004.15 A 020676
P. Tamošaitis	<i>Jokim, broleliai</i>	I. Misiūra-Tumanovas, <i>Sutartinė</i>	002.19 A 025317
P. Tamošaitis	<i>Trys rūtų darželiai</i>	I. Misiūra-Tumanovas, <i>Sutartinės</i> birbynių ansamblis, vad. P. Tamošaitis	001.27 A 025318
P. Tamošaitis	<i>Verkia mergelė</i>	I. Misiūra-Tumanovas, E. Ališauskas (birbynė), <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitienė	003.45 A 025319
Liet. l. d.	<i>Švint aušrelė</i>	I. Misiūra-Tumanovas, R. Jakutytė-Biveinienė (fortepijonas)	002.16 A 022422
L. Povilaitis	<i>Mūs galo mergiotės</i>	L. Muraška, <i>Sutartinė</i>	001.35 A 008030
L. Povilaitis	<i>Šią naktį</i>	L. Muraška, <i>Sutartinė</i>	002.35 A 008028
L. Povilaitis	<i>Šviesi naktis</i>	L. Muraška, <i>Sutartinė</i>	002.05 A 008029
E. Balsys	<i>Baladė Oi, ant kalno</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	007.00 A 018523
A. Bražinskas, A. Baltakis	<i>Ugnelė</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	003.21 A 003049
V. Budrevičius	<i>Iš Rytų šalelės</i>	V. Noreika, LIA, vad. P. Tamošaitis	004.45 A 003048
J. Indra	<i>Oi, auga, auga</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 360
J. Karosas	<i>Ko verki, mergelė</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	002.29 F 021433. 002.43 OP 006030
J. Karosas	<i>Laukeliu jojau</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 6067
J. Karosas	<i>Per laukelį tyliai jojau</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	001.34 OP 006031
J. Karosas	<i>Sauelėle raudona</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	003.09 CDL 001067 2
P. Oleka	<i>Šienapjūtė</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	003.55 CDL 001067 18
M. Petrauskas	<i>Bernužėli, nesvoliok</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	002.10 CDL 001067 3
M. Petrauskas	<i>Šią naktelę</i>	V. Noreika, P. Tamošaitis, kanklių ansamblis, vad. P. Stepulis	001.24 CDL 001067 7. 003.15 CDL 001067 1
L. Povilaitis	<i>Šviesi naktis</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	002.04 CDL 001067 20
S. Šimkus	<i>Sauelėlė tekėjo</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 3048
J. Tallat-Kelpša	<i>Daina apie Nemunėlį</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	003.18 OP 005715
J. Tallat-Kelpša	<i>Už aukštųjų kalnelių</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	005. 03 CDL 001067 21

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
P. Tamošaitis	<i>Oi, jojau, jojau</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	002.38 CDL 001067 19
P. Tamošaitis	<i>Pjaun broliukai</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	004.16 CDL 001067 22
P. Tamošaitis	<i>Per Klausučių ūlytėlę</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	002.23 OP 006091
P. Tamošaitis	<i>Saulutė nusileido</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	002.13 CDL 001067 23. 002.00 C 002622. 002.13 F 082879
J. Švedas	<i>Daina apie žirgą ir mergelę</i>	V. Noreika, P. Tamošaitis (birbynė), kanklių ansamblis, vad. P. Stepulis	004.43 CDL 001067 5
J. Švedas	<i>Daina apie žirgą ir mergelę</i>	V. Noreika, P. Tamošaitis (birbynė)	004.32 OP 004781
J. Švedas	<i>Užaugino mane motušėlė</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	002.10 CDL 001067 24
A. Vanagaitis, L. Gira	<i>Dul-dul dūdelė</i>	V. Noreika, <i>Sutartinė</i>	002.58 A 008186
P. Tamošaitis	<i>Vidur žalios pievos</i>	V. Prudnikovas, N. Ralytė (fortepijonas)	002.24 DAT 000992 2
P. Tamošaitis	<i>Motule mano, širdelė</i>	L. Račkauskaitė, <i>Sutartinė</i>	002.12 A 021429
P. Tamošaitis	<i>Pas šaltų šaltinėlių</i>	L. Račkauskaitė, <i>Sutartinė</i>	002.48 A 021430
A. Kačanauskas	<i>Tykiai, tykiai Nemunėlis teka</i>	D. Sadauskas, <i>Sutartinė</i>	003.39 A 020688
V. Bagdonas	<i>Oi, tu kleveli</i>	D. Sadauskas, <i>Sutartinė</i>	003.18 A 020672. 003.19 CD 005950 19
V. Bagdonas	<i>Oi, kas gi kėlės anksti rytėlį</i>	D. Sadauskas, <i>Sutartinė</i>	002.31 A 020690
V. Bagdonas	<i>Penki broleliai</i>	D. Sadauskas, <i>Sutartinė</i>	001.50 A 020689
V. Jurgutis	<i>Augino močiutė</i>	E. Saulevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	004.15 A 000491
J. Kačinskas	<i>Aš turėjau broliužėlį</i>	E. Saulevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	001.25 A 000490
P. Tamošaitis	<i>Aušta aušrelė</i>	E. Saulevičiūtė, <i>Sutartinės</i> birbynių kvintetas, vad. P. Tamošaitis	002.25 OP 002964
P. Tamošaitis	<i>Vidur žalios pievos</i>	K. Smoriginas, N. Ralytė (fortepijonas)	002.04 CDK 000749
A. Kačanauskas	<i>Gerk, girtuoklėli</i>	R. Siparis, <i>Sutartinė</i>	000.56 A 009153
L. Povilaitis	<i>Šią naktelę</i>	R. Siparis, <i>Sutartinė</i>	002.54 A 009154
S. Šimkus	<i>Keleliu jojau</i>	R. Siparis, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 9152
A. Belazaras, K. Binkis	<i>Romansas Obelys</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 2645
B. Dvarionas	<i>Oi, liūdnas, liūdnas</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	002.50 A 014140
A. Kačanauskas	<i>Kaip gražu ant kalno</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 2650
A. Kačanauskas	<i>Verpiau, verpiau plonąją drobele</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	002.34 A 014141
J. Karosas	<i>Oi, sesutele, ką sudūmojai</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	003.13 A 012667
K. Kaveckas	<i>Pavasaris</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 2643
J. Švedas	<i>Aš pašoksiu</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	003.00 A 012669
J. Švedas	<i>Oi, tu dziemed, dziemedėli</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	003.45 A 012668
S. Šimkus	<i>Lopšinė</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 2644
S. Šimkus	<i>Pas močiutę augau</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 2648
S. Šimkus	<i>Pavasario diena</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 2651
S. Šimkus	<i>Rūta žalioji</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 2647
S. Šimkus	<i>Vai, nekukuok</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 2649
J. Tallat-Kelpša	<i>Vienam darže</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 2652
J. Tallat-Kelpša, L. Gira	<i>Ne margi sakalėliai</i>	A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	002.20 A 002646
Z. Aleksandravičius, E. Mieželaitis	<i>Kas mus skiria</i>	J. Stasiūnas, <i>Sutartinė</i>	001.40 A 003054

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
Z. Aleksandravičius, A. Maldonis	<i>Žibutė</i>	J. Stasiūnas, <i>Sutartinė</i>	001.16 A 003053
J. Dambrauskas	<i>Užaugau miške</i>	J. Stasiūnas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 2661
J. Tallat-Kelpša	<i>Koks ten lengvas poilsėlis</i>	J. Stasiūnas, <i>Sutartinė</i>	003.00 A 002660
J. Tallat-Kelpša	<i>Liepė man tėvelis</i>	J. Stasiūnas, <i>Sutartinė</i>	002.27 A 002659
J. Tallat-Kelpša	<i>Už aukštųjų kalnelių</i>	J. Stasiūnas, <i>Sutartinė</i>	005.00 A 002658
R. Žigaitis	<i>Neturiu aš namelių</i>	J. Stasiūnas, <i>Sutartinė</i>	002.00 A 002662
A. Belazaras, K. Binkis	Romansas <i>Obelys</i>	A. Staškevičiūtė, LIA, vad. P. Tamošaitis	001.30 A 002645
A. Kačanauskas, F. Kirša	<i>Vai gražu</i>	A. Staškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	003.05 A 002650
K. Kaveckas, E. Miečelaitis	Romansas <i>Pavasaris</i>	A. Staškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	001.56 A 002643
S. Šimkus	<i>Aš augau pas tėvelį</i>	A. Staškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	003.10 A 002648
S. Šimkus	<i>Lopšinė</i>	A. Staškevičiūtė, LIA, vad. P. Tamošaitis	003.32 A 002644
S. Šimkus	<i>Palaužta rūtelė</i>	A. Staškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	004.05 A 002647
S. Šimkus	<i>Pavasario diena</i>	A. Staškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.45 A 002651
S. Šimkus	<i>Vai, nekukuok</i>	A. Staškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	003.00 A 002649
J. Tallat-Kelpša, L. Gira	<i>Ne margi sakalėliai</i>	A. Staškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.20 A 002646
J. Tallat-Kelpša	<i>Vienam daržė</i>	A. Staškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.38 A 002652
A. Budriūnas	<i>Keleliu, purvynėliu</i>	K. Šilgalis, <i>Sutartinė</i>	003.18 A 008540
A. Budriūnas	<i>Bitelė</i>	K. Šilgalis, <i>Sutartinė</i>	002.46 A 008541
L. Povilaitis	<i>Augo girioj uoselis</i>	B. Tamašauskas, <i>Sutartinė</i>	002.55 A 018247
L. Povilaitis	<i>Ir atėjo jauns bernelis</i>	B. Tamašauskas, <i>Sutartinė</i>	001.55 A 018248
P. Tamošaitis	<i>Aš paukštėlis skrajūnėlis</i>	B. Tamašauskas, <i>Sutartinė</i>	002.40 A 018841
P. Tamošaitis	<i>Oi, tu, jovarėli</i>	B. Tamašauskas, <i>Sutartinė</i>	002.01 A 018840
V. Klova	<i>Rūta žalioji</i>	J. Žemaitytė, <i>Sutartinė</i>	002.36 A 008542
VOKALINIAI DUETAI			
P. Tamošaitis	<i>Vai, kur buvai, dieduk mano</i>	M. Aleškevičiūtė, R. Siparis, <i>Sutartinė</i>	002.55 OP 006067
S. Šimkus	<i>Ant marių krantelio</i>	V. Bakas, E. Gutauskas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 9416
J. Gaizauskas	<i>Apynėli žaliasai</i>	R. Maciūtė, M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 8992
P. Tamošaitis	<i>Kai aš grėbiau</i>	R. Maciūtė, M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.40 A 014849
P. Tamošaitis	<i>Pas motinėle</i>	R. Maciūtė, M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 8993
V. Viržonis	<i>Ta mūs seselė</i>	R. Maciūtė, M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	002.56 A 008991
M. Petrauskas, V. Kudirka	<i>Kregždėlė</i>	R. Maciūtė, L. Domikaitė, <i>Sutartinė</i>	004.04 A 020345
P. Tamošaitis	<i>Anam šone ežero</i>	R. Maciūtė, A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	003.19 A 022646
P. Tamošaitis	<i>Dėkui mano motulei</i>	R. Maciūtė, A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	003.47 A 022645
P. Tamošaitis	<i>Eisim į girėlę</i>	R. Maciūtė, A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	004.29 A 022647
P. Tamošaitis	<i>Kai aš grėbiau</i>	R. Maciūtė, A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	002.45 A 018532
P. Tamošaitis	<i>Kada noriu verkiu</i>	R. Maciūtė, A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	002.19 A 018533
P. Tamošaitis	<i>Kur lygių lygios lankos</i>	R. Maciūtė, A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	003.57 A 022583
P. Tamošaitis	<i>Oi, aš gavau bernelį</i>	R. Maciūtė, A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	002.44 A 022584
P. Tamošaitis	<i>Oi, dariau, dariau eželes</i>	R. Maciūtė, A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	002.09 A 022585
P. Tamošaitis	<i>Oi, neduok Dieve</i>	R. Maciūtė, A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	002.28 A 022644
P. Tamošaitis	<i>Oi, tai dvyai</i>	R. Maciūtė, A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	001.54 A 020989
P. Tamošaitis	<i>Sėjau mėtą, sėjau rūtą</i>	R. Maciūtė, A. Stasiūnaitė, <i>Sutartinė</i>	003.00 A 022582
V. Jurgutis	<i>Akmenėli, nežėrėk</i>	A. Čiplys, V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	002.12 A 015803
T. Makačinas, S. Žlibinas	<i>Prie šaltinio</i>	A. Čiplys, V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	003.56 A 015809
A. Raudonikis, P. Tamošaitis	<i>Raiboji paukštelė</i>	A. Čiplys, V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	002.03 A 015802
P. Tamošaitis	<i>Aš keleivis, keleivėlis</i>	A. Čiplys, V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	003.15 A 015960
P. Tamošaitis	<i>Šindei subatėla</i>	A. Čiplys, V. Čepkus, <i>Sutartinės</i> birbynių ansamblis, vad. P. Tamošaitis	003.31 A 015639
P. Tamošaitis	<i>Žalios mano girėlės</i>	A. Čiplys, V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	003.40 A 015941

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
V. Švedas, B. Mackevičius	<i>Motulė žemė</i>	A. Čiplys, V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	003.13 A 015808
A. Bražinskas	<i>Šią naktelę</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 6511
A. Bražinskas	<i>Per laukelį jojau</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 6514
A. Bražinskas, V. Bložė	<i>Naktigonės daina</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	003.49 CDL 001484 7
A. Bražinskas, V. Bložė	<i>Tėvynė Lietuva</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	003.23 CD 005732 16
B. Gorbulskis, S. Žlibinas	<i>Pirmadienis</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	002.05 A 008535
J. Indra	<i>Kur tas šaltinėlis</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	003.30 CDL 001485 15
A. Kačanauskas, S. Nėris	<i>Sesuo žydrioji Vilija</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	002.05 CDL 001484 15
V. Laurušas, S. Žlibinas	<i>Tu, Nemunėli</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	003.20 A 014804
T. Makačinas, S. Žlibinas	<i>Prie šaltinio</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	004.12 CD 005732 12
V. Mikalauskas	<i>Augin tėvas du sūnelių</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	002.09 CDL 001485 16
P. Oleka	<i>Stok ant akmenėlio</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	002.09 CDL 001485 17
V. Švedas	<i>Šimtas upelių</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	004.19 CD 005732 11
P. Tamošaitis	<i>Per Klausučių ūlytėlę</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	002.11 CDL 001485 18
P. Tamošaitis	<i>Saulutė nusileido</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 13508
P. Tamošaitis	vok. l. d. <i>Tykusis klonis</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	003.20 CDL 001485 19
V. Viržonis	<i>Auga kalneliai be pakalnėlių</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 11256
V. Viržonis	<i>Geriau alutį</i>	E. Kuodis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	001.36 CDL 001485 20
P. Tamošaitis	<i>Oi, gėriau, gėriau</i>	A. Janutas, V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	004.31 A 024123
P. Tamošaitis	<i>Kad apsiženijau</i>	V. Juozapaitis, E. Juozapaitienė, <i>Sutartinė</i>	002.02 A 023813
P. Tamošaitis	<i>Per laukų jojau, dūmojau</i>	V. Juozapaitis, E. Juozapaitienė, <i>Sutartinė</i>	003.05 A 021457
P. Tamošaitis	<i>Svečiai, begaliai, namo nevažiuoja</i>	V. Juozapaitis, E. Juozapaitienė, <i>Sutartinė</i>	001.53 A 023814
P. Tamošaitis	<i>Ant tėvelio dvaro</i>	Z. Martinavičiūtė, V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	002.17 A 020988
P. Tamošaitis	<i>Kad aš vakar</i>	Z. Martinavičiūtė, V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	002.32 A 020675
P. Tamošaitis	<i>Mergelė dvarą šlavė</i>	Z. Martinavičiūtė, V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	004.13 A 020674
P. Tamošaitis	<i>Vai, kur tie darželiai</i>	Z. Martinavičiūtė, V. Juozapaitis, <i>Sutartinė</i>	004.15 A 020676
P. Tamošaitis	<i>Per Klausučių ūlytėlę</i>	V. Noreika, R. Marijošius, <i>Sutartinės</i> kanklių ansamblis, vad. R. Tamošaitis	002.23 OP 006091
P. Tamošaitis	<i>Iškasiau šulnelį</i>	N. Katilienė, I. Misiūra-Tumanovas, <i>Sutartinė</i>	003.36 A 025389
P. Tamošaitis	<i>Pakirsiu berželį</i>	N. Katilienė, I. Misiūra-Tumanovas, <i>Sutartinė</i>	002.42 A 025388
P. Tamošaitis	<i>Šių naktelių nemigau</i>	N. Katilienė, I. Misiūra-Tumanovas, <i>Sutartinė</i>	001.51 A 025390
P. Tamošaitis	<i>Mėlynasai karvelėli</i>	L. Račkauskaitė, R. Skarelytė, <i>Sutartinė</i>	002.31 A 021711

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
P. Tamošaitis	<i>Oi siuntė, siuntė mane motinėle</i>	L. Račkauskaitė, R. Skarelytė, <i>Sutartinė</i>	002.07 A 021710
P. Tamošaitis	<i>Nejok, berneli, pavasarėlį</i>	L. Račkauskaitė, R. Skarelytė, <i>Sutartinė</i>	001.37 A 021708
P. Tamošaitis	<i>Rūpinkis, sesute</i>	L. Račkauskaitė, R. Skarelytė, <i>Sutartinė</i>	001.38 A 021709
P. Tamošaitis	<i>Tai gražiai siaudžia trake bitinėlis</i>	L. Račkauskaitė, R. Skarelytė, <i>Sutartinė</i>	001.22 A 021707
P. Tamošaitis	<i>Aš po pilną vis negersiu</i>	A. Rubežius, G. Žalys, <i>Sutartinė</i>	003.06 A 024389
P. Tamošaitis	<i>Kad tau perkūnai, mergela jaunoji</i>	A. Rubežius, G. Žalys, <i>Sutartinė</i>	004.04 A 024388
P. Tamošaitis	<i>Ko, broliukai, markatnuoji?</i>	A. Rubežius, G. Žalys, <i>Sutartinė</i>	003.21 A 024644
P. Tamošaitis	<i>Lenkiau lelijėlę</i>	A. Rubežius, G. Žalys, <i>Sutartinė</i>	001.58 A 024642
P. Tamošaitis	<i>O kas ten plaukia?</i>	A. Rubežius, G. Žalys, <i>Sutartinė</i>	001.35 A 024641
P. Tamošaitis	<i>Pūtė vėjelis, laužė šakėlas</i>	A. Rubežius, G. Žalys, <i>Sutartinė</i>	001.50 A 024645
P. Tamošaitis	<i>Sesute mano, jaunoji mano</i>	A. Rubežius, G. Žalys, <i>Sutartinė</i>	001.56 A 024387
P. Tamošaitis	<i>Šviesi naktis</i>	A. Rubežius, G. Žalys, <i>Sutartinė</i>	001.55 A 024643
P. Tamošaitis	<i>Valys valiavo</i>	A. Rubežius, G. Žalys, <i>Sutartinė</i>	002.38 A 024646
P. Tamošaitis	<i>Kada noriu verkiu</i>	A. Stasiūnaitė, M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 14850
P. Tamošaitis	<i>Kai aš grėbiau</i>	A. Stasiūnaitė, M. Aleškevičiūtė, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 14849
A. Bražinskas	<i>Tėvynė Lietuva</i>	A. Stasiūnaitė, J. Stasiūnas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 13893
P. Tamošaitis	<i>Saulutė nusileido</i>	A. Stasiūnaitė, J. Stasiūnas, <i>Sutartinė</i>	002.03 A 013892
V. Laurusas, S. Žlibinas	<i>Tu, Nemunėli</i>	B. Tamašauskas, V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	002.56 A 018871
T. Makačinas, S. Žlibinas	<i>Prie šaltinio</i>	B. Tamašauskas, V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	002.57 A 018241
L. Povilaitis, A. Dabulskis	<i>Gimtinė</i>	B. Tamašauskas, V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	002.56 A 018240
L. Povilaitis, V. Barauskas	<i>Mano kaimo daina</i>	B. Tamašauskas, V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	004.19 A 018239
P. Tamošaitis	<i>Oi, slauņas vakarėlis</i>	B. Tamašauskas, V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	01.14 A 018869
P. Tamošaitis	<i>Oi, tu, senutėli</i>	B. Tamašauskas, V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	001.25 A 018870
P. Tamošaitis	<i>Šindei subatėla</i>	B. Tamašauskas, V. Čepkus, <i>Sutartinė</i>	002.30 F 082877
VOKALINIAI TRIO			
V. Bagdonas, P. Gerulaitis	<i>Alutis baltaputis</i>	J. Vernickas, P. Vaičekonis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	001.55 A 013932
V. Bagdonas	<i>Ar šeri žirgelį</i>	J. Vernickas, P. Vaičekonis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	001.59 A 014314
J. Juozapaitis	<i>Tėviškėlė Lietuva</i>	J. Vernickas, P. Vaičekonis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	002.30 A 013933
L. Povilaitis	<i>Šią naktį</i>	J. Vernickas, P. Vaičekonis, J. Girijotas, <i>Sutartinė</i>	002.54 A 014313
P. Tamošaitis	<i>Anksti rytą kėliau</i>	M. Nechajus, V. Minkevičius, D. Milkevičius, <i>Sutartinė</i>	002.16 A 019169
VOKALINIAI OKTETAI, MIŠRUS ANSAMBLIAI, CHORAI			
T. Makačinas, J. Mačiukevičius	<i>Dainuojantys miškai</i>	RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	003.35 A 019486
J. Tallat-Kelpša	<i>Pas mano tėvelį</i>	RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	003.30 A 018853
P. Tamošaitis	<i>Augo klevelis</i>	RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 19347
P. Tamošaitis	<i>Anksti rytą kėliau</i>	RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 19169
P. Tamošaitis	<i>Ar aš tau, sese, nesakiau</i>	RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 19559
P. Tamošaitis	<i>Dygo, augo klevelis</i>	A. Janutas, V. Minkevičius, RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	02.52 A 019347
P. Tamošaitis	<i>Eisim, broliai, šieno pjauti</i>	RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 19171
P. Tamošaitis	<i>Gaideliai gieda, ryliuoja</i>	RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 19495
P. Tamošaitis	<i>Išėik darželin</i>	RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 18854

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
P. Tamošaitis	<i>Kai uždainuoju</i>	RTV vyrų choras, vad. R. Katinas	sen. r. Nr. A 19588
P. Tamošaitis	<i>Oi, džiūsta, džiūsta</i>	M. Nechajus, B. Veberienė, O. Bėčiuvienė, RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	002.36 A 018855
P. Tamošaitis	<i>Oi, gaidžiai, gaidžiai</i>	A. Janutas, V. Minkevičius, RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	002.44 A 019485
P. Tamošaitis	<i>Pjaun broliukai</i>	RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	03.06 A 019171
P. Tamošaitis	<i>Pjaun broliukai</i>	Šiaulių 12-os vid. m-los ansamblis, <i>Sutartinė</i>	002.16 C 008316
P. Tamošaitis	<i>Po mergelės vartais</i>	RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	002.01 A 018854
P. Tamošaitis	<i>Šeriau, šeriau sau žirgelį</i>	RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	002.23 A 019170
P. Tamošaitis	<i>Sinde subatėla</i>	RTV vyrų choras, vad. R. Katinas	003.25 A 019722
P. Tamošaitis	<i>Užaugino mane motinėle</i>	A. Janutas, RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	002.A 019213
P. Tamošaitis	<i>Vidur žalios pievos</i>	<i>Vytinė</i> , vad. V. Saikauskas	002.25 CD 003856024
P. Tamošaitis	<i>Žalios mano girelės</i>	RTV vyrų choras, vad. R. Katinas	sen. r. Nr. A 19587
P. Vaičekonis	<i>Oi, mano motinėle</i>	RTV vyrų oktetas, <i>Sutartinė</i>	sen. r. Nr. A 19558
P. TAMOŠAIČIO ARANŽUOTI KŪRINIAI VAIKŲ IR PAAUGLIŲ VOKALINIAMS ANSEMBLIAMS IR SOLISTAMS, LIAUDIES INSTRUMENTŲ ORKESTRAMS			
A. Bražinskas, V. Barauskas	<i>Kokarykū</i>	Laimonas Bučnys, <i>Sutartinė</i>	001.42 C 008295
J. Gaižauskas, J. Marcinkevičius	<i>Ant kiekvieno kalnelio</i>	Edita Ambrazevičiūtė, Daiva Kavaliauskaitė, Odeta Rugytė, Kazlų Rūdos vidurinės m-los merginų ansamblis, <i>Sutartinė</i>	001.40 C 006685
V. Gavriliņas, A. Šulgina	<i>Mama</i>	Vilniaus kultūros namų merginų vokalinis ansamblis, <i>Sutartinė</i>	003.42 G 002678
V. Juozapaitis, K. Kubilinskas	<i>Draugystės ratelis</i>	MR choras <i>Ugnelė</i> , <i>Sutartinė</i> , dirig. P. Tamošaitis	010.25 G 002014
J. Juozapaitis, V. Baltrėnas	<i>Skraidanti pelytė</i>	Indrė Zelenytė, <i>Sutartinė</i>	001.28 G 004079
Liet. l. d.	<i>Apynėlis</i>	Daiva Ramutytė, <i>Sutartinė</i>	001.57 C 006712
Liet. l. d.	<i>Aš pasėjau du liniukų</i>	Vilniaus 9-os vidurinės m-los moksleivių duetas, <i>Sutartinė</i>	001.02 C 006686
Liet. l. d.	<i>Du gaidukų</i>	Klaipėdos lopšelio-darželio mažųjų ansamblis <i>Volungėlė</i> , <i>Sutartinė</i>	001.08 C 008291
Liet. l. d.	<i>Gale lauko ažuolas</i>	Renata Trijonytė, Marius Stankus, <i>Sutartinė</i>	001.08 G 004072
Liet. l. d.	<i>Maža paukštelė</i>	Aurelija Čizauskaitė, <i>Sutartinė</i>	001.25 C 008328
Liet. l. d.	<i>Senelis ganė avelės</i>	Klaipėdos 34-o vaikų darželio ansamblis, <i>Sutartinė</i>	001.32 C 006713
Liet. l. d.	<i>Ta mūs seselė</i>	Jandra Zakšauskaitė, <i>Sutartinė</i>	001.17 C 008323
L. Povilaitis, V. Baltrėnas	<i>O-pa-pa</i>	Jolanta Dumskytė, <i>Sutartinė</i>	001. 12 C 008293
L. Povilaitis, M. Vainilaitis	<i>Griežliukų kapela</i>	Panėvėžio 7-o darželio mergaičių kvartetą, vad. Inga Šautkulienė, <i>Sutartinė</i>	001. 13 C 008300
A. Rekašius, L. Gutauskas	<i>Meceta, dagilis</i>	Marius Turlajus, Mindaugas Grabauskas, <i>Sutartinė</i>	001.32 C 008320
J. Tamulionis, V. Baltrėnas	<i>Bebrų bebriška tėvynė</i>	Rūta Slušnytė, Andrius Bielskis, <i>Sutartinė</i>	001. 15 C 008324
P. Tamošaitis	<i>Anoj pusėj kampo</i>	Julius Grušas, <i>Sutartinė</i>	001.05 C 008288
P. Tamošaitis	<i>Bėg upelis vingurdamas</i>	Zina Ruzgytė, <i>Sutartinė</i>	001.15 C 008326
P. Tamošaitis	<i>Pjaun broliukai</i>	Šiaulių 12-os vidurinės m-los ansamblis, <i>Sutartinė</i>	002.16 C 008316
P. Tamošaitis	<i>Susuko kukutis lizdą liepelėj</i>	Vaida Saulitytė, Žilvinas Rapalas, <i>Sutartinė</i>	001.32 C 008322

Kompozitorius, teksto autorius	Kūrinio pavadinimas	Atlikėjas	Numeracija
M. Vaitkevičius, P. Gaulė	<i>Senelės oželis</i>	Benedikta Bašinskaitė, <i>Sutartinė</i>	001.39 C 006701
G. Vanagaitė	<i>Siuita Žiemos diena. Skambaliukai</i>	J. Tallat-Kelpšos aukštesniosios muzikos mokyklos moksleivių liaudies instrumentų orkestras, vad. A. Jonušas	001.32 G 002027
G. Vanagaitė	<i>Siuita Žiemos diena. Spindulėli, sušildyk</i>	J. Tallat-Kelpšos aukštesniosios muzikos mokyklos moksleivių liaudies instrumentų orkestras, vad. A. Jonušas	002.27 G 002026

Parengė Daiva Tamošaitytė

Bibliografija

PRANO TAMOŠAIČIO STRAIPSNIAI, PASISAKYMAI

- Ar išsaugosime Jono Švedo palikimą? [Apie eksperimentinį liaudies instrumentų orkestrą]. Literatūra ir menas, 1988 spalio 7, p. 11.
- Bakučionis T. Du jubilatai: ansamblis „Sutartinė“ ir maestro Pranas Tamošaitis [Straipsnis ir pokalbis su Pranu Tamošaičiu]. Tautos skambesiai. Sudarė ir parengė L. Naikalienė. V., Petro ofsetas, 2008, p. 83–85.
- Budrys A. Konkursas baigėsi, pralaimėjusių nėra [Pokalbis apie Respublikinę moksleivių dainų šventę]. Tiesa, 1987 liepos 2, Nr. 153.
- Draugiškoje Indijoje [Pasakoja Pranas Tamošaitis]. Gimtasis kraštas, 1985 sausio 31.
- Draugystės koncertai Čekoslovakijoje. Tiesa, 1968 birželio 22.
- Eterio muzika – kokia ji? [Kartu su R. Apanavičiumi]. Literatūra ir menas, 1973 balandžio 7, p. 10.
- Ilgą kūrybos kelią nuėjus... [S. Mantvydaitės parengtame straipsnyje Pranas Tamošaitis atsako į klausimus apie savo gyvenimą ir kūrybinę veiklą]. Muzikos barai, 2001, Nr. 11–12, p. 44–45, iliustr.
- Kazakevičienė M. Kaip muzikuosime liaudies instrumentais? [Yra atskira Prano Tamošaičio nuomonė]. Kultūros barai, 1978, Nr. 6, p. 32–34.
- Kelias kaimyniškiems santykiams atvertas [Pasisakymas TSRS–Kinijos valstybių sienos sureguliuavimo klausimu]. Vakarinės naujienos, 1969 birželio 17.
- Mokytojo priesakas [Joną Švedą palydinti]. Literatūra ir menas, 1971 spalio 23, p. 3, iliustr.
- Mūsų kamerinė grupė VI pasauliniame festivalyje. Meno saviveikla, 1957, Nr. 4, p. 15–16, iliustr.
- Pasisakymas apie jo vadovaujamą „Rūtos“ ansamblį. Lietuvos liaudies ansamblių. Liaudies ansamblių šventė 1972. V., Mintis, 1972, p. 27, portr.
- Pasisakymas apie koncertinę kelionę į Kanadą. Gimtasis kraštas, 1968 birželio 20.
- Skambi „Sutartinė“ [Pokalbis su Pranu Tamošaičiu. Užrašė Algimantas Budrys]. Tiesa, 1987 kovo 21, iliustr.
- „Sutartinės“ ansamblio koncertai [Pokalbis su ansamblio vadovu P. Tamošaičiu. Užrašė R. Karosaitė]. Tiesa, 1981 spalio 31.
- „Sutartinės“ programa [Apie naują ansamblio programą. Užrašė V. Kligytė]. Vakarinės naujienos, 1973 liepos 4.
- Tartum ažuolas [Jono Švedo 70-mečiui]. Kultūros barai, 1978, Nr. 9, p. 44–47.
- Žiupsnelis atsiminimų [Apie Joną Švedą]. Jonas Švedas. Sudarė ir parengė A. Vyžintas. V., Vaga, 1978, p. 300–307.
- Искусство сближает народы. Советская Литва, 9 августа 1957.
- Слово друзей [Дни культуры Литвы в Белоруссии]. Советская Белоруссия, 24 марта 1974.

LITERATŪRA APIE PRANO TAMOŠAIČIO KŪRYBINĘ VEIKLĄ

Enciklopedijos

- Apanavičius R. Birbynė. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, Vilnius, t. 3, 2003, p. 213, 2 nuotr.
- Karaška A. Birbynė. Tarybų Lietuvos enciklopedija. Vyriausioji enciklopedijų redakcija, Vilnius, t. 1, 1985, p. 254, 2 nuotr.
- Karaška A. Birbynė. Muzikos enciklopedija. Lietuvos muzikos akademija, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, Vilnius, t. 1, 2000, p. 172, 2 nuotr.

Karaška A. Sutartinė. Tarybų Lietuvos enciklopedija. Vyriausioji enciklopedijų redakcija, Vilnius, t. 4, 1988, p. 134, 1 nuotr.

Karaška A. Sutartinė. Muzikos enciklopedija. Lietuvos muzikos ir teatro akademija. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, Vilnius, t. 3, 2007, p. 438, 1 nuotr.

Karaška A. Tamošaitis Pranas. Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. Vyriausioji enciklopedijų redakcija, Vilnius, t. 11, 1983, p. 86.

Karaška A. Tamošaitis Pranas. Tarybų Lietuvos enciklopedija. Vyriausioji enciklopedijų redakcija, Vilnius, t. 4, 1988, p. 256, 1 nuotr.

Karaška A. Tamošaitis Pranas. Muzikos enciklopedija. Vilnius, t. 3, 2007, p. 492, 1 nuotr.

Tamošaitis Pranas. Kas yra kas Lietuvoje. 2002, p. 667.

Leidiniai

Bartusevičius V. Lietuvių liaudies instrumentų ansambliai. Vladas Bartusevičius. Liaudies meno baruose. V., Vaga, 1983, p. 143–154 [Apie Prano Tamošaičio „Sutartinės“ ansamblį p. 146, 148–149].

Juodpusis V. Pranas Tamošaitis (1931 11 05–2007 03 22). Tautos skambesiai. Sudarė ir parengė L. Naikelienė. V., Petro ofsetas, 2008, p. 94.

Kamerinis liaudies instrumentų ansamblis „Sutartinė“. [Apie ansamblio koncertus Rusijos Federacijoje]. Tarybų Lietuvos literatūros ir meno dienos Rusijos Federacijoje. V., 1974, p. 17.

Lapinskas A. Netekome profesoriaus Prano Tamošaičio. Tautos skambesiai. Sudarė ir parengė L. Naikelienė. V., Petro ofsetas, 2008, p. 94.

Tamošaitienė R. Žiupsnelis prisiminimų apie Maestro. [Apie Joną Švedą ir jo kūrybines sąsajas su „Sutartinės“ ansambliu]. Ateities kartoms. Naujas žvilgsnis į Jono Švedo gyvenimą ir veiklą. Sudarė ir parengė A. Vyžintas. V., Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2008, p. 326–333.

Tamošaitytė D. Indijos ir Lietuvos kultūros, estetikos ir meno situacijos po nepriklausomybės atkūrimo: panašumai ir skirtumai (komparatyvistinis požiūris). Kultūrologija 14, Rytai–Vakarai: komparatyvistinės studijos V, V., 2006, ISBN 978-9986-638-85-8, p. 162–180, 8 iliustracijos.

Pranas Tamošaitis. Juodelė P. Skamba kankliai. V., Standartų spaustuvė, 1994, p. 116–117.

Pranas Tamošaitis. Vyžintas A. Nuo žilvičio dūdelės... Lietuvos muzikos akademijos Liaudies instrumentų katedros 50-mečiui. V., Baltic ECO leidybos centras, 1995, p. 22–23.

Pranas Tamošaitis. Jurbarkas. Istorijos puslapiai [Monografija]. V., Pradai, 1996, p. 275, 300.

Pranas Tamošaitis. [Dirigento portretas] Respublikinė 1970 m. dainų šventė. V., Mintis, 1970, p. 89.

Pranas Tamošaitis. Vyriausiasis orkestro vadovas ir dirigentas. 1980 m. respublikinė dainų šventė. V., Vaga, 1980, p. 56.

Pranas Tamošaitis. Dirigentas. 1985 m. respublikinė dainų šventė. V., Mintis, 1985, p. 39.

Pranas Tamošaitis. Vyriausiasis orkestro vadovas ir dirigentas. XIII Lietuvos tautinė dainų šventė. V., Mintis, 1990, p. 27.

Pranas Tamošaitis (1931 11 05–2007 03 22). Juodpusis V., Tai buvo. Muzikinės kultūros atspindžiai. V., Logotipas, 2008, p. 478–479.

Pranas Tamošaitis (1931 11 05–2007 03 22). Juodpusis V. Muzikos kalendorius, 2008, p. 34–35.

Pranas Tamošaitis. Tetenskas V. Lietuvių birbynės. V., Lietuvos muzikų draugija, 1995, p. 37–38.

Tetenskas V. Birbynininkas Pranas Tamošaitis [Monografija]. Klaipėda, Klaipėdos universiteto leidykla, 1996.

Tetenskas V. „Sutartinė“ – nuo žodžio „sutarti“. Pirmasis laureatas. Tautos skambesiai. Sudarė ir parengė L. Naikelienė, A. Lapinskas. V., Petro ofsetas, 2005, p. 39–42.

Vyžintas A. „Sutartinė“ Italijos varpų gaudesy. Muzikos barai, 1997, Nr. 23–24, p. 20–21.

Vyžintas A. Gyvenimas – liaudies muzikai. Sudarytojas V. Tetenskas. Klaipėda, Lietuvos liaudies kultūros centras, Klaipėdos universitetas, 2010, p. 193–195.

Periodika

- Andrikonytė A. „Sutartinės“ jubiliejui – ne tik ansamblio klasika. Lietuvos rytas, 1996 lapkričio 6, Nr. 260.
- Antrojoje Pabaltijo šokių šventėje. Tiesa, 1958 liepos 8.
- Apžiūrų salėse [Apie pasiruošimą 1987 m. respublikinei moksleivių dainų šventei]. Tarybinis mokytojas, 1987 sausio 30.
- Bagdanskis J. Skamba lietuviškos sutartinės [Koncertai Čekoslovakijoje]. Laisvė (JAV), 1970 birželio 12.
- Bagdanskis J. Skamba sutartinės [Koncertai Čekoslovakijoje]. Kauno tiesa, 1970 gegužės 24.
- Bakučionis T. Du jubilatai: ansamblis „Sutartinė“ ir maestro Pranas Tamošaitis. Muzikos barai, 2006, Nr. 1112, p. 34036.
- Baltrėnienė M. Sutartiniečių koncertas. Literatūra ir menas, 1973 lapkričio 24.
- Baltrėnienė M. Skamba kanklės. Tiesa, 1977 gegužės 14.
- Baltrėnienė M. Nepaprastas „Sutartinės“ koncertas. Tiesa, 1970 vasario 13.
- Baužys P. Laukiami svečiai [Apie „Sutartinės“ ansamblio koncertą Raseiniuose]. Tiesa, 1970 kovo 18.
- Braziulis L. Atkelkime vartus blaiviam gyvenimui: kompozitoriai ir publicistai – Vilkaviškio rajono darbininkams, kolūkiečiams, moksleiviams [Dalyvavo „Sutartinės“ ansamblis]. Tiesa, 1986 vasario 21.
- Brolybės balsas: Lietuvos menininkai Leningrade. Komjaunimo tiesa, 1964 vasario 4.
- Bučelis B. Lietuviškos melodijos skambėjo Norvegijoje [TSRS kultūros dienos Norvegijoje]. Gimtasis kraštas, 1976 lapkričio 4.
- Budrys A. Muzika suartina [Apie „Lietuvos“ ir „Sutartinės“ ansamblių koncertą Erfurto apygardoje]. Tiesa, 1987 gegužės 30.
- Burkšaitienė L. Atgaivintos liaudies melodijos [Apie „Sutartinės“ ansamblio premjerą]. Literatūra ir menas, 1973 gruodžio 8.
- Burkšaitienė L. Puoselėjant muzikinį folklorą. Literatūra ir menas, 1973 rugsėjo 15.
- Captivating folk dance from the USSR [„Sutartinės“ koncertai Trivandrumė]. Hindu, Friday, December 21, 1984.
- Ciūnytė A. Skamba kanklės ir birbynės. Tiesa, 1987 balandžio 4.
- Daumantas S. „Sutartinė“ – mažiesiems. Tiesa, 1971 gegužės 21.
- Draugystės koncertai Čekoslovakijoje. Tiesa, 1968 birželio 22.
- Draugystės aidai [Apie draugystės vakarą Vilnius–Joensu]. Vakarinės naujienos, 1972 kovo 16.
- Draugystės dienos Belgijoje [Apie „Sutartinės“ koncertus]. Tiesa, 1974 spalio 30.
- Dvidešimt koncertų abipus Atlanto. Tiesa, 1968 liepos 14.
- Ensemble „Sutartinė“ og „Niamunas“. Sovjet–nytt, 9 Oktober 1976.
- „Everyone in Thurrock is so happy and friendly“. Lithuanians give special concert. Durrant's (London), Thurrock gazette, 12 Jul 1968.
- Finkelšteinas J. „Sutartinės“ kanklės ir birbynės [Ansamblio 35-osioms ir P. Tamošaičio 60-osioms metinėms]. Lietuvos rytas, 1991 lapkričio 19.
- Finkelšteinas J. Litauische Künstler zu Gast im Bezirk Erfurt. Das Volk, 13 mai 1969.
- Gadliauskas L. „Sutartinė“ Kaune. Kauno tiesa, 1973 lapkričio 17.
- Garnelytė E. „Sutartinės“ ir jos kūrėjo garbei [Apie įvyksiantį ansamblio koncertą, skirtą Prano Tamošaičio 75 metų jubiliejui]. Lietuvos žinios, 2006 lapkričio 02.
- Gaščiauskaitė M. Skamba „Sutartinė“. Gimtasis kraštas, 1962 birželio 20.
- Gaščiauskaitė M. Jų laukia Kanados lietuviai. Pasišventimas ir meistriškumas. Aidi „Sutartinė“. Gimtasis kraštas, 1968 birželio 20.
- Groja liaudies instrumentų orkestras [Apie eksperimentinio liaudies instrumentų orkestro premjerą]. Kalba Vilnius, 1980 rugpjūčio 29.

Iron Curtain raisers impressed by town. The Romford times, wednesday, July 10, 1968.

Į Lenino gimtinę [Lietuvos kultūros dienos Uljanovske]. Tiesa, 1966 rugsėjo 14.

Į Monrealį [Apie P. Tamošaičio „Sutartinės“, S. Sondeckio kamerinio orkestro, solisto E. Kaniavos, kompozitoriaus R. Žigaičio ir kitų koncertinę išvyką ir numatomus koncertus laive „Aleksandr Puškin“ Monrealyje, Helsinkyje, Londone]. Vakarinės naujienos, 1968 birželio 13.

Įsakas dėl nusipelnusio kolektyvo vardo suteikimo „Sutartinei“. Tiesa, 1987 kovo 3.

Joka kymmenes osallistuu kulttuuriryhmiin Liettuassa. Kansan Uutise, Helsinki, 6 11 1963.

Jonaitis R. Į Briuselį. Vakarinės naujienos, 1971 spalio 6.

Jucius K. Laukti susitikimai [Koncertas Šilutėje]. Tiesa, 1967 kovo 20.

Juodelė P. Pranas Tamošaitis – jubiliejų pakilumoje [Profesoriaus gimimo 70-osioms, kūrybinės veiklos 50-osioms ir „Sutartinės“ ansamblio 45-osioms metinėms]. Liaudies kultūra, 2001, Nr. 6, p. 59–61.

Juodpusis V. Toli palei šilą [Apie „Sutartinės“ filmą-koncertą Lietuvos televizijoje]. Kalba Vilnius, 1986 lapkričio 18.

Juodpusis V. Smagi „Sutartinės“ daina. Kalba Vilnius, 1978, Nr. 7.

Juodpusis V. Keturiasdešimt „Sutartinės“ metų. Lietuvos aidas, 1996 lapkričio 8.

Jukna F. Skamba skamba kankliai, atataria vamzdžiai. Kalba Vilnius, 1970, Nr. 48.

Kadžiulytė D. Pavasario žaibu [Vakaras J. Janonio 70-mečiui Voroneže]. Tiesa, 1966 balandžio 17.

Kontvydas G. Beveik pusę amžiaus su „Sutartine“ [Vakaras Prano Tamošaičio 70-osioms gimimo metinėms, kūrybinio darbo 50-mečiui ir „Sutartinės“ veiklos 45-mečiui]. Mokslo Lietuva, 2001 lapkričio 22.

Ką pasakė draugai [Apie koncertus Rygoje, Taline, Leningrade]. Tiesa, 1967 gruodžio 16.

Karaliūtė R. Kanklių monai. „Sutartinės“ jubiliejinis. 7 meno dienos, 2000 balandžio 21.

Kardelis J. Muzikų iš Lietuvos koncertas. Nepriklausoma Lietuva, 1968 kovo 17.

Karosas J. Liaudies instrumentinės muzikos koncertas. Tiesa, 1961 kovo 3.

Koncertas [Londono Thurrock'o valsčiaus salėje]. Europos lietuviai, 1968 rugsėjo 9.

Koncertuoti į Helsinkį. Tiesa, 1963 lapkričio 2.

Krašny J. Artyści litewsky wśród LPŻ – owców. Gazeta Poznańska, 29 kwietnia 1958.

Kultuurielämä vilkastunut viime vuosina Liettuassa. Turun Sanomat, Turku, 8 11 36.

Kuraitis A. Koncertuoja „Sutartinė“ [Apie koncertus Klaipėdoje]. Tarybinė Klaipėda, 1970 kovo 19.

Kutkevičius V. Koncertas, skirtas Prano Tamošaičio jubiliejui [Apie Lietuvos mokslų akademijos ansamblio „Sutartinė“ viešą koncertą, skirtą vadovo P. Tamošaičio 70-osioms gimimo metinėms, Jurbarkas]. Tautagės kronika, 2001 lapkričio 9–15.

Laurinčiukas A. Montrealyje ploja jaunimas [Apie „Sutartinės“ ansamblio koncertus Monrealyje]. Gimtasis kraštas, 1968 birželio 4.

Lesevičius J. Montreal, Canada. Jų koncertas buvo malonus, įspūdingas. Laisvė, 1968 liepos 2.

Lenino tėviškėje [Lietuvos kultūros dienos Uljanovske]. Tiesa, 1966 rugsėjo 14.

Liettualainen konsertti. Kansan Uutiset, Helsinki, 19 11 1963.

Liettualainen taiteilija – ryhmä esiintyy maassamme. Maakansa, Helsinki, 6 11 1963.

Liettualainen taiteilijaryhmä esiintyi Uudessakaupungissa. Uudenkaupungin sanomat, Uusikaupunki, 7 11 1963.

Liettualaisia taiteilijoita Suomessa. Uusi suomi. Helsinki, 6 11 1963.

Liettualaiset taiteilijat vierailivat eilen Turussa. Turun Päivälehti, Turku, 8 11 63.

Liettualaistaiteilijoita vierailulla Turussa. Uusi Turku, 8 11 63.

Liettualaisen taiteilijaryhmän: konsertti Turussa huomenna. Uusi Päivä, Turku, 8 11 63.

Lietuvių kultūros dienos Uljanovske. Vakarinės naujienos, 1966 rugsėjo 27.

Lietuvos artistai „užkerėjo auditoriją“. Vilnius (Chicago), 1968 liepos 20.

Lithuanians give special concert. Thurrock Gazette, 12 Jul 1968.

Lithuanian Ensemble to perform in city. The Daily Friday, Bombay, December 14, 1984.

Lithuanian Ensemble to perform in city. Evening News of India, Sat., Dec. 15, 1984.

LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Įsakas dėl Lietuvos TSR nusipelnusio artisto garbės vardo suteikimo P. Tamošaičiui „Už nuopelnus vystant ir populiarinant lietuvių liaudies muzikinę kultūrą suteikti Lietuvos TSR Valstybinės konservatorijos dėstytojui Pranui Tamošaičiui Lietuvos TSR nusipelnusio artisto garbės vardą“. Tiesa, 1967 gegužės 28.

Marcinkus F. Daina ir šokis stiprina draugystę [Apie „Sutartinės“ ansamblio koncertus Indijoje]. Tiesa, 1985 sausio 26.

Meno meistrai – į Norvegiją. Tiesa, 1974 kovo 7.

Monrealyje [Apie „Sutartinės“ koncertus]. Tiesa, 1968 birželio 22.

Montreal, Canada. Apie svečius menininkus iš Lietuvos. Laisvė, 1968 rugpjūčio 27.

Nainys K. Skamba skamba kankliai. Literatūra ir menas, 1973 liepos 7.

Nainys K. Groja birbynininkai [Apie „Sutartinę“]. Tiesa, 1977 gegužės 14.

Nainys K. Lietuvių liaudies muzikos ansamblis [Apie „Sutartinės“ koncertus Indijoje]. Soviet land. Delhi, 1984, Nr. 20.

Nainys K. Skambėk, „Sutartine“! Tiesa, 1982 balandžio 10.

Nainys K. Skamba skamba kankliai. Literatūra ir menas, 1987 balandžio 4.

Nainys K. Koncertai Erfurte. Literatūra ir menas, 1969 gegužės 24.

Nainys K. Gausėja „Sutartinės“ bičiulių būrys [Apie koncertą Paveikslų galerijoje]. Tiesa, 1967 gruodžio 20.

Nainys K. „Sutartinė“ atlieka klasiką. Literatūra ir menas, 1970 vasario 14.

Nainys K. Spalvos dar ryškesnės [Apie naują „Sutartinės“ programą]. Literatūra ir menas, 1971 birželio 5.

Nainys K. Žanras, kurio nebuvo [„Sutartinės“ 15-mečiui]. Kultūros barai, 1971, Nr. 8, p. 2.

Nainys K. Lithuanian folk music ensemble. Soviet Land, October 1984, No. 20, New Delhi.

Pabaltiečius Montreale priėmė labai šiltai [Apie Lietuvos menininkų koncertus]. Liaudies balsas, Torontas, 1972 spalio 20.

Patašius A. Pasirodo medikų ansamblis. Komjaunimo tiesa, 1960 rugpjūčio 5.

Pažūsis L. Ilgai prisimins visi... [Apie Lietuvos meno meistrų kelionę į Monrealį, koncertus laive, taip pat Helsinkyje, Londone]. Gimtasis kraštas, 1968 rugpjūčio 1.

Pažūsis L. Jaudinantys susitikimai [Apie Lietuvos artistų koncertus Kanadoje]. Gimtasis kraštas, 1972 gruodžio 14.

Pirmieji profesionalūs atlikėjai lietuviškais instrumentais: Pranas Stepulis, Zita Stepulienė, Regina Tamošaitienė ir Pranas Tamošaitis. Kultūrologija, ISSN 1822-2242, T. 14, p. 176.

Povilaitis L. Kovotojas už žmonijos laimę [Apie „Sutartinės“ koncertą, skirtą J. Janonio 70-mečiui Maskvoje]. Tiesa, 1966 balandžio 15.

Radeckytė M. Skamba „Sutartinė“ [Apie ansamblio koncertą Panevėžyje]. Panevėžio tiesa, 1971 spalio 16.

Radžiūnas V. „Sutartinė“ skamba Lietuvoje ir Himalajuose [Ansamblio 40-mečiui]. Gimtasis kraštas, 1996, Nr. 31, p. 6061.

Radžiūnas V. Suskamba liaudies instrumentai [Apie eksperimentinio liaudies instrumentų orkestro koncertą]. Tiesa, 1985 balandžio 6.

Rūmai, sklidinį muziką [Apie konservatorijos liaudies instrumentų orkestrą]. Vakarinės naujienos, 1965 balandžio 8.

Slipkus M. Premjerinis „Sutartinės“ koncertas. Tiesa, 1971 gegužės 25.

Sondeckis S. „Sutartinės“ keliai. Tiesa, 1977 gegužės 14.

Sovjetgäster anlände till Helsingfors. Hufvudstadsbladet, Helsinki, 6 11 1963.

Stepulis P. „Sutartinės“ melodijos. Tiesa, 1973 liepos 4.

„Sutartinė“ paveikslų galerijoje. Vakarinės naujienos, 1969 vasario 1.

„Sutartinė“ pažymėjo sukaktį [Apie ansamblio 20-metį]. Literatūra ir menas, 1977 gegužės 14.

Šiandien aidės „Sutartinės“ garsai [Apie ansamblio koncertą Tauragėje]. Leniniečio balsas, 1970 kovo 25.

Šilti susitikimai Kanadoje [Apie Lietuvos artistų koncertus]. Tiesa, 1972 lapkričio 17.

Schlager des Parkfestes. Das Volk (Erfurt), 13 Mai 1969.

Šimkus S. Viešnagė Kanadoje [Apie meno meistrų koncertinę kelionę]. Gimtasis kraštas, 1972 lapkričio 23.

Šliogeris K. Šiandien svečiuojasi. Komunizmo švyturys, Telšiai, 1970 kovo 7.

Švedas J. Pasakoja TSRS liaudies artistas Jonas Švedas [Apie tarptautinį konkursą VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje]. Meno saviveikla, 1957, Nr. 4.

Švedas J. Šešios kanklės ir viena birbynė. Tiesa, 1967 gegužės 19.

Tamošaitytė D. Neįprasta gerovės šalies egzotika [Apie „Sutartinės“ koncertus tarptautiniame muzikos festivalyje Švedijoje]. Lietuvos rytas, 1996 birželio 28.

Tamošiūnienė E. Kviečia „Sutartinę“ [Apie koncertą Klaipėdoje]. Tarybinė Klaipėda, 1976 balandžio 6.

Tautinės muzikos korifėjaus netekus [Nekrologas P. Tamošaičiui]. 7 meno dienos, 2007 kovo 30.

Tėvynės menininkai Montrealyje. Tėviškės žiburiai, Torontas, 1968 liepos 11.

Trumpienė A. Draugiškoje Indijoje [Apie koncertinę kelionę po Indiją]. Gimtasis kraštas, 1985 sausio 31.

TSRS kultūros dienos Belgijoje [Lietuvos liaudies meno paroda bei „Sutartinės“ koncertais Belgijoje prasidėjo TSRS kultūros dienos]. Literatūra ir menas, 1974 spalio 26.

Už naujus kūrybinius susitikimus [Apie „Sutartinės“ koncertą Leningrado konservatorijoje]. Tiesa, 1967 gruodžio 13.

Vienos viešnagės atgarsiai [Reginos ir Prano Tamošaičių koncertinė viešnagė Kanadoje]. Gimtasis kraštas, 1973 sausio 11.

Vilnalaiset ystävyiden lähettiläät Joensuuassa. Kansan sana, 1972, No. 18.

Visasąjunginio konkurso nugalėtojai [Apie liaudies instrumentų festivalį Voroneže]. Tiesa, 1973 gegužės 5.

Zalanskaitė B. „Sutartinė“. Leniniečio balsas, Tauragė, 1970 kovo 24.

Žebrauskas T. Scenoje festivalio laureatai [Apie koncertą Valstybiniame akademiniame operos ir baleto teatre]. Komjaunimo tiesa, 1985 vasario 27.

Želvytė R. „Sutartinė“. Muzikos dienos Rokiškyje. Spalio vėliava, Rokiškis, 1977 kovo 17.

Амбразайтите Н. Слово друзей. Советская Белоруссия, 1974, 24 марта.

Багданскис И. „Бирбине“ поэт о счастье. Советская Литва, 1967, 28 января.

Вахулко Л. Ансамбль великолепен! [Apie ansamblį, iškovojusį laureato vardą tarptautiniame konkurse Maskvoje]. Советская Литва, 1957, 9 августа.

Встречи радостные, встречи памятные. Советская Молдавия, 1967, 6 августа.

Гасціннасць Светлагорскіх хімікаў [Lietuvos kultūros dienos Baltarusijoje. Koncertas Svetlogorske]. Гомельская правда, 1974, 28 марта.

Гимн дружбе [Заключительный концерт фестиваля «Дружба народов» в Алма-Ате]. Казахстанская правда, 1967, 17 июня.

Грани нашего братства [Lietuvos kultūros dienos Baltarusijoje, Mogiliovas]. Советская Белоруссия, 1974, 26 марта.

Двадцать концертов у берегов Атлантики. Советская Литва, 1968, 14 июля.

Девиз – дружба [„Tautų draugystės“ festivalis Petropavlovске]. Ленинское знамя (Казахстан) 1967, 11 июня.

Делибатов П. Мерцишор – 76 [„Sutartinė“ tradicinėje moldavų pavasario šventėje Merčišor]. Советский патриот (Молдавия), 1976, 4 марта.

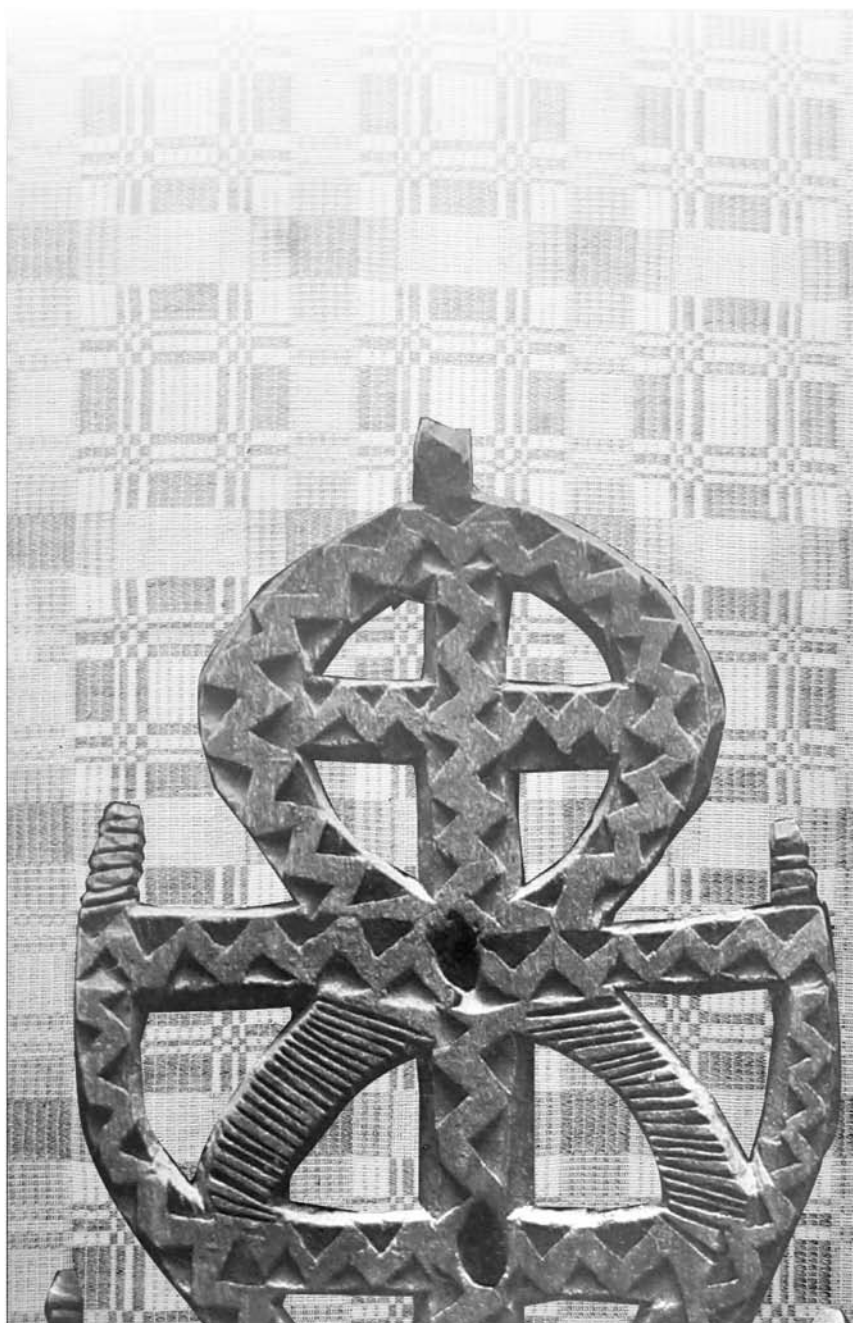
- Завялов Б. Самобытный ансамбль [„Sutartinės“ ansamblio koncerto Voroneže recenzija]. Коммуна, 1974, 9 июля.
- Йуодпусис В. Звучит народная музыка [К 25-летию ансамбля «Сутартине»]. Советская Литва, 1982, 29 апреля.
- Первый концерт [Apie medicinos darbuotojų dainų ir šokių ansamblių]. Советская Литва, 1957, 10 января.
- Песни дружбы народы поют. Торжественное открытие фестиваля искусств. Вечерний Кишинёв, 1967, 31 июля.
- Сардэчныя сустрэчы [Lietuvos kultūros dienos Baltarusijoje]. Гомельская правда, 1974, 27 марта.
- Стельмах У. Другістэ – дружат. Гомельская правда, 1974, 29 марта.
- Трофимов Г. В обстановку теплоты и сердечности [Lietuvos kultūros dienos Baltarusijoje]. Новатор, 1974, 28 марта.
- Указ Президиума Верховного Совета Молдавской ССР о награждении Почётной грамотой художественных коллективов-участников фестиваля искусств «Дружба народов в СССР» в Молдавии. [...] награждается камерный ансамбль народных инструментов „Sutartine“ Литовской государственной консерватории. Кишинёв, 5 августа 1967.
- Фестиваль дружбы в Петропавловске. Ленинское знамя (Казахстан), 1967, 13 июля.
- Хропова Т., Финкельштейн И. На концерте литовских друзей [Lietuvos konservatorijos liaudies instrumentų kamerinis ansamblis „Sutartinė“ (P. Tamošaitis) ir styginių instr. katedros kamerinis orkestras (S. Sondeckis) Leningrado N. A. Rimskio-Korsakovo konservatorijoje]. Музыкальные кадры, 1967, 29 декабря.
- Швядас Й. Заслуженный успех. Советская Литва, 1957, 28 июля.
- Ширятся границы праздника [„Tautų draugystės“ festivalis Kazachstane. „Sutartinė“ Petropavlovskė]. Ленинская смена, 1967, 15 июня.

Parengė Algirdas Vyžintas

RANKRAŠČIAI

- Jakavičienė Z. LTSR valstybinės konservatorijos liaudies instrumentų ansamblis „Sutartinė“. Diplominis referatas, mokslo vadovas prof. P. Stepulis. Lietuvos valstybinės konservatorijos Liaudies instrumentų katedra, V., 1972.
- Laurinaitytė R. Vilniaus medicinos darbuotojų klubo pavyzdinis dainų ir šokių liaudies ansamblis „Rūta“. Diplominis referatas, mokslo vadovė doc. Z. Stepulienė. Lietuvos valstybinės konservatorijos Liaudies instrumentų katedra, V., 1981.
- Prusevičius S. LTSR valstybinės konservatorijos liaudies instrumentų kamerinio ansamblio „Sutartinė“ 25 kūrybinės veiklos metai. Diplominis referatas, mokslo vadovas doc. P. Tamošaitis. Lietuvos valstybinės konservatorijos Liaudies instrumentų katedra, V., 1982.
- Spalinskas S. Pranas Tamošaitis. Diplominis referatas, mokslo vadovas prof. P. Stepulis. Lietuvos valstybinės konservatorijos Liaudies instrumentų katedra, V., 1983.
- „Sutartinės“ koncertų atsiliepimų knyga (1968–1969). Asmeninis archyvas.
- Tamošaitienė R. Mano atsiminimai (2000–2008). Asmeninis archyvas.
- Tamošaitis P. Liaudies instrumentų kamerinės grupės koncertai Lenkijos liaudies respublikoje 1958 04 23–1958 05 08. Asmeninis archyvas.
- Tamošaitis P. Gastrolių po Suomiją dienoraštis 1963 11 04–1963 11 26. Asmeninis archyvas.
- Tamošaitis P. Kamerinis muzikavimas birbyne studentams. Įvadas ir programa. V., 1988.
- Tamošaitis P. Skamba, skamba kankliai [Apie P. Stepulį]. Asmeninis archyvas.
- Tamošaitis P. Skamba, skamba kankliai, atataria vamzdžiai. Koncerto scenarijus „Lietuvos“ ansamblui. V., 1999. Asmeninis archyvas.
- Tamošaitis P. Docentūros byla, Lietuvos valstybinė konservatorija, 1972 vasario 2.
- Tamošaitis P. Profesūros byla, Lietuvos valstybinė konservatorija, 1987 lapkričio 2, Nr. 815.

Parengė Daiva Tamošaitytė

Pranas Tamošaitis: the Life and Activities

Summary

This monograph is dedicated to Professor Pranas Tamošaitis (1931–2007), a famous Lithuanian *birbynė* virtuoso player, conductor, composer and honourable artist of the Republic of Lithuania. During the 20th century, Lithuanian folk music underwent tremendous changes and perpetual flourishing, new genres came into being, and modern modified instruments and costumes entered the concert stage. In 1945, the State Song and Dance Company *Lietuva* (Lithuania) as well as the Department of Lithuanian Native Instruments of the Lithuanian Conservatoire (now the Lithuanian Academy of Music and Theatre) was founded by Jonas Švedas with a purpose to prepare professional Lithuanian national instrument players. Švedas wanted to take and modify the ancient traditional Lithuanian folk instruments like *skudučiai*, *lamzdelis*, *ragas*, *daudytės*, *birbynė*, *skrabalai*, *tabalai*, *kelmas*, *kanklės* and some others and to present them to the world. For this purpose, Lithuanian makers Pranas Serva, Pranas Kupčikas and others modified the single-reed woodwind instrument (folk clarinet) *birbynė* so it could perform the Lithuanian and European classical repertoire and at the same time keep the peculiar characteristics such as timbre. Pranas Tamošaitis was among the first graduates who had professional training in this field. His creative work started at the State Song and Dance Company *Lietuva* in 1951. Later he became the first *birbynė* player, who in 1957, in a contest with the total of 90 participants, won the first prize and the golden medal at the World Youth and Students Festival in Moscow in two categories, as a soloist and as the leader of an ensemble of Lithuanian folk instruments, which after ten years of brilliant concert tours took the name *Sutartinė*. Pranas Tamošaitis led the group for 45 years, and toured many European and Asian States, Canada. Pranas Tamošaitis and ensemble *Sutartinė* has given over three thousand concerts, often together with Lithuanian and foreign soloists, ensembles and orchestras. He has given the first performances of music written especially for *birbynė* and ensemble *Sutartinė* by many Lithuanian composers. Pranas Tamošaitis and ensemble *Sutartinė* played for six LP a large scale pieces of Lithuanian composers and world classic music.

The monograph consists of two parts and four chapters, an appendix, summary and index of names. Part one reveals the life and activities of Pranas

Tamošaitis as a soloist, leader of a chamber group of Lithuanian instruments *Sutartinė*, creator of an experimental orchestra of folk instruments, pedagogue, member of a various competition judges and conductor of Lithuanian song festivals. In the Introduction, Prof. Algirdas Vyžintas discusses the problem of modified *kanklės*, *lamzdeliai*, and especially the *birbynė*, their evolution and the necessity to found the National orchestra of folk instruments, in which the wide diversity of unique instruments, their true characteristics and music would preserve the authentic ancient background. Stating that the task of Jonas Švedas to bring Lithuanian folk culture to the professional level and make it prominent among the other cultures of the world was very brave and a rather unprecedented phenomenon, he criticizes the academic trend of the Department of Lithuanian Folk Instruments as following too much in the footsteps of classical manner of the European musical tradition. In this respect the professor analyzes the playing of Pranas Tamošaitis as the one distinctly notable for its lyrical and peculiar native character, which he describes by the special term *raliavimas* (some approximation of *quaver* or *warble*). The other chapters describe his work as a distinguished professor of the Lithuanian Academy of Music and Theatre, the founder of the new genre of Lithuanian chamber instrumental native music and a great master who helped an amateur artistic work of the field achieve great success in performing folk music on a rather high level, as was the case of the ensemble of Vilnius medical workers *Rūta*, which was founded and guided by Pranas Tamošaitis for 23 years.

Next, the autobiography of Pranas Tamošaitis, which has been reconstructed from audio tapes, is included into the book as a vivid and valuable historical witness of the time. The narrative is expressed in a fluent and absorbing style and gives the retrospection of the most important events of Tamošaitis's life and work from his childhood and war-time to the year 1995. The professor did not keep a diary, except some letters and official accounts, so his words are of great help in filling the gaps of an apparently very intensive artistic and social life, as many documents show.

The theoretical-methodological works and articles of Pranas Tamošaitis form a separate unit of part one. Here one can find the program of the *birbynė* major at the Chamber Ensemble Department, publications in periodicals about Jonas Švedas and some professional topics (6).

The article then scrutinizes the features of Tamošaitis's creative work. Composer and musical publicist Anatolijus Lapinskas analyzes the original

and orchestrated instrumental pieces, among them *waltzes* and *polkas*, opuses for the *birbynė* quintet, and harmonized Lithuanian folk songs. The personal as well as *Sutartinė*'s archives still contain 179 his own and 620 other composers' instrumental and vocal works orchestrated by Tamošaitis, though his own accounts and copious musical records show that he did much more, up to 1 000, of the latter. That means that there are about 400 scores missing or being used by somebody else.

Tamošaitis's creative works were extremely popular during his lifetime, they were broadly performed by himself, by *Sutartinė* and by many leading vocalists soloists, other chamber ensembles in Lithuanian concert halls, on TV and national radio and were broadcast in other neighborly countries. Following the example of his professor, Jonas Švedas, Pranas Tamošaitis observed the principle of sticking to the authentic character and simple composition of folk melodies, by slight variations and clear accompaniment preserving their lyrical trend and closeness to nature. Anatolijus Lapinskas infers that Tamošaitis's compositions and orchestrated pieces are significant contribution to the treasure-house of professional folk instrumental chamber music, and that his works formed the very stylistics of that music, its sound and the spirit of national music, inseparable from them.

Very important data, originality and scholarly sense to the monograph is added by Daiva Tamošaitytė in *The contribution of Pranas Tamošaitis to the formation of national identity*. The research study reveals the activities of Pranas Tamošaitis from the inter-disciplinary point of view. It employs analytical and historical-comparative methods. 1. In the chapter *The phenomenon of Pranas Tamošaitis's birbynė* the author analyzes the main features of interpretation of his *birbynė* playing, i.e. the improvisational, lyrical and vocal origins, musical perfection, high virtuosic qualities, artistic suggestion and the entirety of the aesthetically generalized principles of composing folk music. Tamošaitis participated in the development of the instrument, and had a very special specimen, which was made according to his requests. The sound of the instrument was soft, deep and pure because of a perfected technique of the breathing, and the style of playing music peculiar to him alone. The classical examples of his interpretation, among others, are *Near the lake* and *The little rhapsody* by Balys Dvarionas, *Eat, little cow* by Juozas Gruodis–Jonas Švedas, *Song and Dance* by Lionginas Abarius, *Piece* by Jurgis Gaižauskas. The author bases her analysis on the references and reviews which had appeared in the press in Lithuania, the republics of the former Soviet Union, Finland, Germany, Canada, England,

India and other countries. The opinions she cites note the charm, the originality and the highly entertaining character of the performances of Tamošaitis's chamber folk instrument ensemble. 2. The chapter *The landmarks of understanding the meaning of national identity in music and society* discusses Tamošaitis's role in propagating of professional folk music in the world. Pranas Tamošaitis created his own type of the canonical stylized folk music, played with modified instruments, and was an adept of the evolution of the ethnographic elements in the contemporary musical culture, proceeding on the path built by Švedas. To him the main point of concern was national identity based on these forms of folk culture. During concert tours he entered into relations with Lithuanian emigrants and successfully propagated national folk art abroad. 3. *The problem of nationality and identity in the Lithuanian music of the Soviet time* is a chapter where the author tries to reconstruct the Soviet heritage from the perspective of critical reflection on conflicting ideologies. The renaissance of native music movements *versus* modernism, the authenticity of the lasting tradition and reflection on Soviet ideology are the main problems examined and put into question. The author states that in the postmodern time of pluralism the elitist and neglecting attitude of the narrow group of modernists towards the modified folk music and national identity as such must be corrected in the wider cultural context. Also, the studies of professional folk music of the period must be freed from ideology and seen in a proper way: its unique task to survive and protect the national self-esteem should be recognized.

A separate section consists of several reviews and opinions about the concert life of Pranas Tamošaitis and his ensemble *Sutartinė*, published by different authors in the past.

The second part of the monograph, *Reminiscences of contemporaries*, supplements the diversity of Pranas Tamošaitis's life and work, describes his relationship with the relatives, his pupils, colleagues, composers and performers and casts a new light on the essence of the folk music and its place in culture. The biographical essays give the psychological and individual character sketch of the professor's personality.

An extensive chronology of Pranas Tamošaitis's life and work, a concert program *Skamba skamba kankliai, atataria vamzdžiai*, big list of Pranas Tamošaitis's creative works, the list of his video and audio tape recordings, and a detailed bibliography is given in the Appendix. The book is illustrated abundantly with the photographs and facsimiles of documents from the personal family and the others archives.

A conclusion is drawn that Tamošaitis was the first professional *birbynė* player who presented the national instrument abroad and won international recognition. His main contribution to the formation of Lithuanian national identity consists of the following achievements: a peculiar style of playing the *birbynė*, a patent obtained for the *birbynė* as a national Lithuanian instrument, representation of the Lithuanian musical culture on the State level in Lithuania, all former Soviet Union and neighborly so called “socialist and democratic republics”, also capitalist countries (around 3000 concerts in all), creation of the instrumental folk chamber music genre, gathering of a wide new repertoire of original pieces of his own and other composers, harmonized folk songs and dances, orchestrated works, produced 15 programs and over 1 000 tape-recordings, 6 disks, 5 video films by *Sutartinė*, pedagogical (32 graduates, 26 soloists and 6 conductors, from his class) and social work (conducting during Lithuanian song festivals etc.), research work and articles on important professional problems.

The work of Pranas Tamošaitis as an outstanding musician has a national and surviving value and can be studied as a distinct example of love to the motherland, its native culture and people. We are still short of this kind of research work on *birbynė* players like Povilas Samuitis, Pranas Budrius and other native music representatives that would try to look at the evolution of the folk music of the Soviet occupation period from the interdisciplinary point of view, combining several approaches in order to avoid prejudice and old-fashioned interpretations of that controversial time. By way of comprehensive studies, the stylized native music and its brilliant unusual history of development in the 20th century could find a proper place as a universally recognized cultural treasure of Lithuania and show an alternative to the dying ancient Lithuanian traditions. This can be achieved on condition that the musical, historical, social, anthropological and other studies are interchanging and share a common task: to reveal the vitality, diversity and beauty of the Lithuanian natural cultural heritage.

Asmenvardžių rodyklė

A

Abarius, Lionginas 38, 42, 84, 182, 184
Adamonytė, Jurgita 121, 240
Agneletti, Virgilio 238
Aleksandravičius, Vidas 116
Aleksandrova, N. 138
Aleškevičiūtė, Marija 87, 115, 121, 123, 236,
245, 258, 306, 316, 319–320
Algirdas (sūnus) 95
Aliabjevas, A. 138
Ališauskas, Egidijus 37, 119, 121, 160, 183, 219,
239, 243, 247, 256, 262, 282, 286, 294, 326,
336, 337
Almonaitytė, Birutė 121, 236
Altenbergas, D. 137
Alumäe, Vladimiras 28
Ambrazaitytė, Nijolė 121, 258, 319
An Gi Ok, 222
Andersen, Hansas Kristijanas (Hans
Christian Andersen) 52
Andersonas, Benedictas 212
Andrejevas, A. 157
Andrejevas, Julius 123, 131, 134, 137
Andrikonytė, Asta 215
Andriūnas, Irmantas 328
Ansimovas, Georgijus 79, 81
Antanavičius, Juozas 247, 332, 334, 336
Apanavičius, Romualdas 22, 37, 42, 98–99,
101, 113, 119, 121, 143, 146, 183, 218, 229,
231, 233, 255, 308, 327
Apanavičiūtė, Gražina 34, 121, 123, 236, 243,
245, 302, 306, 314, 321–322
Armonas, Z. 155
Armstrongas, Neilas 285
Arnoldas, M. 138
Arvydas (sūnus) 83
Augustinas, šv. 238

B

Babravičius, Juozas 312
Bachas, Johanas Sebastijanas (Johann Sebastian
Bach) 129, 138–139, 170, 209, 229, 233,
298, 320

Bachas, Vilhelmas Frydemanas (Wilhelm
Friedemann Bach) 137
Bagdanskis, Jonas 202, 286
Bagdonas, Valentinas 130–133, 135–137, 170,
240–241, 245, 330
Bajoraitienė, E. 231
Bajoras, Feliksas 35, 256, 327–328
Bajorytė, Eugenija 121
Bakas, Vidutis 121
Balakauskas, Osvaldas 213, 215
Balčikonis, Juozas 122, 247, 254
Balčiūnas, Algimantas 41, 67, 73, 130–133, 135
Balčiūnas, Vytenis 62, 66
Balčytytė-Nomicienė, Irena 24, 73, 75, 92, 107,
121, 140, 242, 255
Balyta, Albinas 15, 183, 199, 292, 295, 313
Balsys, Eduardas 79, 89–90, 131, 135, 137, 183,
217, 236, 245, 255–256, 327
Baltramiejūnaitė, Jūratė 188
Baltrėnienė, Marija 11, 22, 122, 170, 232
Banaitis, Juozas 63, 81, 86, 92, 106–107, 133,
216, 245
Banaitis, K. 136
Banys, Henrikas 85
Baranauskas, Antanas 241
Baranauskas, Marius 122
Barberis, S. 129, 139
Barkauskas, Vytautas 78, 89, 131, 135–136,
183, 245
Barnesas, A. F. 196
Barniškis, Algimantas 65, 286
Bartkutė-Raudonienė, Elona 31, 103, 121, 326
Bartokas, Bela (Béla Bartók) 296
Bartulis, Vidmantas 35
Bartusevičius, Vladas 25–26, 28, 36, 67, 92–93,
97–98, 104, 106, 108, 115–116, 156, 186,
291, 293–294
Bašinskas, Justinas 170
Baublinskas, Rimantas 37
Baublys, Petras 299
Baublys, Rostislavas 299
Beibutovas, Rašidas 79, 82
Beinaris, Arnoldas 37

Berkavičius, Povilas 64
 Berkovičius, V. 82
 Bertoldo, Arduino 238
 Bethovenas, Liudvikas van (Ludwig van Beethoven) 85, 137
 Bhattacharjee, Sri Gopalas 277
 Bičkauskienė, Jūratė 121
 Bielinis, Jonas 105–106, 122
 Bikauskas, Jonas 37
 Bilevičiūtė, D. 201, 237
 Biliūnas, Kazimieras 291, 301
 Bilskis, Liudas 203
 Biveinis, Gediminas 37
 Blūšius, V. 133, 136
 Boduenas II 80–81
 Boldirevas, I. 138
 Bonnetas, Johnas 194
 Botiarovas, E. 137
 Bozza, E. 137–139
 Brahmsas, Johanas (Johannes Brahms) 296
 Brantas, V. 138
 Brazaitis, Algimantas 122
 Brazdeikis, Ignas 15, 72–73, 183, 292
 Bražinskas, Algimantas 30, 79, 95, 97, 119, 131–136, 170, 230, 232, 235–236, 245, 247, 256, 261
 Breully, Johnas 212
 Brežnevas, Leonidas 198
 Brittenas, Benjaminas 137, 277
 Brownas, Howardas 180
 Brundzaitė, K. 131, 134
 Budrevičius, Viktoras 79, 89, 130–131, 170, 182, 228, 256, 293
 Budriūnas, Antanas 63
 Budrius, Pranas 27, 70, 88–89, 105–107, 116, 122, 183–183, 215, 220–221, 291–292, 327–328, 334
 Budrys, Kazys 22, 70, 88–89, 155, 183
 Budzinskas, Arnoldas 122
 Bugailiškis, Jonas 263
 Burkšaitienė, Laima 122, 231
 Buteikis, V. 229
 Butkevičius, Rolandas 121, 257

 C
 Ceigeris, J. 138
 Charles, princas 334

Chatterjee, Partha 212
 Chrapavičiūtė, J. 231
 Christovas, D. 138
 Chruščiovas, Nikita 87, 198
 Cijūnėlis, Jonas 15, 313
 Cijūnėlytė, Gražina 121, 323
 Ciplijauskas, Vytautas 108, 231, 257

 Č
 Čaikinas, Nikolajus 33–34, 104, 222
 Čaikovskis, Piotras 27, 73, 89
 Čaras, Ramūnas 37
 Čemberdži, N. 138
 Čepaitytė, Alvyda 121, 257, 322
 Čepaitienė, Jolanta 121
 Čepaitis, Juozas 41
 Čepkus, Valentinas 108, 121, 123, 199, 201, 245, 255, 321
 Čepiauskaitė, Danutė 121
 Čepulienė, Gražina 260
 Čerepninas, N. 138
 Černiauskas, Pranas 15, 183
 Česas, Valentinas 121, 236
 Čimiddorž 222
 Čiplys, Algis 121
 Čiplys, Eugenijus 328
 Čiplys, Juozas 70, 88–90, 121, 183, 337
 Čiudakova, Elena 121, 245, 255, 306
 Čiurlionis, Mikalojus Konstantinas 43, 170, 217–218, 226, 229, 246, 252, 274
 Čiurlionytė, Jadvyga 17, 23, 28, 35, 64, 67, 93, 122, 158, 186–187, 210–211, 242, 252, 258, 331, 333
 Čžan Čan Čen 223

 D
 Damas, Ž. M. (J. M. Damase) 139
 Danci, F. 139
 Dantė 237
 Daubaras, Povilas 38, 42
 Daugirdas, T. 214
 Dauguvietis, Borisas 61
 Daunoras, Vaclovas 70, 85, 87, 95, 121, 193, 201, 236, 245, 306
 Debussy, C. 139
 Dėjus, Titas 60, 63, 65
 Digrys, Leopoldas 85, 193, 245

- Dinicas, G. 170
 Djačenko, V. 138
 Dočka, Edmundas 72
 Dokšiceris, Timofejus 327
 Domarkas, Juozas 276
 Donas, Oigenas 209
 Dragūnaitė-Sereikienė, Renata 337
 Drėgva, E. 152
 Driskius, Klaudijus 279
 Dukaltetenka, Viktoras 33–34, 104, 209, 259
 Dukstulskaitė, Nadežda 119, 245
 Dvarionas, Balys 24, 64, 69–70, 73–74, 76, 78, 89, 103, 119, 131–132, 134–135, 140, 148, 170, 181–184, 217, 24, 226, 228, 235–236, 244–245, 254–256, 293, 299, 320, 327–328
 Dvarionienė, Aldona 261
 Dvořák, I. 137
 Džerbašjanas, S. 138
- F
- Falikas, J. 139
 Farkašas, F. (Ferenc Farkas) 139
 Fidler, Tamara 238, 247, 276
 Finkelšteinas, Julius 122, 179, 209
 Fišeris, Icchakas 122
 Fledžinskas, Jurgis 255
 Franse, Ž. 139
 Frenkelis, Janas 321
 Friebelis, K. H. 28
 Furmanavičius, Vaclovas 62, 66
- G
- Gabičvadzė, R. 138
 Gabnys, Eduardas 121, 335, 336
 Gabrielli, A. 138
 Gadliauskas, Juvencijus 62
 Gadliauskas, Lionginas 39
 Gadliauskas, Mikalojus 61–62
 Gagiškis, Juozas 39
 Gaizauskas, Jurgis 24, 73, 78–79, 86, 89, 119, 130–135, 140, 182, 188, 224, 228, 235, 240, 245, 247, 256, 319, 330
 Galilėjus (Galileo) 237
 Galkauskas, Konstantinas 17, 35, 67
 Gasiūnas, Petras 303
 Gaudrimas, Juozas 65, 70, 122, 148, 331
 Gaulė, Petras 41
- Gellneris, Ernestas 212
 Gendelevas, D. 138
 Geniušas, Rimas 318
 Giedraitis, Jonas 39, 40, 42, 84, 143
 Girijotas, Jonas 109, 113, 115, 121, 123, 211, 255, 313
 Gylys, Jonas 73, 183, 293
 Gladkovas, J. 34, 105, 259
 Glazunovas, A. 137–138
 Gleibus, Alvydas 121
 Glieras, R. (Reinhold Glier) 39
 Glinka, Michailas 318
 Gorbačiovas, Michailas 210
 Gorbulskis, Benjaminas 131, 133–135, 191, 228, 230
 Goštautienė, Rūta (žr. Stanevičiūtė-Kelmickienė) 179, 216
 Griauzdė, K. 232
 Grikenis, Juozas 122
 Grincevičiūtė, Beatricė 55, 87, 121, 236, 245
 Grinkus, Algirdas 203
 Grinman, Rutti 223
 Grybaitė, Irena 286
 Grybas, Vincas 53–54, 286
 Grybauskas, Kęstutis 286
 Grygas, Edvardas 33–34, 104–105
 Gruodis, Juozas 18, 24, 30, 75, 150, 181, 229, 232
 Gučas, Rimantas 122
 Gučienė, Vida 31, 121
 Gudavičius, Juozas 27, 92
 Gulbinas, Algis 37
 Gumuliauskas, Edmundas 121
 Gutauskas, Eduardas 121
 Guženka, T. B. 197
 Gužinskaitė, E. 27
 Gužinskaitė, H. 27
- H
- Haidnas, Jozefas (Franz Joseph Haydn) 85, 170, 233
 Hansonas, Alanas 179
 Harjunmaa, S. 29
 Haufas, Vilhelmas (Wilhelm Hauff) 52
 Hendelis, Georgas Frydrichas (Georg Friedrich Händel) 67, 137, 229, 233, 298, 320
 Hindemithas, P. 139
 Hobsbawmas, Ericas 212–213

I

Iberis, Ž. 139
 Indra, J. 133, 236
 Indrikonis, Valerijonas 86
 Indrikonis, Vidas 122
 Ivanovaitė, Zoja 37
 Ivanovas, Konstantinas 82

J

Jakavičienė, Zita 37
 Jakelaitis, Vytautas 85–86, 94, 100, 178, 193, 198, 203, 299
 Jakubėnas, Vladas 167
 Jamontas, Konradas 37, 262
 Jan In Liu 222
 Jankus, S. 133
 Jankutė, Janina 121
 Janulevičiūtė, J. 257
 Janutas, Algirdas 121, 321–322
 Jaraminas, Renatas 37, 262
 Jauniškis, Juozas 37, 121
 Jean Jean, Paul 170, 327, 329
 Jonaitis, Gintaras 328
 Jonas (dėdė) 48
 Jonas Paulius II 263, 277
 Jonušas, Antanas 27, 121, 293, 328
 Jukna, Felicijus 29, 122
 Junevičius, A. 303
 Juodelė, Petras 42, 67, 291
 Juodytė-Naikelienė, Lina 121, 232
 Juodka, Benediktas 9, 158
 Juodpusis, Vaclovas 108, 234, 301
 Juozapaitis, Jurgis 33–35, 104, 132–133, 135, 170, 183, 232, 245, 256, 314
 Juozapaitis, Vytautas (baritonas) 121, 245, 255, 321–322
 Juozapaitis, Vytautas (kompozitorius) 33–35, 41, 104, 130–131, 136, 170, 256, 310, 328, 330
 Jupelis, Alexas 196
 Jurgutis, V. 133
 Juškaitė, L. 234
 Juzeliūnas, Julius 99

K

Kaapas, V. 138
 Kačanauskas, Antanas 319
 Kairiūkštis, V. 217

Kaladienė, Danguolė 260
 Kalibataitė, Tamara 109, 121, 190, 246, 276, 329
 Kalinauskaitė, Kornelija 255
 Kaniava, Eduardas 87, 100, 121, 123, 199, 236, 245, 255, 306–307
 Kanopkaitė-Čepaitienė, Jolanta 337
 Kantminaitė, Giedrė 121
 Karaliūtė, Rasa 239
 Karaška, Arvydas Kazimieras 11, 13, 27, 29, 33, 122
 Kardelis, J. 178, 199, 202
 Karnavičius, Jurgis 28, 64–65, 69, 92, 100, 148, 254
 Karosas, Juozas 78, 89, 119, 130, 133, 136, 182, 228, 235, 327–328
 Katilienė, Natalija 121, 245
 Katilius, Arūnas 37, 121, 183, 199, 243, 257, 282
 Katilius, Raimundas 328
 Kaukaitė, Giedrė 87, 93, 121, 236, 255, 306–307
 Kaveckas, Konradas 38, 64, 245
 Kazakevičius, Vytautas 121
 Kėdainytė, Irena 42, 84, 103, 121, 143
 Kekonenas, Urho 85, 193, 246
 Kelmickaitė, Zita 218
 Kilas, Rimgaudas 119, 280
 Kirilauskas, Algimantas 121
 Kiškis, Enrikas 67, 106
 Kybartas, Vytautas 115, 121, 257
 Klauzenas, Tomas Cholmas 222
 Klenickis, A. 131
 Klimas, Eugenijus 37
 Klova, Algirdas 131, 247
 Klova, Vytautas 89–90, 97, 119, 132–136, 188, 217, 228, 230, 232, 235, 245, 256
 Knezėnas, Vincas 39–40
 Knizikevičiūtė, Vida 36
 Kodaly, Zoltanas (Zoltán Kodály) 296
 Kohanas, G. 137
 Kolcovas, Aleksejus 320
 Kolokauskienė, E. 27
 Kořínek, M. 137
 Krameris, Lawrence 216
 Krasauskas, Stasys 113
 Kriučkovas, Nikolajus 86

- Krivicikas, D. 137
 Kubiliūtė-Čičinskienė, Daiva 26, 293
 Kudarauskaitė, Meilė 121, 257
 Kudirka, Vincas 211
 Kulanas, F. 137
 Kulikauskas, Raimundas 255
 Kuodis, Edmundas 109, 113, 115, 121, 123,
 211, 232, 236, 255, 313, 316
 Kupčikas, Pranas 22, 102, 155, 334
 Kuprytė, Kristina 121, 257, 329, 336, 337
 Kuraitė, V. 121
 Kurapka, Rimas 37, 121, 229, 231, 262, 337
 Kurpiškis, Karolis Kazimieras 33–34, 104, 327
 Kusas, Sigitas 37
 Kutavičius, Bronius 35, 189, 213
- L
- Landsbergis, Vytautas 69
 Lapinas, Zigmas 203, 209
 Lapinskas, Anatolijus 10, 33–34, 130–131, 133,
 136, 156, 163, 170, 221, 256, 314
 Laurušas, Vytautas 34, 122, 133, 256, 314
 Leimontas, Valentas 88, 99, 104, 122, 131
 Leitaitė, Judita 117
 Lemanas, A. 138
 Lesevičius, J. 198
 Levinas, Chaimas 122
 Levitinas, J. 138
 Liadovas, Anatolijus 24, 73, 217, 224, 226, 229
 Liepus, Albinas 14
 Lietuvninkas, Abdonas 87, 121
 Lingys, Juozas 27, 81, 92, 98, 294
 Lipeika, Kęstutis 337
 Listas, Ferencas (Ferenc Liszt) 64
 Liutkutė, Aušra 121, 201, 245
 Livontas, Aleksandras 113, 254
 Ločeris, Algirdas 74
 Lomonosovas, Michailas 225
 Luka 223
 Lunys, Arūnas 37, 121
 Lutosławski, W. 277
- M
- Maciūtė, Regina 93, 109, 121, 123, 232, 245,
 255, 306, 316, 319
 Makačinas, T. 135
 Makarovas, E. 137
- Mantvydaitė, Sofija 242, 247
 Marcelė (teta) 48, 51
 Marcinkevičius, Justinas 74, 254
 Marijošius, Romanas 87, 121, 236
 Marošas, R. 137, 139
 Martinaitis, Algirdas 35, 215
 Martinavičiūtė-Grigienė, Zita 121, 321, 323
 Mašiotas, Pranas 52
 Mataitis, Povilas 107–108, 210, 243
 Matiliūnaitė, Zita 37
 Matiziūtė, Aušra 121
 Matonis, Vaidas 11
 Mattheus, Donala 195
 Mažeika, Juozas 86, 121, 258
 Mažuknaitė-Stepulienė, Zita 24
 Melkičius, Dmitrijus 138
 Melkinas, D. 137
 Mendelsonas, Feliksas (Felix Mendelssohn) 43
 Messiaenas, Olivier 189
 Meškauskas (trimitininkas) 72
 Meškauskas, Aloyzas 310
 Miagi, E. 139
 Mikalauskas, Vytautas 132, 240, 245, 247
 Mikelandželas (Michelangelo) 237
 Mikelinskas, A. 132
 Mikulskienė, Ona 43, 301, 337
 Mikulskis, Alfonsas 43, 301
 Milhaud, D. 137, 139, 277
 Milkevičiūtė, Irena 121, 245, 255, 262
 Milmanas, M. 137
 Mišeikis, K. 305
 Mizo, I. 129, 138
 Mykolaitis, Juozas 22, 70, 88–89, 183
 Mocartas, Wolfgang Amadejus (Wolfgang
 Amadeus Mozart) 67, 70, 85, 137, 139, 178,
 277
 Moisejevas, Igoris 79
 Mokrousovas, B. 138
 Monkelevičienė, E. 27
 Monkelevičius, Romualdas 24, 73, 121, 140
 Montvila, Vytautas 78, 89, 135–136, 182, 217,
 245, 247
 Morkūnienė, Elena 109
 Muleika, Vytautas 286
 Mūras, Bronius 121
 Muraška, Leonidas 121
 Muromcevas, Jurijus 222

N

Nagys, Henrikas 202
 Naikėlienė, Lina 102, 221, 255, 257
 Nainys, Klemas 23, 179, 186, 209, 227
 Nakas, Šarūnas 215
 Nalimovas 157
 Narbutaitė, Onutė 219
 Nyčė, Frydrichas (Friedrich Nietzsche) 63
 Noreika, Virgilijus 17, 24–25, 30–32, 73–78,
 86–88, 93, 121, 123, 140–141, 149–150,
 200–201, 216–217, 235–236, 243–245,
 254–255, 257–258, 262, 281, 302, 306, 314
 Norvaišienė, E. 41
 Nosevičiūtė, Stefanija 64, 121, 257–258
 Novakauskas, Jonas 38

O

Oleka, P. 133, 236
 Onšlovas, G. 139
 Ostrovskis, Aleksandras 61
 Ote, H. 139
 Ozolas, Romualdas 27, 293

P

Padgetas, Peteris 196
 Paketūras, Vaclovas 90, 99, 130–132, 134,
 136–137, 217, 228, 235, 245, 255
 Pakštas, Balys 15, 292
 Palaima, Vytautas 122
 Paliulis, Stasys 14, 23, 221, 301
 Partas, Arvo (Arvo Pärt) 139
 Paskačimai, Antanina ir Stanislovas (uošviai)
 83, 274
 Paskačimaitė-Tamošaitienė, Regina 11, 24, 31,
 33, 34, 38, 40, 42, 70, 73, 79–81, 83–84, 86,
 90, 92, 97, 99, 102, 104, 108, 120, 121, 123,
 140, 143, 151, 192, 197, 203, 229, 231, 237,
 239, 242, 244, 246, 251, 263, 265, 289, 298,
 312–313, 319, 322, 329, 336, 337
 Paškauskas, Ričardas 121
 Paškauskienė, Valerija 121
 Paueris, I. 138
 Paulauskas, Eugenijus 193, 255
 Pečiūra, Vytautas 14
 Penikas, Alfonsas 122
 Pero, Šarlis (Charles Perrault) 52
 Petkevičius, Vytautas 113

Petraitienė, R. 231

Petrarka (Petrarca) 237
 Petrauskas, Kipras 32, 78, 87, 245, 312
 Petrauskas, Mikas 30, 133, 235–236
 Petrošius, Ipolitas 33, 308–310
 Piekuras, Igoris 286
 Piličiauskas, Albertas 99
 Pilypaitis, Eduardas 27, 66, 115, 132, 136, 292
 Pistonas, V. 138
 Pleškytė, Eugenija 108
 Polianinaitė-Stonkienė, Audrutė 337
 Potašinskas, Chaimas 109, 119, 245, 319
 Poulenc, F. 137–138
 Povilaitis, Leonas 89, 95, 108, 119, 130, 132,
 134, 136, 170, 188, 228, 230, 235, 240, 245,
 256, 302, 330
 Povilionienė, Veronika 320
 Pranas (dėdė) 48
 Prudnikovas, Vladimiras 117, 287
 Prusevičius, Saulius 33, 37, 104, 119, 121, 183,
 243, 257, 282
 Puodžiukas, Antanas 37, 121
 Puskunigis, Pranas 14, 301

R

Račiūnaitė-Vyčinienė, Daiva 189
 Račiūnas, Antanas 131, 136, 245
 Radavičius, Vidmantas 37
 Radvilaitė, Halina 238, 246, 276
 Radzevičius, J. 183
 Radzevičius, Petras 27, 89
 Raginytė, Rūta 121
 Rakovas, N. 138
 Ramanis, T. 139
 Ranki, D. 139
 Raudonius, Antanas 27, 291–293
 Razmantaitė, Giedrė 337
 Rejha, A. 139
 Ridas, Dinas 122 (Dean Reed)
 Rimkevičius, K. 132, 183
 Rimskis-Korsakovas, Nikolajus 100, 296
 Rindinas, Vladas 203
 Rosenas, Arnas 257
 Rosinis, Džoakinas (Gioacchino Rossini) 39,
 69–70, 148, 178, 237, 318
 Rubackis, Vladimiras 113
 Rubinovas, Stanislovas 69, 72, 278

- Rudaitis, A. 311
 Russelas, A. 138
 Ruškulis, Romas 121
 Rutkauskaitė (senelė) 61
- S
- Sabaliauskaitė, Genovaitė 85
 Sabaliauskas, Adolfas 23
 Sadie, S. 180
 Saint-Saënsas, Camille 327
 Sakalas, Kazimiera 100, 275
 Samuelis, Claude 189
 Samuitis, Povilas 16–17, 21–22, 26, 36, 62–63, 67–68, 72–73, 92, 101–102, 119, 130, 155, 165, 183, 220–221, 226, 235, 242, 291, 294–295, 301, 305
 Samuitis, Valdas 22, 103
 Sarasatė, Pablas (Pablo Sarasate) 327–328–329
 Saulevičiūtė, Elena 87, 90, 121, 193, 236, 245, 255
 Schonbergas, Arnoldas (Arnold Schoenberg) 139
 Seibutis, Jeronimas (anūkas) 120, 247, 262, 270, 283, 289, 277
 Seibutis, Kazimieras 277
 Sekeli, A. 138
 Serva, Pranas 15, 21–22, 68, 101, 155, 180, 203, 220, 226, 301, 334
 Serje, A. 139
 Sezandarian, Tatevik 79, 82
 Sibelijus, Janas 29
 Sikeira, Ž. 137
 Sikorskis, Romualdas 34, 105, 260
 Simonas, A. 138
 Simutis, Almantas 37
 Siparis, Rimantas 109, 121, 123, 236, 319
 Siriūnas, Gražvydas 37, 262
 Skarlatti, Domenikas (Domenico Scarlatti) 233
 Skripkauskas, Vytautas 34, 103–104, 311
 Slankauskas, Juozas 286, 314
 Slaviūnas, Zenonas 23, 187
 Slipkus, Marcelinas 122, 327–328
 Slonimskij, S. 139
 Smetana, Bedřich 39
 Smetona, Antanas 61
 Smithas, Anthony 212
 Smolskis, D. 34, 170
 Smolskus, Antanas 33, 121, 183, 294, 303, 305, 314, 327–328
 Sniečkus, Antanas 86, 92, 198, 300
 Sodeika, Antanas 115
 Sodeika, Erdvilas 92, 286
 Sondeckis, Saulius 100, 123, 178, 190, 255, 295
 Songailaitė, Regina 122, 236, 247, 254
 Spalinskas, Sigitas 37
 Spisak, M. (Michał Spisak) 138
 Sruoga, Balys, 201
 Stalinas, 202, 216
 Stamic, K. (Carl Stamitz) 138
 Stanevičiūtė-Kelmickienė, Rūta (žr. Goštautienė) 213, 215
 Stasiūnaitė-Čepulkauskienė, Aušra 121, 123, 236, 245, 255, 315–316, 319
 Stasiūnas, Jonas 87, 121, 123, 236, 245, 255, 258, 316
 Staškevičiūtė, Aleksandra 86, 121, 236, 258
 Stepanauskas, Leonas 113
 Stepulienė, Zita 71, 73, 92, 99, 102, 121, 123, 140, 229, 231, 242, 255
 Stepulis, Pranas 23–25, 27, 73, 97–99, 122, 132, 140, 149, 155, 220–221, 224, 226, 301, 334
 Stirbys, Gediminas 323
 Stoja, Akim 222
 Strauss, Rena 194
 Strimaitis, Justinas 301
 Strolis, Ramūnas 22, 37, 121, 257, 262, 337
 Stulgienė, Liucija 328
 Sungailienė, Loreta 320
 Sverdiolas, Saliamonas 105
 Svetlanovas, E. 139
- Š
- Šabaniauskas, Antanas 115
 Šaineris, Adolfas 328
 Šakėnaitė, Julija 66
 Šamo, I. 138
 Ščiavinskaitė-Slipkuvienė, Janina 31, 90, 102, 121, 229, 233, 231, 256
 Ščedrin, Rodionas 318
 Ščiolkovas, V. 138
 Šenderovas, Anatolijus 219
 Šenderovas, Michailas 255
 Šepetys, Lionginas 97, 106, 113

- Šidlauskas, Alfredas 121–122
 Šilgalis, Kostas 121, 236
 Šimakauskaitė, Danutė 121
 Šimkus, Juozas (senelis) 48, 50
 Šimkus, Sigizmundas 122
 Šimkus, Stasys 86, 115, 134, 170, 181, 235–236
 Šinkūnas, Vytautas 121
 Šmelkinas, N. 82
 Šmitienė, Giedrė 218–219
 Šniukštaitė-Kuodienė, Jūratė 113, 119
 Šocikas, Algirdas 244
 Špokauskas, Giedrius 121
 Šteinas, F. 139
 Štrausas, Richardas (Richard Strauss) 61, 64
 Šubertas, Francas (Franz Schubert) 43
 Šumanas, Robertas (Robert Schumann) 43
 Švažas, Jonas 286
 Švedas, Jonas 13–17, 19, 21, 23–24, 27–28, 30, 33–36, 38, 44, 63–64, 66–70, 72–76, 78, 81, 84, 90–93, 95, 97–99, 105, 108, 119, 130–136, 140, 142–144, 146–158, 164, 169, 177, 181–182, 164, 186, 190–192, 199, 210, 213, 220–222, 225, 227–228, 235–236, 242, 244, 251, 253, 255–256, 258, 260, 265, 280, 288, 291–296, 298, 301, 303, 307, 310, 312–315, 328, 330
 Švedas, Vl. 134
- T
- Tallat-Kelpša, Juozas 30, 86, 103, 107, 170, 201, 235, 303–304
 Tamašauskas, Bronius 121, 321–322
 Tamošaitienė, Ona (motina) 48, 83, 264, 266, 274
 Tamošaitis, Antanas (pusbrolis) 61
 Tamošaitis, Juozas (senelis) 49
 Tamošaitis, Kleopas (tėvas) 48, 264
 Tamošaitis, Pranas 9–11, 13–14, 16–18, 20–44, 47, 56, 61–62, 65, 69, 70–71, 76–78, 80, 87, 89, 92, 97, 100, 106, 115, 118, 121–122, 125–127, 130–132, 134–137, 140, 142–144, 146, 148, 151–153, 157–158, 160, 163–171, 177–194, 197–203, 208–211, 213, 216–221, 223–224, 226–229, 231, 234–239, 242–243, 251, 251–256, 258–267, 276–277, 285, 289, 291–296, 298–308, 310, 312–317, 319, 321, 323–327, 329–337
- Tamošaitis, Stasys (brolis) 51–52, 55–56, 58, 266
 Tamošaitytė, Daiva 10, 13, 22, 29, 33–34, 37, 95, 120, 123, 130, 160, 177, 187, 190, 200, 201, 214, 217, 237–238, 261, 274, 289
 Tamošaitytė, Dalia 83, 95, 120, 246, 261, 266–267, 270, 274, 289
 Tamulionis, J. 330
 Tamuliūnas, Povilas 65
 Taruskinas, Richardas 179
 Telksnys, V. 132, 136
 Tetenskas, Vytautas 9, 37, 119, 121, 164–165, 188, 199, 231, 243–244, 282, 303
 Tichonovas, Anatolijus 223
 Tiškus, Juozas 115
 Tolstojus, Levas 157
 Tomasi, H. 137
 Trimakaitė, Sigutė 117
 Trimonis, Medardas 22
 Trinkūnas, Dainius 105–106, 259
 Trinkūnas, Gytis 69, 113, 115, 119, 245
 Trugatėlytė-Prusevičienė, Birutė 24, 73, 75, 92, 102, 121, 140, 229, 242
 Tumanjan, E. 137
- U
- Ūdras, Juozas 68–69, 312
 Urbaitis, Mindaugas 35
 Urbietis, Ramūnas 121
 Urbonas, J. 233, 243
 Urbonas, Jonas 37, 119
 Urbonas, Juozas 121
 Urvelis, Jonas 121
- V
- Vachulka, Ladislavas 25, 75, 142, 200, 222, 225
 Vadauskas, Jonas 33–34, 104, 259, 310, 314
 Vagneris, Richardas (Richard Wagner) 216
 Vaičius, Pranas 121, 262, 337
 Vaiginis, Rimantas 42
 Vainiūnas, Stasys 64, 192, 217
 Vaisieta, Tomas 121, 232, 240, 257, 262, 281
 Vaišnoras, Paulius 327
 Vaišnorienė, Regina 221
 Vaitekūnienė, Aldona 51, 264–265
 Vaitkevičius, Albinas 121
 Vaitkevičiūtė-Parulskienė, Vijolė 26, 293
 Vanagaitis, Antanas 30

Vanagas, Vladas 203
 Vasilenko, S. 138
 Vasiliauskas, Benediktas 16, 35, 60–61, 63–65,
 67, 115, 192, 244, 264
 Vasiliauskas, Kęstutis 60
 Vaškevičiūtė, Jovita 201
 Vėlius, Norbertas 218
 Venckus, A. 203
 Verdis, Džiuzepė (Giuseppe Verdi) 65
 Verseckas, V. 143
 Vertibavičiai, Vytautas ir Pranutė 279
 Vešiota, R. 237
 Vidugiris, Alfonsas 121
 Villa-Lobos, E. 138, 139
 Vinče, I. 139
 Vinčis, Leonardas da (Leonardo da Vinci) 237
 Virbašius, Egidijus 37
 Viržonis, V. 311
 Visockis, Virgilijus 323
 Vitaitė, Veronika 247
 Vitkauskas, Vidmantas 303
 Vitolas, Jazepas (Jāzeps Vītols) 21
 Vyžintas, Algirdas 9, 11 13, 18, 22, 32, 34–35, 104,
 117, 130, 152, 159, 165, 188, 210, 213, 221, 237

Volkovas, K. 138
 Volskis, O. P. 188
 Vorošilovas, Klementas 80–81, 86

Z

Zabulis, Henrikas 22, 34, 102–103, 105, 107,
 119, 122, 159, 246, 259–260, 314
 Zaleckas, Stasys 40, 42
 Zamenhofas, Liudvikas 201–202
 Zdanavičius (mokytojas) 55
 Zelenis, Vytautas 37, 119, 121, 243

Ž

Žalys, Gediminas 121, 240
 Žemaitis, Antanas 24, 73–74, 79–80, 121, 140,
 244
 Žigaitis, Rimvydas 100–101, 105, 132, 134,
 136, 183, 235, 245, 255, 299, 330
 Žigaitytė-Nekrošienė, Audronė 219
 Žilevičius, Juozas 152, 213
 Žilinskas, Algimantas 37
 Žilius, Vitas 16, 35, 64, 67, 132
 Žukaitė, Irena 121
 Žukauskaitė, Sofija 121

Sudarė Emilija Visockaitė

Ta79 Pranas **Tamošaitis** : gyvenimas ir veikla / sudarytojai Daiva Tamošaitytė ir Algirdas Vyžintas. – Vilnius : Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2011. – 414[2] p. : iliustr., faks., nat.

Santr. angl. – Bibliogr., p. 392-399, ir išnašose. – Asmenvardžių r-klė: p. 406-414.
ISBN 978-609-8071-00-9

Monografija skirta žymaus birbynininko, nusipelnusio artisto, liaudies instrumentų kamerinio ansamblio „Sutartinė“ įkūrėjo ir vadovo, Lietuvos dainų švenčių dirigento, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesoriaus Prano Tamošaičio (1931–2007) 80-mečiui. Moksliniuose monografijos straipsniuose atskleidžiami svarbiausi P. Tamošaičio artistinės veiklos ir kompozicinės kūrybos bruožai, iš tarpdisciplininės perspektyvos analizuojamas jo indėlis į lietuvių tautinės tapatybės formavimąsi muzikoje sovietmečiu. P. Tamošaičio autobiografija, metodiniai darbai ir straipsniai, amžininkų bei artimųjų atsiminimai ir koncertų recenzijos yra svarbūs rašytiniai šaltiniai, kurie atspindi muziko gyvenimą bei veiklą ir leidžia įvairiapusiškai susipažinti su XX a. antros pusės–XXI a. pirmo dešimtmečio lietuvių liaudies, arba tautinės, profesionaliosios muzikos sklaida.

UDK 788+785](474.5)(092)

PRANAS TAMOŠAITIS

Gyvenimas ir veikla

Sudarė ir parengė
Daiva Tamošaitytė ir Algirdas Vyžintas

SL 1695, tir. 350 egz.
Redagavo Vita Kaziliūnaitė
Maketavo Rima Bukaveckienė
Išleido Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Gedimino pr. 42, Vilnius
Spausdino UAB „Petro ofsetas“, Žalgirio g. 90, Vilnius